

सिंधी जैन ग्रन्थमाला

जैन आगमिक, दार्शनिक, साहित्यिक, ऐतिहासिक, कथात्मक - इत्यादि विविधविषयगुम्फित
प्राकृत, संस्कृत, अपभ्रंश, प्राचीनगूर्जर, राजस्थानी आदि नामा भाषाविविध
बहु उपयुक्त पुरातनवाङ्मय तथा नवीन संशोधनरम्य
साहित्यप्रकाशित जैन ग्रन्थावलि ।

कच्छकछानिवासी सर्वज्ञ श्रीमद् डालचन्दजी सिंधी की पुण्यस्मृतिनिमित्त
तत्पुत्र श्रीमान् बहादुरसिंहजी सिंधी कर्तृक
संस्थापित तथा प्रकाशित

सम्पादक तथा सहायक

जिन विजय मुनि

[सम्मान्य समासद-भाण्डारकर प्राच्यविद्या संशोधन मन्दिर पुना, तथा गुजरात साहित्यसभा अहमदाबाद,
भूतपूर्वोच्चार्य-गुजरात पुरातनमन्दिर अहमदाबाद, जैनवाङ्मयसम्पादक-विश्वमाता, शान्तिनिकेतन,
प्राकृतभाषादि-प्रधानाध्यापक-भारतीय विद्या भवन, बम्बई, तथा, जैन साहित्यसंशोधक ग्रन्थावलि-
पुरातत्त्वमन्दिर ग्रन्थावलि-भारतीय विद्या ग्रन्थावलि-प्रकाशित संस्कृत-प्राकृत-पाली-
अपभ्रंश-प्राचीनगूर्जर-हिन्दी-आत्मय अनेकलेख ग्रन्थ संशोधक-सम्पादक ।]

ग्रन्थांक १३

प्रातिस्थान

व्यवस्थापक - सिंधी जैन ग्रन्थमाला

ज ने कान्ध विहार,
९, शान्तिनगर, पो० सावरमती, } { सिंधी सदन,
अहमदाबाद } { ४८, गरियाहाट रोड, पो० घालीगंज,
कलकत्ता

श्रीप्रभाचन्द्राचार्यविरचित
प्रभावक चरित

विविध पाठान्तर तथा परिशिष्ट—प्रस्तावनादि समलंकित

सम्पादक

जिन विजय मुनि

[प्राकृतभाषादि-प्रधानाध्यापक—भारतीय विद्या भवन, बनारस]

प्रथम भाग — मूल ग्रन्थ

विशेषनामानुक्रम—समुद्धृतपद्यानुक्रमादियुक्त

प्रकाशन-कर्ता

संचालक—सिंधी जैन ग्रन्थमाला

अहमदाबाद—कलकत्ता

॥ सिंधीजैनग्रन्थमालासंस्थापकप्रशस्तिः ॥

अस्ति चङ्गाभिषे देशे सुप्रसिद्धा मनोरमा । मुनिदावाद इत्याख्या पुरी वैभवशालिनी ॥
 निवसन्त्यनेके तत्र जैना उक्तेश्वरं राजाः । धनाढ्या नृपसदृशा धर्मकर्मपरायणाः ॥
 श्रीडालचन्द इत्यासीत् तेष्वेको बहुभाग्यवान् । साधुवत् सचरित्रो यः सिंधीकुलप्रभाकरः ॥
 बाल्य एवागतो यो हि कर्तुं व्यापारविस्तृतिम् । कलिकातामहापुर्यां धृतधर्मार्थनिश्चयः ॥
 कुशाग्रया स्वबुद्ध्यैव सद्गत्या च सुनिष्ठया । उपाज्यं विपुलां लक्ष्मीं जातो कोट्यधिपो हि सः ॥
 तस्य मनुकुमारीति सन्नारीकुलमण्डना । पतिव्रता प्रिया जाता शीलसौभाग्यभूषणा ॥
 श्रीबहादुरसिंहाख्यः सद्गुणी सुपुत्रस्तयोः । अस्त्येव सुकृती दानी धर्मप्रियो धिर्वा निधिः ॥
 प्राप्तां पुण्यवताञ्जने प्रिया तिलकसुन्दरी । यस्याः सौभाग्यदीपेन प्रदीप्तं यद्ब्रह्मज्ञानम् ॥
 श्रीमान् राजेन्द्रसिंहोऽस्ति ज्येष्ठपुत्रः सुशिक्षितः । यः सर्वकार्यदक्षत्वात् बाहुर्भस्य हि दक्षिणः ॥
 नरेन्द्रसिंह इत्याख्यस्तेजस्वी मध्यमः सुतः । सुतुर्वीरेन्द्रसिंहश्च कनिष्ठः सौम्यदर्शनः ॥
 सन्ति त्रयोऽपि सत्पुत्रा आश्रमक्तिपरायणाः । विनीताः सरला भव्याः पितुर्भार्तातुगाभिः ॥
 अन्येऽपि बहवश्चास्य सन्ति स्वसादिबान्धवाः । धर्मेर्जनैः समृद्धोऽयं ततो राजेव राजते ॥

अन्य-च-

सरस्वत्यां सदासक्तो मूल्या लक्ष्मीप्रियोऽन्यथम् । तत्राप्येव सदाचारी तच्चित्रं विदुषां खलु ॥
 न गर्वो नाप्यहंकारो न विलासो न दुष्कृतिः । दृश्यतेऽस्य गृहे क्वापि सतां तद् विस्मयास्पदम् ॥
 भक्तो गुरुजनानां यो विनीतः सन्नान् प्रति । धन्धुजनेऽनुरक्तोऽस्ति प्रीतः पोष्यगणेष्वपि ॥
 देश-कालस्थितिज्ञोऽयं विद्या-विज्ञानपूजकः । इतिहासादिसाहित्य-संस्कृति-सत्कलाप्रियः ॥
 समुन्नतं समाजस्य धर्मसौलभ्यहेतवे । प्रचारार्थं सुशिक्षाया व्ययत्वेप धनं धनम् ॥
 गत्वा सभा-समित्यादौ भूत्वाऽप्यक्षपदाङ्कितः । दत्त्वा दानं यथायोग्यं श्रोताहृषति कर्मज्ञान् ॥
 एवं धनेन देहेन ज्ञानेन शुभनिष्ठया । करोत्ययं यथाशक्ति सत्कर्माणि सदाशयः ॥
 बथान्यदा प्रसङ्गेन स्वपितुः स्मृतिहेतवे । कर्तुं किञ्चिद् विशिष्टं यः कार्यं मनस्यचिन्तयत् ॥
 पूज्यः पिता सदैवासीत् सम्यग्-ज्ञानरुचिः परम् । तस्मात्तज्ज्ञानवृद्धार्थं यतनीयं मया वरम् ॥
 विचार्यैवं स्वयं चित्ते पुनः प्राप्य सुसम्मतिम् । श्रद्धास्पदस्वमित्राणां विदुषां चापि तादृशाम् ॥
 जैनज्ञानप्रसारार्थं स्थाने शान्तिनिकेतने । सिंधीपदाङ्कितं जैनज्ञानपीठमतीष्ठयत् ॥
 श्रीजिनविजयो विज्ञो तस्याधिष्ठातृसत्तदम् । स्वीकर्तुं प्रार्थितोऽनेन शास्त्रोद्धाराभिलाषिणा ॥
 अस्म्य सौजन्य-सौहार्द-स्वैर्यदार्पादिसद्गुणैः । कशीभूयाति मुदा येन स्वीकृतं तत्तदं वरम् ॥
 तस्यैव प्रेरणां प्राप्य श्रीसिंधीकुलकेतुना । स्वपितृश्रेयसे चैषा ग्रन्थमाला प्रकाश्यते ॥
 विद्वज्जनकृताल्हादा सच्चिदानन्ददा सदा । चिरं नन्दत्वयं लोके जिनविजयभारती ॥

॥ सिंधीजैनग्रन्थमालासम्पादकप्रशस्तिः ॥

स्वस्ति श्रीमेदपायस्यो देवो भारतविश्रुतः । रूपाहेलीति सन्नप्सो पुरिका तत्र सुखिता ॥
सदाचार-विचारान्यां प्राचीनवृत्तेः समः । श्रीमच्चतुरसिंहोऽन राठोडान्वयभूमिपः ॥
तत्र श्रीवृद्धिसिंहोऽभूत् राजपुत्रः प्रसिद्धिमान् । क्षात्रधर्मधनो यश्च परमारकुलाग्रणीः ॥
सुख-भोजमुखा भूषा जाता यस्मिन्महाकुले । किं वर्ण्यते कुलीनत्वं तत्कुलजातजन्मनः ॥
पत्नी राजकुमारीति तस्याभूद् गुणसंहिता । चातुर्य-रूप-लावण्य-सुवाक्यसौजन्यभूषिता ॥
क्षत्रियाणीप्रभाषणां शौर्यदीप्तसुखाकृतिम् । यां दृष्ट्वैव जनो मेने राजन्यकुलजा त्वियम् ॥
सनुः किशनसिंहाख्यो जातस्तयोरतिप्रियः । रणमल्ल इति ह्यन्यद् यन्नाम जननीकृतम् ॥
श्रीदेवीहंसनामात्र राजपूज्यो यतीश्वरः । ज्योतिर्मयज्यविधानां पारगामी जनप्रियः ॥
अष्टोत्तरशतान्दानामासुर्यस्य महामतेः । स चासीद् वृद्धिसिंहस्य प्रीति-श्रद्धास्पदं परम् ॥
तेनाथाप्रतिभेप्रेम्णा स तत्सुनुः स्वसन्निधौ । रक्षितः, शिक्षितः सम्पक्, क्रुतो जैनमार्गादुगः ॥
दीर्घाभ्यासच्छिष्योर्धाल्ये गुरु-तातो दिवंगतौ । विमृष्टेन ततस्तेन त्वत्कं सर्वं गृहादिकम् ॥

तथा च-

परिश्रम्याथ देहेषु ससेव्य च बहून् नरान् । दीक्षितो मुण्डितो भूत्वा कल्याणचारान् सुदुष्करान् ॥
जातान्देनेकशास्त्राणि नानाधर्ममतानि च । मध्यस्थवृत्तिना तेन तत्वातत्त्ववैपिणा ॥
अधीता विविधा भाषा भारतीया युरोपजाः । अनेका लिपयोऽप्येवं प्रह-नूतनकालिकाः ॥
येन प्रकाशिता नैका ग्रन्था विद्वत्प्रशंसिताः । लिखिता बहवो लेखा ऐतिह्यतथ्यगुम्फिताः ॥
यो बहुभिः सुविद्वद्भिस्तन्मण्डलैश्च सङ्कृतः । जातः स्वान्यसमाजेषु माननीयो मनीषिणाम् ॥
यस्य तां विधुर्ति ज्ञात्वा श्रीमद्गान्धीमहात्मना । आहूतः सादरं पुण्यपत्तनात् स्वयमन्यदा ॥
पुरं चाहम्मादाधे राष्ट्रीयशिक्षणालयः । विद्यापीठ इतिख्यातः प्रतिष्ठितो यदाऽभवत् ॥
आचार्यत्वेन तत्रोच्चैर्नियुक्तो यो महात्मना । विद्वज्जनकृतश्चापे पुरातत्त्वाख्यमन्दिरे ॥
वर्षोणामष्टकं यावत् सम्भूष्य तत्पदं ततः । गत्वा जर्मनराष्ट्रे यस्तत्संस्कृतिमधीतवान् ॥
तत् आगत्य सैलमो राष्ट्रकार्ये च सक्रियम् । कारावासोऽपि सम्प्राप्तो येन स्वराज्यपर्वणि ॥
कमात्तस्माद् निगिर्मुक्तः प्राप्तः शान्तिलिकेतने । निश्चयवन्द्यकरीन्द्रश्रीरवीन्द्रनाथभूषिते ॥
सिंधीपदसुतं जैनज्ञानपीठं यदाश्रितम् । स्थापितं तत्र सिंधीश्रीडालचन्द्रम्य सनुना ॥
श्रीपद्मासिंहिन दानवीरेण धीमता । स्मृत्यर्थं निजतातस्य जैनज्ञानप्रसारकम् ॥
प्रतिष्ठितश्च यत्सस्य पदेऽधिष्ठानसञ्ज्ञके । अध्यापयन् वरान् शिष्यान् शोधयन् जैनब्राह्मणम् ॥
तत्सर्वं प्रेरणां प्राप्य श्रीसिंधीकुलकेतुना । स्वपितृश्रेयसे चैषा ग्रन्थमाला प्रकाश्यते ॥
विद्वज्जनश्रुताह्लादा सच्चिदानन्ददा सदा । चिरं नन्दत्वयिं लोके जिननिजयभारती ॥

समर्पणम् -

प्रभाचन्द्रमुनीन्द्रवद् यः सत्साहित्यनिर्मितौ ।
मनोवाक्काययोगेन सततं सुप्रयत्नवान् ॥

प्रद्युम्नसूरिवच्चापि बहूनां विदुषामसौ ।
शास्त्राणां शोधनं कुर्वन् परमादरतां गतः ॥

आविद्याध्ययनाद् यावद् ग्रन्थसंशोधनादिषु ।
पुस्तकादिप्रदानेन यो ममापि सहायकृत् ॥

तस्मै पुण्यप्रतिष्ठाय ज्ञानदानपरात्मने ।
श्रीपुण्यविजयाख्याय मुनये सौम्यमूर्तये ॥

तत्सौहार्दगुणाकृष्टो हृष्टो हार्दिकभावतः ।
करोम्यहं कृतेरस्याः समर्पणं स्वतर्पणम् ॥

-जिन विजयः

प्रास्ताविक वक्तव्य ।

✽

प्रस्तुत ग्रन्थमालामें प्रकाशित विविधतीर्थकल्प नामक ग्रन्थकी प्रस्तावनाकी अन्तिम कण्डिकामें हमने लिखा था कि—“विस्तृत जैन इतिहासकी रचनाके लिये, जिन ग्रन्थोंमेंसे विशिष्ट सामग्री प्राप्त हो सकती है उनमें— (१) प्रभावकचरित्र, (२) प्रबन्धचिन्तामणिका, (३) प्रबन्धकोष, और (४) विविधतीर्थकल्प—ये ४ ग्रन्थ मुख्य हैं । ये चारों ग्रन्थ परस्पर बहुत कुछ समान-विषयक हैं और एक दूसरेकी पूर्ति करनेवाले हैं । जैन धर्मके ऐतिहासिक प्रभावको प्रकट करनेवाली, प्राचीन-कालीन प्रायः सभी प्रसिद्ध प्रसिद्ध व्यक्तियोंका थोड़ा बहुत परिचय इन ४ चारों ग्रन्थोंके संकलित अवलोकन और अनुसन्धान द्वारा हो सकता है । इसलिये हमने इन चारों ग्रन्थोंको, एक साथ, एक ही रूपमें, एक ही आकारमें, और एक ही पद्धतिसे संपादित और विवेचित कर, इस ग्रन्थ-माला द्वारा प्रकाशित करनेका आयोजन किया है । इनमेंसे, प्रबन्धचिन्तामणिका मूल ग्रन्थात्मक पहला भाग, गत वर्ष (सन् १९८९) में प्रकट हो चुका है और उसका संपूर्ण पुरातनप्रबन्धसंग्रह नामका दूसरा भाग, इस ग्रन्थके (विविधतीर्थकल्पके) साथ ही प्रकट हो रहा है । प्रबन्धकोष मूल ग्रन्थात्मक पहला भाग भी इसका सहगामी है । प्रभावकचरित्र अभी प्रेसमें है, सो भी थोड़े ही समयमें, अपने इन समवयस्कोंके साथ, विद्वानोंके करकमलोंमें इतस्ततः सञ्चरमाण दिखाई देगा ।”

इस संकलित आयोजनानुसार, आज यह प्रभावकचरित्र विद्वानोंके सम्मुख उपस्थित किया जा रहा है । उपरि निर्दिष्ट इन चारों ग्रन्थोंमें, रचनाक्रम और वस्तुविस्तारकी दृष्टिसे प्रभावकचरित्रका स्थान पहला होने पर भी, इसका प्रकाशन जो सबसे पीछे हो रहा है, और सो भी अपेक्षाकृत कुछ अधिक विडंबनेके साथ, इसमें कारण केवल ग्रन्थ-मालाके अन्यान्य प्रकाशनोंकी कार्यसंकीर्णता ही है । एक साथ छोटे बड़े कई ग्रन्थ छपते रहनेके कारण इसने प्रकाशनमें कुछ विशेष विलम्ब हो गया है ।

पर इसके साथ ही, इसी विषयकी सामग्रिके साधनभूत, कुमारपालचरितसंग्रह, जैनग्रन्थप्रशस्ति-संग्रह, सारतरंगच्छगुर्वानली आदि कई महत्त्वके और और ग्रन्थ भी तैयार हो कर, प्रसिद्धि प्राप्त कर रहे हैं, और कई अन्य छप भी रहे हैं । प्रबन्धचिन्तामणिका हिन्दी अनुवाद भी इसके साथ ही प्रसिद्ध हो रहा है । विद्वत्त मुनिर श्रीपुष्पनिजपतीजी पुष्पछपासे, महामाल वस्तुपाल-तैवपालके पुष्पकीर्तनोंका प्रकाश करानेवाला धर्माभ्युदय नामक महाकाव्य, जो सुदृढ़ उन महापुरुषोंके धर्मगुरुका बनाया हुआ है और जिसके साथ अन्यान्य कई अद्वैत ऐतिहासिक प्रशस्तिवा आदि संलग्न भी गई हैं, इन ग्रन्थोंके साथ-ही-साथ विद्वानोंके करकमलोंमें सुशोभित होनेको तैयार हो रहा है ।

प्रस्तुत ग्रन्थका प्रथम मुद्रण, कम्बईके सुप्रसिद्ध निर्णयसागर प्रेसने, सन् १९०९ में किया था, जिसका संपादन हमारे गान्ध मित्र और वर्तमानमें बड़ोदाके राजकीय पुरातन विभागके मुख्य नियामक, ज्ञानप्रज्ञ डॉ० हीरानन्द शास्त्री, एम. ए. एम. एल्. ओ. डी. लिट्. (रिटायर्ड गवर्नमेंट एग्रीकल्चर) ने किया था । एक तो शास्त्री महारायका यह सायद प्रथम ही प्रथम संपादन कार्य था और दूसरा यह कि उनको जो हस्तलिखित प्रतियां संशोधनार्थ उपलब्ध हुई थी वे प्रायः अशुद्धिबहुल थीं; इसलिये उस आश्रितमें अशुद्धियोंकी खूब भरमार रह गई । तो भी शास्त्री महारायके उस प्रयासमेंसे यह प्रभावकचरित्र कथेष्ट प्रसिद्धिमें आ गया और सनंसाधारण अम्पासियोंके लिये बड़ा उपयोगी सिद्ध हुआ । सन् १९३०-३१ में, शास्त्रीजी स्वर्गीय पुनरावृत्ति निरावृत्तये उद्योग करने लगे;

और मुख्यपाद प्रवर्तक श्रीमान् कान्तिविजयजी महाराज द्वारा, पाठणके मण्डारोंमेंसे इसकी पुरातन प्रतियां मंगवा कर, ग्रन्थका पुनः संशोधन काने लगे। प्रायः इसी समय, हमने भी इस 'सिंधी जैन ग्रन्थमाला' का कार्य प्रारंभ किया और इसमें प्रबन्धचिन्तामणि आदि सभी प्रधान प्रधान जैन ऐतिहासिक ग्रन्थोंका, अपने ढंगसे उत्तम प्रकारका, प्रकाशन करनेका आयोजन किया। डॉ० महोदयने हमारे इस आयोजनकी खबर पा कर अपना कार्य स्थगित कर दिया; और हमारी प्रार्थना पर, पाठणके मण्डारकी वे हस्तलिखित प्रतियां, विद्वद्भक्त मुनिवर श्रीपुण्यविजयजी महाराजकी सूचनानुसार, हमारे पास भेज दीं। यहां पर हम अपने इन सौहार्दशील शास्त्री महाशयके अनन्य सौजन्यके प्रति, बड़ी कृतज्ञताके साथ, हार्दिक आभारभाव प्रदर्शित करना अपना कर्तव्य समझते हैं।

प्रस्तुत आवृत्तिके संपादनमें हमने मुख्यतया निम्न लिखित प्रतियोंका उपयोग किया है—

A संज्ञक प्रति—यह प्रति पाठणके संघके मण्डारकी है। इसकी पत्र संख्या १७३ है जिनमेंसे बीचमेंके दो-एक पत्र छुट हो गये हैं। यद्यपि यह कागज-ही-की प्रति, तथापि इसके पन्नोंका रंग-ढंग ताड़पत्रके पन्नोंका-सा है। इसका कागज खुरदरा और कुछ मोटा है। इसके पन्नोंकी लंबाई प्रायः १४ इंच और चौड़ाई ३½ इंच जितनी है। पन्नेके प्रत्येक पार्श्व पर ११-११ पंक्तियां लिखी हुई हैं। प्रथम पत्रके दूसरे पार्श्वसे लिखान प्रारंभ किया गया है। इसमें दाहिने भागकी तरफ, २½ + ३½ इंच जितनी जगह कोरी छोड़ रखी है जिसमें किसी तीर्थंकरकी प्रतिवृत्ति—जैसी की अन्य दूसरी प्रति B में उपलब्ध है—चित्रित करनेकी कल्पना होगी। इसी तरह दूसरे पत्र के प्रथम पार्श्वमें भी दाहिने भागकी ओर, उतनी ही जगह, किसी अन्य—आचार्य वगैरहकी—प्रतिवृत्तिके लिये कोरी रखी गई है। माध्यम होता है तत्काल कोई चित्रकार न पिछनेसे इसमें वे चित्र अंकित नहीं किये गये। प्रतिके अन्तमें लिपिकार वगैरहका कोई नाम निर्देश नहीं है इसलिये यह ठीक ठीक तो नहीं कहा जा सकता कि यह कबकी लिखी हुई है। परंतु इसकी लिखावट और कागज आदिकी स्थितिकी देखते हुए, अनुमान किया जा सकता है कि यह वि० सं० १४०० के पूर्व, २५-५० वर्षके अरसेमें लिखी हुई होनी चाहिए। और इस दृष्टिसे यह, हमें प्राप्त सब प्रतियोंमें प्राचीनतम है। इसकी वाचना प्रायः शुद्ध है। शायद लिपिकारको, उस पुरातन आदर्शका कोई कोई अक्षर समझमें नहीं आया है जिसके ऊपरसे उसने अपनी इस प्रतिकी नकल की है, इसलिये उसने बीच बीचमें कोई कोई पंक्तिमें, उस अक्षरके लिये—“ऐसी खाली धिरोरेखा दे कर कोरी जगह छोड़ दी है। पीछेसे किसी विद्वान्ने इस प्रतिकी कुछ संशोधन भी किया है और जो कोई अशुद्धि उसकी समझमें आई उसे सुधार भी है।

B संज्ञक प्रति—यह प्रति भी पाठणके संघके ही मण्डारकी है। इसकी पत्र संख्या १११ है। इसका कागज कुछ मुलायम और कुछ पतला है। इसके पन्नोंकी लंबाई १०½ इंच और चौड़ाई ४½ इंच जितनी है। पन्नेके प्रत्येक पार्श्व पर १७-१७ पंक्तियां लिखी हुई हैं। लिपि सुन्दर है पर वाचना वैसी शुद्ध नहीं है। पाठ-अशुद्धि बहुत उपलब्ध होती है। यह संवत् १५५६ में, गंगीरपुरमें, आगमगण्डके यति अमरसागरके हाथकी लिखी हुई है। यद्यपि अमर-सागरने अपने नामको उपा० (उपाध्याय) के बड़े विशेषणसे निभूषित किया है, परंतु उस शब्दके पहले 'सिध्वातु-त्रिप' के बदले लिखे हुए 'शम्भानुशाय' और 'लिखित' के बदले 'छलित' शब्द लिखा हुआ देख कर मानना पड़ता है कि लिपिकारको संस्कृतका कुछ भी ज्ञान नहीं था। और इसलिये उसने प्रतिलिपि करनेमें बहुतसी अशुद्धियां लिख डाली हैं। लिपिकारने अपने समय आदिका परिचय कराने काया निम्न लिखित अन्तिम प्रमाण-रेख लिखा है—

“ऋतु-चाण-चाण-चंद्रे वर्षे पोपे च बहुलप्रतिपत्तौ शुक्रवार पुन्य पंद्रे गंगीरपुरे च इद-मलिपत् ॥ ॥ स्वस्ति श्री संवत् १५५६ वर्षे शाके १४२१ प्रवर्तमाने पोसमासे अस्तितपक्षे

प्रतिपत्तिधौ शुक्लासरे पंद्रहोमे गंभीरपुरे श्री श्री आगमगच्छे श्रीमहोपाध्याय श्रीमुनि-
सागर शम्भालुशम्भ लपा० अमरसागरेण श्रीप्रद्युम्नसूरिकृतं प्रभावकचरितं महोद्यमेन
लखितमिदं ॥ यत्नेन पाठनीयं ॥ शुभं नृपात् ॥”

संस्कृतका ज्ञान न होनेसे लिपिकारने ग्रन्थकारका नाम भी ठीक नहीं समझ पाया और इससे ‘प्रभावचन्द्रकृत’ के बदले
इसको ‘प्रद्युम्नसूरिकृत’ लिख दिया है। शायद ग्रन्थके अन्तमें, सबसे पीछे ‘श्रीप्रद्युम्नसूनीन्दुना विशदितः’ यह
वाक्य आया हुआ देख कर प्रद्युम्नसूरि-ही-को इसका कर्ता उसने समझ लिया है।

इस प्रतिमें ग्रन्थकारकी अन्तिम ग्रन्थ-प्रशस्ति नहीं लिखी गई है। इस प्रतिके ४१ से ६० तकके २० पत्र किसी
दूसरे लेखकके हाथके लिखे हुए हैं। इससे माह्य देता है कि शायद पीछेसे ये २० पत्र खोये गये हैं, इसलिये
किसी दूसरेने फ़िरसे लिख कर प्रतिमें रख दिये हैं और इस तरह त्रुटित प्रतिकी पूर्ति की गई है। इस प्रतिका भी
किसी विद्वाने कुछ संशोधन किया है और कुछ पदच्छेद आदि यत्नेका प्रयत्न किया है। कहीं कहीं हासियोंमें
संस्कृत शब्दोंका गुजराती अर्थ भी लिखा है और कहीं कहीं प्रसंगोचित सुभाषित भी उद्धृत कर दिये हैं। इन सबको
हमने यथास्थान, पृष्ठगत अवस्थान पाठभेदोंके साथ, उद्धृत कर दी है। प्रतिके प्रथम पत्र और द्वितीय पत्रमें दो चित्र
चित्रित किये हुए हैं जिनमें पहला चित्र तीर्थंकर—महावीरदेव—का है, और दूसरा, शायद ग्रन्थकारके संबंधका है
जिसमें वह अपना ग्रन्थ साधु, साध्वी, श्रावक, श्राविका रूप चतुर्विध संबन्धाले व्याख्यान-सभामें श्रोताश्रोतों सुनाता
हुआ बताया गया है। इन पत्रोंका हाफटोन ब्लाफ बनवा कर भी इसके साथ दिया गया है जिससे पाठकोंको
चित्रना ठीक वास्तविक दर्शन हो सकेगा।

○ नामक प्रति—यह प्रति भी पाठणके उसी भण्डारमेंकी है। यह अपूर्ण है। इसमें वष्पभट्टिसूरि चरितके ४२१
श्लोक (मुद्रित पृ० ९७, पंक्ति ५) तकका भाग उपलब्ध है। श्राव्य यह पूरी प्रतिकर आधा भाग है। माह्य देता
है भण्डारमेंसे किसीने कभी इस प्रतिका उत्तर भाग वाचने-पढ़नेके लिये लिया होगा; जो चाहे जिस कारणसे, कि
वापस नहीं किया गया और उससे यह प्रति इस भण्डारमें आधी ही रह गई है। कई ग्रन्थ-भण्डारोंमें यह रिवाज है,
कि जिस किसीको, भण्डारमेंके ग्रन्थकी जरूरत होती है, तो उसे उसकी आधी ही प्रति दी जाती है। उस आधी
प्रतिके छेदा देने पर फिर उसका दूसरा आधा हिस्सा दिया जाता है। ऐसी स्थितिमें, यदि किसी कारणवश, दिया
हुआ ग्रन्थभाग वापस नहीं आया, तो फिर वह ग्रन्थ उस तरह त्रुटित दशामें पड़ा रहता है। पुराने भण्डारोंमें जो
ऐसे अखण्ड ग्रन्थ त्रुटित दशामें उपलब्ध होते हैं, उसका यही कारण होता है। इस प्रतिके कुछ ८१ पत्र विद्यमान
हैं। पत्रोंकी संख्या १०३ ईश और चौथाई ४३ ईश जितनी है। पत्रेति प्रलेख बाजपुर १३-१३ पंक्तियां लिखी
हई हैं। अक्षर अच्छे हैं किन्तु पाठ बड़ा अशुद्ध है। इस का उपयोग हमने कहीं कहीं—विशेष आन्तिगत पाठोंको
ठीक करने के लिये—किया है और कोई विशेष उपयोग इसका नहीं हुआ।

D नामक प्रति—यह प्रति पूर्यपाद श्रीमान् प्रवर्तक श्रीरामनिबन्धनी महाराजके निजी संग्रहकी है। यह
प्रति भी अपूर्ण है। लेकिन, उपरवाली C प्रतिमें जब उत्तर भाग नहीं है, तब इसमें पूर्ण भाग नहीं है। इसके पूरे
भागके १०१ पत्र उपलब्ध हैं। इस उत्तर भागमें पत्रसंख्या १०२ से ले कर १९९ तक विद्यमान है। इसका
प्रारंभ ठीक मातृसूरिके चरितसे होता है। इससे माह्य देता है, कि शायद निबन्धकारने इस प्रतिने लिखा है
दो पन्ध्रोंमें होगा। इससे इसने पूरे छठमें, कोई चरित, जैसा कि उपरवाली C प्रतिमें मित्रा है, चण्डित नहीं

१ ग्रन्थकारके नाम निबन्धनी ऐसी भी भूल तो निबन्धकार की छपी हुई आधुनिक सुशुद्ध पर भी छपी हुई है। उद्यमे प्रसाधन
एकैके बरमे कर्मांक नाम चन्द्रप्रभ एवम् आदि है जो बाजपुर ग्रन्थकारके गुणक नाम है।

मिलता। यह प्रति भी A संवत् प्रतिके समान ताड़पत्रके पन्नोंके दंगकी है। इसका कागज है तो कुछ मोटा ही—लेकिन कुछ मुलायम है। इसके पन्नोंकी लंबाई ११ इंच और चौड़ाई $३\frac{1}{4}$ इंच जितनी है। पन्नेके प्रत्येक पार्श्वपर ११-११ पंक्तियां लिखी हुई हैं। इसकी लिपि बहुत ही सुन्दर है और वाचना भी प्रायः शुद्धतर है। इसके पन्नोंके मध्य भागमें, चतुष्कोणाकारमें कुछ जगह बिनालिखी छोड़ी गई है जिसमें गेरूले रंगका गोल चन्द्रक बनाया गया है और उसके ठीक मध्यमें छेद कर दिया गया है। इस छेदमें सब पन्नोंको एकसाथ बान्ध रखनेके लिये सूतकी डोरी पिरोई जाती थी।

प्रायः तेरहवीं शताब्दीमें जब इस देशमें कागजका प्रचार शुरू हुआ, तब ताड़के पत्तोंके बदले कागजके पन्नों पर ग्रन्थ लिखने शुरू हुए। लेकिन ये कागजके पन्ने उसी आकार और नापके बनाए जाते थे जैसे ताड़के पत्ते होते थे। यानि लंबाईमें अधिक और चौड़ाईमें कम। इससे पन्नेमें लिखान कम समता था और इसलिये बड़े ग्रन्थोंके लिये सी दो-सी और उससे भी अधिक संख्याके पन्नोंकी आवश्यकता होती थी। किसी किसी बृहत्काय ग्रन्थके लिये तो ५००-७०० जितने पन्ने भी पर्याप्त नहीं होते थे। इन अधिक संख्यावाले पन्नोंकी पोथीको ठीक दंगसे बान्ध रखनेके लिये, पन्नोंके मध्यमें छेद कर, उसमें सूतकी डोरी पिरोई जाती थी। पन्नोंकी रक्षाके लिये उनको ऊपर और नीचेकी ओर उसी नापकी एक-एक छकड़ीकी पतलीसी पट्टी रखी जाती थी और उन पट्टियोंके समेत, उस डोरीसे उस पुस्तकको बान्ध ही जाती थी। ताड़पत्रकी पुस्तकोंको इस प्रकार डोरीमें बान्धे बिना व्यवस्थित रखना कठीन रहता है। पत्ते चिकने होनेसे और चौड़ाईमें छोटे होनेसे, अधिक संख्यामें, वे एक साथ सरलतासे जम कर नहीं रह सकते और इधर-उधर खिसकाते रहते हैं। इसलिये उनको जमा कर व्यवस्थित रूपमें रखनेके लिये इस प्रकार उनको डोरीमें बान्ध रखना अत्यन्त आवश्यक होता है। कागजके पन्ने भी प्रारम्भमें जब, जैसा कि ऊपर कहा गया है, उन ताड़के पत्तोंके जैसे ही लंबाई-चौड़ाईवाले बनाये गये तब उनको भी उसी प्रकार डोरीमें बान्ध रखना आवश्यक रहा। पर, पीछेसे अनुभवसे मादूम हुआ कि कागजके पन्ने तो और और आकारमें भी बनाये जा सकते हैं और वैसा करनेसे पुस्तकोंके लिखनेमें तथा रखनेमें भी कहीं अधिक सुविधा हो सकती है। तब फिर कागजके पन्नोंकी लंबाई-चौड़ाईमें परिवर्तन किया जाने लगा। यानि लंबाई कम की गई और चौड़ाई बढ़ाई गई। बहुत बरों तक इसका कोई निश्चित और व्यवस्थित परिमाण नहीं रहा। जिसको जो आकार और नाप अच्छा लगता वह उस तरहके पन्ने बना लेता। यही सबन है कि प्रस्तुत ग्रन्थकी A प्रतिके पन्नोंकी लंबाई जब १४ इंच और चौड़ाई $३\frac{1}{4}$ इंच है, तब D प्रति की लंबाई ११ इंच और चौड़ाई $३\frac{1}{4}$ इंच है। पर चोरे चोरे यह नाप स्थिर होने लगा और प्रायः १५ वीं शताब्दीमें अधिक व्यवस्थित और निश्चित रूपमें व्यवहृत होने लगा। यह नाप प्रायः ऐसा रहा है—लंबाईमें १० से ११ इंच और चौड़ाईमें ४ से ५ इंच। १५ वीं शताब्दीके कुछ ग्रन्थोद्धारकोंने, प्रथम कुछ इससे भी बड़े आकारको पसन्द किया मादूम देता है। उस समयके भण्डारोंमें जो ग्रन्थ लिखाये गये उनमेंसे प्रायः बहुतांका आकार लंबाईमें ११ से १२ इंच तकका और चौड़ाईमें ५ से ६ इंच तकका है। पर पीछेसे यह आकार कुछ असुविधाजनक मादूम दिया, और इसलिये बादमें प्रायः लंबाई-चौड़ाईमें, जैसा कि ऊपर बताया गया है, एक-एक इंच कम कर दिया गया। १५ वीं शताब्दीके बादके लिखे हुए जो हजारों पुस्तक जैन ग्रन्थ-भण्डारोंमें उपलब्ध होते हैं, उनका अधिकांश प्रायः इसी आकारका है। यह आकार जैन साधुओंके हस्तना अधिक पसन्द आ गया है कि, अब इस मुद्रणकलाके जमानेमें भी, उपयोगिता-अनुपयोगिताका कुछ अधिक विचार न कर, वे प्रायः इसी आकारमें, अपना ग्रन्थ-श्रवण-कार्य करते रहते हैं। आलु।

इस D प्रतिके पन्नोंके अंशोंमें एक विशेषता है, और यह यह कि इसके प्रत्येक पन्ने पर दो तरहसे अक्षर लिखे गये हैं। पन्नेके दाहिने हासिये पर, ठीक मध्य भागमें, अन्यान्य पोथियोंकी तरह ही, देवनागरीके चाट्ट अक्षर, जैसे—

१०१-१०२-१०३ इत्यादि, लिखे गये हैं। पर हासियेके बायें पार्श्व पर, ताडपत्रकी पुरानी मोपियोंके दंग-पर, सन्निधिक अंक भी लिखे हुए हैं। जैसा कि

१०२ के अंकके लिये रु। १०३ के लिये रु। १०५ के लिये रु। और ११० के लिये रु।

3

17

2

50

ऐसे संकेत हैं। ताड़पत्र पर लिखे हुए ग्रन्थोंके पत्रोंपर प्रायः इसी तरहके, चाद और साकेतिक, दोनों प्रकारके अक्षर लिखे रहते हैं।

इस प्रतिके अंतर्गते लिखनेवालेका नाम और समयादिका निर्देशक उल्लेख कोई नहीं मिलता, इसलिये इसका ठीक समय ज्ञात नहीं हो सकता; तो भी इन सार्वजनिक अक्षरोंके व्यवलेकनसे और प्रतिकी स्थितिको देखनेसे मान्य होवा है कि यह भी प्रायः, वि० सं० १४०० के पूर्व-ही-की लिखी हुई होगी चाहिए। हमारे पासकी प्रतियोंमें, A के बाद, प्राचीनताकी दृष्टिसे इसका दूसरा स्थान है। इसके अन्तर्गत भी ग्रन्थकारकी प्रशस्ति विद्यमान है।

IV संकेत - निर्णयसागर प्रेस द्वारा प्रकाशित, डॉ० शिवानन्द शास्त्री की उक्त मुद्रित आबुक्तिको हमने, निर्णयसागरके नाम पर IV अक्षरसे संकेतित किया है। इसके उपरान्त, मुख्यतया ऊपर बतलाई हुई इन ४ पुरानी पोथियोंका आधार पर, प्रस्तुत आबुक्तिका संशोधन और संपादन किया गया है। इनके अतिरिक्त, प्रान्ते के भाष्यकार ज्योतिष्यचरितसर्व इण्टीटोपुटमें संरक्षित राजकीय ग्रन्थसंग्रहकी १ प्रति, तथा अष्टमदावादके डेलोकें उपग्रन्थाले जैन ग्रन्थमण्डलकी १ प्रति भी संग्रह की गई थी, किन्तु उनकी अनुपयोगिता देख कर, उनका कुछ उपयोग नहीं किया गया और इसलिये उनके कोई संकेत नहीं दिये गये। इस प्रकार इन ग्रन्थमण्डलमेंसे, हमें जो ये प्राचीन पोथियां प्राप्त हुईं और उनसे इस ग्रन्थके संपादनमें जो निश्चित सहायता प्राप्त हुई, इसलिये हम यहाँ पर इन प्रतिबंधोंके प्रेषक सज्जनोंका शार्दिक आभार मानते हैं और तदर्थ अपनी कृतज्ञता प्रकट करते हैं।

यह प्रभावक चरित्र, एक बड़े महत्त्वका ऐतिहासिक ग्रन्थ है। विक्रमकी १ वीं शताब्दीसे लेकर १३ वीं शताब्दीके पूर्वनाग तकके, प्रायः साढ़े बारह सौ वर्षमें, होनेवाले जैन श्रोतोंपर संप्रदायके सबसे बड़े महान् प्रभावक, संरक्षक और शासक आचार्योंके कार्य कलाप और गुण-गौरवका इस ग्रन्थमें बहुत अच्छा संकलन किया गया है। ग्रन्थकारको अपने ग्रन्थके निर्माण करनेमें मुख्य प्रेरणा मित्रि है कलिनाथ सर्वज्ञ हेमचन्द्र सूरि की कृतिते। हेमचन्द्र सूरिने त्रिपट्टिशलाकापुरुषचरित्रकी रचना की, और फिर उसके परिशिष्ट रूपमें, भगवान् महावीर देवके बाद होनेवाले वज्र-स्नाहितसत्ते आचार्योंके चरित्रका वर्णन करनेवाले स्वयिरावलिचरित्रके नामसे एक परिशिष्टपूर्वकी भी रचना की। हेमचन्द्र सूरिके इस परिशिष्टपूर्वको देख कर प्रभावचन्द्र कविको कल्पना हुई कि—जहासे हेमचन्द्र सूरिने पूर्वोक्तोंका चरित्रवर्णन बाकी छोड़ दिया है, वहासे प्रारंभ कर, यदि हेमचन्द्र सूरि तकके आचार्योंके चरित्रवर्णनका एक ग्रन्थ बनाया जाय तो वह जैन इतिहासके दर्शनमें बड़ा उपयुक्त होगा। यह सोच कर कवि प्रभावचन्द्र इस प्रभावक चरित्रकी रचना की; और कहना चाहिए कि उन्होंने अपने उद्देशमें संपूर्ण सफलता प्राप्त की। ग्रन्थकार कहते हैं कि—उन्होंने अपने ग्रन्थमें जो इतिवृत्त (इतिहास) का वर्णन किया है वह, कुछ तो प्राचीन ग्रन्थोंके आधार परसे लिया गया है और कुछ बहुवृत्त विद्वान् सुनियोंके पाससे सुना गया है। इसमें प्रमित किया हुआ यह इतिवृत्त कितना विशुद्ध, कितना उपयुक्त और कितना विस्तृत है इसकी विशेष चर्चा तो इस ग्रन्थका जो हिन्दी मापांतर प्रकट किया जायगा उसमें की जायगी।

इस ग्रन्थमें न केवल जैन आचार्योंका ही इतिवृत्त प्रथित है, परंतु साथमें तत्कालीन अनेकों राजाओं, प्रधानों, विद्वानों, कवियों और अन्यग्रन्थ महा जनोके भी प्रसंगोपात् कितने ही महत्त्वके उल्लेख और ऐतिहासिक तथ्य अन्तर्निहित हैं। चक्रवर्ती सम्राट् हर्षवर्द्धन, प्रतिहार सम्राट् अमराज (नागावलोके), विद्याविलासी परमार तुषति भोजदेव, चालुक्य चक्रवर्ती भीमदेव, सिद्धराज जयसिंह और परमार्हत राजर्षि कुमारपाल आदि कई इतिहासप्रसिद्ध राजाओं, एवं कविकवर्ता भट्ट बाण, धविराज वाक्पाति, महाकवि माघ, सिद्धसारस्वत घनपाल, कवीन्द्र श्रीपाल आदि भारतके साहित्य सम्राटोंकी भी इसमें कितनीक विस्तृत ऐतिहास घटनाएँ उल्लिखित हैं, जिनका सूचन अन्यत्र अप्राप्य है।

रचनाकी दृष्टिसे भी यह ग्रन्थ उच्च कोटिका है। इसकी भाषा प्रासादिक हो कर प्रासादिक है। वर्णन सुस्वच्छ और सुपरिमित है। कहीं भी अतिशयोक्ति या असम्बोक्ति दृष्टिगोचर नहीं होती। महाकवि और प्रभावशाली धर्माचार्योंका ऐतिहासिक वर्णन करनेवाला इसकी कोटिका और कोई दूसरा ग्रन्थ समग्र संस्कृत साहित्यमें उपलब्ध नहीं है।

जिस तरह प्रबन्धचिन्तामणिके वर्णनके साथ सम्बन्ध रखनेवाले अन्यान्य प्रकीर्ण प्रबन्धोंका समग्रालम्ब 'पुरातनप्रबन्धसंग्रह' नामका पूरकग्रन्थ, प्रबन्धचिन्तामणिके द्वितीय भागके रूपमें प्रकट किया गया है, वैसा ही इस 'प्रभावकचरित' के वर्णनके साथ सम्बन्ध रखनेवाले प्रकीर्णक प्रबन्धोंका भी एक पूरक ग्रन्थ, तैयार किया जा रहा है, जिसमें प्राकृत और संस्कृत भाषाओं में उपलब्ध ऐसे अनेकानेक प्राचीन चरितों-प्रबन्धोंका महत्त्वका संग्रह होगा।

इन चरितों-प्रबन्धोंके अवलोकनसे विद्वानोंको इस विषयकी बड़ी विशिष्ट बातें ज्ञात होंगी कि जैन धर्मको जो मह रूप मिला है वह भिन मदान् विद्वान् और प्रभावशाली आचार्योंके कृतिवत्त्व फल है। किस तरह जैन दर्शनको धीरे धीरे एक सघटित जनसम और धार्मिक समुदायका रूप मिला, किस तरह अन्यान्य धर्मके महापण्डितोंके साथ बाद विवादकी प्रतिस्पर्द्धामें उतर कर जैन आचार्योंने अपने धर्मकी स्थिति और प्रतिष्ठा बढ़ाई, किस तरह जैन धर्मावधारणी स्वतंत्र जातियोंका और कुलोंका संगठन हुआ, किस तरह जैन तीर्थों और मन्दिरोंका निर्माण हुआ, किस तरह जैन वाइसपयफा ऐसा विशाल और अपूर्व विकास हुआ, किस तरह जैन धर्मके इतने समुदायों और गण्डोंका आविर्भाव हुआ और कैसे उनमें पक्ष-विपक्ष बने-इत्यादि विषयक, जैन धर्म और जैन समाजके क्रम-विकास या क्रम-परिवर्तनका सारभूत और तथ्यपूर्ण इतिहास इन प्रबन्धोंके अध्ययन-मननसे उत्तम प्रकार हो सकेगा।

वार्तिक ग्रन्था १५, वि० पृ० ११५७
भारतीय विद्याभवन,
आन्ध्रप्रदेश (आन्ध्रपरी), बम्बई

—जिन विजय

श्रीप्रभावचन्द्रसूरिविरचितं

प्रभावकचरितम् ।

[अथ प्रास्ताविकम् ।]

॥ ॐ नमः श्रुतदेवतायै* ॥

अर्हत्तत्त्वं श्रुतो विश्वशासनोन्नतिकारकम् । यत्प्रसादेन पूर्वेऽपि महोदयपदं ययुः ॥ १ ॥
श्रीसर्वमङ्गलोद्भासी धृपकेतुरनङ्गमिह । शम्भुर्गणपतिस्तीर्थनाथ आद्यः पुनातु वः ॥ २ ॥
हरिणाहो न-भोगश्रीर्जनतापापहाटकः । महाबलः प्रभुः सान्तिः पातु^१ चित्रं^२ ध्रुवस्थितिः ॥ ३ ॥
दशावतारो वः^३ पायात्^४ ऋकमनीयाञ्जनयुतिः । किं श्रीपतिः प्रदीपः किं न तु श्रीपार्श्वतीर्थकृत् ॥ ४ ॥ 5
यद्भोगोन्नतश्चरन् भव्यगोचरे पादपूरकः । श्रेयःपीयूषतः पातु वर्द्धमानः स गोपतिः^५ ॥ ५ ॥
सा पूर्वांगमिता मोदा^६ सुमनोऽर्च्य^७ सरस्वती । बहुपादोदया न्यस्ता येन वं गौतमं स्तुवे ॥ ६ ॥
सम्पत्तिः सत्पदार्थानां यत्प्रसादात् प्रजायते । जीयसङ्गीवनीं नोमि भारती च शिष्यं च ताम् ॥ ७ ॥
यद्वैकार्यरूपस्य वृद्धिः कोटिगुणा भवेत् । श्रीचन्द्रप्रभसूरीणां तेषां स्वामनूयः कथम् ॥ ८ ॥
सज्जनः स कथं^८ जिष्णुयौऽस्त्रीकादरतत्परः । परावर्णं गुणीकृत्य दोषोद्योरां^९ दधाति न^{१०} ॥ ९ ॥ 10
असन्तः किमु न^{११} स्तुलाः स्तुलां येऽनाहताः परम् । दीपयन्ति कृताभ्यासाः^{१२} क्षणवीक्षणतः^{१३} क्षणे ॥ १० ॥
कलौ युगप्रधानः^{१४} श्रीहेमचन्द्रः प्रभुः^{१५} पुरा । श्रीशालाकानृणां धृष्टं प्रालाबोन् नृपयोषकृत् ॥ ११ ॥
धृतकैवलिनां पण्णां दक्षपूर्वभृतवामि ।^{१६} आवज्जस्वामिभृत्^{१७} च चरितानि व्यधत् सः ॥ १२ ॥
ध्यातवताममङ्गस्य प्रसादात् प्राप्तवासनः^{१८} । आरोह्यन्निव^{१९} हेमाद्रिं पादाभ्यां विश्रहास्वभूः^{२०} ॥ १३ ॥
श्रीवज्जानुप्रवृत्तानां शासनोन्नतिकारिणाम् । प्रभा^{२१} य क मुनीन्द्राणां वृत्तानि कियतामपि ॥ १४ ॥ 15
बहुधुतमुनीशोभ्यः प्राग्वन्धेयश्च कानिचित् । उपधुत्येतिवृत्तानि वर्णयिष्ये कियन्त्यपि ॥ १५ ॥--विशेषकम् ।
श्रीदेवानन्दशैक्ष^{२२} श्रीकनकप्रभसिष्यराट् । श्रीप्रद्युम्नप्रभुर्जीवाद् ग्रन्थस्यास्यापि शुद्धिकृत् ॥ १६ ॥

* C ॐ नमः श्रीश्रुतः; B ॐ नमो श्रीजिनाय । उपाध्यायश्रीमुनिशामरपरम्युष्मन् नमः । N ॐ नमो भगवते श्रीसर्वनाथाय ।
1 B पादस्थिः । 2 N ध्रुवं । 3 N नः । 4 'रम्य' इति B टिप्पणी । 5 'बाणी' इति B टि० । 4 C चरत् । 5 B गोपतिः ।
6 N मोदा । 7 B ध्रुवोत्थः । 8 C N जिष्णुः । 9 A दोषोद्योतः । 10 N वः । 11 N किमुन । 12 B क्षणः ।
13 B 'क्षणे' । 14 N प्रधानः । 15 B प्रभुः । 16 N श्रीमन् । 17 C वासतः । 18 'चन्द्रि' इति B टि० ।
18 N आरोहः । 19 B 'प्र' । 20 B 'क्षिप्य' ।

श्रीयज्ञो रक्षितः श्रीमानार्यनन्दिल इत्यपि ।

सूरिः श्रीकालकाचार्य-पादलिप्तप्रमुस्तथा ॥ १७ ॥

न्द्रदेवप्रभुः^१ सूरिः अमणसिंह इत्यपि ।

अधार्यगुप्तः^२ सूरिर्महोदध प्रभावकः ॥ १८ ॥

5

सूरिर्विजयसिंहश्च जीवदेवमुनीश्वरः ।

शृङ्गवादी सिद्धसेनो हरिभद्रप्रमुस्तथा ॥ १९ ॥

मल्लयादिप्रसुर्यप्पभट्टिः कोविदयासयः ।

श्रीमानतुंगसूरिः श्रीमानदेवो मुनीश्वरः ॥ २० ॥

सूरिश्च सिद्धप्पागपाता श्रीमान् वीरगणिः^३ प्रभुः ।

10

यादियंतालपिरुदः शान्तिसूरिः प्रमुस्तथा ॥ २१ ॥

श्रीमान् महोदधसूरिः श्रीधनपालेन संगतः ।

सूराचार्यप्रभुः श्रीमान् कृतभोजसभाजयः ॥ २२ ॥

श्रीमानभयदेवश्च वीराचार्यः कवीश्वरः ।

देवसूरिर्गुरुः^४ श्रीमान् हेमचन्द्रप्रमुस्तथा ॥ २३ ॥—सप्तमिः शुद्धम् ।

15

माहगोऽन्यमणिः श्रीहोतेषां गुणवीरिणे ।^५ कस्तूर्यामि सितार्यादे मूकोऽपि गुरुतेऽप्यथा ॥ २४ ॥

पञ्चपरिव्रजसिन्धुः संमीत्य भुवनभयम् ।^६ तद्वृत्तमात्रापुराणं^७ गुणिकन्यामि गुरोर्गिरा ॥ २५ ॥

१. वज्रस्वामिचरितम् ।

११. निधिः सौभाग्यभाग्यस्य नाम यस्यादिमङ्गलम् । वज्रस्वामिविभोः^१ पूर्वं वृत्तं तस्य सयोच्यते ॥ २६ ॥
 अस्त्यचन्तीति देशः इमासरसीसरसीरुहम् । यद्गुणमामरुद्धेन बद्धसख्ये रमा-मिरी ॥ २७ ॥
 तत्र तुम्यवनो नाम निवेशः केशवर्जितः । अभूवन् यस्य वासाश्च नाकिनोऽप्यमिलापुत्राः ॥ २८ ॥
 तत्र श्रेढी धनो नाम कामयुक्-कल्पपादपी । अमानमानयदानजितौ त्रिविवमाश्रितौ ॥ २९ ॥ 5
 तत्सार्थिजनं दौःस्वित्सुखोच्छेदमहाकिरिः* । पुत्रो धनगिरिर्नाम कामप्रतिमविग्रहः ॥ ३० ॥
 आद्यास्यादप्यथास्याभविष्यच्छेकमानसः । नाभिलाषी परिणये प्रणयेषु महात्मनाम् ॥ ३१ ॥
 धनपालारूपया तत्र व्यवहारी महाधनः । यद्धृषीवीक्षणाहृषीपतिपविश्वदम्बुधिर्म् ॥ ३२ ॥
 तत्सार्थसमितः^२ पुत्रः सुनन्दा च सुवाऽभवत् । तयोः समगमस्तत्र लक्ष्मी-कौस्तुभयोरिव ॥ ३३ ॥
 सुनन्दां पौषतोद्देशमेदुराह्नीं विलोकयत् । वरं धनगिरिं दृष्ट्वा तत्पिता गुणगौरवात् ॥ ३४ ॥ 10
 वत्सुतः समितो^३ गेहवत्सेऽपि यतिबद्धसन् । यायावरेषु भोगेषु बैरायं परमं दधौ ॥ ३५ ॥
 श्रुतश्रीलण्डमलयगिरिः^४ सिंहगिरिः प्रभोः^५ । स दीक्षामग्रहीत् पार्थे पार्थे निष्ठुतिवेदमनः ॥ ३६ ॥
 अन्यदा धनपालश्च प्रोचे पनगिरिं मुधीः । सागरस्यैव रेवाऽस्तु सुनन्दा ते परिग्रहे ॥ ३७ ॥
 स ग्राह ज्ञातवत्पार्थ^६ भवता भवनाकरे^७ । सुहृदां सहृदां^८ किं स्वाह वन्दनं कर्तुमेष्विति ॥ ३८ ॥
 प्रोवाच धनपालोऽपि पुरा श्रीऋषभप्रभुः^९ । "ऋषयङ्गो गकर्मन् मुक्त्वा मुक्तो भवार्थिनाम् ॥ ३९ ॥ 15
 न चातुषितमेतत् तन्मामिन् ! मानय मङ्गिरम् । मानसेऽतिरिक्तेऽपि मेने तत्प्रजयाह्वं सः ॥ ४० ॥
 षडुदाह शुभे लभे संलभे^{१०} सत्तोत्तवैः । जनास्तत्रः स विपचाह पुत्रुजे मर्त्यदुर्लभात् ॥ ४१ ॥
 स वैश्वमणजातीयसामानिक^{११} सुरोऽन्यदा । अष्टापदाद्रिद्वित्रे^{१२} यः प्रलवोषीन्मन्त्रचूतिना ॥ ४२ ॥
 सुनन्दाकुक्षिकासारेऽवतीर्थः स्वायुषः क्षये । प्राक्प्रेम्णा दत्तसुखमैरत्नैः^{१३} रहितो दृढम् ॥ ४३ ॥ -युग्मम् ।
 ततो धनगिरिर्धन्यमन्योऽवसरलाभतः । अष्टच्छत श्रेते पत्नीं तुष्टां पुत्राबलम्बनात् ॥ ४४ ॥ 20
 जट्टरुमिव प्रेमबन्धं छिन्वा स सत्वरम् । तत्रावातस्य तत्पुण्यैः पार्थे सिंहगिरिवैद्यौ ॥ ४५ ॥
 प्रवं तत्राद्वे लोचपूर्वं^{१४} क्षामायिकोत्तरम् । दुर्लभं स तपस्व्यमानोऽधीयत चावितम् ॥ ४६ ॥
 १२. पूर्णं फालेऽन्यदाऽसूत सुनन्दा सुवमुत्तमम् । तेजोमी रत्नदीपानामपि सापत्न्यदःखदम् ॥ ४७ ॥
 निजैः प्रयसितस्तत्र पुत्रजन्मोत्सवो मुदा । यदीक्षणादिनिमिषा दधुः खौ^{१५} नाम सार्थकम् ॥ ४८ ॥
 अजस्त्यत् तत्र कोऽन्यस्य^{१६} प्राप्ताजिप्पन्न चैव पिता । महेऽधिकतरो हर्षस्ततोऽन समपत्त्यतः ॥ ४९ ॥ 25
 प्राच्यदेवभयहानांरोन संशीष नन्दनः । दृष्ट्वावहो महापुण्यो मत्पिता संयमग्रहात् ॥ ५० ॥
 ममापि भयनिस्तारः संभवी संयमाह यदि । अत्रोपायं व्यष्टक्षश्च रोदन् मौल्यवोचितम् ॥ ५१ ॥
 अनेकोत्पापनशानदेहसंग्रहादिभिः । गजाशकादिवीक्षा^{१७} मिरपरैरपि कौतुकैः ॥ ५२ ॥
 भृशं प्रलोभ्यमानोऽपि न बलौ स क्षणं सुरम् । कथं वदति यो आपच्छेते कैवलीनिद्रया ॥ ५३ ॥ -युग्मम् ।
 दृष्ट्वा मातापि सोमश्रीर्नस्त आप्त्वायको दृष्टाम् । यदुषकैरुपकृतप्रदस्तादि हुनोति नाम् ॥ ५४ ॥ 30
 एवं जग्मुश्च परमास्ताः बह्वर्षैश्चतसृभिः । तन्निवेशनमागच्छ तदा सिंहगिरिरुक्कः ॥ ५५ ॥

1 B 'प्रभोः' । 2 C 'जित' । * 'सत्वर' इति B टि० । 3 N 'प्रयसित' । 4 B 'दन्तुषे' । 5 C 'समितः' । 6 A B 'संमिती' ।
 C 'बद्धसख्य' । 8 C 'गिरि' । 9 C 'प्रभो' । 10 N 'तत्पार्थो' । 11 C 'यत्रता' । 12 A C 'सुहृदां' । 13 A 'समद' ।
 4 N 'तुम्' । † 'अक्षयवत्' इति B टि० । 15 N 'च (द) तां' । 16 N 'सामानिक' । 17 A 'अपदि' । 18 C 'तत्प' ।
 19 N 'तानपि' । 20 C 'त' । 21 A B 'प्रयसित' । 22 N 'निरीक्षा' ।

तत्र गोचरचर्यायां विज्ञानं धनगिरिर्युनिः । गुरुणाऽऽदिदिने पक्षित्रयज्ञाननिमित्ततः ॥ ५६ ॥

अथ यद् द्रव्यमाग्रेषि सचिचित्तचित्रकम् । ग्राहमेव त्वया सर्वं तद्विचारं विना मुनेः ॥ ५७ ॥

तथेति प्रतिपेदानच्छादार्थसमिताम्बितः । सुनन्दासदनं पूर्वमेवागच्छदतुच्छधीः ॥ ५८ ॥

तद्वर्मलाभश्रवणादुपायातः* सखीजनः । सुनन्दां ग्राहं देहि त्वं पुत्रं धनगिरेरिति ॥ ५९ ॥

5 साऽपि निर्वेदिता वाढं पुत्रं संश्रय वक्षसा । नत्वा जगाद पुत्रेण रुदथा रोदिताऽस्मि ते ॥ ६० ॥

गृहाणैतं ततः स्वस्य पार्श्वे स्थापय चेत् सुखी । भवत्सो प्रमोदो मे भवत्वेवाववापि तत् ॥ ६१ ॥

स्कृष्टं धनगिरिः* ग्राहं ब्रह्मिष्ये* नन्दनं निजम् । परं स्त्रियो वचः पंगुवज्र याति पदात्पदम् ॥ ६२ ॥

क्रियन्तां* साक्षिणस्त्रय विषादहतिहेतवे । अद्यप्रभृति पुत्रार्थे न जल्प्यं किमपि त्वया ॥ ६३ ॥

अतिरिक्ता च साऽवादीदद्याऽऽर्यसमितो मुनिः । साक्षी सपत्यश्च साक्षिण्यो भापे नाऽतः किमप्यहम् ॥ ६४ ॥

10 'अज्ञातभृजिनावध्याः' पात्रवन्धे नियोग्य तम् । विरतं रोदन्नात् वृष्टिपुंरं संदर्श्य तत्पुत्रः ॥ ६५ ॥

यहिःकृतान्तघरातिर्येहिगत्वा* गृहाङ्गपात् । भव्यमानमुजस्तस्य भारदगाद् गुरोः पुरः ॥ ६६ ॥—युग्मम् ।

आयातं सुप्रमात्रं वं वीक्ष्य संमुखमाययुः । तद्वाहोः पात्रवन्धं च गुरवः स्वक्रे वयसुः ॥ ६७ ॥

यत्रोपमं किमानीतं त्वयेदं मम हस्तयोः । भारकुम्भमुच्ये* हस्तान्मयाऽसौ निजकासने ॥ ६८ ॥

हस्तुक्त्वा च समैक्षन्त गुरवकां शशिप्रभम् । साध्यास्वचन्द्रकान्तानां सुधास्वादनिबन्धनम् ॥ ६९ ॥

15 गुरुश्च वज्र इत्यादयो तस्य कृत्वा समारपयत् । साध्वीपाश्वोच्छ्राविकणं व्यवहार्यदन्त्यतस्ततः ॥ ७० ॥

गुरुभक्त्याय* तन्मन्त्रसौभाग्याय वक्षीकृताः । धर्मिनार्यः क्षीरपाणमुत्पद्युक्षपैः शिशुम् ॥ ७१ ॥

प्राक्पैपलिजापत्याभिकृतास्तत्त्वकेलितः । साध्वीनामाश्रये* रात्रौ वक्षोदोलासयं मुदा ॥ ७२ ॥—युग्मम् ।

तत्र स्थितो वितन्त्रः* सन्नङ्गान्येकादशाप्यसौ । साध्वीभिर्गुण्यमानानि निशम्याधिजगाम* सः ॥ ७३ ॥

ततो विशेषिताकारं तदीयपरिचर्यया । तत्रायाता सुनन्दापि वं निरीक्ष्य दयौ स्मृताम् ॥ ७४ ॥

20 प्रार्थयथाय ताः साध्वीः* सुतं मे ददतेति सा । ऊचुस्ता वक्षपात्राभा गुरुस्वापलिका इतौ ॥ ७५ ॥

कर्म शक्योऽर्पितुं बालस्तस्मादत्रस एव सन् । तास्यः परं गृहे नेवो न गुप्येष्टमिति विना ॥ ७६ ॥—युग्मम् ।

§ ३. अन्यदा गुरवः प्रापुस्तत्पुत्रं तज्जनन्यपि । नन्दनं प्रार्थयामास गृहिषत् पत्न्युरन्तिके ॥ ७७ ॥

स च ग्राहं नृपदिप्त इव सम्मलंवागिव । कन्याप्रदानमिव च गृहवानेकस्य वचः ॥ ७८ ॥

गृहीतमुक्तं जपेत् नो बालपरिधानवत् । एवं विष्टुः* धर्महे! नो वा सन्त्यत्र साक्षिणः ॥ ७९ ॥

25 विविंचात्प्रगृह्णा साऽप्यत्यलेपं न लजेद् यदा । संचप्रधानपुरुषः पर्येच्छेति* सुभाषितः ॥ ८० ॥

तत्राप्यमानयन्ती सा गाता राहः पुरस्त्रदा । यतयश्च समाहूताः संचेन सह भूभृता* ॥ ८१ ॥

धर्माधिकरणमुक्तेः* गृही* पक्षावुभाषपि । अङ्गीकारं तयोः श्रुत्वा विचारे मुमुक्षुश्च ते ॥ ८२ ॥

एकत्र दुःप्रतीक्षारा माता पुत्रं प्रयाचति । अन्यत्र संचः श्रीतीर्थनाथैरपि विप्रेषितः ॥ ८३ ॥

विचचार स्वयं राजा स्वहत्या नन्दनो ह्वयम् । यत्पार्श्वे याति तस्यात्तु किं परैरेवमुभाषितैः ॥ ८४ ॥

80 ततो मावा* प्रथमतोऽनुज्ञाता तत्र भूभृता । कीडनैर्मैर्द्वय* भोयैश्च मधुरैः सा न्यमंत्रयत् ॥ ८५ ॥

मुते तथास्थिते राज्ञा ऽनुज्ञातो जनको मुनिः । रजोद्वरणमुच्यम्* जयादानपदादगीः ॥ ८६ ॥

* 'पारोक्षिकेनिलौ धर्म्यलाम' इति B टि० । 1 C N वत् । 2 B लि० । 3 B ब्रह्मिष्ये । 4 ॥ क्रियतां । 5 C अजनं । 6 N वचं । 7 A N यहिःकृता । 8 B तस्मात् । 9 C आर्यं 'द्राव्यसौगुह्य भवत्वायतयाय' एतादृशो व्यञ्जनादः पाठः । 10 B 'माश्रये' । 11 'ल्लोलीनय' इति H टि० । 12 'निशम्येति' इति B टि० । 13 'नारगतः' इति B टि० । 14 B साक्ष्य । 15 A व्ययुक्तः B N विष्टुश्च । 16 'परीक्षणी' इति B टि० । 17 A भूभृता । 18 B N 'मुच्यम्' । 19 'अयादिति' इति B टि० ।

वत्स ! एवं यदि तत्त्वज्ञः संयमाप्यवसायवान् । गृहाण तदिदं कर्मरजोहरणहेतवे ॥ ८७ ॥—युगम् ।

उत्प्लुत्य शृगवत् सोऽथ तदीयोत्सङ्गभागतः । जग्राह चमराभं तथारित्रघरणीमृतः ॥ ८८ ॥

ततो जयजयारायो मङ्गलध्वनिपूर्वकम् । समस्ततूर्यनादोर्जिसज्जः ॥ ८९ ॥

संपस्याचां तदाऽस्मर्षीद् राजा तद्वरवस्ततः । स्वं स्थानं मुदिता जम्भुर्धर्मिवातपुरस्कृताः ॥ ९० ॥

दृष्ट्वा स्तुनन्दा सौदर्यं आर्यपुत्रः सुतोऽपि च । मदीया यतयोऽभुवन्स्तम्भापीति सांप्रतम् ॥ ९१ ॥ 5

त्रिवापिकोऽपि न स्तब्धं पथौ वज्रो मरेच्छया । दीक्षित्वा १ गुरुमिस्तेन तत्र मुक्तः समावृक्तः ॥ ९२ ॥

§ ४. अथाष्टवार्षिकं यत्नं कृत्वा २ साध्वीप्रतिश्रयात् ३ । श्रीसिंहगिरयोऽन्यत्र विजङ्घुः सपरिच्छदाः ॥ ९३ ॥

तदा चाप्रतिबन्धेन तेषां विहरतो सताम् । पर्वतासन्नमेदिन्यामीयांसमितिपूर्वकम् ॥ ९४ ॥

वज्रप्रागभयमिषैश्च तं हृष्टा कृष्णकान्तैः । वैक्रियाऽऽविष्कृता ४ मेघमाला तस्य परीक्षणे ॥ ९५ ॥

झरंकरस्तैः केनिकैकारायेण मिश्रितैः । तिलतनुलितो ५ नाहः सुविस्वाद्यसुधाऽभवत् ॥ ९६ ॥ 10

नीरैर्नदङ्किरुहामसंभयन्निर्निरंतरम् । प्राविता भूतवह्नैवपटितेव तदाऽभवत् ॥ ९७ ॥

विपुले तस्मिंसासक्त्ये गिरेरेकत्र कन्दरे । गुरुस्त्वोयजीवानां विराधनमनिच्छवः ॥ ९८ ॥

एषं प्रमाधने घोरे कथंविद्विहते सति । उपोषिता अपि श्रेयस्तप्राप्ते मुनयोऽवसन् ॥ ९९ ॥

जगज्जीयनमोषेण ६ तदा सूरोऽपि शङ्कितः । रसावस्थापनाद् विषे बभूव ७ प्रकटोदयः ॥ १०० ॥

आनीय चापिपैर्नरि जगतीपरिपूर्णात् । अवसन्ने च पर्जन्ये धमात् सुप्त ८ इवाध्वनौ ॥ १०१ ॥ 15

ततस्तथाकपृत्तेन ९ लेखैर्द्वैक्षेक्षशालिभिः । पाणिज्यकारकन्याजात् वारणाथ न्यसजि सः ॥ १०२ ॥—युगम् ।

एषणानितये पोषयुक्तो मुक्ताप्रनाहतः । तत्र यज्ञो ययौ प्राप्य गुरोरेक्षुमर्ति ततः ॥ १०३ ॥

द्रव्य-क्षेत्र-काल-भायैरुपयोगं ददौ च सः । द्रव्यं कृष्णाण्डपाकादि क्षेत्रं देशश्च मालवः ॥ १०४ ॥

कालो १० मीमस्तथा भावै विचार्येऽनिमिया अमी । अस्पृष्टभूमन्मयासा अम्बानकुसुमस्रजः ॥ १०५ ॥

चारित्रिणां ततो देवविण्डो नः ११ कल्पते १२ नहि १३ । निषिद्धा उपयोनो तस्य हर्षं परं ययुः ॥ १०६ ॥ 20

—त्रिभिर्विधेषकम् ।

तत्र च प्रकटीभूय प्राणमंलं मुनिं तदा । यत्नं सद्गुणतोजोभिर्मास्तरं मात्स्वदंमुवत् ॥ १०७ ॥

अन्यत्र विहरतश्चान्यदा मीमस्तुमथ्यतः । प्राग्वदेव सुरास्तेऽसु १४ प्रवर्तन्त्यैमन्नयन् ॥ १०८ ॥

वज्रे सत्रापि निर्व्यूढे विराट् ते ज्योमगामिनीम् । ददुर्न दुर्लभं किंचित् सद्गाम्यानां हि वाहनाम् ॥ १०९ ॥

§ ५. बाहभूतो प्रयातेषु पूज्येभ्यश्च परेद्यपि । सदेपणोपयुक्तेषु मीतायेषु च गोचरम् ॥ ११० ॥ 25

अथक्रशं च धारुण्य ददधापलतस्तदा । सर्वेषामुपधीनीमग्राहं भूमौ निवेश्य च ॥ १११ ॥

वाचनार्त्तं प्रददौ वज्रः सुतरकन्धम्रजस्य सः । प्रत्येकं गुरुवक्त्रेण कवितस्य महोदयमात् ॥ ११२ ॥

—त्रिभिर्विधेषकम् ।

श्रीमान् सिंहगिरिआत्रान्तरे वसतिसन्निधौ । व्यययौ गर्जितोर्जितं शब्दं तस्यान्गणेव सः ॥ ११३ ॥

दृष्ट्वा किं यतयः प्राप्ताः स्वाध्यायैः पाठयन्ति माम् । निश्चितैकस्य वज्रस्य शब्दं ते तोषतो वयुः ॥ ११४ ॥ 30

पुनर्दंभाययं गच्छो घन्यो यत्रेदसः क्षिपुः । क्षोभोऽस्य मा मृदित्युच्चैःस्वरं नैषेधिकां १५ ज्वापात् ॥ ११५ ॥

1 A 'परिणी' । 2 N 'तव' । 3 N 'सम्पन्नं' । 4 N 'दीक्षितो' । 5 N 'हृष्टा' । 6 B 'प्रतिश्रयात्' । 7 B 'वैक्रियाविष्कृता' । 8 B 'प्रवर्तन्त्यै' । 9 'तद्विहितो' । 10 A 'लोपेण' । 11 B 'वाचक' । 12 A 'मीम' । 13 B 'न' । 14 N 'कल्पते' । 15 B 'नहि' । 16 N 'नैषेधिकां' । 17 'वेद' इति B इति । 18 N 'नैषेधिकां' ।

चक्रोऽपि तं गुरोर्ध्वानं श्रुत्वा लज्जामयाकुलः । संनिवेद्य^१ यथास्थानं वेष्टिकाः^२ संमुखोऽभ्यगात्^३ ॥११६॥
प्रतिलेख्य ततः पादौ प्रक्षाल्य^४ प्रासुकान्मसा । पादोदकं ववन्दे च गुरुणा ॥ मुदेक्षितः ॥ ११७ ॥

वैयाघ्रत्वादपि लघोर्भोऽवज्ञाऽस्य भवत्विति । ध्यात्वाऽऽहुर्गुरवः शिष्यान् विहारं कुर्महे वयम् ॥ ११८ ॥

ततस्ते प्रोचुरस्माकं कः प्रदास्यति वाचनाम् । ते प्राहुर्वञ्च एवात्र कृतार्थान् चः करिष्यति ॥ ११९ ॥

५ तत् ते तथेति प्रत्येच्छन् निर्विचारं गुरोर्वचः । ईदृक्स्वगुरुभक्त्यैः शिष्येभ्योऽस्तु ननोनेमः ॥ १२० ॥
प्रतिलेख्य निपद्यां च तत्पावत्राः प्रचक्रिरे । ततोऽसौ वाचनां दानुमारमे यतिसंहतेः ॥ १२१ ॥

*शास्त्राणामिति वाच्यमनयासेन सोऽभ्यधात् । मुञ्चं यथाऽवगच्छन्ति ते मन्दविपणा अपि ॥ १२२ ॥

रितैः कतिपयेरागात् स्मरिष्यन्ति तत्र तैः । तदुदन्तमपृच्छश्च सम्भूयोद्युश्च ते ततः ॥ १२३ ॥

पूज्यपादप्रसादेन सञ्जक्षे वाचनामुद्यम् । अस्माकं वाचनाचार्यो वञ्च एवास्तु तत्सदा ॥ १२४ ॥

१० श्रुत्वेति गुरुवः प्राहुर्मत्वेदो विद्वतं मया । अथ ज्ञापयितुं युष्मात् गुणगीरवमद्भुतम् ॥ १२५ ॥

तत्प्राविधिसंगुद्वयाचनापूर्वकं ततः । अर्थातवान् मुनिर्वज्रो वायद् गुवागमागमम् ॥ १२६ ॥

१५ ५. गत्वा दशपुरे यजमवन्त्यां प्रेयुराटतः । अग्न्येतुं स्वरोपं श्रीभद्रगुप्तस्य सन्निधौ ॥ १२७ ॥

स ययौ तत्र राज्ञो च पूर्णद्विषासमातनोत् । गुरुश्च^५ स्वप्रमाचक्ष्यौ निजशिष्याप्रवो मुदा ॥ १२८ ॥

पात्रं मे पयसा पूर्णमतिथिः कोऽपि पीतवान् । दसपूर्व्याः सप्तप्रायाः कोऽन्येष्वेता सनेष्यति ॥ १२९ ॥

१५ इत्येवं वदतस्तस्य वञ्च आगात् पुरस्ततः । गुरुवाच्यापवासात् श्रुतं स्वापीतमाश्रुतम् ॥ १३० ॥

श्रीभद्रगुप्तसूरिश्च तमश्चाप्य पुनर्गुरोः । प्राहिपोत् सन्निधौ तस्मानुद्वाप्य समयस्य सः ॥ १३१ ॥

व्यग्रप्राजन्मसुहृदो ज्ञानाद् विश्रान्त ते मुराः । तस्याचार्यप्रतिष्ठायां चक्रुस्तस्यवद्भुतम् ॥ १३२ ॥

सर्वांतुयोगातुलां च प्रददुर्गुरवः श्रुते । लभे सर्वाहंतां त्वेजस्तत्त्वं तत्र न्ययुर्मुदा ॥ १३३ ॥

१७. गुरौ प्रायाद् दिवं प्राप्ते यजस्वामिप्रसुर्ययो । पुरं पाटलिपुत्राख्यमुद्याने समवासरत् ॥ १३४ ॥

२० अन्यदा स इरूपः सन् धर्मं व्याख्यानयद् विशुः । गुणानुरूपं नो रूपमिति तत्र जनोऽनदत् ॥ १३५ ॥

अन्येगुश्धाररूपेण पर्माख्याने कृते सति । पुरस्त्रोममपात् सूरिः कुरूपोऽभूज्जोऽजवीत् ॥ १३६ ॥

प्रागेव यद्गुणप्राप्सगानात् साध्याभ्य आहता । धनस्य भेषिभः कन्या क्वचिमप्यत्रान्वरयत् ॥ १३७ ॥

बभापे जनकं स्वीयं सत्यं मद्रापितं दूणु । श्रीमद्व्याय मां यच्छ शरणं मेऽन्यथाजलः ॥ १३८ ॥

तदाग्रहात् ततः कोटिदातसंख्यधनैर्युताम् । सुतामादाव निर्मेयनाभाभ्यर्णे ययौ च सः ॥ १३९ ॥

२५ व्यजिज्ञापश्च नाथं त्वां नाथते मे सुता ह्यसौ । रूपयोजनसम्पन्ना तदेया प्रतिगृह्यताम् ॥ १४० ॥

यथेच्छदान-भोगाभ्यामधिकं जीवितावधि^६ । दधिर्णं गृह्यतामेतत् पादौ प्रक्षालयामि ते ॥ १४१ ॥

अथ श्रीवज्र आह स सरलस्त्वं वणिग्वरः । वदुमिच्छसि दूरस्थान् स्वयं वदः परानपि ॥ १४२ ॥

रेणुना रत्नराशिं त्वं कल्पयिष्यं दूषेन च । गर्भकोलेन कुम्भीन्द्रं वायसेन सितच्छदम् ॥ १४३ ॥

सौधं निपादरोहेन श्वादीरेण चाधुतम् । कुट्टयविपयास्वादात् तपो मे संसिहीर्येति ॥ १४४ ॥—युग्मम् ।

३० विपयाः कंबलोद्भासं दमस्तविकोटोद्याः । सर्वं पदं^७ महाभोगैरन्यूनं चारजोपमम् ॥ १४५ ॥

एषा^८ मय्यनुरसा चेच्छायावदनुगामिनी । मयाऽऽहृतं जवं घर्त्ता ज्ञानदर्शनसंयुतम् ॥ १४६ ॥

श्रुत्वेति प्रतिबुद्धा^९ साऽभिलाषमरले हते^{१०} । गृहीत्वा संयमं संयमिनीपार्चमशिश्रवत्^{११} ॥ १४७ ॥

१ B सनिवेद्याः । २ B वेष्टिका । ३ A व्यपाद, C प्रक्षाल्य । ४ A C प्रक्षाल्य । * B 'वाजन्तं तल' इति B टि० ।

† 'विचक्षणपत्रं' इति B टि० । ५ A गुरुः य । ‡ 'वृषिमयं वीजं' इति B टि० । ६ B 'भेषि' । ७ B 'महाभोगे' । ८ B एष ।

९ N मया दृतः, C मया दृतः । १० B 'हते' । ११ A हृदे । १२ C 'शिश्रवत्' ।

महापरिज्ञाध्ययनाद् आचाराङ्गान्तरस्थितान् । शीवज्येणोद्भवा विद्या तदा गगनगामिनी ॥ १४८ ॥

५८. अष्टष्टेन्यदा तत्रामूढं दुर्मिथुमतिक्षयम् । सचराचरजीवानां कुर्वदुर्वीतलेऽधिकम् ॥ १४९ ॥

सीदन् संपः प्रभोः पार्थिमाययौ रक्ष रक्ष नः । नदन्ति ततो वज्रप्रमुखनिदधे हृदि ॥ १५० ॥

पटं विस्तर्य तत्रोपवेश्य संधं तदा मुदा । विद्ययाऽऽकाशगामिन्याऽचलद् व्योम्ना सुपर्णवत् ॥ १५१ ॥

तत्र शय्यातरो दूरं गतस्त्वगवेपथे । अन्वागतो वदन् दीनः^१ सोऽपि न्यस्तारि सूरिणा ॥ १५२ ॥ 5

आययौ मुखदेशस्वागचिरेण महापुरीम् । धौद्रशासनपक्षीयनृपलोकैरिषिप्रितम् ॥ १५३ ॥

सुरं तिष्ठति संधे च सुमिक्षाद् राजसौख्यतः । सर्वपर्वोत्तमं पर्वोऽऽययौ पटुपणाभिधम् ॥ १५४ ॥

राजा च प्रत्यनीकत्वात्^२ कुसुमानि न्यपेषयत् । संधो ज्वलिषत् वज्रं जिवाचांविन्तयाईतः ॥ १५५ ॥

उत्पत्य तत आकाशे काशंकाशकीर्विभृत् । माहेन्वर्या^३ उपर्यागाम्नर्याः कोविदार्यामा ॥ १५६ ॥

आरामसः पितुर्मित्रमामिकमुणागणीः । वचं^४ 'यकुलसिंहारयो वीर्य नवा च संजगौ ॥ १५७ ॥ 10

विमन्वाविश मे नाथ । कार्यं सुरितरोऽवदत् । सुमनः सुगनोभिर्न कार्यमार्थं । कुतश्च तत् ॥ १५८ ॥

पूज्यैर्व्याघ्रचित्तेलायां ग्राहणीति निश्चयः सः । ययौ देव्याः त्रियः पार्थं तं क्षुद्रहिमवद्गिरिम्^५ ॥ १५९ ॥

धर्मलाभाशिपाऽऽनन्द तां देवीं कार्यमादिशत् । ददौ सहस्रपत्रं सा देवाचार्यं करस्थितम् ॥ १६० ॥

तदादाय प्रभुव्रजः पितुर्मित्रस्य सन्निधौ । आययौ विज्ञातिलंकाः पुष्पाणां सेनं दीकितः ॥ १६१ ॥

विमले^६ बैक्रिये 'ताश्चावस्थाप्यागान्निजो^७ पुरे । जन्मभकेः कृतसङ्गीतोत्सवे गगनमण्डले ॥ १६२ ॥ 15

स्वनस्तु देवतयैषु शब्दाद्वैते विजृम्भिते । तं तद्वत्^८ समायान्तं दृष्ट्वा धौद्राश्चमस्कृताः ॥ १६३ ॥

ऊर्ध्वधर्मस्य माहात्म्यमहो नः श्रान्ते सुताः । आपान्ति पश्यतां तेषां ते ययुर्जितमग्निदेरे ॥ १६४ ॥

आहसंपः प्रमुदितः पूजां कृत्वा जिनेशितुः । तत्र धर्मदिने धर्मगन्धोपीद् वज्रसहरोः ॥ १६५ ॥

प्रतिहर्षेण श्वानेन राजा हुष्टोऽभ्युपागमत् । प्रत्ययोधि च वज्रेण धौद्राश्चासन्नबोमुताः ॥ १६६ ॥

५९. विहरप्रन्यदा स्वामी प्रथयौ दक्षिणापथम् । कुन्विच्छुद्धभूगोपाणेऽतो समवातरत् ॥ १६७ ॥ 20

त्रैलोक्यभोगानोदायानाययद् विश्वभेषजम् । उपयुक्तावधोर्षां च अवरोऽवारयत् तवः ॥ १६८ ॥

प्रत्युपेक्षणकाले^९ तत् तनसं चापराहिके । मुलवस्त्रिकया 'सस्यत् कर्णयोः प्रतिलेखने ॥ १६९ ॥

दध्यापायुरदो^{१०} क्षीणं विस्तृतिर्यन्ममोदिता । पुनर्दुर्भिक्षमात्रं च 'प्रायुक्तादधिकं तवः ॥ १७० ॥

वज्रसैनलदादिरयं^{११} वंशाय वज्रस्तुरिभिः । ग्रहितः स शनैः प्रायान् कुंकुणान् वित्तवश्यान्^{१२} ॥ १७१ ॥

अलम्बनिसान् दुर्मिक्षाद् विपाषिण्डेन भोजितान् । साधूनाह च^{१३} भोगोऽयं नित्यं द्वादशपरस्तीम् ॥ १७२ ॥ 25

'प्राप्तं^{१४} यानरानं ते च श्रुता तत् प्रायमाविज्ञान् । शीवजः क्षुद्रविष्टैले साधुभिः सहितो यदी ॥ १७३ ॥

नागं गच्छद्द्विरेकत्र भागे प्रालम्भि^{१५} सूरिभिः । शिष्य एकः स तस्यात्वा वैराग्यं वरनं दधौ ॥ १७४ ॥

दधौ च प्रोक्ष्य भागेते जम्बुज्ज्वल्यसाधिति । निःसत्त्वोऽहं कथं दृष्टः प्रभुं नानुग्रजमिह वत् ॥ १७५ ॥

प्यारवेति तत्रपापणे पादोपगम्य व्यधात् । व्यलीयत् मण्डलितमिह स^{१६} 'स्ववित्तदा ॥ १७६ ॥

सद्धिपत्तो मदे देवैः क्रियमाणे मुनीश्वरः । यदीनां पुरतोऽवादीच्छित्तोः सत्त्वमिदं महत् ॥ १७७ ॥ 50

तपुत्वा मुनयः सर्वे परं वैराग्यमादधुः । प्रदान्तविपहासयुः स्वगिहलेषु धृयक् धृयक् ॥ १७८ ॥

प्रलदीक्षा मुनी यत्रोपसर्गायोपवस्युपी । निशीये दिवसं कृत्वा दधि तेषामदौक्यत् ॥ १७९ ॥

1 B 'मिथिप' । 2 A 'दीनः' । 3 'द्वीनय जमय व' 'व' इति । 4 B 'पितृ' । 5 N 'मित्र' । 6 N 'ता' । 7 'देवताद अलम्बन' इति B 'दि' । 8 'यैव वेदय' इति B 'दि' । 9 'वारागनी देव' इति B 'दि' । 10 'वैश्वदेव देव' इति B 'दि' । 11 A 'प्रसन्न' । 12 B 'व' । 13 A 'प्रसन्न' । 14 N 'व' । 15 A 'प्रसन्न' । 16 A 'प्रसन्न' । 17 B 'व' । 18 C 'व' । 19 A 'व' । 20 A 'प्रसन्न' ।

- विज्ञायाप्रीतिकं तत्रान्यत्र शृङ्गेऽथ से ययुः । मृत्युजीवितयोर्वेऽनाश्रंसासेषां सुराः किमु ॥ १८० ॥
 यथायोगं च ते प्राणान् परिलज्ज्य सुखलज्जम् । श्रीवज्रोऽपि जगाम दामध्यामध्यानवैभवः^१ ॥ १८१ ॥
 शाक्रेस्तत्रायसौ पूर्वभवक्रेहेन तद्वयम् । ज्ञात्वा चतुर्दिशं स्वीरयमावर्त्तय^२ सः ॥ १८२ ॥
 गहतानि तरुणां च तत्रोन्मूल्य समानं सुखम् । कृत्वा तत्र क्षणं तस्मै सुपर्वत्रेणिसंभृतः ॥ १८३ ॥
 5 ततःप्रभृति विख्यातो रथावर्त्ताख्यया गिरिः । असावचलतां याति रथातिर्षां गुरुभिः कृपा ॥ १८४ ॥
 § १०. वज्रसेनश्च सोपमं नाम पत्तनमभ्यगात्^३ । जिनदत्तमियाऽलत्रेभ्वरीलाढ्या चतुःसुता ॥ १८५ ॥
 अक्षामगुरुशिक्षाढ्यः स तस्या मन्दिरे ययौ । चिन्तामणिमिवायान्वं दृष्ट्वा वं हर्षमाप सा ॥ १८६ ॥
 प्राहाय साहसं साधो ! ऽस्माभिरथ विचिन्तितम्^४ । स्वालीपाकोऽत्र लक्षेण पूरितः^५ कष्टकल्पनात् ॥ १८७ ॥
 द्रव्यसंपदि सत्यामप्यन्नदौर्ध्वान्मृतिभ्रुवम् । ततोऽत्र पायसे पके निक्षेप्यं विपमं विपम् ॥ १८८ ॥—शुग्मम् ।
 10 तदत्रावसरे पश्यदर्शनं पुण्यवोऽमघत् । कृतार्थी^६ सांप्रतं पारत्रिकं कार्यमिहादधे ॥ १८९ ॥
 इत्याकर्ण्य मुनिः प्राह गुरुशिक्षाचमत्कृतः । धर्मशीले ! नृणु श्रीमद्ब्रह्मस्वामिनिवेदितम् ॥ १९० ॥
 स्वालीपाके किलेकत्र लक्षमूल्ये^७ समीक्षिते । सुमिश्रं भावि सविषं पाकं मा कुरु तद्ब्रूया ॥ १९१ ॥
 सापि प्राह प्रसादं नः कृत्यैवत् प्रतिगृह्यताम् । इत्युक्त्वा पात्रपूरणं प्रललाभि त्वा मुनिः ॥ १९२ ॥
 एवं जाते^८ च सन्ध्यायां यद्वित्राणि समावयुः । प्रशस्त्रप्रशस्त्रपूषाणि जलदेशान्तराध्यन्ता ॥ १९३ ॥
 15 सुमिश्रं तत्क्षणं जहौ ततः सा सपरिच्छदा । अचिन्तयदहो ! मृत्युमविष्यद्दीतितः ॥ १९४ ॥
 जीवितव्यफले किं न गृह्यते संयमप्रहात् । वज्रसेनसुवेः पार्थे^९ जैनजीवस्य सद्गुरोः ॥ १९५ ॥
 भ्यात्वेति सा सपुत्राऽथ^{१०} प्रतं जमाह सागहा^{११} । नागेन्द्रो निर्द्वैतिश्चन्द्रैः श्रीमाय विद्याधरस्तथा ॥ १९६ ॥
 अमूल्यं निविदुनदरापूर्वविद्वत्ततः । चत्वारोऽपि जिनाधीशमतोद्धारपूरंहराः ॥ १९७ ॥
 अद्यापि गच्छास्तत्रात्रा जयिनोऽवनिमण्डले । वर्तन्ते तत्र तीर्थे च मूर्तयोऽद्यापि सार्हाणाः ॥ १९८ ॥
 20 इति श्रीमद्ब्रह्मप्रसन्नचरितमेतद्विविपदामपि स्तुत्यं तत्त्वं किमपि जिमनायोपनिषदात् ।
 भ्रियां हेतुः सेतुर्मयजलधिनिस्तारविधये प्रदेयादानन्दं जयतु शशिसुर्पावधि यथा ॥ १९९ ॥
 श्रीचन्द्रप्रभत्तरिपट्टसरसीहंसप्रभः^{१२} श्रीप्रभा-
 चन्द्रः स्मरिनेन चेतसि कृते श्रीराम-लक्ष्मीभुवा ।
 श्रीपूर्वार्धचरित्ररोहणगिरी श्रीवज्रवृत्ताभिधः
 25 श्रीप्रशन्नसुनीन्दुना विशदितः शृङ्गोऽगमत् प्राक्तनः ॥ २०० ॥
 मूर्तिः साष्टापदश्रीर्विमलगिरिरतिस्तारणः श्रीभरोयम्
 कुःस्वार्त्तानामपापा किल मतिरसर्तां स्तम्भनश्च प्रभावः ।
 चेतः स्यादुज्जयन्तस्थितिकुदनुपमं चारुरूपं यशस्तत्
 श्रीमत्प्रयुग्नसुरे ! शृङ्गदण्डविजयी तीर्थरूपस्त्वमेव ॥ १ ॥
 ३० ॥ इति वज्रस्वामिप्रबंधः ॥
 ॥ अंथाप्रे २०७ अक्षर ११ ॥

1 A दामध्यामध्यामवैः C N दामध्यामवैः । 2 B तावतः । 3 B मलयम् । 4 B विपितं । 5 B कष्टः । C नाति ।
 6 N कृतार्थः । 7 N मृते । 8 N जलेऽथ । 9 N जिनः । 10 A B चतुर्गणिः । 11 A चामहात् । 12 B प्रभः ।

* A C N आदेशेन ओषधमय एव धीकः ।

२. आर्यरक्षितचरितम् ।

§ १. 'अवेयादव्यादत्' भव्यान् स श्रीमानार्यरक्षितः । समूलपातगादन्ति धर्मो यस्मान्तरद्विपः' ॥ १ ॥

पीयूषमिव यद्वृत्तमनिर्घोषं युधैरपि । वैचक्ष्ण्यविलिप्ती' मे यतिः 'किं नु विमुद्ध्यति ॥ २ ॥

पुनस्तथापि चातपितापनस्य तमोऽम्बुधेः । तस्य वृत्तं' स्मृतौ वाचं प्रणये प्रणयवधिः ॥ ३ ॥

सदानन्दतयाहुल्यपराभूवधुस्तपुरम् । पुरं दशपुरं नामावन्तिका'नैकसप्तरी' ॥ ४ ॥

5

उदायनो निशानाथ इव नव्योऽकलङ्कभूः । अगम्यस्तमसोऽक्षीणकलोऽभूत्तत्र भूपतिः ॥ ५ ॥

सौवर्तिकपदप्राप्तप्रतिष्ठोऽतिविशिष्टधीः । वर्णज्वेष्टः कुलभेष्टः क्रियानिष्टः कलानिधिः ॥ ६ ॥

आसीच्छ्रीसोमदेवालयः शमितेज्वमितेज्वपि । यन्मन्त्रैः शत्रुवर्गेषु शृङ्गाराय चमूचयः ॥ ७ ॥—दुग्धम् ।

रुद्रसोमाभिषाऽस्याभूत् प्रिया प्रियवचःऋतैः । संपूर्णदानैरर्षिभ्यः कृतदारिद्र्यविद्रवा ॥ ८ ॥

सूर्याश्वयोरिव* यमौ तयोः पुत्रौ यमूचतु । आर्यरक्षित इत्याद्यो द्वितीयः' कल्पुररक्षितः ॥ ९ ॥ 10

पुरोहितेन चै तेन साङ्गान् वेदान् प्रपाठितौ । आत्मजानां विनीतानां स्वायुद्धं विहृतौ हि कः ॥ १० ॥

अदृष्टः शास्त्रपीयूषे विद्वानप्यार्यरक्षितः । पिपठीस्तद्विशेषं स प्रययौ पाटलीपुरम् ॥ ११ ॥

अचिरैणापि कालेन स्फुरत्कुण्डलिनीबलः । वेदोपनिषदं गोप्यामप्यय्यैष्ट प्रकृष्टधीः ॥ १२ ॥

अथोपाध्यायमापृच्छ्य ध्यावृत्तः' स्वमुत्रं प्रति । आरूढवद् ययौ सोऽयाययौ परितरे पुरः ॥ १३ ॥

ज्ञातोऽन्वेन राक्षसां पिष्टविज्ञापनादथ । प्रावेशि' गजमारुह्य संमुखगामिना स्तपम् ॥ १४ ॥

15

प्रधानकुलशृङ्गायः सुलब्धास्त्रीर्गृहे गृहे । अपराहे निजावासप्राङ्गणं प्रागमचतः ॥ १५ ॥

§ २. यद्रक्षोमा पुनस्तत्र श्रमणोपासिका तदा । विज्ञातजीनाजीवादिनवतत्त्वायैस्वित्तरा' ॥ १६ ॥

कृतसामायिका पुनर्मुक्तकुलितं चिरात् । हलातलमिलन्मोहिं वीक्ष्यापि प्रणतं भृशम् ॥ १७ ॥

अनर्ह्येव नास्तीर्भिः सामायिकमिदामिवा ।

१० अतिरिपन्नस्ततः प्राह स धीमानार्यरक्षितः ॥ १८ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।

20

यिम् ! समायीततस्त्राज्ञीयं बह्वप्ययकरप्रभम् । येन मे जननी वैव' परितोषमवापिता ॥ १९ ॥

भ्यात्वेत्युपाच किं मातः ! परितोषो न तेऽभवत् । साह पुण्यान्यहं केन पाठेत्तेर्दुर्गतिप्रदः ॥ २० ॥

स प्राह चाविलम्बेन तदलं मे समादिश । येनाधीतेन ते वृष्टिः कार्यैरन्यैस्तु किं मम ॥ २१ ॥

रोमाञ्चक्रश्रुकोद्भेदमेदुरास्य जनन्यपि । प्रधानं मन्यमाना स्वं पुत्रिणीनामपोषत ॥ २२ ॥

अधीष्व' विष्वगुन्निद्राभद्रविश्रावणक्षमम् । दृष्टिपादं' जिनोपसमन्यै' रसावसञ्चकम् ॥ २३ ॥

25

तमाकर्ण्य सुतो दम्भो तापश्रामाभि सुन्दरम् । दृष्टिपादं' इदानीं तदवश्यं कार्यमेव मे ॥ २४ ॥

समस्तवीर्यमूर्धन्ये गातर्' ॥ मम समादिश । अम्बापकं तदभ्यासे यथाभ्यस्यानि तं हृतम् ॥ २५ ॥

उवाच' रुद्रसोमापि पत्युः ! ते विनयावने ! । अवतारणके यामि सावधानस्ततः गृणु ॥ २६ ॥

जैनैर्यो महासत्त्वास्त्रैषान्महापरिभृताः । परमार्यस्थितस्तान्ताः सन्धानकुलभूमयः ॥ २७ ॥

अस्य प्रत्यस्य येषारस्तेऽधुना स्त्रैषुवाटके ।

30

सन्निव तोसलिपुत्राख्याः सूर्यो ज्ञानभूरयः ॥ २८ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।

1 'निर्दरं' इति B टि० । 2 A द्विपः । 3 A द्वितीयः ; CN द्वितीयः । 4 A मतिः न वि० ; C मतिः किं न वि० । 5 N मतिः । 6 N 'कानिच न' । * 'चंद्रमयं' इति B टि० । 7 B C द्वितीयः । 8 'न सीपव' इति B टि० । 9 'पादु गलित' इति B टि० । 8 B प्रवेश । 9 B विज्ञाततत्त्वा जीवादिनवतत्त्वायैस्वित्तरा । 10 B इति० । 11 B देव । 12 'मोहनिम' इति B टि० । 12 A 'मोह' । 13 CN मम मातः । 14 B सीपवदम् ।

पठाशठमते ! तेषां पापे प्रन्धमिमं वरम् । यथा त्वदीयवृत्तेन कुक्षिमे शीतलीमवेत् ॥ २९ ॥

श्रुत्वेत्यहर्गुरे यागीत्युक्त्वा तद्विज्ञानतत्परः । निशां निन्ये विविद्रः सन् निरग्राह बहिस्ततः ॥ ३० ॥

अर्द्धमात्रं पितृमित्रं संयुतोऽस्य द्विजोऽभवत् । इक्षोर्नवलताः साढ्याः स्कन्धे तद्वेत्ते वहन् ॥ ३१ ॥

तेनाभिवादयप्रालिङ्गिते प्रीत्याऽऽर्परक्षितः । न्यावृत्त्यागच्छ गेहे त्वमित्युक्तश्रायमब्रवीत् ॥ ३२ ॥

मात्रादेशेन यात्याऽहं समायास्यामि शीघ्रतः । पुज्यैर्गत्यन्यभावासे निजवन्धुप्रसक्तये ॥ ३३ ॥

इत्युक्त्वा सञ्चरन्निशुवातामिमुपमाहृतः । दृष्ट्वा मनसहो सम्प्यग्मादृ दृढनिमित्ततः ॥ ३४ ॥

अध्याया वा परिच्छेदा नय साढ्या मया युचम् । अस्य प्रन्धस्य लप्सन्ते नाभिकं निश्चितं हृदः ॥ ३५ ॥

प्रातःसन्ध्याक्षणे तत्र मुनिः स्नाप्यायढ्यनरैः । शब्दाद्वैतमयं गृण्वन्नाश्रयद्वारमाश्रयत् ॥ ३६ ॥

निर्कट्यजड^१लज्जालान् जैनपरिश्रम(यै)म् । दङ्कुरावपकं सूरिवन्दकं प्रेषदागमत् ॥ ३७ ॥

तत्पुत्रस्य धनो सोऽपि विश्वे बन्धुनाविकम् । तद्वदेव महाप्राज्ञस्मादृशां किं हि दुष्करम् ॥ ३८ ॥

सर्वसाधुप्रणामानन्तरं श्रायवचन्दन^२ । असिद्धित्वाप्राकार्पनादयातं बुध्यते कियत् ॥ ३९ ॥

विह्वेनानेन विहाय नयं तं सूरयस्तदा । कुतो धर्मस्य संप्राप्तिरिति पत्रकुटुपदरात् ॥ ४० ॥

दङ्कुरं दर्शयन्नस्मादेव धार्मिकपुङ्गवात् । इत्युचिर्वासमेकश्च मुनिर्लक्षयति स तम् ॥ ४१ ॥

आह कल्पदिने राक्षा प्रावेश्येप महोत्सवात् । पुरोहितमुवा^३ श्राद्धाकुरसोमाङ्गसंभवः ॥ ४२ ॥

चतुर्वेदी सनत्पाद्यशुभस्थानशृणां परः । असंभार्यागमः कस्मादत्राऽऽयाच्यायते न तत् ॥ ४३ ॥

जघार्यरक्षितः आह मातुल्लभमनावुरः । आकर्ण्येति प्रमुदंन्यो वररित्रचसत्कृतः ॥ ४४ ॥

पुलीन आसितो विप्रः कुलावृत्तमादयः । "संभाव्ययुक्ताचारो जैनधर्माचितो ह्ययम् ॥ ४५ ॥

वपयोगं धृते दत्त्वा पूर्वापाटोचितं च तम् । प्रभावकं आसितं च भीमद्वयज्ञादनन्तरम् ॥ ४६ ॥

ध्यात्वा तं सूर्योऽनोचन् जैनप्रव्रज्यया विना ।

न दीयते दृष्टिवादी विधिः सर्वत्र सुन्दरः ॥ ४७ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।

स प्राह प्राच्यसरनात्तममासम् न च^४ कैशिनः । ततो जेनेन्द्रसंस्कारेण्डुहव मे यदुः ॥ ४८ ॥

परं द्विषिष विश्राप्यमाते तदवधारयताम् । मिथ्यामोहेन ढोको हि सर्वो मय्यनुरागयान् ॥ ४९ ॥

राजापि शतवृत्तान्तो वीक्षामुत्सर्जयेदपि । अनुपस्यजनानां च ममवारे हि दुस्त्यजः ॥ ५० ॥

* श्रायरूपे निजे तस्मात् प्रसक्त मयि दीक्षिते ।

अनन्देदे विहर्कं च सा भूच्छासनलायवम् ॥ ५१ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।

ओमित्युक्त्वा गुरुस्त्वाम् सार्धशपरमाश्रयैः । अभिमन्त्राय तन्मूर्ध्नि पातानहेषतोऽक्षिपत्^५ ॥ ५२ ॥

सामादिवप्रतोषारपूर्वं पूर्वाभिलाषिणः । वेशान् हेतुनिवारोपायमनिन्ये मुनीश्वरः ॥ ५३ ॥

हेतुनिवारो^६ मार्दव्यनेपथ्यं परिहाय^७ सः । परिहाय सिते वस्त्रे यतिवेपथुं योजितः ॥ ५४ ॥

दिदारं शतम्ना^८ ते च विदमुत्तमरन्तरे । व्यवधि^९ "पुरतस्त्वार्यरक्षितो नयदीक्षितः ॥ ५५ ॥

६० § ३. अप्यापितः समूलाद्रोपाङ्गादिमन्थमण्डलम् । वत्तपपस्यया पूर्वोणि च कान्वरि सूरिभिः ॥ ५६ ॥

अपीतपूर्वां ज्ञानाग्निं सुदृष्ट्वां दिवादितम् । विनीतपूर्वां श्याचारं शतपूर्वां प्रत्यनयन्^{१०} ॥ ५७ ॥

गुरुषः नेपथ्यानां पाठापोज्जयिनीपुरि । तमार्यरक्षितं प्रेषुः भीमद्वयज्ञामिनोऽन्तिके ॥ ५८ ॥—सुगमम् ।

१ A "न" । २ C N बन्दः । ३ C पुरोहितमुपमाहृतः । ४ C धनवो । ५ A C नवः । * 'क्षिपत्' इति B द्वि० ।
६ B कान्वरिनेपथ्यम् । ७ B श्रुतेः । ८ N परिहाय । ९ B विधिः, N विधाय । १० C प्रत्यनयन् । † नोपस्यते वदमिदं
C नरते ।

गीतार्थैर्मुनिभिः सत्रा तत्रागादायैरक्षितः । श्रीभद्रगुप्तसूरीणामाश्रये^१ प्राविशत् तदा ॥ ५५ ॥
 आश्रिष्य स्नेहतः प्राहुः प्रत्यभिज्ञाय ते च तम् । आर्यैरक्षित ! कश्चित्^२ मद्रं पूर्वाभिलाषुक^३ ! ॥ ६० ॥
 *अभिसन्धिर्मम 'प्रायोपवेशनविधौ भवान् । नियमो भव तद्वेला कुलीनानामियं यतः ॥ ६१ ॥
 तथेति प्रतिपद्याय तथा शुश्रूषत प्रभुम् । यया जानाति नैवासाबुद्ध्यात्मने रवेः ॥ ६२ ॥
 समर्थो परमे लीनोऽप्यदा भोवाच हर्षितः । क्षुत्तृदङ्गमं न जानेऽहं वत्स ! त्वद्वरिवक्ष्या ॥ ६३ ॥ 5
 इहलोकैऽपि देवत्वं संग्राप्त इव तद्रसात् । गोप्यं किञ्चिच्छिद्विषये त्वां तवोऽवहितः गृणु ॥ ६४ ॥
 श्रीचञ्जस्वामिपादान्ते स्वया पिपठिपामृत्वा । मोक्षं शयनीयं च निर्यं धृयगुणाश्रये ॥ ६५ ॥
 पतलादीयमण्डल्यामेककृत्वोऽपि योऽमुनम् । रात्रौ सुमश्र पाथं यत् तस्य तेन सहाययः ॥ ६६ ॥
 प्रभावको भवानहंछासनाम्भोधिर्कौस्तुभः ।

संपाचारश्च भावी तदुपदेशं करोतु मे ॥ ६७ ॥—त्रिमिर्दिशेपकम् ।

10

इच्छानीति मनोऽर्द्धी शिरसि ग्रणिषाय सः । ओगिति प्रतिपेदेऽतिविनीतानामियं स्थितिः ॥ ६८ ॥

१४. अथ श्रीभद्रगुप्तेऽस्मिन् कालधर्ममुपागते । सौनन्देयप्रभोः^४ पाथं प्रचचालार्यरक्षितः ॥ ६९ ॥

तदा च दृष्टो ह्यमः श्रीधयेणाप्यजल्प्यत । विनेयामेऽय संपूर्णः पायसेन पत्रद्वहः ॥ ७० ॥

पारितोतिविनाऽऽगस्य किञ्चिच्छेषमभासितम् । तदेतस्य विचारोऽसौ चिन्तान्तरपटते मम ॥ ७१ ॥—युगम् ।

अथ प्रातोऽतिथिः कश्चिदागल मम संनिधौ । श्रुतं प्रदीप्यतेऽप्येवमस्मिं स्यास्यति किंचन ॥ ७२ ॥ 15

एवं यदत एवास्य समागादायैरक्षितः । दृष्टो हि महता स्वप्नोऽवश्यं सद्यः फलेप्रदिः ॥ ७३ ॥

अपूर्वमतिथिं दृष्ट्वाऽभ्युत्थाय स्वागतोन्नतः । नमस्तुभ्यन्तमेनं च स प्रमुखाहर्त्तु वद्वा ॥ ७४ ॥

कौतुक्यतोऽयं भावस्य आगमः । स ततोऽवदत् । श्रीमत्तोसल्लिपुत्राणामनित्कादागमं प्रभो^५ ! ॥ ७५ ॥

श्रुत्वेति स प्रभुः प्राह—किं भवानार्यरक्षितः । पूर्वशेषस्य पाठार्थमस्मत्पार्थ इहायसौ ॥ ७६ ॥

तवोपकरणं कुत्र पात्रसंसारकादिकम् । तदानयातिरिचिर्नस्त्वमय मा गोचरं चरेः ॥ ७७ ॥ 20

'मुक्त्वाऽनैव ततोऽप्यार्थं' शारभसेति तद्विरः^६ । धृत्वा स प्राह पाथ्यर्थि मया धृयगुणाश्रयः ॥ ७८ ॥

स्वार्थं मुक्तिं च तत्रैव कृत्वाप्येप्ये^७ तयान्तिके । शीघ्रमः प्राह पार्थिवस्थितैः कथमधीयते ॥ ७९ ॥

अधार्थरक्षितोऽरोपद् भद्रगुप्तगुरोर्वचः । इदमित्युदिते यच्च उपयोगं ददौ धृते ॥ ८० ॥

मुक्तौ स्वोपे मया साधे दिष्टान्तोऽपि भवेत् सह । ततः समुचितं प्राहुः प्रभवसद्भवत्पिदम् ॥ ८१ ॥

एतन्मयायदामानुगतः शीघ्रमसुरयः । अहं ददामपूर्वस्य प्रारेभे पोषितुं च सः ॥ ८२ ॥ 25

अस्मिन् ग्रन्थे दुरभ्येया भद्रकैर्दुर्गमिर्गमैः । पर्यायेर्दुर्गमैः शब्दैः सदृशैर्विवाच्यैः ॥ ८३ ॥

चतुर्विंशतिसंख्यानि जतिरिति च सोऽपठत् ।

अपीयानस्य पायातोऽभवत् तस्याहुतः फिड ॥ ८४ ॥—युगम् ।

१५. ततश्च^८ मद्रसोभापि तस्य माला व्यचिन्तयत् । अहो भवामिर्महद्^९ स्तुतापात्र फलेप्रदिः ॥ ८५ ॥

इदयानन्दमो धीमान् नन्दनः शीलपण्डनः । आर्यरक्षितसंकाशो मयाऽप्येवमन्येषता ॥ ८६ ॥ 30

यशोत्तं चित्तयस्ता मे समिधं जावमदुतम् । तस्मादाहृत्ये तस्य प्रदेयः फल्गुरक्षितः ॥ ८७ ॥

सोमद्वेषनका श्वः शोत्रियः सरलोऽवदत् । त्वं यत्नप्रमाणा मे तनो यद् माति^{१०} नत् पुन ॥ ८८ ॥

1 B 'न' ति 2 C 'न' ति मद्रं पूर्वाभिलाषुक 3 B N 'त' युक्तः । 4 * 'मोक्षल इत्युक्तं इति B R' । 5 B 'न' ति 6 A 'प्रभोः' । 7 C 'युक्तः' 8 N 'अप्यन्येषता' । 9 A 'प्रत्यक्षे' । 10 B N 'न' ति 11 N 'न' ति 12 N 'न' ति 13 N 'न' ति ।

अग्नेभूय निजावाप्तमाययी फल्गुरक्षितः । चंदये चंदये मातर ! गुह्यतास्तुत आगमत् ॥ ११९ ॥
 आत्माय 'न्युछनेऽगं ते वचनाय बलिः क्रिये । आर्यरक्षितनामा यः कुत्र कुत्र स पुनरकः' ॥ १२० ॥
 अस्मि' पुण्यवतीदृशा किं यद् द्रव्यामि तन्मुखम् । एवं वदन्त्या एवात्माः पुरोऽमृदार्थरक्षितः ॥ १२१ ॥
 जैनलिङ्गधरं तं चाऽऽग्नेह्यमाणमथादरात् । रोमाञ्चकश्रुकौद्रेदमेदुराभिगमाद्भुतम् ॥ १२२ ॥
 श्रोत्रियः सोमदेवोऽपि तत्रागात् संगमोत्सुकः । 'दृढमाश्लिष्य च प्राह 'स्वात्मजकोहमोदितः ॥ १२३ ॥
 शीघ्रमागाः कथं वत्स ! त्वं प्रवेशोत्सवं विना । हुं ज्ञातं विरहात्तायाः स्वमातुर्मलिनोत्सुकः ॥ १२४ ॥
 इदानीमपि गच्छ त्वं बाह्योद्याने यया नृपम् । वित्तप्य नगरोत्साहोत्सवपूर्वं प्रवेशये ॥ १२५ ॥
 ततः धर्मणवेपं च परित्यज्य पुनर्गृहे । द्वितीयाश्रममकल्प्यः' पालयस्व 'कृतालयः ॥ १२६ ॥
 शायजूककुलोत्पन्नाऽनुरागस्था कनी मया । रूपयौवनसंपन्ना विम्विताऽमे ववोविता ॥ १२७ ॥
 श्रोतेन विधिना तां त्वं विवहस्य महोत्सवैः । 'यया त्वज्जननी फौतुक्रानां स्वादं छभेत च' ॥ १२८ ॥ 10
 ब्रविणोपासने चिन्ता कापि कार्या त्वया 'नहि । आसप्तमकुलापूर्णं नृपपूज्यस्य मे धनम् ॥ १२९ ॥
 अङ्गीकृते गृहोद्गारे भवता भवतानवम् ।

दृष्टवन्तो' वयं दप्नो वानप्रस्थाश्रमे सनः' ॥ १३० ॥—अष्टभिः कुलकम् ।

अयात्मभूर्मुनिः प्राह तात ! त्वं मोहवातकी । बाहीक इव शाखाणां भारं वहसि दुर्धरम् ॥ १३१ ॥
 मये भवे पिता भ्राता भ्राता जाभिः प्रिया सुता । सिरश्चामपि जायन्ते हर्षसद्वेतुरव कः ॥ १३२ ॥ 15
 'राजप्रसादतः को हि गर्जे भूत्यवयाग्नित्वात् । द्रव्ये हि पुनरास्था का बहूपद्रवविकृते ॥ १३३ ॥
 दुष्प्रापं मर्त्यजन्मेदं द्रव्यम् गृहमोहवः । नश्वरापकरमायाद् दारयेत्' हि कः सुधीः ॥ १३४ ॥
 तत् पटीष्य सपुस्तस्य प्रमथ्याऽऽज्ञाऽऽर्हती मया । पुस्तान् न पुनरादासे भोगान् भोगीसभोगवत् ॥ १३५ ॥
 दृष्टियारोऽपि तो पूर्णः पठितस्तत् कथं पितः ! अवसिष्टेऽभ्युपगमः' तस्यपुंतां हि दुस्त्यजः ॥ १३६ ॥
 भवतां मयि चेन्मोहः सर्वाणि प्रमज्जन्तु तत् ।

20

अग्नेणापि सिता सुका पिचोपद्रवहारिणी ॥ १३७ ॥—सप्तभिः कुलकम्

वयाय सोमदेवोऽपि सांप्रतं मम सांप्रतम् । त्वदीयं त्यज्यतीनं 'वाऽऽपसितुं दुश्चरं तपः ॥ १३८ ॥
 तन्माता न' पुनः पुत्री-जामातु-शिष्टुपाळनैः । मोहवीचि भयान्मोधि कथं तरति मूढधीः ॥ १३९ ॥
 १८. अपार्परक्षितो दप्नो यदि मिष्यात्समन्दिनम् । तातः कश्चिद् सुष्येत शुष्येत च तपोमते ॥ १४० ॥
 तद्व्या ददस्यप्यस्ययवआकरावलिः । बुद्धेय यत्रभावात्मे मोक्षापत्ता प्रकटोऽभवत् ॥ १४१ ॥ 25
 रुद्रमोमामभोयाय विचारय यचः पितुः । दुर्वाधा' मन्यते यस्तां 'त्वं तु ज्ञानप्रदानिभिः' ॥ १४२ ॥
 त्वदादेशाद् दृष्टियाद् पठतो मे भरोदये । नितितोर्षा शिवा' चित्ते श्रीयज्ञः प्रापि च मनुः ॥ १४३ ॥
 भीसुनन्दा फलो पन्था या यत्तं सुषुवे सुनम् । त्यां ततोऽप्यधिरां मन्ये मातर' ! शृणत दृष्टतः ॥ १४४ ॥
 ददे तयाऽऽर्जयाद्' पूरं पुत्रो' रोदनमिच्छया । पितुर्मुनेः पुनश्चक्रे विवादसंभिमितकः ॥ १४५ ॥
 भीमतोसलितुध्रानां पाठायां त्वया 'त्वहम् । उचितवारपिमान्वर्षात्वा संसारात्तीरयेः ॥ १४६ ॥ 30

1 N मुने । 2 A पुनः । 3 C N क्षमिन् । 4 A R पि । 5 C भादये पठित एव कोदरे । 5 B मयत्र ।
 6 C मयत्र । 7 C धरातप्य । 8 'मय बुजनी' इति B द्वि । 8 A दया । 9 B च । 10 N नहि तया । 11 A C
 दृष्टतः । 12 N मयत्र । 13 B यत्तः । 14 N 'ज्याग्रादेव हि । 15 N त्वं । 16 N चयतीनं । 17 N द्वि । 18 N
 दुर्वाधा । 19 B C N नः । 20 B C N 'द्वि । 21 A मिते । 22 B मयत्र । 23 'मुपत' इति B द्वि ।
 24 N पुन । 25 A सप्तभिः ।

प्राप्तः^१ श्रीचञ्जपादान्तमपुण्यैरतिदुर्लभम् । अर्घीतपूर्वपूर्वाङ्गः पुनरागं त्वदन्तिके ॥ १४७ ॥

सपरीवारया वस्मान् स्त्रीर्योपक्रमान् त्वया । प्रतान्महांगतः पारं प्राप्य भवमरोधुवम् ॥ १४८ ॥

पुरोहितमिया ग्राहं वदति स्म ऋतुर्द्विजः । आर्यां व्यग्रा कुटुम्बस्य नेपा प्रतभरक्षमा ॥ १४९ ॥

शीघ्रं शीघ्रस्व भां पूर्वं परिवारोऽपि यो मयि । निविडस्नेहभूः सोऽपि मामनु प्रव्रजिष्यति ॥ १५० ॥

5 अयार्परक्षितस्वातमाह्वास्याया वषः ध्रुवम् । इह लोके भवांस्त्रीषु तत् त्वदुक्तं करोम्यहम् ॥ १५१ ॥

एतत्क्षेपे च दीक्षायामहपूर्विकया तदा । श्रोत्रियस्य परीचारः स्नेहादेवेवरेतयम् ॥ १५२ ॥

अपनीय सत्क्षेपं पेक्षापात्रीमन्त्रालयः । सामायिकं ददौ योगपथेन प्रणिधानतः ॥ १५३ ॥

5९ वैपः स्वपिरकल्पस्य सवैलेनिर्विचारतः । जगृहे जीर्णमाषाहु स्तोमदेवसदाऽवदत् ॥ १५४ ॥

वत्स ! "कच्छाभिसंग्रहं ममास्तु परिधानम् । नमैः शक्यं किमु स्यात् स्त्रीपारमजमुतापुरः ॥ १५५ ॥

10 इत्यारुण्यं गुरुद्वयो दुष्करं चिन्त्यमस्त्यदः । जयबाऽनु समाचारमादायोऽयं शनैः शनैः ॥ १५६ ॥

आहाय मम शान्त्यामिषायः परिपूर्यताम् । स च ग्राह गुरुस्तेऽहं स्वाग्निरेतं^२ वदामि तत् ॥ १५७ ॥

उपानहो मम स्यातां तथा करकपात्रिका । छत्रिकाऽयोपवीतं च यथा कुर्वे वयं व्रतम् ॥ १५८ ॥

पादयोः शिरसस्तापस्तथा^३ न स्यान् तथा शुचिः । मयाम्बुदं यदाजन्म तत् त्यक्तुं हि^४ न शक्यते ॥ १५९ ॥

अतिपिद्धानुमत्तानुमेने स्मृतिदासहम्^५ । स्वाध्यायं तु^६ स्वयं शिक्षयन्ति स्म पितरं स्वकम् ॥ १६० ॥

15 आदातां शायरूपाणि शुरुणां शिथ्रयाऽव्यदा । चैत्येण गच्छतः साधून् प्रणामायोपतक्षिरे ॥ १६१ ॥

सर्गातिप्रणम्यो मो मुस्त्यां छत्रपरं मुनिम् । उपाश्रयागतोऽगृह्यद्वन्द्याः किमहं मुत^७ ! ॥ १६२ ॥

वात^८ ! निमेवं यन्थाः स्यान्मुद्ग छत्रं तथापि हि । पतं शिरसि देयास्त्यमुष्णताप उपस्थिते ॥ १६३ ॥

मयं भयतिरिति ग्राह वृद्धः जेद्वात् मुतप्रभोः । इत्थं स स्याजितौ वारिमलेनालुं^९ पादुके अपि ॥ १६४ ॥

अनुष्णक्षपासोर्वागामिन् ! मुक्तपरिग्रह^{१०} ! । उपवीतेन किं याह्यजनप्रत्याययेन ते ॥ १६५ ॥

20 इति को वा न जानाति यद् ययं द्विजसत्तमाः । एवं शनैः स गार्हस्थ्यवेयं संत्थानितसदा ॥ १६६ ॥

पूर्वरीताऽव्यदा वाद्याः^{११} परिपानश्रुतेऽपहन् । स ब्रह्मवेजसाऽऽदीतसदाह प्रयुक्तान् प्रति ॥ १६७ ॥

नमो न सामार्हं ययं मा यन्दर्प्यं सपूर्वजाः । स्वर्गोऽपि नोऽयं मा भूयाद् यो भावी भयदर्पनात् ॥ १६८ ॥

अन्यदाजिनानां गाथी परलोकमुपस्थिते । संशिता मुनयो देहोत्सर्गाय प्रमुगा दृढम् ॥ १६९ ॥

गीतार्था यतयन्त्र क्षमाभमनपूर्वकम् । अहंप्रथमिकां चतुस्तत्तनुद्वन्द्वे तदा ॥ १७० ॥

25 क्षेपेनामागद् गुरुः ग्राह पुण्यं युष्माभिरेव तन् । उपाज्जीविषमन्मूतं न तु नः स्वजनप्रजे ॥ १७१ ॥

भूयेति जनकः ग्राह परं पुण्यं गदद् भवेत् । अहं परे, प्रभुः ग्राह भवत्वेयं पुनः शृणु ॥ १७२ ॥

उपगार्गा भयन्दरमिषममाने तपो निजम् । किं तावमनुमन्येऽहमभिमन् दुष्करकर्मणि ॥ १७३ ॥

उपगर्गोर्वीर शृण्वेत् यथाः^{१२} "स्वादपमज्जडम् । विहायेत्युपिचं य तन् गद् विषेदि सत्तापिना ॥ १७४ ॥

पदिष्णाम्येव^{१३} किमहं निःसर्वा दुष्करोऽपया । क्लेशो मामसीता तत्र फायां पायनिर्गृप्तिः ॥ १७५ ॥

30 पुनः प्रदुर्गुणयो वेदमधेयं वा ह्यः । ममस्तस्याग्निं रागम्य रागम्य नृचरेत्तथा ॥ १७६ ॥

ममः संशोदुर्गुणयो^{१४} शयं^{१५} शयत्यभितन् । आपकपुंनिषमनं शिरसः पूर्वसंशिताः ॥ १७७ ॥

यन्तर्दूतोऽयमो पुनः प्रमूढमपनो न तन् । अमुष्य तव उग्रम्य स्वगिहते^{१६} वयने रयान् ॥ १७८ ॥

1 A 'न' 2 B C R 'न' 3 A B C 'न' 4 B 'न' 5 N 'न' 6 N 'न' 7 A 'न' 8 A 'न' 9 A B 'न' 10 N 'न' 11 A B 'न' 12 N 'न' 13 A 'न' 14 A 'न' 15 B 'न' 16 B N 'न' 17 A 'न' 18 A B 'न' 19 N 'न' 20 N 'न'

३. श्रीआर्यनन्दिलचरितम् ।

५१. आर्यरक्षितवंशीयः स श्रीमानार्यनन्दिलः । संसारारण्यनिर्वाहसार्यवाहः पुनातु वः ॥ १ ॥
 क आर्यनन्दिलस्त्वामिगुणवर्णनं ईक्षिता । अष्टौ कुलानि नागानां यदाहो शिरसा दधुः ॥ २ ॥
 यत्प्रसादेन वैरोट्या क्षमाया उपदेशतः । नागेन्द्रदयिता जज्ञे नाममन्त्राद् विपापहा ॥ ३ ॥
 किञ्चिन् प्रसूयि सद्गुणं गुरुणा गुरुणाटवः । प्रसादेन स्याद्बुद्धो मृगः किं नाश्रुते नमः ॥ ४ ॥ 5
 अस्ति स्वस्तिनिधिः श्रीमात् पद्मिनीखण्डपत्तनम् । मण्डितं सारकासारैः पद्मिनीखण्डमण्डितैः ॥ ५ ॥
 तत्र *विश्रासिताशेषशत्रुपक्षः क्षुरापतिः । पद्मप्रभाभिधः पद्मास्य पद्मनिमाननः ॥ ६ ॥
 तस्य पद्मावती कान्ता कान्तासतकिरोमणिः । यथा देहश्रिया जित्ये कान्ता स्वर्गपतेरपि ॥ ७ ॥
 तन्नामाश्रयिणां पार्श्वे श्रेष्ठी श्रेष्ठकुलानिधिः । अर्धिषातकपायोदः† पद्मादत्तोऽस्ति विद्वत् ॥ ८ ॥
 तस्य पद्मपशा नाम बह्मभाऽस्ति रतिप्रभा । पुत्रः सुवामपुत्रामरूपः पद्माभिषक्तयोः ॥ ९ ॥ 10
 कलाकलापसंपूर्णं तं भक्ता सार्यनायकः । बरदत्तः स्वकां पुत्रीं वैरोट्याख्यां व्यवहदत् ॥ १० ॥
 अन्यदा धन्यदाबामिदुस्सहै समुपागते । अन्तप्रतिमुवि न्यक्षपक्षेपु जगतोऽशिवे ॥ ११ ॥
 युतः स परिवारेण पुण्यनैपुण्यसंक्षयात् । बरदत्तः पुंर प्राप विपापः समवर्तिनः† ॥ १२ ॥—युग्मम् ।
 ततः प्रवृत्तिं वृच्छत्वात् शत्रुः क्षुब्धचित्ताखलम् । वैरोट्यामवजानाति तां निष्पिष्टगृहमिति ॥ १३ ॥
 रूपं राधा पत्नं तेजः सौभाग्यं प्रभविष्णुता । प्रभावात् पैरुकादेव नारीणां जायते ध्रुवम् ॥ १४ ॥ 15
 तत्तत्त्वचमैर्देना वितीतानां शिरोमणिः । साऽहोरात्रं भजेत् काश्यं कर्मांपालम्पतत्परा ॥ १५ ॥
 अन्येषु साऽथ भोगीन्द्रस्वप्रसंसृचितं वदा । उवाह रत्नगर्भेव रत्नं गर्भं शुभाद्भुतम् ॥ १६ ॥
 हृतीये नासि पूर्णोऽयम् दोहद् द्रोहद् द्विषाम् । मभार सारसत्वाद्या टटं पायस्मोजने ॥ १७ ॥
५२. अयार्यनन्दिलः स्मरुहपाने समयासरत् । साधुवन्द्यवतः सार्द्धेनयपूर्वधरः प्रभुः ॥ १८ ॥
 तत्सामापन्नसत्प्रयायामपि शत्रुरदक्षिणा । यदन्ती कद्वदा† यत्किंचिदपि प्रतिकूलति ॥ १९ ॥ 20
 अस्याः कथं सुतो भावी निर्माग्येकशिरोमणेः । सुतेव भाविनी निष्पिण्याया दारिद्र्यदीर्घिका ॥ २० ॥
 हर्षं दुर्घर्षनेद्वा साऽथ प्रमुपदान्तिफम् । जायाद् विमृश्य यथैतद्गृहं निरगृहं वतु* ॥ २१ ॥
 अभिवन्ध्याम साऽप्राहीदुदग्र* प्राग्भवे मया । प्रभो ! विराधिताम्बा* किं यन्मन्यपि* विरोधिनी ॥ २२ ॥
 प्रभुः *प्राद पुपकर्मघने दुःखमुपे जने । तत् किमन्यस्य दोषो हि दीयतेऽथ विवेकिभिः ॥ २३ ॥
 मातुष्ये* दुर्लेभे सत्ये मुरादा श्रम्यते क्षमा । यदस्यामाहवायां ते सर्वं भावि शुभं शनिः ॥ २४ ॥ 25
 शान्ताभ्यापो मया यत्से । दोहदक्षाय पायसे । अयतीर्णः* सुपुण्येन सोऽपि सपुंरिष्यते ॥ २५ ॥
 इति यानुमतीक्ष्णा* विष्णवन्मनुषावकः* । जीतीभूता ययी गोदे स्मरन्ती वधरो* हृदि ॥ २६ ॥
 पुण्डरीकपत्रश्रेयसीर्णमास्यामुपोषिता । व्यधात् पद्मपशास्त्वस्मोदापनं च प्रचक्रमे ॥ २७ ॥
 तस्मिन् पायसापूर्णः प्रदीयेव पवद्गृहः । गुरुणां समघर्षाणां शाल्यत्वं कियतेऽथ सा ॥ २८ ॥
 तस्मिन् हृते समलोऽपि कदापि ददे वदा । *अभ्यापतापशाद् यथा भिगुं दपं गुणद्वयकम्* ॥ २९ ॥ 30

* नतल्या इति B २०. 1 A B *कपोदपप* । † यमल गुरे मार इति B २०. 2 B C य । ‡ *दृष्टमपि*
 इति B २०. 3 A C मय । 4 G N *उदयुः । 5 A प्रतपिं य । G N *यपति* । 7 N प्रमुद । 8 C N मातुरे ।
 9 N हृदयेन । 10 A हल । 11 A B *ययय । 12 A हृदये । 13 A तप । B तपा । 14 A दपनं ।

- तन्मत्पदेऽप्यनेवास्तु प्रतीष्टं वैश्वरोर्वचः । ततो न्यवेशयन् तत्र परमाक्षरमाहृतम् ॥ २६९ ॥
 ततो गुरुभिरादिष्टं दुर्धलस्य नवप्रभोः । मदीयमातुल-आत्रोर्वसं मद्रत् पितुश्च मे ॥ २७० ॥
 यतयोऽन्येऽपि गच्छन्त्या गुरुभिः पितृसोदरौ । तावदिक्ष्यन्त साध्यश्च वचोभिर्मधुरैस्तदा ॥ २७१ ॥
 यूपं मर्याच बर्तयन् यतोऽपि विनयाधिकाः । अस्मिन् यतो व्रताचारे स्मृते वा विस्मृतेऽपि वा ॥ २७२ ॥
5. अकृते वा कृते वापि तत्सर्वं मष्टुपे मया । पुनरेप' नवत्वेनाकृतेक्षणमवाप्स्यसि ॥ २७३ ॥—युग्मम् ।
 ततोऽस्यापतितं वाक्यं कार्यमेव सदोद्यतैः । आश्रत्यु पादमूलं च न भोक्तव्यममुष्य भो ! ॥ २७४ ॥
 एवं गच्छन्त्यवस्था तैरार्यैरक्षितसूरिभिः । विहिता भ्रान्तकाले त्वनशने प्रत्यपादि च ॥ २७५ ॥
 निर्णामिताश्च गीतार्थेर्द्वी सुवसुपावयुः । पृथक्करणतः सत्त्वानुयोगस्यानुवर्तकाः ॥ २७६ ॥—युग्मम् ।
- § १४. श्रीपुष्पमिश्रसूरिश्च गच्छं बर्तयते ततः । गुरुतोऽभ्यधिकां चास्य समाधिसुदपादयत् ॥ २७७ ॥
 10 स गोष्ठामाहिलस्त्रययाविप्रतिपत्तिभूः । निहवः सप्तमो जज्ञे श्रेयं शास्त्रान्तरादि तत् ॥ २७८ ॥
 इत्यार्यैरक्षितविभोर्विंशदं चरित्रं चित्रं जगत्रितयपावनगाङ्गवारि ।
 विद्वज्जनश्रवणकुण्डलतां प्रयातमापुष्पदन्तरुचि नन्दतु बन्दनीयम् ॥ २७९ ॥
 श्रीचन्द्रप्रभसूरिपट्टसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-
 चन्द्रः सूरिरनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीसुखा ।
 15 श्रीपूर्वर्षिचरित्ररोहणगिरी सोमर्षिसूनोः कथा
 श्रीमद्युक्तासुनीन्दुना विशादितः शृङ्गो द्वितीयोज्ज्वलम् ॥ २८० ॥
 ॥ ग्रन्थाम् २८५, अक्षर ११ ॥ उभयं ४९२ अक्षर २२ ॥ छ ॥

सतो बालाबलामुत्सोऽमवलोको भयप्रप्तिः । इति ख्यातं च उद्देहं दुर्गमं नागमन्दिरम् ॥ ६२ ॥
 विज्ञप्तं पद्मादत्तेन गुरुणां तद् वयाततम् । जगदुत्से च नागानां स्ववशा ख्यापयेदिदम् ॥ ६३ ॥
 अस्मद्दे न वस्तव्यः जनानुग्रहकाम्यथा । वस्तव्यं वा न दृष्टव्यमिति कृत्य मदाज्ञया ॥ ६४ ॥
 वैरोट्यायाः सनादिष्टं त्वं गच्छाशीविपाश्रये । वक्तव्या नागिनीपुत्रा उलङ्घयाऽऽज्ञा हि मे नहि ॥ ६५ ॥
 तथा गत्वा च पातले क्षापिताः फणशृङ्गराः । आज्ञां प्रमोक्षतो मान्याऽमीषामाख्येयमद्भुता ॥ ६६ ॥ 5
 जीवतात्रायिनी नागशत चास्मात्तथा पिता । अलिख्यरश्मि नागेन्द्रो विपञ्चालाऽहुताम्बरः ॥ ६७ ॥
 अनाथाऽहं च सन्नाथा कृवा येन सन्पुत्रौ । चरणौ रचितावित्याशिषं प्रादात् सुधोर्मिमाम् ॥ ६८ ॥
 छत्रध्वजावृत्तिध्यानाद् देवदेवजिनेशितुः । पन्नगभेत-भूतामि-चौर-व्यालभय नहि ॥ ६९ ॥
 डाकिनी-शाकिनीशृन्द् योगिन्यश्च निरन्तरम् । न विद्रवन्ति जैनाहा वल मूर्धनि शैलरः ॥ ७० ॥
 यश्च तस्य गुरोराज्ञां वैरोट्यावास्तथा क्षयम् । नित्यं ध्यायति तस्य स्थापेक्ष क्षुद्रभवं भयम् ॥ ७१ ॥ 10
 गुहाख्यपाशैः स्थापं बलि दौक्यते च यः । जिनस्य जैनसाधोक्ष दत्ते सा वं च रक्षति ॥ ७२ ॥
 उपदेश प्रमोरेनमकण्ठान्येऽपि भोगिनः । उपशान्तास्तथा पूज्या वैरोट्याववाऽभवत् सती ॥ ७३ ॥
 नागदत्तश्च तत्पुत्रो भाग्यसीभाग्यरङ्गभूः । तत्कुलोन्नतिमाधच धर्मकर्मणि कर्मठः ॥ ७४ ॥
 ससारानिलतामग्नयदिने सद्गुरुगीर्भरात् । सभाष्य नागवत्तं स्वे पदे न्यास्यद् गुणोद्भवम् ॥ ७५ ॥
 पद्मद्वयः प्रियापुत्रसहितो जगृहे त्रयम् । उग्र ततस्तपस्त्रया सौधर्मे समुद्यो ययौ ॥ ७६ ॥ 15
 तथा पद्मद्वयशः पूज्यादेशाद् वज्रा तथा सह । मिष्यादुष्टतमापाप देवी तत्रैव सामयत् ॥ ७७ ॥
 वैरोट्याऽपि फणीन्द्राणां ध्यानाद् धर्मोद्यता सती । मृत्वाऽमृद् धरणेन्द्रश्च देवी श्रीपार्श्वसेवितुः ॥ ७८ ॥
 सापि प्रभो भक्तिमतां चक्रे साहाय्यमद्भुतम् । विपवह्मपादिमीतानां द्वात्सुपशम शुभम् ॥ ७९ ॥
 श्रीआर्यनन्दिलः स्वामी वैरोट्यायाः सख तदा । तमिच्छन् जिण पासं सिति सन्नान्धितं व्यधात् ॥ ८० ॥
 एकचित्तः पटेन्नित्य मिसन्ध्य च हम् स्वयम् । विषाद्युपद्रवाः सर्वे तस्य न सुः कदाचन ॥ ८१ ॥ 20

ये वैरोट्याख्यानमेतत् पवित्रम् "क्षान्त्यक्षीणभेषसां मूलशाला ।
 श्रुत्वा मर्त्या ये क्षमामाद्रिपेरन् तेषां स्वर्गो नापि मोक्षो दुरागः ॥ ८२ ॥

श्रीचन्द्रप्रभसूरिपद्मसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-
 चन्द्रः सूरिरनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीसुवा ।
 श्रीपूर्वर्षिचरित्ररोहणगिरी श्रीनन्दिलाख्यानकं
 श्रीप्रद्युम्नसुनीन्दुना विशदितः शृङ्खस्तृतीयोऽजनि ॥ ८३ ॥
 प्रभो श्रीप्रद्युम्नाभिधनरसधाराधर ! चिना
 भयन्तं सद्गुरुवक्षरविपयतृष्णातरलितम् ।
 सुलभमान्यश्रीमद्भुवननिरपेक्षं विशदनै-
 "गिरासारेः शिष्यं ननु धिनु निजं चातकं" शिष्टम् ॥ ८४ ॥ 30

॥ इति श्रीनन्दिलाचार्यप्रबन्धः, तृतीयः ॥

॥ प्रयाग ८७, अक्षर २४ ॥ उमय ५७७, अक्षर २४ ॥

1 C बालाबलामुत्सोः 2 CN अश्विः 3 B बालाबलामुत्सोः 4 CN वज्रवद् 5 A B मद्भुता 6 A B N जीवतात्रायिनी 7 CN बलिः 8 N व्यासः 9 A ध्यानादिना 10 N व्यासः 11 B वज्रवद् 12 H N प्रभो 13 A ३ 14 A पाशैः 15 A विपदिने 16 N शितं चारे 17 C चातकः * A C नादौ नोपलभ्यते यथाविदुषां पक्षिण्यम् ।

- यपूर्वाद्ददमाहत्यात् किंचिच्छेपं च पायसम् । वक्षे वद्धा घटे क्षिप्त्वा जलाय^१ च वहिर्ययौ ॥ ३० ॥
 कुम्भं मुक्त्वा तरोर्मूले यावद् याति जलाश्रये । अंघ्रिशौचाय सद्भुत्ता क्षैरेयीस्वाद^२न्मनाः ॥ ३१ ॥
 ततोऽलिङ्गुरागनेन्द्रकान्ताप्यागाद् रसातलात् । भ्रमन्ती पायसे लुब्धा तदैक्षिष्ट घटे च सा ॥ ३२ ॥
 वक्षसण्डात् समाकृष्य ध्रुवजे चाथ तत्तया । पुनर्वयागतं प्रायात् पातालं नागवद्धमा ॥ ३३ ॥
 5 प्रलाट्ठा च वैरोट्वा तदपेक्ष्य घटान्तरा । न शुशोच न चाकृष्यत् सा सती किंचिदं जगौ ॥ ३४ ॥
 येनेदं भक्षितं भक्ष्यं पूर्वतां तन्मनोरथः । यादृग्ममेति श्रान्तान्तःकरणेत्याशिषं वदौ ॥ ३५ ॥
 ६ इतश्च पद्मनेन्द्रस्य कान्तया पत्युरग्रतः । निवेदितेऽवधेर्ज्ञात्वा सर्वं तां स विगीतवान् ॥ ३६ ॥
 'सानुतापा' ततः सापि तदुपपन्नगृहस्थितेः* । क्षियः स्वप्नं वदौ तस्याः क्षमया रक्षिता सती ॥ ३७ ॥
 यदलिङ्गुरानागस्य प्रियाऽहं तनया च मे । वैरोट्वा पायसं दद्या अस्या दोहद्वयकम् ॥ ३८ ॥
 10 तथा च भद्रचः कथं सवाहं यस्मितुर्गृहम् । ध्रुवं निवारयिष्यामि चञ्चलमपराधमम् ॥ ३९ ॥
 भोजिता पायसं भक्षया तया सा पुण्यवर्णिनी । संपूर्णदोहदा^३ प्रीत्याऽजीजनत् सुतमकुतम् ॥ ४० ॥
 नागकान्तापि द्युते स्म नागानां शतमुत्तमम् । पर्वन्ते तेजसा तेऽपि तेजःप्रतिनिभप्रभाः ॥ ४१ ॥
 वैरोट्वा नागिनीं दध्नी नामारोपण^४पर्वणि । नन्दनस्य ततोऽन्वाया आदेशात् पद्मगोचरैः ॥ ४२ ॥
 वयं पितृगृहं तस्याः प्रतिष्ठयेति मानुषे । लोके तैरेव तद्ग्रेहमलक्षके ससंमदेः ॥ ४३ ॥—युग्मम् ।
 15 केचिन्मतङ्गजारुढा अश्वारुढाश्च केचन । सुरासनगताः केचित् केचित्तरविमानगाः ॥ ४४ ॥
 वैकियातिशयाद् रूपशवभाजः सुरा अथ । सद्ग्रेह्य संकटं यदुः पादकं चापि पतनम् ॥ ४५ ॥
 केऽपि बाह्या घटे क्षिप्त्वा अपिधानावृत्तास्यके । रक्षार्थमवया सर्पा वैरोट्वायाः समर्पिताः ॥ ४६ ॥
 यूपिष्टकुले तस्मिन्नावाते श्रीगलाद्भुते । यशूः क्षावादिमिलोपां सत्कृतुमुपपक्रमे ॥ ४७ ॥
 अहो ! लक्ष्मीवतामेव पक्षः श्रेयान् जयी जने । यज्ञातेयं विगीता सा तन्निजा गौरवास्पदम् ॥ ४८ ॥
 20 कयापि कर्मकर्याऽथ पर्वकर्मविह्वलया । अश्मन्तकसितत्सालीमुखे नागघटो ददे ॥ ४९ ॥
 दृष्ट्वा व्याकुलया वैरोट्वाया चोत्तारितो घटः । स्नातया जननीवाक्यात् केशाङ्गिः सोऽप्यपिच्यत ॥ ५० ॥
 ते हस्तभाषताः स्वस्वास्त्यसुरेकः पुनः शिष्टः । अस्पृशोऽलविन्दूनां विपुच्छोऽजायत क्षणात् ॥ ५१ ॥
 स्तलिते यत्र तत्रापि ध्रुतादी यदि स्म सा । यण्डो जीवत्सिमां याचं तस्य कोहेन मोहिवा ॥ ५२ ॥
 यन्धनो नागरुणो सर्वेभ्यो ददुरद्भुतम् । क्षीमसौवर्णरत्नोपमुकाभरणमण्डलम् ॥ ५३ ॥
 25 तत्र पर्वणि संपूर्णं यमास्थानं च ते ययुः । नागालेन प्रभाषेण गौरव्या साऽभवद् गृहे^५ ॥ ५४ ॥
 अन्यदालिङ्गुरः पुत्रान् नागराजो निमालयन् । यण्डं वदक्ष कोषश्च यकेऽयययण्डनात् ॥ ५५ ॥
 यथात्माऽपिना गेहे वैरोट्वायाः समापयौ । दंशमस्या विधास्यामि भुवं सन्नन्दनदुः ॥ ५६ ॥
 इति संश्रयभाकर्ण्य पत्युस्तद्रेखणोचया । समागानागिनी भक्ता वैरोट्वायै प्रवादिनी ॥ ५७ ॥
 गिरेति ध्रुमया पत्न्याः* किञ्चिच्छान्तः परीक्षितुम् । अन्तर्गृहं कपाटस्य पश्चाद्गङ्गनुः स्थितः ॥ ५८ ॥
 30 प्रदोषवामसात् किंचिदरिणौ क्षिपमग्रतः । अट्टङ्गा रभसा यान्ती सा गुल्फे पीडिता भृशम् ॥ ५९ ॥
 यण्डो जीवत्सि विवो बादिनी कण्ठस्तपिम् । सद्यः सन्तोषयामास तुष्टोऽसौ ययुरे वदौ ॥ ६० ॥
 यातायतं धातुजज्ञे तस्याः पातालवेदमसु । तेन नागाश्च ग्रेहहामान्स्त्वपि यथा यथा ॥ ६१ ॥

1 A अजयने; B अलये; C B वनयनः । 5 A 'तापात' । * 'उपमं तन्विद्वान्मयः' इति B टि० । 4 O N दोहदा प्रीता । 5 B N 'शोषमि' । 6 B N गौडम् । 7 A ततोऽभवत् । 8 A परम्या । † 'लज्जयन्ती' इति B टि० ।

कर्मसंयोगतस्तत्र प्रजन्तीमैक्षत स्वयम् । ज्ञानिं कालकसूरीणां काको दधिपटीमिव ॥ २९ ॥—युगम् ।

हा रक्ष रक्ष सोदर्य ! 'क्रन्दन्तीं कर्णस्वरम्' । अपाजीहरदत्तुप्रकर्मभिः पुष्पैः स ताम् ॥ ३० ॥

साध्वीभ्यस्तत् परिहाय कालकप्रभुरप्यय । स्वयं राजसमन्वायां गत्यावादीत् तदप्रतः ॥ ३१ ॥

दृष्टिर्विधीयते कण्ठे रक्षायै फलसंपदः । फलानि भक्षयेत् 'सैवाख्येयं कस्याप्रवत्सदा' ॥ ३२ ॥

राजन् । समप्रवर्णानां दर्शनानां च रक्षकः । स्वमेव तत्र ते युक्तं दर्शनि'प्रतलोपनम् ॥ ३३ ॥

इन्मसकभगोन्मत्तवदुन्मत्तो नृपाययः । न मानयति गामस्य म्लेच्छवद् ध्वंसते तथा ॥ ३४ ॥

संपेन मन्त्रिभिः पौरैरपि विज्ञापितो दृढम् । जवाजीगणदाखडो मिथ्याभोहे गल्ममतिः ॥ ३५ ॥

प्राक्क्षान्तेज आचार्ये उन्निद्रमभजत् ततः । प्रविक्षां विदधे धोरां वदा कावतरतापनीम् ॥ ३६ ॥

जैनापभ्राजितानां ब्रह्मबालप्रमुखपातिनाम् । अर्हद्विन्धविहन्तृणां लिप्येऽहं पापना स्फुटम् ॥ ३७ ॥

न चेदृच्छेदये शीर्षं सपुत्रपुत्रुषाण्वयम् । जन्मायकर्ममजोऽहं विधुयन्तं नृपयुवम् ॥ ३८ ॥—युगम् ।

असमाख्यमिदं तत्र सामान्यजनदुष्करम् । उक्त्वा मिष्कन्त्य इन्मेतोन्मत्तवैषं चकार सः ॥ ३९ ॥

एकाकी भ्रमति स्मायं चतुष्के षत्पदे त्रिके । असम्बद्धं वदन् द्वित्रिमेतनाख्यवत् वदा ॥ ४० ॥

गर्वनिहो नरेन्द्रजेत् तवस्तु किमतः परम् । यवि वेशः सप्तद्वोऽपि तवस्तु किमतः परम् ॥ ४१ ॥

वदन्ममिति तं श्रुत्वा जनाः प्राहुः कृपाभरात् । खसुर्विरहितः सूरिखाटगृहिलतां गतः ॥ ४२ ॥—युगम् ।

दिनेः कतिपयैस्तस्माभिर्यथावेक एव सः । पश्चिमा दिशमात्रिल सिन्धुतीरमगाच्छनैः ॥ ४३ ॥

॥ ३. शास्त्रिदेशम् तनास्ति राजानस्तत्र शासकः । शाकापरामिथाः सन्ति नयतिः पङ्क्तिराला ॥ ४४ ॥

तेषामेकोऽधिपराजोऽस्ति सप्तलक्षपुराक्षमः । *तुरङ्गमुत्तमानाश्चापरेऽपि* सुनैरेवराः ॥ ४५ ॥

एको माण्डलिकलोषां प्रेक्षि कालकसूरिणा । अनेककौतुकप्रेक्षावृत्तयिषः कृतोऽय सः ॥ ४६ ॥

असौ विधासतस्तस्य वयस्यति तथा नृपः । तं विना न रसिस्तस्य तं बहूँर्यथा क्षणम् ॥ ४७ ॥

सभायासुपविष्टस्य मण्डलेष्य सूरिणा । मुखेन विष्टवो गोष्ठ्यां राजदूतः समाययौ ॥ ४८ ॥

प्रवेशितश्च विज्ञाते* प्रतीहारेण सोऽबद्धत् । प्राचीनरुदितो भक्ष्या गृह्यां राजसासनम् ॥ ४९ ॥

असिपेतुं च भूपोऽय वद्वहीत्याहु मस्तके । उद्धूँभूयाथ संयोग्य वाचवायास च स्वयम् ॥ ५० ॥

इति कृत्वा विवर्णालो जकुम्भयक्ष्मो नृपः । विलीनचिपः श्यामाङ्गो^{१०} निःशब्दापादमेपवत् ॥ ५१ ॥

वृष्टश्चिन्तामूनीन्द्रेण^{११} प्रसादे स्वामिनः स्फुटे । आघाते प्रासृते हर्षस्थानि किं विपरितया ॥ ५२ ॥

तेनोषे मित्र ! कोपोऽहं न प्रसादः प्रभोर्नतु । प्रेम्णं मया शिरत्रिष्ठत्वा स्वीयं ज्ञसिकयानया ॥ ५३ ॥

एवं कृते च वंदो भः^{१२} प्रसुत्त्वमवतिष्ठते । नो चेद्^{१३} राग्यस्य राग्यस्य विनाशः ससुपक्षितः ॥ ५४ ॥

अक्षिफायामयेवस्यां पण्णवलयदृशनात् । मन्ये पण्णवलेः सामन्तानां कुदो धराधिपः ॥ ५५ ॥

॥ ४. सर्वेऽपि गुप्तमाहात्म्यं सूरिमिस्तत्र मेलितः । तटीभिः सिन्धुसुतीर्यं सुराष्ट्रां वे समाययुः ॥ ५६ ॥

धनागमे समायाते तेषां गतिमिच्छयके । विभज्य पण्णवलयैश्च देशं वेऽवयसिरे ॥ ५७ ॥

राजानस्ये तथा सूर्य माहिनीन्मृदुद्विना । राजदंसदृष्ट्वा भूयस्तरवारिवरदिणा ॥ ५८ ॥

षलमिदधनुरुद्धासवता पाशुगमीश्वरा । समारुप्यन्व मेधेन^{१४} यलिष्ठेनैव शङ्कणा ॥ ५९ ॥

३०

1 B कन्दली । 2 N कर्ण । 3 N भक्षये वेशः । 4 N तथा । 5 B दर्शयति । 6 N क्षमिनी । 7 A भुवं ।
* 'दस सरम्' इति B टि० । 8 A °य चोऽपि । 9 N विज्ञाते । 10 B श्यामाङ्गो । 11 C नरेन्द्रेण । 12 N मे ।
13 N गृह्यस्य एव्यस्य । 14 एतद्वर्णनैस्तानि सुदितपुस्तके—'छापी छापी तथा पाप इत्येव चटकेव यद्' इत्यादयः पादो सम्मते ।
1 'भाग' इति B टि० ।

४. श्रीकालकसूरिचरितम् ।

११. श्रीसीमंघरतीमंशविदोऽनणुतो गुणात् । कुतश्चिदपि सोऽप्याहः कालकः स्फुटिजः ॥ १ ॥

प्राप्येयंदुसुतैर्वृत्तं यस्य पर्युषणाश्रयम् । आहतं कीर्तये किं न शक्यी शकटानुगा ॥ २ ॥

श्रीघरा^१ वासमिललि नगरं न^२ गतो जयी । द्विविहाससमुद्गीर्णो यत्र साधुवचोऽमृतः ॥ ३ ॥

5 आशाकन्यावलंबाद्या^३ महावलभरोच्छ्रिता ।

कीर्ति-पताकिका यस्याकनन्तव्योमा गुणाश्रया ॥ ४ ॥—युग्मम् ।

भीषेरिस्तिहं^४ इललि राजा विक्रमराजितः । यत्प्रवापो विपुलीणां पत्रयहीरोपयन् ॥ ५ ॥

तस्य भीषोपकान्तेय कान्ताऽस्ति सुरसुन्दरी । उत्पत्तिभूमिर्भद्रस्य महाभोगवितानिनः^५ ॥ ६ ॥

जयन्त इव शक्रस्य क्षासाह इव वारिधेः । कालको कालकोदण्डराण्डितारिः सुतोऽमयन् ॥ ७ ॥

10 सुता सरस्वती नामा प्रहभूर्विषपायना । यद्भागमात् समुद्रोऽपि गुरुः सर्वाभयोऽभयत् ॥ ८ ॥

कालकोऽश्वकलाकेलिकलनापान्यदा यहिः । पुरस्य मुवभापासीदनायासी हयधमे ॥ ९ ॥

तत्र घोरितकान् पुन्या यलितेनापि यादयन् । उचैजिताहसद्रत्या हयानुसेरितादपि ॥ १० ॥

* भान्त^६ लिभितगन्धर्वो गन्धर्व इव रूपतः । अष्टपोन्मसृणोदार स्वस्मात्ताममध्यतः ॥ ११ ॥

अवाह मन्त्रिणं राजपुत्रः कीदृक् स्वरो ह्यसौ । मेघगर्जितगम्भीरः^७ कस्य वा क्षायवां ततः ॥ १२ ॥

15 व्यतिहाय स विहाय नाय ! सुरिगुणाकरः । प्रकान्तपावनी मूर्धे पित्रद् धर्मं दिशस्तौ ॥ १३ ॥

विश्राम्यद्रिगुणारामे ध्रुवेषुऽस्य यथोऽमृतम् । अस्त्येवमिति सवानुशाते सन्नाम्यगादसौ ॥ १४ ॥

शुभं नलोपपिष्टे च विषोपादुपचक्रमे । धर्माख्यां योग्यतां ज्ञात्वा तस्य ज्ञानोपयोगतः ॥ १५ ॥

* धर्माहं^८ गुरुतत्पानि सम्भगं विहाय संशय^८ । ज्ञान-दर्शन-चारिप्ररजप्रयविचारकः^९ ॥ १६ ॥

धनो जीवदयामूलः, सर्वविद् देवता जिनः । प्रहृष्यती शुद्धः संगमज्ञम् रागमज्ञभिन् ॥ १७ ॥

20 प्रवपन्नकसंवीनो बलीनां संयमाभितः । दशप्रकारसंस्कारो धर्मः कर्मस्थितदत्तः ॥ १८ ॥

य एकदिनमन्येकचित आराधयेद्गुम् । मोक्षं वैमानिकत्वं वा स प्राप्नोति न संशयः ॥ १९ ॥

अयो गृहस्थधर्मश्च प्रवद्रादृशकान्धिनः । दानदीडतपोभाववद्भीभिरभितः पुनः ॥ २० ॥

स सम्पत्त्वात्पमानश्च कनेमोक्षप्रदो नृणाम् । जेनोपदेश एकोऽपि संसारभोगिषेहारी ॥ २१ ॥

सुतेत्याह कुमारोऽपि मंगिनीमंगिनी दिश^{१०} । दीक्षां मोक्षं यथाज्ञानवेलाशुचं हमे छु ॥ २२ ॥

25 पितरौ स्वावगुणाव्यागच्छ तन्^{११} वेऽस्तु चिन्तितम् । अत्यादरेण वत् कृत्यागाम्यान्वो^{११} सद्विद्वतः ॥ २३ ॥

प्रप्रयासादपि वैतस्य तथा पुच्छ स भयम् । अपीती^{१२} सर्वसाक्षानि न प्रसादितपादभूम् ॥ २४ ॥

स्वपदे^{१३} कालकं^{१३} योग्यं प्रतिहाप्य गुरुमनः । भीमाय गुणाकरः सूरिः प्रेतहायोऽन्याश्रयम् ॥ २५ ॥

३२. अय भीषटकापात्रो विहरमन्यदा यथो । पुरीमुत्तथिर्नि^{१४} शाकारामेऽस्याः भयभागरत् ॥ २६ ॥

मोहात्पततमरो तत्र मरानो मय्यजन्मिनाम् । सम्पदार्थप्रवादोऽभून्^{१५} प्रमूषुर्मनिदीपयन् ॥ २७ ॥

30 तत्र भीगर्दनिहृष्टपयः पुषो राजा महावतः । कदाचिन् पुष्पाद्योम्यो^{१६} कुर्वन्तो राजपादिकाय् ॥ २८ ॥

1 N 'आपत' 2 C मते 3 N अचरतं वनं वन्तः 4 N 'दुपित' 5 N मित्तियः 6 'देव वत्' एव B
12 1 6 A हन्तः 7 A वंशः 8 A B वंशः 9 B वंशः 10 मित्तियः 11 N B वंशः 12 A N
'अचरतः' 13 'मदिक' वंशः वंशः एव B 14 A अचरतः 15 A B वंशः 16 A B वंशः 17 'भीष्ट'
एव B 18 1

कर्मसंयोगतस्तत्र प्रजन्तीमैश्वर्यं स्वयम् । जामि कालकसूरीणां काको दधिघटीमिव ॥ २९ ॥—युगम् ।

हा रक्ष रक्ष सोदर्यः । 'क्रन्दन्ती' करुणस्वरम् । अपाजीहरदत्तमुपकर्मिभिः पुरुषैः स ताम् ॥ ३० ॥

साध्वीभ्यस्तत् परिहाय कालकप्रसुरण्यय । स्वयं राजसमन्वयायां गत्वावादीत् तदग्रतः ॥ ३१ ॥

श्रुतिर्विधीयते फल्ले रक्षायै फलसंपदः । फलानि मञ्जयेत् 'सैवाक्येयं कल्याणतलदा' ॥ ३२ ॥

राजन् । समप्रवर्णानां दर्शनानां च रक्षकः । त्वमेव तत्र ते शुक्लं दर्शनं 'प्रतलोपनम्' ॥ ३३ ॥

उन्मत्तकधमोन्मत्तपटुन्मत्तो द्रुपाधमः । न मानयति गामस्य म्लेच्छवद् ध्वंसते तथा ॥ ३४ ॥

संयेत मन्त्रिभिः पौरैरपि विज्ञापितो दृढम् । अवाजीगणशरूढो निष्वाभोहे गलन्मतिः ॥ ३५ ॥

प्राज्ञाप्रतेज आचार्य उन्निद्रमभजत् ततः । प्रतिज्ञां विदधे घोरां तदा फातरापनीम् ॥ ३६ ॥

जैनापभ्रान्तिनां प्रसवाकप्रमुखातिनाम् । अर्हद्विन्धविहन्तूणां छिप्येऽहं पाप्मना स्फुटम् ॥ ३७ ॥

त चेदृच्छेदये शीघ्रं सपुत्रपुत्रान्प्रयम् । अन्यायकर्मकोढं विमुच्यन्तं नृपमुच्यम् ॥ ३८ ॥—युगम् ।

असंभान्यमिदं तत्र सामान्यजनदुष्करम् । उक्त्वा निष्कन्ध दम्भेनोन्मत्तयेवं चकार सः ॥ ३९ ॥

एकाकी भ्रमति स्मार्यं चतुष्के चतरे त्रिके । असम्बद्धं वदम् द्वित्रिञ्चेतनाश्रयवत् तदा ॥ ४० ॥

गर्वनिम्बो नरेन्द्रयेत् ततस्तु किमवः परम् । यदि देशः सशृङ्खोऽस्ति तवस्तु किमवः परम् ॥ ४१ ॥

पदन्तमिति तं क्षुत्वा नवाः प्राहुः कृपाभरात् । स्वसुर्विरहितः सुरिवाद्यज्ञादिलवां गतः ॥ ४२ ॥—युगम् ।

तिनैः कतिपयैस्तस्मान्निर्वयावेक एव सः । पश्चिमां दिशमाश्रित्य सिन्धुतीरमगाच्छतैः ॥ ४३ ॥

५३. शाखिवेदाश्च तत्रास्ति राजानस्तत्र शारदायः । शक्रापरामिधाः सन्ति नवतिः पङ्क्तिरर्गला ॥ ४४ ॥

तेषामेकोऽधिराजोऽस्ति सप्तलक्षतुरङ्गमः । 'तुरङ्गायुवमानाश्चापरेऽपि' सुनैरेश्वराः ॥ ४५ ॥

एको माण्डलिकस्तेषां प्रेक्षि कालकसूरीणां । अनेककौतुकप्रेक्षाहवचितः कृतोऽयं सः ॥ ४६ ॥

असौ विद्यासततस्य वयस्यति तथा नृपः । तं विना न रतितस्य तं वल्लुकैर्यथा क्षणम् ॥ ४७ ॥

सभायामुपविष्टस्य मण्डलेऽस्य सुरिणां । सुखेन सिष्टतो गोष्ठ्यां राजदूतः समापयौ ॥ ४८ ॥

प्रवेशितश्च विहाते* मसीद्वारेण सोऽवदत् । प्राचीनरूपितो भण्डा गृहतां राजभासनम् ॥ ४९ ॥

असिषेत्तु च भूपोऽयं बहुदीप्ताङ्ग मल्लके । बहुभूयाथ संयोज्य बाचयामास च खयम् ॥ ५० ॥

इति कृत्वा निवर्णालो बहुमप्यभनो नृपः । मिलीनचित्तः श्यामाङ्गो* निःशब्दापादमेपवत् ॥ ५१ ॥

वृष्टश्चित्रानुनीन्द्रेण* असदि स्मामिनः स्फुटे । आयाते प्राश्रुते हर्षस्थाने किं विपरिवत्ता ॥ ५२ ॥

तेनोचे मित्र । कोपोऽयं न प्रसादः प्रमोर्नु । प्रेप्यं मया क्षिरक्षित्वा स्वीयं शक्तिरुपायया ॥ ५३ ॥

एवं कृते च वंदे नः* प्रसुत्तमवसिष्ठते । नो चेद् 'राज्यस्य राष्ट्रस्य विनाशः सप्रपत्तिवः ॥ ५४ ॥

शक्तिशायामयेतस्यो पण्णवत्सदृशनात् । मध्ये पण्णवतेः सामन्तानां कुक्षो घराधिपः ॥ ५५ ॥

५४. सर्वेऽपि गुप्तमाहाप्य सुरिभिराश्रितः । तस्मिन्निः सिन्धुसूतीर्य सुराष्ट्रां ते समाययुः ॥ ५६ ॥

पनागमे समायाते तेषां गतिविलम्बके । विमज्ज पण्णवत्सैलं देशं तेऽवचसिरे ॥ ५७ ॥

राजानस्ते तथा सूर्या वाहिनीन्युद्बुद्धिना । राजहंसहृद्ग मयस्वरवातिरदक्षिणा ॥ ५८ ॥

पलमिदधनुरुद्धासवता चाशुगमिभूता । समारुह्यन्त मेघेन* वलिष्ठेनेव शत्रुणां ॥ ५९ ॥

30

1 B C फन्दन्ती । 2 B करण* । 3 N मञ्जये सैवा* । 4 N तथा । 5 B दर्शनि* । 6 N 'तपिनी' । 7 A 'सुर्व' ।
* 'दश सरस' इति B टि० । 8 A 'य' परेऽपि । 9 N विज्ञो* । 10 B श्यामाङ्गो । 11 C नरेन्द्रेण । 12 N मे ।
13 N राष्ट्रस्य राज्यस्य । 1 एतत्पूर्वार्द्धस्थाने सुदितपुलके- 'साध्वी साध्वी तदा पाप इवेनेन चटकेन वत्' इत्यर्थः पद्ये सम्मते ।
† 'बाण' इति B टि० ।

- निर्गमप्यासनादुममुपसर्गमुपस्थितम् । प्रापुर्धनात्यर्थं मित्रमिवाब्जात्यविकाशकम् ॥ ६० ॥
 पतिपक्षिमयाकक्षातिः प्रसीदत्सर्वतोमुखः । अभूच्छरद्वतुल्येपामानन्दाय सुधीरिव ॥ ६१ ॥
 सुरिणाय सुहृद्राजा प्रयागेऽबलव्यव स्फुटम् । स प्राह शंवलं नास्ति येन नो भावि सं वलम् ॥ ६२ ॥
 श्रुतेति कुम्भकारस्य गृह एकत्र जग्मिवान् । बहिना पच्यमानं चेष्टकापाकं ददर्श च ॥ ६३ ॥
 5 कनिष्ठिकानसत् पूर्णं चूर्णयोगस्य कस्यचित् । जाह्नवेयात् तत्र विश्वेपाहोषशक्तिदा गुरुः ॥ ६४ ॥
 विप्यातेऽत्र यथावधे राक्षः शोषाच यत्सरे । विभज्य हेम गृहीत यात्रासंवाहदेवते ॥ ६५ ॥
 तथेत्यादेशमापाय तेऽकुर्वन् पर्व सर्वतः । प्रास्थानिकं गजान्धादिसैन्यपूजनपूर्वकम् ॥ ६६ ॥
 पञ्चाल-लटायप्रेक्षं भूपान् जित्वाऽप्य सर्वतः । काका मालचसन्धिं ते प्रापुर्धनान्तविष्टिपः ॥ ६७ ॥
 श्रुत्वाऽपि बलमागच्छद् विद्यासामर्थ्यगर्हितः । गर्हभिल्लनरेन्द्रो न पुरीदुर्गमसज्जयत् ॥ ६८ ॥
 10 अथापि शास्त्रिसैन्यं च विशालावलनेदिनीम् । पतङ्गसैन्यवत् सर्वं प्राणिवर्मभयंकरम् ॥ ६९ ॥
 सन्ध्यस्यो भूपतिः सोऽप्य गर्दनीविद्यया बले । नादुर्गुन्मादरीतिसः सैन्यं सज्जयति स्म न ॥ ७० ॥
 कपिशोऽपि नो दिव्या कोट्येकेषु न भ्रष्टाः । विद्याधरीषु नो काण्डपूर्णं चूर्णं ह्रियाम् ॥ ७१ ॥
 न वा भटकपादानि पूषप्रवोलीप्य सज्जयन् । इति चरैः परिहाय मुहूर्त्तं जगौ गुरुः ॥ ७२ ॥
 अनाद्युतं समीक्ष्येदं दुर्गं मा भूरनुयमः । यदष्टमी-चतुर्दशोरचयत्येष गर्दभीम् ॥ ७३ ॥
 15 अष्टोत्तरसहस्रं च जपत्येकाममानसः । शब्दं करोति जापान्ते विद्या सा राक्षसीनिभम् ॥ ७४ ॥
 तं वृत्कारस्यं घोरं द्विपदो वा चतुष्पदः । यः शृणोति स वक्त्रेण केन मुञ्चन् विपद्यते ॥ ७५ ॥
 अर्द्धवृत्तीयगङ्गयूनमध्ये सेयं न केनचित् । आवासान् विरलान् दत्त्वा स्वातन्त्र्यं सयत्नैर्दृष्टैः ॥ ७६ ॥
 इत्याकर्ष्य श्रुते तत्र देवे फालकसङ्घः । सुमदनां शतं साष्टं भार्यपच्छन्द्यदेविनाम् ॥ ७७ ॥
 स्वापिताः स्वसरीपे से उन्मथक्षाः मुग्धशिखाः । स्वरफले मृतं वत्सा बहुभार्गिर्निपन्नयता ॥ ७८ ॥
 20 सा स्त्री गर्हभिल्लस्य श्रुत्वा पिण्डममीप्सया । इत्वा च पादपातेन रोपेणान्तर्द्वे ररति ॥ ७९ ॥
 अवलोऽयमिति क्यापयित्वा तेषां पुरो गुरुः । सममतेन्यमानीय मानी वं दुर्गमाविशत् ॥ ८० ॥
 मातवित्त्वा भूतो यद्व्या प्रपात च गुरोः पुरः । गर्हभिल्लो भट्टेयुः प्राह वं बालकमनुः ॥ ८१ ॥
 साध्वी साध्वी स्वया पाप ! इमेनेनं चटकेन ॥ यत् । मीवा गुरुविनीताऽपि वरह्मकुमुमं हृदः ॥ ८२ ॥
 फलं तु मरकः प्रेत्य तद् विमुष्याधुनापि हि । उपशान्तः समादत्तस्य प्रायश्चित्तं श्रुमाबहम् ॥ ८३ ॥
 25 आराधकः ॥ परं लोकं भविता क्वचित् निजम् । विषेहीति श्रुतेर्दन्तस्यलोऽप्ये ततोऽग्रमत् ॥ ८४ ॥
 'व्याम्रेण भक्षितो भ्रास्यन् दुर्गातो दुर्गाति गतः । वाटकुसायुद्धदामीक गतिर'स्वतर्कं फलम् ॥ ८५ ॥
 सुरेन्द्रदेवतो मित्रं भूषः स्वामी ततोऽग्रमत् । विभज्य देशमन्येऽपि तस्युः द्वास्त्रिनराधिपाः ॥ ८६ ॥
 आरोपिवा प्रते साध्वी गुरुणाऽप्य सरस्वती । आलोपितप्रविशन्ता गुणभेगिमवाप च ॥ ८७ ॥
 विषादेन्यो यतः ॥ मर्षा अनिच्छुन्नोप्रवच्छिद्दः । कुल्यन्ति रायणोऽनीहृत् सीतायां न दयी ॥ ८८ ॥
 30 एतादृक् शासनोपमता जैनतर्षा प्रभावयन् । मोघयन् शारिराजानं बाटकः सुरिराद यमो ॥ ८९ ॥

* 'बर्' इति B डि० । 1 B मत्तः । 2 N प्रत्यनर्धः, C प्रत्यनिर्धः । ॥ NC 'येतेत' । 4 BC 'गच्छ' । 5 B 'मत्त' ।
 6 N 'वर्' । 7 N 'मत्तः' । 8 A 'वर्तिता' । 9 A 'प्रतीक्ष', B 'प्रतीक्ष' । 10 B 'मिवा', C 'मिवा' । 11 N 'मुराति' ।
 † 'माधवी परि' इति B डि० । 12 C N 'मरकते गुरुः' । ‡ 'मीकया हवि चटकीनी परि' इति B डि० । 13 C 'परिदेव' ।
 § 'अे अम्या' वन मरुत्तं वन सुविह न होह । घोर पार जेह कुडि दूर तव कुडि ददय म बोह व' इति B टिपनी ।
 14 B 'मदपद' । 15 'मिरील' । 16 BC 'मि' । 17 A 'हरे' ।

५५. शाकानां वंशमुच्छेद्य कालेन कियताऽपि^१ हि । राजा श्रीचिकमादित्यः सार्वभौमोपमोऽभवत् ॥ ५० ॥

स भोजनमहासिद्धिः सौवर्णपुरूपोदयात् । भेदिनीमन्त्रणां कृत्वाऽचीकरद् वत्सरं निजम् ॥ ५१ ॥

ततो वर्षशते पञ्चत्रिंशत् साधिके पुनः । तस्य राज्ञोऽन्वयं हत्वा वत्सरः स्थापितः शकैः ॥ ५२ ॥

इति प्रसन्नतोऽत्रस्थिः प्रस्तुतं प्रोच्यते ह्यदः । श्रीकालकं प्रमुदंशे विजहे राजपूजितः ॥ ५३ ॥

५६. इत्यत्रास्ति पुरं लाललालातिलकप्रभम् । भृगुकच्छं नृपसूत्रं चलमित्रोऽभिधानतः ॥ ५४ ॥

भानुमित्राजनासीत् स्वहीयः कालकप्रभोः ।

सखा सयोश्च भानुश्रीः, चलभानुश्च वल्लुवः ॥ ५५ ॥—युग्मम् ।

अन्वया फालफाचार्यद्वयं तैलौकतः श्रुतम् । तोषादाहृतये मन्त्री तैर्निलः प्रैष्यत प्रभोः ॥ ५६ ॥

विहरन्तस्ततस्ते चाप्रतिपदं विद्युद्वये । आययुर्नगरे तत्र पक्षिश्च समवासरम् ॥ ५७ ॥

राजा श्रीनलमित्रोऽपि ज्ञात्वाभिमुरमभ्यगात् । कस्तवातिशयात् सूर्यप्रवेशं विदधे मुदा ॥ ५८ ॥

वपदेशाद्भूतैस्तान् सिञ्चन् भव्यालसौ प्रभुः । पुष्करावर्तवचेषां विश्वं दापमनीनशम् ॥ ५९ ॥

श्रीमच्छकुनिकातीर्थस्थितं श्रीमुनिमुद्रतम् । प्रणम्य सचरित्राख्यादिगिर्नृपमयोधयत् ॥ ६० ॥

अन्येयुस्तयुरोधाश्च मिषात्पवग्रहसद्वहः । कुविकल्पवितण्डाभिर्वदन् वादे जितः स वैः ॥ ६०१ ॥

ततोऽनुकूलद्वयव्यर्थं तं सुरिसुपसर्गवत्^२ । तवाद्य दम्भभणया स राजानमनुचेतसम् ॥ ६०२ ॥

नाथानीं शुरतो दैवा इव पूज्या जगत्पति^३ । पुरेषां पादुकां पुण्यां जनेर्षांश्च स्वमूर्धनि ॥ ६०३ ॥

किञ्चिद् विह्वल्यते लोकभूपालानां हितं मया । अवधारय तबिचे^४ भक्तिधेत्^५ मातुले^६ शुरौ ॥ ६०४ ॥

विशतां नगरान्तर्बध्दरणा विम्बिताः पथि । चङ्कयन्ते जनैरन्यैः सामान्यैश्चद्वयं बहु ॥ ६०५ ॥

धर्माज्जनं^७ त्वनीयोऽप्रापरं^८ कुरु महामते ! । प्रतीत आर्जवाद् राजा ग्राह्यस्ते संकटं महत् ॥ ६०६ ॥

विदांसो मातुलास्तैर्यस्याः सर्वाविंता इमे । तथा वर्षा अवस्थाप्य पार्यन्ते प्रेषितुं किमु ॥ ६०७ ॥

द्विजः प्राह महीनाथ ! मज्जये ते दिवं सुखम् । तव धर्मो यज्ञस्ते च प्रयासन्ति स्वयं सुखात् ॥ ६०८ ॥ १२०

नगरे दिण्डिमो वाद्यः सर्वत्र स्वामिपूजिताः । प्रविलाभ्या बराहैर्युरवो राजज्ञासनात् ॥ ६०९ ॥

आहारमाधाकर्मादि दृष्टानेपणयान्वितम्^९ । स्वयं ते निर्गमिष्यन्ति काप्यस्याघा न वे पुनः ॥ ६१० ॥

अस्तवेपमिति राहोके स रुपेति व्यसनात् पुरे । अनेपणां च ते दृष्ट्वा धरयो मुदमभ्यशुः ॥ ६११ ॥

प्रभो !^{१०} सर्वत्र मिष्टाग्राह्यः संप्राप्येतेतराम् । गुरुगहोपसर्गोऽयं प्रहलीकादुपस्थितः ॥ ६१२ ॥

गन्तव्यं तत्र प्रतिष्ठानपुरे संभ्रमवायना । श्रीसातवाहनो राजा तत्र जैनो दृढमतः ॥ ६१३ ॥ १२१

५७. धतो यतिद्वयं तत्र प्रैषि सहाय सूरिभिः । प्रोत्पन्नस्त्रासु कर्तव्यं पर्वपुण्येण ध्रुवम् ॥ ६१४ ॥

तौ तत्र सङ्गतौ संभ्रमानितौ याचिकं शुरोः । तत्राकथयतां मेने तेनैवत् परया मुदा ॥ ६१५ ॥

श्रीकालकप्रभुः^{११} प्राप शनैश्चन्नगरं ततः । श्रीसातवाहनस्य प्रवेशोत्सवमावनीत् ॥ ६१६ ॥

वपपुण्येण तत्र राजा^{१२} व्यसपथद् गुरुम् । अत्र देशे प्रभो ! मावी शङ्खजमहोत्सवः ॥ ६१७ ॥

नमस्तुगुह्यप्रश्रयां ततः पथ्यां विपीयताम् । खं पदे नैकचित्तत्वं धर्मो नो लोकपर्वणि ॥ ६१८ ॥ ३०

प्रसुराद् प्रजापालः । पुरार्हद्रणशृङ्गणः । पद्ममी नालमादेवत्, पर्वोमद्रुद्रगीरिति ॥ ६१९ ॥

वर्षते मेदपूज्यति रविर्वा पञ्चमोदयः । नातिक्रमति पर्येदं पद्ममीरजनीं ध्रुवम् ॥ ६२० ॥

१ A टिप्पण्यः । २ N कच्छ । ३ A सूरिः । ४ इत्यर्थः । ५ B N *पुण्येण* । ६ A B जगत्पतिः । ७ C N पुरुषः । ८ A *पुण्यः* । ९ A भित्त, C भित्ति । १० A मल्लिकः । ११ N मातुले । १२ *शान्तं* इति B द्विः । १३ N जनपदः । १४ B *वपपुण्यः* । १५ A प्रभोः । १६ A *पद्मपुण्यः* । १७ B भित्तः ।

श्रीसीमंघरतीर्थेशानिगोदाख्यानपूर्वतः । इन्द्रप्रआदिकं श्रेयमार्यरक्षितकक्षया ॥ १५३ ॥

श्रीजैनशासनक्षोणीसमुद्धारादिकच्छपः । श्रीकालकप्रभुः प्रायात् प्रायाद्देवयुवं शमी ॥ १५४ ॥

श्रीमत्कालकसूरिसंयमनिघेर्द्धत्तं प्रवृत्तं श्रुतात्

श्रुत्वात्मीयगुरोर्मुखादवितथख्यातप्रभावोदयम् ।

संहन्धं मयका समस्ततिहरं श्रेयःश्रिये जायताम्

5

श्रीसंघस्य पठन्तु तच्च विवुधा नन्वाद्य कोटीः समाः ॥ १५५ ॥

श्रीचन्द्रप्रभसूरिपद्मसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-

चन्द्रः सूरिरनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीपुत्रा ।

श्रीपूर्वर्षिचरिचरोहणगिरौ श्रीकालकारूपानकं

श्रीप्रद्युम्नमुनीन्दुना विशदितः शृङ्गश्रुतुर्थोऽभवत् ॥ १५६ ॥

10

॥ इति श्रीकालकाचार्यप्रवन्धः* ॥

॥ प्रंशात्र १५७ । अ० २३ ॥ उभयं ७३४ ॥ अक्षर ॥ १५ ॥

—

५. श्रीपादलिप्तसूरिचरितम् ।

११. जयन्ति पादलिप्तस्य प्रभोश्चरणरेणवः । भ्रियः संवनेने वश्यपूर्णं तत्पणवादिनाम् ॥ १ ॥
 शुणैकदेशमप्यस्य किमहं वर्णितुं क्षमः । जहस्तयापि 'तद्भक्तिलोक' युगमोपकारिणी ॥ २ ॥
 विमृश्यैव भगिण्यासि पूज्यैर्मलकहस्तितः । रणद्वयण्डमुतं वृत्तं चित्रं गृणुत कीतुकात् ॥ ३ ॥
- ५ सरयू-जाह्नवीवारिसेयाद्देवाकिमानवा । अस्ति विहारकुशला कोशला नामतः पुरी ॥ ४ ॥
 तत्रासीद् हास्तिकाधीया'पहस्तितरिपुत्रजः । विजयपद्मस्य इत्याख्याविख्यातः' क्षितिनायकः ॥ ५ ॥
 सफुल्लमल्लिचापहीकुसुममोदसचशाः । फुल्लारुण्यः फुल्लरुषीकः श्रेष्ठी श्रेष्ठगुणावनिः ॥ ६ ॥
 रूपेणाप्रतिमा' तस्य प्रतिमा'ख्याऽतिबलमा । सुधा सुधाकृता यस्या गिर्याऽग्राद् रसातलम् ॥ ७ ॥
 अपरहीयितवितायास्तस्या हस्तनिरीक्षणम् । होराविद्यामहामन्त्रावन्त्यागर्मकपण्यपि ॥ ८ ॥
 औपधानि प्रयुक्तानि क्षेत्रपद्मादिदेवताः । उपयाचितलक्ष्येआराध्या आसंश्च निष्फलाः ॥ ९ ॥—युगम् ।
 तीर्थक्षानमयोवाद्य यथाकथनतः कृताः । 'अपलार्यमहो ! मोहः क्षीणं सौहृदवज्जने' ॥ १० ॥
 अस्ति भीषार्चनायस्य चैत्ये शासनदेवता । वैरोद्या' यामदाट्या' या निर्विण्णया समाश्रयत् ॥ ११ ॥
 कर्पूरमृगानाम्वाविभोगैः संपूज्य तामसौ । उपवासैर्येषादष्टाक्षिकमेकाग्रमानसा ॥ १२ ॥
 अष्टमेऽहनि हृष्टा सा प्रलक्ष्मीभूया वां जगौ । परं शृणु तया पुत्रो यथापे कुलवीरकः ॥ १३ ॥
 अयो कणीनूकान्वाऽस्तावादिदेश सुते । गृणु । पुत्र नमि-विनरुपाख्याविद्यापरपरान्वये ॥ १४ ॥
 आसीत् कालिकसूरिः श्रीधुवान्मोनिषिषाताः । गच्छे विद्याधराख्यस्यार्चनागहस्तिसूरयः ॥ १५ ॥
 तैलादिछन्दिचसम्पन्नाः सन्ति त्रिमुवना'र्षिताः ।
 पुत्रमिच्छति चेतोपां पादसौचजलं पिबेः' ॥ १६ ॥—त्रिमिर्विशेषकम् ।
 हृत्वेति चैत्यतः प्रातस्तेषामाग्रादुपाश्रये । प्रविशन्ती च साऽपश्यत् साधुमेकं वदसितम् ॥ १७ ॥
 करस्यप्रमुपादाङ्गक्षालनोदकपात्रकम् । तत्पार्श्वे प्रार्थनापूर्वं तत्पयः साऽपिबन्मुदा ॥ १८ ॥—युगम् ।
 अथ राजासौ गत्या नमश्चक्रे प्रभोः पदौ । घर्मलामाशिर्पं दत्त्वा नितित' चाह सद्गुरुः ॥ १९ ॥
 अस्मत्तो दशभिर्हस्तैर्दूरे पीतं त्वयोदकम् । दशभिर्भोजनैरन्तरितो वर्धियते सुतः ॥ २० ॥
- २५ यमुना'परतीरेऽन' मधुराया' प्रभावभूः । भविष्यन्ति तथान्ये ते नवपुरा महापुतः ॥ २१ ॥
 साहाय्य प्रथमः' पुत्रो भवतामर्षितो मया । अस्तु श्रीपूज्यपाधेस्वो दूरस्वत्वात् को गुणः ॥ २२ ॥
 हृत्वेत्याह प्रभुः सहान्तोद्वाराविद्यारुः । स भविष्यति ते पुत्रः सुनामसचिवो धिया ॥ २३ ॥
 इत्यादाय प्रभोर्वाक्यं शकुनप्रचिन्तयन्निनी । गृहं यवौ गृहेशस्य तुष्टा वृत्तं न्यवेदयत् ॥ २४ ॥
 गर्भोऽभूत् तदिनेऽमुप्या नागेन्द्रस्वप्नसूचिवः । तद्वाच्यकृत' आत्मा वृद्धः सार्धं मनोरथैः ॥ २५ ॥
 दिनेषु परिपूर्णेषु सुतो जज्ञे सुलक्षणः । रूपेणातिस्मरः श्रीमास्तेजसा चातिभातुमान् ॥ २६ ॥

1 N तस्योक्तिः । * 'अद्वितीयक परलोक' इति B टि. 2 N 'यसीया' । 3 G मिश्रत, A. B 'विख्यातसि' । 4 N 'प्रति-
 मानस्य ।

† तिन्यो मजेन यलयो मतमोद्भवने रत्येन रोदणमिर्निर्गति प्रसिद्ध ।

सुलक्षणने सतिरागभितो यमेव मोक्ष तथैव तनयेन कुलोद्भवने ॥ १ ॥ इति B टिप्पणी ।

5 B N सौहृदवज्जने, 1 B सौहृदवज्जने । 6 N नाय विद्याया । 7 A. पित्र, C पित्रे । 8 B N वसित । 9 B यमुना-
 पुत्र । 10 N च । 11 A प्रपश्युः । 12 A 'कृतेया' ।

चैरोऽप्यायास्ततः पूर्वां कृत्वा तत्पादयोः पुरः । न्यस्यातो गुरुपादान्ते मुक्तस्तेषां तथार्पितः ॥ २७ ॥

यदेतस्मदायत्त इति प्रत्यर्पितः स तैः । प्रवर्षितोऽतिवात्सल्यात् तथा बहुकृणोरवात् ॥ २८ ॥

नागेन्द्राढ्यां ददौ तस्मै फुल्लं उत्फुल्ललोचनः । जातो^१ गुरुभिरागत स गर्भाष्टमवार्षिकः ॥ २९ ॥

तद्गुरुभ्रातरः सन्ति संगमसिंहसूरवः । आदेशं प्रददुस्तेषां प्रभवः शुभमायतो ॥ ३० ॥

प्रज्ञयां प्रददुस्तस्य शुभे लभे स्वोदये । उपादानं गुरोर्हस्तं शिष्यस्य प्रभवेन तु ॥ ३१ ॥

5

गभिश्च मण्डनो नाम तदीयगणमण्डनः । आदिष्टः प्रसुभिस्तस्य शुश्रूषाध्यापनादिषु ॥ ३२ ॥

वैदग्ध्याविशयादन्यथाठकानां पुरोऽपि यत् । ज्ञातं तदपि गृह्णाति स्वाष्टयेषु तु का कथा ॥ ३३ ॥

लसलक्षणं साहित्य-प्रमाण-सम्भवादिभिः । शास्त्रैरनुपमो जज्ञे विज्ञेसो वर्षमध्यतः ॥ ३४ ॥

शुणैरुत्तमतां प्राप्य नृपु प्रथमरेखया । धूनस्तवनवाविष्मलक्षणेभ्योऽपिकलतः ॥ ३५ ॥

५२. जन्मेयरारनालाय प्रहितो गुरुभिस्तदा । विधिना तत् समादायोपश्रये पुनराययौ ॥ ३६ ॥

10

तदीर्यापथिकीपूर्वमाळोचयदनाकुलः । गायया कोविद्भेणीहृदयोन्मायया तवः ॥ ३७ ॥

तथा हि—

अयं तंवच्छीए अपुण्णियं पुण्णदंतपंतीए ।

'नचसालिकंजियं नचयहृइ कुडएण' मे दिअं ॥ ३८ ॥

श्रुत्वेतिगुरुभिः श्रोतः शब्देन प्राकृतेन सः । पलितो इति शृङ्गापमिद्रीताभिधायिना ॥ ३९ ॥

15

स च व्यजिज्ञाप्य पूज्यैः शिष्यैः कर्णाग्रसाधयाम् । श्रुत्वेति प्रशया तस्य वृद्धपुर्गुरयो वृक्षम् ॥ ४० ॥

विश्वरेयाविहृद्वाप्तपूवित्तले^२ तदप्रतः । पादलिप्तो भवान् ज्योत्स्नानसिद्ध्या विभूषितः ॥ ४१ ॥

इत्यतो दक्षमे वर्षे गुरुभिर्गुणैरवात् । प्रसङ्गाप्यत पट्टे स्वे कपपट्टे प्रभाववाम्^३ ॥ ४२ ॥

मथुरायां गृहः प्रेयीदसंख्यातिशयाश्रयम् । तेजोविस्मरसंपोषणारहेतोस्तमन्यदा ॥ ४३ ॥

५३. दिनानि कतिचिन् तत्र सिद्ध्याऽसौ पाटलीपुरे । जगाम स राजास्त्रि सुरपण्डो नाम विभूतः ॥ ४४ ॥ 20

केनापि तस्य चित्रायसूत्रं प्रथितं पृक्तकः । गृहवक्त्रमिच्छन्तुचयाह्लातावा^४ शानकः ॥ ४५ ॥

दोषितः कन्दुकः पादलिप्तस्य च गुरोः पुरः ।

राज्ञा आहीयत प्रहापरीक्षावीक्षणोद्यमान् ॥ ४६ ॥—सुगमम् ।

अपोलनप्रिमा सूचिर्विला^५ज्योष्णोदकाहूवै^६ । सिक्कं^७ निपुणं प्रेक्ष्य वचनमुपान्तामात्रं सः ॥ ४७ ॥

ज्योत्स्न्य प्रहितो रात्रौ तद्गुह्यासौ चमत्कृतः । प्रहाविस्मरतत्त्वाभिः कलाभिः को न गृह्यते ॥ ४८ ॥

25

तथा गङ्गावरोपष्टिः समा श्रुत्वा समर्पिता^८ । वन्मूलाप्रपरिज्ञानहेतवे स्वाभिना मुवः ॥ ४९ ॥

सारयित्वा जले भूले गुरुत्वात् तन्निमज्जनात् । अम-भूले परिज्ञायाचरयो राज्ञः पुरस्ततः ॥ ५० ॥

तथा समुद्रनौऽनीदयसन्निभः सूरैः प्रदर्शितः । ज्योत्स्ना^९ समुद्राख्यं तच्चित्रं प्रवर्टीकृतम् ॥ ५१ ॥

श्रीपादलिप्ताचार्येण तन्मुपधितुम्वकम् । पेशीकोशयित वृत्तं प्रदितं रानपर्यदि ॥ ५२ ॥

ज्योत्स्नितं न तत् तत्र केनापि मुमुचे ततः । तद्गुप्तं तेन शोच्येत नान्येविलभि^{१०}भाविभिः ॥ ५३ ॥

30

1 A. भलो । 2 B. 'नववरा' । 3 'पटली' इति B. डि. ।

४ 'श्रीनामि च सचरितेः सिते रा पुनो यद् अमुंरेव हितमिच्छति त इत्यत्रम् ।

तस्मिन्मपदि शुभे च समक्षि यत् एतत् तत्र जगति पुष्पहृत्तो जगति ॥ ५ ॥ इति B. डिप्पी ।

४ B. प्रभाशः । 5 N. चित्रायसूत्रं । 6 C. 'प्रथित' । 7 N. 'उपनयन-व्या' । 8 C. N. सितोत्सो^१ । 9 B. 'दक्षे' ।

10 C. N. सितपत्र । 11 A. समर्पितः । 12 N. 'लक्ष्मि' ।

भूपाहूतः स 'आगस्योज्ज्वल' च यतीश्वरः । मुरण्डनृपतिस्त्राक्षितश्चिन्तयते तदा ॥ ५४ ॥
 बालाचार्योऽयमीदृशः खेलनीयः कुहेतुभिः । दध्यावहमयं कित्वधृष्टः केसरिवच्छिद्रः ॥ ५५ ॥
 'वयस्तेजसि नो हेतु'रिति सत्यं पुरा वचः । को हि सिंहाभक्तं सत्रेऽगुरुमपि लंघयेत् ॥ ५६ ॥
 शिरोवेदनयाम्नातः सोऽन्यदा भूपतिः प्रभुम् । व्यभिचिपत् प्रपानेभ्यः क्षुते^१ नष्टे सृती रवेः ॥ ५७ ॥
 5 तर्जनीं प्रमुच्येव त्रिः खजानावचालयत् । भूपतेर्वेदना श्रान्ता वस किं दुष्करं प्रभोः ॥ ५८ ॥

यथा हि—

अहं अहं पणसिर्णिं जाणुयंमि पालित्तउ भमाडेइ ।

तह तह 'से सिरविषया' पणस्सई मुरण्डरायस्स ॥ ५९ ॥

मक्ररूपामिमां गायां पठम् यस्य शिरः सृष्टोत् । शान्तेव वेदना तस्यापाणि मूर्धोऽतिदुर्वरा ॥ ६० ॥

- 10 स पक्षलोपकारेण हृत्तान्तःकरणो नृपः । सुरैर्बालस्य पादानां प्रणामेच्छा रवेरिव ॥ ६१ ॥
 समापयी ययौ श्रेष्ठे द्रागारुह्य तदाश्रयम् । सकर्णः को न गृष्टेव गुणैः सलैर्लघोरपि ॥ ६२ ॥—युगम् ।
 १४ प्रमोहपान्तमासीनो रहः पप्रच्छ भूपतिः^२ । श्रुत्याः कृत्यानि न^३ कुर्वन्तवस्यानुसारतः^४ ॥ ६३ ॥
 वदितानि विनेयाश्च युष्माकं तु कथं विभो ! । भिक्षैरभ्युत्तिमात्राणां^५ ते कार्यकरणोच्यताः ॥ ६४ ॥—युगम् ॥
 सूरयः प्रादुरत्याकं विमा दानं सपोषताः । कार्याणि भूप ! कुर्वन्वि लोकद्वयहितेच्छया ॥ ६५ ॥
 15 भूपः प्राह न मन्येऽहं द्रव्यस्थां^६ हि जनस्थितिः^७ । निःस्वस्त्राग्यः पुमर्होकेऽरण्यं दग्धं सृगेरिव ॥ ६६ ॥
 श्रयाह सूरिवर्षांश ! वयमूह्या वदुश्चयः । साहसुक्तं न कुर्वन्ति यादह मे दानमन्तरा ॥ ६७ ॥
 इदार्थे प्रत्ययो भूप ! कोतुपादवलोच्यताम् । दक्षः शुचिर्गुणी कश्चित् प्रतिष्ठां प्रापितः सदा ॥ ६८ ॥
 वाम्बूलाभरणक्षीमेराममुत्पन्नः सदेक्षितः । विन्धासस्य परा भूमिर्मूर्खान्तरमिवापरम् ॥ ६९ ॥
 आहूयतां पुमान् प्रष्टुः सौष्ठवी कोऽपि भूत्यराद ।

20 यथा प्रतीतिसम्पत्तिर्महाकस्य भवेत्ततः ॥ ७० ॥—त्रिमिर्बिंशोपकम् ॥

क्षत्राक्षप्रतिष्ठानाहूतवान् श्रायुणान्वितम् । श्रयानमाजगामायं भूर्धन्यस्तकरद्वयः ॥ ७१ ॥

स प्रोयाष प्रसादं मे स्वामिन् ! आदिसतः कुरु । सुदुष्करतरेऽप्यर्थे धूललेहो निजे मयि ॥ ७२ ॥

राजा प्राह—'सखे ! गङ्गा बहतीह कुतोमुखी !' । इत्युकेऽन्तःस्मितः सोपहासं चिन्तयति स्म सः ॥ ७३ ॥

अहो ! बाळार्षिसंसाद् राताः शैलपभागतम् । 'गङ्गा कुतोमुखी !' वालाङ्गनाख्यातमिदं वचः ॥ ७४ ॥

25 एतः प्रमाणमादेश इत्युच्यता स ययौ बहिः । ऐश्वर्यप्रदिष्टो राजा नाहमप्यस्मि तादृशः ॥ ७५ ॥

फल्गुनाग्निस्तवः स्वीयं मुक्तं परिहरामि किम् । व्यात्वेति व्यसनी सत्र प्रायः प्रावादं दुरोदरे ॥ ७६ ॥

रौटशिवार्जुन वरासो जवसः पद्म नाडिकाः । गत्या स्वामिपुरः 'पूर्वामुखी'त्युचरमाह सः ॥ ७७ ॥

अपसर्पे^८ प्रसर्पन्निस्सहृत् भूपतेः पुरः । न्यवेपथ्यं^९ वतिसामी सितं कृत्याऽप्यघादिति ॥ ७८ ॥

भूपात् ! चेष्टिन् दृष्टं घनमानातिशयिनः । निजप्रसादवित्तस्यापरेषां तु कथापि का ॥ ७९ ॥

20 अघापीनविनयसारादिक्षितस्य व्यपस्थितिम् । पश्य नश्यन्मदस्तेह^{१०} चित्तान्तश्चिप्रकारिणीम् ॥ ८० ॥

आगच्छामिन्नकुसुतं ! व्याहृते चेति सूरिभिः । इच्छामीति वदन् शीघ्रमुत्सवो सरजोद्विति ॥ ८१ ॥

1 A वयस्यः । * 'हीह वयस' इति B द्विः । † 'तर्जनी' इति B द्विः । 2 B N शिरः । 3 A वेपथ्य, C विनया ।
 4 मयि C अदृष्टे । 5 A वः । † 'यत्नम् चेति' इति B द्विः । 6 B N 'प्रायः' । 7 B C कस्यस्य; A कस्यस्य ।
 8 A पतं विनयः; B वयस्य; C वयः विनयः । 9 A वयस्यः । 10 A निवेपथ्य; C न्यवेपथ्य । 11 N 'मदस्तेह'
 □ मरुद्वि' ।

इति तच्छिष्टितः प्राज्ञो ययौ तत्र जगौ च सः । उत्तरस्या दिशो वृष्टिमुतः पञ्चमेऽहनि ॥ १३८ ॥
संज्ञो वर्षणं पूर्वदिशस्तत्र दिने स्फुटम् । दिग्विस्वादातो* राजा किञ्चिन्मन्दादरोऽभवत् ॥ १३९ ॥
कर्मवन्धनिर्षेधाय तदुपेत्य कृतं च वैः । अमीह्यं राजकार्याणां कथनं कल्पपावहम् ॥ १४० ॥
मानसैतदपुरं प्राप्तेऽप्य कालेन केनचित् । निमित्तप्रत्यनिष्ठाता राज्ञां हाताः† कलावशात् ॥ १४१ ॥

*

§ ८. अयार्प्यपुटाः सन्ति विद्याप्राप्तसंभृतः । तद्वृत्तमिह जैनेन्द्रमतेऽस्ति प्रतन्यते ॥ १४२ ॥

5

तद्यथा—

यिन्ध्योदधिकृतापाटलादेःशलाटिका । पुरं भीमशृङ्गकच्छाख्यमस्ति देवापवित्रितम् ॥ १४३ ॥
यानपात्रं भवान्भोयौ यत्र श्रीसुनिमुप्रतः । पादकावहृतः पाति स्वर्भुवोभूर्भवं जनम् ॥ १४४ ॥
तत्रास्ति बलमिष्याप्यो राजा बलमिदा समः । कालिकाचार्यजनेयः स्त्रेयः श्रेयधियां निधिः ॥ १४५ ॥
सवाध्वनीनमव्यानां सन्ति विशाखभूमयः* । तज्जर्वरपुटा नम्यं सूरयो विद्यायेदितः† ॥ १४६ ॥ 10
तेषां च भागिन्योऽस्ति विनेयो* भुवनाभिधः । कर्णहृत्प्राप्यसौ प्राज्ञो विद्या जगद् सर्वतः ॥ १४७ ॥
भौद्धान् वादे पराजित्य वैकीर्यं संयसाक्षिकम् । तद्गृह्णान्ततो भातुप्रतिरूपैरमोच्यत ॥ १४८ ॥
तदा च सौगताचार्य एको* वङ्गकराभिधः । शुडशस्त्रपुरात् प्रातो जिगीपुर्जनशासनम् ॥ १४९ ॥
शुडभिष्ठैः पुरा तत्र शत्रुसैन्यमन्यत । शुडक्षत्रमिति प्यातिरवोऽस्माजनि विशुद्धा ॥ १५० ॥
सर्वानित्यमयादी स चतुरङ्गसभापुरः । जैनाचार्यस्य शिष्येण जितः स्याद्वादवादिना ॥ १५१ ॥ 15
कौन्दिशीकस्ततो मन्युर्चरपूरितमानसः । कोपादनशनं कृत्वा मृत्वा यक्षो यभूव सः ॥ १५२ ॥
निजस्थानोऽप्यतीर्षातो सक्रोधः श्वेतभिष्णुपु । अयजानाति तांस्तोषामुपसर्गां दधाति च ॥ १५३ ॥
तत्पुरस्तेन सङ्गेन तदार्षित्यपुट*भ्रुः । तत्र प्रसिद्धं प्रेक्ष्य ह्यपितस्तत्पराभवम् ॥ १५४ ॥
एषा कपलिका वस्त ! नोम्नोच्या कौतुकादपि । कदापि शिक्षित्वेति ज्ञातेयमपचलन् ततः ॥ १५५ ॥
पुरे तत्र गतस्तस्य यक्षस्यायतनेऽवसत् । उपानहौ निधायास्य कर्णयोः क्षयनं व्यधात् ॥ १५६ ॥ 20
यक्षापैकः समावापत्तां तथा कीदृशं भूपतेः । व्यजिह्वपदयो तस्मै कुपितः* कुपतिततः ॥ १५७ ॥
समेल दायितं पार्श्वं पटं प्राप्य सर्वतः । विवैरुत्थापयामास वेऽग्रास्तुः परितः पुनौ* ॥ १५८ ॥
चेत्तप्यते पुनः कुड्रो नृपसं केष्टुगष्टिभिः । अथावयत् स पातानो मृष्टिमपि वेति न* ॥ १५९ ॥
क्षणेन तुमुलो जरो पुरेऽप्यन्तःपुरेऽपि च । प्लुर्वन्तः समान्गुः सोविदा अवदंस्तया ॥ १६० ॥
रक्ष रक्ष ममो ! यक्षः शुद्धान्तो केष्टुगष्टिभिः । अष्टष्टविहितैः केजित् प्रहारैर्जंजीकृतः ॥ १६१ ॥ 25
तदाकर्ण्य नृपो दय्यौ विधासिद्धोऽस्यको भुवम् । संचारयति शुद्धान्तो प्रहारान् स्वं तु रक्षति ॥ १६२ ॥
दयं माननीयो मे प्यावेति तप्तसाम्ययत् । षट्भिः पटुभिर्मूषः साधिसायकदेवयत् ॥ १६३ ॥
अयार्प्यपुटाचार्यः कृत्वा कपटमाटकम् । उत्थितः प्रणतो भूमिगुजा भून्त्यस्तमस्तम् ॥ १६४ ॥
यक्षं प्रोचे मया सार्द्धं चलेति स ततोऽचलन् । तमनुप्राचलन्† देवरूपकाण्यवरण्यपि ॥ १६५ ॥
पात्यं नरस्तद्वेण तत्र द्रोणीद्वयं तथा । पाक्षितं कौतुकेनेत्यं तत्पवेशोत्सवोऽभवत् ॥ १६६ ॥ 30
तत्प्रभावाद्गतं वीक्ष्य जनेशोऽपि जनोऽपि च । त्रिजशासनमच्छेदमुन्मथदिमानं च निर्ममे ॥ १६७ ॥
सुरिर्द्विषेण विहातो यक्षं स्पाने न्ययोजयत् । स शान्तो द्रोणिमुगतं वनेष स्थापितं पुनः ॥ १६८ ॥

* 'दिशितु इति परित्र' इति ॥ डि- । 1 A B काला, 2 B N 'काया', 3 A विप्राभृत्, 4 B C विपरीतजः ।

† B भाना, 1 G N बहुवच, C न बहुवच, A बहवच, 7 A घपुट, 1 A B भार्योदये नोपान्यते स्त्रीचोऽप्यम् ।

8 A कुपित कुपितः, N कुपितः कुपितः । 9 B N पुनौ, A पुनौ । 10 C N न- । 11 B नरपादपदम् ।

सूरिः श्रीपादलिखोऽपि तत्क्षणं ग्राह गायया । उत्तरं द्राग् विलम्बो हि प्रज्ञा-वल्लवतां कुतः ॥ ११० ॥
सा च—

अयसाभिओग'संदमियस्स पुरिसस्स सुद्धहियस्स ।

होइ वहन्तस्स कुब्बं चंदणरससीअलो अग्गी ॥ १११ ॥

- 5 इत्युत्तरेण ते सूर्येयुं दामपुत्रिता अपि । पराजयोऽपि सत्पात्रैः कृतो महिममूर्ध्वेत् ॥ ११२ ॥
ततः सहैव विवर्त्ते सद्गुणेषु प्रमोदिता । शार्ङ्गजयगिरौ यात्रां पादलिखप्रभुव्यधात् ॥ ११३ ॥
१६. मानखेटपुरं ग्राप्ताः कृष्णभूपालरक्षिणम् । प्रभवः पादलिखाख्या राज्ञाम्यच्चर्यत भक्तिः ॥ ११४ ॥
तत्र 'पांशुपुरात् ग्राप्ताः' श्रीरुद्रदेवसूर्यः । ते चावपुद्धतत्त्वार्थाः श्रीयोनिप्राभुते क्षुते ॥ ११५ ॥
अन्तेयुर्निजसिन्धुणां पुरस्त्रसाध शाश्वतः । स्यात्स्याता शफरोत्पत्तिः पापसन्नापसाधिका ॥ ११६ ॥
- 10 सा केशेनैव कुङ्कुयान्तरितेन प्रकटं क्षुता । अनावृष्टिस्तदा चासीत् 'विश्वलोकभयङ्करी ॥ ११७ ॥
मीनानुत्पत्तिरग्रासीत् तत्र धौतप्रयोगतः । मत्स्याव् कृत्वा बहूनेषोऽजीवयद् वन्धुमण्डलम् ॥ ११८ ॥
कदापि हर्षतस्तत्र प्रभूपकविरञ्जितः । आपयौ दीपरो भक्त्या च प्रोचिवानिति ॥ ११९ ॥
युष्मत्कथितयोगेनादानो मीनान् व्ययामहम् । स्वादित्या तांश्च दुर्मिक्षे कुटुम्बं निरवाहयम् ॥ १२० ॥
क्षुत्वेति सूर्यः पश्चादतप्यन्त कृतं हि किम् । यतो बधोपदेशेनास्माभिः कल्मषमर्जितम् ॥ १२१ ॥
- 15 जीवन् जीववधात् पापमयं बह्वर्जयिष्यति । तस्मात् किमपि तत्कार्यं येनापद्यते न स स्वयम् ॥ १२२ ॥
इति ध्यात्वोचिवाय् सूरिर्निष्पत्तौ रत्नसन्ततोः । प्रयोगं गृणु दारिद्र्यं कदापि न भवेद् यथा ॥ १२३ ॥
स च स्फुरति नो मांसाशन-जीवविघातयोः । विषीयमानयोस्तत् त्वममू बर्जयसे यदि ॥ १२४ ॥
कथयामि तदा यत् ते क्षुत्वेत्याहेदमप्यहम् । बान्ने जीववधात् पापं कुटुम्बं तु न वर्तते ॥ १२५ ॥
नाथ ! प्रसादतश्चेत् ते विना पापं धनं भवेत् । सद्गतिः प्रेत्य तन्मे स्थात् प्रमाणं पूज्यवाक् ततः ॥ १२६ ॥
- 20 अतः परं गृहे गोत्रे न मे पिञ्चितमक्षणम् । इत्युक्ते रत्नयोगस्तैश्चकः सोऽभूच्च धार्मिकः ॥ १२७ ॥

तथा केचिदिति वदन्ति—

१७. शिशितः सिंहयोगं च चक्रे तं तेन भक्षितः । यतोऽल्पदोषतः पुण्यं बहु किं न समर्प्यते ॥ १२८ ॥

तथा—

- विलासनगरे पूर्वं प्रजापतिरभूत् ततः । तत्र 'अमणसिंहाख्याः सूर्यश्च समाययुः ॥ १२९ ॥
25 हाताह्वय नृपः ग्राह विभं किमपि द्रव्यंताम् । सूर्यः प्राहुरकैस्स कोऽपि वेशीह संकमम् ॥ १३० ॥
भूपतिः सिद्धदैवशानाह्वय वदति स्म सः । रविसंक्रातिसमयमाख्यातास्सपुनःसरम् ॥ १३१ ॥
नाटिकापलसद्गामिन्संस्कृतं वीक्ष्य तेऽमुष्यन् । आचार्याः* स्नाहुरेकोऽरम्भा ससूचिनैः समर्प्यताम् ॥ १३२ ॥
सांयत्तरस्य च त्वो नृपस्तदकरोदरम् । सूरिस्तं समयं स्मर्यं ज्ञात्वाऽरमन्त्रक्षिपय ताम् ॥ १३३ ॥
उपायं सूचिगामेनं* श्रीगौतमिकं । विनिःकपः । संजातिममये यस्मात् सर्वं जलमयं भवेत् ॥ १३४ ॥
- 30 गणकोऽपि ततः प्राह ज्ञानं मे नेवतीदशाम् । प्राप्तं वत्सूरिविज्ञानं दृष्ट्वा भूपो विस्तिम्बिये ॥ १३५ ॥
एकदा सूर्यो राजा वृष्टा वृष्टिविधौ पुनः । विचिन्त्य कथमिष्यामः प्रोच्येति स्वागमे ययुः ॥ १३६ ॥
वर्द्धयेन्द्राभिषयः क्षिप्यः प्रैक्ष्यत क्षितिपात्रतः । कथं किंचिद् विस्वादि* ययासी स्नादनादरः ॥ १३७ ॥

1 'सा च' नास्ति A । 2 A C N *अविहृमियस्तैः । 3 A 'गोत्रं' । 4 A B 'पुनः' । 5 A 'वर्द्धयेत्' । 6 N 'परायणं' ।
7 N 'क्षिते' । 8 N 'ततः' । 9 N 'आचार्याः' । 10 C 'गौतमिकं' । 11 N 'तन्मे मे विरतिदंशः' । * 'दाह' विपरीत 'कट्ट' इति B D ।

सिंहासनेषु चित्रेषु गन्दिकायास्तृतेषु ते ।

उपविष्टास्तदा दृष्टा महेन्द्रेण मनीषिणा ॥ २०० ॥—विशेषकम् ।

ऊने तेन क्षितेर्नाथ ! यदपूर्वमिदं हि नः । पूर्वं पूर्वशुभान् किं वा नमामः पश्चिमाशुखान् ॥ २०१ ॥

जल्पमिति^१ करेणासौ फरवीरवतां किल ।

संयुखीनां परावृत्तं पृष्टे चाभ्रामयत् तवः ॥ २०२ ॥—युग्मम् । 5

आसन् लुठितशीर्षास्ते निश्रेष्ठा वृत्तसन्निभाः । अभूच्च भूपतेर्वक्त्रं विच्छाद्यं ज्ञाशिवद्दिने ॥ २०३ ॥

सम्पन्नाश्च तथा सम्बन्धिनस्तेषां कृपाशुभः । जल्पयन्त्यभिषामाहं को हि जल्पस्यचेतनः ॥ २०४ ॥

क्रन्दन्ति स्वजनाः सर्वे विकर्मं कलितं हि नः । अदृष्टश्रुतपूर्वा हि जैनपीणां नतिः परे ॥ २०५ ॥

भूपरूपेण कालोऽयं दर्शनानामुपस्थितः । पुस्तकस्यपुराणेषु कथापीटम् नहि द्रुवा ॥ २०६ ॥

उत्थायायासनादभूः पश्चात्तापमुपागतः । महेन्द्रस्य महेन्द्रस्य धीरेषु न्यपवत् पदोः ॥ २०७ ॥ 10

रक्ष रक्ष महाविष ! प्रसीद त्वं मनोपरि । ह्रमल्लैकं व्यलीकं मे सन्तो हि नववत्सलाः ॥ २०८ ॥

संजीवय द्विजानेतान् रुद्रत्संघमिधोपितः । कस्ते माहात्म्यसात्म्यस्य परं प्राप्तः सुधीरपि ॥ २०९ ॥

इत्याकर्ण्य गिरं प्राह महेन्द्रः शमितां पतिः । अनात्मज्ञ पराधीश ! कस्ते सिध्याप्रहोऽलगात् ॥ २१० ॥

निर्वाणमघितस्थुश्चेक्षिता आनन्दविन्त्यायाः । वदधिष्ठायकाः सन्ति प्रत्ययाढ्यास्तथाप्यहो ! ॥ २११ ॥

एवं सुप्यति को नाम प्राकृतोऽपि विद्वम्बनम्^२ । धाष्टणानां गृहस्थानां प्रणामो यद् व्रतस्मिन्ते^३ ॥ २१२ ॥ 15

दैवतैः शिक्षिता एते त्वदन्यायप्रकोपिभिः । न मे कश्चित् प्रकोपोऽस्ति साहसां मण्डनं शमः ॥ २१३ ॥

पुनर्वातं नृपः प्राह त्वनेष शरणं मम । देवो गुरुः पिता माता किमन्यैर्लक्ष्मिपारिवैः ॥ २१४ ॥

अमृन् जीवय जीवातो ! जीवानां कठणां कुरु । अथाबोचत् कृती देवात् सत्त्वब्रियप्ये प्रकोपिनः ॥ २१५ ॥

पियादेव्यः पोद्दशापि चतुर्विंशतिसंख्यया । जैता यज्ञास्तथा पक्षिण्यञ्च वोऽभिवदयाम्यहम् ॥ २१६ ॥

अज्ञानादस्य भूपस्यापराधं जिनशासने । द्विजैरनीमिस्तात् क्षम्यं मानवाः स्युः कियद्भूतः ॥ २१७ ॥ 20

इत्युक्ते तेन दैवी पाष्कं प्रादुरासीद् दुरासदा । एषां प्रग्रज्यया मोक्षोऽन्यथा नास्त्यपि जीवितम् ॥ २१८ ॥

अभिवेदेण तेषां गीर्मेकला च व्यधीयत । वृष्टा अह्नीकृतं तैश्च को हि प्राणान् न बाधति ॥ २१९ ॥

चक्षिष्ठतेति तेनोक्त्याऽभ्राम्यतायापरां^४ उवा । सजीवयन्तुः प्राणान् ते जैना ह्यमितशक्यः ॥ २२० ॥

संधेन सह रोमाञ्चाङ्गुरकन्दलितालम्बा । राज्ञा कृतोत्तवेनाथ स्वं विवेकाभयं मुनिः ॥ २२१ ॥

प्रग्रज्योत्तवस्तापास्तम् सक्तस्तेन द्विजन्मनाम् । न्यपेक्ष्यतार्प्यस्वपुटप्रभुं^५ कर्तेति जल्पता^६ ॥ २२२ ॥ 25

एवं प्रभावभूमेरते कीदृगस्ति गुरुः प्रभो ! इत्युक्तः श्रीमहेन्द्रोऽसौ प्राह कोऽहं वदमवः ॥ २२३ ॥

मार्जरेभ्य इव क्षीरं सीगतेभ्यो व्यभोचयत । अश्वायवोद्योतीर्थं श्रीभृशुकच्छपुरे हि येः ॥ २२४ ॥

श्रीआर्यस्वपुटारयानां प्रभूणां महिमाद्भुतम् ।

तेषां स्तोतुमर्हं कः स्याद् यादिद्विपदरिभियाम् ॥ २२५ ॥—युग्मम् ।

चादिप्रादमनि संप्रपीप्य मदनं पात्रे^७ चरिष्ठात्मके

30

इदंस्नेहभरे तपोऽनलमिहज्जाले विपकः स्फुटम् ।

1 N जन्मिति मित्रे^० ; 2 CN संयुक्तानां ; 3 A नृपतेर्व^० ; 4 A दशपि^० ; 5 A विरचितं ; 6 A महसिद्धिः ; 7 A C जैनः ; 8 A आस्तवापापत्^० , B प्रासतापोऽपय^० ; 9 A चपुटः ; 10 A जगदी^० ; 11 B N प्रभोः ; 12 A पात्रेचरिष्ठा^० ।

१९. इत्थं श्रीभृगुक्षेत्रात् यत्तिद्वितयभागयत् । तेन प्रोचे प्रभो ! त्रेयीत् संपो तौ भवदन्तिके ॥ १६९ ॥
 स्वस्तीयः स विनेयो वैः बलात् कपटिकां ततः । उन्मोच्य पत्रमेकं सोऽप्यवचद्वारितप्रियः ॥ १७० ॥
 चक्राकृष्टिर्महाविषा पाठसिद्धाऽस्य सगता । तत्प्रभावाद् वराहारमानीय स्वादेतेवराम् ॥ १७१ ॥
 स्वतिरोः शिक्षितः कोपात् सौगतान्तः स्वयं गतः । अतीव भोजने शुद्धः स्वविषागर्षनिर्भरः ॥ १७२ ॥
 5 तत्प्रभावेण पात्राणि गतानि गगनाध्वना । भोज्यपूर्वान्मुपायान्ति बौद्धोपासकवेदमतः ॥ १७३ ॥
 पात्राणां पुरतः आदशुदे याति पतद्गृहः । स प्रधानासने न्यस्य ध्रियते सह पात्रकैः ॥ १७४ ॥
 प्रतिद्वार्यमिदं दृष्ट्वा आस्त्रं अपि तदादृष्टाः । सतोऽपभाजनमेतां हस्तगत्य वेगतः ॥ १७५ ॥
 शुद्धशास्त्रपुरात् ते च भृगुकच्छं समाययुः । भुवनेन च पात्राणि प्रैष्यन्त आद्वेदमनि ॥ १७६ ॥
 पूर्णानि तानि भोज्यानामायान्ति गगनाध्वना । शुक्रभिः कृतयाऽदृश्यसिलया व्योम्नि पुस्तुदुः ॥ १७७ ॥
 10 स प्रभूनागतत्वां हाता चिह्नेनानेन मीतिभृत् । प्राणेशदश पूर्याश्च बौद्धानामारुये ययुः ॥ १७८ ॥
 धौदेवेद्वनतावुकैः स्मिभिर्जैत्पित्तं तथा । परस श्रुद्धोद्वनमुत् ॥ यन्दस्त्राभ्यागतं हि माम् ॥ १७९ ॥
 प्रतिमास्त्रसतो शुद्ध आगत्यादिपुरोऽपवत् । तद्द्वारे चास्ति युद्धांडः शोकस्त्रैः स पदोः पत ॥ १८० ॥
 सनेत्य प्रणतः सोऽपि प्रमुपादान्मुजह्वये । चक्षिष्ठेति गिरा सुरेरेपोऽर्द्धावनतः स्थितः ॥ १८१ ॥
 अद्यापि स तथैवास्ति 'मिर्मन्थनमिवा'भिधः । बुद्धत्वाते तदादेशादेरुपायेन तु स्थितः ॥ १८२ ॥

15 १०. अथो महेन्द्रनामाऽस्ति शिष्यस्तेषां प्रभावभूः । सिद्धप्राभृतनिष्णातस्तद्वृत्तं प्रस्तुवीमहि ॥ १८३ ॥
 नगरी पाटलीपुत्रं घृणापिपुरसमम् । दाहडो नाम राजाऽयं सिष्यादृष्टिर्निकृष्टधीः ॥ १८४ ॥
 दर्शनव्ययद्वाराणां विद्योपेन यद्वन्दुदम् । बौद्धानां नपलां शैवघने निर्जेतवां च सः ॥ १८५ ॥
 वैष्णवानां विष्णुपूजाजानं मौलदर्शने । धम्मिहं मन्त्रे नास्त्रिकानामास्तिकत्वा तथा ॥ १८६ ॥
 आक्षणेभ्यः प्रणामं च जैनपीणां च पापभूः । तेषां च मदिरापानमन्विच्छन् धर्मनिहवी ॥ १८७ ॥
 20 आत्मां ददौ च सर्वेषामाभासके स पादिकात् । तेषां प्राणहरं दण्डमत्र प्रतिविधिर्हि कः ॥ १८८ ॥
 नातरस्थितसपाय समादिष्टं च भृगुजा । प्रणय्या मास्रणाः पुण्या भवद्विर्वोऽन्वया ययः ॥ १८९ ॥
 धन-प्राणादिभोजने मेने तद्वचनं परैः । निर्दिक्रुषताः पुनर्जैताः पर्योद्योच्य प्रपेदिरे ॥ १९० ॥
 देहत्यागात् नो दुःखं शासनस्याप्रभावेन । तत् पीडयति को मोहो देहे यायावरे पुनः ॥ १९१ ॥
 विमृश्य शुक्रभिः प्रोचे भीआर्यरपुटप्रभोः । शिष्याप्रणीर्महेन्द्रोऽस्ति सिद्धप्राभृतसंभृतः ॥ १९२ ॥
 25 भृगुक्षेत्रे ततः संपो गीतार्थं स्वविरद्वयम् । प्रहिणोतु स चामुष्मिर्मेयं प्रतिविधास्यति ॥ १९३ ॥
 तयादृते^१ च सपेन तत्पूज्यैः प्रहितोऽय सः । जमिमच्चित्तमानैपीत् वरवीरलताद्वयम् ॥ १९४ ॥
 उवाच च नृपदेशः श्रमार्ण गणवैः धुतः । वीक्षणीयो शुद्धोऽसौ य आयतिमुनायदः ॥ १९५ ॥
 इति स श्रापयामास भूयाढाय कूटीश्वरः । स पोत्सेवं दयो कक्षिरपूतं वरणे मम ॥ १९६ ॥
 देवदेवार्थिते रमे स्वीयप्रदानुमानतः । महेन्द्राभिधित्वा जग्मुः सूर्यस्तरेभ्यः सदः ॥ १९७ ॥
 30 पादिका दीक्षिता वेदोपाध्याया दोमशालिनः । मायंभ्रातृमतां आवस्यपीयाः ध्यातृकरिजिनः ॥ १९८ ॥
 गान्धर्म्यन्दनात्पनिजरीपपविश्रिताः । पापायपीतपोगादयाः शोषीतप्रविश्रिताः ॥ १९९ ॥

* दिग्राह्यमर्थं यद्ये मोरस्यवै A आदर्शः । 1 C य भवदन्तिके । 2 B नापि च द्विष । 3 C N वेरन । 4 B N वयः । 5 A प्रपुटः । 6 N शिष्टे तेन । 7 N युद्धोद्विष्टः । 8 N हाता । 9 N प्रभावः । 10 N भुजेन ।

सिंहासनेषु चित्रेषु गन्धिकाद्यास्तलेषु ते ।

रूपविष्टास्तदा दृष्टा महेन्द्रेण मनीषिणा ॥ २०० ॥—विशेषकम् ।

ऊने तेन क्षितेर्नाथ ! यदपूर्वमिदं हि नः । पूर्वं पूर्वाश्रयान् किं वा नमामः पश्चिमाश्रयान् ॥ २०१ ॥

जल्पमिति करेणासौ करवीरलतां किल ।

संमुखीनां परावृत्तं पृष्ठं चाश्रमयत् ततः ॥ २०२ ॥—गुग्मम् । 5

आसन् लुठितशीर्षास्ते निश्चेष्टा मृतसन्निभाः । अभूव 'भूपतेर्वर्कं विच्छाद्यं' शशिवरिने ॥ २०३ ॥

सम्पन्नाश्च तथा सन्ध्यान्धनस्तेषां कृपाश्रयः । जल्पयन्त्यभिधाप्राहं को हि जल्पत्यचेतनः ॥ २०४ ॥

क्रन्दन्ति स्वजनाः सर्वे विकर्म फलितं हि नः । अट्टप्रक्षुत्पूर्वा हि जैनपीणां नतिः परे ॥ २०५ ॥

भूपरूढेण फालोऽयं दर्शनात्समुपस्थितः । पुस्तकस्यपुत्राणेषु कयापीदृग् नहि श्रुता ॥ २०६ ॥

जथाधायासनाद्भूषः पश्चात्तापमुपागतः । महेन्द्रस्य महेन्द्रस्य धीरेण न्यपतत् पदोः ॥ २०७ ॥ 10

रक्ष रक्ष महाविष ! प्रसीद त्वं भगोपरि । क्षमस्वैकं व्यलीकं मे सन्तो हि नतवत्सलाः ॥ २०८ ॥

संजीवय द्विजानेतान् क्वत्संवन्धियोपितः । कस्ते माहात्म्यसात्म्यस्य पारं प्रातः सुवीरपि ॥ २०९ ॥

इत्याकर्ण्य गिरं प्राह महेन्द्रः शगिनां पतिः । जनान्मह्य पराधीश ! कस्ते सिध्यामहोऽलगतः ॥ २१० ॥

निर्वाणमभितस्थुस्त्रेजिना आनन्दचिन्मयाः । 'वदधिष्ठायकाः सन्ति प्रख्याप्यतास्तथाप्यहो ! ॥ २११ ॥

एवं गृह्यति को नाम प्राकृतोऽपि विदम्बनम् । प्रादधानां गृहस्थानां प्रणामो यद् अवस्थितैः ॥ २१२ ॥ 15

देवतैः शिक्षिता एते स्वदन्यायप्रकोपिभिः । न मे कश्चित् प्रकोपोऽस्ति सादृशां मण्डनं शमः ॥ २१३ ॥

धुनर्वादं नृपः प्राह स्वमेव शरणं मम । देवो गुरुः पिता माता किमन्यैर्छद्भिर्भाषितैः ॥ २१४ ॥

अमृतं जीयय जीयातो ! जीवानां कदगां कुठ । अयावोचत् कृती देवान् सान्त्वयित्वे प्रकोपिनः ॥ २१५ ॥

विधादेव्यः पौडशापि चतुर्विंशतिं संत्वया । जैना यक्षास्तथा यक्षिण्यश्च बोऽभिदधाम्यहम् ॥ २१६ ॥

अहानादस्य भूपस्थापराधं जिनशासने । द्विजैरभीभिलात् क्षम्यं मानवाः स्तुः कियद्दृशः ॥ २१७ ॥ 20

इत्युक्ते 'तेन दैवी वाक् प्रादुरासीद् हुरासवा । एषां प्रमग्नया मोक्षोऽन्यथा नास्त्यपि जीवितम् ॥ २१८ ॥

अभिवेषेण तेषां गीर्मुत्फला य व्यपीयत । वृष्टा अद्भूतानां तैश्च को हि प्राणात् न यान्छति ॥ २१९ ॥

उत्तिष्ठतेति तेनोक्त्वाऽभ्राम्यतायापरा' लता । सत्वीरभूवुः प्राग्वत् ते जैना श्रमिताशक्तयः ॥ २२० ॥

संचैन सह रोमाश्चाद्भुतक्रन्दलितात्मना । राज्ञा कृतोत्सवेनाथ त्वं विवेशाभयं मुनिः ॥ २२१ ॥

प्रमथोत्सवमापासन् सहस्तेन द्विजन्मनाम् । न्यपेक्ष्यतार्थान्वपुदप्रभुः कर्तेति जल्पता ॥ २२२ ॥ 25

एवं प्रभावभूमेते कीदृगस्ति गुरुः 'प्रभो ! । इत्युक्तः श्रीमहेन्द्रोऽसौ प्राह कोऽहं तदभवः ॥ २२३ ॥

मार्जारैरन्य इय क्षीरं सोगतेभ्यो व्यमोचकत । अश्वघवघोघतीर्थं श्रीभृगुकच्छपुरं दि वैः ॥ २२४ ॥

श्रीआर्षस्वपुटारुणानां प्रभूनां महिमाद्भुतम् ।

तेषां स्तोतुमर्कं चः स्वाद् यादिदिपहरिभियाम् ॥ २२५ ॥—गुग्मम् ।

पादित्वादमनि संघर्षीय गद्वनं पति' वरिष्ठात्मके

30

दृढस्नेहमरे वषोऽनलमिलज्वाले विपकः स्फुटम् ।

1 N जगति दिवः । 2 C N संगुणानां । 3 A वृत्तेर्वा । 4 A तदापि । 5 A विरहितं । 6 A प्रमथितः । 7 A C जैन । 8 A मालदायपरा' । 9 A शालदायपरा । 10 A मालदाय । 11 B N प्रभोः । 12 A फलेपरिह' ।

रोदःकुञ्जरकुण्डके सितरुचिर्न्योत्साम्बलके यद्यशो-

राशिः स्वादवसेकिमोऽध्रविवरः स्वाद्यः सर्वां सोऽवतात् ॥ २२६ ॥

अयासो ब्राह्मणैः साद्वं संघेवानुमतो यथौ । उपपूज्यं दीक्षिताश्च बाहवाः प्रमुषिततः ॥ २२७ ॥

इत्यार्यत्वंपुटश्चक्रे शासनस्य प्रभावनाम् । उपाध्यायो महेन्द्रश्च प्रसिद्धिं प्रापुरद्वताम् ॥ २२८ ॥

अथावबोधतीर्थे च प्रभावकपरम्परा । अद्यापि विद्यते यस्य सन्ताने सूरिमण्डली ॥ २२९ ॥

✱

१११. सूरिः श्रीपादलिङ्गः प्रागाख्यातगुरुसन्निधौ । प्रवीणप्रातिहार्याणि तानि शास्त्राण्यधीतवान् ॥ २३० ॥

पादलिङ्गाख्यभाषा च विद्वत्सङ्केतसंस्कृता । कृता चैरपरिज्ञेवोऽन्येषां अत्रार्थ इष्यते ॥ २३१ ॥

आवर्जितश्च भूपालः कृष्णाख्यः संसदा सह । न वदालन्यतो गन्तुं गुणगृहो मुनीशिशुः ॥ २३२ ॥

अथार्यत्वंपुटः सूरिः कृतभूरिप्रभावनः । अन्तेऽनशनमाथाय देवीमुखमशिमियत् ॥ २३३ ॥

१० श्रीमहेन्द्रस्त्वस्तेषां पट्टे सूरिपदेऽभवत् । तीर्थयात्रां प्रचक्राम जनेः संघमयात्रया ॥ २३४ ॥

पुरा ये पाटलीपुत्रे द्विजाः भ्रमजिता यथात् । जातिवैरेण तेनात्र ते मत्सरमधारयन् ॥ २३५ ॥

संघेन पादलिङ्गस्य विक्षेपिंश्चापितं नरेः । तत्तत्तेषां समादिशत् स विष्टश्च प्रमुखात् ॥ २३६ ॥

कार्ष्णिक्क्यामहेष्वासीत्युक्त्वा ताम् स व्यसर्जयत् । ततो राजानमावृच्छय भृगुकच्छं समाययौ ॥ २३७ ॥

१५ पूर्वाह्णे व्योममार्गेण रत्नब्रह्मास्त्राकृतिः । अवतीर्णो विशीर्णैः श्रीमुखवज्रिनालये ॥ २३८ ॥

तन्नागतं तमुदेक्ष्य भास्वन्तमिष भूगतम् । लोकः कोक इवानन्दं प्राप दुष्प्रापवर्षानम् ॥ २३९ ॥

चित्रात् तन्नागमद् राजा नमश्चेक च तं गुरुम् । महादानं ददौ तत्र भक्त्या संघसमन्वितः ॥ २४० ॥

तद् महापितृमर्थिन्यो ब्रह्मं गुरुभिरनुत्तम् । द्विज व्योमावर्णं तं च दृष्ट्वाऽतिमपवोऽनशम् ॥ २४१ ॥

राजाहं सुकृती कृष्णः पूर्ययौ न विमुच्यते । दर्शनस्यापि नार्हाः स्यो मूले जाता वयं कथम् ॥ २४२ ॥

कियन्त्यपि दिनान्यप्रायविष्टं मुखाय नः । प्राहुः पूज्याश्च शुक्लैवावस्थितिर्भवदन्तिके ॥ २४३ ॥

२० संपादेशो हनुहृदयः कोदश्च हृपतेरपि । पुरस्सापराहे चागमनं प्रतिशुशुबे ॥ २४४ ॥

ततः शत्रुहृदये रैवतके संमेतपर्यते । अष्टापदे च कर्तव्या तीर्थयात्रा समाधुना ॥ २४५ ॥

'आष्ट्रोऽपि महाराज ! तज्जने भव भक्तिमान् । इत्युक्त्वाऽऽकाशमार्गेण यथारुचि ययौ प्रभुः ॥ २४६ ॥

✱

११२. तीर्थयात्रां प्रकुर्याणः पादचारेण सोऽन्यदा । सुराष्ट्राविषयं प्रापवपारधुवपारगः ॥ २४७ ॥

तन्नासि विगतावद्वा ढंकानाम महापुत्रि । श्रीपादलिङ्गस्त्रायाद् बिहरन् प्रवलीलया ॥ २४८ ॥

२५ तत्र नागार्जुनो नाम रससिद्धिविदां वरः । भाविशिष्यो गुरोस्त्वस्य वदूत्तमपि कथ्यते ॥ २४९ ॥

अस्ति क्षत्रियमूर्धन्यो धन्यः समरकर्मसु । संग्रामनामा विख्यातस्त्वस्य भार्याऽस्ति सुव्रता ॥ २५० ॥

सहस्रकण्ठोपाहिस्त्रसंस्त्विवस्थितिः । कृतनागार्जुनाभिव्यक्तयोः पुत्रोऽस्ति पुण्यम् ॥ २५१ ॥

स यर्मत्रपदेशीयोऽन्यदा श्रीहन् शिशुजैः । सिद्धार्यकं विदार्यमात् तस्मान् किञ्चिद् भक्षयन् ॥ २५२ ॥

पित्रा नियमितः क्षात्रे कृले भक्ष्यो नखी नहि । तदागतेन चैकेन सिद्धयुंसेति वर्णयम् ॥ २५३ ॥

३० मा विपीद स्वपुत्रस्य विहितेन नरोत्तम ! । जज्ञक्यास्यादत्तस्वास्यादं प्राण्यत्यसौ सुतः ॥ २५४ ॥

मिनिद्र पृथगी भास्वानायात्यादि तेजसा । मृद्वपुरुषैः संगमद्भीचके कजाह्वते ॥ २५५ ॥

गिरयः सरितो रस्य गृहाङ्गणमिवाभवन् । दूरदेशान्तरं गेहान्तरं भूरिकलादरात् ॥ २५६ ॥
 *नाग-मंतीकृताभ्यासम्भाररङ्गस्य रङ्गभूः । संमही चौपधीनां यो रससिद्धिक्रवामिह ॥ २५७ ॥
 यः सत्त्वं तालके पिष्टं गन्धके द्रावमञ्जके । जारणं भारणं सूते वेत्ता छेत्ता सुदुःखिते ॥ २५८ ॥
 सहस्रलक्षकोट्यंशधूमवेधान् रसायनम् । पिण्डवद्वायु चकाराय नदीष्णो रससायने ॥ २५९ ॥
 स महीमण्डलं भ्रान्थाऽन्यदा स्वरुमासदत् । पादलिप्तं च तत्रस्य जङ्घे निःसंख्यसिद्धिकम् ॥ २६० ॥
 १ पर्ववाभितभूमौ च कृतावासः स्वशिष्यवः । अकार्पात् पादलेपार्थं ज्ञापनं गणयत्वतेः ॥ २६१ ॥
 हृणरत्नमये पात्रे सिद्धं रसमढोकयत् । छात्रो नागार्जुनस्य श्रीपादलिप्तप्रभोः पुरः ॥ २६२ ॥
 स प्राह रससिद्धोऽयं ङोक्ते कृत्वान् रसम् । स्वान्तर्हर्तमहो जेहस्रस्येत्यं सितोऽन्यथात् ॥ २६३ ॥
 पात्रं हस्ते धृष्ट्वा च भित्तावास्तस्य खण्डसाः । चक्रे च तन्नरो दृष्ट्वा व्यपीदद् यकवकहृत् ॥ २६४ ॥
 सा विपीद तय आह्वयार्थतो भोजनं वरम् । प्रदापयिष्यते चैवमुक्त्या संमान्य भोजितः ॥ २६५ ॥ 10
 तस्मै पादुच्छपमानाय काचामयं प्रपूय सः । प्रथावस्य ददौ तस्मै प्राभुवं रसवादिने ॥ २६६ ॥
 नूनमसह्युर्मूर्खो योऽनेन जेहमिच्छति । विद्वन्मिति स स्वामिसमीपं जमियांस्तवः ॥ २६७ ॥
 पूज्यैः सहाद्भुता नैत्री वस्येति सितपूर्वकम् । सम्यग् विज्ञप्य वृत्तान्तं तदमत्रं समापयत् ॥ २६८ ॥
 द्वारमुन्मुख्य यावत् स सभिमये दशोः पुरः । आजिघति ततः क्षारविश्रगन्धं स मुदवान् ॥ २६९ ॥
 अहो निर्लोभतामेव मूढतां वास्येदेव । विद्वद्वेति विपादेन वगन्नाश्मनि सोऽपि वत् ॥ २७० ॥ 15
 देवसंयोगतत्त्वत्रेकेन पङ्क्तिः प्रदीपितः । भक्ष्यपाकनिमित्तं च क्षुत् सिद्धस्यापि दुःसहा ॥ २७१ ॥
 पक्ता नृजलवेधेन दृष्टियोगे सुषर्णकम् । सुवर्णं सिद्धमुत्प्रेक्ष्य सिद्धशिष्यो विसिम्भिये ॥ २७२ ॥
 न्यजिप्तपद् शुभं सिद्धं सिद्धिस्तस्याद्भुता मनो । प्रावा हेमी भवेद् यस्य मलयुजाविसङ्गने ॥ २७३ ॥
 ततो नागार्जुनः सिद्धो विसयस्मेरमानसः । दृष्ट्वा स मम का सिद्धिर्वारिणं कुर्वतः सदा ॥ २७४ ॥
 कालोऽयं चित्रको रक्तः कृष्णमुण्डी च कुत्र सा । शाकम्भर्याश्च लघणं वक्त्रकन्दश्च कुत्र च ॥ २७५ ॥ 20
 इत्येवं दूरदेशसौपथपिण्डाश्च प्रपिण्डयत् । भिक्षामोजनतो म्लानदेहोऽहं सर्वदाऽप्रवम् ॥ २७६ ॥—युग्मम्
 आचार्योऽयं शिष्टोपादप्याख्य प्राप्तपूजनः । सुखी विद्यायोगानिन्या सिद्धा साध्यानि साधयत् ॥ २७७ ॥
 तथा यरेहमप्यक्षा मलयुजादयो वसु । सायबन्धिं मूढमसिद्धिर्न्यस्तसास्तु फा कथा ॥ २७८ ॥
 रसोपकरणं मुक्त्वा ततोऽसौ प्रमुसमिषौ । जगाम विनयानप्रमोदिर्मन्मथरोज्जितः ॥ २७९ ॥
 प्रणम्य पाददमाय ! सिद्धिदग्रेः स सर्वतः । समागच्छत् प्रभो दृष्टे देहसिद्धे सितसुहे ॥ २८० ॥ 25
 ततः प्रमुपदाम्भोजं सदाय्यबलगाम्यहम् । मिष्टार्थं लभमानस्य कदर्जं कस्य रोचते ॥ २८१ ॥
 इति श्रीपादलिप्तस्य चरणक्षालनादिकम् । देहश्रुण्णं नित्यं विदधाति प्रशान्तगीः ॥ २८२ ॥
 सूरयश्च मुनिप्राते गते विचरितुं तदा । प्राशुक्यपञ्चतीर्थ्यां^१ ते गता न्योस्रा प्रणम्य च ॥ २८३ ॥
 समायान्ति मुदुर्यस्य मध्ये नियमपूर्वकम् । विद्याचारणलब्धीनां समानाख्ये कळी युगे ॥ २८४ ॥
 आयातानामभेदोऽयं चरणक्षालनं ध्रुवम् । निष्ठासुरोपयतीह निर्विकारव्यकार सः ॥ २८५ ॥ 80

1 A 'सूरि' । * 'दीर्घ' तच्छ' इति B इति । † 'युगलं' इति B इति । 2 B बहिर्बह्वः C सिद्धबह्वः । 3 N अपाद । 4 B N वाचपार्थ । ‡ एतत्परोक्षे B आदौ निगम्यं पञ्चमुक्तिपितं सम्यक् इत्यर्थयोगे—

उपपन्नश्चतुर्वचनकने रस इतिरुदे हिता इत्यवयवस्येकितुले कथेयु जीवत्यतिः ।

सादृशे परमिष्यः समुद्रस्य कर्पूरकरीषयो एव यत्र निवारणा युष्मते देशाय तस्य ममः ॥

5 N वा । 6 N दृष्टमिषि । 7 B सिद्धो विसिम्भिये च । 8 N वा । 9 N वाचपन्दी । 10 N 'दीर्घ'ने ।

स जिघ्रन् विभूशन् पश्यन् स्वादयन् संस्पृशन्नपि । प्रहावलादौपधानां जते सप्ताधिकं क्षतम् ॥ २८६ ॥
 विधायौपचसंयोगं ततः कल्कं चकार सः । पादमालेपयन् तेनोच्छलितो गगनं प्रति ॥ २८७ ॥
 स ताम्रचूडसंपातं कृत्वा च न्यपतद् गुणी । उभयैः प्रदेशात् पातेन जानी गुल्फे च पीडितः ॥ २८८ ॥
 रक्ताभ्यक्तव्रणस्त्रिजङ्घे दृष्टः शयीधरेः । उक्तं च किमहो ! पादलेपः सिद्धो गुणं विना ? ॥ २८९ ॥
 5 सोऽप्रवीच स्मितं कृत्वा नास्ति सिद्धिर्गुणं विना । निजप्रह्लाये हिन्तु परीक्षां चकिवानहम् ॥ २९० ॥
 प्राह श्रीपादलितोऽपि प्रसन्नस्तस्य सत्यतः । शृणु नाहं नतेस्तुष्टो रससिद्धा न तेऽनया ॥ २९१ ॥
 शुश्रूषयानया नापि; परं प्रहायलेन ते । तोषोऽहिसालनात् को हि वस्तुनामानि बुध्यते ॥ २९२ ॥
 यतो दास्यामि ते विद्यां परं मे शुद्धक्षिणाम् । कां दाससि स बोवाच यामादिशसि मे प्रभो ॥ २९३ ॥
 ऊचे च गुरुणा सिद्ध ! त्वयि क्षिप्रं मनो मम । उपदेक्ष्यामि ते पथं सत्यं गार्थां ततः शृणु ॥ २९४ ॥

सा च—

10

दीर्घरफणिंदनाले महिहरकेसरदिसाधदुदलिल्ले ।

ओपियद् कालभमरो जणमगरन्दं पुद्गपडमे ॥ २९५ ॥

15

ततो विशदितं धर्मसाधनस्य जिनाश्रयम् । तथेति प्रतिपत्ते च तेन तद् गुरुवादिसत् ॥ २९६ ॥

आरमालबिनिद्धैतत्तुलामलयारिणा । पिष्टौपधानि पादौ च लिप्ता व्योमाश्रयो भव ॥ २९७ ॥

तथैव विहितेऽसौ च जगाम गगनाश्रया । पक्षिपञ्चदुर्दीप ययामिलपितां भुवम् ॥ २९८ ॥

कृत्वहेन ततस्तेन विमलाद्रेरुपलकम् । गत्वा ससृदिमाह चके पादलितसामिधं पुरम् ॥ २९९ ॥

अधिलकायां श्रीवीरप्रतिमाधिष्ठितं पुरा । चैवं विधापयामास स सिद्धः सादसीश्वरः ॥ ३०० ॥

शुद्धमूर्तिं च तत्रैवास्थापयत् वज्रं च प्रभुम् । प्रत्यक्षापयदाह्वयार्द्धनिर्वान्यपराण्यपि ॥ ३०१ ॥

श्रीपादलितसस्त्रिय श्रीवीरपुरुषः स्तितः । स्तवं चके वरं 'गाहाज्जुअलेणे'ति संक्षिप्तम् ॥ ३०२ ॥

20

गाथाभिधेति सौवर्ण-व्योमसिद्धी मुणोषिते । प्रभुर्जजल्प नामाग्याः श्रुत्वा तन्तेऽधुनातनाः ॥ ३०३ ॥

तया रैचलकस्मादुद्यो दुर्गसमीपतः । श्रीनेमिचरितं श्रुत्वा तादृशातप्रभोर्गुसात् ॥ ३०४ ॥

कौतुकात् तादृशं सर्वमायासादि व्यधादसौ । दक्षार्हमण्डपं श्रीमदुमसेननृपालयम् ॥ ३०५ ॥

विवाहादिष्वनयां च वैदिकायां व्यवधात् वरा । अद्यापि धार्मिकैस्तत्र गतैस्तत् प्रेक्ष्यतेऽखिलम् ॥ ३०६ ॥

५

५१३. इतः पृथ्वीप्रतिष्ठाने नगरे सातवाहनः । सार्वभौमोपमः श्रीमान् भूप आसीद् गुणावतिः ॥ ३०७ ॥

25

तथा श्रीकालकाचार्यलक्ष्मणः श्रीयज्ञोनिधिः । शृगुकच्छपुरं पाति चलन्निभ्राभिभो नृपः ॥ ३०८ ॥

अन्येषुः पुरमेव च कुरुषे सातवाहनः । अष्टाश्वान्दि तत्रास्वादं धर्हिने व्याहृतं तु तत्र ॥ ३०९ ॥

अयाशक्त्यग्रहे दुर्गे निर्विण्णविरकालतः । श्रीपादलितसशिष्यस्त्वन्मन्त्री नाप्ये व्यनिष्ठपत् ॥ ३१० ॥

महविष्याग्रहे दुर्गं मेदात् तत् प्रेयसस्य माम् । एवमस्तिस्ति तेनोक्ते निर्ययो शिविरासतः ॥ ३११ ॥

स भागवतवेषेण प्राविशन्नगरान्तरा । मृपालमन्दिरे गत्वा तत्रार्थं च व्यलोकयत् ॥ ३१२ ॥

30

जीर्णवैद्यगृहेन्द्रोऽयं महादानानि सक्तिया । पुण्याय स्युर्येते दुर्गरोधाचार्यनिवर्तन ॥ ३१३ ॥

सोऽपि सरोधनिर्विण्णसदाक्षितो व्यपाददः । धर्मोपदेश आपन्नं कार्यपक्षे हि जायते ॥ ३१४ ॥

धर्मस्थानानि गन्त्यते वहिर्यत्रात्मगोलकेः । समारचयते राजा तस्य धर्मोपदेशतः ॥ ३१५ ॥

1 B N °वधीना । 2 N दापयति । 3 B N दुद्ध । 4 B N अत्रत । 5 N नृप । 6 N भव । 7 A °दोहरे ।
 8 N दानादि । 9 N स्फूर्जते, A. B स्फूर्जते । 10 N °रोधाचार्य । 11 A यत्र ।

पौनःपुन्येन मय्यन्ते निष्पाद्यन्ते पुनः पुनः । एवं च बलमित्रस्य सर्वस्वं निष्ठितं तदा ॥ ३१६ ॥
 श्रीसातवाहनो दुर्गं मंत्रिबुद्ध्या ततोऽग्रहीत् । तन्निवृद्धा महीपालं नगरं स्वं ययौ मुदा ॥ ३१७ ॥
 § १४. अन्यदा तस्य राजेन्दो राज्यं विदधतः सतः । चत्वारः शासकक्षेत्रकवयो द्वारमभ्ययुः ॥ ३१८ ॥
 प्रतीक्षारेण ते राज्ञो विज्ञाप्य भवन्तन्तरा । मुक्ता एकैकपादं च श्लोकस्याह्वरूपामवः ॥ ३१९ ॥

तथा हि—

जीर्णे भोजनमाद्येयः; कपिलः प्राणिनां दया ।

बृहस्पतिरिविश्वासः; पाञ्चालः स्त्रीषु मार्दवम् ॥ ३२० ॥

पूर्वं प्रहस्य^१ तेषां स महादानं ददौ प्रभुः । परिवारो न किं स्तौतीत्युक्ते तैराह भूपतिः ॥ ३२१ ॥
 भोगवत्यभिभां चारवनितां त्वं स्तुतिं कुरु । पादलिप्तं विना नान्यः स्तोतव्यो मम साऽन्यतः ॥ ३२२ ॥
 आकाशमार्गपञ्चो विद्यासिद्धो महानियः । पादलिप्ताद् ऋते कोऽन्य एवविधगुणवनिः ॥ ३२३ ॥ 10
 साधिविप्रहिको राज्ञः शंकरो नाम मत्सरी । असहिष्णुः स्तुतिं वसावादीदानीनवसितिः ॥ ३२४ ॥
 स्वतो जीवति यस्तस्य पाण्डित्यं प्रकटं वयम् । मन्यामहेऽपि ते कीरा विद्वांसो गगनेचराः ॥ ३२५ ॥
 भोगवत्याह तत्रेदमपि संभाव्यते ध्रुवम् । अनुस्यप्रभावा जैना देवा इव महर्षयः ॥ ३२६ ॥
 मानवेदपुरात कृच्छ्रमाशुच्छस्य स भूपतिः । भीपादलिप्तमाहासीदेवस्मादेव कौतुकात् ॥ ३२७ ॥
 आपयो नगराद्वायोचाने जैनो शुभीश्वरः । विद्वान् बृहस्पतिश्चांस्ता परीक्षामस्य चक्रियान् ॥ ३२८ ॥ 15
 विलीनसर्पिषा पूर्णं रौप्यकण्ठकं ततः । प्रेषियान् निगुणेनैव स प्रमोददर्शयत् ॥ ३२९ ॥
 धारिणीविधया सूचीमवस्थाप्योद्देशस्थिति^२ । प्रेषयत् तेन तद् दृष्टं विपण्योऽथ बृहद्भूपतिः ॥ ३३० ॥
 अध्याप्यागल्य भूपालः प्रवेशोत्सवमादधे । गुरोरुपाभयस्तस्य यदाह्वयं प्रदर्शितः ॥ ३३१ ॥
 कथा तरङ्गलोलोत्था व्याप्याताऽभिनया पुरः । भूपस्य तत्र पाञ्चालः कविर्भुषमसूचितः ॥ ३३२ ॥
 प्रशंसति कथां नैव दूषयेत्^३ श्रुत्युत्ताधिकम् । रासभस्य भुजात् किं स्नात शान्तिपानीयनिर्गमः ॥ ३३३ ॥ 20
 मद्रूपं धेन्यो भुषित्वार्थमिन्दुं कथेयममयि । बालगोपाह्नतारङ्गसङ्घि क्षेत्तद्वचः सदा ॥ ३३४ ॥
 विदुषां चित्ररत्नं नोत्पादयेत् प्राकृतं हि तत् । स्तौति भोगवती क्षेत्त तादृशां तादृगोचिती ॥ ३३५ ॥
 § १५. अन्यदा कपटान् स्वस्य धृत्युभेक्षयत् प्रभुः । हाहा! पूकारपूर्वं च जनस्तत्रामिलद् यनः ॥ ३३६ ॥
 शिपिकान्तस्तुः साधुशिखा^४ यावत्समाययौ । वादिवैर्वाद्यमानैश्च पञ्चालभवनप्रतः ॥ ३३७ ॥
 तावद् गेहाद् विमिष्टममन् जज्ञेऽसी शोकपूतिः । आह हाहा! महासिद्धिप्राप्तं सूरिधेयो दिवम् ॥ ३३८ ॥ 25
 मादयोऽस्ययामाकन्तः सत्पते स्मृत्यमवे । अलुर्वत् दृष्टो रक्षा मोक्षो नास्ति वदेतसः ॥ ३३९ ॥

यत उक्तम्—

आकरः सर्वशास्त्राणां रजानामिव सागरः ।

गुणैर्न परितुष्यामी यस्य मत्सरिणो वयम् ॥ ३४० ॥

तथा—

सीसं कटवि न फुटं जमस्स पालित्तयं हरंतस्स ।

जस्स मुहनिज्झराजो तरंगलोला नहं वृद्धा ॥ ३४१ ॥

पंचालसत्यपचनाजीविगोहऽमिति ध्रुवन् । उक्तस्यो जनतादृशोपायेण सद् सूरिवाद ॥ ३४२ ॥

- जेनेराकुश्यमानश्च ततोऽसौ गुणिमत्सरी । निर्वासमानो न्यकारपूर्वमुर्वपतेर्गिरा ॥ ३४३ ॥
 रक्षितो मानितश्चाथ बन्धुबन्धुरसौहृदैः । श्रीपादलिप्तगुरुभिर्गुरुविद्यामदोक्षितैः ॥ ३४४ ॥
 आवकाणां यतीनां च प्रतिष्ठा दीक्षया सह । उत्थापना प्रतिष्ठाहर्दुर्विम्बानां गुप्तदामपि ॥ ३४५ ॥
 यदुक्तविधितो जुद्धा विधीयेताम् सुरभिः । निर्वाणकलिकाशाखं प्रमुञ्चके कृपावशात् ॥ ३४६ ॥
 5 प्रश्नप्रकाशा इत्यार्षं ज्योतिःशाखं च निर्ममे । लाभालाभादिपृच्छासु सिद्धादेशः^१ प्रवर्तते ॥ ३४७ ॥
 अन्यदायुः परिक्षाय सह नागार्जुनेन वे^२ । विमलान्द्रिसुपाजगुः श्रीनाभेयं वचदिरे ॥ ३४८ ॥
 सिद्धिक्षेत्रशिरःसारशिला सिद्धिशिलालुलाम् । शमसंवेगनिधय एकामासेदुपदरात् ॥ ३४९ ॥
 प्रायोपवेशने सद्य आस्थाय शशिरोचिपा । धर्मध्यानान्मसा विध्यापितरामादिवहयः ॥ ३५० ॥
 मनोवचनकायानां चेष्टाः^३ संहृत्य सर्ववैः । शुद्धध्यानसमानान्तःकरणायस्थितिस्थिराः^४ ॥ ३५१ ॥
 10 द्वात्रिंशद्वासराश्च सन्त्यग् लयलीनमनःक्रमाः । वेहं जीर्णकुटीतुल्यमुच्छ्रित्वा प्रकटप्रभाः ॥ ३५२ ॥
 द्वितीयकल्पे वैवेन्द्रसामानिकतन्मृदुः ।

अभूवशर्पिता भूपैः श्रीपादलिप्तसूरयः ॥ ३५३ ॥—चतुर्भिः कलापकम् ।

- उत्पत्तिसिद्धिपटुरत्र स रुद्रदेवसूरिर्गुरुः अभणसिहनिमित्तसिद्धः^५ ।
 विद्याभृदार्पणपुटप्रभुरेव सिद्धोपाध्याय इत्यतिशयप्रकटो महेन्द्रः ॥ ३५४ ॥
 15 चत्वार इत्यनवधिप्रमसिद्धविद्याः श्रीपादलिप्तसहिता विनुता मपैते ।
 यत्किंचिद्वन्न गदितं न चरित्रशेषमज्ञानतस्तद्विह वृत्तविदः क्षमन्ताम् ॥ ३५५ ॥

अचिन्द्रप्रभसूरिपट्टसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-

चन्द्रः सूरिनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीमुवा ।

श्रीपूर्वर्षिचरित्ररोहणगिरौ श्रीपादलिप्ताख्यया

- 20 श्रीप्रद्युम्नमुनीन्दुना विज्ञापितः शृङ्गोऽगमत् पञ्चमः ॥ ३५६ ॥

पूर्वमुनिवृत्तयिते मम गौश्चरितातिदृशितो मत्ता ।

कूटपथे गच्छन्ती यशिता प्रद्युम्नगोपतिना ॥ ३५७ ॥

॥ *इति श्रीपादलिप्ताचार्यप्रबन्धः पञ्चमः ॥

॥ ग्रन्थार्थः ३७३, अक्षर २८ उभयं ११०८ अक्षर ११ ॥ छ ॥

1 A B विदारेत् । 2 N मते । 3 A C चेष्टा । 4 A *विपति स्थित, C *स्थिति स्थित । 5 N अविह । * B आदरे
 'रति पीयूषमृक्षितरिते' श्रीपादलिप्ताचार्यप्रबन्ध' एतद्विज्ञापितं पुनिरुच्यते मन्ते ।

६. श्रीविजयसिंहसूरचरितम् ।

११.

श्रीविजयसिंहसूरिगुणिकासिद्धः कथं पथि गिरां स्वात् ।

तुष्टा दर्शनमात्राद् यथाग्वाऽदात् सुपी सुदिकाः ॥ १ ॥

अष्टमहासिद्धिनिवेस्तासु यद्विध्यामि कमपि वृत्तलवम् । वृद्धकृतिवचःश्रवणप्रवणप्रणिधानपरतलाः ॥ २ ॥

तीर्थमश्वाचवोर्धं श्रीमेकलकलकालते जयति । तत्र गुरुरसौ समभूत् तद्गुणान्तोऽपि वक्तव्यः ॥ ३ ॥ 5

कनकगिरिशिखरसोदरमुङ्गप्राकारयलयपरिकलितम् । श्रीपुरमिति नामासीत् पुरा पुरं सकलपुरमुद्धतः ॥ ४ ॥

तस्य च बहिरुपाने समवासापर्वि द्वितीयजिननाथः । श्रीमानजितस्वामी तत्तीर्थं पूर्वमिति विदितम् ॥ ५ ॥

पद्मायुक्कलकालेऽतीते चन्द्रप्रभः प्रसुरवाससीह । वयान एवदीये नात्वा च सरस्वतीपीठे ॥ ६ ॥

भुनरपि बहुकालेन क्षीणं तद् भृगुरिति प्रथिवनासा । वदधे च महर्षिर्भृगुपुरमभवत् तदाः प्रसूति ॥ ७ ॥ 10

वंशे मेरुगिरीन्द्रे चन्द्रार्धमकिरणरज्जुविलसारे । यत्कीर्तिवंशनदी नृलसि विश्वेयु सम्भेयु ॥ ८ ॥

स नृपतिरेह जितशत्रुः शत्रुभेगीपतङ्गगणदीपः ।

कलिकालकलुपवामसद्यिषटनपटुरात्मविपबोऽभूत् ॥ ९ ॥—भुगम् ।

छागानां शतपदकं त्रिम्यूनं सोऽन्यद्वा महीनाथः । विप्रोपदेशमासाद्य यज्ञविधये जुहाव भृशम् ॥ १० ॥

अन्ये दिने द्विजैस्तैरानाम्यत होतुमत्र पश्याथः । रेवादृशनतोऽस्य च पूर्वभगः 'सृष्टिपथं' प्राप्तः ॥ ११ ॥ 15

वयं मुनिस्तुप्रतनाथस्य सर्पिं पूर्वजन्मसुहृदम् । ज्ञात्वा निश्रेयकथामवीक्ष्य गन्तुमितिर्विश्रमतम् ॥ १२ ॥

तस्य प्रबोधनार्थं तदा प्रतिष्ठाननामो नगरात् । सिद्धपुरे विश्रम्य क्षणमेकमुपाजगामात्र ॥ १३ ॥

कोरिंटकाभिधाने परिकरितविशेषा मुनिसहजैः ।

बाह्योद्याने समवासापर्विभूतद्रुमसायः ॥ १४ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।

सर्वज्ञं तं भगवां सम्प्राप्तस्तेन बाजिना सहितः । राजा गत्वा तस्या^१ यज्ञकलं तदनु पत्रच्छ ॥ १५ ॥

अथदध जिनापीषाः प्राणिवधात् वे भयन्ति नरकफलाः । अथश्च साधुनेत्रः प्रमुदृर्शनतस्तदा जज्ञे ॥ १६ ॥ 20

जिनपतिरपोधयदंष्ट्रं धृपतिसमक्षं यथा शृणु तुरङ्ग । स्वं पूर्वभवं भीमप्रवचानपरञ्च बुध्यस्व ॥ १७ ॥

१२. प्रागत्र पुरेऽवासीत् समुद्रदत्तास्थया वणिग् जैनाः ।

तस्य च सागरपोतो मिथ्यादृष्टिः सुहृन् समभूत् ॥ १८ ॥

जीवार्हिसागुण्ये समुद्रदत्तेन बोधिवो धर्मे । स द्वादशप्रतवराः शनैश्च सुकृतीभिरा^२ समभूत् ॥ १९ ॥

तस्य मार्गमवशात् क्षयनामा चान्यदाऽभवद् रोगः । निजधर्मत्वागादयमस्त्राभून् तजिजाः माहुः ॥ २० ॥ 25

तस्यापि 'भावहानिरव्योधिप्रसाल' संवभूत् तदा । स्वकजनवचनैः को विप्रलभ्यते^३ न चटुपटुभिर्वा ॥ २१ ॥पर्वण्युद्गपनाख्ये किममाणे डिङ्गपूरणमहे^४ च । आह्वियमाणेषु तथा^५ प्राप्नोष्याम्येषु कुतपेभ्यः ॥ २२ ॥

अन्धन्मुक्षिततद्वेशसंगताः किं धृतेलिमा अभिताः । किंकरपादाघतैः सुण्णाः ह ददर्श सधृणभनाः ॥ २३ ॥

प्रत्यावृत्तः सागरपोतः सदशो निनिन्द तं धर्मम् । निःशुक्लैश्च तदा स यष्टिसुख्यादिभिः प्रहृतः ॥ २४ ॥

आर्तप्यानामृतसा त्रिवैगतिमवसृतेषु विश्रम्य । अथः समभूच्च भवानिष मे शृणु भवमदो पूर्वम् ॥ २५ ॥ 30

अजलि उप चन्द्रपुरे श्रीवर्मा नरपतिः प्रथितकीर्तिः । जाबोधिबीजलमाहर्ह भवे सप्तमे भीमान् ॥ २६ ॥

^१ A सुष्टिपथं । ^२ N नासि 'नला' । ^३ N सुकृतेभ्यः । ^४ N C परमहंसि । ^५ A C नवस्य । ^६ N प्रदुष्यते ।
^७ N 'पूर्वभवे' । ^८ N तदा ।

उक्तं चागमे-

सिचकेज सोहम्मे कुवेरदत्तो सणकुमारम्मि ।

सिरिवज्जकुण्डलो वंमलोयकप्पंमि सिरिवम्मो ॥ २७ ॥

पाणयकप्पे मुणिसुव्वञ्जो य तित्थाहियो भवे नवमे ।

इय संखेवो भणिओ वित्थरमेयं अजो बुच्छं ॥ २८ ॥

व्यवहारी च भृगुपुराणं समुद्रदत्ताख्य आचर्यौ तत्र ।

निःसंख्यपण्यपूरितयानं स्थानं समस्तलक्ष्मीनां(ण)म् ॥ २९ ॥

नृपतित्तेन समैक्ष्यत तद्वर्षितप्राप्तैर्मुदितचित्तः । दानगुणादित्यागतकणादेयोऽपि तप्ततुजमाह ॥ ३० ॥

राक्षः प्रसादयुक्ता साधोस्तदुचितविधानतश्चापि । सख्यमभूजिनधर्मं बोधश्चास्मादधनिपत्य ॥ ३१ ॥

सागरयोतेनापि च तत्रायत्तेन वद्वयत्सेन । मैत्री राक्षः समस्तनि तद्बोधसमानधर्मव्यात् ॥ ३२ ॥

अन्ते समाधिरमाणात् प्राणतकल्पे नृपोऽभयद् देवः । सोऽहं तस्माच्छुक्त्वा भरतक्षेत्रे नृपो जज्ञे ॥ ३३ ॥

इत्याकर्ण्य सुरैः प्रमुषर्मकथां नृपेण सोऽनुमतः । सप्तदिनान्यनशनश्च समाहितोऽग्रात् सहस्रारम् ॥ ३४ ॥

तत्र पुरन्दरसामानिकतां सप्तदशसागरापुरतो । भुजानोऽवधिना प्राग्भवमस्माप्येष तत्रत्यः ॥ ३५ ॥

सार्धद्वादशकोट्यस्तेन सुवर्णस्य षट्पिरे तत्र । राजा पुरलोकाश्च प्रयोषितो जैनवरधर्मे ॥ ३६ ॥

चानीकररत्नमयं श्रीसुनिमुप्रतविमोस्तदा चैत्यम् । माघस्य पूर्णिमासां सुकृती स स्थापयामास ॥ ३७ ॥

माघस्य सितप्रतिपदि विमुखायादध्वरजबोधाय । तस्यैव सिताष्टपां सुरैः सुरलोकाभायासीत् ॥ ३८ ॥

इति नर्मदापदेऽनूद् भृगुकच्छेऽध्यायबोध इति नाम्ना । तीर्थं समस्ततीर्थोत्तिशायि पुण्यं प्रवृत्तमद् ॥ ३९ ॥

श्रीसुप्रतनिर्वाणात् द्वादशसु ततः समाहृतेषु । अधिकेषु द्वादशभिः पद्मश्रीद्वन्द्वरुपैः ॥ ४० ॥

हरिपेणचक्रवर्ती पुनरुद्धारं चकार दशमोऽस्य । एवं च वर्षलक्षा एकादश जम्बुद्वीपिकाः ॥ ४१ ॥

पण्ययतिसहस्राब्देरुद्धारशते च तत्र जातेऽस्य । सुदर्शनाभ्युद्धारः प्रकीर्त्यते तदुत्तत्तिरय ॥ ४२ ॥

३. वैतालख्यपर्वतोपरि रथनूपुरचक्रचालनासि पुरे ।

राजा विजयरथोऽभूत् तत्कान्वा विजयमालेति ॥ ४३ ॥

विजयामो बहुहिता तीर्थानां प्रणमनाय किल यान्ती । झुक्नुदसर्षं पुरतोऽवतीर्णमालोकयामास ॥ ४४ ॥

अशकुनं इति पत्तिजनैरुपेक्षितवती प्रहृष्यमानं सा । श्रीशान्तिनाथतीर्थं गत्वा च नमाम सा भाषात् ॥ ४५ ॥

तत्र च विद्याचारणयतिनीर्यतनैकनिष्ठचारित्र्याः । नत्वा जीववधस्योपेक्षायाम् सानुवापाभूत् ॥ ४६ ॥

तत्कर्म तनूचकं किञ्चिद्वान्ते स्वीकृतवित्तस्य । निजगृहपनमोदार्चन्याभिम्युत्वाभयच्छकुनिः ॥ ४७ ॥

स न्यालो व्याधोऽभूत् ततोऽन्यदा मासि भाद्रपदसंज्ञे । बहुदिनवर्षोपशमे बटशृङ्खला च सा क्षुधिता ॥ ४८ ॥

समापत्यनिमित्तं स्वार्थं चाहारवीक्षिका शकुनिः । व्याधस्य तस्य गेहे चक्रवा जगृहे पल्लवरणम् ॥ ४९ ॥—युग्मम् ।

उद्गीय चान्तमिधे गच्छन्ती प्रणिहितेपुणा तेन । श्रीसुत्रवचैलपुरः पतिता कण्ठागतप्रणा ॥ ५० ॥

तत्पुण्यतोऽयं भानुर्भूषण इति यदियुगं च तत्रागात् । कृपया ताम्यामाश्रासिता च धानीयसंसेकान् ॥ ५१ ॥

पद्मपरमेष्ठिमर्षं साऽप्राप्यत वत्र यामयुगलाभ्याम् । तत्तीर्थप्यानपरा परलोके सा ततः समगात् ॥ ५२ ॥

अक्षि च सागरतीरे दक्षिणखण्डेऽयं सिंहलद्वीपः । राजाऽन चन्द्रशेखरनामा कामाकृतिर्जज्ञे ॥ ५३ ॥

तस्यास्ति चन्द्रकान्ता कान्ता^१ रूपेण जितरतिप्रीतिः ।

शकुनिस्तदुहिताभूत् सुदर्शनेत्याख्यया विदिता ॥ ५४ ॥

अथ च^२ जिनदासनामाभृगुपुरसार्वभौमः प्रबहणेन । तत्रायासीद् भूपतिरथ तेन श्रम्यतैर्दृष्टो ॥ ५५ ॥

आहुर्दी च तदा वृष्टेः श्रेष्मोपशामकं चूर्णम् । प्रददे तीव्रत्रिकटुकयुक्तं तद्वैद्य उल्लितः ॥ ५६ ॥

तेन प्राणगतेन क्षुतमायातं वलाञ्छं षणिजोऽस्य । पञ्चपरमेष्ठिमञ्चः श्रोकोऽनेन प्रभावनिधिः ॥ ५७ ॥ 5

राजसुता च क्षुत्वा भूच्छां प्राप्ता पुरातनं जन्म । सख्यार जनकपृष्टा प्राच्यं निजगाद निजचरितम् ॥ ५८ ॥

अत्प्राग्नेय पितरं तत्तीर्थोत्कण्ठिता तदाऽपृच्छत् । अप्रेषयति गुरो सा प्रतिशुश्रावानशनमेव ॥ ५९ ॥

अतिबलभाषि दुहिता प्रदिता जिनदाससार्ववाहेन । आलिभिरष्टदक्षभिः पदातिभिः पोडशसहस्रैः ॥ ६० ॥

अष्टादशभिर्योनिः षणिगाश्चनरजतभौक्तिकापूर्णाः । अष्टाभिः कञ्जुकमिस्तयाद्वारक्षैश्च तत्संख्यैः ॥ ६१ ॥

सहसा सह साऽचलीद्वेष्टेपरिवारपरिवृत्तया ततः ।

10

सा प्राप राजपुत्री मासेनोपोषिता तीर्थम् ॥ ६२ ॥—त्रिमिर्विशेषकम् ।

श्रीशुनिसुमतनाथं प्रणम्य तजोत्सवं च विदधेऽसौ ।

तौ भानु-भूषणसुनी प्रणनाम च^३ सुकुविशकुलमणिः ॥ ६३ ॥

घनमानीतं सर्वं ताम्भ्यां दौकितवती कृतज्ञतया । निस्तद्वत्त्वाद्याभ्यां निषेपिता भवविरक्ताऽभूत् ॥ ६४ ॥

उद्ग्रे सा चैवं जीर्णं तीर्थं स्व जनकरजवलेः । श्रीशकुनिकाविहारः प्रसिद्धमिति नाम तस्याभूत् ॥ ६५ ॥ 15

द्वादशवर्षाणि ततस्तथा दुस्तपतपोभरं प्राप्ते । विहितानशना भूत्वा सुदर्शनाख्या सुपुं समभूत् ॥ ६६ ॥

दैवीलक्षपरिप्लुता विषाद्विनीतस्तीत्यमापन्ना । सा पूर्वभर्षं स्मृत्वा सुकुसुमेरुपति स्म जितम् ॥ ६७ ॥

अष्टावक्षरसद्वयसत्या दुर्गात्यमापुरतः पुरे । जन्मद्वीपसमानावासा भुवनेषु विवसन्त्यः ॥ ६८ ॥

अथ सा विदेहन्न्दीश्वरामितीर्थेषु यन्दते प्रतिमाः । तीर्थकृतां श्रीसुव्रतपदकमलभ्यानलयलीता ॥ ६९ ॥

श्रीवीरजिनस्य^४ पुरः साऽभ्युर्नाटयमुत्तमं विदधे । तत्र सुधर्मापीनाः प्रचण्ड जिनं किमेतदिति ॥ ७० ॥ 20

परपूर्वमनं सर्वं सर्वज्ञः प्रथयति स्म तत्पुत्रतः । अस्मात्^५ एतद्यजन्ममन्येवा निर्वाणमेव्यति च ॥ ७१ ॥

एतत्तामर्ष्ययशाद् भृगुपुरमेतन्न भङ्गमाप्नोति । अतिसुरभिपुष्पकलरन्धमेवदिह विजितपरनगरम् ॥ ७२ ॥

सकलसुखमापययं विचिन्वती प्रतिदिनं जिवाचये^६ । परसुरपूजनविभं विदधे संतापदं लोके ॥ ७३ ॥

श्रीसंप्रार्थनया श्रीमकलहंससुरयया च । आर्य्यसुहृस्तिविनेयाः संलभ्य निवारयामासुः ॥ ७४ ॥

सम्प्रतिराजा च पुनर्जार्णोद्वारं चकार तीर्थेऽसिन् । मिथ्यादष्टिभ्यन्तरपृष्ठः तजोपसद्वृजे च ॥ ७५ ॥ 25

श्रीगुणसुन्दरशिष्येर्निवारिकात्ते च^७ कालिकाचार्य्यैः । पञ्चाषिषंशसिष्योजनान्तरा स्वप्रभावेन ॥ ७६ ॥

श्रीसिद्धसेनसूतेर्दिवाकपाद् कोपमान्य तीर्थेऽसिन् । उद्धारं ननु विदधे राजा श्रीचिकमादित्यः ॥ ७७ ॥

कालिकसूरिः प्रविभं सुदर्शनाया व्यषापयद् यं प्राक् ।

साऽऽकाशे गच्छन्ती विषेपिता सिद्धसेनेन ॥ ७८ ॥

श्रीवीरपुक्तिः श्रवचतुष्टये चतुरशीतिसंयुक्ते ।

वर्षार्णा समजायत श्रीमानाचार्यसप्तपुत्रगुरुः ॥ ७९ ॥

मिथ्यादष्टिपुरेभ्यो येन तदा सुव्रतप्रमोसीर्यम् ।

भोचितमिह ताषागतमतस्वितेभ्यश्च वादिभ्यः ॥ ८० ॥

30

१ नास्ति N 'कान्ता' । २ A. नास्ति 'च' । ३ N इत्यम् । ४ A. पुरतः । ५ N B. निरुद्धनाम् । ६ N श्रीवीरस्य । ७ N अस्त्यद् ए । ८ N जिवाचये । ९ A. कस्यध' ।

तन्निवृत्तिं मत्वा हत्यादोषी कथं नु जीवामि । लाकृणितगन्धक्षं प्रदर्शयमानोऽङ्गुलीभिरहम् ॥ १०७ ॥
तस्मान्ममपि धृत्युः श्लाघ्योऽत्रैवाहंता पवित्रेऽद्वैतौ । याऽभीषां सा मे स्वाद् गतिरपरैः प्रलपितैः किं नु ॥ १०८ ॥
एवं विचिन्त्य पेते तत्रैवानेन भैरवे भयदे । लेभे वद्वाहनता सिंहतया व्यन्तरीभूय ॥ १०९ ॥
साऽभ्यादेवी श्रीनेमिनायसीयैऽत्र भक्तियुक्तनाम् । साहाय्यं कृपां तत्र गिरौ विद्यतेऽद्यापि ॥ ११० ॥

५६. अयं विजयसिंहसूरिराष्ट्राज्ञप्रणाममाधाय । विहितवीथीषोपवाससीयैः शं तुष्टुं सुष्ठु ॥ १११ ॥
निरुपमचारित्रनिर्भि तत्र प्रेक्ष्यामुमन्विक्ता देवी । क्षणदायां प्रत्यक्षा भूत्वा प्रणनाम वत्पादौ ॥ ११२ ॥
अभ्या एवं द्विजपत्नी पतिपरिभूता जिनाङ्घ्रिसरसिरुहम् ।

स्तुत्वा सुरत्त्वभासा स्वामनु पतिरपि च तादृगभूत् ॥ ११३ ॥

तस्मेति वचः श्रुत्या हृष्टाऽवारीत्, सनादिशत किंचित् ।

ते प्रादुरग्रीहानां कार्यं नः किमपि नास्ति शुभे । ॥ ११४ ॥ 10

सा निःस्पृहत्वतुष्टा विशेषतस्तुलाच बहुमानाम् ।

शुटिकां शुद्धीत विमो ! चिन्तितकार्यस्य सिद्धिकरीम् ॥ ११५ ॥

चक्षुरदृश्यो गगनेचरश्च रूपान्तराणि कर्ता च । कविबालन्धिप्रकटो विपद्बद्ध बद्धस्य मोक्षकरः ॥ ११६ ॥
भवति जनो गुरुलघुतां प्रपद्यते स्नेच्छया तयावश्यम् ।

अनया सुखे निहितया विरुष्टया तदनु सहजतनुः ॥ ११७ ॥ 15

सुगुरोरनिच्छतोऽपि हि हस्ते मुक्ता सितोदये च सुती । पदने तां स्पृश्य प्राक् श्रीनेमिस्तथमुं चक्रे ॥ ११८ ॥

नेमिः सनाहितधिया मित्वादिभिरमरवाक्यसंकाशैः ।

काव्यैरल्लौत् श्रीमन्नेमिम् ; स्तुतिरपि साऽप्यापि ॥ ११९ ॥

सूरिष सीयं प्रां विधाय चायान् वदा भृगुभेदे । संयप्रवेशमुख्यैर्महोत्सवैस्तं समर्चयत् ॥ १२० ॥

५७. अन्ये गुरुरकुलेऽश्वरत्नगरात् प्रबलेन पवनवेगेन । जाञ्जल्यमान उच्चैर्बलकटः प्राप वज्रगरे ॥ १२१ ॥ 20

अचिर्बलपरिप्लुतं सदानपणहस्यैवैत्यकोटीषु । अनलः प्रससार वदा सागर इव युक्तमर्यादः ॥ १२२ ॥

प्रथमकवले वृणाकृतगृहाणि फावेष्णकाश्रुतानि तथा । अभ्याहारे किञ्च कृष्टिमानि एत्थयन्मत्तासन् ॥ १२३ ॥

दंष्ट्रान्मानसात्पुण्ड्रचराभ्यन्तरेऽवराजम् । आरुद्रगर्जितरिषोऽस्तौ वधिरितवियदन्तः कल्पेदे ॥ १२४ ॥

भस्मीकृतं समस्तं नगरं तेनेह दहनरूपेण । समवर्तिना सगोपुरदुर्गोदरियक्षपरिकरितम् ॥ १२५ ॥

उपस्थाने नियतिवज्ञादनुपक्रमसाम्य ईदृशुपसर्गे । भीमुनिमुन्नतचेस्तं कषत्रमयं भस्मसात् तदभूत् ॥ १२६ ॥ 25

पाषाण-पित्तलाभयदेवप्रतिमा विशीर्णसर्वाङ्गाः । अभवन् सुन्नतधिम्यं तस्यादेकं तु सदवयवम् ॥ १२७ ॥

विश्वप्रकाररूपा दादेप्रेरञ्च ननु नवा भूत्वा । समराङ्गण इव भर्दित्वीरे सौर्वस्थिते पुंसि ॥ १२८ ॥

अयं विजयसिंहसूरिरुटिकां वदने निधाय सत्याग्रम् । हस्ते कृत्वा तीर्थाद्वाराय च गोचरं व्यचरन् ॥ १२९ ॥

"इत्यप्राप्तप्रेरमसु पूर्वमगाद् धर्मलाभवच्छासौ । भीमुनिमुन्नतचेत्योदारे भिक्षां प्रयाचे च" ॥ १३० ॥

पश्चाद्वा कोऽपि शर्व द्विर्वाती वा कोऽपि जातरूपस्य । प्रददौ तस्य महर्षेः पञ्चसदस्त्रास्त्राऽभूवन् ॥ १३१ ॥ 30

अष्टमहासिंहद्विष्टस्त्रास्यास्यो घनागमो नैव । पारित्रपने रक्षन् नादचादृचमिह भगवान् ॥ १३२ ॥

पुनरुददीमरदाशु प्रपानदारुप्रजेन स्थगृता । बर्द्धकिरणेन तदा वजीवाहाय निनसत् ॥ १३३ ॥

७. श्रीजीवसूत्रचरितम् ।

६१. धर्मेद्भस्त्रस्योः प्राणोद्भासेन परणोदयम् । निदधे स ददातु श्रीजीवदेवप्रभुः धियः ॥ १ ॥
 निजप्राप्तेः परप्राणान् पूर्वेषु स्वाह्वा दधुः । अश्वतो जीवजीवातुर्नापरो जीवदेववत् ॥ २ ॥
 अद्यप्रातीत^१ (१) कालीयो मादृक्क्षस्त्रस्य वण्नि । परं मां मुखरं कर्तुं तद्वक्त्रेनापरः प्रभुः ॥ ३ ॥
 छवित्रं जाड्यकक्षस्य वह्नित्रं पापवारिधेः । धवित्रं दुःखधर्मस्य^२ चरित्रं तस्य कीर्त्यते ॥ ४ ॥
 जगत्प्राणः* पुरा देवो जगत्प्राणप्रदायकः । स्वयं सदाऽनवस्थानः स्थानमिच्छन् जगत्सतो ॥ ५ ॥
 वायटाख्यं महास्थानं गूर्जराक्षमिण्डनम् । ददौ श्रीभूमिदेवेभ्यो ब्रह्मभ्य इव मूर्तिभिः ॥ ६ ॥—युग्मम् ।
 शालातालक^३ सन्मन्धनिवेशेन तदा मरुत् । निदधे ब्रह्मशालायां चैत्ये च परमेष्ठिनम्^४ ॥ ७ ॥
 मलयार्द्रौ यथा सर्वे चन्दनन्ति महीरुहः । ब्राह्मणा वणिजश्चात्र तयासन् वायटाख्यया ॥ ८ ॥
 धूम्रजातिः स्फुरत्वातिपुष्पसौरभनिर्भरा । सरसालिभिराराभ्या तन्नाम्ना सर्वमूर्द्धगा ॥ ९ ॥
 धर्मदेवः भियां भाम^५ श्रेष्ठौ तत्रास्ति विशुद्धः । साक्षाद्वर्त्म इव न्यायार्जितद्रव्यप्रदानवः ॥ १० ॥
 शीलभूक्तस्य कान्तास्ति नाम्ना शीलवती यया । आनन्दिवचसा नित्यं जीयन्ते चन्द्रवन्दनाः ॥ ११ ॥
 तयोः पुत्राबुभाषास्त्रो भेद्यः कर्मसु कर्मणो । महीधरो^६ महीपालोऽभिषाभ्यां सिधुवापिति ॥ १२ ॥
 महीपालोऽप्यभूत् कर्मदोषाद् देवान्तरभ्रमी । महीधरश्च सौभ्रात्रलोदाद् वैराग्यवानभूत् ॥ १३ ॥
 तत्रास्ति जंगमं तीर्थं जिनवृत्तः^७ प्रभुः पुरा । संसारवारिधेः सेतुः सेतुः कामाद्यविघ्ने ॥ १४ ॥
 सम्राट् स्रग्धरं यं सत्काष्टोत्कर्षसंघटम् । सपूर्णसिद्धिसौधस्य मध्यभागासवाभिताः ॥ १५ ॥
 अन्यदा तं प्रभुं नत्वा भवोद्दिष्टो महीधरः । बन्धोर्विरहवैराग्याद् धर्मयज्ञैस्तद्व्रतम् ॥ १६ ॥
 योग्यं विहाय तं तस्य पितरौ परितुच्छय च । प्रव्रज्यां प्रददौ सूरिरभागात्तन्मतेष्वनः ॥ १७ ॥
 गुरुशिक्षां द्विषादायानेकविद्याभिषारगः । अतिप्रज्ञावलात्^८ सोऽगृहभूमिः परवादिनाम् ॥ १८ ॥
 भववारिधिनिसारपोतानं भविनां भुवि । तं शिष्यं स्वपदं न्यस्य गुरुः मेखभियोऽभजत् ॥ १९ ॥
 शास्त्रानुगतनाम्नाऽसौ धीराशिल्पगुरुस्ततः । विद्यापिनोदतः फालं गच्छन्मयि वेद न ॥ २० ॥
 ६२. महीपालकृपा तस्य वन्द्य राजशृङ्गे पुरे । प्रापद् दिगम्बरपाशं श्रुतकीर्तिरिति श्रुतम् ॥ २१ ॥
 प्रतिरोध्य श्रवं तस्य ददौ नाम च ॥ प्रभुः । सुवर्णीकीर्तिरिति तं निजो वाशिक्षयन् क्रियाम् ॥ २२ ॥
 श्रुतकीर्तिगुरुस्तस्यान्यद्वा निजं^९ पदं ददौ । श्रीमदप्रतिचक्राया विद्यां च धरणाश्विनाम् ॥ २३ ॥
 परकापप्रवेशस्य कलां चामुलमां कलौ । भाग्यसिद्धां प्रभुः प्रादात् वाटग्योग्या हि तादृशः ॥ २४ ॥
 तत्पुत्रागतवाणिज्यशृङ्गभ्यो ज्ञात्वा जनन्वय । जगाम मिलनायास्य अर्तेरि त्रिदिशं गते ॥ २५ ॥
 मिलिता तस्य वरुणैर्मणिना मान्यत्वाभिधिः । जननीदृग् गुरो रक्षतानिवत् कस्य नाहिता ॥ २६ ॥
 वीर्यश्रुतमर्तत्त्वनागविवादेऽपि काञ्चन । समाचारभिदां दृष्ट्वा निज एव सुतद्वये ॥ २७ ॥
 अवदत् शङ्किता वत्स ! जेने धर्मेऽपि^{१०} बोऽन्तरम् । शेषान्वरोऽतिनिष्ठमृष्टोऽयं निःपरिग्रहः ॥ २८ ॥
 किञ्चिद्भवान् मुसुं पृथालोको बहुपरिग्रहः । तन्यो शंस कथं सिद्धिः प्राप्यते न्यायवेजनेः ॥ २९ ॥
 तत्तस्य पूर्वजस्थाने समागच्छ मया सह । ययोगौ भ्रातरौ धर्मं संविचार्यैस्सम्मतम् ॥ ३० ॥

१ C N यतश्रीवदुः । २ N प्रवीनः । ३ N धर्मस्य । * वायु इति C डि- । ४ B ताख्यः । ५ A C परमेष्ठिना ।
 ६ N धर्मेष्ठौ । ७ N महीधरमहीपालाभिषाभ्यां । ८ A दत्तप्रभु । ९ A यः । १० B C N वत्स । ११ B C निजपदः ।
 १२ A चान्ताम् ।

- शालैः प्रमाणसिद्धान्तैर्बुद्ध्येषामितरेतराम् । तदेकमतिकौ भूत्वा धर्मे स्थापयत् द्वि माम् ॥ ३१ ॥
- स मातुरुपरोपेन विजह्य चायुदे पुरे । नाशिव्याविष सौ तत्राभिप्ररूपौ च संगतौ ॥ ३२ ॥
आचार्यौ किल सोदयौ श्वेतान्धर-दिगम्बरौ । स्वस्वाचारं तथा तत्त्वविचारं प्रोचतः स्फुटम् ॥ ३३ ॥
दिग्वासा निर्ममाभासः सद्गतः श्वेतवाससा । अपि प्रौढवचःशक्तिर्बोधितः शोधिताहसा ॥ ३४ ॥
- 5 वावन्द्या सविश्या च शिक्षादृष्ट्यै निमज्जितौ । महाभक्त्या वचनारदर्शनार्थं च किञ्चन ॥ ३५ ॥
एकः शुष्कपितृशालीवृन्दे भोज्यविधिः कृतः । सामान्यो मध्यमस्थानेऽप्यपरः प्रवरः पुनः ॥ ३६ ॥
दिग्वासाः पूर्वमायातो द्वेषाप्यस्याथ दर्शितः । अमत्रनिकरो रम्यमाण्डल्यस्तेन चादृतः ॥ ३७ ॥
यापदृष्टः कदाप्योऽसौ शीतो दग्धो विसंस्कृतिः । सविकारं मुखं बिभ्रदपश्यन् मावरं तदा ॥ ३८ ॥
तथा द्वितीयपुत्रस्य साधुयुग्मं समागतम् । प्रदृश्यै भोज्ययुग्मं च जननी प्राह हर्षतः ॥ ३९ ॥
- 10 अनयोदाचितं यद् बलाद् गृहीतेति जल्पिते । विमृश्य प्राहतुः साधू मादौ नः हृदमेव तत् ॥ ४० ॥
आचार्यमिकदोषे च संदिग्धे कल्पते न तत् । अपि ह्यमनावायागावौ सौ मुनिसत्तमौ ॥ ४१ ॥
अथ प्राह सवित्री य सवित्री धर्मकर्मणः । सुतं दिगम्बराचार्यं 'दृष्टं ब्राह्मणं स्वया ?' ॥ ४२ ॥
यही रम्ये शुभाभासे रक्षानामल्पकं फलम् । आहार इव धर्मेऽपि ध्यात्वेति स्वहृदि ह्रुह ॥ ४३ ॥
प्रतिपुद्गो जनन्या स धार्मिकबन्धोश्च सन्मतिः । मास्वान् प्रपद्यते स्रैव भस्ते निर्मलान्वरम् ॥ ४४ ॥
- 15 श्रीराशिस्तमोः पार्श्वे वीक्ष्य-शिक्षाक्रमादयः । जैनागमरहस्यानि जानन् वीतार्थतां ययौ ॥ ४५ ॥
अन्यदा सद्गुरुर्बोधं वञ्च्यं गृहे न्यवीविशत् । श्रीजीवदेव इत्याख्याविरुधातः सद्गुरुर्मौ ॥ ४६ ॥
- ६३ यतिप्रश्नशरीरूपपरिवारविराजितः । आन्तरद्वेषिनिष्पेषनिर्दिष्टः सद्योऽपि सन् ॥ ४७ ॥
व्याख्यां कुर्वन्नुदग्रशीः श्रीवीरभक्तनेऽन्यदा । भोगिना भोगिना दृष्टिविषयेष्वेक्षितो गुरुः ॥ ४८ ॥—युगम् ।
दृष्टौ च 'स महातेजाः सकलो भवलाम्बरः । सार्वभौम इवाभाति जनेऽस्मिन् विसर्गं दधन् ॥ ४९ ॥
- 20 प्राकृतोपद्रवे शक्तिर्या सा का मेऽस्य चेदिह । विदधे किमपि धूणमक्षुणं वद्वं पुमान् ॥ ५० ॥
विमृश्येति सभामध्यमध्यासीनः खलोलया । लोलयावच्च पर्यङ्कमुपाविशदिलातले ॥ ५१ ॥
याचकस्य रक्षसां चालम्भयन् मौनवान् स च । अभूत् तद(दि)हितैर्ज्ञातं गुरुणा योगिकर्म तत् ॥ ५२ ॥
स्वशाक्त्या पाचने शक्तं खं विनैयं विधाव च । अनुज्झत् समये व्याप्यामव्याकुलमनाः प्रभुः ॥ ५३ ॥
तस्य पर्यस्तिकाभूमावासनं बजलेपवत् । तस्यो यथा तथा तस्य प्रसरेणेव निर्मितम् ॥ ५४ ॥
- 25 ततोऽवददसौ कृत्वा करस्फुटयोजनम् । अलीकप्रणिपातेन महासक्तं ! विमुञ्च माम् ॥ ५५ ॥
अपि भद्राक्षुभिः कैश्चिद् विज्ञप्तः कृपया प्रभुः । शुकोऽगात् तेन कः शक्तः कुञ्जरेणुमक्षणे ॥ ५६ ॥
प्रभुर्न्यपेयपत् तत्र साधुसाध्वीकदम्बकम् । वदीच्यौ दिशि गच्छन्तं स्त्रीकृतावां कुयोगिना ॥ ५७ ॥
धर्मकर्मनियोगेन साध्वीयुगमगात् ततः । तत्र कासारसेतौ च सिष्ठन् योगी ददर्श तत् ॥ ५८ ॥
अथ सन्मुखमगल्य लापवाद्वापवाग्रयः । एकस्या मूर्ध्नि चूर्णं च किञ्चिद्विक्षेप निष्कृतः ॥ ५९ ॥
- 30 तस्य सा दृष्टो गत्वा पार्श्वे निविशिते ततः । वृद्धयोका न चायाति विकटं पूयलपनम् ॥ ६० ॥
साधुरागस्य सूरीणां सा तद्वर्त्तं व्यजिज्ञपत् । मा विपीद* भलिष्यामः कार्येऽत्रेति प्रमुञ्जौ ॥ ६१ ॥
ततः कुशमये तत्र पुनर्गते समार्पयन् । चतुर्णां भावकाणां च शिखिला वेऽप्यमो ययुः ॥ ६२ ॥
निर्गल्य च बहिःश्रीलाच्छित्त्वा तस्य कनिष्ठिकाम् । तत्पार्श्वगाः करं तस्य ददशुभे निःकृल्लिम् ॥ ६३ ॥
दृष्टः कस्मादिदं जातमकस्मादिति सोऽवदत् । ऊचे तैर्बुद्ध्यतां साध्वी बहुप्रयुद्धारिणी ॥ ६४ ॥

अमानयति तां चार्चं तत्र ते युवकाहुतिम् । द्वितीयां पदयत्तत्साधिनन्दम् साऽप्यनुवृत्तं हृतम् ॥ ६५ ॥
अद्याभ्यधुर्दण्डस्याप्या नीचास्तत्कृपयाऽङ्गुली । तव छिन्ना शिरश्चेवं छिन्नश्चेत् त्वकं कृतः ॥ ६६ ॥
मुञ्च साध्वी न चेत् पापं छेत्स्यामस्त्रव यस्तकम् । न जानासि परे खे वा शस्यन्तरमयेवत ! ॥ ६७ ॥
सम्पद्य भीतस्ततः सोऽपि ब्राह्म नीरेण सित्यवाम् । अस्याः शिरस्ततो वातु निजं स्थानमनाकुला ॥ ६८ ॥
तया कृते च तैः साध्वी तत्र साऽभूत् सचेतना । आगत्य च निजं स्थानं सा बालाऽऽलोचनां लली ॥ ६९ ॥
भीतमीदः पलाय्यासौ योगी देशान्तरं ययौ । तादृशं किं बराकाणां गम्या गुरव ईदृशाः ॥ ७० ॥

५४. इतः श्रीविश्वामादित्यः शास्त्रचर्त्ता नराधिपः । अक्षुणां पृथिवीं कुर्वन् प्रवर्तयति वत्सरम् ॥ ७१ ॥
वायुदे प्रेषितोऽस्तालो लिम्बास्थस्तेन भूमुखा । जनानुण्याय जीर्णं पापत्रयच्छीवीरधाम तत् ॥ ७२ ॥
उदघाट स्वर्गेन निजेन सह मन्दिरम् । अर्हत्तत्र सौवर्णकुम्भदण्ड्यजालिसूत ॥ ७३ ॥

संवत्सरे प्रवृत्ते सप्तसु वर्षेषु पूर्वतः । शतेषु सप्तमस्यान्तः प्रतिष्ठां ध्वज-कुम्भयोः ॥ ७४ ॥ 10
श्रीजीवदेवसूत्रिभ्यस्तोभ्यस्तत्र व्यघापयत् । अद्याप्यभङ्गं तत्तीर्थममूढमिभः प्रतिष्ठितम् ॥ ७५ ॥

५५. इतश्चास्ति महास्थाने प्रधानो नैगमग्रजे । दारिद्र्यारिजये मङ्गः श्रेष्ठी लङ्घः कलानिधिः ॥ ७६ ॥
महामाद्देवः कोटिसंख्यद्रव्येण भास्वरः । महादानं मुदा सोऽदात् सूर्यप्रहणपर्वणि ॥ ७७ ॥
तथा होमं सनारूपयता तेन द्विजोत्तमाः । ऋत्विजो यवजूलाश्चाहुता अभ्यर्चदीक्षिताः ॥ ७८ ॥
तानभ्यर्च्य महाभक्षया वेदविद्याविशारदाम् । प्रावर्त्यत ततो होमः प्रोदमश्वत्थोर्जितः ॥ ७९ ॥ 15
तत्र कुण्डोपकण्ठेऽहिलतूर्ध्वसाम्लिकाहुमान् । धूमाकुलाक्षिमुग्धोऽसौ फटस्तदिति पापवत् ॥ ८० ॥

आदाहुतेषु भोगीन्द्रः स्वयमागत आहुतीः । धापालेषु द्विजेष्वेवं कोऽपि यदौ तमक्षिपत् ॥ ८१ ॥
जाग्रत्यमानमुद्दिश्य यजमानः सुधीश्च तम् । कृपया कम्पमानाङ्गः ब्राह्म किं हुम्हन्तं कृतम् ॥ ८२ ॥
जीवन् पद्मेन्द्रियो जीवः स्फुटं दृश्यः सचेतनः । सहस्रेण व्यलङ्घ्यो क्षिप्यते धर्म एष कः ॥ ८३ ॥
अप्यर्पुदाह च श्रेष्ठिम् । नहि वोषोऽस्ति कग्रन । मुमक्षरंरुहते पद्मौ पतितः पुण्यपानहिः ॥ ८४ ॥ 20
पतोऽत्र प्वलने श्रूया हिंस्रजीवा महाहंसः । प्राप्नुयुर्देययूयं ते 'मुमात्रुप्यमय मुवम् ॥ ८५ ॥
तत्र प्रत्युषोपकारोऽयं विदधे यदुनाऽमुना । अतोऽल्पमपि मेव त्वं सन्तापं कर्तुमर्हसि ॥ ८६ ॥
कृपाद्रुषालिक्शेत् त्वं प्रायश्चित्तं ततः कुरु । सौमर्णं द्विगुणं तस्याददि देदि द्विजग्रजे ॥ ८७ ॥
पदादेनादसौ सर्पं क्षिप्रं हेममपीकरम् । मर्षेण संस्कृतं दृष्ट्वा छेदकलिं तममवीत् ॥ ८८ ॥

पूर्वस्य पणिनो हिंसापापेऽस्मी कारितो मया । एतद्वयेऽपरः कार्योऽनपराधाऽप्यपरात्र तत् ॥ ८९ ॥ 25
ततोऽहं नामगच्छामि धर्ममेतं कथं शृणु । विद्रावयत मां तस्माद् पितृष्टं मकलं मया ॥ ९० ॥
बहिर्बिष्णापितः पुण्ड्रमुपुचं प्रेषिता द्विजाः । शान्ते मेरेयमाह्वान्ये न कोऽप्यमहं परेत् ॥ ९१ ॥
यतःमभ्युत्थी धर्मं दर्शनानि समीकरो । भिक्षाये तद्गदं प्रात्रं श्वेताम्बरमुनिद्रयम् ॥ ९२ ॥
धर्मं संरक्ष्य पारित्रयाणां यत्कृतं भुवम् । जनीपां ते ततः प्रोपुर्मांयाकं कल्पते दि तत् ॥ ९३ ॥
पृथिव्यापगन्धा यद्विशेषुः गर्भो धनरसिः । त्रमाश्र यत्र हन्यन्ते कार्ये नमत्र गृष्यते ॥ ९४ ॥ 30
अथ चित्तयः श्रेष्ठी विवृण्वत्यादहो ! जमी । निर्ममा निरद्वहाराः सदा जीनलयेवमः ॥ ९५ ॥
ततोऽपददमो धर्मं निवेदयत मे स्फुटम् । रूपमुष्ठी प्रनुभूते मितवर्षं कयपित्यति ॥ ९६ ॥
शत्रुरक्षा गणयोः भग्नं त्वं ततोऽपरंऽस्मि । यथो स्तद्वृः प्रभोः पापे चक्रे धर्मानुषोयनम् ॥ ९७ ॥

ते च प्रादुर्दया धर्मः सर्वज्ञो देवता जिनः । महाप्रवचरो धीरो गुरुर्वस्तान्तरद्विपन् ॥ ९८ ॥
 रागाद्यद्वाभ्रयो देवो गुरुश्च सपरिग्रहः । धर्मश्च पशुर्हिंसाभिरप मिथ्याभ्रयो महान् ॥ ९९ ॥
 तस्मात् परीक्षया धर्मं प्रतिपद्यस्व धार्मिक ! । परीक्षापूर्वकं टंकाद्यपि युष्माभिरप्यते ॥ १०० ॥
 श्रुत्वेति स प्रपेदऽथ ससम्पत्त्वां व्रतावलीम् । धर्मं चतुर्विधं ज्ञात्वा समाचरददनिशम् ॥ १०१ ॥
 ५ आह वैप प्रभो ! किंचिदवधारयताधुना । द्रव्यलक्षस्य सङ्कल्पो निहितः सूर्यपर्वणि ॥ १०२ ॥
 तदर्थं व्ययितं धर्माभासे वेद-स्थतीक्षिते । कथमर्थं मया शेषं व्ययनीयं तदादिश ॥ १०३ ॥
 मन वेतसि पूज्यानां दत्तं बहुफलं भवेत् । तद् गृहीत प्रभो गूयं ययेच्छं 'वसमावरात्' ॥ १०४ ॥
 अथाहुर्गुरवो निष्किञ्चनानां नो धनादिके । स्पर्शोऽपि नोचितो यस्माद् वक्तव्यं किं नु संप्रदे ॥ १०५ ॥
 चिन्तां भवांस्तु मा क्वापीत् त्वः सन्ध्यासकये त्वः । प्रक्षालितैकपादस्य प्राप्तं यत् प्रदोक्ते ॥ १०६ ॥
 १० समीपे नलदात्नेयं कथयिष्यामहे तवः । श्रुत्वेति सत्त्वं सोऽग्राद् विमृशन् स्वगुरोर्वचः ॥ १०७ ॥
 परेऽहि चोक्तवेलायां कश्चिद् यद्वेकिरानयत् । तां शय्यापालिकां नो या भूषत्वापि परिग्रहे ॥ १०८ ॥
 स्मरन् गुरुवचः श्रेष्ठी तेन सार्द्धमुपाश्रये । गत्वा न्यनिक्षिपत् 'पूज्यपुरतो विसयोन्मुनः' ॥ १०९ ॥
 प्रमयः पुनरागत्य वासान् निक्षिप्य धूर्गदो । तदाधियातयामासुटादिशंश्वेति वं स्फुटम् ॥ ११० ॥
 धुरंधराविनो यत्र प्रयान्तो तिष्ठतः स्वयम् । तत्र जैनान्तरं रम्यं द्रव्येणनेन कारय ॥ १११ ॥
 १५ ज्ञोमिति प्रतिपद्याद्य धौरेयो मुञ्चति स्म सः । मुक्तलौ जगत्पुत्रोने विष्णुपलान्कयामनि ॥ ११२ ॥
 तत्रायकदेवो च* स्थितौ न चलतस्ततः । प्रागापिपतिरेतस्य गौरवाद् भूमिमारपयत् ॥ ११३ ॥
 तत्र कर्मन्तरे सूत्रधारैर्द्रोग् विहिते सति । शिखरं मण्डपं प्रासादस्य संपूर्णवामगात् ॥ ११४ ॥
 जयभूतः पुमान् कश्चिदपरेणुः समाययौ । दृष्ट्वा प्रासादमाषत् प्रभंसां प्राणकूणकः ॥ ११५ ॥
 जनैस्तद्दृष्ट्वां पृष्टो जगद् अष्टं स च । क्षियोऽस्मिदस्यमन्त्रास्ति विश्वदूषणशेखरः ॥ ११६ ॥
 २० विहायिते च पूज्यानां मानयित्वा च तेऽदिशन् । उत्तरीत्य शल्पभाषाय चैत्यमारभ्यतां पुनः ॥ ११७ ॥
 द्रव्याभावोद्भवा विन्ता कार्या लुह्य ! नहि त्वया । द्रव्यं ते तदधिष्ठातः पूरयिष्यन्ति मुष्कलम् ॥ ११८ ॥
 उत्तीर्णने समारम्भे निशि शुभ्रविरै स्वराः । नोत्कील्यमित्यवज्ञाते* निपतन्त्यर लोष्टकाः ॥ ११९ ॥
 पुनराख्यायिते वय्यपादा ध्यानमपूरयन् । देवाह्णने कृते तत्र देवी साक्षादयाह वान् ॥ १२० ॥
 कन्यकुब्जमहीमर्तुर्महिता दुहिवा हहम् । स्वीये सुखाधिकदेवो तिष्ठन्ती मूर्जेराभिधे ॥ १२१ ॥
 २५ स्नेच्छमहमपादत्र धूपेऽर्चं न्यपतं तदा । अमूर्धं भूययिष्ठात्री मृत्वा स्वं चालि ने बहु ॥ १२२ ॥
 ततः स्वाङ्गास्थिशल्वावि नातुमन्ये विकर्षितुम् । ममाननुमतौ कोऽपि किंचिद् कर्तुं नहि प्रभुः ॥ १२३ ॥
 धर्मस्मान्निपु पूज्यत्वं वारये प्रभवस्ततः । एनामन्चनयन् शान्ता ततोऽमीषां वचोऽमृतैः ॥ १२४ ॥
 अवोचद् यदि मामत्राधिष्ठात्री कुरुताधुना । तद्द्वयसहितामूर्धिमर्मेस्थानाय गृह्यताम् ॥ १२५ ॥
 गुह्यभिः प्रतिपत्रे च चेतो निर्वर्तिते वरे । ते देवकुलिकां तत्सा योग्यां वृथगवीकरन् ॥ १२६ ॥
 ३० आप्त्या भ व न दे वी ति कृवा तस्यास्तदथ च । अविशयश्चित्तराशि पूजां प्राप्नोति धार्मिकैः ॥ १२७ ॥
 ३६ जय दृष्टुं द्विज दृष्ट्वा जिनधर्मैकसादरम् । स्वभावं स्वमजानाना दधुर्जनेषु मत्सरम् ॥ १२८ ॥
 ततः संचरतां मार्गे साधूनां गोचरादिके । उद्वेगं ते प्रकुर्वन्ति गिरीणां यात्रया इव ॥ १२९ ॥

१ A आदिशम् । २ A कथमर्थं । ३ N व्ययनीयं । ४ B C तदा च (पा?) दत्तम् । ५ N त्वः । ६ N पूज्यं ।
 ७ N उव । ८ A भूमिमारपयत् । ९ N मण्डपः । १० B N मित्यते । * 'उप्रीतं स्वयं गाम कन्य देहि'
 इति B रि. । * 'हयमै' इति C रि. ।

इत्थमालोचिते तैश्च शुरुः प्राह क्षमावशात् । उपसर्गा विलीयन्ते रहस्यमिदमेव नः ॥ १३० ॥
अन्यदा वटपः पापपटवः कटनो गिरा । आलोच्य सुरभिं कांचिदंनमृदुलशशिताम्* ॥ १३१ ॥
उत्पाट्योत्पाट्य चरणान् निशायां तां भृशं कृशाम् ।

श्रीमहावीरपैलान्तरादा प्रावेक्ष्यन् कृतात् ॥ १३२ ॥—युग्मम् ।

गतप्राणां च तां मत्वा बहिः स्थित्वाऽतिदुर्घतः । ते प्राहुरत्र विज्ञेयं जैनानां वैभवं महत् ॥ १३३ ॥ 5
वीक्ष्यः प्रातर्विनोदोऽयं श्वेताम्बरविठम्बकः । इत्थं च कौतुकाविष्टास्तरुधुर्ववकुलादिके ॥ १३४ ॥
प्राहो मुहूर्तं उत्थाय यतयो यावद्दुष्णे । पश्यन्ति तां सुतां चेतस्यकस्माद् विस्मयावहाम् ॥ १३५ ॥
निदेहिते गुरुणां च विज्ञेऽस्मिन्नस्तिप्रदे । अबिन्ध्यन्नक्तयत्ने च नाक्षुध्यन् सिंहसमिभाः ॥ १३६ ॥
मुनीन् मुक्त्वाऽन्नरक्षां च मरान्तः पट्टसन्निधौ । अमानुषमपारेऽन्न ध्यान भ्रेजुः स्वयं शुभम् ॥ १३७ ॥
अन्तर्मुहूर्तमात्रेण स्था घेजुः स्वयमुत्थिता । चेतनाकेवनाचिरहेतुभ्येत्ताद् बहिर्घर्यौ ॥ १३८ ॥ 10
पश्यन्तस्तां च गच्छन्तीं प्रवीणप्राज्ञासाधवा । दध्युरभ्युपिता रात्रौ भृता चैतान् कथं निरैत् ॥ १३९ ॥
नाणुकाणमप्राप्तिं व्यसनं दृश्यते महत् । अवस्था विप्रजाविर्यद् दुर्महा वदुर्महली ॥ १४० ॥
एवं विमृशतां तेषां गौर्माह्वयनोन्मुखी । प्रोक्षत्पदोदया पिड्यलेहेनेव कुतः ययौ ॥ १४१ ॥
यावत् तरपूजकः प्रातर्हार्मुद्धादयत्यसौ । उत्सुका सुरभिर्माह्वयने तावदाविशत् ॥ १४२ ॥
लेटयन्तं बहिः शृङ्गपुगेनाशं प्रपात्य च । गर्भागारे प्रविश्यासौ ब्रह्मभूतः पुरोऽपवत् ॥ १४३ ॥ 15
तद्वह्नां पारध्यामाह जीवदेवप्रमुलतः । पूजको शङ्करीनादान्महास्थानममेकयत् ॥ १४४ ॥
विस्मिता प्राज्ञाणाः सर्वे भविमूढास्ततोऽवदन् । तदा दध्युरनं स्थापः सर्वेषां ना मतिभ्रमः ॥ १४५ ॥
समकालममूर्त्तं तर्हि गौर्यता चलिताऽपि च । तदप्यस्तु कथं ब्रह्मशालामाजम्भुपी स्वयम् ॥ १४६ ॥
देवदुर्घटितस्यास्य शफवा नहि विचारणा ।

ज्योतिर्विदामपि ज्ञानादतीतं कार्यमागतम् ॥ १४७ ॥—त्रिमिर्विशेषकम् । 20

अन्ये प्रोचुर्विचारः को वदुना दुर्नयाम्नुधिः । शृङ्गमुल्लङ्घ्य मर्यादा स्थानमुत्सावयिष्यति* ॥ १४८ ॥
अन्यत्र स्थानमापन्न स्थानवासिद्विजब्रजाः । वायुनैव गता वायोः कीर्तिः स्थानादतो भुवम् ॥ १४९ ॥
अपरे प्राहुरेको न ज्ञायो व्यसने गुरौ । मृगेन्द्रविक्रम श्वेताम्बर चैतान्तरासितम् ॥ १५० ॥
प्रणिपत्य प्रपन्नतां तं तथ्यं पुरुष रत्नात् । अपारोऽयं हि विन्वाविषलेन पोतेन तीर्यते ॥ १५१ ॥—युग्मम् ।
अन्ये प्राहुः स्फुरदम्भैर्युग्मश्रिभैर्विराधितः* । अहर्निशं प्रसक्तिं स भवता भजता कथम् ॥ १५२ ॥ 25
श्रुवानुपद्रवागित्य प्राश्रुतोऽपि न शृण्वति । किममालुषसामर्थ्यो लैनर्विर्मूर्तिमान् विधिः ॥ १५३ ॥
एकेऽनोचन् तथ्याप्यस्तोपरोचः क्रियतेऽधुना । उत्तमप्रकृतिर्यस्मात् प्रणामाद् वैरमुञ्चति ॥ १५४ ॥
एयमेकमतीभूच द्वेधा श्रीवीरमन्दिरे* । श्रुमिदेवा ययुः पूज्याख्यानं धार्मिकमण्डितम् ॥ १५५ ॥
योजयित्वाऽयं ते प्रोचुर्ललाटे करसम्पुटम् । अवधारय वाचं नो भग्नानामाविष्यरे ॥ १५६ ॥
पापुनांम सुरः पूर्वं स्थानेतरङ्गवीविशत् । तद्युष्यजीवदेवाख्यायशतः सारवस्तव* ॥ १५७ ॥ 30
वतोऽस्य व्यसने प्राप्ते वदुर्कृत्पापवतः । प्रतिकर्तुं तवेवायं चलो नान्यस्य भूतले ॥ १५८ ॥
तत्तदादयवारस्तत्र पालवापालव प्रभो* । स्थानं स्वयशसः स्थान जीवदान ददन्ने* ॥ १५९ ॥

* 'मृदुनाल हृद' इति B टि० । 1 N हता । 2 N च । 3 C N 'मुल्लङ्घयति' । 4 N शिरोपित । 5 A जैन-मन्दिरे । 6 'तथा' । 7 N ददन्न च ।

- स्वस्य नामान्तरस्यस्य प्रतिभू त्वं यदीच्छसि । तद्रह्य तेऽन्यथाभावि सिरमस्यैर्यदुर्गमः ॥ १६० ॥
 सूरौ श्रुतेति तूष्णीके लल्लुः पुल्लयशा जगौ । मद्भिन्नं द्विजं यूयमेकां गृणुत सन्तताम् ॥ १६१ ॥
 विरकोऽहं भयद्रमाह दृष्ट्वा जीववधं ततः । अस्मिन् धम्मे दयामहे लभो शवात् स्वक्रान्तु ॥ १६२ ॥
 जेत्येवमस्यया यूयमुपद्रवपरंपराम् । विगत्य प्रतिपद्यः कलत्र चः स्वपञ्चनवः ॥ १६३ ॥
- 8 गम्यादमिह कांचिद्येत् यूयं दर्शयत सिराम् । तदहं पूज्यपादेभ्यः किञ्चित् प्रतिविधापये ॥ १६४ ॥
 भयं प्रोयुः प्रधानास्तै त्वं युक्तं प्रोक्तवानसि । कः समः क्षमयाऽमीषां दुर्वारेऽस्मदुपद्रवे ॥ १६५ ॥
 स्वरुच्या सांप्रतं जैनधर्मे सततमुत्सवान् । कुर्वतां धार्मिकाणां न कोऽपि विग्नान् करिष्यति ॥ १६६ ॥
 अस्तु च प्रयसो यतः श्रीवीरप्रतिनां तथा । सदाऽन्तरं न कर्तव्यं भूमिदेवैरतः परम् ॥ १६७ ॥
 प्रतिष्ठितो नवाचार्यः सौवर्णमुपवीतकम् । परिषाप्याभिषेककृत्यो ब्राह्मणैर्ब्रह्ममन्दिरे ॥ १६८ ॥
- 10 इत्यभ्युपगते सैव लल्लुः सहस्रपादयोः । निषेध्य मौलिमाचख्यो महास्थानं समुद्धर ॥ १६९ ॥
 श्रीजीवदेवसूरिश्च प्रादोपशमवर्त्मितः । कालत्रयेऽपि नास्माकं रोप-सोपी जनद्विषौ ॥ १७० ॥
 प्रत्युद्बुद्धपातिन्याः परे शासनदेवताः । इदानीमपि सा एव भलिष्यन्ति मम स्मृतौ ॥ १७१ ॥
 इत्युक्त्वाऽन्तर्मठे ध्यानासने संस्थाय सूर्याः । निगृह्य रेचकं कुम्भकेन नासामहृष्टयः ॥ १७२ ॥
 तत्पुद्गुर्हस्तमात्रेण तापहू गोम्रिप्रवेशमतः । उत्थाय चरणप्रार्णं कुर्वती निर्जगाम सा ॥ १७३ ॥
- 11 कौतुकाद् दृश्यमानाऽसौ ह्यौचालद्विजप्रज्ञः । पुरो बाह्यप्रदेशोर्ग्यां निरालम्बाऽपतद् हुतम् ॥ १७४ ॥
 आस्थानं पुनराजगुर्गुरो गुरयो शुभैः । वेदोविताभिप्रासीर्भिर्विब्रैक्षणे जपचलिः ॥ १७५ ॥
 ततः प्रसृति सौर्वस्यम्बन्धादिषु धापटे । स्थापितसैरिह स्नेहो जैनैरघापि बर्णते ॥ १७६ ॥
- १७७ विजगुर्गुणतः पूज्या क्तावा कालं तु ते पुनः । स्वस्थानमागमन् योग्यं सिध्यं पट्टे न्यवीविशान् ॥ १७७ ॥
 स्वयं सर्वपरित्यागं कृत्वा धृत्वाऽऽर्जवे मनः । ददुः शिक्षां गणस्याथ नवसरेषु सूरयः ॥ १७८ ॥
- 20 गच्छप्रवर्णकस्यायादेनं राहस्यिकं ददुः । योगी प्रतिहोऽस्माभिर्यैः पुरा सिद्ध एव सा ॥ १७९ ॥
 अनेकसिद्धिर्नयुक्त एकलोकपालवान् । अस्माकं निषण्णं क्षात्रा स चागमनात्र निश्चितम् ॥ १८० ॥
 कल्पस्याकं कपालं चेत् सैष प्राप्स्यत्यधर्मयोः । शासनस्योपसर्गास्तद् विधास्यति ध्याविधान् ॥ १८१ ॥
 ततः स्नेहं परित्यज्य निजविऽस्मत्कलेयरे । कपालं पूर्णयथं चेत् सत्रं स्याभिरुपद्रवम् ॥ १८२ ॥
 इहापि मामकीनाहापालनं ते क्लीनवा । एतद्वर्ण्यं भुवं कार्यं जैनशासनरक्षणे ॥ १८३ ॥
- 23 इति शिक्षां प्रदायास्तै मत्साधनविधिं व्यधुः । विधायापचनो दध्युः परमेष्ठिनमस्तुतीः ॥ १८४ ॥
 निदम्य पवनं भूर्धो मुखत्वा प्राणान् गुणावधयः । वैमानिकसुराबासं तेऽतिभियमसिभियन् ॥ १८५ ॥
 छपलश्चस्ततो दण्डमुपण्डं परिगृह्य सा । कपालं पूर्णयामास यथाऽऽकरोऽपि नेक्ष्यते ॥ १८६ ॥
 सोकसोकोसबोन्मुद्रस्तन्नाद्वैते भयस्य । शिषिकास्यं गुरुवपुर्गतिार्थां अवहन्त तत् ॥ १८७ ॥
 योगी दमकृष्णानेभेरपन्नत्र पायसौ । क एव पुरुषोऽतीत इत्यष्टच्छत्रं जनम् ॥ १८८ ॥
- 30 प्रधानब्राह्मणैः सुरस्त्वैत्यथापदत् । द्विभद्रमभूनि मोऽप्रीति विमुञ्चन् गद्वदस्वत् ॥ १८९ ॥
 बायोरीवापरा गृहीर्जयिन्नेयो मुनीधरः । महास्थानपरोक्षारवग्रहो दिवसीयिवान् ॥ १९० ॥
 मृत्पा न कपटान् शोकं पिबद् यक्षो विपातयन् । विषाकोजितभूतधरं रोदनं भूतममतीन् ॥ १९१ ॥
 पक्ष्मा भो ! मदीतस्य वक्तुं दयितुमनुता । अन्यथा स्वस्तिरोपानं कृत्वा लग्नान्यसून् भुवम् ॥ १९२ ॥

तत्र प्रवर्तकोऽवोचन्युक्त्यां शिविकां युधि । प्रमोभिन्नमसौ योगी दृष्ट्वासं जीवताद् धनम् ॥ १९३ ॥
 विमुक्ते याप्ययाने च प्रकाशे तन्मुखे कृते । चूर्णिवं वच दृष्ट्वासौ हस्तौ धृष्ट्वाऽब्रवीदिदम् ॥ १९४ ॥
 एकखंडं कपालं चैवारोक्ष्यन्मे मनोरथाः । अपूरिष्यन्तं किं कुर्मो नाभाग्यैः प्राप्यगीदृक्षम् ॥ १९५ ॥
 करे मेऽस्य कपालं चेदारोक्ष्यन्मे मनोरथाः । अपूरिष्यन्तं किं कुर्मो नाभाग्यैः प्राप्यगीदृक्षम् ॥ १९६ ॥
 जीवता च मृतेनापि सखाहं घृष्टं एव यत् । मर्त्येषु न पुमानेको येनाहं स्वमतेर्जितः ॥ १९७ ॥ 5
 परं तथापि लोकोऽस्य संस्कारे मां विशस्वसौ । ममाप्यथ विभागोऽस्तु पुण्यस्वागण्यसोदृहात् ॥ १९८ ॥
 एवं कृते च स व्योम्नाऽव्रानयन् मलयाचलात् । श्रीखंडागुरुकाष्ठानि विदधेऽङ्गं च भस्मसात् ॥ १९९ ॥
 अद्यापि तत्प्रभाषेण तस्य वंशे कलानिधिः । भवेत् प्रभावकः सूरिरमरामः स्वतेजसा ॥ २०० ॥

इत्थं चरित्रमधिगम्य महाप्रभावं श्रीजीवदेवसुगुरोर्दुरितापहारि ।
 नित्यं स्मरन्तु विदुषा अवधानधीरा नन्द्याच्च सूरिगरिमस्फुरणैकहेतुः ॥ २०१ ॥ 10

श्रीचन्द्रप्रभसूरिपट्टसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-

चन्द्रः सूरिरनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीसुखा ।

श्रीपूर्वार्पिचरित्ररोहणगिरौ वृद्धोऽगमत् सप्तमः

प्रशुभ्रप्रशुसोधितः सुचरितं श्रीजीवदेवप्रभोः ॥ २०२ ॥

बागदारिद्र्यप्रमथननन्दमनोरतिलताहवापारः ।

सुमनःप्रसरोल्लासः श्रीमत्प्रशुभ्रकल्पतरोः ॥ २०३ ॥ 15

॥ इति श्रीजीवसूरिप्रबंधः सप्तमः* ॥

॥ प्र० २०६ अ० २ । उभयं १४९३ अ० २ ॥

८. श्रीवृद्धवादिस्मरिचरितम् ।

११. सारसारस्वतश्रोतःपातवारसमश्रिये । वृद्धवादिमुनीन्द्राय नमः शमदमोर्मये ॥ १ ॥
सिद्धसेनोऽयत्नं स्वामी विधमिस्तारकरकृत् । ईशहृद्रेदकं दग्धे योऽर्हद्वनहमयं महः ॥ २ ॥
कलिफालचलश्लोपदम्भोलिकलयोस्तयोः । चरित्रं चित्रचारित्रामत्रं प्रस्तावयाम्यहम् ॥ ३ ॥
४ परिराजतोऽपरिराजतो जैनशासननन्दने । सर्वश्रुतांशुयोगदुःकन्दकन्दलान्मुदः ॥ ४ ॥
विद्याधरधराभाये विन्तामणिरिवेष्टदः ।

आसीच्छ्रीस्कन्दिलाचार्यः पादलिसप्तमोः कुले ॥ ५ ॥—युग्मम् ।

- असक्यदिश्वप्राणिश्वरोहणाचलचूलिना । अन्यदा गौडदेशेऽपि विजहे स मुनीश्वरः ॥ ६ ॥
सत्रालि कोशालग्रामसवासी विप्रपुगवः । मुकुन्दाभिषया साक्षान्मुकुन्द इव सत्त्वतः ॥ ७ ॥
१० प्रसङ्गादमिलत् तेषां पाद्यावनिविहारिणाम् । सर्वस्य सर्वकार्येषु जागर्ति भवितव्यवार्ता ॥ ८ ॥
तेभ्यश्च शुश्रूषे धर्म्यः शर्मदः प्राणिना दया । सुकुरः सयमालङ्कृतवैराग्यरत्नितैः ॥ ९ ॥
स प्राह कारिकाकार्यैरनार्यैर्दुर्जनैरिष । चित्रैरिष भ्रमिप्राग्मिर्विषयैर्मुपितोऽस्त्वहम् ॥ १० ॥
तेभ्यश्चायस्य निःसङ्गस्यामिन् विप्लवशत्रव । पलायनेऽपि मां शीघ्रं विश्वसावैशसदुत्तम ॥ ११ ॥
इत्युचिवासमेन तेऽप्यगृह्यन् जैनदीक्षया ।
१५ त्वरेव श्रेयस्त्रि श्रेष्ठा पिलम्बो विप्रकृद् ध्रुवम् ॥ १२ ॥—त्रिमिर्विशेषकम् ।
अपरेणुर्विहारेण लारमण्डलमण्डनम् । प्रापुः श्रीभृगुकच्छं वे देवासेवापवित्रितम् ॥ १३ ॥
श्रुतपाठमहायोगैरुत्तरं प्रतिशब्दयन् । मुकुन्दार्पिः सन्तुष्टोऽभिप्रातसारण्यदुःखदः ॥ १४ ॥
भृशं ह्याप्यायमभ्यस्यत्ययं मिद्राप्रमादिनः । विनिद्रप्रति वृद्धत्वादाप्रदी सत्रहर्विशम् ॥ १५ ॥—युग्मम् ।
यतिरेको युपा तस्यै निजामहामयीर्ददौ । मुने ! विनिद्रिता हिंसाजीया भूतहृदो यतः ॥ १६ ॥
२० तस्माद्भानमय साधु विधेह्लाभ्यन्तर तपः । अर्हः सकोचितु सापोर्वाग्योगो निर्ध्वनिक्षणे ॥ १७ ॥
इति श्रुत्वाऽपि जीर्णत्वोदितजाल्यचयाम्बितः ।

नागधारयते शिक्षां शयैवाधोपति स्फुटम् ॥ १८ ॥—त्रिमिर्विशेषकम् ।

- तारुण्योचितया सूक्तारणासूयया तवः । अनगरः^१ परा बाचमाददे नादरार्तद्वैतः ॥ १९ ॥
अज्ञानं वयसोऽन्त यदुपपाठादराद्वैतः । पुढपिप्यसि तन्महीवहीनं मुशल कथम् ॥ २० ॥
२५ इति श्रुत्वा विप्रेऽसी अराधितकुञ्जरः । दध्यौ च मे विगुरार्तं ज्ञानावरणदूषिताम् ॥ २१ ॥
तत आरामयिष्यामि भारतं^२ देवतामहम् । अशोपतपसा सत्य यथासमाधयो भवेत् ॥ २२ ॥
इति प्थात्वा नालिकेरवसत्यारण्यजिनालये । सच्छा भारतं देवीमारादुपुपचक्रमे ॥ २३ ॥
पतुर्गोशरमाधरा शरीरस्य रटप्रवः । प्रत्याख्याय श्चुद्धसानवह्निनिद्रुतपान्यमीः ॥ २४ ॥
गलट्टिकल्परागुप्यमुदधीः समताप्रयः । निष्कम्पतनुन्यत्तट्टिमूर्तिपदान्मुने ॥ २५ ॥

१ B चारिणस्तः । २ A श्रुता । ३ N "योगहृदन्" ।

† न स प्रह्लाद कोऽप्यसि यनासी भवितव्यता । छायेद विजयेहस्य रूपते इत अयुधि ।† इति ॥ दिप्यती ।

४ A इतिनो ।— ५ B N—"पुनः" । ६ N विनिद्रता हिंस-वीक्ष" । ७ N शिवया" । ८ N पाशो बा" । ९ B वल्य, N वल्य । १० C जगन्मर्याद । ११ C N कारतो" ।

मुहूर्तमिव तत्रास्याद् दिनानामेकविंशतिम् ।

सत्त्वतुष्टा^१ ततः साक्षाद्गृत्वा देवी वगवतीत् ॥ २६ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।

समुत्तिष्ठ ! प्रसन्नास्मि पूर्वन्तां ते मनोरथाः । स्खलना न तवेच्छासु^२ तद्विधेहि निजे हितम् ॥ २७ ॥

इत्याकर्ण्य समुत्तमौ देवताया गिरं गिरः । ददर्श मुञ्चलं प्राप्तः कस्यापि गृदिणो गृहे ॥ २८ ॥

पूर्वांक्षयतिसोऽप्रासवाच्यञ्चलपमानवः । प्राह श्लोकं श्रुतश्लोकं प्रतिज्ञापरिपूर्यते ॥ २९ ॥

स चार्य—

असादृशा अपि यदा भारति ! त्वत्प्रसादतः । भवेद्युर्वादिनः प्राज्ञा मुञ्चलं पुष्पतां ततः ॥ ३० ॥

इत्युक्त्वा प्राप्नुकेनैरैः सिपेच मुञ्चलं मुनिः । सद्यः पङ्क्तिं पुन्यैर्युक्तं तारयथा नभः ॥ ३१ ॥

तथा—

मद्भोः^३ गृहं शक्यपट्टिप्रमाणं शीतो वह्निर्मासुतो निष्प्रकम्पः ।

यदा यस्मै रोचते तत्र किञ्चित् वृद्धो वादी भापते कः किमाह ॥ ३२ ॥

इति प्रतिज्ञयैवाह तदाकालीयवादिनः । इताः पराहतप्रज्ञाः कादिशीका इवामवन् ॥ ३३ ॥

ततः सूरिपदे चक्रे गुरुमिगुरुयत्सलैः । बर्हिष्णवो गुणा अर्था इव पात्रे नियोजिताः* ॥ ३४ ॥

प्रवया वावमुद्राष्टद यतः ख्यातो जगत्पि । सान्त्वयं वृद्धवादीति प्रसिद्धिं प्राप स प्रभुः ॥ ३५ ॥

श्रीजैनशासनान्मोजनमासनमास्करः^४ । जलं श्रीस्कन्दिन्लाचार्यः प्राप प्रायोपवेशनात् ॥ ३६ ॥

३२. वृद्धवादिप्रसुर्याच्छाचलोद्धारदिकच्छपः । विजहार विशालायां शालायां गुणसन्ततेः ॥ ३७ ॥

तदा श्रीविष्णुमादित्यभूपाठः पालिवाबनिः । दारिद्र्यान्वततोभारसंभारेऽभवबंशुमान् ॥ ३८ ॥

श्रीकात्यायनगोत्रीयो देवर्षिप्राज्ञणाङ्गजः । देवश्रीकृष्णपूर्विकान् सिद्धसेन इति श्रुतः ॥ ३९ ॥

तत्राथात् सर्वशास्त्रार्थपरिगममतिस्थितिः । अन्येद्युर्मिलितः श्रीमद्वृद्धवादिप्रभोः स च ॥ ४० ॥

अथ श्री वृद्धवादीह विपते पुरि^५ नाथया । इति श्रुतः स एवाह सोऽहमेवासि लक्षय ॥ ४१ ॥

विद्वद्गोहीमहं भेदुरित्यतोऽत्रैव जल्प्यते । संकल्पो मे चिरस्थायी सखे संपूर्यते यथा ॥ ४२ ॥

न गन्पते कर्म विद्वत्परिधिं स्वान्ततुष्टये । संप्राप्तो शातकुम्भस्य पितृत्वं को जिघृक्षति ॥ ४३ ॥

इत्युक्तेऽपि यदात्रैव स नौगम्भद् विप्रदासहम् । ओसित्युक्त्वा तदा सुसिद्धेतेष्वन् मन्थ्यन् न्यथात् तदा ॥ ४४ ॥

सिद्धसेनः प्रागवादीत्—‘सर्वको नास्ति निश्चितम्’ । यः प्रत्यक्षानुमानयोः प्रमाणेनैव लभ्यते ॥ ४५ ॥

नभःकुमुददृष्टान्वादि^६ लुक्त्वा व्यरमय सः । उवाच वृद्धवादी च गोपात्रं सान्त्वनपूर्वकम् ॥ ४६ ॥

भवभिरेतदुक्तं भो ! किमप्यधिगतं नवा ? । ते प्राहुः पारसीका भमव्यक्तं बुद्धते कथम् ॥ ४७ ॥

वृद्धवादाह—भो गोपा ! ज्ञातमेवद्वचो मया । जिनो नालीलसौ जल्पे. तत् सत्यं^७, चदत्तत्र मोः ॥ ४८ ॥

भवद्गमे वीतरागः सर्वज्ञोऽस्ति नवा^८. ततः । आहुस्तेऽस्य यचो मिथ्या जैनचैत्ये जिने सति ॥ ४९ ॥

न धानवगतैष्वप्रादरो द्विजवचस्सु नः । सूरिराह पुनर्वैभ ! तथ्यां शृणु गिरं मम ॥ ५० ॥

मनीपातिशयस्तारतम्यं विश्राम्यति कचित् । अस्ति चातिशयेयथा परिमाणेऽत्रैव स्फुटम् ॥ ५१ ॥

लपो गुरुतरे^९ यापि परमाणी वियत्यपि । प्रज्ञाया अवधिज्ञानं^{१०} केवलं सिद्धमेव तत् ॥ ५२ ॥

— 1 A सत्त्वतुष्टा । 2 N तवेच्छासु । 3 N युतलोको । 4 B C N मुद्रोः । 5 C *साक्षात् ।

* ‘व्याजेषु द्विगुणं श्रेष्ठं व्यवसायेन चतुर्गुणं । रूपो शतगुणं श्रेष्ठं गान्धिवन्तगुणं मनेन ॥’ इति B टिप्पणी ।

6 N मुनिनाथया । 7 N द्विययः । 8 A उपतरे । 9 C अवधिज्ञानं ।

ज्ञानं गुणस्तदाधारो द्रव्यं किंचिद् विचिन्त्यताम् । योऽसौ स एव सर्वज्ञ एषाऽभूत् सिद्धिरस्य च ॥ ५३ ॥

इदृश्याणां प्रपञ्चेन जिज्ञेऽसौ वृद्धवादिना । ब्राह्मणः पण्डितमन्यस्यास्य कात्या श्रमदृशाम् ॥ ५४ ॥

हर्षाधुवनेत्रश्च सिद्धसेनोऽव्यथापत् । प्रभो ! त्वमेव सर्वज्ञः पूर्वं सत्यो नितस्तवया ॥ ५५ ॥

शिष्यत्वेनानुमन्यस्य मां प्रतिज्ञातपूर्विकम् । समर्थो नोत्तरं दातुं सत्यस्तस्मि शैशुकः ॥ ५६ ॥

5 अदीक्ष्यत जैनेन विधिना तमुपस्थितम् । नाम्ना कुमुदचन्द्रश्च स चक्रे वृद्धवादिना ॥ ५७ ॥

आशु चाशुपवतीक्ष्णप्रवरप्रतिभामरात् । पारुष्या वदाकाळं सिद्धान्तस्य स चाभवत् ॥ ५८ ॥

वृत्तीयपरमेष्ठित्वे गुरुभिर्विदधे मुदा । पुष्टा ख्याताऽभिधैवात्य तदा च प्रकटीकृता ॥ ५९ ॥

तन्निपाद्य गणाधारे विज्ञे 'स्वयमन्यतः । शिष्यप्रभावो दूररसेर्गुरुभिर्दीक्ष्यते यतः ॥ ६० ॥

१३ श्रीसिद्धसेनसूरिभ्यान्वयादा पादमुवि प्रजन् । दृष्टः श्रीविक्रमाकिण राक्षा राजाध्वगेन सः ॥ ६१ ॥

10 अलक्ष्यं भूपणामं स भूपलसौ च चक्रिकात् । तं धर्मलाभयामास गुरुकृत्तरस्यः ॥ ६२ ॥

तस्य दक्षतया तुष्टः प्रीतिदाने वदौ नृपः । कोटिं हाटकटंकानां लेपकं पत्रकेऽलिपत् ॥ ६३ ॥

तद्यथा—

धर्मलाम इति प्रोक्ते द्वादशद्वयपाणये । सूरये सिद्धसेनाय वदौ कोटिं नराधिपः ॥ ६४ ॥

[भूवेण सिद्धमाकर्ष्य गृहीत्वास्मि (!) धर्मं त्वया । उवाच सिद्धो नोऽस्माकं यथारुचि वया कुर्व ॥]

15 तेन द्रव्येण चक्रेऽसौ साधारणसमुद्रकम् । दुःखसाधर्मिकलोमचैलोद्गापदिहेतवे ॥ ६५ ॥

अन्यथा चित्रकूटादौ विज्ञातार मुनीश्वरः । गिरेर्जितम्ब एकत्र स्तम्भमेकं ददर्श च ॥ ६६ ॥

नैव फाष्ठमयो प्राथमयो न नथ दृग्मयः । विष्टुशोषधशोदमयं गिरचिनोष' तम् ॥ ६७ ॥

वत्स्र-सर्प-नागधातिनिरीक्षाभिर्मतेर्लात् । औपधानि परिज्ञाय तत्त्वसर्थान्यमीमिहत् ॥ ६८ ॥

पुनः पुनर्निवृष्ट्यास्य स क्षान्ते छिद्रमावबोद्ध । पुष्टफानां सहस्राणि तन्मय्ये च समेक्षत ॥ ६९ ॥

20 एकं पुस्तकमादाय पत्रमेकं ततः प्रभुः । विष्टु' धाचयामास तदीयामोलिमेककाम् ॥ ७० ॥

मुवर्णसिद्धियोगं च वत्स्र मैक्षत विस्मिदः । सर्वपैः सुमदानां च निष्पत्तिं श्लोक एकैः ॥ ७१ ॥

सावधानः पुरो याचद् याचयत्येव हर्षभूः । तत्त्वत्रै पुस्तकं पाथ' जह्रे' शीशसनामयी ॥ ७२ ॥

वाटशूर्पूयगतप्रत्ययापन्ते नास्ति योग्यता । सत्त्वद्वातिर्पेवः फलदौश्रव्यादेवाष्टनामपि ॥ ७३ ॥

१४ स पूजैर्देवाप्यन्ते व्यहर्षाय परेष्वपि । कर्मारनगरं प्राप विषायुगपुवः मुषीः ॥ ७४ ॥

25 देवपालनरेन्दोऽस्मि तत्र विद्वत्पाठविक्रमः । श्रीसिद्धसेनसूरि स नन्वुपभ्याययौ दयात् ॥ ७५ ॥

प्राक्षेपण्यादिप्रभोराशचतुष्टयपदाङ्ग प्रभुः । तं प्रत्यशोधयन् सूरये पाश्चात्यपरिज्ञापितम् ॥ ७६ ॥

श्रीकामरूपभूषाढः संरुदोष तमन्यथा । नाम्ना विजययधर्मेति धर्मेतरमतिस्थितिः ॥ ७७ ॥

स आटविक्रनामीरेरसंपरेषिद्विगोऽधिकम् । देवपालो महीगणः प्रभुं म्नितापवत् ततः ॥ ७८ ॥

अमुप्य शलमशेमिमिमिरेदृतेर्धैरैः । विद्राष्टिप्यते सैन्यमरूपकोरपलस्य मे ॥ ७९ ॥

30 जन्तुं शरणं न्यामिमिदमाकर्ष्य स प्रभुः । प्रायः प्रतिधियाभ्यासि या येरीरत्र सद्भुदे ॥ ८० ॥

मुयर्गमिदियोगेनासंग्यद्रव्ये विषाप सः । तथा सर्वपयोगेन सुमदानकरोद् यद्वृत् ॥ ८१ ॥

उन्ना 'वराजितः सन्तुर्देवपालेन भूयथा । प्रभोः प्रमादतः किं हि न न्यात् वाटमुपासनात् ॥ ८२ ॥

1 A सदापते । 2 N त्वया । 3 A मिहत् । 4 केतव्ये B आदये वृद्धार्थकः एतत्पदं किञ्चित् कल्पते, प्रसिद्धप्रपम-
गम्भिरान्तं च प्रसिद्धम् । 4 BN गिरचिनोषः । A गिरचिनोषः । 5 A निरीशतिपेवः । 6 A एवं । A भियसः । 7 B
मिपति । B पाथ । 8 A मिहदे एतत् । 9 C 'परेष्वपि' ।

राजाह शत्रुमीलनघतमसे'ऽहं निपेतिवान् । उद्धमे मस्त्रता नाथ मवता भयतारकः' ॥ ८३ ॥

ततो दिवाकर इति ख्याताख्या भवतु प्रभोः । ततःप्रभृति गीतः श्रीसिद्धिसेनदिवाकरः ॥ ८४ ॥

५५. तस्य राज्ञो हवं मान्यः सुखासनगजासिपु । बलादारोपितो भक्त्या गच्छति क्षितिपाठयम् ॥ ८५ ॥

इति ज्ञात्वा गुरुर्बृद्धवादी सूरिर्जनधुतेः । सिष्यस्य राजसत्कारदर्पभ्रान्तमतिस्थितेः ॥ ८६ ॥

शिक्षणेन क्षणेनैवापासितुं दुर्ग्रहामहम् । समाजगाम कर्मारपुरे रूपालपवः ॥ ८७ ॥—युगम् ॥ 5

ततः सुखासनासीनमपश्यत् तं प्रमुखादा । राजानमिव राजाश्वान्तरे बहुजनाघृतम् ॥ ८८ ॥

प्राह च शास्त्ररूपं त्वं सर्वदेवं निबर्तय । आयातस्य तव ख्यातिश्रुतेर्दूरविगन्तरात् ॥ ८९ ॥

पृच्छेति सिद्धसेनेन सूरिणोके जगाद् सः । तारस्वरं समीपस्थविदुषां विस्मयावहम् ॥ ९० ॥

तद्यथा—

अणुहुल्लीयं' कुल्ल म तोड्डु मन' आरामा' म मोड्डु ।

10

'मण कुसुमहि' अधि निरक्खणु हिण्डह काइं वणेण वणु ॥ ९१ ॥

अज्ञातेऽत्र विदुश्यापि कटुतरमसौ ददौ । अन्यत् पृच्छेति स 'प्राहितदेव हि विचारय ॥ ९२ ॥

अनावरादसम्बद्धं यत्किञ्चित् तेन चाकषि । अमानितेऽत्र तर्हि त्वं कथयेति जगाद् सः ॥ ९३ ॥

वृद्धवादिप्रभुः प्राह कर्णयावहितो भवः । अथ तत्त्वं यथामार्ग्यभ्रष्टोऽपि लभसे पुनः ॥ ९४ ॥

तथाहि—'अणु' अल्पमायुरूपं पुण्यं यस्याः सा'ऽणुपुष्पिका'—मानुषतनुः, तस्याः पुष्पाण्यायुःखण्डानि तानि 15
मा भोटयतं, राजपूजागार्वाचकुटीरमि । 'आरामाद्' आत्मसत्कामं यमनियमादीन् सन्तापापहारकान् मा
भोटयत—भञ्जयत । 'मनःकुसुमे' क्षमाभारद्वाजैवस्तोषादिभिरर्चय, निरञ्जनम्—अज्ञानाभ्युद्वेकारस्यामानि
जातिलाभादीनि निर्गतानि यस्य स निरञ्जनः—सिद्धिपदप्राप्तस्तत् स्थायम् । 'हिण्डत' भ्रमत 'कायं वनेन वनं'
मोहादितदगदनेनारण्यमिव संसाररूपं गहनमित्येकोऽर्थः ॥ १ ॥

अथवा—अणुर्नमावधान्यं तस्य पुष्पाण्यव्यविपरत्वान्मानवतनोः, सा श्रेणुपुष्पी, तस्याः पुष्पाणि मन्त्रा-20
प्रदानि शीलानि च तानि, मा भोटयत—मा विनाशयत । 'मन आरामं भोटयत' विचयिकरूपजालं संहरत ।
तथा 'निरञ्जनं' देवं सुकिपदप्राप्तं, 'म न' इत्यनेन द्वौ निपेयकशब्दौ—सा च तद्ध, ततो मा कुसुमैरर्चय निरञ्जनं
वीतरागम् । गार्हस्थ्योचितदेवपूजादौ पहणीयनिकायविराधके भोग्यं कुरु, सावदात्मान् । 'वनेन' शब्देन
कीर्त्या हेतुभूतया, 'वनं' कैतनाश्रयस्यादरण्यमियं भ्रमहेतुतया स्थाप्यशास्त्रज्ञातं, 'कायं भ्रमसि' भययादसे
लक्षणया, तस्मात्प्रियायां परिहृत्य सत्ये तीर्थरुदादिष्टे आर्द्रमापेहि । इति द्वितीयोऽर्थः ॥ २ ॥ 25

अथवा—अणुरेति धातोर्णः शब्दः स यद्यप्युपमभिगम्यत्वाच्चस्याः सा'ऽणुपुष्पा' कीर्तिः । तस्याः पुष्पाणि
सद्भोर्भवसांस्ति तानि मा भोटयत—मा संहरत । तथा 'मनस आरामं' वेधकरूपत्वाद् अभ्यात्मोपदेयरूपत्वाद् मा
भोटयत—कुव्याख्याभिर्मा विनाशयत । मनो निरञ्जनं रागादिष्वपरहितं कुसुमैरिव कुसुमैः सुरभिशीतलैः सह-
रूपदेशैरर्चय पूजितं श्लाघ्यं कुरु । तथा वनस्योपचाराद् संसारारण्यस्य, तत्रेनः स्वामी परमसुखित्याम्
तीर्थरुत, तस्य वनं शब्दसिद्धान्तसत्यं कथं हिण्डत भ्रान्तिमाधत्त । यतस्तदेव सत्यं । तत्रैव भावना रतिः 30
काया । इति तृतीयोऽर्थः ॥ ३ ॥

इत्यादयो ह्यनेकार्था व्याख्याता वृद्धवादिना । मतिप्रतिविधानं तु यत् विदवास्तु किं जडाः ॥ ९५ ॥

इति सज्जत्पण्यगर्जिपर्यण्डम्बदेः । गोपेनाङ्कुरिता सिद्धसेनमानसमेदिनी ॥ ९६ ॥

ईदृक् भाकिर्हि नान्यस्य मद्वर्माचार्यमन्त्रा । स ध्यात्वेति सयुक्तीयं तस्याहं प्राणयद् सुरोः ॥ ९७ ॥

1 A 'भीक्ष्णः तमरे; C N 'तमरो; 2 A 'तारकः; 3 A अणुद्वी, B अणुद्वीय; C अणुद्वी; 4 नाति A B ।
5 B आयम । 6 A मणु' 7 B उधुदेह' 8 B अह लदेव । 9 A भोटय । 10 A नाति । 11 A सिद्ध' 12 N क्षाप्-
पुष्पी; A सा च अणु' । 13 'च' नाति B । 14 N साद्वद्' । 15 N सिद्धान्तवृत्तं ।

ग्राह चान्तरविद्वेषिजितेन मयका भृशम् । आश्रयिताः प्रभोः पादाः क्षम्यतां तन्महाशयैः ॥ १८ ॥
 श्रुतेति गुरुपाहं स्म धृष्यं बत्स ! न ते क्षणम् । प्राणिनां दुष्पमाकालः शत्रुः सद्गतितानान् ॥ १९ ॥
 कणेह्य मया जैनसिद्धान्तात्परितो भवान् । तवापि यत्र जीर्येत मन्दस्रोतोः स्निग्धभोज्यवत् ॥ १०० ॥
 अन्येषां जहतायावतीनवास्त्रेप्यबद्धदाम् । का कथात्यल्पसत्त्वामिश्रतां विद्यान्नवारणे ॥ १०१ ॥

5 सन्तोषोपपद्यसंयुद्धसङ्ग्रहानन्तरवर्हिना । श्रुतं खाद्यं हि जीर्येत्स भद्रेत्तमशनायितः ॥ १०२ ॥
 स्वस्मान्नपुस्तकं पत्रं जहं शासनदेवता । सांप्रतं संप्रतीनाः किं वाटक्कादिजोषिताः ॥ १०३ ॥
 इत्याकर्ष्य गुरोर्वाचं पाचयमशिरोमणिः । ग्राह चेद् दुःकृतं नैव कुर्वेः शिष्या भ्रमोदयात् ॥ १०४ ॥
 तस्माद्यश्चित्तशास्त्राणि चरितार्थानि नाह ! किम् । यवेयुरविनीतं मां प्रायश्चित्तैः प्रशोधयत् ॥ १०५ ॥
 युद्धवादी विद्वत्पादादस्य बालोचनातपः । स्वस्थाने न्यस्य च प्रायं स्वयं छात्वा दिवं ययौ ॥ १०६ ॥

10 सुनीन्द्रः सिद्धसेनोऽपि शासनस्य प्रभावनाम् । विदयद् बहुपायीश्रुतो ज्यहरतावनौ ॥ १०७ ॥
 १०६ अन्यदा लोकपाचयेन जातिप्रत्ययवत्तथा । आवात्यात् संस्क्रवाभ्यासी कर्मदोषात् प्रबोधितः ॥ १०८ ॥
 सिद्धान्तं संस्कृतं कर्तुमिच्छन् संपं व्यजिज्ञपत् । प्राकृते केवलज्ञानिमापितेऽपि निरादरः ॥ १०९ ॥
 तत्प्रभावगरीयस्त्वानभिज्ञस्तत्र मोहितः । संप्रभावानैरुचे च चेतःकालुष्यकर्कशैः ॥ ११० ॥
 गुणप्रधानसूरीणामलंकरणधारिणाम् । अपधीनयतित्रावशिरोरत्नप्रभापृष्ठाम् ॥ १११ ॥

15 पूरयानामपि चेषितवृत्ताबज्ञानशान्धवः । अवस्कन्दं ददास्य का कथाऽस्मादृशां तवः ॥ ११२ ॥
 यदिति ११० भुवमस्माभिः पूर्वेषां सम्प्रदायतः । चतुर्दशापि पूर्वेषि सत्त्वानि पुराऽभवन् ॥ ११३ ॥
 प्रहाविशयस्ताम्यानि तान्युच्छिन्नाणि कालतः । अधुनैकादशोऽप्यसि सुचर्मस्वामिमापिवा ॥ ११४ ॥
 बाल-स्त्री-मूढ-मूर्खदिनानामुपहणाय खः । प्राकृतां तामिहाकार्पिदनास्वाऽत्र कथं हि वः ॥ ११५ ॥
 पूर्वैर्वचनदोषेण भूरि कल्मषमर्जितम् । श्रुतेन स्वविरा अत्र ११५ प्रायश्चित्तं प्रजानते ॥ ११६ ॥

20 तैरुचे द्वादशाब्दानि गच्छन्मार्गं विधाय वः । निगूढजैनलिङ्गः सन् तप्यते दुष्कृतं तपः ॥ ११७ ॥
 इति पारांशिकाभिरुपात् प्रायश्चित्तान्महाहसः । अस्व शुद्धिर्जिनाज्ञाया अन्यथा स्यात् तिरस्कृतिः ॥ ११८ ॥
 जैनप्रभावनां पांचिद्वृत्तां विदधाति चेन् । तदुक्तावधिमध्येऽपि लभते स्वं पदं भवान् ॥ ११९ ॥
 ततः भीतं पमावृच्छ्य स सात्त्विकशिरोमणिः । स्वप्रतं विभ्रदव्यक्तं सिद्धसेनो गर्गं व्यवहात् ॥ १२० ॥
 इत्यं च ज्ञान्यतस्तस्य बभूवुः सप्त वत्सराः । अन्येषु विहरिषु ज्ञय(चि)न्यां पुरि समागतम् ॥ १२१ ॥

25 स भूपमन्दिरद्वारे गत्वा क्षत्तारमभ्यधात् । स्वं विशापय राजानं मद्याका विधिविधवत् ॥ १२२ ॥

तथा हि—

दिदक्षुर्भिक्षुरायातो द्वारि तिष्ठति चारितः ।

हस्तन्यस्तचतुःश्लोकः किमागच्छतु गच्छतु ॥ १२३ ॥

ततो राजा समाहूतो गुणवत्पक्षपातवः । स्वामिनाऽनुमते पीठे विनीविशयान्वीदिति ॥ १२४ ॥

तद्यथा—

अपूर्वेयं चतुर्विधा भवता शिक्षिता कुतः ।

मार्गणौघः समभ्येति गुणो याति दिगन्तरम् ॥ १२५ ॥

1 N आश्रयिताः 2 N कथं 3 N जहतायावती 4 N जीर्ये 5 N स्वयं 6 N जहं 7 N प्रतोषितः ।
 8 A कथं 9 A प्रजापत्यः 10 N यदि भिक्षुः 11 N भयः 12 A विजानते । * क्षत्तारवत् इति B लिप्यनी ।

अमी पानकरंकाभाः सप्तापि जलराशयः ।
 पद्यशोराजहंसस्य पञ्जरं सुवनत्रयम् ॥ १२३ ॥
 सर्वदा सर्वदोऽसीति मिथ्या संस्तूपसे जुषैः ।
 नारयो लेभिरे शृष्टं न वक्षः परयोपितः ॥ १२७ ॥
 भयमेकमनेकैभ्यः शत्रुभ्यो विधिवत्सदा ।
 ददासि तद्य ते नास्ति राजन् चित्रमिदं महत् ॥ १२८ ॥

5

इति शोकैर्गुह्यलोकः स्तुतो राजा तमवतीत् । यत्र त्वं सा समा धन्याऽवस्थेयं तन्ममान्तिके ॥ १२९ ॥
 इति राज्ञा ससम्मानमुक्तोऽभ्यर्णे स्तुतो यदा । तेन साकं ययौ दक्षः स कुलेश्वरेश्वरे कृती ॥ १३० ॥
 व्यापृत्य द्वारतलस्य पञ्चादागच्छतः सतः । प्रभः कृतोऽन्यदा राज्ञा देवेऽव्यक्षं करोमि निम् ॥ १३१ ॥
 नति किं न विधत्से च सोऽयादीद् यूषते ! द्रुषु । महापुण्यस्य पुंसस्ये पुर एवोच्यते मया ॥ १३२ ॥ 10
 जल्पितात् प्राकृतैः सार्द्धं कः शोषयति शृङ्खलम् । असहिष्णुः प्रणामं मेऽसफी कुर्वे ततः कथम् ॥ १३३ ॥
 ये मत्प्रणामसोढारसे देवा अपरे ननु । किं भाविः, प्रणम त्वं द्राक्, प्राह राजेति कौतुकी ॥ १३४ ॥
 देवाभिजमगम्यांश्च दृश्यं त्वं वदन्ति । भूपतिर्जल्पितसेनोत्पाते दोषो न मे द्रुष ! ॥ १३५ ॥
 राजाह देशान्वरिणो भयन्त्यकुतवादिनः । देवाः किं धातुधृद्विप्रणमेऽव्यक्षमा 'श्रुते ! ॥ १३६ ॥
 श्रुत्वेति पुनरासीनः शिवलिङ्गस्य स प्रभुः । उदाजहं स्तुतिश्लोकान् वारस्वरकरस्तदा ॥ १३७ ॥ 15

तथाहि—

प्रकाशितं त्वयैकेन यथा सम्यग्जगन्नयम् ।
 समस्तैरपि नो नाथ वरतीर्याधिपैस्तथा ॥ १३८ ॥
 विद्योत्तयति चा लोकं ययैकोऽपि निशाकरः ।
 समुद्गतः समग्रोऽपि तथा किं तारकागणः ॥ १३९ ॥ 20
 त्वद्वाक्यतोऽपि केषांचिदयोध इति मेऽश्रुतम् ।
 भानोर्मरीचयः कस्य नाम नालोकहेतवः ॥ १४० ॥
 नो याद्वत्सुखकस्य प्रकृत्या क्लिष्टचेतसः ।
 स्वच्छा अपि तमस्त्वेन भासन्ते भास्यतः कराः ॥ १४१ ॥—इत्यादि ।

तथा—

25

न्यायावतारस्त्रं च श्रीवीरस्तुतिमप्यय । द्वाविंशच्छ्लोकमनाद्य विशदय्याः स्तुतीरपि ॥ १४२ ॥
 ततश्चगुह्यार्तिगुह्यं स्तुतिमसौ जगौ । 'वृत्त्यागमन्दिरे'त्यादिविश्रयातां त्रिनशामने ॥ १४३ ॥
 अस्व पेशादसं शृणं पठतोऽप्य समापयौ । परमेशो हृदा मक्तिं गायं वारतां हिनु ॥ १४४ ॥
 शिष्यदिगात् ततो भूमस्तत्रभावेन निर्वयौ । यथान्यतमगमलोमेर्नप्याहोऽपि निशाऽमयन् ॥ १४५ ॥
 यथा विद्वजिनो होष्टो नष्टमिच्छन् दिनो नदि । अक्षामीदादनष्टममभिसिप्यारक्ष्यतिनो धृष्टम् ॥ १४६ ॥ 30
 तदन्तर्गतपेयाम्नाद् अष्टायायाः विनिययौ । मध्येगुह्यमावर्णास्तुतिमवसंकोचय ॥ १४७ ॥
 तदस्य श्रीगुह्यस्य पुरोक्तमहत्तियनेः । प्रभोः श्रीपार्पनायस्य प्रथिमः प्रकटाऽमयन् ॥ १४८ ॥

ततः परमया भक्त्या स्तुत्वा नायं प्रणम्य च । मुक्तात्मनो ह्यमी देवा मत्प्रणामं सहिष्णवः ॥ १४९ ॥
प्रतिबोध्येति तं भूयं शासनस्य प्रभावना ।

व्ययीचत विशालायां प्रवेशानुत्सवात् पुरि ॥ १५० ॥-युग्मम् ।

वत्सराणि ततः पंच संघोऽसृणु शुभेच च । वके च प्रकटं श्रीमत्सिद्धसेनदिवाकरम् ॥ १५१ ॥

5 शिवलिङ्गादुद्देशात् कियत्कालं फणावलिः । लोकोऽघर्षेण वां पश्चान्मिध्यात्पटदरुभूः* ॥ १५२ ॥

एकदाऽपृच्छय राजानं वलादप्रतिवद्धधीः । विज्ञाहार प्रमुखस्मात् संपकासारवारिजम् ॥ १५३ ॥

१७ गीतायैवेतिभिः साद्वं दक्षिणस्थां स सञ्चरन् । भृगुकञ्जपुरोपान्ते प्रवेशमुक्ताय सः ॥ १५४ ॥

तन्नासन्नतरं प्रामगोब्रजारक्षकास्तदा । दूरेः संस्रितास्तत्र धर्मश्रवणसरयुहाः ॥ १५५ ॥

कुशाप्यवस्थिता नस्ताम् युयं प्रभवत स्थिरम् । मार्गभ्रमश्रमायस्ताः किं भूमः कलमपापहम् ॥ १५६ ॥

10 ते प्रोचुराग्रहदयं तदृच्छायासु विप्रमम् । विषाच धर्म व्याख्यात दासामो गोरसामि वः* ॥ १५७ ॥

सूरयस्तात्सदभ्यस्तगीतहृन्वडकेस्तदा । भ्रान्त्वा भ्रान्त्वा ददानाश्च तालमेलेन* तालिकाः ॥ १५८ ॥

माकृतोपनिबन्धेन सयाः सन्त्याच रासकम् । ऋतुस्तप्रतिबोध्यं वाटशमीटगौचिती ॥ १५९ ॥

ववाहि-

नवि भारिअइ नवि चोरिअइ पर-दारह अत्यु निवारिअइ ।

15 धोवाह वि थोबं दाइअइ तड सग्गि दुगदुग जाइयइ ॥ १६० ॥

तद्वाग्भिः प्रतिबुद्धास्ते वत्र प्रामं न्ववेक्षयन् । घनधान्यादिसम्पूर्णं तत् तालारासकाभिधम् ॥ १६१ ॥

अस्वापर्यंश्च तत्र श्रीनाभेयप्रतिमान्विनम् । अत्रल्लिहं जिनाधीशमन्दिरे सूरयस्ता ॥ १६२ ॥

अचलस्वापनं वच तत्राद्यापि प्रणम्यते । भन्येस्तादृक् प्रतिष्ठा हि जनेणामि न चात्यते ॥ १६३ ॥

१८ एवं प्रभावनां वत्र कृत्वा भृगुपुरं ययुः । वत्र श्रीबलमिश्रस्य पुत्रो राजा धनंजयः ॥ १६४ ॥

20 भक्त्या चाभ्यर्हितास्तेनान्यदासावरिभिर्हुतः । अवेक्ष्यत पुरं वैभिरयर्षादान्मुधिप्रभैः ॥ १६५ ॥

मीतः स चाल्पसेन्यत्वात् प्रभुं क्षरणमाश्रयत् । तैलकूले^१ऽभिमंभ्यास्तौ सर्वप्रसन्नमक्षिपत् ॥ १६६ ॥

ते सर्वपा ^२भटीमूयासंख्याः कृपाद् विनिर्गयुः । तैः क्षत्राणां बले ^३भमे ह्वास्ते परिपन्थिनः ॥ १६७ ॥

सिद्धसेन इति श्रेष्ठ वत्सासीत् सान्बवाऽभिधा । राजा तु वत्र वैराग्यात् तत्पार्थे ब्रतमप्रदीत् ॥ १६८ ॥

ययं प्रभावनास्तत्र कुर्वतो दक्षिणापथे । प्रतिष्ठानपुरं प्रापुः प्रातरेलाः कश्चिज्जे ॥ १६९ ॥

25 जानुःक्षयं परिक्षाय तत्र प्रायोपवेशनात् । योग्यं शिष्यं पदे न्यत्वा सिद्धसेनदिवाकरः ॥ १७० ॥

दिवं जगाम संघस्य दानोऽजायवान्वयाम् । तादृशां विरुदे को न दुःखी यदि सचेतनः ॥ १७१ ॥

वैतालिको विशालायां ययौ कश्चित्ततः पुरात् ।

सिद्धश्रीलभिधानाया मिलितोऽसौ ^४प्रमुखसुः ॥ १७२ ॥

तत्राह स निरानन्दं पदद्वयमनुश्रुतः । उत्तरार्धं च सावाधीत् स्वमतेरनुमानतः ॥ १७३ ॥

* 'शिवलिङ्गादुद्देशात् कियत्कालं फणावलिः । लोकोऽघर्षेण वां पश्चान्मिध्यात्पटदरुभूत् ।' B अर्द्धे एतादृशोऽयं श्रवणाग्रामकः श्रोको विधत्ते ।

1 B आराधारः । 2 A B N कुशाप्यवस्थिताम् । 3 N प्रभवतस्थिरम् । 4 N धर्मव्याख्यातः । 5 A गोरसामि, B गोरसामि । 6 N तालमेलेन । 7 N वयु । 8 B गोर् । 9 B दाईयदः, C दासिदः, N दासदः । 10 N वचमिदुगदुग ।

11 N तावदृष्टिकाभिधः । 12 A तैलं कूले, C तैलकूले । 13 N भटीमूया । 14 N बलं भामं । 15 B N प्रभोः ।

तथाहि-

स्फुरन्ति वादिखयोताः साम्प्रतं दक्षिणापथे ।

नूनमस्तंगतो वादी सिद्धसेनो दिवाकरः ॥ १७४ ॥

सापि सापायतां काये विभृद्वयानशनं व्यधात् । गीतार्थविहितारण्यनयासौ सद्गतिं ययौ ॥ १७५ ॥

प्रमोः श्रीपादलिप्तस्य वृद्धवादिशुश्रूषया । श्रीविद्याधरवंश्यत्व^१निर्वात्मक^२मिहोच्यते ॥ १७६ ॥ 5

संवत्सरशते पञ्चाशता श्रीविक्रमार्कतः । साग्रे जाकुटिनोद्वारे आद्रेन विहिते सति ॥ १७७ ॥

श्रीरचताद्विगृह्यन्पथीनेमिभवनस्य च । वर्षासप्तमठात् तत्र प्रशस्तेरिदमुद्धृतम् ॥ १७८ ॥

इत्थं पुराणकविनिर्मितशास्त्रमध्यादाकर्ण्य किञ्चिद्भयोरनयोद्धरिभ्रम् ।

श्रीवृद्धवादि-कविचासवसिद्धसेनवादीन्द्रयोरुदितमस्तु धिये मुदे वः ॥ १७९ ॥

श्रीचन्द्रप्रभसूरिपट्टसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-

10

चन्द्रः सूरिनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीसुवा ।

श्रीपूर्वपिचरिभ्ररोहणगिरौ प्रयुञ्जत्सूरीक्षितः

शृङ्गोऽभूदमलोऽष्टमः सुचरितं श्रीवृद्ध-सिद्धाश्रितम् ॥ १८० ॥

॥ इति श्रीवृद्धवादिस्मरिप्रबन्धः* ॥

॥ प्रन्धाः १९६ ॥ उभयम् ॥ १९८९ ॥

15

१. श्रीहरिभद्रसूरिचरितम् ।

५१. स जयति हरिभद्रसूरिरुच्यन्मतिमदतारकभेदबद्धलक्षः ।
 शरभश्च इव शक्तिविभूतारिर्गुरुबहुलेदयदन्नपन्नतथीः ॥ १ ॥
 कुसुमविश्रितमोहशत्रुपायोनिधिनिघनाश्रयविद्युतः प्रकाशम् ।
 शिरपरिचयगाढरुद्धमिथ्यापहजलालकशैलवृद्धिविघ्नः^१ ॥ २ ॥
 जिनभट्टमुनिराजराजराजकलशभवो हरिभद्रसूरिरुचैः^२ ।
 वरचरितमुदीरयेऽस्य धात्पादविगणयन्मतिमानवं स्वस्तीयम् ॥ ३ ॥—युग्मम् ।
 इह निखिलकुहूकृतोपकारादहिमरुचिः क्षत्रिणा निमन्त्रितो नृ ।
 रुचिरतरुचिप्रकाशिताशः प्रभवति यत्र निश्चयः रत्नराशिः ॥ ४ ॥
 जगदुपप्लुतिकारिणोर्ध्वेहिष्कृद्द्वि-शशिनाः शिविलः समैलि नेरुः ।
 शिरसि वसतिदरु शशिने यन्निविधिमिरसि स चित्रकूटशैलः ॥ ५ ॥
 बहुतरुपुष्पोत्तमेशलीलाभवनमलं गुरुसात्विकाश्रयोऽयः ।
 त्रिविधमपि कृणाय मन्यते यन्नगरवरं तदिहास्ति चित्रकूटम् ॥ ६ ॥
 हरिरपरवपुर्विधाय यं स्वं क्षितितरुक्षणदक्षमभवाक्षयम् ।
 असुरपरिवृद्धग्रजं विभिन्ये^३ स नृपतिरत्र बभौ जितातिनामा ॥ ७ ॥
 चतुरधिकदशप्रकारविधाक्षितिपठनोन्नतिरिमिहोन्नताली ।
 अतिवरलमतिः पुरोहितोऽभूत्पविदितो हरिभद्रनामविषाः^४ ॥ ८ ॥
 परिभवनमतिमहाबलेषाम् क्षितिसलिलान्मर्यासिनां घुषानाम् ।
 अवधारणालकाधिरोहण्यपि स दधौ त्रितयं जयामिलापी ॥ ९ ॥
 स्फुटति जठरमत्र शास्त्रपूरादिति स दधायुदरे सुवर्णपट्टम् ।
 मम समयतिरसि नैव जन्मक्षितिवलये यद्वते लता च जन्म्याः ॥ १० ॥
 जय यदुदितमत्र नावगच्छाम्यहमिह तस्य विनेयतामुपैमि ।
 इति कृतकृतिदुस्तरप्रतिक्षः फलिसञ्जलशतया स मन्यते स्म ॥ ११ ॥—त्रिमिर्विज्ञेयकम् ।
 १२. अथ पथि स चरन्^५ सुखासनस्थो बहुतरपाठकर्णिवर्णरीर्णः^६ ।
 जलिकुलकलित कपोलपाल्थो मदजलकन्दमदुर्गमीवृत्तक्षमा ॥ १२ ॥
 विपणिगृहसमूहभङ्गमीतभ्रमदतिगोनविहसलोकदृश्यम् ।
 कुमरगभयमीतमेषुनदयद्द्विपदचतुष्पदहीनमार्गहेतुम् ॥ १३ ॥
 विधुरविरसितप्रपातपूरैरतिपरिरोदितगोहिव्यासमर्मम् ।
 गजपरिवृद्धैर्द्विगोत्तमाङ्गत्वमितविपूनन्यूतसाविष्टम्^७ ॥ १४ ॥—त्रिमिर्विज्ञेयकम् ।
 भ्रम इव यथा वरुणपृष्ठान् कुसुममार्गं प्रविचित्र तिग्मभानुम् ।
 प्रतिविस्तृजति चन्द्रलस्यमाषात्रिनगृदमेप तथा द्विगोऽम्बररोहन् ॥ १५ ॥

१ A रुद्रि । २ N रुद्रि । ३ N विभिने । ४ A गणपति, N गणपति । ५ B चरन्, N चरन्तरुणम् ।
 ६ N रुद्रि । ७ B चरिदम्, A परिदृश्यम् । ८ A *जरीरम्, D कतिरम् ।

मलजवलयदर्शनोर्ध्वदृष्टिः कथमपि तीर्थपतिं दृदर्श सोऽथ ।
अवदद्विदितोत्तमार्थतत्त्वो मुवनगुरावपि सोपहासवाक्यम् ॥ १६ ॥

तथाहि—

वपुरेव तवाचष्टे 'स्पष्टमिष्टान्नभोजनम् ।

न हि कोटरसंस्थेऽग्रौ तरुर्भवति शाद्वलः ॥ १७ ॥

5

राजसिंह पररण्यथा प्रवृष्ट्य क्यवहितमत्र वटु^१प्रजैर्भ्रमद्भिः ।

निजमथ निलयं ययौ पुरोधास्तृणमिव सर्वमपीह सन्वमानः ॥ १८ ॥

परतरदिवसे च^२ राजसौधाद्वसितमंत्रविधेयकार्यजातः ।

प्रति निजनिलयं प्रयाग्रीहीधे स्वरमशृणोन्मामुरं स्त्रियो जरताः ॥ १९ ॥

प्रकटतरन्तविः स्त्रिरप्रतिहो भवनिरहितावसरेऽवधारयन् सः ।

10

व्यमृशदथ नचाधिगच्छति स्म धृतविषमार्थकदर्शितः स गाथाम् ॥ २० ॥

सा धेयम्—

चक्षिदुगं हरिपणानं पणानं चक्षीण केसवो चक्षी ।

केसव चक्षी केसव कुचक्षी केसी य चक्षी य ॥ २१ ॥

अवददिति यदस्य^३ । चाकन्धियं बहुतरामत्र विधापितं भवता ।

15

इह समुचितमुत्तरं वयौ सा शृणु ननु पुत्रक । गोगवात्रंस्त्रिप्तम् ॥ २२ ॥

इति विहितसमुत्तरेण सम्यक् स च वदति स्म चमत्कृतिं वृषातः ।

निजपठितव्याचरणं^४ विवेदि त्वमिह सवित्रि ! न वेदयद्^५ स्वदयम्^६ ॥ २३ ॥

अवददथ च सा यथा गुरोर्नोऽनुमतिरपीतिविधौ जिनागमानाम् ।

न^७ विवृतिकरणे विचारमिच्छुर्वैदि हि तदा प्रभुसंनिधौ प्रयाहि ॥ २४ ॥

20

वचनमिति निशम्य सोऽपि द्यूयौ परिहृतद्वर्षभरः पुरोहितेष्टाः ।

अपि गुरुगुरुवैष्टुपागम्ये परिकलना न^८ समस्ति बाढ्येऽस्मिन् ॥ २५ ॥

जिनमतगृहिगृहचन्द्रहालां वदियमुपैषि ततो हि जैनसाध्वी ।

जिनपतिमुनयो गुरुत्वमस्या विदधति तन्मम तेऽपि बन्दीयाः ॥ २६ ॥

सकलपरिहृतिर्ममागतेयं दुरतिगमा वचनस्य वत् प्रतिष्ठा ।

25

व्यमृशदथ स नेहमागतः स्वं वदतु विनिद्रतया निशां च निन्ये ॥ २७ ॥

§ ३. अथ दिवसमुखे वदेकचित्तोऽगमसिंह वेदमनि तीर्थनायकस्य ।

हृदयवसतिवीवरागयिम्बं बहिरपि वीद्वय मुदा स्तुतिं प्रतेने ॥ २८ ॥

तथाहि—

वपुरेव तवाचष्टे 'मगचन् । वीतरागताम् ।

30

न हि कोटरसंस्थेऽग्रौ तरुर्भवति शाद्वलः ॥ २९ ॥

1 A तयाचष्टे । 2 N वद । 3 A B वदन्, N वदन्, 4 N वद । 5 A विचारणं । 6 A वेद, C वेद । 7 C तमयं, N तमयं । 8 A नास्ति 'न' । 9 N 'वसतिगमो' ।

- दिवसगणमनर्थकं स पूर्वं स्वकमभिमानकद्वयमानमूर्तिः ।
 अमनुव स ततश्च मण्डपस्थं जिनभटसूरिशुनीश्वरं ददौ ॥ ३० ॥
 हरिमिव विबुधेश्वरद्वन्द्वं श्रमनिषिद्धाधुविधीयमानसेवम् ।
 तस्मिन् गुरुमुदीक्ष्य शोपशोपात् समजनि जनिवकुवासानावसानः ॥ ३१ ॥
- 5 हृतहृदय इव क्षणं स तस्यौ तदनु गुरुर्व्यश्रुत् स एव विप्रः ।
 य इह तु विदितः स्वशास्त्रमन्त्रप्रकटमतिरूपपूजितो यशस्वी ॥ ३२ ॥
 मदकलमजरुहराजयत्समभ्रमवशतो जिनमन्दिरान्तरस्थम् ।
 जिनपतिमपि वीक्ष्य शोपहासं वचनमुवाच भद्रावगीतचित्तः ॥ ३३ ॥—युगम् ।
 * इह पुनरपुना यथावकसाजिनपतिमिन्धमथादरात् स वीक्ष्य ।
- 10 अतिसथितरचिचरङ्गसङ्गी खवनमुवाच पुराणमन्यथैव ॥ ३४ ॥
 भवतु तनु विलोक्यमेतदग्रे तदनु जगाद सुनीचरो द्विजेशम् ।
 निरुपमधिपणानिवे ! शुभं ते ? कथं किमागमने निमित्तमत्र ॥ ३५ ॥
 न्यगददय पुरोहितो विनीतं किमनुपमप्रतिभोऽहमस्मि पूज्याः ।
 जिनमतजरतीवचो मयैकं भुवमपि नो विवरीतुमत्र शक्यम् ॥ ३६ ॥
- 15 अपरसमयपित्तशास्त्राणि व्यभृशमहं तु न चकिञ्चेशवानाम् ।
 क्रममनुमुदितं तया प्रमुष्ये तस्मिन् निवेदयत प्रसय मेऽयम् ॥ ३७ ॥
 अथ गुरुरपि जल्पति स्म साधो ! जिनसमयस्य विचारणव्यवस्थाम् ।
 गणु सुकृतमते प्रगुह्य दीक्षां तदनुगता च विधीयते तपसा ॥ ३८ ॥
 विहितविनयकर्मणा च छाभ्यो मिल्दचलातलमौलिनानुयोगः ।
- 20 इति तद्वचनमोऽन्यथा तु न स्वाद् यदुचितमाचर मा स्वरां विपास्तवम् ॥ ३९ ॥
 अथ स किञ्च समस्तसङ्गहानि सकलपरिमहसाक्षिकं विधाय ।
 गुरुपुरतः वपाददे चरित्रं परिहृतमन्दिरवेप इष्टलोचः ॥ ४० ॥
 गुरुरवददद्यागमप्रवीणा यमि-यतिनीजनमौलिशेखरश्रीः ।
 मम गुरुमगिनी महत्तरेण जयति च विद्युतजाकिनीति नाम्नी ॥ ४१ ॥
- 25 अभगदय पुरोहितोऽन्यथा भवभवशास्त्रविशारदोऽपि मूर्खः ।
 अतिमुकृतयशेन धर्ममात्रा निजकुलदेवतवैद्यो बोधितोऽस्मि ॥ ४२ ॥
 अयमवगतसाधुधर्मसारः सकलमहाप्रतपपूर्वधरश्रीः ।
 गुरुमगददय प्रवर्तमानामभगणसारविचारपारदृष्ट्या ॥ ४३ ॥
 अधिकरणिषशास्त्रमुपसप्तानुगतिविलोच इयदितानि जहो ।
- 30 त्वदपरिचयमूर्तितो सुनीश ! प्रचिकटिषुर्निजमासुतीनलत्नम् ॥ ४४ ॥
 मृगशृङ्गिरधुना शुभानुभावात् भुवभरसागरमन्यलीनचित्तः ।
 जनधिगतविमुक्तवधवाताप्रियविरहप्रभृतिव्यस्त्यभूवम् ॥ ४५ ॥

गुरुदिदमवधार्य धर्मशास्त्राध्ययनसुपाठनकर्मलब्धरेखम् ।

सुरचितमुकृतोपदेशलीलं विजपदमण्डनमादधौ सुलभे ॥ ४६ ॥

अनुचरितपुराणपादलिप्तप्रमुखसमो हरिमद्रसूरिरेपः ।

कलिसमययुगप्रधानरूपो विमलयति क्षितिमंद्दिसंक्रमेण ॥ ४७ ॥

अपरदिवि निजौ स जामिपुत्रौ पितृकुलकर्कशवाक्यतो विरक्तौ ।

प्रहरणशतयोधिनौ कुमारौ बहिरवनावुदपश्यदात्तचित्तौ ॥ ४८ ॥

अथ चरणयुगं गुरोः प्रणम्य प्रवमणतुर्गुह्यतो विरागमेतौ ।

तदनु गुरुवाच वासना चेन्मम सविधे' प्रतभारमुद्धेयाम् ॥ ४९ ॥

तदनुमतिमवाप्य नैप हंसं सपरमहंसमदीक्षयत् ततोऽथ ।

व्यचरयत् स तौ प्रमाणशास्त्रोपनिषदिकधृतपाठशुद्धबुद्धौ ॥ ५० ॥

१४. अथ च सुगततर्कशास्त्रतत्त्वाधिगममहेच्छतया गुरुकर्मभ्यः ।

अवनितरुमिलकुलाटपट्टौ सुललितविज्ञपनां वितेनतुस्तौ ॥ ५१ ॥

दुरधिगमतथागतागमानामधिगमनाय सदाहितोद्यमौ सौ ।

प्रदिशत नगरं यथा तदीयं प्रति निजबुद्धिपरीक्षणाय यावः ॥ ५२ ॥

गुरुरपि हृदये निमित्तशास्त्रादधिगतमुत्तरकालमाकलय्य ।

अवविति शुभं न तत्र वीक्षे'ऽभ्युपगममेतमतो हि माद्रियेयाः ॥ ५३ ॥

तनु पठतमिहैव देशमध्ये गुणियतिनायकसन्निधौ तु वस्ती ।

मतिरतिशयभासुराऽपि केषांचिदपि परागमवेदिनी समस्ति ॥ ५४ ॥

गुरुमिह विरहस्य कः कुलीनः पथि निरपायतयेऽपि यंभ्रमीति ।

कथमवगतदुर्निमित्तभावे तदिह न नोऽनुमतिर्दुरन्तकार्ये ॥ ५५ ॥

अथददथ विहस्य हंसनामा गुरुजनयुक्तमिदं तु वत्सलत्वम् ।

अथदगुचरणात् प्रभावयन्तौ भिक्षु शिशुको परिपालितो न पूज्यैः ॥ ५६ ॥

अपशकुनगणः करोतु विद्याऽध्वनि परपुयेपि चेतनायुतानाम् ।

अविरतमभिरक्षति क्षतालो विरजयितो भवदीयनाममन्त्रः ॥ ५७ ॥

दुरधिगमदविष्टदेशशास्त्राधिगमकृते गमनाद्यागमाच्च ।

फ इयं तु विगुणः कृत्वक्षतायाः' क्षतिकरणस्तदिदं विधेयमेव ॥ ५८ ॥

अथददथ गुरुचिन्नेययुगं हितकथमे हि न औचित्यं भविष्यत् ।

मवति खलु ततो यथेहितं वा विदधतमुत्तममस्य निन्दितं वा ॥ ५९ ॥

अथ सुगतगुरं प्रतस्यतुस्त्रायगणितसद्'गुरुगौरवोपदेशौ ।

अतिशयपरिग्रासजेनलिप्तौ न चलति खलु भवितव्यतानियोगः ॥ ६० ॥

कतिपयदिवसेरवापतुस्तां सुगतमतप्रतिबद्धराजधानीम् ।

परिकलितकलावपूतवैषाल्यविषठनार्थितया मठं वयातौ ॥ ६१ ॥

पठनविधिकृते विहारमाला विपुलतराऽस्ति च तत्र दानशाला ।
 सुगतमुनिपतिश्च तत्र शिष्याननवरतं किल पाठयेद् यथेच्छम् ॥ ६२ ॥
 अतिमुत्प्रेतमुत्तिष्ठः पठन्तौ सुविपमसौ गवशास्त्रजावमत्र ।
 परबुधजनदुर्गमार्थवत्त्वं कुशलतया सुप्रतोऽधिजन्मतुल्यौ ॥ ६३ ॥
 5 जिनपतिमतसंस्थिताभिसंधिं प्रति विहितानि च यानि दूषणानि ।
 निहतमतितया यतोर्नीलाविशयवशेन निजागमप्रमाणैः ॥ ६४ ॥
 दृढमिह परिहृत्य तानि हेतून् विशदयन् जिनवर्कशैलेन ।
 सुगतमतं निषेधद्वयं युक्ताच्च समल्लिप्तामपरेषु पत्रेषु ॥ ६५ ॥—युग्मम् ।
 इति रहसि च बावदाददाते गुरुपञ्चमानविलोडितं हि वाचत् ।
 10 अपगन्तममुतः परैश्च लब्धं गुरुपुरतः समनायि पत्रयुग्मम् ॥ ६६ ॥
 अवलोक्यतोऽस्य हेतुदार्ढ्यं प्रति निजवर्कमुदग्रदूषणेषु ।
 जिनपतिमतं भूषणेषु पक्षेऽप्यजयमभून्मनसि भ्रमो मदीयान् ॥ ६७ ॥
 अभगद्वयं स विलम्बातिरेकात् पिपटिपुरहं दुपासकोऽस्ति कश्चित् ।
 अपर इह मदीयदूषितं कः पुनरपि भूषयितुं समर्थबुद्धिः ॥ ६८ ॥
 15 स्फुरति च क उपाय ईदृशस्याधिगमविषाविति चिन्तयन् स वसौ ।
 कश्चिदमलधियामपि सरलन्ति प्रतिपद् ईदृशि कुत्रचिद् विषये ॥ ६९ ॥
 वदमिषद्वयं बुद्धिरस्य मिथ्याग्रहमकारपूर्णचन्द्रोऽयम् ।
 अवदद्वयं निजान् जिनेष्टाविश्वं यत्नपुरो निदधस्त्वमध्यनीह ॥ ७० ॥
 वदतु शिरसि तस्य भो ! निषाय ब्रमण्युगं हि समागमो विषेयः ।
 20 इदमिह न करिष्यति प्रमाणं मम पुरतोऽध्ययनं स मा विषत्ताम् ॥ ७१ ॥
 गुरुपञ्चममिदं तथैव योदोः कृतमरिखेरपद्मं रणैः रणैले ।
 अयं मनसि महार्तिसंगतौ तौ विमथ्यतुः प्रकटं हि सकटं नः ॥ ७२ ॥
 न विदधिषं यदिदं क्रमो सद्युक्तौ प्रतिक्रियमूर्धनि लक्षितौ तदानीम् ।
 नहि पुनरपि जीविते विद्याशा विवरणमानसपाठकादमुप्यात् ॥ ७३ ॥
 25 यत्किमिह पदयोः क्रियावद् सद्गुरुहृदि भद्रमुनीवरस्य तस्य ।
 अतिदुस्तिमनायकं विचार्यैः प्रजनविधिं प्रतिषेधति स्म यः प्राह ॥ ७४ ॥
 अविनयपलमानयोलुप्यं समुदितमत्र विनिश्चितं तथैवत् ।
 न चठति नियमेन दैवदण्डं निजजनने सफलद्वया श्रुतिर्वा ॥ ७५ ॥
 नरकफलमिदं न कुर्वहे भीतिनपतिमूर्धनि पादयोर्निवेशः ।
 30 परिज्ञादित्तरो वर विप्रिभ्यो निजचरणौ नतु जैनदेहलभौ ॥ ७६ ॥
 निषेधमुपगतं यथा तथा वा यदिह च सादममेव सप्रार्थयम् ।
 इति दृढतर आचयेर्नैव न्यः प्रतिकृतमत्र कृते विषेयमेव ॥ ७७ ॥

तदनु च रटिनीकृतोपवीतो जितपतिविम्बहृदि प्रकाशसत्त्वौ ।
 शिरसि च चरणौ निधाय यातौ प्रयवतमैरुपलक्षितौ च बौद्धेः ॥ ७८ ॥
 प्रतिपद्यशकडारकेकराक्षैरतिकुसलेरखलोकितौ च तैस्तौ ।
 गुरुरवददहो पुनः परीक्षामपरतरां सुगतद्विपोर्विधासं ॥ ७९ ॥
 शिरतरमनसस्तदाभ्रमय प्रतिविधये हि न चादरो विधेयः ।
 सुरशिरसि च पादपातमुखं न हि समधीनिधयोऽपि संविदभ्युः ॥ ८० ॥
 अथ च कृतमिहोपवीतयेतन् प्रतिकृतमत्र कृते दृढस्वचिह्नम् ।
 दृढमतिरपरोऽपि कश्चिदीदृग् न हि विदधाति यथा विकर्ममीतः ॥ ८१ ॥
 परनगरसमागताश्च विद्यार्थिन इह जैव मया कदर्थनीयाः ।
 भवति च कुयशोभरस्तदत्र प्रतिकरणं कुपरीक्षितं न कार्यम् ॥ ८२ ॥
 इति वचनममुष्य ते निशम्य स्थितिमभजन् शुरुणा जना निरुद्धाः ।
 शयनमुखि गृहोपरिस्थितास्तौ प्रतिदिशि यामिक एक एव चक्रे ॥ ८३ ॥
 जिनगुरुशरणं विधाप रात्राविह शयितौ परमेष्ठिनः स्मरन्तौ ।
 समागत च तयोरनिच्छतोरप्यसुखमरे सुखभा वदा प्रसीला ॥ ८४ ॥
 प्रयवतमं घटावली तदोद्गुणमितलनः स विमोचयांबभूव ।
 रज्ज्वरज्ज्वलिते स्तरेण शय्यां विजहुरमी विरसं तदा रटन्तः ॥ ८५ ॥
 निजनिजकुलदेवताभिधास्तेऽभिदधुरिहा द्रुतसम्भवेण यौ च ।
 जगृहसुरथ जैननाम तेषां नरयुगलं मतमित्यभूष शब्दः ॥ ८६ ॥
 अथ निधनभयेन साहसिकयाद् वरतरमौपयिकं तु लब्धयन्तौ ।
 अनवरतमहातपप्रवृत्तान् तत उदबभूव तद्युगं खदेहे ॥ ८७ ॥
 तनुरुहयुगमत् ततः दृष्टिव्यां मुमुचसुरंगमथोद्गुणमिवसौ ।
 मृदुशयनवलादिबोधिनी चाग्रहततन् कुशलवुं दममुद्धा ॥ ८८ ॥
 लघुवरचरणप्रचारयुक्त्या द्रुतमपचक्रमतुः पुरात् तदीयात् ।
 मतिविभयवद्वाद्यनुद्वयानौ छलयति कं न मतिर्हि सुप्रयुक्ता ॥ ८९ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।
 हत हत परिभाषिणस्तपोस्तेऽनुपदमिमे प्रययुर्मेढास्तदीयाः ।
 अतिसविधमुयागतेषु हंसोऽवदिति तत्र कश्चिद्विद्वत्तमवन्धुम् ॥ ९० ॥
 ब्रज इति गुरोः प्रणामपूर्वं प्रकथय मामकदुष्कृतं हि मिथ्या ।
 अग्रणीतकरणान्मसापराधः कुवितयतो विहितः समर्पणीयः ॥ ९१ ॥
 इह निवसति सूरपालनामा शरणसमागतवत्सलः क्षितीशः ।
 नगरमिदमिहास्य चक्षुषीक्यं निकटतरं ब्रज सन्निधौ ततोऽस्य ॥ ९२ ॥
 इति सपदि विसर्जितोऽपि तस्यौ शरणमेकं स मु तैः सहस्ययोषी ।
 गतनुममवतस्त्वयुद्धतेतैः हतहतघनवभरावलीभिर्हंसः ॥ ९३ ॥

5

10

15

20

25

30

अतिविपुलतया शिलीमुखानां तितवरिवाजनि तस्य विग्रहश्च ।

अपतदथ स वंचरक्त चन्द्र्योर्महितनरैरभवत् ततः परासुः ॥ ९४ ॥

अवरज इह ^१मोहतो ह्यमुञ्चन् सविधममुष्य क्रुपाद्वर्तव्यवाक्यात् ।

त्वरिततरपदप्रचारवृत्त्याऽगमदयनीपवित्सूरपालपार्श्वम् ॥ ९५ ॥

5 शरणमिह ययौ च तस्य धीमान् तदनुपदं रिपवः परः सहस्राः ।

अयनिपतिमवाप्य चैनमूचुः प्रवितर नः प्रतिपन्थिनं समेतम् ॥ ९६ ॥

अवददथ स को धलेन नेता सम मुजपञ्जरवार्तिनं किलेनम् ।

अनयिनमपि नार्पयान्यशुं तत् किमुत कलाकलितं नयैकनिष्ठम् ॥ ९७ ॥

सुगतमतभटास्तथाऽभ्ययुक्तं परतरद्देशनरस्य हेतवे त्वम् ^२ ।

10 धनकनकसमृद्धराज्वराष्ट्रं शमयसि ह्यस्मदधीशकोपनात् किम् ॥ ९८ ॥

अवदद्विह स चोत्तरं गरीयःपुरुषगणैर्मम यद्वत् व्यथायि ।

मरणमथ च जीनितं हि ^३भूयात् नहि शरणगववरक्षणं लजामि ॥ ९९ ॥

इतरद्विह दधामि चैकमेव प्रकटयतिर्वेदितं ^४प्रमाणज्ञासुः ।

तत् हममभिभूय वादरीलोपितमिह घत्त पराजये जये वा ॥ १०० ॥

15 अथ घञनविचक्षणः स तेषामधिपतिराह वचस्त्विदं प्रियं नः ।

परमिह वदनं न दृश्यमस्य क्रमयुगलं सुगतस्य मूर्ध्नि योऽवात् ॥ १०१ ॥

तदनु च यदि शक्तिरिति तस्यान्तरिततरः प्रतिसीरयासु हेतुर् ।

यदि जयति स यातु कौशलात् तन्नियतमसौ विजितस्तु वष्य एव ॥ १०२ ॥

अथ घटमुल्लयादिनी रहःस्था वदति तथागतशास्त्रमाधिदेवी ।

20 स्वयमिह हरिभद्रसुरिशिष्यः पुनरनयोर्न वभूव दृष्टिमेलः ॥ १०३ ॥

^५व्यवृष्टदथ स च ^६चटलैकनिष्ठाः सुगतमते प्रभवन्ति सूर्योऽपि ।

अवितथमिह नो घटेत चैतत् शुटति वचो न ममापि यत्पुरस्तात् ॥ १०४ ॥

अथ धनुदिनयादतो विपण्णः स परमहंसकृती विपादमाधार ^७ ।

विभवति ^८शुटसंकटे विचिता निजगणशासनदेवता किलाम्बा ॥ १०५ ॥

25 स्मृतिवशत इयं तदा ^९समायाजिनभतरक्षणनित्यलब्धलक्षा ।

वदति च शृणु वत्स ! मुक्तिमसाधुवितभराद् शुक्लस्यमूलभूमे ! ॥ १०६ ॥

सुगतमतसुरी समस्ति तारा वदति निरन्तरमक्रुद्वचः सा ।

मनुज इह सुरैः समं विवादी क इव भवन्तगृहे समृद्धमस्मन् ॥ १०७ ॥

प्रतिवद च तमथ दंभपादिमुपयसमानकृतप्रतिश्रवं त्वम् ।

30 अनुपदनपुरःसरं प्रजल्प्यं भवति कथं घटते हि वादमुद्रा ॥ १०८ ॥

^{१०}छलमिदमधुनेव तद्विना स्यात् प्रकटवरं ^{११}तदतो जयस्तवेव ।

अवददथ स मेऽत्र कोऽन्य एवं जननि ! विना भवतीं करोति सारां ॥ १०९ ॥

1 A B मोहतो । 2 B C N स्म । 3 A नास्ति 'हि' । 4 B C सितः । 5 B विवृष्टदः । 6 N स वरलैकः । 7 A मागवः ; B वादकान, C विवाद न्यायः । 8 B विभवति । 9 N समायाजिनः । 10 N बलः । 11 B N वदतो ।

इति समुचितश्रुत्तरं विधायापरदिवसे विदधौ सुरीनिदेशम्^१ ।

प्रतिवदितरि संशिते च सौनं स जवनिकांचलमूर्द्ध्वा^२भाववान् ॥ ११० ॥

कलशमद्य चकार पादपातैर्विज्ञकलमाश्रितवैपरीत्यमेव ।

अवददद्य सद्भवावमुद्राश्रुवमिह कृष्टिजनाधमा भवन्तः ॥ १११ ॥

वधकृतमतयोऽस्य ते ह्यभिप्राः समभिहिता^३ ननु तेन मूमिपेन ।

नयविजयमद्यः परावर्त्त^४ (ध्वं ?) श्रुतः किमु वधमर्हति साधुलब्धवर्णः ॥ ११२ ॥

अथ कुनयमपीमयातनुध्वं यदि न सहेऽहमिदं निशम्यतां वत् ।

रणश्रुति परिभूय मां प्रहीता खलु य इमं स तु लात्वपातुकप्रीः^५ ॥ ११३ ॥

तदनु नयनसंज्ञयाऽथ विद्वान् वतु समकेति पलायनाय तेन ।

लघु लघु स पलायनं च चके क इव न नश्यति मृत्युमीविह्वलः ॥ ११४ ॥

दुतचरणगतैर्यहिः प्रगच्छन् स च निर्णेजकनेकमाहुल्लोके ।

श्रुतिगुप्तविभागतेज्यवादीत् तमिह ब्रज स्वमिहाययौ प्रपातः ॥ ११५ ॥

स्वमतिविभयतः प्रणाशितेऽस्मिन् वसनविशोधनमादधत् तयासी ।

तरलतुरगिणा च जल्पितो यन्मनुजोऽनेन पया जगाम नैकः ॥ ११६ ॥

रजक इह स तेन दूर्वितोऽस्य त्वरिततरः स च क्षीघ्रमेव तेन ।

निजमदनविषहे समापिं श्रुत्या प्रतियचले^६ च बलं तदीयवाक्मयात् ॥ ११७ ॥

निजमतिपलतस्ततः प्रकाशं^७ विमयमनाश्रुलितोऽभियिञ्चकृत् ।

अभिसमगत तद्विहैः^८ कियकिरुचरणाम्बुहं^९ समागमोत्कः^{१०} ॥ ११८ ॥

इतर इति निजेशकार्यसिद्ध्या नृपतिममुं किल सांत्वयाम्बुवुः ।

अणुतरविपये दृढं सहायं परिहरते हि क लप्रपौरुषोऽपि ॥ ११९ ॥

अथ निजगुरुसंगमाश्रितेन हुतकरणः शिरसा प्रणम्य पादौ ।

दृढतरपरिरुच्य एव तैश्च अविगलद्दुःखल्लो जगाद सद्यः ॥ १२० ॥

शुद्धजनवचसां श्रुतामि तेपां परतरदेशगतौ हि वैनिपिदौ ।

निशमयत विभो ! प्रचन्दमेनं कुबिनयश्रिप्यजनास्ततः प्रवृत्तम् ॥ १२१ ॥

इति चरितमसी जगाद यापनिजगुरुवन्धुपरतुतावसानम् ।

अथ निगदत एव हृष्टिमेदः^{११} समजनि जीयहरो बली हि मोहः ॥ १२२ ॥

१५. विमृशति हरिभद्रसूरिरिदम् किमु मग संकटमद्भुतं प्रवृत्तम् ।

विमलतरङ्गलोद्भवौ विनीतौ यमनियमोद्यमसंगतौ प्रवीणौ ।

अतविजयप्रकाशपदपरिमलतोमिदविद्वद्विषादी ॥ १२४ ॥

अपि परतरदेशसंलक्षणाधिमरसेन गतौ च विपकृष्टम् ।

मदशुद्धतयनेन जीवितान्तं गयतुहमावपि कर्म धिक् दुस्तम् ! ॥ १२५ ॥

१ A विपत्तं । २ B N 'मूर्ध्नि' । S A C तपयिहता । ४ A 'पातुकः धीः' । ५ N प्रतिवदते । ६ A प्रधमरे । ७ N 'तममपरिने' । ८ N 'चर्त' । ९ समागमः W । १० N 'निवेद' । ११ N निराम' । A निरामि' । * 'आपमलं प्रगाढं दुःखं' इति C रिपणी ।

विनयमथ शमं स्मरामि किं वा गुरुपदसेवनमद्भुतं किमत्र ।
 नहि मम सदशैस्तु भन्दमान्यैः परिचरणं ननु तादृशां विलोक्यम् ॥ १२६ ॥
 मुलकृतकचलैर्विशुद्धदेहौ चटकशिख इव यावज्जातपक्षौ ।
 अवसर इह तौ सपक्षतायां शृङ्गमतिगम्य दृष्टोः पथं व्यतीतौ ॥ १२७ ॥
 5 कलुषकुलनिवास पप देहः सुचरितकक्षदधानलार्निरुमः ।
 इह हि किमधुना प्रघार्यतेऽसौ विरहभरेऽपि 'सुशिक्षयोरवासे' ॥ १२८ ॥
 विनिहततमनिर्घृतिप्रकारां कमिष विरोषमबामुमत्र धार्याः ।
 सुललितवचनौ विनेयवर्षावसव इमौ हि विना कवर्यधुर्याः ॥ १२९ ॥
 इति विष्टुशत एव सौगतानामुपरि महः समुदैजिज्ञान्वयस्थम् ।
 10 सुविहितपरिकर्मेणाऽपि साध्यं न सहजमाभिजनं महत्तमेऽपि ॥ १३० ॥
 अवददथ स सौगताः कृतास्ते परिभवपूर्णहृदो गृहस्थितेन ।
 अतिविनयविनेयहिंसनेनाद्भुतहृतचित्तनिष्ठतिसापराधाः ॥ १३१ ॥
 श्रुतविद्विषनयेऽपि युक्तमुक्तं सकलबलेन निवारणं रिपूणाम् ।
 'परभवगतिरस्य निर्मला नो य इह सशल्यमना लभेत वृत्तुम् ॥ १३२ ॥
 15 इति जिनपतिशसनेऽपि सूक्तं गुरुतरद्वोपमनुद्धृतं हि शल्यम् ।
 सुगतमतद्युतो निर्वर्हणीयाः स्वस्त्युतनिर्मयनोत्थरोपपोषात् ॥ १३३ ॥—विरोषकम् ।
 इति मतिमति चेतसि प्रकामं गुरुमभिष्टुच्छय धर्यौ विना सहायम् ।
 इदि विगलितसंयमानुकम्पो नगरमवाप ख भूमिपस्य तस्य ॥ १३४ ॥
 हुत्तरममिगम्य पार्श्वमस्य प्रकटतरीकृतजैनलिङ्गरूपः ।
 20 षट्ति च हरिभद्रसूरिरेवं जिनसमयप्रवराशिपाभिनन्द्य ॥ १३५ ॥
 शरणसमितवज्रपञ्चर ! त्वं गृणु मम वाक्यमशक्यस्तत्त्वभङ्ग ! ।
 इह हि मम विनेय वजिजीवे स परमहंस इति त्वया प्रसिद्धः ॥ १३६ ॥
 किमिव न तव साहस प्रशस्तं क्षितिप ! शरण्यकृते हि लक्ष्य(क्ष)संक्षपम् ।
 बलमयगणितं तदेतदभ्युन्नतिकरमूर्जितमस्ति नापरस्य ॥ १३७ ॥
 25 निरगममिह सांभुमीनष्टुप्तिः कृतिजनरीतिर वन्नतप्रमाणः ।
 अतिशयनिमविष्टवाक्प्रवन्धात् सुगतमतस्थितक्रोविदान् जिगीषुः ॥ १३८ ॥
 अवददथ स सूरपालभूपो मम तव चापि विजेयतापदे ते ।
 'छलविवदननिष्ठिता' अजेयाः शलभगणा इव ते हामी बहुत्वात् ॥ १३९ ॥
 परमिह कमपि प्रपञ्चमग्र्यं ननु विदधामि यथा भवद्विपक्षः ।
 30 स्वयमपि विलय प्रयाति येन प्रतिकूलं वचनं तु मे न गण्यम् ॥ १४० ॥
 अवहितिपर वाचमेकका मे गृणु तव काचिदजेयशक्तिरस्ति ।
 अवददथ च को हि मा विजेता बहति सूरि यदुदन्तमम्बिकाख्या ॥ १४१ ॥
 वचनमिति निशम्य तस्य भूपः सुगतपुरे प्रजिघाय दूतमेव ।
 अपि स लघु जगाम तत्र कृतो वचनविचक्षण आट्टतप्रपञ्चः ॥ १४२ ॥

सुगतगुरुमथ प्रणम्य तन्नामददिति भूमिपतिः स सूरपालः ।
 स्फुरिततनुमिवेह भारती त्वामिति किल विज्ञपयलनल्पमक्तिः ॥ १४३ ॥
 इह मम पुरमाजगाम चैको बुध इह बुद्धमत्तामिजातिरूपः ।
 भवति च भुवनत्रयप्रसिद्धे प्रपति किं तु स एष वादिशब्दः ॥ १४४ ॥
 इदमिह महते घषामराय प्रभवति तत् क्रियते तथा यथा सः ।
 निधनमविनयः स्वयं स यायात् कुरुतेऽन्योऽपि यथा न कश्चिदित्यम् ॥ १४५ ॥
 दशयलमतनायकः स ज्ञानप्रसिधयशो वदति स्म तं प्रमोदात् ।
 इह जगति समस्तदेशानामाविपुधगणस्तमहं तिरस्कार ॥ १४६ ॥
 जिनसमयविशारदोऽपि कश्चिन्नवपठितो भविताऽत्र वाचदूकः ।
 वचनमदमहं ततो विनेष्ये गहनविकल्पसमूहकल्पनाभिः ॥ १४७ ॥
 स्वयमिह निधने कृतप्रतिष्ठाः स किमु भविष्यति तद्वद् स्वमेव ।
 पटुवच इति जल्पति स्म दूतः प्रमुपुरतो मम गौः प्रवर्त्तते किम् ॥ १४८ ॥
 तव पदकमलप्रसादतो वा किमिव न मे शुभममर्तुं भविष्यत् ।
 मतिरिति तु मम प्रकाशतेऽतो परमिह सुप्रमुणा विचार्य कार्त्तम् ॥ १४९ ॥
 लिखत वच इदं पणे जितो यः स विशतु सप्तपरिष्ठितकुण्डे ।
 इति भवतु स्ववीप्सया प्रशंसाभिह विदधेऽत्र शुर्वाविचारहृष्टः ॥ १५० ॥
 विपुलमतिरथ प्रगल्भदूतः पुनरपि पाचमुपाच वाढ्यर्धदेवोः ।
 प्रमुचरणयुगं वयापि घाटयोत् पुनरपि विज्ञपयामि किञ्चिदत्र ॥ १५१ ॥
 शृणुत वसुमती रत्नगर्भा मयति कदाचन कोऽपि तत्र विद्वान् ।
 अतिशयितमतिर्यतो जिनानां तनु भयतामयमानता हि साऽभूत् ॥ १५२ ॥
 असन्निह परिकल्पनं ममेतद् गगनतले कुसुमोद्गमेन तुल्यम् ।
 जयितुं किल भवतु धरसनामा वयमिह तनु दृढं विचरणीयम् ॥ १५३ ॥
 गुरुवददसौ भयं किमेतद् भयति तथा भ्रम एव कश्च कस्तुः ।
 जपि मयि चिरसेवितोऽपि बद्धः स्फुरति परेण विजयेयामिसङ्का ॥ १५४ ॥
 क इय मम पुरः स कोऽपि विद्वाननधिगतस्वरप्रमाणभूमिः ।
 मदगदमधमोचये न चेत्तं तद्दमहो न निर्जं वहामि नाम ॥ १५५ ॥
 स्वनृपतिपुरतः प्रस्थापि वार्चं मम विनियंत्रितवादिपौरुषस्य ।
 स्वयमिह परवादिलाभतुष्टा अनुपदमेव समायामाम ते यत् ॥ १५६ ॥
 वचनमिति निशम्य तस्य दूतो मुदितमनाः पुरमाययी निर्जं सः ।
 इति मुविहितयौद्विग्रलम्भानुपसिखवर्द्धयदत्र सूरपालम् ॥ १५७ ॥
 त्रिचतुरदिवसान्तरेण सोऽपि प्रमुरिद् यौद्धमवल तत्र यायात् ।
 अतिपरिश्रुद्धसेन्यपादपद्मो व्यधित स पूर्वपणेन वादमुद्राम् ॥ १५८ ॥

5

10

15

20

25

30

विनुषपतिरचिन्तयत् तथा चासौ कथमहमस्य कृते स्मरामि ताराम् ।
 अथ च किमनया स्मृताऽपि याऽसौ जितमद्विजघातिनी न सद्यः ॥ १५९ ॥
 इति स च परिचिन्त्य वादसंसुषुहृरिभद्रविशारदं समेत्य ।
 श्रवददिदमनिलमेव सर्वं सदिति वचः परिसंस्कृतं यदेतत् ॥ १६० ॥
 5 इह भवति च पक्ष एव हेतुर्जलधरवन्ननु सन्ति चात्र भावाः ।
 निगदित इति मूलपक्षजाये, वदति वतः प्रतिवागनूय सम्यक् ॥ १६१ ॥
 यन्नि सकलमिदं विनश्वरं तत् स्मरणविचारणचारिमा कथं स्यात् ।
 तदिवमिह पुराणलोकिं यत् कथमित्यमित्यनुसंहतिर्यदेतत् ॥ १६२ ॥
 वदति स मतिसन्ततिः स्म तुल्या भवति सदैव सनातना मते नः ।
 10 वलमिदमनुसंहतेश्च तस्या व्यवहरणं च तथैव वर्णते नः ॥ १६३ ॥
 अनुवदति गुदा स्म जैनविद्वानिह मतिसन्ततिप्रणाशिनी चेत् ।
 सविति सुविदितैव तत् श्रुतत्वालुमतिरिदं तप चात्मचाग्विक्रमम् ॥ १६४ ॥
 न विनुषकमनीयमेतदुच्येः स्वसमयमूढमतिर्भवान् यद्विच्छुः ।
 ननु सकलविनश्वरत्वसम्प्राप्तेरिह तश्चिरकालतो विलम्बम् ॥ १६५ ॥
 15 इति वचननिरुक्तरीकृतोऽसौ सुगततमप्रभुराचचार मौनम् ।
 जित इति विहिते 'जनैर्निषिक्ते हृततरमेव सुतप्ततैलकुण्डे ॥ १६६ ॥
 अथ कलकल उद्भूय तेषां दशवलयविद्वदतीतिश्रुत्याभावात् ।
 इति भवद्वपमानमारमुद्रा मयतरला अनशमनी निरीशाः ॥ १६७ ॥
 अथ विवादयिशारदस्तदीयो वदन्नमतिः किल तद्वदेक एकः ।
 20 सनगत च' तथैव पञ्चपास्ते निघनमवापुरनेन निर्जिताश्च ॥ १६८ ॥
 दशमलमव' शासनाधिदेवी स्मरयचनैरुपलम्भिताऽथ सा तैः ।
 प्रतिपद्यशविसर्पिर्दर्पभङ्गे रणकदिनेषु सुरस्मृतोर्हि कालः ॥ १६९ ॥
 ननु' शृणु कटपूतनेऽत्र यस्त्वामविरसमचेयिता सुधी' नरेन्द्रः ।
 क्रमरणविधिना श्रुतोऽधुना तन्ननु भवती क गतासि' हन्त तारे ! ॥ १७० ॥
 25 मलयजघनसारकुङ्कुमादि-प्रकृतिविलेपनधूपसारभोगैः ।
 सुस्मिन्सुमदामभिश्च सम्यग् ननु तव दृष्टद इव न्यपायि पूजा ॥ १७१ ॥
 दृढतरपरिपूजिता मवाट्गु विधुरतवाधशरेऽपि सन्निधानम् ।
 यदि न वितनुते वतः स्वदेहे स किमु नहि क्रियते सुवस्तुभोगः ॥ १७२ ॥
 सविघतरमुवि स्थिता च तारा मुक्कुरुमानसवासना ह्यमीषु ।
 30 अनुचितमपि जल्पतो निद्राम्याप्रतिघमना मृदुवाग्निदं जगद ॥ १७३ ॥
 अतिशयमुजि' च ?' माप्य यद्वराका असदशमप्यनुवादिनो भवन्तः ।
 कुवचनमपि' नो मयाऽत्र गण्यं मम वच एकमिदं निश्चयतां च ॥ १७४ ॥
 अतिपरस्परदेशतः समेतौ परसमयापिगमत्य सङ्गतौ च ।

1 B N जिनेः । 2 N 'नतवतैव । 3 N 'नति' । 4 A भवतु 'लुः B वतु'लुः C तनु'लुः । 5 N सुभा ।
 6 C गतासि । 7 A 'नवि ।

जिनशिरसि पदप्रदानपापाय्युपगमरूपनिनेऽप्यमुक्तस्त्वौ ॥ १७५ ॥
 प्रतिकृतमिह तत्कृते दधानौ श्रुतिरिति च तेन हतौ पलायमानौ ।
 नयपथपथिकौ महामुनी यत्तत्प्रतिकृतिरस्ति तस्य दुष्कृतस्य ॥ १७६ ॥
 तत इति सगुपेक्षितो गया यद्विलयमवाप निजैनसैव तस्मात् ।
 विदधति ननु येऽस्य पक्षगुर्वैननु गम वेऽपि सदा ह्युपेक्षणीयाः ॥ १७७ ॥
 इति शुचमपहाय यूयमेते निजनिजभूमिषु गच्छताव धीराः ।
 दुरितभरमहं हि वो हरिष्ये निजसन्तानसमेषु को हि मन्युः ॥ १७८ ॥
 इति यक्षनमुदीर्य सा शिरोधात् निजविजयेक्षणं ययुस्त्रे वेऽध ॥
 अपरतरपुरेषु यौद्धयुद्धा अपक्षममापुरितिश्रुतप्रवृत्त्या ॥ १७९ ॥
 इह किल कथयन्ति केपिदित्वं गुरुतरमज्जपप्रभावतोऽत्र ।
 सुगतप्रतयुधान् विष्णुस्य तप्ते ननु हरिभद्रविमुर्जुदाय वरे ॥ १८० ॥

§ ६. अथ जिनभद्रसूरिरत्र कोपाद्भुतमिह शिष्यजने निजे निद्रम्य ।

उपशमनविधौ प्रवृत्तिमाधादिह हरिभद्रमुनीश्वरस्य तस्य ॥ १८१ ॥
 सुदुषधनविधिं च शिक्षयित्वा यतियुगलं प्रजियाय तरुदे च ।
 क्रुध उपशमनाय तस्य गाथाप्रथमिह समरदिनेशशृङ्खलाम् ॥ १८२ ॥
 प्रययन्तुरत्र वेऽपि (सौ हि) तस्य राज्ञो नगरमिदं मिलितौ च तस्य सूरैः ।
 वच इह कथयाम्ययुवतुल्यं गुरुभिरसु प्रति यस्मिद्विष्टमिष्टम् ॥ १८३ ॥
 प्रसिध्गुरुतरोर्भवाय फलोदाहरणमिमा अवधारयस्व गाथाः ।
 इति किल यद्वेतोक्तयोः स भक्त्या शुभलिखिताः समवाचयन् ततस्ताः ॥ १८४ ॥

तथा हि—

शुणसेण-अगिगसम्मा सीहाणंदा य तह पिआयुत्ता ।
 सिहि-जालिणि माह-सुआ धण-धणसिरियो य पइ-भज्जा ॥ १८५ ॥
 जय-विजया य सहोअर धरणो लच्छी अ तह पइ भज्जा ।
 सेण-धिसेणा पित्तिय उत्ता जम्मम्मि सत्तमए ॥ १८६ ॥
 शुणचन्द-धाणमन्तर समराह-गिरिसेण पाणो अ ।
 एगस्स तओ भोक्खोऽणन्तो अन्नस्स संसारो ॥ १८७ ॥
 इति चतुरमतिव्यंशुक्षदेवं हवि हरिभद्रविमुक्तदेवकीदृक् ।
 अपि वनमुनिपारणस्य भद्रे भवनवकेऽप्यनुवर्तते स्म वैरम् ॥ १८८ ॥
 पुनरिह मयका तु कोपदावानलवह्णार्चिरुवस्त्रचेतनेन ।
 दृप्तबलमतसज्जिनः प्रपन्नं विरचयता विनिवर्हिताश्च मूषः ॥ १८९ ॥
 अविचित्रचित्रप्ररूपमिष्यामहसमवैरिव विप्रलब्धचेताः ।
 अपि जिनमतबोधमाकलयामुरुववनेन तमःप्रवेष्टमाधाम् ॥ १९० ॥

1 N श्रुतिरजेन । 2 A B N प्रवृत्तिरिति ; C प्रवृत्तिरिति । 3 B N तस्य । 4 A ते च । 5 N तत्तरपुरे ।
 6 C येमा । 7 N त्वव । 8 A अपि च शुनि । 9 N ययन्तुकोप । 10 A N शिरसि । 11 A C मूषा ;
 II मूषा ।

नरकगमनदौहृदं हि जीव ! लज ननु' दौहृदमायतौ दुरन्तम् ।
 निजसिंह परिवोष्य जीवमित्यं प्रकटमुवाच तपोधनाप्रतोऽसौ ॥ १९१ ॥
 इह 'गुरुजनवत्सलत्वबुद्धेरनृणविधिः किमवाप्यते कथञ्चित् ।
 नरकगतिसमीपगामिनं मां प्रति घटते मृशमुद्दिषीर्यया यः ॥ १९२ ॥
 5 विविधं मय विरोधगौड्य सूरिर्भूषमभिपृच्छय च तं नृपं महेच्छः ।
 निरगमदविलम्बितप्रयागेः समगत शीघ्रमसौ गुरुकमाणाम् ॥ १९३ ॥
 शिरसि च विनिधाय तान् नत्वाऽगददय गह्वरगीर्भरः स तत्र ।
 गुणविशदविनेयमोहतोऽहम् प्रमुचरणाम्बुजसेवया विमुक्तः ॥ १९४ ॥
 द्रुतविहिततपः प्रदाय बाहं मम कलुषं परिशोषयष्वमाशु ।
 10 अविनयसदने विनेयपाशे प्रगुणतरां मतिमावतुष्वशुचैः ॥ १९५ ॥
 गुरुहि परिभ्य गाढमेनं कृतवृजिनाह्वयः प्रदाय चापक् ।
 कलुष मुकृतयोर्विधौ समर्था ननु हरिभद्रसमाः क सन्ति क्षिप्याः ॥ १९६ ॥
 स्वरतरतपसा विशोषयन्तं^१ तनुमतनुः स विनेययोर्वियोगः ।
 परिदहति मृदां मनसादीर्यं जलनिधिर्माँर्व इव प्रकाशकीलः ॥ १९७ ॥
 अतिशयपरिदूतमेवमम्बा धृतिविषये सुवरामुवाच वाचम् ।
 15 क इय स विरहस्तवादिनेऽसौ गृह्णनन्वगसन्नवर्जितस्य ॥ १९८ ॥
 जिनसमयविचित्रशालसेवामिपुण ! विशुद्धमेत ! स्वकर्मपाकः ।
 फलवितरणकृन्निजः परो वा तदिति विद्वन्वकमेव कोविदानाम् ॥ १९९ ॥
 गुरुपदपरिवस्त्रयाभिरामः सफल्य शुद्धतपस्या स्नजम्ब ।
 20 शरदि घन इय प्रलीनमेतद् भवति विकर्म यथा तनु^२ त्वरीयम् ॥ २०० ॥
 अयगथ हरिभद्रस्तरिरम्बे ! जडमतिमादृशशिष्यकायलम्बे !
 न किमपि मम चेतसो 'व्यथाकृद् विशदविषेयविनेयमृत्युमुख्यम् ॥ २०१ ॥
 दृढमिह निरपलता हि दुःखं गुरुकुलमप्यमलं मयि क्षतं किम् ।
 इति गदति जगाद तत्र देवी शृणु वचनं मम सूत्रं त्वमेकम् ॥ २०२ ॥
 25 नहि तव कुलवृद्धिपुण्यमास्ते ननु त(भ)व शास्त्रसमूहसन्ततिस्त्वम् ।
 इति गदितवती तिरोवने सा भ्रमणपतिः स च शोकमुत्ससर्जे ॥ २०३ ॥
 मनसि गुरुविरोधवर्द्धिगायान्रितयमिदं गुरुभिर्गुरुप्रसादात् ।
 प्रदितमभिसमीह्य सैष पूर्वं स च समरार्कचरित्रमावतान ॥ २०४ ॥
 पुनरिह च शतोनमुमधीमान् प्रकरणसाक्षैस्तद्वत्तमेव चक्रे ।
 30 जिनसमयवरोपदेशरम्यं श्रुवमिति सन्ततिमेव तां च मेने ॥ २०५ ॥
 अतिशयहृदयाभिरामशिष्यद्वयविरहोर्मिभरेण तपदेहः ।
 निजकृतिमिह संन्यधात् समस्तां विरहपदेन युवां सतां स मुख्यः ॥ २०६ ॥

§ ७. प्रकरणनिकरस्य विस्तरार्थं हृदयविशोधकं चिन्तयाभिधान्तः ।

अणुतरजिनवासनं स कार्पासिक इति नामकमेष्टताय अभ्यम् ॥ २०७ ॥

शुभशकुनयज्ञात् स्वकीयशास्त्रप्रसरणकारणमेव तं व्यश्रुश्रुत् ।

तत इदं-विरलं च भारतादिश्रवणसत्तुण्यमुवाच ह्यविवाहः ॥ २०८ ॥

तथा हि—

6

एयं लोड्यकञ्चं गद्वहलिहं वं वाहिरे मट्टं ।

अन्तो फोडिज्जंतं तुसुसुसुसमीसियं सञ्चं ॥ २०९ ॥

अबददथ षणिग् विवेचयस्य प्रकटमिदं स ततो जगाद सुरिः ।

'अनूतभरभृतेष्वहो जनानामितिहासेषु यथा-तथा प्रतीतिः (?) ॥ २१० ॥

इति विशकलनाय मूढतायाः किन्त्वकथानकपञ्चकं वदुक्तम् ।

10

विपधरवति^१ मंत्रवत्^२ कुमिष्याग्रहविपवित्तरसहृतिप्रवीणम् ॥ २११ ॥

श्रवणत इह तस्य जैनधर्मे प्रकटमस्तिषुषुषुषु ततो जगाद ।

वितरगमुन एव जैनधर्मो हविणश्चेत् स विधीयते कथं नृ ॥ २१२ ॥

गुरुरथ समुवाच धर्मकल्याद् हविणभरो भविता तव प्रभूतः ।

अबददथ स चेदिदं तवाऽहं सपरिजनः प्रभुगीर्विवायकः स्याम् ॥ २१३ ॥

15

षवति गुरुरथ त्वमेकचित्तः शृणु बहिरघमिनात् तृतीयषष्ठे ।

परविषयवणिज्यकारकौषः^३ स्फुटमिह^४ वस्तुनिभानमेप्यतीति ॥ २१४ ॥

तदुप तव गतस्य^५ वस्तुजालं तदथ समोद्धूतितः समर्चमाप्यम् ।

गुरुरतममुतो धनं च भावि व्यवहरणात् सुकृतोदयेन भूषा ॥ २१५ ॥

विहितमिह मया हि शास्त्रवृन्दं ननु भवता मुवि पुस्तकेषु लेख्यम् ।

20

तदनु यतिजनस्य डौकनीयं प्रसरति सर्वजने यथा तदुच्यैः ॥ २१६ ॥

सुकृति^६ जनशिरोमणिलतो^७ ऽसापि विचनं विदधे गुरोरलङ्घ्यम् ।

तदनु च तदिदं भवार्णयस्य प्रतरणहेतुवरीसमं प्रवृत्तम् ॥ २१७ ॥

अथ च चतुरशीतिमेकरीठे जिनसदनानि महालयानि तत्र ।

अपरजनमपि प्रषोष्य सुरिः मुमतिरचीकरदुःखतोरणानि ॥ २१८ ॥

25

चिरलितितविशीर्णवर्णभग्नप्रविष्टपत्रसमूहमुत्तरुह्यम् ।

सुनालमतिरिहोदपाए जैनोपनिषदिकं स महानिजीधशालाम् ॥ २१९ ॥

मुतपरिचयतो निजायुरन्तं सुपरिकलप्य गुरुभागवतोऽन्तो ।

गणविषयनिराशो^८ तोत्थचेतःकन्दनविरागविशेषसमुत्ताडः ॥ २२० ॥

अनशनमनघं विषाय निर्यामकपरविस्मृतहार्दभूरिवाधः ।

30

त्रिदशयन इव स्थितः समायौ त्रिदिवमत्तो समयतपदायुरन्ते ॥ २२१ ॥

1 C विस्तरार्थः । 2 C विवेचयः । 3 B N च । 4 N विहं । 5 A अपनमः । 6 B N विपधर इति । 7 N मन्त्र-
वत् । 8 N चारुतेऽपः । 6 C B बलः । 10, C बलः । 11, A C सुकृत । 12 C चेतःशून्यः । 13 D विरदितोऽपः ।

इत्थं श्रीहरिभद्रसूरिसुगुरोश्चित्रं चरित्राद्भुतम्
 स्मृत्वा विसयकारणं पटुतरप्रज्ञालह्वयं बुधाः ।
 माहकप्राथमकल्पिकावलिधिषां जीवातुपाथेयवत्
 शृण्वन्तु प्रकटं पठन्तु जयतावाचन्द्रसूर्यस्थिति ॥ २२२ ॥

5

श्रीचन्द्रप्रभसूरिपद्मसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-
 चन्द्रः सूरिरनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीशुभा ।
 श्रीपूर्वार्पिचरित्ररोहणगिरौ श्रीहारिभद्री कथा
 श्रीप्रशुन्नमुनीन्दुना विशदितः शृङ्गोऽयमष्टाधिकः ॥ २२३ ॥

*

10

पुरुषोत्तम परमेष्ठिन् गिरीश गणनाथ विबुधवृन्दपते ।
 प्रशुन्न ब्रह्मरते सुमनोमय किमसि नहि तपनः ॥ २२४ ॥

॥ इति हरिभद्रसूरिप्रयन्धः* ॥

॥ ग्रन्थ ३५४ अ० ३ । उभयं २०४३ अ० ३ ॥

१०. श्रीमल्लवादिस्वरचरितम् ।

§ १. संसारवाद्धिविस्तारात्रिस्तारयत् दुस्तरात् । श्रीमल्लवादिस्वरिणो यानपात्रप्रभः प्रभुः ॥ १ ॥
 गौः सत्तारधमा यस्या पक्षाक्षीणलसद्भुवि । अधक्त्रा लक्ष्मेत्री च जीवामुक्ता सुपर्वभृत् ॥ २ ॥
 जटानां निविद्याध्यायप्रवृत्तौ वृत्तमद्भुतम् । प्रभाणाभ्यासवः कृपाते दृष्टान्तः किविदुच्यते ॥ ३ ॥
 रेणुप्राकारबुद्धत्वाद् रयेनागच्छतो रवेः । रयाद्भूमिं सलभं शकुनीतीर्थनाभिभृत् ॥ ४ ॥ 5
 हन्यारमिकरैर्युक्तं यमनेमिविराजितम् । पुर भीभृशुकृच्छ्राक्यमस्ति स्वस्तिविकेतनम् ॥ ५ ॥
 चारुचारित्रपाथोपशमकल्लोलकलितः । सदानन्दो जिज्ञानानन्दः सूरिस्तान्मन्युतः श्रिया ॥ ६ ॥
 अन्यदा 'यनदानातिमत्तश्चित्ते छलं वहन् । चतुरङ्गसमावज्ञामहातमदविभ्रमः ॥ ७ ॥
 चैत्ययात्रासमायातं जिज्ञानानन्दसुनीश्वरम् ।

जिन्ये विवद्वया बुद्ध्या नन्दाख्यः सौगतो मुनिः ॥ ८ ॥—युग्मम् । 10
 पराभवात् पुर त्यक्त्वा जगाम बलभीं प्रभु । प्राकृतोऽपि जितोऽन्येन कस्मिंश्चेत् तत्पुरांतरा ॥ ९ ॥
 तत्र दुर्लभदेवीति शुरोरेति सहोदरी । तस्याः पुत्राख्यः सन्ति खेष्टोऽजितयशोऽभिपः ॥ १० ॥
 द्वितीयो यक्षनामाभून् मल्लनामा तृतीयकः । ससारासरता चैषां मातुलैः प्रक्षिपादिता ॥ ११ ॥
 जनन्या सह ते सर्वे बुद्ध्या दीक्षामयादधुः । यमाते हि वरणे कः पाथोर्ध्वं न विलम्बयेत् ॥ १२ ॥
 लक्षणादिमहाशालाभ्यासात् ते कोविदाधिपाः । अभूवन् भूपरित्यागाः प्रज्ञायाः किं हि दुष्करम् ॥ १३ ॥ 15
 पूर्ववर्षिभिर्यथा ज्ञानप्रवादाभिषयप्रज्ञमात् । नपचक्रमहाग्रन्थः पूर्वाधके तमोदरः ॥ १४ ॥
 विप्रासत्पास्तिगृष्टि तत्रापि द्वादशारकाः । तेषामारम्भपर्यन्ते नियते चैत्यपूजनम् ॥ १५ ॥
 किंचित्पूर्वगतत्वाच्च नयचक्रं विनाऽपरम् ।

पाठिता गुरुभिः सर्वे कल्पाणीमतवोऽभवत् (३) ॥ १६ ॥—त्रिभिर्विद्वेषकम् ।
 यप मल्लो महाप्राज्ञलेजसा हीरकोपमः । उन्मोच्य पुस्तकं बात्यात् स स्वयं वाचयिष्यति ॥ १७ ॥ 20
 तत्तल्लीपद्रवेऽस्माकमतुतापोऽतिदुस्तरः । प्रसार्धं तज्जनन्यास्तज्जगदे शुरुणा च सः ॥ १८ ॥
 यत्सेदं पुस्तकं पूर्वं निषिद्धं मा विमोचयेः । निषिध्येति* विनहुस्ते तीर्थवानां चिकीर्षयः ॥ १९ ॥
 मातुरप्यसमर्धं स पुस्तकं वारिवद्विपन् । उन्मोच्य* प्रथमे पत्रे आर्यामेतामवाचयत् ॥ २० ॥

तथा हि—

विधिनियममद्भुत्तिव्यतिरिक्तत्वादनर्थकमवोचत् ।

जैनादन्यकृत्तासनमहत्तं भवतीति वैधर्म्यम् ॥ २१ ॥

25

अर्थं चिन्तयतोऽस्याश्च पुस्तकं ध्रुवदेवता । पत्रं पाच्छेदयामास दुरत्ना गुरुर्गौःश्रुतिः ॥ २२ ॥
 इतिरुतव्यवामुदो मल्लमिहन्त्रभासजत् । अपेक्षीच्छेदवसित्वा किं बलं देवतेः सह ॥ २३ ॥
 श्रुतः किमिति मायाद् मद्भुत्तात् पुस्तकं ययौ । सधो विषयमापेदे शब्दात् तच्चेन विरितम् ॥ २४ ॥
 आत्मनः स्फुरितं साधु समारचयते* स्वयम् । विचार्येति सुधीर्मल्ल आराप्नोत् ध्रुवदेवताम् ॥ २५ ॥ 30
 गिरिस्वपदलनामासि पर्वतसद्गुह्यान्दरे । रुद्रनिष्ठाचमोष्ठा स* पद्मगणकेऽभवत् ॥ २६ ॥

- एवमप्यर्चितः^१ संघो वात्सल्याजननीयुतः । ईदक् श्रुतस्य पात्रं हि^२ दुःप्रापं मा विशीर्यताम् ॥ २७ ॥
 विकृतिं प्राहितस्तेन चतुर्भासिकपारणे । साधवस्तत्र गत्वाऽस्य प्रायच्छन् भोजनं मुनेः ॥ २८ ॥
 श्रुतदेवतया संघसमाराधितया ततः । ऊचेऽन्यदा^३ परीक्षार्थं^४ किं मित्रं^५ इति भारती ॥ २९ ॥
 'वस्त्रा' इत्युत्तरं प्रादान् मल्लः । कुलतपोनिधिः । पण्मासान्ते^६ पुनः प्राह वाचं^७ 'केनेति' उत्पुटः ॥ ३० ॥
 5 उक्ते 'शुद्ध-धृतेनेति' धारणातस्तुतोप सा । वरं वृष्विति च प्राह तेनोक्तं यच्छ मुखकम् ॥ ३१ ॥
 श्रुताधिष्ठायिनी श्रोत्रेऽवहितो मङ्गलः शृणु । मन्येऽन्न प्रकटे कुर्युर्द्विदेवा षडवयम् ॥ ३२ ॥
 श्लोकेनैकेन शास्त्रस्य सर्वमर्थं ग्रहीष्यसि । इत्युक्त्वा सा तिरोषत्त गच्छं मल्लश्च सङ्गतः ॥ ३३ ॥
 नयचक्रं^८ नयं तेन श्लोकायुतमितं कृतम् । प्राग्ग्रन्थार्थप्रकाशेन सर्वोपादेयतां ययौ ॥ ३४ ॥
 शास्त्रस्यास्य प्रवेशं च^९ संपन्नके महोत्सवात् । हस्तिस्कन्धाधिरुद्धस्य प्रौढसेव^{१०} महीशितुः ॥ ३५ ॥
 10 § २. अन्यदा श्रीजिनानन्दप्रभुस्तत्रागमभिरात् । सूरित्वे स्थापितो मल्लः श्राद्धेभ्यष्ये सद्गुरुम् ॥ ३६ ॥
 तथा 'ऽजितयशोनामा प्रमाणग्रन्थमादधे । अल्लभूप^{११} सभेवादिश्रीनन्दकगुरोर्गिरा ॥ ३७ ॥
 शब्दशाले च विश्रान्तविद्याधरवरामिवे । न्यासं चनेऽल्पधीदृढबोधनाय स्फुटार्थकम् ॥ ३८ ॥
 यक्षेण सहिता चने निमित्ताष्टाङ्गयोपनी । सर्वान् प्रकाशयत्यर्थान् वा दीपकलिका यथा ॥ ३९ ॥
 मल्लः समुल्लसमद्दीपुल्लवेष्टयशोनिधिः । शुभ्राय खविराख्यानान् न्यक्षारं बौद्धतो गुरोः^{१२} ॥ ४० ॥
 15 अन्नमागैः प्रयागैः स भृगुकच्छं समागमत् । संघः प्रभावतां चके प्रवेशाविमहोत्सवैः ॥ ४१ ॥
 बुद्धानन्दस्त्वतो बौद्धानन्दमद्भुतमाचरत् । श्वेतान्वरो मया वादे जित्ये वर्षं बहुभुजम् ॥ ४२ ॥
 यशोन्नमस्यपि धूर्नावलेपभरभारिता । अगदभ्रष्टं कृपापात्रं मन्यते स धरातलम् ॥ ४३ ॥
 जैनर्त्तानागतान् श्रुत्वा पिशेपादुपसर्गकृत् । संवत्साथ महाकोशो विशां शून्यैरसीचदत् ॥ ४४ ॥
 पूर्वजः श्वेतभिक्षुणां वादमुद्राजयोद्धुरः । स्वाद्वादमुद्रया सम्यगजेयः परवादभिः ॥ ४५ ॥
 20 परं सोऽपि मयात्सीयसिद्धान्तैः प्रकटीकृतैः । कलितकुलके क्षुम्भोद्भवेनेव पयोनिधिः ॥ ४६ ॥—युगम् ।
 किं करिष्यति बालोऽसावनालोकितकोविदः । गेहेनर्त्ता सारमेय इवासारपरारुमः ॥ ४७ ॥
 काचित्तस्यापि वेच्छक्षितो भूपसभापुरः । खं दक्षेयत् येनेषं वृक्वद् भासमानये ॥ ४८ ॥
 मल्लाचार्य इति श्रुत्वा लीलया सिंहवत् क्षिरः । गम्भीरग्रीभरं प्राह भ्वस्तगर्वोऽद्विपन्नृणाम् ॥ ४९ ॥
 जैनो मुनिः शमी कश्चिद्विवादावदातपी । जितो जित इति स्वेच्छायादोऽवं किं घटापटुः ॥ ५० ॥
 25 अथयास्तु शुभा पितावलेपं शस्त्रवद् दृढम् । अलमुद्धर्तुमेतस्य सज्जोऽस्मि विरलसज्जयः ॥ ५१ ॥
 सज्जतो मे सुहृत्वापि^{१३} शास्त्रे स्वास्त्यति^{१४} चेतुरः । तिष्ठन् स्वकीयगोदात्मजैर्नो भूयेऽपि कद्वदः ॥ ५२ ॥
 प्रत्यक्षं प्राप्तिफानां तन्मध्येभूपसभं शृणुम् । अनूवतां यथा प्रज्ञाप्रामाण्यं लभ्यते श्रुचम् ॥ ५३ ॥
 इत्याकर्ण्य वचः स्मिता बुद्धानन्दोऽप्युवाच च । यावद्दूकः शिशुप्रायः^{१५} कलेन सह संगतः ॥ ५४ ॥
 अस्तु वासी निराकृत्य एव मे द्विपदन्वयी । शृणुलोकमिवासाध्यः कालेनासौ हि दुर्जयः ॥ ५५ ॥
 30 ततः क्रूरे सुहृत्वं च यौ बादि-प्रतिवादिनो । ससद्याजगमतुः सभ्याः पूर्ववादं लपोर्दुः ॥ ५६ ॥
 मल्लाचार्यैः स पण्मासी यावत् प्रार्थार्यमावदत् । नयचक्रमहाग्रन्थाभिप्रायेणावुदद्वदाः ॥ ५७ ॥
 नावधारयितुं शक्तः सौगतोऽसौ गतो गृहम् । महेनाप्रतिमहेन जितमिलभयन् गिरः ॥ ५८ ॥

1 N B प्यर्चितसंघो । 2 N दुःप्रापं मा विशीर्यताम् । 3 N तदा । 4 C पण्मासान्ते । 5 N ह । 6 N B प्रौढसेव । 7 N जिनयशो । 8 C अल्लभूप । 9 A गुरोः । 10 B N सुहृत्वापि । 11 B C स्वस्त्यति । 12 A वावद्दुःशिशुप्रायः ; C पितुः शयः ।

मह्लाचार्ये दधौ गुणशृष्टिं श्रीज्ञानामरी । महोत्सवेन भूपालः स्वाग्रये तं न्यवेद्यत् ॥ ५९ ॥
 बुद्धानन्दपरीवारमपभ्राजतया ततः । राजा निर्वासयन्नत्र वारितोऽर्थनपूर्वकम् ॥ ६० ॥
 विरुद्धं तत्र 'वादी'ति ददौ भूपो मुनिप्रभोः । मल्लवादी ततो जातः सूत्रैर्मूर्खकलानिधिः ॥ ६१ ॥
 बुद्धानन्दो निरागन्तः श्रुत्वा निष्प्रतिभो भूतम् । राज्ञो प्रवीपभादाय प्रारेभे लिखितुं ततः ॥ ६२ ॥
 तत्रापि विस्मृतिं याते पक्षदेतुकदम्बके* । अनुत्तरो भयाहज्जवैशसात् स्फुटिते हृदि ॥ ६३ ॥ 5
 मृत्युं प्राप एदीहस्तो राज्ञा प्रातर्ग्यलोक्यत । मल्लेन च ततोऽंशोचि वापासौ हा दिवं गतः ॥ ६४ ॥
 कस्य प्राणादसौ प्रज्ञां प्रगल्भां सां प्रबुद्धवान् । अवज्ञाता शिशुत्वान् नः स्वामीहृक् च कातरः ॥ ६५ ॥
 बलभ्याः श्रीजिनानन्दः प्रसुरानायितस्तदा । संचमभ्यर्च्य पुण्यः स्वः* सूरिणा मल्लवादिना ॥ ६६ ॥
 भावा दुर्लभदेवीति तुष्टा चारित्रपारिणी । बन्धुना गुरुणाऽमाणि त्वं श्रिता पुत्रिणीधुरि ॥ ६७ ॥
 गुरुणा मल्लभारक्ष योग्ये शिष्ये निषेक्षितः । मल्लवादिप्रभो को हि स्वाचित्यं प्रविलङ्घयेत् ॥ ६८ ॥ 10
 नयचक्रमहाग्रन्थः शिष्याणां पुरतस्तदा । व्याख्यातः परवादीमकुम्भभेदनकेसरी ॥ ६९ ॥
 श्रीपद्मचरितं नाम रामायणमुदाहरत् । चतुर्विंशतिरेतस्य सहस्रा ग्रन्थमानवः ॥ ७० ॥
 तीर्थं प्रभाव्य वादीन्द्रान् शिष्यान् निष्पाद्य चामलान् । गुरु-शिष्यौ गुरुप्रेमबन्धनेवे* यतुर्वियम् ॥ ७१ ॥
 बुद्धानन्दस्तदा मृत्वा पिपक्ष्यन्तरोऽबनि । जिनज्ञाननिष्ठे विप्रान्कालमतेरसौ ॥ ७२ ॥
 तेन प्राग्वैरतस्तस्य ग्रन्थद्वयमधिष्ठितम् । विद्यते पुस्तकस्यं तत् याचितुं स न यच्छति ॥ ७३ ॥ 15

श्रीमल्लवादिप्रभुमुत्तमेतन् मचेतनावह्लिनचाम्बुदामम् ।

व्याख्यान्तु शृण्वन्तु कविप्रधानाः प्रसन्नहृष्टा च* विलोकयन्तु ॥ ७४ ॥

श्रीचन्द्रप्रभसूरिपदसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-

चन्द्रः सूरिरनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीभुवा ।

श्रीपूर्वर्षिचरित्ररोहणगिरी श्रीमल्लवाद्यद्भुतं

श्रीप्रगुणसुनीन्दुना विदादितः शृङ्गो नवाग्रोऽभवत् ॥ ७५ ॥

*

[मत्र ॐ सम्प्रक आदौ निम्नगतयेकमपिकं पणं लिखितमुपलभ्यते-]

श्रीनगेन्द्रकृतैकमस्तकमणि[ः] ग्रामाणिकग्रामणी-

रासीदप्रतिमल्ल एव भुवने श्रीमल्लवादी गुरुः ।

प्रोपल्ल्यातिमवैमयोद्भवमुदा श्रीभारदा यतवे

यसौ तं निजहस्तपुस्तकमदाञ्जितं विलोक्या अपि ॥-कपिमण्डलान् ।

॥ इति मल्लवादिप्रबन्धः† ॥

॥ ग्रन्थ ७७ । उभयम् २१२० ॥

* 'का' 'दा' 'दा' 'दा' 'दा' इति B द्विवदी । 1 C राजा । 2 A शिनेयतः, C शिनेयतः । 3 C प्रगल्भां । 4 C लयुर्या । 5 C शिनेयतेऽबनिः, N शिनेयतेऽबनिः । 6 A 3 वः । 7 B आर्यं एवे* प्रपञ्चमणिपिषिषा वंशः प्रपञ्चः ।

११. श्रीवप्पभट्टिसूरिचरितम् ।

११. वप्पभट्टिः श्रिये श्रीमान् यद्वृत्तगगनाद्गणे । खेलति स्म गतायते राजा सूरः^१ कविर्गुणः ॥ १ ॥
 पीत्वा यद्ग्रेसरे संस्था दृष्यन्तः^२ कवितर्णकाः^३ । विघ्राणाः गुंमितां विश्वगोपालैरपि^४ दुर्दमाः ॥ २ ॥
 तस्यैव चरितं किञ्चित् कीर्तयिष्ये यथाश्रुतम् । मत्प्रशंसुःकुरी(रो) योति साधुशृङ्गारभूषणम् ॥ ३ ॥
 5 अलि स्वस्तिनिधिः श्रीमान् देशो गूर्जरसंस्था । अनुत्सेकविवेकाद्वलोकः शोकाचलद्वयः^५ ॥ ४ ॥
 यदेकांशं^६ प्रतिच्छन्दस्वरभ्रमुकुरक्षितम् । गौरीशमुनियादुत्पत्तं वस्तुं पाटलाभिधम् ॥ ५ ॥
 जितशशुर्महीनाथः पाथःपतिगभीरिमा । तत्रास्ति^७ श्रासिताज्ञेपयाह्वान्तररिपुमजः ॥ ६ ॥
 चित्रशास्त्रहस्त्यालिकन्दकन्दलनाम्बुदः । आलिष्टपरममङ्गामन्दपीयूषसागरः ॥ ७ ॥
 मोढाकुर्यप्रोदगच्छभीविषोढानुमूढतः । श्रीसिद्धसेन इत्यामीन्गुनीन्द्रस्य विद्युतः ॥ ८ ॥-युगम् ।
 10 विश्वविद्यायदातर्भीमान्धः क्षितिधृतामपि । मोढेरे श्रीमहावीरं प्रणनुं सोऽन्यदाययी ॥ ९ ॥
 प्रणम्य विधिषत् तीर्थं पृथगाश्रयसंश्रितः । निद्राणां योगनिद्राश्रुदं ददशं स्वप्रमीदशम् ॥ १० ॥
 कन्नीलैलीहया नेत्रे यत्केसरिकिरोरकः । आरुह्यभैलपृङ्गाप्रमुत्फालः सत्पशालितः ॥ ११ ॥
 इति दृष्ट्वा जजागारतनगरपतिरुद्रुतम् । प्रीतश्च आययामास प्रातर्मुनिवद्विज्ञाः ॥ १२ ॥
 कल्याणानामुपादानं हेतुत्वं विनयस्य तैः । स्थापयद्विनेतैः पृष्ट आद्वयार्थं च वस्तुतः ॥ १३ ॥
 15 शिष्योऽन्यवादिषुन्मीन्द्रकुम्भनिर्मेदनोपमः । भाग्यैः संघस्य कोऽन्यत्र समेष्वपि महामतिः ॥ १४ ॥
 भाविप्रभायसंस्थित्युत्पन्नानन्दभिनन्दितैः । तैः सभं सूरिगच्छजैनालयमनालयः ॥ १५ ॥
 त्रिः प्रदक्षिणयित्वा च यावत्प्राथं विवन्दिषु । तावत्पद्मार्पिको बाल एरुलसुर आगमत् ॥ १६ ॥
 कस्यः कौतुहलत्वं मो ! असौ पृष्टस्तदाऽवदत् । पञ्चालदेदय-यप्पाक्यपुरोऽहं भट्टिदेभूः ॥ १७ ॥
 सूरपालाक्यया शम्भून् निमन् पित्रा निवारितः । अजानतेति चात्सल्यादुद्देगुर्विन्मे ययः ॥ १८ ॥
 20 एकोऽन्यामप्यनापृच्छयानुशयाक्षिप्रयात्ततः । आगमं प्रमुपादान्ते प्राप्ते स्वप्नेहतः स्थितः ॥ १९ ॥
 अस्यामानुष्यकं तेजो भ्यातेति गुरुभिसूतः । किं त्वं नोऽन्तेऽपतिप्रासुरिजस्यत हर्षतः ॥ २० ॥
 मन्त्रार्थैः फलितं पूज्या इत्युक्त्वा सोऽप्यवस्थितः^८ । अलिः किं नाम नो तिष्ठेद् विकशिनि सरोरुहे ॥ २१ ॥
 एकदाः क्षुत्तमोग्रेणापचारयति निश्चलम् । अनुपुभां सहत्वं तु प्रभायां तस्य का कथा ॥ २२ ॥
 जडदुसकैसंहिषा देवी पागधिदैवतम् । दुर्बोधशास्त्रहृद्देदि सुहृत्वं यस्य याच्छति ॥ २३ ॥
 25 प्रेक्षाभियोगसन्तुष्टाः प्रमवस्तस्य पैरुके । गत्वा कुंवाउचीग्रामे^९ पितरौ प्रार्थयन्त ते ॥ २४ ॥
 स प्राह यातयामो^{१०} ऽहमेतद्वैकमुनका^{११} । आशामारोऽयमावाभ्यां कथं भोक्तुं हि शक्यते ॥ २५ ॥
 निर्वन्धो यदि पूज्यानां तदा नावमिषां^{१२} यदि । विद्युतां वप्पभट्टीति कुरुष्वे तत्सुतोऽस्तु यः ॥ २६ ॥
 ओमित्युक्ते जगत्पुण्यैः श्रद्धालुनिवहस्तयोः । आजन्मकसि(क्षि)पु^{१३} प्रादान्महदासा न निष्कला^{१४} ॥ २७ ॥
 शताष्टके च वर्षाणां गते विक्रमकालतः । सप्ताधिके रात्रशुक्लतीयादिवसे गुरौ ॥ २८ ॥
 30 मोढेरे ते विहृतायुं दीक्षित्वा नाम चादधुः । स्वाख्या त्रिकैदादसकद् भद्रकीर्तिरिति वृत्तम् ॥ २९ ॥

1 A B 'सूरः' । 2 N B 'वप्पन्' । 3 'कण्डल' इति B टिप्पणी । 4 A 'गोहाचलद्वयः' । N 'चलद्वयः' ।
 5 A 'यदेकांशे' । 6 N 'नक्षिण' । 7 A 'तथावद्व' । 8 B C 'वाचस्प' । 9 A C 'व्यापयित' । 10 N 'दुर्गातिवीर्यामे' ।
 11 N 'यायामो' । 12 A 'पुत्रिणः' । N 'पुत्रकः' । 13 A 'नक्षिण' । 14 A C 'चक्षिपुः' । 15 A 'निर्मल' ।

तत्पिप्रोः प्रतिपन्नेन पूर्वोक्त्या तु प्रसिद्धिमुः । शिष्यमौलिमणेरस्य कलासङ्केतवेदमनः ॥ ३० ॥

संपन्नं तद्गुणप्रामरसमीयकरञ्जितः । विद्महेऽभ्यर्थनां तेषामत्रावस्थानहेतवे ॥ ३१ ॥

योग्यतातिशयं प्राप्त्य ज्ञात्वा सद्गुरवस्ततः । सारस्वतं महामन्त्रं तत्रस्थान्तरं ते ददुः ॥ ३२ ॥

परावर्त्तयतस्तस्य निशीथे तं सरस्वती । स्वर्गद्वाराहोतसि स्नान्यनाश्रुतासीद् रहोमुषि ॥ ३३ ॥

तन्मन्त्रजापमाहात्म्यात् तादृगरूपा समाययौ । ईषदृष्ट्वा च तां वक्त्रं परावर्त्तयति स्म सः ॥ ३४ ॥ 5

स्वं रूपं विस्मरन्ती च प्राह वत्स ! कथं मुत्तम् । विवर्त्तसे भवन्मन्त्रजापात् तुष्टाहमागता ॥ ३५ ॥

यत् वृष्णिपति तत्प्रोक्तो वपपभट्टिरुवाच च । मातर ! विमदशं रूपं कथं वीक्षे तवेदशम् ॥ ३६ ॥

त्वां तनुं पश्य निर्वृत्तानित्युक्ते स्वं ददर्श सा । अहो निविडमेतस्य प्रज्ञाप्रतमिति स्फुटम् ॥ ३७ ॥

उच्चैश्च मन्त्रमाहात्म्यं येनाहं गतचेतना । ध्यायन्ती दृढतोषेण स्वस्तुरः समुपस्थिता ॥ ३८ ॥

यदेऽपि निरुद्धे त्वज्जटं चित्राद्विरक्तवः । गत्यागलोर्मम स्वेच्छा त्वदीया निर्दुर्गो भव ॥ ३९ ॥ 10

१२. अन्यदा तत्र संस्थानां (१०) भद्रकीर्त्तिर्वैर्हिर्गवः । वृष्टौ देवकुलं श्रित्वा तस्यौ स स्वैर्यमुत्थितः ॥ ४० ॥

तत्रस्थस्य पुमानेको नाकिपाकविडं वकः । समगंस्त प्रसन्नभीर्दृष्ट्वाकुलितस्तदा ॥ ४१ ॥

श्यामाश्लोकीर्णवर्णोपा सहारङ्गविवांगना । सस्तिप्रशस्तिरत्रास्ति विद्वस्तिवज्जडस्थितिः ॥ ४२ ॥

कान्ध्यानि बाधयानास्य महाधामिनि सुधीसौ । सख्वाद् न्याय्यापयामास प्रत्यमाद् वपपभट्टितः ॥ ४३ ॥

तदाह्वयार्त्तमित्तस्थान्तः शान्ते वयंऽतिहर्षतः । ययौ सद्देव वसवो वसवो तत्र च स्थितः ॥ ४४ ॥ 15

ततो गुरुभिरासीन्निरानन्द्य समशृङ्खलत । आमुष्यायणत्वां सखायक्यो ब्रीडावज्ञानतः ॥ ४५ ॥

वयंमौरीयमहागौतमसभूतस्य महाधुतेः । श्रीचन्द्रगुप्तभूपालवर्त्तमुत्तममिषियः ॥ ४६ ॥

कान्धपकुञ्जपक्षोर्बन्धमभूततेः सुयशोऽङ्गभूः । पित्रा शिक्षायज्ञात् किंचिदुक्तः कोपादिहागमम् ॥ ४७ ॥

जलेसीद् आमनाग स्वं श्रितौ तटिकया ततः । स्नानामाग्रहणेनास्य विवेकात् ते चमत्कृताः ॥ ४८ ॥

व्यवृत्तान् सूरयव्जान् नरपञ्चोदणं पूर्वकम् । पूर्वं श्रीरामसैन्येऽसौ दृष्टः पाप्मासिकः निरल ॥ ४९ ॥ 20

पीलुवृक्षमहाजाल्यां वक्षान्दोलकस्तस्थितः । अचलच्छाययाऽस्माभिर्विश्रितः पुण्यपूरुषः ॥ ५० ॥

तत्तत्तज्ज्ञानमी वन्यफलवर्गं विचिन्वती । अस्माभिर्गदिता वस्ते ! क्व इत्तं किं वा भवत्कुलम् ॥ ५१ ॥

कथमीदृगपस्या च सर्वमाप्याहि नः पुरः । विश्वलां पद्मयं लक्षसगां मुत्तपरिमहाः ॥ ५२ ॥

साऽवादीन् तातपदानां किमकथ्यं ततः प्रभो ! । श्रीकन्यकुञ्जमूपालयशोर्धर्ममुदुम्निनी ॥ ५३ ॥

जदं सुतेऽत्र गर्भसे सप्रया मत्सरोदयान् । पुरा लभ्यवर्तं प्राप्ये नृपाभिर्वासितवस्त्वहम् ॥ ५४ ॥ 25

ततोऽनुगतपतेरु दित्वा पितृ-वशुरमन्दिरे । स्थाने व आगमं वन्यवृत्त्या वसें प्रभोऽनुवा ॥ ५५ ॥

मुत्वेति सान्त्वितोऽस्माभिर्भैरवमुद्गृह्यया स्थिरा । तिष्ठ चाटं प्रवर्द्धस्य जनकसेव वेदमति ॥ ५६ ॥

वत्सपत्नी च ऐनापि कालेन व्यनन्नत् स्वयम् । सा च राज्ञा चरैः शोधयित्वा पञ्चादनीयत ॥ ५७ ॥

प्राच्यासरथगुणेनाय मानेन बहुमानिता । वयं पात्र ततो देशाद् भूमयस्यां चित्रदिम् ॥ ५८ ॥

इति ध्रुवश्च मृशान्तसरोदेवपुरुषप्रजात् । अनेन सांप्रतं मार्त्तं तस्युत्प्रेर्य धीमता ॥ ५९ ॥ 30

यदादृष्टिः इतीरस्य लक्ष्मणानीदृशानि च । नत्तं नृपसुतं पूरया इति ध्यात्वाभ्यमुत्ततः ॥ ६० ॥

तत्रागत्य वत्स ! मिथिन्तो निजेन सुदृढा समम् । शीघ्रं गृहान् ज्ञागानि समृद्धाणामलाः कलाः ॥ ६१ ॥

1 N 'इत्ता'ण। 2 A B C 'इत्ते'। 3 N 'प्रयण्'। 4 N 'व्यातन'। 5 C 'लोद्व'। 6 A 'विषय'। 7 A 'मोक्ष'। 8 N 'द्वन्द्व'।

पठितं लिखितं सम्यगुच्यते गीतं न चैते । वाचं व्याकरणं छन्दो ज्योतिषं शिक्षया सह ॥ ६२ ॥

निरुक्तं च तथा कार्यायैव च सनिपटुकम् । पञ्चच्छेयं नखेच्छेयं सह रत्नपरिख्या ॥ ६३ ॥

आयुषाभ्यासयोगश्च गजरोहणमेव च । तुरंगरोहणं शिक्षां तैषाः प्रलेकमद्भुता ॥ ६४ ॥

मर्कवादी रसयोर्दोः स्वन्यवोदस्तथैव च । रसोपनं च विज्ञानवैदो भतिविबोधकः ॥ ६५ ॥

तर्कयोर्दोश्च सिद्धान्तो विपनिमोह-ग्राहके । शौकुने वैश्वेके चैवाचार्यविद्यौ तथार्थैः ॥ ६६ ॥

प्रासादलैक्षणं चैवं सासुत्रिकेभ्यः स्मृतिः । पुराणं इतिहोसम्भ तथा वेदविधिर्वरः ॥ ६७ ॥

विद्यासुपादे-दर्शनसंस्कारो खेचरी कर्त्ता । अमरीकरणं चेन्द्रजालं पातालसिद्धिर्भूत ॥ ६८ ॥

भूतानां शोषेले गर्भयुक्तिः पृथक्पिक्तितथैव । कुत्रिममणिकर्मणि सर्ववस्तुं कृतिस्तथा ॥ ६९ ॥

वंशकर्म पुष्पकर्म चित्रकर्म कलाद्रुतम् । कौटिल्यार्थोपयोगोः कर्म लेखकं तथापि च ॥ ७० ॥

चर्मकर्म वस्त्रकर्म तथा रसयतीविधिः । कौटिल्यार्थो-हसिते संस्कृत-प्राकृते तथा ॥ ७१ ॥

पैशाचिकं अपभ्रंशः कर्पटं देशभाषयौ । चातुर्कर्म प्रयोगाणासुपायौः केदंलैविधिः ॥ ७२ ॥

एवंविधकलानां च हासतविमयीतवान् । अनन्यसदृशः कोविदानां पर्वदि सोऽभवत् ॥ ७३ ॥

तथा चाभ्यस्ततस्तस्य प्रह्लादपर्वणिन्यितः । ययौ लक्ष्मणवर्कदिशासत्रातः स्ववश्यताम् ॥ ७४ ॥

सन्नस्यचारितासख्याद् राजपुत्रः प्रपन्नवान् । बप्पभट्टे । प्रदास्यामि प्राप्तं त्वं ध्रुवम् ॥ ७५ ॥

कालेन केनचित् तस्यातंकिना जनकेन च । प्रधानाः प्रेषिताः पट्टाभिपेककृतिदेतवः (प्ये ?) ॥ ७६ ॥

कृच्छ्रादाष्टच्छयं तं प्राप्तुर्गै राज्येऽभ्यपिच्यत । पित्रा स स्वर्गतेरस्य कृतवानौर्ध्वदेहिकम् ॥ ७७ ॥

लक्षद्वितयमश्वानां चतुर्दशसतानि च । रथानां हस्तिनां पत्तिकोटी राज्यमसाधयत् ॥ ७८ ॥

३३. स्त्रीयसुहृदः प्रेषीदाहानाय नरानय । आम्ननामा नृपः श्रीमानतिमानवविक्रमः ॥ ७९ ॥

तैषां चात्मादरात् संचातुमत्या गुत्त्वस्ततः । प्राहिण्वन् बप्पभट्टे तं गीतार्थैः परिवारितम् ॥ ८० ॥

तीर्थप्रभावोन्नतैः शनैः संयमयात्रया । जगमाध्यामभामभि पुरमासमहीशितुः ॥ ८१ ॥

तदागमलसद्गुणार्कणार्णवो यथा । द्विजराजसमुद्योतादुद्रेलः स तदाऽभवत् ॥ ८२ ॥

भूयः सममसामय्या संमुखीनस्ततोऽगमत् । कुञ्जरातोहणे विद्वत्कुञ्जरस्वार्थनां व्यपान् ॥ ८३ ॥

बप्पभट्टिरुवाचाञ्च भूपं ज्ञानवतां पतिः । सर्वसद्गुणानां नोऽत्र प्रतिज्ञा हीयतेतमाम् ॥ ८४ ॥

राजोपे यः पुरा पूर्वं गमया प्रविशुध्वे । राज्यमात्रं प्रदास्यामि वल्लभ्य वरपारणः ॥ ८५ ॥

काममेवामुमाधत्त वैदुः पूर्वं तन्मम प्रभो ! । 'कन्दोपाविदनेनामुषं कृतं न साम्प्रवम् ॥ ८६ ॥

इत्यारोप्य वलात् पट्टकुञ्जरे धरणीधरा । जितक्रोधावभिमानधृतच्छत्रचतुष्टयम् ॥ ८७ ॥

विश्वस्य दर्शयन्तं सन्नामवैजितं प्रभुम् । आवेस्यत् क्षमिश्रेणीश्वरमत्युत्तमात् पुरम् ॥ ८८ ॥—सुरमम् ।

राज्यचिह्नमिदं सुवैमिति सिंहासनासनम् । सौधान्तरमनुत्वाहं भूपं सुनिरखावदत् ॥ ८९ ॥

जाते सुरिपदेऽस्माकं कल्प्यं सिंहासनासनम् । इति तस्य वचः श्रुत्वा स्त्रिजोऽन्यासन्यवीविरत् ॥ ९० ॥

दिनानि कतिचित्त्रावस्थाप्य गुरुसन्निधौ । प्राजीहयत् प्रधानौषैः सभं मुनिपतिं नृपः ॥ ९१ ॥

मोहैरकस्मितं श्रीमत्सिद्धसेनसुनीश्वरम् । प्रणम्य प्रह्लादीश्वरं न्यक्षपवन्नमी ॥ ९२ ॥

1 N °ऽभिपिच्यताम्; A °भिपिच्यत । 2 N विद्वत् । 3 A क्षममेवामया । 4 N तज्ज्येयार्थे । 5 B N नीजितुं । 6 A °यनासनी । 7 N प्रधानार्थे । 8 N पतिवित् ।

चकोरवदचन्द्रेऽन्ने मराळ इव पत्तले । वने मृगवदेकाक्षी स्तोकात्मसि च मीनवत् ॥ ९३ ॥
मयूर इव धर्मतां^१ पर्णामु जलधिर्यथा । संभ्रामे कावरो यद्दद् विद्वान् वैवेक्यमण्डले ॥ ९४ ॥
चन्द्रवत् कृष्णपक्षान्तः^२ क्षीयते विरहातुरः । स्वामी नः प्रत्यहं पूज्या ! अनेन सुहृदा विना ॥ ९५ ॥

—त्रिभिर्विशेषकम् ।

आचार्यत्वे प्रतिष्ठाप्य^३ निष्ठाधिष्ठातृवैभवम् । अयं प्रेयस्तासाभिः सद नः स्वामिनो गुदे ॥ ९६ ॥ 5
अव्योपदेशतो जैनमन्दिर-प्रतिमादिभिः । निर्मितैः सुकृतै राजा भवार्विष्य लघयेद् यथा ॥ ९७ ॥
क्षुत्वेति तत्पुरोऽवोचद् वाचंयमपतिसदा । चारित्राचारधौरेयः सुधामयुरया गिरा ॥ ९८ ॥
रत्नदीपो यथागारे शाश्वन्तरतमोपहः । तेजस्वी निश्चललोमा तथा वाळर्पिरेप नः ॥ ९९ ॥
भावुनाम्भोरुहं यद्गन् शशिनेय विभावरी । शिरःपङ्कीव पयोवैन मभी मुद्रां विना यथा ॥ १०० ॥
स्तम्भनेवोर्जितं पेहं देहं च प्राणवारिणाम् । भ्यायलेष मनोवृत्तिसायास्माकममुं विना ॥ १०१ ॥—युगम् ॥ 10
इत्याकर्ण्य प्रभोवाचं प्राहः कृतधियोऽथ ते । सन्तः परोपकारार्थं नास्मार्तिं गणयन्ति यत् ॥ १०२ ॥
तरुस्तारणैस्तारं स चाभ्रोहंघनह्रमम् । पाथोधिर्नोभ्रमे सोढा वोढा कर्मः क्षितेर्धुरम् ॥ १०३ ॥
धारिदो वर्षणहेशं क्षितिर्विंशसुमत्तह्रमम्^४ । उपकाराद् शब्देऽमीपां न फलं किंचिदीक्ष्यते ॥ १०४ ॥—युगम् ।
ततः प्रसादप्रावीण्यम् प्रेषयन् कृतीश्वरम्^५ । पथं कृत्वा प्रसुत्वेऽस्तत्सामिवापागिरैः पविम्^६ ॥ १०५ ॥
तेषां निर्वन्धसम्बन्धवाधित्यभ्युपगते गुरुः । श्रीमन्वं संचमाहूय तस्मिन्निष्ठार्थादिश्रुत् ॥ १०६ ॥ 15
अधोस्तवेच्छुभिः स्वच्छैः^७ श्रावकैर्गच्छवत्सलैः । सद्यः समप्रसासम्यां विहितायां जिनालये ॥ १०७ ॥
लभेऽथ सौम्यपद्मांशिष्ठिते परमाक्षरम् । सप्तमहसलोपेते मुक्तोफधिपिपूर्वकम् ॥ १०८ ॥
शिष्यस्य विश्वशिष्यस्य कर्णे चन्दनचर्चिते । गर्जस्तु सूर्यसंयातोर्ज्वहंसत्पथं न्यवीविशत् ॥ १०९ ॥

—त्रिभिर्विशेषकम् ।

वप्पमट्टिसुतः श्रीमानाचार्यः कोविदार्यमा । दुर्वादिसिंहशरभोऽभवद् विश्वस्य विधुतः ॥ ११० ॥ 20
अथातुशिष्ठो विधिबद् गुरुभिर्नन्दारक्षणे । तादण्यं राजपूजा च वत्सानर्चयन् ह्यहः ॥ १११ ॥
आत्मरक्षा तथा कार्या यथा न च्छत्यते भवान् । वामकामपिशाचेन यत्वं तत्र पुनःपुनः ॥ ११२ ॥
भक्तं भक्तस्य लोकस्य विद्वतीश्वरखिला अपि । आजन्म नैव भोक्ष्येऽहमयुं नियममग्रहीत् ॥ ११३ ॥
तद्गच्छूयैवनिः श्लाघन्नना^८वर्हीतमद्गुरुः । गौरवान्मार्चितः संधेनाथ प्रायादुपाश्रये ॥ ११४ ॥
एकादशाधिके तत्र जाते वर्षशताष्टके (८११) । विक्रमात् सोऽभवत्सूरिः कृष्णचैत्राष्टमीदिने ॥ ११५ ॥ 25
१४. श्रीमद्भगवद्गीताभूषणप्रामाण्योपरोपतः । अलिच्छतोऽपि संपत्स प्रीतिः वैः सह वं गुरुः ॥ ११६ ॥
प्रयागेः प्रयागेः श्राप कल्पकुञ्जपुरं ततः । प्रसुके गहिरुदेऽवतसे स वनाभिते ॥ ११७ ॥
उद्यानपालविशेषः^९ परित्यागं समागतम् । मुनीशमवनीशोऽभूद् वद्वतोमात्रकञ्जुकः ॥ ११८ ॥
ततः प्रसापर्णं हृष्टोमास्त्रोभितरन्ध्रकम् । प्रतिगोहं प्रतिद्वारं वद्वयन्दनगालिकम् ॥ ११९ ॥
चयदूषपटीधूमस्तोमैः कृष्णाभविभ्रमम् । कुबोणगाहिवोहोचैरेकच्छायं महीतलम् ॥ १२० ॥ 30
कश्मीरजत्रवैः सिक्तधरं काश्मीरभूषितम् । नगरं नगभिद्रत्नतुल्यं गूयतिरावनेन ॥ १२१ ॥

—त्रिभिर्विशेषकम् ।

प्ररुद्रमौडसौदादवमुपाधीशसंस्तुतः । पुरं पौरपुरन्धीभिराकुलाट्टालकं ततः ॥ १२२ ॥

1 N पर्मातो । 2 N पशन्ते । 3 N पितृव । 4 विश्वमरहर्ष । 5 B कृतीश्वर । 6 A पवि, N पवि । 7 N वत्सै । 8 N पर्यागत । 9 N B विज्ञे ।

प्रविशेश विशापीश इव सच्छत्रचामरः । अभ्रंलिहद्विषाकूटो विवोदोपशमश्रियः ॥ १२३ ॥—युगम् ।
सौधे राजा ततः सिंहासने गच्छिन्वा (कया ?) स्तुते । उपवेशयदानन्दात् सुहृदं मुनिनायकम् ॥ १२४ ॥

प्रांशुप्रभावनेश्वरः संपः प्रयोख । परिचर्यां परां चक्रे चक्रेतरमनाः सदा ॥ १२५ ॥
शश्वद्वाजसभायास्तावपि निर्भूतकल्पयः । वप्पमट्टिः प्रभुः श्रीमान् भूपमे सुकृतं जगौ ॥ १२६ ॥

5 कल्याणपादपारामजलवाहजलपुवः । धर्म एव निरापाराधारः परपदप्रदः ॥ १२७ ॥
तस्यादौ प्रथितं दानं तत्र क्षेत्रेण सप्तसु । तेषु च प्रथमं विद्धि सिद्धिकृज्जिनमन्दिरम् ॥ १२८ ॥

अपरं विन्ध्यनिर्माणमथ सिद्धान्तलेखनम् । चातुर्वर्णीय संघस्याभ्यर्चयामि किञ्च क्रमात् ॥ १२९ ॥
तदन्तरा च सर्वपामाधारो जैनमन्दिरम् । जिनाः ह्यवधाराश्चात्र स्थिताः संघप्रबोधकाः ॥ १३० ॥

10 श्रीमतां सति सामर्थ्ये विधेयं विधियच्च तत् । बहवो यत्प्रभावेन भव्याः सद्गतिमामुयुः ॥ १३१ ॥
इति तद्वाक्यमाकर्ण्य प्रकर्णानां शिरोमणिः । अबोचदामभूपालः प्रालेयांशुकुलपञ्चाः ॥ १३२ ॥

पृथ्वी देशः पुरं हर्षं तिथिर्मास ऋतुः समाः । धन्यान्वेतानि भासन्ते वानि त्वदेशानांशुभिः ॥ १३३ ॥
इत्युक्त्वाऽदात् खदादेशं भूमिलक्षणवेदिनाम् । कोशकर्मनराप्यक्षपुतां च श्रीजिनैकसे ॥ १३४ ॥—युगम् ।

विश्वकर्मविदस्त्रत्र विश्वकर्मसु कर्मठाः । प्राग्निरे महाभूसा प्रासादं सुकृतोत्सवेः ॥ १३५ ॥
विनैः कतिपयैः सेकसतहस्रोन्नतस्थितिः । प्रासादः परिनिष्येदे सर्वलोकमुदा समम् ॥ १३६ ॥

15 पूर्णवर्णसुवर्णाष्टादशमारप्रमाणभूः । श्रीगतो यद्धमानस्य प्रभोरप्रतिमानभूः ॥ १३७ ॥
निरनाप्यत् संप्राप्यागण्यपुण्यभरजैः । धार्मिकाणां संब्रन्ती प्रतिमा प्रविशानसम् ॥ १३८ ॥—युगम् ।

श्रीवप्पमट्टिरेतस्या निर्ममे निर्ममेश्वरः । प्रतिष्ठां स^१ प्रतिष्ठासुः परत्वं पदमात्मनः ॥ १३९ ॥
तथा शोपगिरी लेप्यमयविन्ध्युतं नृपः । श्रीवीरमन्दिरं वत्र त्रयोविंशतिहस्तकम् ॥ १४० ॥

सपादलक्षसोवर्णदङ्कनिष्पन्नमण्डपम् । वयपापयन्त्रिणं राज्यमिव सन्मत्तधारणम् ॥ १४१ ॥—युगम् ।

20 पयमभ्यर्हितो राजा गच्छन् सच्छत्रचामरः । राजकुञ्जरमाकूटो मुष्यसिंहासनसनः ॥ १४२ ॥
मिष्यात्पध्यामलाभोग्ना लोकात् मत्सरपूरितान् । वप्पमट्टिप्रभुश्चक्रे चक्रेतरनस्तुतः ॥ १४३ ॥—युगम् ।

राजा पूज्यविज्जितीनां संसर्गादनुवर्त्तकः । अन्यदान्यन्महीपालासनमापत् सूरये ॥ १४४ ॥
तवस्तदाशयं क्षात्रा विगताकात्यैकृतः । जगद् प्रतिबोधाय तस्यागाधैकसत्त्वभूत् ॥ १४५ ॥

कृतप्राकृतसत्त्वानां मदादीनां जनद्विषाम् । दम्भसम्मादियुक्तानां कथं लक्ष्या भवादृशाः ॥ १४६ ॥

ततः, यदुक्तं—

25 मर्दय मानमतंगजदुर्पं विनयशरीरविनाशनसर्पम् ।
क्षीणो दर्पाद् दशवदनेोपि यस्य न तुल्यो मुचने कोऽपि ॥ १४७ ॥

इत्याकर्ण्य गिरं धीरां बुद्धिः सूरिं व्यजिह्वपत् । प्रभो! त्वद्वाक्यमभ्यर्चयेत्परां हृतम् ॥ १४८ ॥

प्रभवः प्रभवः क्षेत्रे सम धान्यं हि सोहृदम् । स्वादंतामत्र संपन्नमकपाकादिंसंस्कृतम् ॥ १४९ ॥

30 §५. अन्तापुरेऽन्यदा स्थानवक्रमां बहमां वदा । राजा दृष्ट्वा गायार्थं सेच्छयेति प्रभोः पुतः ॥ १५० ॥

तद्यथा—

‘अज्जवि सा परितप्पह कमलमुदी अत्तणो पमाएण’^१

सारसारस्वतोद्गारसिद्धयाय गुरुगिरा ॥ १५१ ॥

1 N गट्टिकावृत्ते । 2 N नयमतिशयः । C मतिः प्रशुशीलात् । 3 BN म वापार । 4 N मर यत् । 5 A भेदिना ।
6 C N मुष्यति । 7 N राजा प्रतिजन्मलीना । 8 N हृतम् ।

गाथोत्तारार्धमापख्यौ सख्यौ ज्ञेहं बहन् नृत्तम् ।

‘सुत्तविउद्धेण’ तए जीसे पच्छाहयं अंगं ॥ १५२ ॥

हृद्देविवचसा हृष्टः प्रशंसन् कविकर्म तत् । तस्यौ किञ्चिदिव भ्रान्तः पुनरभ्रान्तलोचनः ॥ १५३ ॥

नृपो निरुपमप्रेमनिधिः शान्तपुला सह । अन्यदा दृष्टे देवौ संवरन्तीं पदे पदे ॥ १५४ ॥

व्यप्यमानामिव कापि मुखभङ्गविकारिणीम् । कृपापरिक्लृप्तस्त्वान् इव गायार्धमप्रवीत् ॥ १५५ ॥ 5

तद् यथा—

‘पाला चंकमंती पए पए कीस’ कुणइ सुहभंगं ।’

ततः सत्यवचोवीचिवन्धुरं आबदत् प्रभुः ॥ १५६ ॥

असूतुवं न जल्पेत कल्पान्तेऽपि हि सिद्धवाक् ।

‘नूनं रमणपएसे मेहलया छिवह नहंपती’ ॥ १५७ ॥ 10

सुत्वेति भूपतिः किंचित् सभ्रान्तो विह्वलं मुखम् । चक्रे हिमोर्मिसंछिद्यसरोरुहमिवाधुति ॥ १५८ ॥

इत्यालोचय समुत्थाय प्रतिश्रयगतो मुनीन् । विहारहेतुं संवाह्य ज्ञेहमोहापराजितः ॥ १५९ ॥

काव्यमेतद् विलिख्यथ बहिर्हारकषाटयोः । श्रीसंघमप्यनाशृच्छय निरगात्रगराद् बहिः ॥ १६० ॥—युग्मम् ।

तथा—

यामः खस्ति तवास्तु रोहणगिरेर्मत्तः स्थितिमच्युता

15

वर्तिप्यन्त इमे कथं कथमिति खमेऽपि मैवं कृथाः ।

श्रीमंस्ते मणयो वयं यदि भवच्छन्धप्रतिघ्नास्तदा

ते शृङ्गारपरायणाः क्षितिभुजो मौलौ करिष्यन्ति नः ॥ १६१ ॥

१६. दिनेः कतिपयैर्गौडदेशान्तर्विहरत् शुरुः । श्रीलक्षणावतीपुर्याः प्रत्यागमावतीतलम् ॥ १६२ ॥

तत्र बाक्षपतिराजोऽस्ति श्रीधर्मक्षमापपर्षदि । विदुषां मौलिमाणिक्यं प्रयन्धकविरद्भुतः ॥ १६३ ॥ 20

प्रभोरागमनं ज्ञात्वा जलदस्त्रेव चन्द्रकी । तदागमनगीर्भिः स भूपालं पर्वतोपयत् ॥ १६४ ॥

यस्य द्यादेवता यस्य कथितं प्राच्यसंस्तुतः । स इहाग्यात् प्रभोः पुण्यैर्ष्यप्यभद्रिर्जनीश्वरः ॥ १६५ ॥

ज्योत्स्नाप्रिय इयैणांकोदयादेव विशांपतिः । अजरपद्मपुद्गुपद्मोऽसौ विद्वन्मण्डलमण्डनम् ॥ १६६ ॥

विश्वकोविदकोटीरमेव जैनमुनीश्वरः । ध्रुवं यत्र समम्येति कृतपुण्यः स वासरः ॥ १६७ ॥—युग्मम् ।

परं मैऽस्लामराजेन दुर्गहो विप्रहासहः । वदाह्वानाद् यदा पश्चाद् याति तन्मे तिरस्कृतिः ॥ १६८ ॥ 25

प्रष्टव्यस्त्वनुनिषासी स चेद्गाल्य गां नृपः । साक्षादाशृच्छते प्रस्थातव्यं तन्नामव्या त्वया ॥ १६९ ॥

सुपीभिः कथितेऽर्थेऽस्मिन् सरिणांभीकृते सति । वज्रात्वा धर्मभूपालः परमानन्दमातवान् ॥ १७० ॥

आमराजप्रप्रेषाद्य सहस्रगुणितं ततः । प्रवेशोत्सवमाद्यत् पुर्यामाचार्यभूपतेः ॥ १७१ ॥

धर्मभूपे तदा साक्षादिव धर्मे पुरःस्थिते । चक्रवर्ती सुपीवृन्दे प्रोचे वृत्तमिदं वदा ॥ १७२ ॥

तद् यथा—

30

रुचिरचरणारक्ताः सक्ताः सदैव हि सद्गतौ

परमकवयः काम्पाः सौम्या वयं धवलच्छदाः ।

1 A विउद्धेण; B विउद्धेण । 2 A B संवरन्ती । 3 A छांग । 4 N चंकमंती पए श्रीण । 5 A नहुंती । 6 N कति-
रत्तः । 7 N बनिदम । 8 A यत्तः । 9 N दाएच्छते । * केवलं A आदौ कम्पते पदमिदम् ।

गुणपरिचयोद्धर्षाः सम्यग्गुणातिशयस्पृहाः

क्षितिप । भवतोऽभ्यर्णं तूर्णं सुमानससंश्रिताः ॥ १७३ ॥

तत्रापि कान्यवक्तृत्वलीलानन्दितपार्षदाः । अवतसे सुतं सुरिदोऽगुन्दा इवामरः ॥ १७४ ॥

१७. तत्राभ्यमन्युः प्रातरनायाते प्रभौ उदा । नगरान्तर्वहिर्यामाकरादिष्वगवेपयत् ॥ १७५ ॥

८. अत्रातौ बालमित्रस्य पारवश्यं गतः शुचः । बेलद्वयमक्षतं भेजे च्यवनोन्मुखनाकियत् ॥ १७६ ॥

अन्येयुर्बहिरारामे गच्छन्नेकं ददर्श सः । वधुं* वधुं मुजङ्गेन हतं चित्रीवितस्ततः ॥ १७७ ॥

अस्य मौलौ मणिं तत्राल्लोके सम्यगीक्षया । संलभ्य तुण्डमादत्तं कणीन्द्रमपमीरुषः ॥ १७८ ॥

तमाच्छायाय संदृष्ट्वा संगृह्य निलये नृपः । आगत्य श्लोकशक्तं स जज्ञत्* विदुषां पुरः ॥ १७९ ॥

‘शस्त्रं शास्त्रं कृषिर्घिया अन्यो यो येन जीवति ।’

१०. तैः पूरिता समस्येयमभिप्रायैर्निर्जेनिजे । विभेद हृदयं नैव तेजामेकोऽपि भूपतेः ॥ १८० ॥

सस्मार भारतीपुत्रं षष्पभट्टिं वदा दृढम् । मालतीकुसुमामोदमसौ रोहन्बालवत् ॥ १८१ ॥

एतयोरा इय चन्द्रस्य धालेया इव दन्तिनः । मम मित्रस्य विद्वांसः कलां महन्ति योद्धरीम् ॥ १८२ ॥

दंफलस्य ददे हेप्रसन्नस्य वः किल पूयेत् । समस्यां मदभिप्रायात् प्रादात् पटहमीदृशम् ॥ १८३ ॥

अथो दुरोदराजीव एकः सर्वस्वनाशतः । शुत्वेति स घनोपायमस्य श्लोकार्थमाददे ॥ १८४ ॥

१५. श्रावता इतोऽपि गौडेपु पुनः* तत्रागमच्च सः । षष्पभट्टिप्रसू नत्वा कथयामास तत्पुरः ॥ १८५ ॥

अपराधं स चाह स क्लेशलेशं विना यतः । सरस्वतीप्रसादो हि विचक्षेत्राग्निभुङ्गभूः ॥ १८६ ॥

तद्य-

‘सुगृहीतं हि कर्तव्यं कृष्णसर्पमुखं यथा’ ॥ १८७ ॥

नागावलोक इत्याख्यां* यत्सालत्र प्रगुदंरी । ततः प्रहृष्टनेनापि नाम्ना विख्यातिमाप सः ॥ १८८ ॥

२०. स पूवकृत् उदावाप्यागमद् आमन्युप्राप्तः । मुदा निवेद्यामास तद्यमत्कारकारणम् ॥ १८९ ॥

केनापूरीति राक्षसो यः प्रोवाच स प्रभो । शीयष्पभट्टिनेलुके दरी सस्योपिवं नृपः ॥ १९० ॥

विरहस्य विनोदायान्येगुभूषो बहिर्ययो । नृवं न्यमोषगृहस्य तले पान्थं ददर्श च* ॥ १९१ ॥

शाजायां लम्बमागं च तथा करकपत्रिकात् । व्योतन्तीं विमुषां व्यूहं गायार्थं लिखितं यथा ॥ १९२ ॥

तद्य-

२५. ‘तद्या मह निगममणे पिपाह थोरंसुएहिं जं रुद्धं’

प्रापयत् तदपि नापूरी भूपालस्य मनोहरा* । केनापि विदुषा कोऽनं विना विषयप्रकाशः ॥ १९३ ॥

अस्मालदयलव्यायां समस्यायां स देवनी* । पुनर्वयो च शीयष्पभट्टिपार्थेऽप्यदृश सत् ॥ १९४ ॥

स पानायासतो विद्वन्मोक्षिः प्रमुरपूरयत् । गृहीत्वा स पुनः प्रायदुत्तरार्धं नृपमतः ॥ १९५ ॥

तद्य-

‘करवत्तिविदुनिवदणमिहेण तं अज्ज संभरिअं’ ॥ १९६ ॥

१००

अन्येन विदुषा येनविद्वन्नेन सद्य सत् । सर्वं दृष्ट्वा दोषवार्धममणयत्* ययामति ॥ १९७ ॥

१ N *दमिता । २ C N *वर्धः । C *वर्धः । *‘मिं ननु’ इति C टिप्पणी । ३ A *विपरीति । ४ N *अपयत् । ५ N *शोरसुदने अत्राप्य । ६ N *अपयत् । ७ N *अपयत् । ८ N *अपयत् । ९ N *अपयत् । १० N *अपयत् । ११ A B *अपयत् । N *अपयत् । १२ N *अपयत् ।

तथा हि—

करयत्तयजलविंदुआ' पंथिय हियइ निरुद्ध ।—पथिकोक्तिः ।

सा रोअंती संभरी नयरि ज मुंकी मुद्ध ॥ १९८ ॥—श्रीवण्मभट्टेरुक्तिः ।

इति पाठान्तरम् ।

राजा श्रुतेति वप्यौ च रसपुष्टिममूढशीम् । मम मित्रं मुनिस्वागी कविर्ग्राति नापरः ॥ १९९ ॥ 5

प्रधानाच्च भूपतिः प्रीयादाहानाय मुनीश्वितुः । तदुपालम्भगर्भाणि दोषकं वृत्तमार्या ॥ २०० ॥

तैश्चोपान्तं प्रभोराव्याप्राप्यं विगतचेतनैः । वाचिकं कथयामासे कुशलप्रसन्नपूर्वकम् ॥ २०१ ॥

तद्यथा—

छायह कारणि सिरि धरिअ पथि वि सूभि पडंति ।

पत्तहं इहु पत्तत्तणु घरतक कांइ करंति ॥ २०२ ॥ 10

न गङ्गां गार्हप्यं सुयुवतिकपोलस्यलगतं

न वा श्रुक्तिं सुक्तामणिरसिजास्त्रादरसिकः ।

न कोटीरारूढं स्मरति च सवित्री वसु भुवं

ततो मन्ये विम्बं स्वसुखनिरतं स्नेहविरतम् ॥ २०३ ॥

पांशुमलिनानांघ्रिजंघः कार्पटिको म्लानमौलिमुखशोभः । 15

यद्यपि गुणरत्ननिधिस्तथापि पथिकः पथि वराकः ॥ २०४ ॥

इत्याकर्ण्य शुरुक्षेपो पुरः प्राद वचः स्मिरम् । सौहृदे सौहृदे थापि संसृजेन्मनसा मनः ॥ २०५ ॥

आभ्रनामनदीभुम्भेवक्रिषोषिकं हि नः । निवेदनीयमायेत्य हृदं गाथाकदम्बकम् ॥ २०६ ॥

तथा हि—

गय माणसु चंदणु' ममरु रयणायरु सिरि(ससि?)खंड । 20

जड उच्छु य' वण्मभट्टि फिउ सत्तय'गाहासंड ॥ २०७ ॥

विद्वेण विणा वि गया नरिंदभुवणेषु हुंति गारविया ।

विंदो न होइ अगओ मयहिं बहुएहिं वि गएहिं ॥ २०८ ॥

माणसरहिएहिं 'मुहाई जह न' लभंति रायहंसेहिं ।

तह तस्स वि तेहिं' विणा वीरुच्छंगा न सोहंति ॥ २०९ ॥ 25

परिसेसिपहंसउलं वि माणसं माणसं न संदेहो ।

अन्नत्थ वि जत्थ गया हंसा वि गया न मजंति ॥ २१० ॥

हंसा जहिं गय तहिं जि गय महिमंडणा हवंति ।

छेहउ ताहं महासरह जे हंसिहि मुनंति ॥ २११ ॥

मलओ सचंदणो बिप' नइमुहरींतचंदणुमोहो । 30

पन्मट्ट पि हु' मलपाओ चंदणं जापह' महग्गं ॥ २१२ ॥

अग्गापन्ति महुपरा विमुपक्रमलापरा वि मयारंदं ।

कमलापरो वि' दिट्ठो गुओ व किं महुअरविदीपो ॥ २१३ ॥

(1 A करसायनरिंदुआ । 2 C यपिषय । 3 A चंदय । 4 A वण्मभ, C उच्छुय । 5 A B वताह । 6 A मययट्टि । 7 A न सत्तय, C मयय । 8 A तेन । 9 A नइमुह' । 10 A ह । 11 A जाह । 12 A पि ।

एकेण कोत्पुहेणं विणावि स्यणायरु चिय सपुद्दो ।
कोत्पुहरयणं पि उरे जस्त ठिओ सो वि हु महण्यो ॥ २१४ ॥
खंडं विणा वि अखंडमंडलो चेव पुण्णिमायंदो ।
हरसिरिं गयं पि सोहइ न नेय विमलं ससिखंडं ॥ २१५ ॥

5

तथा—

पइं मुक्काह वि यरतरु फिट्ठइ पत्तत्तणं न 'पचाहं ।
तह पुण' छाया जइ होइ तारिसी तेहि पचेहिं ॥ २१६ ॥
जड सव्यत्थ अहं सिय उचारिं सुमणाणि सव्यरुक्खणं ।
'वाचे विचडंति गुणा पटुपत्तिय पावए कोडिं ॥ २१७ ॥
जे के वि पट्ट महियंडलंमि ते उच्छुदंडसारिच्छा ।
सरसा जडाण मज्जे विरसा पत्तेसु दीसंति ॥ २१८ ॥
इप उल्लुपसीलालंकिपाण पायपडियवपणसोहाण ।
गुणवंतपाण पटुणो पट्टण गुणवंतया दुल्ला ॥ २१९ ॥

ततः—

- 15 अस्माभिर्यदि कार्यं बलदा धर्मस्य भूपतेः । समायां छत्रमामल स्वयमापुच्छयतां हृतम् ॥ २२० ॥
जाते प्रतिष्ठानिर्वाहे यथा यामसवान्तिकम् । प्रधानाः प्रहिताः पूर्वैरिति शिक्षापुरस्सरम् ॥ २२१ ॥
कन्यकुलमहीनायधुनायगम्य तेऽप्यथ । तन्वयं व्यवपयन् सुरैर्वचो माहृत्ययाम तत् ॥ २२२ ॥
६८. अकुण्ठोत्कण्ठमासत्तैः कर्त्तव्यैर्गवास्तिमीः । गच्छन् गोदावरीतीरे प्राप्तं^१ कंचिदवाप सः ॥ २२३ ॥
तस्य पर्यन्तभूमौते सण्डदेपकुले तदा । चक्रे वाद्यं कृतायाससहैव्याश्वेतसि स्तितम्^२ ॥ २२४ ॥
20 निदीपे सा समागल्य रूपाश्रिता नरेधरम् । बुभुजे प्रार्थनापूर्वं भाग्यं जाणर्वि सर्वतः ॥ २२५ ॥
भावहरत्याय सन्निगायद्भुक्तेन वरिणिवः । ययौ कर्मभारक्षानाष्टच्छतैव तदाय वाम् ॥ २२६ ॥
स प्राप प्रमुपादत्तं^३ प्राप्तं विरहदृष्ट्युचाम् । कार्यं जज्ञत्स निर्वेदयद्विज्वालोपमं नृपः ॥ २२७ ॥

निद्राजागरणादिकृत्यनिबहे नित्यानुष्ठुत्तिसूत्रां
स्वमैव्यप्यथ 'योगिनां नयनवधैष्टान्तु सूक्ष्मास्त्रयि ।
25 तत्तारक'^४ "सहृदामिवह सुहृदां निष्ठेदधी स्यात्तदा
मित्राशापरिहारमाचर ततश्चेतः प्रसीद प्रभो ! ॥ २२८ ॥

नृपे बापवियवचःप्रतीतोऽप्यय कोत्पुकात् । गाथापरदंमाचरवो भूरायं च सुकलतः ॥ २२९ ॥

ततया—

- अज्जवि तं सुमरिज्जइ को नेहो पगराहं ।
30 गोलानइणं म्बंटेडलमज्जे पहिअ जं न वसिओ सि ॥ २३० ॥
इत्युत्तया धुरिभिर्गुणे वादं न परिपच्यते । अत्रिभाम्यं बलस्यान्तः प्रविश्येय वीक्षितुम् ॥ २३१ ॥
प्रमाणमामभूवात्तापुटि विभ्रमतीक्ष्यते । इदं कान्यगुणावाप नावः कमिदुत्तेषु यः ॥ २३२ ॥

1 A छिः । 2 A वाह । 3 A वच । 4 B दाये, C वादे । 5 A विरहदृ । 6 A प्रमयेदवपय । 7 विपत् ।
8 N वदना । 9 A C ग्लेपयनेति । 10 N लन्दर । 11 A B दृष्टम् ।

तथा—

अङ्गैस्तुलकैः 'प्रमोदसलिलप्रस्यन्दिभिलोचनै-
राकर्ण्यद्भुतसंकथास्तव सुधीभर्तुः प्रसन्नात्मनः ।

सौजन्यामृतनिर्झरे सुमहति स्नातुं विपद्धारिणेः

पारं गन्तुमपारपौरुष । वयं त्वां द्रष्टुमभ्यागताः ॥ २३३ ॥

5

श्लोकं विचित्रवन्धेन लिखेत् स यदीदृशत् । कौतुकादामभूपातः शालिसौहार्दवर्द्धितः ॥ २३४ ॥

तथा हि—

अ ति अ ति अ न्म अ लं

प्री य र य ज य प य ।

मे ला मे ला मे लं मे लं

फ स फ स फ स फ स ॥ २३५ ॥

10

सं य गोमूत्रिकावन्धं हात्वा गुरुरपि स्वयम् । वाचयामास दोषक्षेपि हातं परेनेहि ॥ २३६ ॥

तथा हि—

अथ मे सफला प्रीतिरय मे सफला रतिः ।

अथ मे सफलं जन्म अथ मे सफलं फलम् ॥ २३७ ॥

15

विद्वद्बोद्ध्या विविद्रं तं विश्रम्य क्षपाक्षणे । प्रगेऽज्ञाहो नृपाख्यानं सूरिः प्राप यथास्थितिः ॥ २३८ ॥

आमराजोऽप्यथ श्रीमानभच्छत्र इयान्त्रिमान् । विशिष्टेः स्वार्थनिष्ठोऽग्रात् स स्वगीधरकैवदात् ॥ २३९ ॥

आमविज्ञमिकां धर्मराजस्यादर्शयद् गुरुः । आगमिष्यद्वियोगादिशृङ्खलामिव सुदुःसहाम् ॥ २४० ॥

पाचयित्वा च तां घृष्टो दूतले कीदृशो नृपः । स प्राहास स्वगीभर्तुस्तुल्यो देव ! प्रबुध्यताम् ॥ २४१ ॥

मातुलिङ्गं करे विभ्रत् सैप घृष्टश्च सूरिणा । करे ते किं स बाबावीद् 'थी ज व रा' इति स्फुटम् ॥ २४२ ॥ 20

दूतेन षाठकीपत्रे दक्षिते गुरुराह सः । स्वगीधरं पुरस्कृत्य 'थू अ रि प त्त' मित्ययम् ॥ २४३ ॥

प्राकृतेनोत्तरं प्रादाच्छलेपेण स्नापनोपमम् । अवबोधाय यदृच्छा तु धर्मस्यर्जुचेतसः ॥ २४४ ॥

अधोपाच प्रघातश्च सूरिरेव रुयादरः । अस्मास्थितिं प्रतिज्ञां यं दुस्तरं विदधे भुवम् ॥ २४५ ॥

विहितेऽत्रापि चेत् पूज्य आगति 'प्राग्यपुण्यतः ।

अस्माभिः सह तदेवाः प्रतुष्टा नो विचार्यताम् ॥ २४६ ॥—दुःखम् ।

25

यतः—

तत्ती सीअली मेलावा केहा,

धण उत्तावली प्रिय मंदसिणेहा ।

विरहिहिं माणुसुं जं मरह तसु कवण निहोरा,

कनि पचित्तीडी जणु जाणह दोरा ॥ २४७ ॥

30

राशोचै वस्तुकस्यास्य कीदृगर्थः प्रसुखतः । वप्पमट्टिचंपस्याये व्याख्यात^{१०} एवावधीनिधिः ॥ २४८ ॥

तथाहि — एका लोदपिण्डी वदिना तसा । अर्थात् हेया । एका दीतला । अनयोर्मेलरूः संसर्गः कीदृशः । उभयोरपि तत्तयोरेव स्वमन्यो भवति । इत्यनेन किमुक्तम्—यद्वयं एषरणकतता, अयं च बीदासीन्याजितं-

1 N प्रयाद^१ । 2 A C 'हु तहम्' । 3 N द्विजग^२ । 4 A स्नापनोपमम् । 5 A अवबोधये, B C अवबोधे । 6 A B च । 7 N प्रतिज्ञाय हु पुरं । 8 A प्राग्य^३ । 9 C गणुत । 10 N व्याख्यातकता^४ ।

द्रियत्वाभिलाषं मत्वा च शीतस्तदस्माकमनेन सह कथं मीलक इति । तथा, घना देशीशब्देन पत्नी, सा उत्तुकाः प्रियश्च मन्दबोद्धः । ततः कथं मीलको भवति । विरहेण यन्मानुषं प्रियते स्तुतुष्यं प्राणशेषं भवति, तस्य को निहोरक उपरोधः, तत्र कृतेऽपि न जीवति । मिलित एव प्रणयिनि जीवति । तथा कथं पवित्रिकेयं जनो जानाति दोरकं द्विविगुणायलिततन्मुखं स्थगीधरस्येति वास्तवार्थः ॥ १ ॥

5 तथा — तप्तं तपस्तद्विच्छतीत्येवं शीलस्तापश्चरणेच्छुः स तपेयी । तथा, अली भूपात्रिय एको लक्षणया सकामः । 'नाकामी मंडनप्रियः' इति घचनात् । अनयोर्मीलकविषये का ईहा चेष्टा, किंतु न कापि । तथा उक्तं धनं येनैते धनोदाः, आदिवाटयादित्याव् कांतपरनित्यात्, तेषामावली श्रेणिर्दानेभ्यस्समूहस्तस्य प्रियो वल्लभः । दानेभ्यस्तराणां हि सत्पात्रेच्छा विशेषतो भवति । स चार्थादाचार्यः । स मन्दबोद्धो निर्मोह इत्यर्थः । तथा, विरहे विशिष्टैकान्ते तदेतौ प्रियते, लक्षणया तदर्थं सन्तप्यत इत्यर्थः । तस्य का न दोषा मुहूर्तरूपाः । स सर्वदा तस्य विरहे सन्तत 10 एवास्ते । स 'क' इति भ्रष्टाध्याहारे, 'कस्मिन्-कान्यकुले, पवितरहितस्मान्-विद्युत्समस्तोजसी, जनो विद्वज्जनो मनुष्यजनः, स जानाति 'दो रा' द्वौ राजानौ । 'वास्तवेऽर्थे-द्रावेव राजानौ धर्मं आमक्ष विद्वत्प्रियायिति मधिष्ठे । गूढार्थस्तु-पतायता' राजन् । त्वया प्रेम्, बहुवचनिकविवाहाय आगमोऽभ्यागतोऽस्तीति द्वितीयोऽर्थः ॥ २ ॥

तथा — तस्मिन्-सारा शीतला यत्र, स्य आदर इत्यर्थः । स तस्मिंशीतलः । 'स्वराणां स्वराः प्रायोऽपभ्रंशे' इती- 15 क्स्वरः । तत्र मीलकः कीदृशः । यतः-प्यननुकावली, समरकारिकाव्यश्रेणिवैल्लभा यस्य, अर्थादाचार्यः । सोऽस्माह 15 मन्दबोद्धः । स उपरोधेन न वृष्टान इत्यर्थः । तथा, विरहे अर्थात् विषयविद्योने सर्वसंगपरित्यागे सति योऽमरसि मानुषः पुरुषः, देवपुरुषीभयति, तस्य काः क्रोहः सम्यन्वादिषु । निहोरक उपरोधः, स उपरोधेन न वृष्टान इत्यर्थः । करणप्रवृत्तिर्दानेभ्यस्तराणाकर्मरितिः । दोरा-दोषा राजते महाबाहुः स आम एव । एवंविधमपि स्वर्जितं, नमिष प्राकृतमिय जानाति न किंचिदित्यर्थः ॥ ३ ॥

तथा — तस्मानि ईष्टे तत्प्रेसी, अत एव अली संगनिषेधी, तस्य मेलः संसर्गः तस्य लघोऽप्राप्तिः । 'स्वराणां 20 स्वरा' इत्याकारः । तथा, कै प्रलम्भि, ईहा चेष्टा, यस्य स क्रोहः-परमप्रलम्भः । दीर्घः प्राग्वत् । धनशुक्लानामावली श्रेणिः । प्रिया अमन्दबोद्धा अस्यर्थातीर्भवति । विगतारानेषु हि सर्वेः प्रीतिमान् । धनवान्कोऽपि तत्रैव रतिं विवधति । तथा, विः यक्षी गच्छः, स रयो यस्य स विरयो-विष्णुलक्षितशत्रोर्वा विसस्ये, यो प्रियते तस्य को निमः सहसा । स च रा राजेव एवं भवति । शुभे चित्तस्ये मृत्युरपि शङ्क्यः । तथा, जहुनया गंगायाः सका- 25 शात् का अन्या पयिना । अयमेव मगयात् पुन्यः । तथा, 'दोष' द्वौ राजानौ संगतौ यस्य स द्विरादः, सर्व- 25 सामर्थ्ययुक्तो भयानेव ययुचितं तद्विषेहीति चतुर्थोऽर्थः ॥ ४ ॥

॥ तत्प्रीसीअलीटीकायां ग्रंथार्थे ३३, अ० ८ ॥

श्रीयत्पमद्विना चैयमर्थानां साष्टकं शवम् । व्याख्यातं मतिमान्येन न जानीतो वयं पुनः ॥ २४९ ॥
तत उक्ताय राजौ च वारयेद्यागृहेऽवसत् । अमूर्त्यं कङ्कणं दत्त्वाऽस्याः प्रावर्तिरगाद् गृहात् ॥ २५० ॥
द्वितीयं राजसौम्यल द्वारि लकत्वा सरांशुरुक्तं । इन्द्रकीले यवी तस्माद् बहिरस्याद् रहोवने ॥ २५१ ॥
80 ततः प्रावर्तुनिस्वामी संगल्य नृपतेः समाम् । आपप्रच्छे नृपः कन्यकुब्जप्रस्थानदेववे ॥ २५२ ॥
तेन पूर्णप्रतिज्ञायामज्ञावायां कथं खिति । राक्षा वृष्टः समावप्यावामभूप इहायमत् ॥ २५३ ॥
विद्वत्कथनतत्वेन कथितं यद्यदीदृशः । शायतां सेप एवेति 'दो रा' शब्दात् तथा पुनः ॥ २५४ ॥
द्वौ राजानौ इति स्पष्टं मातुलिगल्य दर्शनात् । इदं किमिति शृष्टे च 'थी ज उ रा' त उक्तात् ॥ २५५ ॥
वया 'तू अ रि प चं' इति तवारिषप्रमितयः । संस्तुवाद्रवतीत्येवम् तवारि जगदे स्तुत् ॥ २५६ ॥
95 तवो विप्रतिस्तारोऽस्य प्रससार प्रकर्षतः । विगमि मम मूर्त्यं न श्वातं कथितेऽपि यत् ॥ २५७ ॥
तवोऽयस्वर प्लवगिन् वारयामा प्रमोः पुरः । कङ्कणं शुभुचे रत्नोचिरलवमलतिः ॥ २५८ ॥
क्ष्वाऽपरं समर्प्याय भूपाख्य न्यजिह्वयत् । द्रावेन्द्रकीले केनापि मुक्तं नाथ ! न वेदयद् ॥ २५९ ॥

1 N य मृग्यः । 2 N उ वा इति । 3 N नाति 'कस्मिन्-'. 4 N वा एताऽर्थे । 5 N नाति 'एवावत्' । 6 N नाति 'एव' । 7 A मज्जन् । 8 N सरांशुरुक्तं । * 'यथाचारः' इति C टिप्पणी ।

यावत् पश्यति राजा तदामनामाय दृष्टवान् । श्रीवप्पभट्टेराष्ट्रच्छय हेतुप्रत्यायकः प्रभुः ॥ २६० ॥
 शृङ्गातो^१ वृषः शत्रुनाभिंनो न च साधितः । द्विधापि विरचैरस्य निर्वृत्तिर्न प्रवर्तिता ॥ २६१ ॥
 तथा च विरहः पूज्यैरुपतस्थेऽतिदुःखदः । यावद्वह्न्य तु लभ्येत किं भूमः सांप्रतं भगो^२ ॥ २६२ ॥
 गुरुपदं महाराज ! मा सेदोऽत्र निधीयताम् । ईसा इयं वयं येनाप्रविबद्धविहारिणः ॥ २६३ ॥
 आष्ट्रोऽसि महावाहो^३ वामः खं नाम सार्यकम् । कुर्यात् यथा^४ परे लोका निर्मलः स्युः सुहृत्तमः ॥ २६४ ॥ ५
 १९. इत्युक्तवाऽतो विरीयागात् सगत्यामन्त्रयेण च । करज्रीभिरमीषुभिः सुरभिर्यदसा गुरुः ॥ २६५ ॥
 मार्गे तदासन्नारुढः प्रभुणा सह सचरन् । पुलिन्दमेकं कासारं क्षिप्तास्त्रं वारिमथ्यतः ॥ २६६ ॥
 पितृन्तं च छगलवद^५ दद्याद् गुरुपुरस्सदा । आह प्राकृतकान्याद्वैतपूर्वैश्चासक्तौतुकः ॥ २६७ ॥

तथा हि—

पञ्च जेम पुलिन्दु पीअइ जल्ल पंथिउ कमणिहिं कारणिण^१ ।

10

—इत्याकर्ण्य प्रभुः प्राहोत्तरार्द्धं सत्क्षणादपि ॥ २६८ ॥

विसन्धाने न कान्येषु सिद्धसारस्वताः कश्चित् ।

तथ—करयेवि करंयिय कज्जलिण मुद्धहिं अंसुनिवारणिण ॥ २६९ ॥

प्रत्ययार्थं पुलिन्द्रश्च^१ समाकार्यं स भूयुजा । पृष्टो लज्जानितालोऽयं यथाशुक्तमवावदत् ॥ २७० ॥

नाथ ! प्रयत्ने युष्मद्वयं तावत्तवतः सतः । सांजनाश्रुप्रयुष्टे^२ मेऽभूतां कज्जलितौ करो^३ ॥ २७१ ॥ 15

हर्षप्रकर्षमासाय दृष्टान्तेनामुना दृषः । सुरेन्द्र इयं सौधर्म्यं त्राह कान्याकुञ्जतमासवत् ॥ २७२ ॥

प्रविवेशोत्सवैर्यैव प्राच्यार्थ^४ सातिसयेन सः । कोटिकोटिगुणामशोकार्थं गुरोस्त्वया ॥ २७३ ॥

१०. इयञ्च धीसिद्धसेनसूरयो जराया भृशम् । आश्रयताः कृतकसत्त्वात् सेच्छाः प्रायोपवेशने ॥ २७४ ॥

यप्पभट्टेविधेयस्य विनेयस्य सुरासुखम् । दित्क्षयो शुनिं प्रेषुतुतं वाहानहेतवे ॥ २७५ ॥

तथेदम्—

20

सारीरं सयलं पलं विगलिअं दिट्ठी यि कट्टेण मे

दट्ठव्येसु पयदई परिभयप्पायं तथा आउगं ।

पाणा पाहुणाय वयं गन्तुमहुणा धट्ठति बंछा तुभं

अं दट्ठुं जइ अतिय ता लट्ठु लट्ठु इज्जाहि निस्संसयं ॥ २७६ ॥

तं दद्याद् बहुमानाद्रौ शुरो द्रागाजगाम च । राजपुत्रिः समं मोदेरके प्रभुपदान्तिके ॥ २७७ ॥ 25

प्रभोः स न्यासपिन्वातं रुन्धन् प्रथमदर्शने । अट्टमलस्य वात्सल्ये सेनासौ जल्पितः शमी ॥ २७८ ॥

तथा हि—

वपुः कुञ्जीभूतं तनुरपि शनैर्यष्टिशरणा

विशीर्णा दन्ताली श्रवणविकलं कर्णपुगलम् ।

निरालोकं चक्षुस्तिमिरपटलच्यामलमहो

मनो मे निलज्जं तदपि विपयेभ्यः स्पृहयति ॥ २७९ ॥

30

वतो यस्तं मतिस्सट्ठ गच्छवातास्त्वयतरः । अथ त्वं गुरु साक्षात्वं मेस्य मे वायुणो मय ॥ २८० ॥

1 A दरापरी । 2 A बहुराज । 3 A पुर्वसदा । 4 C एगदह । ॥ C वपु जेम पुलिन्द कमणिहिं कारणिण ।
 C N पुलिन्द । 7 A प्रफोभेयं । B प्रफोभेयं । N प्रफो भ० । 8 N प्रफोभेयं । 9 A प्रफोभेयं ।

प्रभो ! 'यदूचे वीमत्सरसन्ध्यासवशा तनुः । अश्रुभूषणकव्याङ्गश्रुतामेव कृत्योपिताम् ॥ ३०६ ॥
 ययं निरन्तरावाप्तकूरुरादिमया इव । वैषसा विहिता अज्ञा' दौर्गन्ध्यादिकयास्त्रि ॥ ३०७ ॥
 ततो नायेय' नाथ ! त्वां सफलीकुल माभकम् । भोगाभोगं हि भोगेन भोगिण्या भोगिराडिव ॥ ३०८ ॥
 ततः प्राक् सिन्धिये सूरिस्तद्विभर्ते विसिन्धिये । उवाच च गिरं धीरां धैर्योधारधुरन्धरः ॥ ३०९ ॥
 द्वेष्ट्री पाश्चालिका रिक्तान्तरालाशुचिपुरिता । वहिश्चन्दनचर्चादिभूषासुरभरस्तु' किम् ॥ ३१० ॥ 5
 मलमूत्रादिपात्रेषु गात्रेषु भृगचक्षुषाम् । रतिं करोति को नाम सुवीर्योर्गृहेष्विव ॥ ३११ ॥

बधुः संवृणु बकवीक्षणपरं धक्षः समाच्छादय

रुद्धि स्फूर्जदनेकमङ्गिकुटिलं रम्योपचारं वचः ।

अन्ये ते नचनीतपिण्डसदृशा वदया' भवन्ति स्त्रियां

मुपधे' किं परिवेदितेन वपुषा पापाणकल्पा वपम् ॥ ३१२ ॥ 10

ह्लाकार्कण्यप्यकण्ठेव न मुद्रा प्रत्युव प्रभोः । स्वभाषकठितो हस्तो स्वगात्रेऽपव्रता' न्यघात् ॥ ३१३ ॥

ताभ्यां च 'सर्गपञ्चाश्यामिव सा स्पर्शयेत् ततः । सरकुञ्जरकुम्भाभौ मृदुस्पर्शांयुरोदौ ॥ ३१४ ॥

ततः' शृङ्गारशिलरिसादिरांगात्भारवत् । 'निर्दम्भशोकदम्भेन पूषकार मुनीश्वरः ॥ ३१५ ॥

किं किमित्यूचिपी वक्षोजामात् पाणिं विकृष्य सः । अवाष्पगद्गदाव्यकथाचोवाच कवञ्चन ॥ ३१६ ॥

अमूल्याहुल्यवास्तव्यवर्द्धितास्मादृशज्ञिनाम् । गुरुणां स्मारिता अद्य निजाङ्गस्पर्शस्तवया ॥ ३१७ ॥ 15

तया' कथमिति प्रभे कृते माह पुनः प्रभुः । राज्ञी स्वाध्यायकृत्यानन्तरं' विभ्रामणां प्रभोः ॥ ३१८ ॥

अहं व्यरचयं' सर्षकाल' सर्वाङ्गसंगिनीम् । कटीं विभ्रान्म तज्रोद्युगलं च समस्तुलम् ॥ ३१९ ॥—युग्मम् ।

तदप्य सृष्टिमानां तं वृत्त-मार्दवसम्पत्तयः । यादृक् तप्य कुचद्वंद्वं तादृक् तप्यि चाभवत् ॥ ३२० ॥

सृष्टेति सा परादृत्तरसा भद्रास्त्रविनिधिः' । इभ्यो विधूतकामान्ध्या' किं मे कर्षोदयं ययौ ॥ ३२१ ॥

प्राया लोहं कथं वचं लुमिदोऽयं सितान्वरः । पण्डितंकादिभिर्भेषो प्राया लोहश्च वदित्वा ॥ ३२२ ॥ 20

कुवलीकोमलफलक्षोदापैर्षममप्यथ । भिद्येवानन्यसामान्यं कठिन्यं किञ्चिदस्य तु ॥ ३२३ ॥

धृतपिण्डसमालोऽन्ये' षड्विकुण्डसमासु ये । महिलासु विलीयन्ते सृष्टिरेवापरस्य तु' ॥ ३२४ ॥

येषामयमश्वकामस्य पुरः कर्णोर्मिकिङ्करी । कर्णाप्यस्माद्' विभेतीष्य वीप्रप्रदातस्तुलः ॥ ३२५ ॥

रसे घिरसमापत्त मरणममपि भ्रममाह । तिरस्कार मां यस्तु तेन देवं हि जीयते ॥ ३२६ ॥

ध्यायन्तीति निद्रा सा गुनिद्रोहे गतामहा । निद्रा हि विधकुःप्राप्ती विभ्रामातुषकारिणी ॥ ३२७ ॥ 25

प्रगे जागरिताचार्यं षर्षक्षसनसंस्थितम् । प्रणम्य ग्राह नाहंयुरहं त्वद्विक्रतो कृतीन् ॥ ३२८ ॥

वीतरागः पुरा सेरसरमुष्कारितित्वरः । आसीत् त्वद्गततः सत्यमिदं त्वाति ययौ किल ॥ ३२९ ॥

तदापृष्टे प्रसाधासु पृष्टे हनं प्रदेहि मे । तव सापेन शनोऽपि 'अश्वयत्यान्यस्य का कथा ॥ ३३० ॥

अथाह गुरुरज्ञानवागेया ये वयं पुनः । रोपतोपभरातीता' अज्ञाः ज्ञापादिगीर्ण्यसि ॥ ३३१ ॥

'इति कृत्वा ययौ भूपसमीपं वरत्यर्जिनी । तवाच सद्गुणप्रातस्तप्यविद्वत्तवैकुण्ठ ॥ ३३२ ॥ 30

नाथ ! पापःपविष्टा पादुदण्डाभ्यां स वरत्यलम् । भिनत्ति च मदाक्षौलं शिरसा वरसा रसात् ॥ ३३३ ॥

पदे'इं(१) विभ्रामारुन्धेत् सुप्तं सिद्धश्च बोधयेत् । चेतभिर्भुं सय सुप्तं य एनं हि विकारयेत् ॥ ३३४ ॥

1 A N प्रभोयैत्ये । 2 A अन्धा । 3 'प्रावर्ते' इति C टि० । 4 N धुरवि वस्तु । 5 A मल्लो । 6 N न्यघात् ।
 7 'तागपत्र' इति C टि० । 8 N वनः । 9 A निर्दम्भः । 10 A C 'तवा' । 11 N कृतान्तरे । 12 A न्यवरयं ।
 13 A सर्वं कर्तुं । 14 A 'मिथः' । 15 A कथमा । 16 N सत्यस्ये । 17 N च । 18 N कर्णाप्यस्य । 19 A तप्यति ।
 N नरपति । 20 A ॥ N 'अपणीय । * A आदौ गोपलम्बयेत्येह एवः । 21 N वयेच ।

‘इत्याकर्ण्यचलापालः’ प्राप्नोरोमाञ्चकञ्चुकः । स्वगुरोर्गुरुसत्त्वेन प्राह नृत्तान्मनोनटः ॥ ३३५ ॥
 न्युञ्जने यामि वाक्याय दृग्भ्यां याम्यवतारणे । वलिर्विधीये सौदाहद्वयाय दृग्भ्याय च ॥ ३३६ ॥
 अतो गहरी घराघारा देशः पुरमिदं भम । आग्यसौभाग्यभृद् यत्र वप्पमष्टिप्रमुसितिः ॥ ३३७ ॥
 —त्रिभिर्विशेषकम् ।

- 5 स्वक्षेत्रधंदिनः^१ कामं कामादिभिर्विभर्शतः^२ । परक्षेत्रगतस्त्र लालसत्त्वं^३ हि तत्सत्तुः ॥ ३३८ ॥
 पशवोऽपि गजास्त्रसादृहासीत् सर्वथा^४ तु^५ वान् । योऽस्मै गज वरे त्यास्या ततः व्यावाऽस्तु महुरोः ॥ ३३९ ॥
 ततो ग ज य रो ब्र ह्म चा री च विरुद्वयम् । तस्याभृद् भूत-सङ्गाव-भाविवेत्तुः धृतागमात् ॥ ३४० ॥
 तथा किं विदधे तत्र त्वया धृष्टेति साऽवदत् । कटाक्षसेषश्लोञ्जलकरस्पर्शनादिभिः ॥ ३४१ ॥
 अजातघोषका चेकं तदा दोषकमधुयम् । तत्र प्रहानुमानेन कवित्वं हि प्रसर्पति ॥ ३४२ ॥

10

तथा हि—

गयवरकरइ सत्थरइ पायपसारिउत्तुत्त ।

निचोरी गुजरात जिम्बं नाह न केणइ सुत्त ॥ ३४३ ॥

एवं नृपादिभिः सलगुणकीर्तनतः स्तुतः । प्रहमभाषप्रागल्भ्याद् वप्पमष्टिः प्रमुर्जयी ॥ ३४४ ॥

१२.

प्राकारयाज्ञमन्येद् राजा राजाध्वना चरन् । पश्चादोकसि मेहलोक्षचक्रे ह्यलिकप्रियाम् ॥ ३४५ ॥

15

पश्चाद्गुल्लहृत्प्रसंघृतस्त्रनखिलराम् । वृणुन्नृत्तिरन्ध्रेणार्पयित्वा प्रियहस्तयोः ॥ ३४६ ॥

लपिन्नं पितृसत् पश्चात् प्रयातीं गृहमन्तरा । करोजिन्वाकाराणि बहिःपत्राणि वीक्ष्य च ॥ ३४७ ॥

गामार्द्धं मोषिवात् कौतुहलाकृष्टमनःकमः । दृष्टिमैरण्ण उद्वहस्कन्धे न्यस्त्रन् पलाययाम् ॥ ३४८ ॥

—त्रिभिर्विशेषकम् ।

तथ-वइविपरनिग्गयदलो एरंडो साहइ ध तत्तुणाण ।

तथातः स्वगुरोरेऽवदत्संवि संस्थितः ॥ ३४९ ॥

20

उत्तरार्द्धमवादीय तस्यानुपदमेव सः ।

इत्थघरे हलिपचह् इहइमित्तत्थणी यसई ॥ ३५० ॥

इति श्रुत्वा^१ यथाष्टपूर्कं प्रमुमस्त्रवीत् । सिद्धसारस्वतः कोऽपि कलो नो मदुर्गुहं^२ विना ॥ ३५१ ॥

सायमेक्ष्व सोऽन्येगुरेवां प्रोपितमर्चकाम् । वान्तीं यासालये वक्रमीवां क्षीपकरां तदा ॥ ३५२ ॥

25

उत्तरार्द्धं विधायात्र गाभायाः मुहुरः पुरः । धातुराह ततोऽतो च प्राग्दलं प्राह सत्वरम् ॥ ३५३ ॥

तथा हि—

पियसंभरणपल्लटंतअंसुधारानिचायभीयाए ।

दिज्जइ वंकरगीवाह दीवज्जो पहियजायाए ॥ ३५४ ॥

इत्यनेकमप्यथाप्यकाव्यगोष्ठीगरीयसा । कालः सुतेन याति स गुरु-राज्ञोः^३ कियानपि ॥ ३५५ ॥

30

१२. भीषर्म्मभूपनोऽन्येगुरेवं प्रेपितवाणय । भीमदामस्य वामस्य दुष्टकालां सुधीनिधिः^४ ॥ ३५६ ॥

ततः स भूपमानस्य समायासुचित्वातनः । सम्भग् व्यजिप्तपत् सभ्येर्विस्मितैर्वाक्षिताननः ॥ ३५७ ॥

1 N 'वर्णावनीनालः' ; 2 N 'प्रचिनः' ; 3 N 'कामादिभिः' ; 4 A 'निर्गर्हितः' ; 5 A 'हेरे' ; 6 A 'कामचरः' ; 7 C 'रेशः' ; 8 N 'तु' ; 9 A 'जिनु' ; 10 A 'इष्टा' ; 11 N 'नायपुर्ग' ; 12 N 'गुरे एतः' ; 13 A C 'गुरीनिधिः' ।

मम 'नाथः प्रभो ! तावकीनच्छेकत्वमद्विधिः । सन्तुष्टः स्पष्टमाह स सविस्मयमनःक्रमः ॥ ३५८ ॥
 भवत्कोविदकोटीररत्नश्रीयप्पभट्टिना । सखानृतकवित्वस्य व्याख्यानाच्छलिता वयम् ॥ ३५९ ॥
 यदायातोऽपि गेहाङ्ग आतिष्णाहोऽपि नाहिर्नः । आभो' रामो धिया भूपोऽनुतापातिशयः स नः ॥ ३६० ॥
 हृष्टेराधाधि वैदग्ध्यं साहसं वान्प्रयातिगम् । वयं यमकृतेर्हृष्टास्तद्वदाम किमप्यहो ॥ ३६१ ॥
 राज्ये नः सोगतो विद्वान् नात्रा वर्द्धनकुञ्जरः । महाबाही दृढप्रभो 'जितवादिश्वतोन्नतः ॥ ३६२ ॥ 5
 देशसन्धो समान्त्य चादमुद्रां करिष्यति । सन्धेः सह वयं वन समेष्यामः कुतह्लात् ॥ ३६३ ॥—युग्मम् ।
 यः कोऽपि भयतां वादकोविदः सोऽपि वन च' । आयातु सह विद्वद्भिर्पनाचन इवोन्नतः ॥ ३६४ ॥
 तद्वाक्यसंगम एवास्तु यस्य बाही विजीयते । जित एवापरेणासौ किं हतेर्वदुश्रिभिः ॥ ३६५ ॥
 मुजे 'वाधि च शौच्यं ते वादिनो' ऽन्यपरजिताः । यद्यसौ सांगताचाप्यो महाबाही विजीयते ॥ ३६६ ॥
 तस्मिन् जिते जिता एवायासयाहं त्वया वयम् । धृतपिण्ड इव स्थानम् उदके हिमनिस्त्रयः ॥ ३६७ ॥ 10
 इति श्रुत्वाऽऽमभूपात् कजे सदेशहारकम् । श्रीघर्मोऽनुचितं वृथा किं कदापि नराधिपः ॥ ३६८ ॥
 परं किञ्चिदुपालभ्यमसि नाहं सतां हि यत् । अस्मिन्नवसरे वाच्यं प्रस्तावो दुर्लभो भुवम् ॥ ३६९ ॥
 विदुषः सुदृढससाधारण्यमाजतो भुवम् । आयाम मिलितुं वन स्फुटं 'वासाभिरौच्यत ॥ ३७० ॥
 वन 'वीज उ रा-नोरा' वाक्याभ्यां यधुरीतितः' । द्वितीयो राटिव द्वौ च राजानाविति संस्कृताम् ॥ ३७१ ॥
 दतिंति चादधीपत्रे व्याख्याते' यप्पभट्टिना । इदं 'वृज रि प' ते अरिपराध्यसंस्कृते ॥ ३७२ ॥ 15
 त्रिरारयातेऽपि न हातं धिया' वा न स्फुटीकृतम् । न 'विज्ञात् वृतीयेऽपि वयसि प्रकटे नयत् ॥ ३७३ ॥
 गतस्यकाशिवं यस्यादशानात् पुनर्पुनकम् । 'आपितस्त्वत्पुत्रे च विनिष्ठा' विदिताः विष्ठ ॥ ३७४ ॥
 स्यापि चेज्जिगीषाऽसि मयि तु त्वदधीशिषुः । ब्रह्मं वे पूरयिष्यामि भवत्वेतद् भवद्वयः ॥ ३७५ ॥
 परं विजयिनो राज्ञः पराभूतक्षमासुजा । सप्ताहमपि राज्यं स्वयंपणीयमस्वर्विता' ॥ ३७६ ॥
 ईदृशं भवतः स्वामी 'यदुगीरुते तदा । एवमस्त्यन्यथा' किं नः प्रयासेन फलं विना ॥ ३७७ ॥ 20
 इत्याप्यर्थापवद् दूत आमेलाध्या त्वया विजा । सत्ता कृता विज्ञानाय ! मवेरपरिपाक्वः ॥ ३७८ ॥
 जडोऽपि को न चेत्तीति कथिते किं पुनःपुनः । अपरोऽपि गृहावातं नृपं शत्रुमपि भुषम् ॥ ३७९ ॥
 धोऊपेदतिथेये न भवसंतु श्रष्टीकृतः । सत्कारायापि नाम त्वं सत्साधयति चेद्विषा ॥ ३८० ॥
 पलायमानो बाहानां हस्ताहरो' विनश्यति । 'तदस्माकं प्रभोर्नामवेतप्यं जायते शुद्धम् ॥ ३८१ ॥
 —रिमिर्विरोपकम् । 25
 निषर्दे'ऽपि स एवासादौघो राहस्ततो नृप । विमृश्यकारिता वन सैवास्तीकाऽपरारप्यति ॥ ३८२ ॥
 शमाहीयस्य तस्य त्वं जितेऽस्मदादिना वतः । 'पुमानव्यपमानस्य पात्रं सर्वस्वनास्तवः ॥ ३८३ ॥
 प्राप्तीवृत्तपसादस्य नाम्नेयाम्य पराजयः । वादिनो विमृशावस्त्वमविमर्यो हि नादाह ॥ ३८४ ॥
 सत्येति यप्पभट्टपात्रे सदास्ये नृपरीक्षिते । शुनीनेन सदानन्दनिर्भरं जगदे वपः ॥ ३८५ ॥
 को हि घर्मस्य नोत्कण्ठी पूर्वं परिचितस्य च' । यदि रातिमहो न स्वादस्य भेषोयदिच्छतः ॥ ३८६ ॥ 30
 अनित्यकमरे स्ते भिक्षो वृत्तयामादः । क्षणं वदेय चेदामो जयो मोक्षस्ततः शुनः ॥ ३८७ ॥

1 A N नच । 2 C अनीयानो । 3 N त्रिनारिः । 4 N वा । 5 'हो' वाधिवरीयेते' इति ग्रन्थः । N पुनर्दे ।
 6 N उप । 7 N च' । 8 A 'गीतः । 9 N 'तन्' । 10 N व्यापनं । 11 N तव । 12 N नमिष्ट । 13 C 'मयि' ।
 14 A 'मिष्टो' । 15 N 'रहितः । 16 N वरुणी' । 17 A वनस्तः । N वनानवपनः । 18 O N ह्यासौ ।
 19 N त्वमह' । 20 N शिर्दे' । 21 N पुमानवप' । 22 N वा । 23 A N कर्णः ।

बैराग्य एव मुक्तिः स्नानं सर्वदर्शनसंमतम् । कर्ण्यो नात्रावृत्तिर्भिक्षुर्नो मे तत्कृतोन्नयिः ॥ ३८८ ॥

धर्मरत्नराजस्य सम्बन्धं कुविचारोदितमाहृतम् । यदाथितो यतो वादस्तस्येवोपरुचिष्यति ॥ ३८९ ॥

कुत्राप्यवसरे तस्मादस्तु वाक्पूरतो' रणः । संयान्य श्रेयश्च श्रेष्ठपुमांसं' धर्ममभूयते ॥ ३९० ॥

आमरराजेन कृत्येवैव प्रहितः समर्थं' सुखम् । व्यवस्थाप्य जगामासौ श्रेयो वत्सामिनः पुरः ॥ ३९१ ॥

५ ३१४. यागविवहाय वादीन्द्रं राजा' वर्द्धनकुञ्जरम् । धर्मः' संवाहयामास गीष्पतिं वासवो यथा ॥ ३९२ ॥

पतुर्दिगन्तविभ्रान्तकीर्त्यैः सुहृदस्ततः । आहूयाम्यर्थं सभ्यत्वे चादेऽस्मिन् विहिता मुदा ॥ ३९३ ॥

परमारमहापंशसम्भूतः क्षत्रियप्रणीः । तस्य चाक्षपतिराजोऽस्ति विद्वान् निरुपमप्रभः ॥ ३९४ ॥

पूर्वं पतिविश्रवाप्तो यत्पद्मद्विप्रभोस्ततः । तस्य पाग्नमर्थविज्ञानहेतो' संवाहितो मुदा ॥ ३९५ ॥

व्यवस्थितदिने प्राप प्रदेशं देशसन्धिगम् । 'समाधीनमहासभ्यैः समं वर्द्धनकुञ्जरः ॥ ३९६ ॥

१० कल्पयुक्ताज्जादपि श्रीमानासः कामं' सुवीनिधिः । भीक्षुपद्मद्विप्रसन्धिना समम् ॥ ३९७ ॥

मुनं तामेव संप्रापतपत्राच्छादिताम्बरः । आयासात् स्वःपुणमासात्' दत्वावस्थितवाक्य ॥ ३९८ ॥—युगम् ।

आजन्म सर्वदा दृष्टस्त्राशाशिक्षणादरः । अदृष्टपूर्ववायुद्वेक्षायै सकृन्मृतः ॥ ३९९ ॥

अहर्षविक्रपा सिद्ध-विद्यापरमुत्तमजः । समेतश्चाप्सरोवर्गैः स्वर्गयद्गनाङ्गणे ॥ ४०० ॥

कौतुराकृष्टयेतोमी राजसभ्यैर्वेदुषते । ईयतुः सङ्गतौ तत्र यौ वारि-प्रतिपादितौ ॥ ४०१ ॥

१५ वपविष्टे सन्धेयु मुन्यपीनमनसु च । क्षितिगता' समा साऽभूदलेख्यल्लिखिता चित् ॥ ४०२ ॥

निजं निजं नयतीशमाशिषाभिर्नतन्दतुः । स्वत्यागमाविरोधेन सम्भ्यानुमतिपूर्वकम् ॥ ४०३ ॥

ततः धीसौगताचार्यैः पूर्वं वर्द्धनकुञ्जरः । आदीर्घादनुदानहे व्ययकं द्वेपिपदा' ॥ ४०४ ॥

यथा हि—

धर्मणे सौगतो धर्मः पश्य चार्चयमेन यः ।

२० आहतः साधयन् विश्वं घृणघृणविनम्रम् ॥ ४०५ ॥

अथ श्रेतांषापात्यो यत्पद्मद्विः सुवीपतिः । अभयच्छादितं स्त्रीषां मृगालय यथा यथा ॥ ४०६ ॥

अर्हन् धर्मोपतिं देयाभित्वानन्दपदसितः' ।

यद्वाचा पित्रिणा मिथ्यायादा एरान्तमानिनः ॥ ४०७ ॥

इमवोरादिषः स्तोत्री निरुजः पार्पनालदा । अमी धर्मो गतः सम्पूय सतिता गीष्प वारिभिः ॥ ४०८ ॥

२३ क्षन्तमहि जगधोक्तं भद्रमज्ञानवा मित । सौगम्यानुनीयेत वारिणी सारवाहिनी ॥ ४०९ ॥

निजानन्दपदमीदो देव एरान्तविपदि । मिथ्यायादल्लिखेती गीः श्रेयभिक्षोस्ततो जयः ॥ ४१० ॥

इति निजिन ॥ तनुपुत्रावन्मोने वामानरः' । वाक्पद्मद्विप्रं हन्ते कृत्वा बोद्धोऽमवीरिदम् ॥ ४११ ॥

'कमु मूर्ति वरनर' श्रेष्ठे प्राकृत' इतिवाक् । आचार्य उरुकर्षाय रजकस्येति' सियताम् ॥ ४१२ ॥

इति वाक्पद्मद्विप्रानुपारेणापरीयते । वाक्पद्मद्विप्रः सार्धानुमनः पश्यमन्वीन ॥ ४१३ ॥

३० मर्षानुपादेनानुप नमस्तस्यद्विप्रान् । उदाजहार व्याहारान् भागानिधनानि ॥ ४१४ ॥

तपराजुता' वैश्वमुक्ति-आपुत्रिणिनिः । पद व्यतीपुनदा मागालयोर्वैश्वमानयोः ॥ ४१५ ॥

भीमानामनुपे'द्विप्रान् श्रुति वदा धर्मो ! । व्यापारो' राजस्यर्षो नाः कर्तव्यिष्यते ॥ ४१६ ॥

१ A वनरान् । २ A B अर्धस्यै । ३ N वरतः । ४ N वरिणरदं । ५ N वरं । ६ N वरपीत । ७ N वरः । ८ C वरः । ९ N वरपुत्रः । १० A 'लक्ष' । ११ B C वरिण । १२ A 'विर' । १३ A वरं वरः । १४ A वर' 'वद' । १५ A वरपीत । १६ B वरपुत्रः ।

तत आह तदाचार्यो वागिनोदसुराय वः । इत्यकालं हि नञ्चेतस्यासीदिति कृतिप्रभो ! ॥ ४१७ ॥^१
 वाधाविधायी^२ यथेप^३ भवतस्तद् विलोकय । अभाते निग्रहीष्यामि विद्वन्मन्यं हि भिक्षुकम् ॥ ४१८ ॥
 प्राग्दत्तं गुरुभिर्मन्त्रं परावर्त्तयतः^४ सतः । मध्यरात्रे^५ गिरां देवी स्वर्गद्वारेणिसम्यक्तः ॥ ४१९ ॥
 स्नान्ती नाट्यरूपा च प्रादुरासीद् रहस्यदा । अहो मन्त्रस्य माहात्म्यं यदेवमपि विचेतना ॥ ४२० ॥—युग्मम् ।
 अनादृतशरीरां च सकृदीपद् ददर्श ताम् । सूरिः सूर्यादिवात्यं च परावर्त्तयति स्म सः ॥ ४२१ ॥ 5
 एवं रूपं विस्मरन्ती च प्राह वत्स ! कथं सुखम् । विवर्त्तसे भवन्मन्त्रजापात् तुष्टाहमागता ॥ ४२२ ॥
 वरं वृण्विति सत्रोक्तो वप्पमट्टिरुवाच च । मातद् ! विवट्त्वं रूपं कथं वीक्ष्य तवेष्टमम् ॥ ४२३ ॥
 स्तां तनुं पश्य निर्मलामित्युक्ते स्वं ददर्श सा । अहो निविडमेतस्य प्रह्वतमिति स्फुटम् ॥ ४२४ ॥
 वीक्ष्य मामीदृशी यत्र चेतोऽस्य विकृति ययौ । ध्यायन्तीति दृढं तोषात् तत्पूरः समुपस्थिता ॥—युग्मम् ।
 यरेऽपि निरुद्धे दृष्टं दृढं पित्रादुवाच च । गतागस्तोर्मनं स्वेच्छा त्वदीया निर्वृते भव ॥ ४२५ ॥ 10
 ततः सूरिगिरां देवीं तुष्टुवे सुमुखागमैः । वृत्तैर^६प रि वेत्ता^७ धृतुर्दशमिरुद्धतैः ॥ ४२७ ॥
 इमां स्तुतिं सुवर्णाक्ष्यां कणिकुण्डलरूपिणीम् । मानयन्त्यसिस्तन्तोषाद् भारती^८ वाचमूचुषी^९ ॥ ४२८ ॥
 वत्स ! किं पृच्छसीत्युक्ते सूरिरुचे विवाद्यसौ । सर्वं प्रह्लादलाजनेद्, विज्ञानमय किञ्चन ? ॥ ४२९ ॥
 देवी प्राहामुना सप्तमवा^{१०} नारायिताऽन्यहम् । प्रदत्ता गुटिकाक्षय्यवचनाऽस्य मया ततः ॥ ४३० ॥
 तत्प्रभावाद् वक्तो नास्म हीयते यतिनायक ! । सोषालम्भमिवाद्यातौ सूरिः श्रीश्रुतदेवताम् ॥ ४३१ ॥ 15
 पुण्यासि प्रलयीकं किं शासनस्य जिनेशितुः । सन्मगूढष्टिः पुरात्रायात् शुश्रूवे भवती ननु ॥ ४३२ ॥
 सरस्वती पुनः प्राह नाहं^{११} जैनविरोधिनी । वपायं तेऽप्यिष्यामि यथासौ जीयते युधः ॥ ४३३ ॥
 सर्वेऽपि मुदशौचं ते विधास्याः^{१२} पार्यदायः । ततोऽस्य कार्यमाणस्य गण्धूषं मुञ्चतो मुखात् ॥ ४३४ ॥
 भद्रा चेद् गुटिकाऽवश्यं युष्माभिर्जितमेव तत् । चतुर्दशं पुनर्दत्तं न प्रकाश्यं कदापि हि ॥ ४३५ ॥
 यस्तस्मात् धृते साक्षाद् भवितव्यं मया युषम् । कियतां हि प्रसीदामि निष्पुण्यानां मुनीश्वर ! ॥ ४३६ ॥ 20
 इत्युक्त्वाऽन्तर्दधे देवी सूरिदक्षं जगौ पुरः । विश्वाकाक्पतिराजस्य यदादिष्टं गिरा वदा ॥ ४३७ ॥
 इत्यहो ह्यस्य तेनाथ करकं नीरपूरितम् । समानाज्य सभा सर्वा यत्कुरुहि व्यधाप्यत^{१३} ॥ ४३८ ॥
 तत्कुर्यातोऽथ तस्यापि गुटिका पतिवा मुखात् । भिक्षोरास्यजलैर्नुना श्रीरिवापुण्यकर्मणः ॥ ४३९ ॥
 अविश्रान्तमिथोवादाभ्यन्तऽभ्यन्ततया ततः । श्रान्ता विश्राममिच्छन्ती नृकल्येवास्व गीः स्थिता ॥ ४४० ॥
 सदास्यात्र यचः प्रोचुर्गुटिकैव यचःक्षमा । अनेकयुक् एषायं भिक्षुस्त्वयर्नाममूः ॥ ४४१ ॥ 25
 जिन्ये भीरुवप्पमट्टिलं वा वि कुल्लरके सरी । निरुदं जुगुपे यत्ना जहो जयजवारवः ॥ ४४२ ॥
 धर्मराज्यं ग्रहंतुं च स्वयलात् सार्द्धेभगवम् । तदाम उपवक्राम स्वं वणं कल्येजेजयी ॥ ४४३ ॥
 उवाचाय गुरुस्तस्य यदुक्तं च पुरः पुरा । यद्वाज्येन वणं चक्रे धर्ममभूपोऽभिरुच नः ॥ ४४४ ॥
 तत्तस्यैवोपकाराम^{१४} भविष्यति कदाचन । तदस्य वचसः काळो नृपनाथ ! समाधायौ ॥ ४४५ ॥
 इयं प्रमाणशालाणां मुद्रा यद्विहिते ततः । सम्बन्धे निग्रहो नैव यत्पराजय एव सः ॥ ४४६ ॥ 30
 अस्य राज्यं तदस्त्रैव सन्निष्ठतु यथासितम् । अनिराभवहेतोः कः शास्त्रमुद्रां विदुष्यसि ॥ ४४७ ॥
 गुरुमन्त्राभिरामोऽयमामोऽभिच्युतैरादृषि । धर्मं धर्मस्थितो राज्यमनुमेने प्रसादतः ॥ ४४८ ॥
 तत आरिष्य वीरं तं सूरिर्वर्द्धनकुञ्जरम् । वदासन्ने गोपगिरी श्रीतीरवनेऽनयत् ॥ ४४९ ॥

1 N वपायि । 2 N यथेया । 3 N 'वर्द्धनस्ततः । 4 A मन्त्रे शनेः । 5 A तूतैरपिचितैः । 6 A भरती । 7 A 'मुचुषी । 8 N सप्तमवा । 9 N नाहं । 10 N विषाध शीपा । 11 N स्ववीरवत । 12 N 'आपिच्यराव ।

श्रीमहावीरविम्बं स विलोक्य हृदि हर्षितः । शान्तो वेपं इति स्रोत्रं चक्रे प्रमुदितस्तदा ॥ ४५० ॥

एवं स्तुत्वा जिनं स्वात्मनिन्दके सौगतप्रभौ । सुरिजैनरहस्यानि तस्य प्रादर्शयत् पुरः ॥ ४५१ ॥

मिथ्यात्वगरलं हत्वा पीयूषामलगीर्भरैः । परीक्षापूर्वमस्यापि वक्षिते धर्म आर्हवः ॥ ४५२ ॥

निद्राविद्राणचैतन्ये^१ निशयामन्यदा शुरौ । प्रतिग्रहरमाह स तायागतयतीश्वरः ॥ ४५३ ॥

५ चतुरक्षरनिष्पन्नं समस्यानां चतुष्टयम् । स चोत्सृष्टावितेनेवापूरयत् सूरिगुह्वरः ॥ ४५४ ॥

मन्दाकान्तापदैर्यन्दाकान्तिक्षुण्णान्यतीर्थिभिः । अपूरमपरैः सर्वप्रयवेनापि चाग्निभिः ॥ ४५५ ॥ -युग्मम् ।

'एको गोत्रे' [१] 'सर्वस्य द्वे' [२] 'कीपुंवच' [३] 'दृष्टो यूना' [४] समस्याः—

'एको गोत्रे' स भवति पुमान् यः कुटुम्बं यिभर्ति

'सर्वस्य द्वे' सुगति-कुगती पूर्वजन्मानुवदे ।

१० 'की पुंवच' प्रभवति यदा तद्धि गेहं विनष्टम्

'दृष्टो यूना' सह परिचयात्प्रयज्यते^२ कामिनीभिः ॥ ४५६ ॥

सम्यक्त्वं प्रादितः सोऽयं द्वादशव्रतसोमितम् । आरुपपूर्वमावृच्छ्य स्वं स्थानं प्रययौ ततः ॥ ४५७ ॥

पूर्ववैरपरीहारात् संगतौ सोवराविष । अन्योऽन्यप्राप्तवैस्तुष्टौ पुरं स्वं स्वं गतौ नृपौ ॥ ४५८ ॥

११ अन्त्यदा रहसि प्राह धर्मभूषं स सौगतः । विजिग्ये षप्पभट्टिमां न तत् क्षूणं मनस्यपि ॥ ४५९ ॥

१५ यतो वाग्देवता तस्य ययोदितविधायिनी । स्वयं वदति वदेहं स्मरौ जामसि 'वासिवा ॥ ४६० ॥

परं वाक्पतिराजेन त्वद्राज्यपरिमोणिषा । अस्मात्पक्वत् भूरि मुखशौचविधापनात् ॥ ४६१ ॥

इति श्रुत्वापि बौद्धे स छलवादात् 'रुबादरः । ओहं वाक्पतिराजे' च गुणगूढे मुमोच न ॥ ४६२ ॥

यशोवर्मन्वृषो धर्मगन्धदा चाभ्यपेययत् । तस्मात् द्विगुणवचनं भूरं युद्धेऽप्यपीद् बली ॥ ४६३ ॥

यदा वाक्पतिराजश्च यदे तेन निवेशितः । का व्यं गौडवधं कृत्वा तस्माच्च स्वममोचयत् ॥ ४६४ ॥

२० कन्यकुब्जे समागत्य संगतो षप्पभट्टिना । स राजसंसदं नीतरतुषुवे चेति भूपतिम् ॥ ४६५ ॥

वथा हि—

कूर्मः पादोऽत्र यष्टिर्मुजगतनुलता भाजनं भूतपात्री

तैलोत्पूरः समुद्रः कनकगिरिरयं वृत्तवर्त्तिप्ररोहः ।

अर्विश्चण्डांशुरोचिर्गगनमलिनिमा कज्जलं दह्यमाना

२५ शत्रुश्रेणी पतंगो ज्वलतु नरपते । त्वग्रप्रतापप्रदीपः ॥ ४६६ ॥

वटवटिति चर्मणि च्छयिति^३ बोच्छलिच्छोणिते^४

धगद्धगिति मेदसि स्फुटरवोऽस्थिषु^५ द्वाकृतिः ।

गुनातु भवतो हरेरमरवैरिनाधोरसि

कणत्करजपङ्गरककचकापजन्मानलः ॥ ४६७ ॥

३० श्युरसि शुणेः कीर्त्या रामो नलो भरतो भवान्

महति^६ समरे शत्रुघ्नस्त्वं सदैव युधिष्ठिरः ।

१ A 'वैतनी' । २ A तस्य । ३ A युच्यते । ४ N वा । ५ A 'वादापवादरः' । ६ N 'राजेन' । ७ N गुणप्रति ।
८ N तस्माद्विगुणितं दृष्टं । ९ N यदी च । १० A च्छमच्छयिति । ११ N बोच्छयिते शोभिते । १२ N स्फुटरास्थियाकृतिः ।
१३ A मरिच ।

इति सुचरितैः ख्यातिं विप्रचिरन्तनभूतां

कथमसि न मान्धाता देवखिलोकविजयपि ॥ ४६८ ॥

सन्मानातिशयो राज्ञा विदधे तस्य भूदतः^१ । गङ्गां गेहागतं को हि पूजयेदसोऽपि न ॥ ४६९ ॥

मन्यते कृतकृत्यं स्वं स्वर्गनाथोऽपि वाक्पतिम् । प्राप्य वाक्पतिराजं नु नाधिकोऽय किमस्म्यतः ॥ ४७० ॥

त्यागाद् धर्मस्य मार्गार्थमनखनुग्रयं सखे ! । यद्वेहागतमपूजानाधानात् सोऽयमस्तिथिः ॥ ४७१ ॥ ⁵

तवाधीनसिद्धं राज्यं विचिन्ते^२ सुखमास्ते तत् । श्रीवप्पमहदेर्मम च तृतीयस्त्वं महासते ! ॥ ४७२ ॥

इत्यामराज्याहाराभूतसारपरिभुतः । गङ्गोदक इव ज्ञातः श्रीतिपाविभ्यमाप सः ॥ ४७३ ॥

सहैवोत्थाय तत्रासी नृपतिरेण सुरिणा । उपाश्रयमनुप्राप्यातिष्ठत् परसया मुदा ॥ ४७४ ॥

'गौडवभो' 'मदुमहविजय'श्चेति तेन च । कृत्वा वाक्पतिराजेन द्विसासी कवितानिधिः^३ ॥ ४७५ ॥

बौद्धकान्ततट्टपापोफे धर्मभूषती । सर्वत्र गुणिनः पूज्या गुरुसिन्हाद तत्पुत्रः ॥ ४७६ ॥ ¹⁰

वृत्तौ कृतं दैर्मदकलशं तद्विगुणीकृतम् । नृपेणासी महासौकुमार्यं काळं गमयति सा सः ॥ ४७७ ॥—सुग्मम् ।

५१६. सभायामन्यदा राजा सुखासीने शुकं प्रति । प्राह न त्वत्समो विद्वान् स्वर्गोऽपि किमु भूवले ॥ ४७८ ॥

शुक्रराह पुराऽभूच्च पूर्व ते जैनशास्त्रे । श्रुतज्ञानमहान्मोषैर्वैतप्रज्ञा पारदृषती ॥ ४७९ ॥

ज्ञातं सद्धं लब्धं वा पदानामेकतः पदान् । अधिगच्छन्ति विद्वांसोऽभूच्च केऽप्यधिका अपि ॥ ४८० ॥

पेदंयुगीनकालेऽपि सन्ति प्रज्ञाबलामृताः । येपामहं न चाप्नोमि पादरेणुबलमपि ॥ ४८१ ॥ ¹⁵

असरीयगुरोः शिष्यो खेदकाधारमंडले । विपेते नमस्तुरिः श्रीगोविंदसुरिरिति ॥ ४८२ ॥

यत्पुत्रो वदत्तरेण तत्र स्थितिमनिच्छतः । शृङ्गाराय भवत्तत्त्वं विदेशावस्थितैर्मम ॥ ४८३ ॥

इति वाचा चमत्कारं धारयन्नम्रीनृपः । अवदच्चः प्रतीतोऽपि प्रेक्षिष्ये कौतुकं हि तत् ॥ ४८४ ॥

वतो वैपपरायत्तमाप्नो गूर्जरमंडले । पुरे हस्तिजने जैनमन्दिरस्य समीपवः ॥ ४८५ ॥

उपाश्रयस्थितं मण्यकदम्बकनिषेधितम् । राजानमिष सच्छत्रं चाभ्यप्रक्रियाम्बितम् ॥ ४८६ ॥ ²⁰

सिंहासनस्थितं श्रीमन्नमस्तुरिं समैक्षत । उत्तानहस्तविलारसंक्षयाह किमप्यथ ॥ ४८७ ॥

एतद्विलोक्याचार्योऽपि मध्यमातर्जनीद्वयम् । पुरस्तस्य वितस्वार शृङ्गाकारेण तत्र च ॥ ४८८ ॥

इत्युत्थाय गते तत्र जनेः वृष्टमिदं किमु । ततः प्रापञ्चयत् सुरिः कोऽपि विद्वानसौ गुमान् ॥ ४८९ ॥

वृच्छति स्म यतीनां किं राज्यलीला वतो^४ मया । इत्युत्तरं वदो शृङ्गे अघतो भूषतेः किमु ॥ ४९० ॥

निषिष्टमन्यदा वीर्ये क्षालं यास्था य नाभिधम् । व्याख्यातं प्रेक्ष्य तं भूपो नमस्कृत्य जितं ययौ ॥ ४९१ ॥ ²⁵

मनाम न शुकं कामशास्त्र व्याख्यातवः स च । विद्वानेष न चातिश्री गुरुवित्तं विकल्पितः^५ ॥ ४९२ ॥

परिशतेऽथ तत्तत्त्वे खेदं दधे स कोविदः । धिग्वेदमर्थं हि नो निर्यदपकीर्तकलहितम् ॥ ४९३ ॥

श्रीगोविन्दः शशासैनं शिवसे किं नचः शृणु । आमभूपतिरेतायं गुणो नापर ईदृशः ॥ ४९४ ॥

ततः किन्दर्मशास्त्रं विधायातिरस्योज्वलम् । पार्थायतस्य कस्यापि वप्पमहिसुरमोः पुरः ॥ ४९५ ॥

प्रेषयेत्तद् यथावत्त्वं चाभिनायति तत्पुत्रः । तत्रापररसावेसं सोऽनुभूय^६ प्रमोक्षते (?) ॥ ४९६ ॥ ³⁰

तथेति प्रतिपद्याय कृत्वा तत्र नटोत्तमान् । प्रेषयच्छिक्षितान् सम्यक्^७ प्रायादामपुरं च सः ॥ ४९७ ॥

अमिलदु पप्पमहेश्वरं तेन राज्ञोऽयं दर्शितः । आदितीर्थकलो वृत्तमभिनिन्दे च श्रुतयत् ॥ ४९८ ॥

1 A हरिश्चि 2 A भूपय 3 B N भिविल 4 N गौडवभो मदमहविजय 5 A कविताविधि 6 N अग्रम-
कृति 7 N केपापि 8 B अवदच्च प्रतीतोऽपि 9 N वतो 10 A B विकल्पतः 11 A प्रमोः पुरः 12 B प्रापयाम 1

विहितं सन्निवन्धनेन रसाङ्ग नञ्सूत्रिणा । तत्कथां प्रथयन् नृलज्जाह प्राकृतरूपम् ॥ ४९९ ॥—युग्मम् ।

कञ्चणहु सुविद्युद्गु गिरि वेद्यहु वेहावड् ।

श्रीवप्पभट्टिराहेदमद्भौनं रूपकद्वयम् । नर्मधर्मैर्न तत्रापि नटो व्यापृत्य तत्पुरे ॥ ५०० ॥

आगत्य तर्प्यमाचख्यौ नट्याचार्यकवेः पुरः । नैतद्भूमिदं कार्यमिति संविन्य हर्षतः ॥ ५०१ ॥

5 ततो रूपं परावृत्य स सिद्धगुटिकादिभिः । प्रतस्थे कन्यकुञ्जे च सह गोविन्दसूत्रिणा ॥ ५०२ ॥

प्राप्तोऽथ मिलितो वप्पभट्टेः पट्टेश्वरस्य च । राजपर्वदि नृसंश्च रसं वीरं विवेनिवात् ॥ ५०३ ॥

तद्व्यानेकमना भूषणकर्णं क्षुरिकां निजाम् । 'मारि मारि'ति शब्देन नदन् सिंह इव क्रुधा ॥ ५०४ ॥

अङ्गरक्षेत्ततो नाट्यमिदमित्यं निवारितः । चैतन्ये 'सङ्गते पश्चात्' प्रतिमुद्रो गुरुकिभिः ॥ ५०५ ॥

आह गोविन्दसूत्रिलक्ष्मण ! कुणं कथं कृतम् । केनापि न परं शास्त्ररसः सर्वोऽनुभूयते ॥ ५०६ ॥

10 ततो ध्यास्यायने व्याख्यायमाने नञ्सूत्रिणा । सचिकित्सो मनीषी त्वमन्यः को न विकल्पयेत् ॥ ५०७ ॥

लज्जितेन ततो राज्ञा क्षमितो फोविदाथिषो । सत्यं तद्वचनं बाढं यदूचे सुहृदा मम ॥ ५०८ ॥

संयमेन 'मुशीलेन धृष्ट्या विद्वत्तया तथा । बहुबुभावरो पूज्यो भ्रान्तिर्मे क्षम्यवामिति ॥ ५०९ ॥

इलाकर्ण्य ततः श्रोत्रे श्रीमद्गोविन्दसूत्रिणा । तपो न नः कलङ्कस्वेत त्वयि शृण्वानि पश्यति ॥ ५१० ॥

यतः—

15 भवन्तु ते दोषविदः शिवाय विशेषतस्तद्भचनैकनिष्ठाः ।
येषां प्रवादादपवादभीता शुणार्जुनोत्साहपरा नराः स्युः ॥ ५११ ॥

तथा—

20 जे चारित्तिहिं निम्मला ते पंचायण सीह ।
विसयकसाइहिं गंजिया ताहं फुसिज्जइ लीह ॥
ताहं फुसिज्जइ लीह, इत्थ ते तुल्ल सीआलह ।
ते पुण विसयपिसायछलिय गय करिणिहिं बालह ॥
ते पंचायण सीह सत्ति उज्जल नियकित्तिहिं ।
ते नियकुलनहयलमयंक निम्मलचारित्तिहिं ॥ ५१२ ॥

25 श्रुत्वेति नृपतिस्त्रोपादुवाच^१ सुहृदं गुरुम् । धन्योऽहमेव यस्माभूद् गुरोः कुलगुरुदक्षम् ॥ ५१३ ॥
राज्ञा^२ऽपस्यापितौ तत्र दिनान्यथ कियन्त्यपि । आपृच्छथ वप्पभट्टिं वाचागतौ स्वमुवं ततः ॥ ५१४ ॥
धर्मव्याख्या सदावधानावस्थानप्रभोत्तरादिभिः । कियानपि ययो कालः समुद्रोः मुहुरोऽस्योः ५१५ ॥

30 § १७. आश्रयावकन्यादा वृन्दं गायनान्तावसायिनाम् । श्रवःस्वादिमहानादरसर्जिततुंवकः ॥ ५१६ ॥
तत्रैका किञ्चि साक्षान्मातङ्गी गीतभङ्गिभिः । राजानं रक्षयामास रूपादपि रसाविभिः ॥ ५१७ ॥
प्रवाह्य प्रतिपद्यस्व राज्ञो रागद्विषन् जयौ । चित्तवृत्तिषट्पादुपायसंस्कन्दं हृदौ तदा ॥ ५१८ ॥
वास्तव्यानीन्द्रियाण्यस्य बहिर्भूतैश्च निर्ययुः । वैरिण्ये प्रेरितो राजा वास बहिरचीकरत् ॥ ५१९ ॥

१ N नर्मधर्मैर्न । २ N 'यना भूय चरुर्न' । ३ N चैतन्ये सुगतः । ४ N लज्जितेन । ५ N तु शीलेन । ६ N 'यतस्वेद
रिपेकनिष्ठाः । ७ N प्रवादाद' । ८ N नृपतिस्त्रोपादुवाच । ९ N राजाव स्था' ।

उवाच च—

वक्रं पूर्णशशी मुधाऽधरलता दन्ता मणिश्रेणयः
कान्तिः श्रीर्गमनं गजः परिमलस्ते पारिजातद्रुमाः ।
वाणी कामदुघा कटाक्षलहरी तत्कालकूटं विषं
तत्किं चन्द्रमुखि ! त्वदर्थममरैरामन्थि दुग्धोदधिः ॥ ५२० ॥

5

अन्तश्चरेभ्यो विज्ञातवृत्तान्तः स्मरिष्यथ । दृष्यौ स सादिनो दोषो यदस्यो विषयं व्रजेत् ॥ ५२१ ॥
आमभूपे विमार्गसे विषयप्रकृतिषु शुभम् । अपकीर्तिः कलङ्कोऽयं ममैवासञ्जति स्फुटः ॥ ५२२ ॥
तदुपायाद् विनेयोऽसाधिते ध्यात्वा यद्दिग्दे । ययो बिलोकतव्याजान् कामार्तेरोपधं स्मरन् ॥ ५२३ ॥
नञ्चेषु पट्टशालायाः पट्टेषु खट्विनीवैलैः । काव्यानि व्यलिखद् बोधवन्बुराणि तत्रो गुरुः ॥ ५२४ ॥—गुप्तम् ।

तयाहि—

10

द्वौल्यं नाम गुणस्तवैव तदनु स्वाभाविकी सञ्छता
किं ब्रूमः शुचितां व्रजन्ति' शुचयः सद्देन यस्यापरे ।
किं चातः परमस्ति ते स्तुतिपदं त्वं जीयितं देहिनां
त्वं 'बेनीचपथेन' गच्छसि पयः कस्तर्बां निपेक्षुं क्षमः ॥ ५२५ ॥
सहृत्त सहृण महार्घ्यं महार्हं कान्त कान्ताघनस्तनतदोचितचारुमूर्तिः ।
आः पामरीकठिनकण्ठविलम्बभग्न हा हार ! हारितमहो भवता गुणित्वम् ॥ ५२६ ॥

15

उत्पहजायापुं असोहरीह फलकुसुमपत्तरहिषाप ।
पोरीहं बहूँ दितां भो भो पामर न लज्जिहिसि ॥ ५२७ ॥
मार्यंगासत्तमणस्स मेक्षिणि तह य भुंजमाणस्स ।
अब्भिवड्ह 'तुज्झ ना या व लो य को नट्ठपम्मस्स ॥ ५२८ ॥
लज्जिज्झइ जेणि जणे महल्लिज्झइ नियकुलकमो जेण ।
कंठट्टिणहि जीवे मा सुंदर तं कुणिज्जासु ॥ ५२९ ॥
जीयं जलमिदुसमं संपत्तीओ तंरंगलोलाओ ।
सिचिणपसमं च पिम्मं जं जाणह तं करिज्जासु ॥ ५३० ॥

20

लितित्वा स्वाश्रयं प्राप वृष्णमद्विमुर्मुदा । द्वितीयेऽहनि भूपोऽपि तत्सद्यः प्रेक्षितुं ययौ ॥ ५३१ ॥ 25
अवाचयम् कान्त्यानि हरेरीनि यथा यथा । तथा तथा भ्रमोऽनेशद् दुग्धाद्भूतमोहवत् ॥ ५३२ ॥
अधान्वतत्पत मीमानामः श्याममुत्तान्मुजः । व्यभृज्य' विना मित्रं कोऽन्य एधं हि बोधयेत् ॥ ५३३ ॥
इदानीमहमप्रेक्ष्यं स्वमास्थं दर्शये कथम् । तस्य व्ययानरं विषयप्रणिनां दोषकारणम् ॥ ५३४ ॥
सांपत्वं मे श्रद्धासुरेव शक्तिं विधास्यति । कलङ्कपक्षिं लान्यमेवास्माकं हि जीवितम् ॥ ५३५ ॥
इति ध्यात्वा स तत्रेयादिशम् प्रेष्यांक्षिताकृते । अनिच्छन्तोऽपि मृगालादेशं तत्र व्यधुर्वेलात् ॥ ५३६ ॥ 30
राजलोकः इदं प्रात्वा पूषके करुणस्मरम् । राजमित्रगुरोरे ततोऽसौ' तत्र जग्मिवान् ॥ ५३७ ॥
पपाचाय गुरुर्भू ! प्रारब्धं स्त्रीजनोचितम् । किमिदं विदुषां निन्दं ततो राजाह तत्पुनः ॥ ५३८ ॥
मम प्रच्छन्नपापस्य मालिन्ये मनसा कृते । स्वदेहत्याग एयात्सु दण्डो दुष्कृतनाशनः ॥ ५३९ ॥

यथा दुष्कृतिलोकस्य वयं दण्डमकृष्महि । तथा स्वस्यापि किं नैव कर्मः कर्मच्छिदाकृते ॥ ५४० ॥
 गुरुराह स्मितेनाथ विद्युत् त्वं हि चेतसा । निबद्धं कर्म विचेन विचेनैव विमोच्यते ॥ ५४१ ॥
 स्मार्त्तानार्त्तं (चिं) भिदे वृच्छ प्रायश्चित्तानि पाप्मनाम् । यतः स्मृतिषु सर्वेषां मोक्ष उच्ये मनीषिभिः ॥ ५४२ ॥
 वेदान्तोपनिषत्तत्त्ववृत्तिस्मृतिविशारदाः । तत्राह्वन्व भूपेन स्तूपेन न्यायनाकिनः ॥ ५४३ ॥
 5 यथादृतं मनःशस्यं जगदे तत्सुरसदा । तत्तले स्मृतिवाचात्तत्त्वस्यं शास्त्रानुगं जगुः ॥ ५४४ ॥
 आग्रसी पुत्रिकां यद्विष्मतां वदधर्तृत्पिणीम् । आश्लिष्यन्मुच्यते पापाचाण्डालीसहसम्भवात् ॥ ५४५ ॥
 क्षुत्वेति भूपतिः कारयित्वा तां कथितक्रमात् । जानाप्य तत्र सज्जोऽभूत् तदालिङ्गनहेतवे ॥ ५४६ ॥
 वैगादागल्य पाञ्चालीमाश्लिष्यंस्तं स्वसिद्धये । पुरोधो^१ यत्पञ्चद्विभ्यां भूपतिर्भुजयोर्धृतः ॥ ५४७ ॥
 आह श्रीवत्पञ्चद्विभ्यः सिराधार ! शिरो भव । मा कोटिनरमात्मानं नाशयेथा गुप्ता सखे ॥ ५४८ ॥
 10 एकध्वेकाप्रचितेन साहसानन्यदेशमना । भवता कर्म चित्तेन यदमुन्मोचितं त्वया ॥ ५४९ ॥
 जस्य पापस्य शुकोऽस्ति कृष्णाश्राविष भारकरः । द्योतिष्यसे सवामन्वदुग्धं तत्कर्म दुष्करम् ॥ ५५० ॥
 आनन्दितः प्रभोर्वोम्भरिति तस्याज कुम्भहम् । इति ज्ञाते च हर्षोऽत्र पुनर्जात इवाभवत् ॥ ५५१ ॥
 अमाल्येनैरे तत्र सर्वद्वयलंकृते कृते । गजगन्धर्वसन्दोहरण्यापादासि संयुतः ॥ ५५२ ॥
 पट्टहस्तिशिखास्नानासन्नस्ये सुनीश्वरे । रोमगुच्छात्तपश्चाविप्रक्रियाप्रकटप्रभे ॥ ५५३ ॥
 15 प्रविशेश विशामीशः स्वयं श्रीश ह्य^२ भिया । सुराणामप्यपूर्वेण पुरगत्सुखत्वेन सः ॥ त्रिभिर्विशेषकम् ।
 ११८. इतो थाक्पतिराजस्य तं दद्या राजनैकृतम् । निर्वन्धाभूपापृच्छय वैराग्यान्मथुरां ययौ ॥ ५५५ ॥
 धर्माख्यायसरेऽन्येषुः प्रभुर्मुण्डालमुचिवात् । धर्मवस्थानि पार्षदात्मनितावि विवृल्य सः ॥ ५५६ ॥
 नयनीवसमं विश्वधर्माणां करुणानिधिम्^३ । सन्त्याचमार्हतं धर्मं परीक्षापूर्वकं यय ॥ ५५७ ॥
 राजा प्राहर्हते धर्मो निर्वहत्येव मादशम् । परीक्षायां परं नैवधर्मं चेतोऽलम्बद् दृढम् ॥ ५५८ ॥
 20 त्वदुक्तो नीरमानेन्ये कृष्णेनामेन^४ रङ्गतः । परं मा मामभुं धर्मं त्याज्यपिप्यसि सौदृढात् ॥ ५५९ ॥
 न मुखे पैटकाचारं यच्चिन् किञ्चिद् धः पुरः । चेद्रोषं नहि धत्तात्र गुरोपादिमीः भिये ॥ ५६० ॥
 ज्ञतेति^५ गुरुणा प्रोक्ते^६ नृपः प्राह स्मितं दधन् । बोधयेयुर्भेवन्तोऽपि धालोपाङ्गनादिकम् ॥ ५६१ ॥
 कोविद् नैव शास्त्रार्थपरिकर्मितधीसखम् । रम्भाफलं यथा भक्ष्यं न तु निष्कफलं तथा^७ ॥ ५६२ ॥
 क्षत्तिध्वेषवतामप्य मय्ये मथुरमागतम् । पुराणपुरुषं विलं चित्ते ध्यायन्तमद्वैतम् ॥ ५६३ ॥
 25 यतोऽपीतवीचाङ्गं नासाग्न्यस्रष्टष्टिकम् । तुलसीमालया लीढबक्षःस्थलमिहाश्रितम् ॥ ५६४ ॥
 श्रीकृष्णगानसत्पुण्यवैष्णवभाषणश्रुतम् । पुत्रजीवकमालाभिर्मण्डितोरःस्थलं किल ॥ ५६५ ॥
 वराहस्यामिदेवस्य प्रासादान्तरवसितम् । वैराग्यातिशयाच्चर कृतवाधोपवेशनम् ॥ ५६६ ॥
 प्रतिबोध्य तदा जैनमते स्थापयत द्रुतम् । थाक्पतिराजसामन्तं पर्यङ्कासनसंस्थितम् ॥ ५६७ ॥
 —पंचभिः कुलकम् ।

80 तैश्चाम्पुगतेऽनीतिं चतुर्भिरपिकां वदा । सामन्तानां गुपानां च सहस्रं प्रैषयन्मृषः ॥ ५६८ ॥
 ११. आचार्यः सह ते प्राप्नुवन्ति वीजवाहनेः । मथुरां तत्र पाजगुर्वराहस्यामिन्दरे ॥ ५६९ ॥
 पूर्वाख्यातोदितवक्षं परमात्मसंवेदनम् । दृष्टुः सुरयो भूहस्तुमांसस्य तमादरात् ॥ ५७० ॥
 तत्र श्रीवत्पञ्चद्विभ्यः प्रयीत्यनतत्परम् । कान्यकुब्जमुदाजहे तस्य चेतः परीक्षितुम् ॥ ५७१ ॥

1 A महर्षिभिः । 2 A पुरोधः । 3 N यक्षधिया । 4 A भिये । 5 N संशयाः । 6 N परीक्षायाः । 7 N लो-
 रः । 8 A कुंजलोकः । 9 N जूतेऽत्र । 10 A रूपे । 11 N तथा निष्कफलं न तु ।

तथा हि—

रामो नाम बभूव ह्रुं तदबला सीतेति ह्रुं तां पितु-
र्वाचा पंचवटीवने विचरतस्तस्याहरद् रावणः ।

निद्रार्थं जननीकथामिति हरेर्हुंकारिणः शृण्वतः

*पूर्वसुर्तुरवन्तु कोपकुटिलभ्रूभंगुरा हृष्टयः ॥ ५७२ ॥

5

दर्पणार्पितमालोक्य मायास्त्रीरूपमात्मनः ।

आत्मन्येवानुरक्तो वः श्रियं दिशतु केशवः ॥ ५७३ ॥

उत्तिष्ठन्त्या रतान्ते भरसुरगपतौ पाणिनैकेन कृत्वा

धृत्वा चान्येन धासो विगलितकयरीभारमंसे वहन्त्याः ।

सद्यस्तत्कायकान्तिद्विगुणितसुरतप्रीतिना शौरिणा वः

10

शय्यामालिङ्ग्य नीतं वपुरलसलसद्बाहु लक्ष्म्याः पुनरतु ॥ ५७४ ॥

सन्ध्यां यत्प्रणिपत्य लोकपुरतो बद्धाञ्जलिर्याचते

धत्से पत्न्यपरां विलज्ज शिरसा तथापि सोढं मया ।

श्रीर्जातामृतमन्यने यदि हरेः कस्याद् विपं भक्षितम्

मा स्त्रीलम्बत ! मां स्थुशेव्यभिहितो गौर्या हरः पातु वः ॥ ५७५ ॥

15

यदमोघमयामन्तस्तं बीजमज त्वचा ।

अतश्चराचरं विश्वं प्रभवस्तस्य गीयसौ ॥ ५७६ ॥

कुलं पवित्रं जननी कृतार्या वसुन्धरा पुण्यवती त्वयैव ।

अयाह्यसंवित्सुखसिन्धुमग्नं लग्ने परे ब्रह्मणि यस्य वित्तम् ॥ ५७७ ॥

स फणकुटुं तत्र धृत्वा शीघ्रं व्यभूयत् । आकूण्य नातिकां वाचं प्राहायो दुर्मनायितः ॥ ५७८ ॥

20

अनीपां रसकान्यानां प्रशंसायाश्च किं सखे ! । अ(इ)यं वेला कथं नाम सौहार्दं त्वयि चेदृशम् ॥ ५७९ ॥

इयं च श्रीधृष्यभट्टिसदृशं भवतीह किम् । पारमार्थिकवाणीभिर्योषवेला समाधुना ॥ ५८० ॥

ततः प्राह गुरुः साधु साधु ते वेदनां क्षुमः । प्रष्टव्यमस्ति किञ्चित् भवत्पार्थे सुहृत्तम ! ॥ ५८१ ॥

देवानां घनमयाऽऽब्ज्यापि स्वरूपं भवद्भवतः । उत्तम्यं वितथं वास्ते 'तव्यं चेदुर्मनाः कथम् ॥ ५८२ ॥

वितथं च कथं तत्स्यात् प्रत्यक्षे संदीर्घीत* कः । अत्र कार्यं प्रवृत्तिलो राग्यादीच्छावशादिह ॥ ५८३ ॥

25

परमार्थोपलम्भे वा !, विकल्पः प्रथमो यदि । संमतं वत्सावाऽऽराक्षा देवा भूपतयोऽपि च ॥ ५८४ ॥

इष्टं प्रणयिनां द्युतः सामर्थ्यात् संशयोऽपि न । परमार्थे तु चेदिच्छा तत् त्वं तत्त्वं विचारय ॥ ५८५ ॥

संसारोपाधिभ्रमैश्चैव सुरैर्मुक्तिः प्रदीयते । वनात्र भक्तसरोऽस्माकं स्वयं निरिलिखेद्यस्ति ॥ ५८६ ॥

—पंचभिः कुलकम् ।

श्रुत्वेति सद्गुरोर्वाचं पंकापनयवारिभाम् । अवलेपो ययौ तल्ल हिमऽकसाद्वादिह ॥ ५८७ ॥

30

अष्टौ पुण्यपरीपाको मम यत् सज्जतः सुहृद् । संगतोऽवसरेऽमुत्र तद् वत्सोपकृतिं कुत ॥ ५८८ ॥

इत्युक्त्वा विरले द्वायधाने चाकपतौ प्रभुः । धर्म-देव-गुल्फां च, तत्त्वान्योपमीह तद्भवतः ॥—मुग्धम् ।

* A आदयो—'सोमिप्रेयवधुर्पुत्रेनुरिति व्यक्ता मित्रः पातु वः ।' एतादृशेषु चतुर्थः पादः ।

† A आदयो नारदयो श्लोकः । 1 N B नातिः । 2 N चेदिहानकः । 3 N तत्र 'चोप' ।

त्रैकाल्यं द्रव्यपदं नवपदसहितं जीव-पदकाय-लेष्ट्याः
 पंचान्ये चास्तिकाया व्रत-समिति-गति-ज्ञान-चारित्रभेदाः ।
 इत्येतन्मोक्षमूलं त्रिशुवनमहितैः प्रोक्तमर्हद्विरीशैः
 प्रत्येति अद्वेषाति स्पृशति च मतिमान् यः स वै शुद्धदृष्टिः ॥ ५९० ॥

5

अथ देवतत्त्वम्—

अर्हन् सर्वाधेवेदी यदकुलतिलकः केशवः शंकरो वा
 विभ्रद्गौरी शरीरे दधदनवरत्नं पद्मजन्माऽक्षसूत्रम् ।
 बुद्धो बालं कृपालुः प्रकटितशुचनो भास्करः पावको वा
 रागाद्यैर्यो न दोषैः कलुषितहृदयस्तं नमस्यामि देवम् ॥ ५९१ ॥

10

यत्र तत्र समये यथा तथा योऽसि सोऽस्यभिधया यया तथा ।
 धीतदोपकलुपः स चेद् भवानेक एव भगवन् नमोऽस्तु ते ॥ ५९२ ॥
 मदेन मानेन मनोभयेन क्रोधेन लोभेन च संमतेन ।
 पराजितानां प्रसभं सुराणां वृथैव साम्राज्यरुजा परेषाम् ॥ ५९३ ॥
 प्राहं मुणिहि वि व्रंतडी तिं मणिअडा गणंति ।
 अखयनिरंजणि परमपह अज्जवि तउ न लहंति ॥ ५९४ ॥

15

अथ गुणतत्त्वम्—

पंचमहव्ययुक्त पंचपरमिट्टिहिं भत्तउ ।
 पंचिवियनिग्गहणु पंचविसय जु विरत्तउ ॥
 पंचसमिह निव्वहणु पणुणुणु आगमसत्थिण ।
 कुविहि कुगह परिहरइ भविय बोहिय परमत्थिण ॥
 २० पालीसदोससुद्धासणिण छव्विह जीवह अभयकर ।
 निम्मच्छरु कैसरि कहइ फुट तिगुत्तिगुत्तु सो मज्झ गुरु ॥ ५९५ ॥
 कुक्खी संयल चत्तधण भिज्जुवलंबिय हत्थ ।
 एहा कहवि गवेसि गुरु ते तारणह समत्थ ॥ ५९६ ॥
 २५ दोवि गिहत्था धडहड वच्चई को किर कत्तय प पत्तु भणिज्जइ ।
 सारंभो सारंभं पुज्जइ कहसु कहमेण किम सुज्जइ ॥ ५९७ ॥

30

तथा हि—

आसंसारं सरियासएहि हीरंतरेणुनिवहेहि ।

पुहवी न निट्ठिय चिय उदही वि थली न संजाओ ॥ ६०१ ॥

वहसत्पुलकाङ्गुरो दूरीकृतकुवासनः । प्राह चाक्षपतिराजोऽयं राजा यो ब्रह्मवेदिनाम् ॥ ६०२ ॥
 द्रप्यन्तं समयं यावद् भ्रान्ताः सो मोहलीलया । परमार्थपरामर्शधर्मतत्त्वबहिष्कृताः ॥ ६०३ ॥

चिरं परिचयः पूज्यैस्त्वाहैरपि मेऽफलः । एतावन्ति विनान्यासीद् धर्माख्यानविनाकृतवः ॥ ६०४ ॥

उक्तं च तेन—

मयनाहिकलुसिएणं इमिणा किं किर फलं निडाणेण ।

इच्छामि अहं जिणवरपणामकिणकलुसियं काउं ॥ ६०५ ॥

मुमुक्षोर्मेम यत्प्राय आचिखं न विलंपयेत् । तदादिश यथादिष्टं विदवे कर्मनाशकम् ॥ ६०६ ॥ 5

श्रीवप्पमट्टिराहाय शङ्का चेत् कर्मणां खलु । मनःशुद्धिस्ततः कार्यो व्यवहारोऽपि वादयः ॥ ६०७ ॥

ततः संन्यस्त एव त्वं जैनमार्गं समाश्रय । श्रुत्वेति तैः सहेवासायुदस्वाद् भवनात् ततः ॥ ६०८ ॥

आनगामाभ पार्थस्य स्तुपे श्रीपार्वमन्दिरे । मिप्यादर्शनवेषं च विमुञ्चत् स्वीकृतं पुरा ॥ ६०९ ॥

जैनपरिषदासाय संयमाचारशिक्षकः । संसारचरमप्रलम्बयानी ध्यातकतानभूत् ॥ ६१० ॥

अष्टादश तदा पापस्थानान्मुक्त्यैव सर्वतः । चतुःशरणमादधौ निर्द्वैतान्तरकल्पतः ॥ ६११ ॥—युगम् ॥ 10

प्रशंसामार्हणे प्राच्यसुक्रुतासुकृते व्यवधात् । परमेषिपदाधीनमानसो मानशोभूः ॥ ६१२ ॥

विनान्यष्टादश मायमुपायं दुष्कृतादने । एकावतारान्तरितो महानवषदस्तदा ॥ ६१३ ॥

सम्यगारापनोपात्तापाण्डित्यविरितिः । देहमुक्त्वा गवः साम्यं प्राप प्राचीनवर्हिषा ॥ ६१४ ॥—युगम् ॥

ततः किंचित्सखिलेहगद्गदः क्षमिनायकः । उवाच विप्रसामन्तविद्वद्भ्यश्च शृण्वतः ॥ ६१५ ॥

तथा हि—

15

पइं सग्गगए सामंतराय अवरत्तउ न फिट्ठिहइ ।

पढमं चिय वरिय पुरंदराइ सग्गस्स लच्छीए ॥ ६१६ ॥

तत्र गोक्षुलवासोऽसि पुरा नन्दनिषेधिते । श्रीशान्तिः शान्तिदेवी च हेतुर्विषयः शान्तिके ॥ ६१७ ॥

सद्य श्रीवप्पमट्टिः श्रीतीर्थचरनमस्कृतौ । गत्वा च तुषुवे शान्तिदेवतासहितं जितम् ॥ ६१८ ॥

‘जयति जगत्प्रधाकर’ इत्याद्यं शान्तिदेवतास्तवनम् । अद्यापि घर्षते तच्छान्तिकरं सर्वभयहरणम् ॥ ६१९ ॥ 20

ततः सामाजिकलोमस्तुतो व्याश्रित्य संयवौ । कन्यकुलपुरं वप्पमट्टिः कतिपयैर्वितैः ॥ ६२० ॥

पुरापि ज्ञातवृत्तान्तो नृपतिर्यद्वपुर्वैः । संमुखीनः पुरोपान्तं गत्वा श्रवणायद् द्रुतम् ॥ ६२१ ॥

शुभं सभोषणैश्च भाद भूषणमन्तृतः । अहो वो वाचं सामर्थ्यं सोऽपि यत् प्रतिबोधितः ॥ ६२२ ॥

प्रभुः ग्राह्यः का शक्तिर्मेम यत् त्वं न दुष्यसे । राजाहं सम्यग् द्युयोऽसि त्वत्सोऽस्तीति निश्चितम् ॥ ६२३ ॥

माहेश्वरं पुनर्दमं मुञ्चते मे महान्मथा । तत्प्राच्यभवसंभव इवायं किं करोम्यतः ॥ ६२४ ॥ 25

श्रुतज्ञाननिमित्तेन ज्ञात्वा प्रभुववाच च । तव प्राकृतकष्टस्य रावणमल्पतरं फलम् ॥ ६२५ ॥

सखिजयैस्तदा पर्यत्यधानैरुच्यत प्रभुः । प्रसङ्ग कथ्यतां राक्षः प्रागभवोऽस्मत्प्रभुद्वये ॥ ६२६ ॥

प्रभुराह ततः सम्यग् विप्रमेति यथातथम् । प्रश्नचूडामणेः शास्त्रावस्थापस्तानसेवभिः ॥ ६२७ ॥

अणु भूमिपते ! कार्लिजराख्यस्य निरेवः । शालिशाहहोर्द्वैतज्ञानावद्वपद्वयः ॥ ६२८ ॥

अभोगुञ्जो जटाकोटिसंस्तुष्टविनीचलः । जन्हे ज्यन्हे मिताहारो हारी कोवादिविदिषाम् ॥ ६२९ ॥ 30

इति पर्वशतं सामं तपस्तथाविदुष्करम् । आद्युःशान्ते तनुं त्वत्प्राप्तमवस्तवं भूषणायकः ॥ ६३० ॥

चदि न प्रलयो राजन् ! प्रेयस प्रवरान् नरान् । जटा अद्यापि तत्रत्या आनायव तरोस्तलात् ॥ ६३१ ॥

1 N तदेवम उदः । 2 N कथंइल । 3 N जसुवत् । 4 N संयमाचारशिक्षकः । 5 N अहो वोवाच । 6 N प्राद च । 7 N उद । 8 N विप्रमेति । 9 A *तापहरी ।

इत्याचार्यकथास्येरो नृपतिः प्रेक्ष्य भालुपान् । जटा आनाययत्, तत्र गत्वाऽऽनीताश्च तास्ततः ॥ ६३२ ॥
मुनीन्द्रोऽयं महाह्वानी कलावपि कलानिधिः । भूपालः कृतपुण्योऽतो यस्येहगुरुरद्भुतः ॥ ६३३ ॥
पापंया धृतमूर्द्धनस्तद्वृत्तोऽप्यसंशयिनः । पर्युपाधिं दत्तुः सूरिपादान्तध्रान्तमालयः ॥ ६३४ ॥

११९. अन्यदा सौधमूर्द्धस्तो नृपः कुत्रापि वेदमनि । कलहान्तस्त्रितां रामां भिक्षायै गृहमागतम् ॥ ६३५ ॥
जैनभिक्षुं परमह्वयानैकप्रहसंमहम् । वृषस्वन्तीमयज्ञातां तेन निर्गच्छता गृहात् ॥ ६३६ ॥
घाटं कपाटमाश्लिष्य प्रहारेऽङ्गे समुच्यते । नृपुरं यतिपादाब्जप्रविष्टं कीर्तुकादिव ॥ ६३७ ॥
पश्यन्तीमथ सोढ्यासां निर्लेज्जां कामदामनीम् । गणयलेप नेलेवं बद्धन्तीं च तदेक्षत ॥ ६३८ ॥
—चतुर्भिः कलापकम् ।

प्राकृतस्याथ' वृत्तस्य पादमेकमुपाच सः' । गुरोरेव ततोऽवादीत् 'लागेव पदनयम् ॥ ६३९ ॥

10

तब—

कवाडमासज्ज वरंगणाए अन्मत्थिओ जुव्वणमत्तियाए ।

अमत्तिए सुक्कपयप्पहारे सनेउरो पव्वइयस्स पाओ ॥ ६४० ॥

युवा भिक्षाचरोऽन्येषुः 'प्रोपितप्रेयसीगृहे । दृष्टः प्रविष्टो भिक्षायै राज्ञा सौधामप्रचारिणा ॥ ६४१ ॥
आनीयान्नभृतां दूर्वाभुङ्क्तोऽस्मात् सा तदास्वटह । सोऽपि तन्नामिसौन्दर्यासकनेत्रक्षया स्थितः ॥ ६४२ ॥
एकचित्ततया दानमहणां स्वरणात् तदा । *नृपस्तयोरेकदृष्टोऽप्यां पश्यन् जगौ स्थितः ॥ ६४३ ॥

15

तद्यथा—

भिक्षुत्वरपरो पिच्छइ नाहिमंडलं सा वि तस्स सुहकमलं ।

भीषपपमद्विहाकण्ये नृपाये वाक्यमग्रवीत् । किं गण्यानीदृशान्यस्य पयोधेरिव बुद्धयुदा ॥ ६४४ ॥

दुण्हं पि कवालं चट्टयं च काया विलुं पंति ॥ ६४५ ॥

20

भुत्वेति भूपविलुष्टः प्राद कल्याणपीनिभिम् । विना यन्मित्रमेते कः पूरेन्मन्मयेक्षितम् ॥ ६४६ ॥

इत्थेवं सदासौहार्दमार्दवार्दनमीतिभूः । गुरुवक्त्राभ्युले नित्यं युशं भृङ्गीतुलां व्यधात् ॥ ६४७ ॥

१२०. एकदा समगादेकच्छेफो विश्वकलाभयः । चित्रकृषित्रकृषित्रकर्मकर्मणि कर्मठः ॥ ६४८ ॥

पूर्वमालिखितं सम्बद्धं तदः' कर्पटवारितम् । रेखितं' रक्षित्वर्णैर्पपूर्णक्षणसय स्फुटम् ॥ ६४९ ॥

अलक्ष्यमपि' ना चित्रमङ्गे जीवययो' प्रुषः । इति सत्त्वापयम्' बाचं सजीवकलया खया (?) ॥ ६५० ॥

25

स त्रयोदशभिर्भागीभूतपुरुषं विधाय वत् । चित्रचूडामणिं रातो दर्शयन् विकटे पटे ॥—त्रिभिर्विद्येयकम् ।

राज्ञा सुदृष्टुणामामरामणीयकलम्पटः । अनासया समीक्ष्यास्य ददौ नोत्तरमप्यसौ ॥ ६५२ ॥

एवं त्रिविहिते रूपे यदा नोत्तरमाप्त सः । अवोचत् प्रेक्षकानन्यान् निवेदादतिदीनगीः ॥ ६५३ ॥

1 N त्रिष्टु 2 A तदेक्षते, B तदेक्षत 3 N प्राकृतस्याथ 4 A च 5 N प्रागेव 6 N त्रैवित 7 A 'मदण्ण सारण' ।

* N युक्तके "तृप्तयोरेकदृष्टोऽप्यां दृष्टेऽप्यवाये ॥

मिथिर्ने सल्लेऽप्यये नियमस्येरोननः । माषार्दमूर्तिवर्त्तयत् यथा दृष्टार्थवाचकम् ॥

ध्यातं पश्यन् जगौ स्थितः—' दृष्टादृष्टा पाठमिद्येयोऽय ददयते ।

8 N सम्बद्ध, A सम्बद्ध तब 9 N रेखित 10 A अलक्ष्यमपि नां, B अलक्ष्यम् 11 N 'वयाद् 12 A सत्त्वापयसा ';

छिनभि खौ करो किं वा ललटं रपोटये निबम् । कला यातु क्षयं भाग्यहीनस्य मम किं भवे ॥ ६५४ ॥
 वप्पमट्टिं समीक्षसेयुक्तः कैश्चिद्व्यालुभिः । ततोऽसौ गुरवे जैनं, निम्बं कृत्वा करो ददौ ॥ ६५५ ॥
 आशंसि च ततोऽसौ तैरेष चित्रकलानिधिः । भूपात्रयेऽयं सोऽप्यस्य टंकलक्षं ददौ मुदा ॥ ६५६ ॥
 श्रीवर्द्धमानविभवेन भास्वत्सतनुप्रथम् । न्यधापयदधावैकं कन्यकुञ्जपुरान्तरा ॥ ६५७ ॥
 मधुरायां तथैकं चाणहिरुपुर एकम् । सत्तारकपुरे चैकं प्रतिप्राप्य न्यधापयत् ॥ ६५८ ॥ 5
 श्रीपत्तनान्तरा मोहचैत्यानवर्त्तेच्छमङ्गलः । पूर्वमासीत् तमेक्षन्तं तदानीं तत्र धार्मिकाः ॥ ६५९ ॥
 द्वापंचाशत् प्रथमथाय कृतास्ता रागणा दयः । श्रीवप्पमट्टिना शैक्षकविसारस्वतोपमाः ॥ ६६० ॥

६२१. अथ राजगिरिं दुर्गमम्यदा कुरुते नृपः । समुद्रसेनभूपात्रयिष्ठितं निष्ठितद्विपत् ॥ ६६१ ॥
 गजाभ्यर्चनपादात्पादं पादादिषादितैः । श्रव्याद्वैतमिव न्योत्रि मतिविपत् ॥ ६६२ ॥
 सप्तप्रपाम् सामग्रीजाम्दन्वमपरिग्रहम् । अपि प्रपंचलक्षामिर्दुर्ग्रहं विमहिद्विपाम् ॥ ६६३ ॥ 10
 भैरवाविमहायन्त्रयष्टिमुक्ताश्मगोलकैः । घालकुट्टिमकुट्टाकैः कुट्टिताट्टपदावटम् ॥ ६६४ ॥
 जत्रैलिद्विद्विचिशिरस्वकपिशिरीपैकैः । सद्विदैः कुञ्जसंचारं रवेस्तारापतेरपि ॥ ६६५ ॥
 सुरंगां शूक्रीमुख्यप्रपंचैरपि विद्विषाम् । पतत्पुण्यतेजोपमुष्टैर्विकलविक्रमम् ॥ ६६६ ॥—पह्निः कुलकम् ।
 पप्रच्छ वप्पमट्टिं च निर्वेदादामभूपतिः । कथं कदा वा आशोऽयं आकारः क्षमाधरोपमः ॥ ६६७ ॥
 प्रभुब्रह्मणेः शास्त्रात् सुविचार्यामवीदिति । पौत्रस्ते भोजनामाशुं महीप्यति न संशयः ॥ ६६८ ॥ 15
 अस्मिन्नादसोदेदं राजा तत्रैव तस्मिन्नात् । यथैर्दादशमिर्दुन्दुकस्य सुतोः सुतोऽजनि ॥ ६६९ ॥
 स च पर्यकिंकाव्यस्तः प्रथमैर्जोतमात्रकः । आनित्ये तस्य दम्भोलिरिव बौलच्छिदाविधौ ॥ ६७० ॥
 तद्विद्विर्गुणैश्चान्ते सुखं घालय तन्मुखात् । विधायापालयतापित्ततैलज्वालाविलसिदम् ॥ ६७१ ॥
 स कोट्टः कुट्टितास्वरणमण्डपमण्डलः । स्फुटदमालकलोमप्रसन्नहोपुरादपि ॥ ६७२ ॥
 मुच्यमानमुप्यस्त्रीगणपमहिपीगधाम् । आर्त्ताक्रन्दरवैः शब्दाद्वैतं सर्वत्र पोषयत् ॥ ६७३ ॥ 20
 निर्घातगुण्यसामान्यपर्वतो महतामपि । गिरीणां प्रदक्ष्णीतिं न्यपतन्नाफिलोकिनः ॥ ६७४ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।
 समुद्रसेनभूयोऽपि धर्मद्वाराद् ययौ यहिः । आमनामाथ भूपात्रः श्रीराजगिरिमाविशत् ॥ ६७५ ॥
 अपिद्रावा ॥ दुर्गस्य यक्षोऽङ्गीकृतपैतः । आमाविष्टाधिकैः कृष्टः प्रतोलीसो^{१०} हि वज्रजम् ॥ ६७६ ॥
 इति लोकात् परिक्षाप राजा तत्रागमत् तदा । तमाह आकृतं लोकं मुक्त्वा मायेव घातय ॥ ६७७ ॥
 इति साहसकाचा स तुष्टो हिंसामशान् ततः । न्यवर्त्तत प्रशान्तात्मा सत्सङ्ग रूपकारकः ॥ ६७८ ॥ 25
 मैत्री च प्रतिपेदे स यथाविष्टकरः प्रमोः । किप्यन्ते जीवितं मित्रं ॥ शानाद्वा विवेक्य ॥ ६७९ ॥
 यन्मात्मान्यरोपायां कथयिष्यामि तत्र च । इति जल्पन् तिरोघत्तावसरे च यदब्रवीत् ॥ ६८० ॥
 गंगान्वर्मागधे तीर्थं नावाऽयतरतः सतः । मकारायक्षरमामोषकण्ठे मृत्युरस्ति ते ॥ ६८१ ॥
 निर्वेदुर्मं जलाद्दुष्टाभिमानं भवता दृढम् । विज्ञेयमुचितं यत्ते वत्सेल्यार्थं समाचर ॥ ६८२ ॥
६२२. तीर्थयात्रामसौ मित्रोपदेशादुपपन्नमे । अलसः को हिते स्वस्य नेच्छेत् सद्गतिमात्मनः ॥ ६८३ ॥ 30
 प्रयागेः प्रवयैः पुण्डरीकाद्रिं आप भूपतिः । गुणादिनाथमभ्यर्च्य कृतार्थं स्वमयन्यत ॥ ६८४ ॥
 ययौ रैयतकाद्रिं च श्रीनेमिं हति धारयत् । लषलक्षमुषं आप प्रातरेतः सुधीयु यः ॥ ६८५ ॥
 तीर्थं प्रणन्तुमानेकानेकादस जनेधरान् । अपश्यन्नययदावहो हयावुतपरिच्छदाम् ॥ ६८६ ॥

1 A भूपालयेषि । 2 N B द्विपत् । 3 A "पादापातदि" । 4 A प्रविष्टिपत् । 5 N "प्रथम" । 6 A विमहिद्विष ।
 7 A "पुण्डरी" । 8 A च मित्रा । 9 A "पावयत्" । 10 N दृष्टप्रतोलीस्त्वयिनं जनम् ।

तथैवाद्दशभिः फल्गुवाग्भस्वरदिगम्भैः । राक्षसैरिव शास्त्रोदात्तं कलिनिष्ठैरधिष्ठितान् ॥ ६८७ ॥—युग्मम् ।

स्वीकुर्यान्महातीर्थं शैलारोहनिपेदिनः । असंख्यसैन्यसंख्यायतनाह्वयदिलापविः ॥ ६८८ ॥

तान् दृष्ट्वा यत्पुष्पभट्टिः श्रीमुद्गद्रूपालमन्त्रवीत् । धर्मकर्मोद्यमे युद्धात् प्राणिनः को जियांसति ॥ ६८९ ॥

बागाहवेन जेष्यामि विद्वत्प्राज्ञानिमान् नृप ! । नरच्छेदेऽन्विजनीसण्डे कुष्ठारं कः प्रयोजयेत् ॥ ६९० ॥

5 से जिता चाद्मुद्रायाममुद्रायाममन्तरा । दीपस्य शूलभूषेण^१ स्तुतिः संस्तूयते हि का ॥ ६९१ ॥

ततोऽपि तानध्यभिमानवादीन् विशदाम्बर^२ । निर्जयादपि^३ चेद् यूयं शमिनो न प्रतादपि ॥ ६९२ ॥

असद्व्यव्यन्तराधीनचुम्बितोद्दिनपद्मलिः । अम्बा श्रीनेमिपादाब्जकादम्बा शासनमयी ॥ ६९३ ॥

आत्मनोरुभयोः कन्यायुग्मं व्यत्ययतः स्थितम् । देवी तदन्तरा येषामेतां^४ संजल्पयिष्यति ॥ ६९४ ॥

10 तीर्थं तदीयमेवातु यस्याम्बा व्रमतोऽमुतः । समर्पयति तर्हि तु पादौपादीनवात्सदैः ॥ ६९५ ॥—विशेषकम् ।

उभयाभिमतो जतो व्यग्रहरोऽयमेतयोः । पक्षयोरक्षयोदग्रप्रभापान्वात्ये ततः ॥ ६९६ ॥

ततः कुमारिणं तेषां यत्पुष्पभट्टिरिहापयत् । द्वादशग्रहरान् यावत्सैम्रैः साधियासिता ॥ ६९७ ॥

एवमुक्ते^५ नाहं स्म कथंचिदप्येत्यदन् । क्लिष्टेद् यूयमप्यत्र कन्यां जल्पयताश्च नः ॥ ६९८ ॥

तन्मूर्खे^६ यत्पुष्पभट्टिश्च वरं धमलरोमलम् । ददावग्ना य तद्वक्त्रे स्थिता स्पष्टमुवाच य ॥ ६९९ ॥

उज्जितसेलसिहरे दिक्खलानाणं निसीद्विया जस्स ।

तं धम्मचक्रवर्दिं अरिद्धनेमिं नमंस्सामि ॥ ७०० ॥

15 ततो जयजयध्वानमिभ्रो दुन्दुभिरम्बनत् । रोदःकुक्षिभरिः श्वेताम्बरपक्षोत्तविप्रदः ॥ ७०१ ॥

ततः मधुति गाथेयं चैत्यधन्दनमभ्यतः । सिद्धसधनकृत्रायात्रितयादुर्कुमात्तवा ॥ ७०२ ॥

शकस्ययथापाशालाङ्गनापाश्याऽत्र मानिता । अष्टापदस्तुतिमपि ध्रुवद्वन्द्वेः युतजनैः ॥ ७०३ ॥

ततो रैवतकारोहान् समुप्रविजयाङ्गजम् । आनर्णासो महाभक्ता^७ मानयन् जन्मनः फलम् ॥ ७०४ ॥

20 वामोदरहर्षिं राजाभ्यर्च्यमान् पिंडतारके । तथा माधयदेवे च शंखोद्गारे च तं स्थितम् ॥ ७०५ ॥

द्वारकाया ततः श्रीमान् कृष्णमूर्तिं प्रणम्य च । तत्र दत्तादि दत्त्वा श्रीसोमेश्वरपुरं ययौ ॥ ७०६ ॥

ततः श्रीसोमनाथस्य देमपूजापुरस्सरम् । तत्सोक्तं श्रीणयामास यासथो जीयतेरिव ॥ ७०७ ॥

पुनः^८ सं नगरं प्राप श्रीमानात्ममहीपतिः । यादृच्छिकं ददौ दानं धर्मसानानि च व्यपान् ॥ ७०८ ॥

5 २३. प्राप्ते काले शुनं राज्ये दुन्दुके^९ स न्यवेद्यवत् । प्रकृतीः क्षमयामास पूर्वबान्निदवा अपि ॥ ७०९ ॥

25 प्रयाणं दत्तवान् गंगासरिरीत्समग्रागधम् । तीर्थं जिगमिपुर्वाग्रमारुह्य तदन्तरा ॥ ७१० ॥

सुरिणा सह तन्मये दृष्टवान् धूमनिर्गमम् । उपगमं जनाज्ज्ञो भग्नोद्वेगनिवेदानम् ॥ ७११ ॥

प्रवीते व्यन्तराद्यते सुरिराहामभूतिम् । जैनधर्मं प्रपद्यस्व प्रान्तेऽपि प्रत्ययोऽस्ति यो ॥ ७१२ ॥

राजाह प्रतिपन्नोऽस्मि सर्वतः शरणं मम । देवो गुरुर्नक्षपाटी धर्मक्षेत्रे हृदयोदिवः ॥ ७१३ ॥

देवो गुरुश्च धर्मश्च यश्चैव व्यावहारिकः । इयदिनानि सोऽप्याग्नि मया त्रिविधमुदितः ॥ ७१४ ॥

30 मम गौदारतः पृथग्पादानामपि साग्रतम् । विधिषड्विग्रहलाग इह यो नोपिवा स्थितिः ॥ ७१५ ॥

परप्राप्ति यथा शोषे समम्यारूपादिभिः । वागेऽपिवायते सोम्याग्निस्तत्रैवैर निधितम् ॥ ७१६ ॥

प्रत्येयाद् प्रमुमुक्ष्यागिणं सत्यधर्मभिः । कष्टः कां कां गर्ति गन्ता युद्धाते को चिनं विना ॥ ७१७ ॥

1 A कृष्णभट्टेः 2 N A शिखर 3 A निर्वन्दपि 4 A येषामेतां 5 A एवमुक्ते 6 N महाभक्तो 7 N A युगः

युक्तमेतद् प्रवक्ष्यामि नात्मपाणापरोपणम् । तथातः पञ्चवर्षाणि ममाद्याप्यायुरस्ति च ॥ ७१८ ॥

विक्रमतो वर्षाणां शताष्टके सनवतो च भाद्रपदे ।

शुके सितपञ्चम्यां चन्द्रे चित्राख्यकक्षस्थे ॥ ७१९ ॥

हुलाशौ तथा चन्द्रस्थितेऽङ्गे प्रहरेऽन्तिमे । आन्वयमासो घृशं पञ्चपरमेष्ठिनमक्रियाम् ॥ ७२० ॥

दृढं जिनेशसन्मित्रगुरुपादस्थितिस्थितः ।

श्रीमान् नागाबल्लोकास्थो राजा प्राप दिवं वदा ॥ ७२१ ॥—विशेषकम् ।

अथ किंचित्सुहृन्मोहात् तत्र स्थित्यौर्द्वेदेहिकम् । कारयामास पार्थस्यः प्रधानैस्तत्सनाभिभिः ॥ ७२२ ॥

किंचिच्छोकोर्मिसन्तप्त वषाच करुणं तथा । सोढेगं च वदीयानां गुणानां संसरन् घृशम् ॥ ७२३ ॥

या भूत् संवत्सरोऽसौ बलुशतर्नवतर्मा च अक्षेपु चित्रा

धिग्मासं तं नभसं क्षयमपि स खलः शुक्लपक्षोऽपि यातु ।

संक्रान्तिर्या च सिंहे विस्तृत हुतशुभं पञ्चमी या तु शुके

भंगातोयादिमप्ये त्रिदिवस्युपगतो यत्र नागाबल्लोकः ॥ ७२४ ॥

१२४. अथ श्रीवृषभमृष्टिश्च कन्यकुलो मुनीश्वरः । प्राप दुन्दुकभूपात्ताधिष्ठितं तन्निदधमः ॥ ७२५ ॥

सक्तः कंट्याख्यदेश्यायां भूमे भोजं निजं सुतम् । भाग्योदयकलाकेलिबिलासमपि पापभूः ॥ ७२६ ॥

अभिहृष्टस्ति भूतसत्ताग्निर्भागवतचतनः । अविवेकधराधुर्यं धिग् वेदयाजनसंगमम् ॥ ७२७ ॥—युग्मम् । 15

तन्माता निजबन्धूनां क्षापयामास दुःखिता । संकटे हि कुलस्त्रीणां क्षरणं क्षरणं पितुः ॥ ७२८ ॥

समागसाहयलो च पुत्रजन्तोस्तवच्छलात् । आहृष्ट्यायै पुनर्भोजः संवचारं नृपालये ॥ ७२९ ॥

क्षापितो गुरुभिः सौभद्राैर् विज्ञाय क्षत्रिणः । निवृत्तो मातुलैः साकं प्रययौ पाटलीपुरम् ॥ ७३० ॥

आचार्यमन्यदा राजा दुन्दुकः प्राह मत्सरी । मयि प्रसादमापायानीयतां नन्वतोत्तमः ॥ ७३१ ॥

ततः स ध्यानयोगविभ्रातश्चैरुत्तरोत्तरैः । बाहयामास वर्षाणि पंच पंचत्ववासरम् ॥ ७३२ ॥ 20

ततोऽन्वसमये प्राप्ते रागा दृढतरं गुरुः । अपरोध्य सुवादान्देवमे प्रेष्यतादृष्टम् ॥ ७३३ ॥

ययौ तन्नगराभ्यासे विमर्शं च वेवसि । येद् भोजो नीयते यस्मात् वन्रूपेण स हन्यते ॥ ७३४ ॥

मोचेत् कंटिकया दाढं मूर्खोऽसायिति संहितः । शिष्याणां विद्वयैः कर्त्ता शासनस्याप्रभायनाम् ॥ ७३५ ॥

सांप्रतं सांप्रतं मृत्युलम्बात् प्राग्येष्वेक्षनात् । तथ कृत्वातिगीतार्थकारितारक्षणादवः ॥ ७३६ ॥

स्वयमध्यात्मयोगेन दिनानामेकविंशतिः । अतिवाह्यं क्षुधा-वृष्या-निद्रादिदेविषिग्रही ॥ ७३७ ॥ 25

आत्मानं दक्षमद्वारास्त्रियासयदुपायः । ईशाने नक्षिकां प्राप वृषभमृष्टिमुनीश्वरः ॥ ७३८ ॥—विशेषकम् ।

विक्रमतः शून्यद्वयसुवर्षे (८००) भाद्रपदवृत्तीयायाम् ।

रपिचारे हस्तर्षे जन्माभूद् वृषभमृष्टिगुरोः ॥ ७३९ ॥

पञ्चर्षस्य व्रतं चैकादशे वर्षे च स्मरितम् ।

पंचाधिकनवत्या च प्रयोगायुः समर्थितम् ॥ ७४० ॥

शर-नन्द-सिद्धिर्वर्षे (८९५) नमःशुद्धाष्टमीदिने ।

सातिषेऽजनि पंचत्वमासरात्रगुरोर्हि ॥ ७४१ ॥

30

- इत्याकर्ण्यमराजस्य पौत्रोऽतिस्कारशोकम् । भोजः संकुचिताम्भोजवदनं विललाप च ॥ ७४१ ॥
 विवेकौयोऽविवेकेन जितः सारस्वतं हतम् । अयुत्सेकसिरोषत् ज्ञाने दत्तो जलांजलिः ॥ ७४२ ॥
 इति क्षणं विवृश्यासावादिदेश चित्ताकृते । प्रेष्यान्मूष्यचारित्रो गुह्यमक्षिपवित्तितः ॥ ७४३ ॥
 पितामहवियोगेऽपि वर्द्धितस्तस्य मित्रवः । अनाथ इव लोकेऽत्र तत्रापि त्रिदिवं गते ॥ ७४४ ॥
 5 ततः क्षणमपि स्थातुं न शक्तः प्रियिवीरले । पितृवसूनुद्वस्तुरेतुप्रज्याऽपुनोचिता ॥ ७४५ ॥
 मातृपक्षप्रधानानां बोधं चावगणय्य सः । गुरुवृत्त्युभवं प्राप गन्ता लीलावने यथा ॥ ७४६ ॥
 मुजदण्डे जनन्या च धृत्वाऽयाजसि तत्क्षणम् । निर्वापत्वनिषेधाव राग्यस्य रूपयापि च ॥ ७४७ ॥
 स्वसुरद्वयसंहारे जाते ते विद्विषन् पिता । जितमन्यो महापापी त्वत्तजाः पीडयिष्यति ॥ ७४८ ॥
 हृदयाद्युः कृपालुश्च तत् त्वं प्रार्थयाम मम । कर्मतो विरमासुप्यात् हृदानन्दन नन्दन ॥ ७४९ ॥
 10 इति मातुरलंघ्यत्वात् श्रीभोजः साधुलोचनः । उत्तरीयं निविक्षेप चित्वायं गुरुवृत्तवः ॥ ७५० ॥
 अलौकिकसम्भारधारणकान्तदेहकम् । ऊ(औ?)र्द्धदेहिकमापच कृतं पैतामहं प्रभोः ॥ ७५१ ॥
 १२५. अन्यदा मातुलैः साकमाकस्मिन्बोपमः । तानं शमयितुं प्रायात् कन्यकुञ्जमचिन्तितः ॥ ७५२ ॥
 प्रविष्टो गोपुरेणाथ द्वाग् राजद्वारसंविधौ । मालाकरं वदशाय वीजपूरप्रयान्वितम् ॥ ७५३ ॥
 तेन शौकनकं^{१०} स्वामिपुत्रस्यास्य कृतं तदा । तं गृहीत्वा यवायन्तःसौधं रोपं विशन् विशम्^{११} ॥ ७५४ ॥
 15 सह कंटिकया तत्रोपविष्टं प्रवरासने । जपान हृदये पातैस्त्रिभूलैर्वीजपूरकैः ॥ ७५५ ॥
 महाप्राणकृताभातादुभौ भ्रातैर्मैत्र्युज्यताम् । प्रागुप्यातपुत्रदत्ताहोमीतिरिव विलिङ्गते ॥ ७५६ ॥
 अपद्रात् वहिः कृत्वा^{१२} कोष्टारमिव वेष्टनः । तुन्दुकं कन्दुकसिला स्निग्धया प्रेरितं^{१३} नरैः ॥ ७५७ ॥
 निष्कान्तस्थानपूर्वं सोऽविशत् कंठीरवासने । प्रणतः सर्वसामन्तैः^{१४} सपौरेर्मक्षिभिस्तथा ॥ ७५८ ॥
 श्रीमदामविहारारुच्यतीर्थं नग्तुं ययौ वृषः । तत्र शिष्यद्वयं दृष्टं यत्पमहेर्महागुने^{१५} ॥ ७५९ ॥
 20 विद्याभ्यासेषवस्त्राभ्यां चक्रे भूमिपोषितम् । अभ्युत्थानादिसन्मानं श्रीभोजोऽथ व्यचिन्तयत् ॥ ७६० ॥
 अज्ञातव्यवहारी हि शिष्यावेतौ प्रभोः पदे । न मुच्येते यतो विश्वे व्यवहारो महत्त्वम् ॥ ७६१ ॥
 शीनन्नस्तरिराचार्यः श्रीमान् गोविन्द इत्यपि । आहूय पूजितो रक्षा पदे च स्थापितौ प्रभोः ॥ ७६२ ॥
 मोदेरे प्रक्षितो नमस्तुरिः स्तुतिगुणोन्नतः^{१६} । पाथं गोविन्दस्तूरिभ्यावस्थाप्य रूपेण ह ॥ ७६३ ॥
 भोजराजस्ततोऽनेकराभ्यष्टमहामहः^{१७} । आमादभ्यधिको जज्ञे जैनप्रचचनोन्नतौ ॥ ७६४ ॥
 25 यत्पमहिर्भद्रकीर्तिर्वादि कुञ्जरकेसरी ।
 ब्रह्मचारी गजवरो राजपूजित इत्यपि ॥ ७६५ ॥
 विरूपातो विरुद्धैर्जनदासनदीरसागरे । कौस्तुभः^{१८} कृत्तसंस्तानः पुरुषोत्तमवशसि ॥ ७६६ ॥
 अयताज्जगतीर्षिर्धर्मवत्पद्माङ्कुरः । इदानीमपि यन्नाममभो जातव्यविपाकः ॥ ७६७ ॥ त्रिभिर्विशेषकम् ।

1 A विवेकौयैः 2 A जितवत् 3 N हितं 4 A जलांजलिः 5 N पितृवत् 6 A गुरुवृत्त्युभवं 7 A नन्दनः 8 A इतं 9 N प्रविष्टो 10 A शौकनके 11 N पितृवत् 12 A कृत्वा 13 N प्रेरितं 14 A सपौरेर्मक्षिभिः 15 A महामहः 16 N महामहः 17 N राजपूजितः 18 A B श्रीमद्वत्पद्माङ्कुरः ।

इत्थं श्रीवप्पमद्विप्रमुचरितमिदं विश्रुतं विश्वलोके
 प्रागविद्वत्कथातशास्त्रादधिगतमिह यत् किञ्चिदुक्तं तदल्पम् ।
 पूज्यैः क्षन्तव्यमत्रालुचितमभिहितं यत्तथा तत्प्रसादात्
 एतत्सर्वाभिगम्यं भवतु जिनमतस्यैर्षपात्रं ध्रुवं च ॥ ७६९ ॥

श्रीचन्द्रप्रभसूरिपट्टसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-

5

चन्द्रः सूरिनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीशुभा ।

श्रीपूर्वर्षिचरित्ररोहणगिरौ श्रीवप्पमद्वेः कथा

श्रीमशुसमुनीन्दुना विशदितः शृङ्गः किलैकादशः ॥ ७७० ॥

दुष्कर्मजैत्रः पुरुषोत्तमाङ्गाज्जन्माविशुदाक्षरहेतुमूर्तिः ।

गिरीशतुङ्गाध्वपुरःस्थितश्रीः प्रधुन्नदेहः शिवतातिरस्तु ॥ ७७१ ॥

10

श्रीकन्यकुञ्जक्षितिपप्रबोधकर्तुस्तथा पूर्वगतश्रुतेन ।

विश्वे समस्तानवपाठयन्धैः श्रीभद्रकीर्तेर्नैरिनतिं कीर्त्तिः* ॥ ७७२ ॥

॥ प्रंथा० ८२०, † उभयं २९४० ॥

१२. श्रीमाननुहसूरचरितम् ।

११. प्रभोः श्रीमाननुहसूर देशनायां रद्विषः । जयन्ति ज्ञानपाथोविशारदेन्दुसहोदराः ॥ १ ॥

नित्यं योजनलक्षेण वर्णनीयः^१ सुवर्णरुक् । मानतुह्यः प्रभुः पातु मेघः सोमनसाश्रितः ॥ २ ॥

असौवावाहमैतिहा^२ मप्रपाठ्यं^३ जगत्प्रियं । निकाय्यं^४ तीर्थं शृङ्गारप्रकपेक्ष प्रकीर्तये ॥ ३ ॥

५ सदा सुरसरिद्वीचीनिचयाचान्तकदमला । पुरी^५ वाराणसीत्यस्मि साक्षादिव दिवःपुरी ॥ ४ ॥

आसीत् कोविदकोटीरमर्षिद्वारिग्रपाठ्यः । तत्र श्रीहर्षदेवाख्यो राजा नतु कलङ्कधृत् ॥ ५ ॥

ब्रह्मक्षत्रियजातीयो धनदेवाभिषः सुधीः । श्रेष्ठी तत्रामवद् विश्वप्रज्ञाभूयार्थसाधकः ॥ ६ ॥

तत्सुतो मानतुह्याख्यो विख्यातः^६ सत्त्वसत्यभूः । अवज्ञातपरद्रव्यवनिवासितयामहः ॥ ७ ॥

सन्वीहं शुनयो जेना नम्रा^७ ममसराययः । सचैत्ये जग्मिवानन्यदिवसे विवशेतरः ॥ ८ ॥

१० वीतरागप्रभुं नत्वा गत्वा गुरुपदान्तिकम् । प्राणमदन्मदृच्छाशीर्वादेन गुरुणाह्वितः ॥ ९ ॥

महामतामि पंचाख्योपादिशतप्रतां तथा । कर्णकार्पासकौशेयशौन्या^८ गृतिनिषेधतः ॥ १० ॥

इत्याद्यनेकधा धर्ममार्गाकर्णनतस्तदा । वैराग्यरङ्गिणो मानतुह्य इतकांक्षिणः ॥ ११ ॥

तन्मातापितरौ वृद्धाऽऽचार्यस्तस्य श्रवं ददौ । चारुकीर्तिर्महाकीर्तिरित्यस्याख्यां ददौ च सः ॥ १२ ॥

श्रीर्णो न निर्दृष्टिर्नान्वा भुक्तिः^९ केवलिनोऽपि हि । द्वात्रिंशदन्तरायामि युतुषे च युपेधरः ॥ १३ ॥

१५ कृतलोपस्ततो हस्तस्थितोयकमण्डलः । सत्यकसर्वावरणं^{१०} ईर्ष्यासमितिसंयुतः ॥ १४ ॥

गृहस्थापस्योर्द्ध्वावस्थानकृतयोजनः । मायूरपिच्छकाहस्तो मौनकालेषु मौनवान् ॥ १५ ॥

सदा निःप्रतिकर्म्मसौ प्रतिभ्रमणयोर्द्धवोः । दक्षो गुरुकनीयस्त्वे^{११} दुष्करः^{१२} कुरुते व्रतम् ॥ १६ ॥—विशेषकम् ॥

१२. अस्य स्वसृपनिर्दृष्टमीधरो लक्ष्मीवरस्थितिः । आस्तिकानां शिरोरत्नमत्रासीद् विस्तुरपशाः ॥ १७ ॥

दृढमभस्ता स चर्यार्थमन्यद्वेषनिमित्तितः । नहर्पिस्तेन काले च^{१३} मध्ये बहुदृग्भागमत् ॥ १८ ॥

२० अधोधनप्रमादेनानुसन्धानाज्जलस्य च । नेके संमूर्छितास्तत्र पृतरास्तत्कमण्डलौ ॥ १९ ॥

गण्डवार्यमृषिर्पावगुलके जलमाददे । ददर्श तान् स्वस्ता प्राद लीना भेतान्वरजते ॥ २० ॥

व्रते कृपाभरः^{१४} सारसदमी द्वीन्द्रियास्तसाः । विपद्यन्ते प्रमादाद् बलज्जनसदृशं नहि ॥ २१ ॥

लज्जावरणमात्रेऽत्र यत्तराण्डे परिग्रहः । तान्प्राप्ते कथं न स्वाद् यादृच्छिकमिदं किमु ॥ २२ ॥

चन्वाः श्रेकान्वा^{१५} जैनः^{१५} प्रसिद्धार्पणुयकाः । न सन्निधौ नैरमसि रात्रौ क्रियोपलाः ॥ २३ ॥

२५ अचेलाश्च सचेलाश्च नावधारणदुर्नयम् । आश्रियन्ते स्म निःसङ्गाः परमार्थकृतवदराः ॥ २४ ॥

पञ्चाभवेन्द्रियाभ्यानां परिहारपरायणाः । शुक्तिभित्तिसुभिर्गुप्ताः स्थिताः^{१६} समितिपंचके ॥ २५ ॥

—त्रिभिर्विशेषकम् ॥

इत्याकर्ण्यं^{१६} शुनिः प्राद प्राञ्जलं गृणु मद्रवः । गृह्णासपरिस्वागो मया पुण्यार्थिना कृतः ॥ २६ ॥

आलामन्यः^{१७} समाचरो यत्र जीवदयापि न । तेन धर्मेण किं कुर्वे श्रीसर्वज्ञविरोधिना ॥ २७ ॥

३० अत्र देहे समायान्ति दुःप्रापाः^{१८} श्वेतभिक्षवः । सा प्राद मध्यदेशात् समयास्तन्वि सांयतम् ॥ २८ ॥

१ A वर्णनीयः । २ 'अवादितायां' इति D टिप्पणी । ३ 'यमत' इति D टि० । ४ 'निकाय' इति D टि० । ५ A वाणरर्षी ।
6 A सत्यवरभूम् । ७ A नमः । ८ N लोचार्णवः । ९ N भुक्तिः । १० N सत्यकः । ११ N 'सर्वावरणः' N 'सर्वामरण' ।
१२ N कनीयधेनु इ० । १३ A दुःकरः । १४ N कालेन । १५ N कृपणः । १६ N स्थितिः । १७ A भन्यपमम् ।
१८ N दुःप्रापः ।

- साङ्गत्वां कारयेष्यामि तत्र तैः सह निश्चितम् । तपसा निर्मलेनानु भवं पापपक्षे यया ॥ २९ ॥
 इदानीं कापि कृपादौ रहो जलमिदं त्यज । हासनस्य यथा म्लानिर्न भवेत्पुत्राकरा ॥ ३० ॥
 विराधना पुनर्नीवगणसात्र भवेद्भुवम् । अपरापरनीरोत्थजीवा अन्योऽन्यसिद्धिभिः ॥ ३१ ॥
 श्रुत्वेति तद्वचोऽकार्षीद् शुभं विप्रतिसारतः* । भोजितः परया भक्त्या बोधितश्चाश्रवं ययौ ॥ ३२ ॥
 अन्यदा^१ऽजितसिंहारुह्यः सूर्यः पुरमापयुः । पुरा श्रीपार्श्वतीर्थेशकल्याणकपवित्रिताम् ॥ ३३ ॥ 5
 गङ्गातीरस्थमुद्यानमुद्राम् शिखरिप्रजैः । शिशियुर्दानसंयुक्तास्त्रिदशा इव नन्दनम् ॥ ३४ ॥
 सया च स्नापिते आढकान्तया सोदरो मुनिः । श्रुत्वा समापयौ तत्र सुरुणां सङ्गवत्सदा ॥ ३५ ॥
 पूर्वैर्विभिः सन्नाचीर्णा सामाचारी न्यवेद्यत । तैस्तदग्रे च पीयूषवत् तां सोऽथाहतोऽष्टगोत् ॥ ३६ ॥
 गुरुमिदं श्रितं स्वासौ नदीणोऽप्येऽपि च क्वचित् । तपस्याविधिपूर्वं बागममप्याप्यतादुरात् ॥ ३७ ॥
 ततः प्रतीसिन्धुत् सन्त्यक्वपःश्रुतसमर्जनात् । योग्यः सख गुरुभिः सूरिपदे गच्छादयः कृतः ॥ ३८ ॥ 10
 छिष्टकाव्यभ्रमिश्रान्ता देवी वाचामयीन्वरी । यद्वचोऽश्रुतसंसिक्ता पत्मानन्दभूत्भूत् ॥ ३९ ॥
 स तद्वातनगलीयलीनक्षानक्रियोन्नतिः । अभूद्भूमिरुमिद्रोपद्रवान्तरविद्विषाम् ॥ ४० ॥
 § ३. इवञ्च सूरि तत्रासीद् वेदवेदाङ्गपारगः । विरंचिरिव मूर्तेशो भूदेवः पार्थिवार्चितः ॥ ४१ ॥
 कोविदानां शिरोरत्नं मयूर इति विद्युतः । प्रत्यर्थकविसर्पणां^२ मयूर इव दर्पेहन् ॥ ४२ ॥—युग्मम् ।
 दुहिता दुहिता रूपसीलविधासुणोदयैः । सस्य सत्या उमा-गङ्गा-लक्ष्मीदेव्यो यदीक्षणात् ॥ ४३ ॥ 15
 पङ्के पङ्कजसृजिज्ञातं कुचलयं चापारनीरे हृदे
 विन्मयी चापि धृतेर्वह्निः प्रकटिता क्षिप्तः प्राशी चाम्बरे ।
 यस्याः पाणिविलोचनाघरमुखान् वीक्ष्य स्वसृष्टिविधे-
 रुच्छिष्टेव पुरातनी समभवद् दैवाद् विधायेह ताम् ॥ ४४ ॥
 अक्षयं कुलरुपायैस्तस्याः सत्यचितं वरम् । सर्वश्रालोचनम् सन्मगमासापार्तिमासवत् ॥ ४५ ॥ 20
 संकलक्षणसाक्षिरसास्यपद्योफयीः । अनूचानो यहाविप्रो बाणाक्षयः प्रागुणावितवः ॥ ४६ ॥
 प्रख्यातवभुक्तः^३ कामाभिरामाकारधारकः । हृष्टे तत्र मयूरोऽभूद्^४ वारिदाडम्बरे यथा ॥ ४७ ॥
 संमान्योद्गाहयामास तां सुतां तेन^५ दैमबात् । अनुरूपवरप्राप्तिमुता^६ पित्रापि दुस्त्वता ॥ ४८ ॥
 ततः^७ श्रीहर्षभूषण^८ दार्ढीतो दुहितुः पतिः । आक्षिपोदितया तस्योदितया तोषमात्र च ॥ ४९ ॥
 सत्यावासः पृथक् चक्रे धनधान्यादिसम्प्लुतः । एवं राजार्हो^९ वौ दौ साहाय्य^{१०} प्राप्तुः सदा ॥ ५० ॥ 25
 § ४. बाणोऽन्यदा समं पठया स्नेहवः कलहायितः । सिता हि मरिचक्षोदाद् कृते भवति दुर्जेता ॥ ५१ ॥
 पितुर्गृहभागाद् रुष्टा बाणपत्नी मदोद्धृता । सार्धं वद्गृहमागत्य भर्त्ता ग्राहानुनीतये ॥ ५२ ॥

वयथा—

मानं मुख स्वामिनि ! शत्रुं जगतो विनाशितस्वार्थम् ।

सेवक-कामुक-परभवसुखेच्छवो नावलेपभृतः ॥ ५३ ॥

30

वासागात्राद्विः प्रेक्ष्यः पण्डितं तां सखी जगौ । चाम्भङ्गीभित्तो मानामुन्वि तस्यामदोऽवदत् ॥ ५४ ॥

1 N 'करी' । * 'अनुगमात्' इति D टि० । 2 N 'जितविह' । 3 A B D 'नीक्षित' । 4 B D 'प्रत्यर्थकविसर्पणां' ।
 5 A 'सन्मग' प्राप्तिपति उभासद्वत् । 6 N 'प्रख्यातवभुक्तः' । 7 N 'ययूरोमुद्रा' विद्वार्द्वरे । 8 N 'देव' । 9 N 'प्राप्तिः' । 10 B D
 तमः N यत्र । 11 N 'देवस्य' । 12 A D 'राजार्हो' । 13 N 'संगल' ।

उक्तं च—

लिखन्नास्ते भूमिं बहिरवन्तः प्राणदयितो
निराहाराः सख्यः सततरुदितोच्छ्वन्ननयनाः ।
परित्यक्तं सर्वं हसितपठितं पञ्जरशुकै-
स्तवावस्था वेयं विमृज्य कठिने मानमधुना ॥ ५५ ॥

विलक्ष्यभीय साऽप्याह^१ बहिरागल कोविदम् । भवने प्रविशामोऽस्यामुत्तरा^२ वयमुपानहौ ॥ ५६ ॥
एतस्यां मौनमालङ्क्यावसिताया पुनस्तवः । विद्वानविद्वन्मन्योऽसौ बहुभावरजोगाद च ॥ ५७ ॥

तद्यथा—

गतप्राया रात्रिः कृशातनुशशी शीर्यत इव
प्रदीपोऽयं निद्रावशाद्युपगतो घूर्णित इव ।
प्रणामान्तो मानस्तदपि न जहासि रुषमहो
कृचप्रत्यासक्त्या हृदयमपि ते सुभ्रु ! कठिनम् ॥ ५८ ॥

तन्निमित्तरतः सुमोऽयकाले त्रविता तदा । जजामारातिसम्भ्रान्तः काव्यं ध्रुत्वैयुवाच च ॥ ५९ ॥

स्थाने त्व 'सुभ्रु' शब्दस्य 'चर्डी' साध्यामुदाहरेः । यतोऽस्या दृढकोपायाः शब्दोऽयमुचितः खलु ॥ ६० ॥

इत्याकर्ष्य पितृव्यं च लज्जाभरन्तानना । विमर्शं निशङ्क्य विश्वं मे जनकोऽभ्युपगतः ॥ ६१ ॥

धिम्यां मूर्खमविज्ञातकारिणीमिलङ्कृतसयत् । आत्मानं सा ततो वसप्यर्षं च ऋवाद् घनम् ॥ ६२ ॥

अहं^३ दौशवतो भ्रान्ता वधसौ विद्वन्मणीः । गह्वा हिमवतो गर्जे यथा शीतान्शुशेखरे ॥ ६३ ॥

इह किमुचित वज्र कुलीनानां हि तादृशम्^४ । जनकोऽनुचितायायी विमन्दाक्षः कथं किल ॥ ६४ ॥

इह किमुचित वज्र कुलीनानां हि तादृशम्^५ । साह-स्रस्त दुहितृणामयाच्य नहि बाध्यभूः ॥ ६५ ॥

शशाप फोपादोपेन पितर प्रकटाक्षरम् । कुष्ठो भव क्रियाभ्रष्टावशातीरसनारकः ॥ ६६ ॥

तस्याः शीलप्रभावेण सद्यः श्वेताङ्गचन्द्रकैः । कलाप्यमे वयूरोऽमे तदा जहो स चन्द्रकी ॥ ६७ ॥

सागामिजगृहं घाणे मिश्रती सक्तिमावरात् । पितुर्दुर्वचन तस्याः सान्त्वनाय तदाऽभयत् ॥ ६८ ॥

सद्यः कुष्ठ समालोक्य^६ पश्चात्तापार्तिविद्वतः^७ । अवाह्युरो गृहेऽस्ताप्सीश्रं ययौ राजपर्वदि ॥ ६९ ॥

पञ्चपात्र वासरात्रासौ जगाम क्षमापमन्दिरे । यातोऽपि कुपितस्तस्य बहून् दोषानभाषत ॥ ७० ॥

भोगिभोग^८ विनाशोऽप्रविशो मलिनाहभृत् । सुहृत्समामगे लज्जास्थान प्रकटयत् सदा ॥ ७१ ॥

असौ नेपथुदन्तेपमुहचन्द्रकितस्तनौ । चित्रशिरात्समायोग्यो भूपता नेनसा निधिः ॥ ७२ ॥

राजा ध्रुवेति किं सत्यं सयूरः कुष्ठदूषितः । इति चिन्ता समाहृतवास्त विजनरीः प्रभुः ॥ ७३ ॥

कृतायगुण्डनः पन्था^९ स सवीताहमपण्डनः । सपभूषितायाच्छदनिच्छन् स्थानभज च ॥ ७४ ॥

घाणेनेने स्फुट दृष्ट्वा सयूरं प्राट्वादय । शीवरक्षाह्नसञ्चान 'वरकोटी'ति ससदि ॥ ७५ ॥

पुनर्निव गृह गत्वा व्यधुशयेतसि शिरम् । कष्टद्वयद्विधानां हि नोचिता सहदा^{१०} सभा ॥ ७६ ॥

सहशीडितसयेऽस्मिन् ये तिरिष्णुद्विषाः । भूपद्विच्छिन्नमेते किं स्व मूर्खानं न जानते ॥ ७७ ॥

वेराप्याह लज्यते देहः सदा तदपि नोचितम् । दुःखानामसहिष्णुत्वात् श्रीरत्नाकररा दि सा ॥ ७८ ॥

मुरः सनातनप्रीतिहार्यः वशित्त्वानिधिः । आराध्यते प्रसादेन यस्य देहो नयो भवेत् ॥ ७९ ॥

१ N D काण्डः । २ A °बुधः । ३ A तवः । ४ N °मादयोः । ५ N अहो । ६ N तारशे । ७ N तदात्रेव ।
८ N सिद्धः । ९ N सेऽस्य च । १० A °तामः । ११ D N वयः । १२ N गृहदा ।

सहस्रकिरणाः कर्मसाक्षी ध्येयो मयास्य यत् । दृश्येते सफले साक्षाद्दाराधनविराधने ॥ ८० ॥
 पद्मादं रज्जुयन्त्रं सोऽवलम्ब्यात्रोपविष्टवान् । गत्तं च यदिराह्वरैरथोऽर्चिभिरपूरयत् ॥ ८१ ॥
 शार्ङ्गलृप्तमेकैकमुक्त्वा शस्त्रिकपाच्छिनत् । पादमेवं च कान्धेषु पञ्चसूतेषु कृष्टिना ॥ ८२ ॥
 छिन्दतः शेषपादं च मार्चण्डो व्यक्तजेजसा । आगत्वास्य ददौ देहं संख्य विष्वापितोऽगलः ॥ ८३ ॥
 काव्यानां शततः सूर्यं स्तुतिं संविदधे ततः । देवान् साक्षात्करोति स येनामेकमपि स्मृतम् ॥ ८४ ॥ 5
 श्रीभानुसोपतस्तस्य नीरुजं देहमावतनोत् । सार्द्धपोडशवर्णिग्वदीप्यत्कनकभासरम् ॥ ८५ ॥
 प्रतः प्रकटदेहोऽसाधारयौ राजपर्यदि । श्रीहर्षराजः पप्रच्छासीत् ते किं वृत्तं नवा वद ॥ ८६ ॥
 आसीद् देव ! परं ध्यातः सहस्रकिरणो मया । सुष्ठो देहं ददाय च भक्तैः किं नाम दुष्करम् ॥ ८७ ॥
 तदा च ध्यापयक्षीरैः सासूयैरिव पण्डितैः । जगद्दि किंपिदस्युषं प्रागुत्पन्नमिति स्फुटम् ॥ ८८ ॥

तथा हि—

10

यद्यपि हर्षोत्कर्षं विद्वधति मधुरा गितो मयूरस्य ।

धाणविजृम्भणसमये तदपि न परभागभागिन्यः ॥ ८९ ॥

राजाह सत्यमेवेदं गुणी गुणिषु मत्सरी । युयमत्रापि सासूया ब्रूहेऽत्र वयं किमु ॥ ९० ॥
 वैद्यौपथं विना येन प्राञ्जलेनैव चेतसा । सूर्यं आराधितो भक्त्वा कविरवैर्देहमावतनोत् ॥ ९१ ॥
 परितोषं परं प्राप सविता यद्वचःक्रमैः । के वयं मानुषास्त्राहारादिकलुपाकुलाः ॥ ९२ ॥ 15
 धाणः प्राह प्रभो ! प्रायः कृतपक्षं किमुच्यते । अस्य काः किल शूद्रादौ देवसात्वित्ये स्फुटे ॥ ९३ ॥
 एवंजातीयमाश्रयातिसर्पं कोऽपि दृष्टयेत् । अपरो यदि चेच्छक्तिः कः प्रत्यर्थं शुभायवौ ॥ ९४ ॥
 इति राहो षचः श्रुत्वा धाणः प्राहातिसाहसात् । हस्तो पादौ च संछिद्य चण्डिकायास्तपृष्ठतः ॥ ९५ ॥
 सो परानयत् स्वामी तत्र मुक्तोज्झितः स्त्रियम् । यथाऽमुष्मादतिमोदि प्रातिहार्यं प्रदंशये ॥ ९६ ॥—युगम् ।
 अपादीक्ष मयूरोऽपि तथ्यास्यलुक्कम्पया । सयि प्रसन्न भूपाल सा कार्यरिजमीदृशम् ॥ ९७ ॥ 20
 यतो मनुहिष्ठः फटं व्यङ्ग्यशूद्रपणाद् भवेत् । जाजन्म तन्मसामीलं विलगैत प्रभो ! दृढम् ॥ ९८ ॥
 श्रुत्वा च भूपतिर्महि मयूरे विभ्रददुताम् । धाणो कोपं वहन् प्राह तथा कौतूहलं महत् ॥ ९९ ॥
 फर्णव्यमेव धाणल गीःप्राणस्य कवेर्वचः । पाणिपादं नवं चैत् स्वादस्य स्फारं तदा यक्षः ॥ १०० ॥
 अन्मया चेत् तथारक्षारयचसां भग्यते भणिः । यद्वच्छात्रवसां नायकासो राहो हि पर्यदि ॥ १०१ ॥
 अथवा सूर्यमापाय त्वमेतमपि पण्डितम् । विमर्दं निर्विषं नागमिष प्रशुणभाचरे ॥ १०२ ॥ 25
 उपस्था चेपं कृते राहो चण्डी स्तोत्रं प्रचक्रमे । धाणः काव्यैरतिश्रव्यैर्दक्षामाक्षरदन्तैः ॥ १०३ ॥
 ततश्च प्रभवे वृष्टे निवृष्टे सप्तमेऽक्षरे । सधामां तन्मुखी मूल्या देवी प्राह यरे वृष्टु ॥ १०४ ॥
 विधेहि पाणिपादं मे इत्युक्तिमनन्तरम् । संपूर्णविययः शोभाप्रत्यक्ष इव निर्जितः ॥ १०५ ॥
 महोत्सवेन भूपालमन्दिरं स समीपिबान् । रात्रा पुरस्कृतौ श्रीतिहार्यैऽस्त्रावाप्तुमावपि ॥ १०६ ॥
 वतो विवदमानौ च निषेधेते पुरा कुधा । भूष एवं ततः प्राह निर्णयो नानयोदिह ॥ १०७ ॥ 30
 यादेवी मूलमूर्तिस्त्वा यत्राले वत्तं गम्यताम् । उभाध्यामपि काश्मीरनीडृतिं प्रवरं पुरे ॥ १०८ ॥
 जपः पत्राजयो वास्तु स्थानिन्येव कृतोऽनयोः । प्रत्यगायं सचैतन्यः यो हि स्वामानुषजयेत् ॥ १०९ ॥
 यः पराभूतिमाप्नोति सहन्याः प्राङ्गणे यम । प्रजाल्य पुलकलोमं विनाश्या अस्त्वसौ पणः ॥ ११० ॥

साध्यामभ्युपगते च न्यवहारेऽथ पण्डितैः । उभौ तत्र प्रतिस्थाते राजमर्त्यैः सहार्हितौ ॥ १११ ॥
 तावत्प्रेतानि कालेन प्रयाणैरविप्रण्डितैः । आसेद्वते पुरं ग्राहीनहानुवपवित्रितम् ॥ ११२ ॥
 आराधयांभुवाते तपसा दुष्करेण तौ । तृष्ठा देवी परीक्षार्थं तौ पृथक्कृत्य दूरतः ॥ ११३ ॥
 समस्तापदमप्राक्षीत् तर्पणमापुरि तेन च । अपरेणापि संपूर्णो तथैवाक्षरपंकजः ॥ ११४ ॥
 5 विलम्बित-दुर्वेदेतया काष्ठाद्वैमानतः । जितं चाप्येन शीघ्रत्वाद् विलम्बाच्च जितः ॥ ११५ ॥
 तथा हि—

दामोदरकरायातविह्वलीकृतचेतसा ।

दृष्टं चाणूरमल्लेन शतचन्द्रं नभस्तलम् ॥ ११६ ॥

इति गीर्तिर्णयं लब्ध्वा प्रधानैः सहितौ कवी । निजं नगरमायातौ तत्पुत्रमुर्मिप्राप्ततः ॥ ११७ ॥

10 भयपूर्वकं निजप्रत्ययपुस्तकानि नृपाङ्गणे । आनीयाग्यालयत् खेदात् बानि जातानि भस्मसात् ॥ ११८ ॥

भस्मापि यापदुर्ज्ञेन शीसूर्यशतपुस्तकम् । बाष्पलभसूर्याद्युपकटाक्षरमलि च ॥ ११९ ॥

ततो राक्षा प्रभाषोऽथ गोरवेण प्रकाशितः । उभयोर्विदुषोर्मानं साम्ये स सममाचयत् ॥ १२० ॥

१५. तौ भूपालः स्तुवत्रिसममालं चान्वदा जगौ । प्रलब्धोऽतिशयो भूमिदेवानामेव दृश्यते ॥ १२१ ॥

ह्युपि दर्शनेऽप्यस्मिन् कथमसि प्रजल्पत । प्राह मन्त्री एहि स्वामी गृणोति प्रोच्यते ततः ॥ १२२ ॥

15 जैनः श्वेताम्बरपाशैर्मानतुङ्गाभिधः सुधी । महाप्रभापसंपन्नो विद्यते वाक्के पुरे ॥ १२३ ॥

चेत् पुनर्हलमत्रास्ति तदाह्वयत वं गुरुम् । पिते को यादृशं कार्यं तादृशं पूर्यते तथा ॥ १२४ ॥

इत्याकर्ण्य नृपः प्राह वं सत्पार्नं समानव । सन्मावपूर्वमेतेषां निस्पृह्याणां नृपः कियान् ॥ १२५ ॥

तत्र गत्वा पुरो मन्त्री गुरुनान्यथा चारदत् । आह्वयति वात्सल्याद्भूपः पावोऽवधारयताम् ॥ १२६ ॥

गुरुराह महामाल ! राक्ष नः किं प्रयोजनम् । निरीहाणामियं भूमिर्निह प्रेक्ष्यमार्थिनानाम् ॥ १२७ ॥

20 मन्त्रिणोचे प्रभो ! धैर्या भायनात् प्रभाषना । प्रभाष्यं शासनं पूज्येच्छराक्षो रत्नतो भवेत् ॥ १२८ ॥

इति निर्यन्धतस्तस्य श्रीमानतुङ्गसूर्यः । राजसौम्यं समाजगमुरभ्युत्तस्यौ च गूढतिः ॥ १२९ ॥

धर्मलामाशिषं दत्त्वा निषिद्धा उपितासने । नृपः प्राह द्विजन्मानः कीदृक् सावित्रयाः क्षितौ ॥ १३० ॥

एतेन सूर्यमाराप्य स्वाङ्गाद् रोगो वियोजितः । अपरमण्डिवरासेनापशाक्षेभे कर्मजौ ॥ १३१ ॥

भयतामपि क्षतिश्चेत् काप्यस्ति यतिनायकाः ! । तदा कंचिषमत्कारं पूज्या दर्शयतायुना ॥ १३२ ॥

25 इत्यावर्ण्यथ ते प्रादुर्ने गृहस्य वयं नृप ! । धनधान्यगृहक्षेत्रकलत्रापत्यदेवते ॥ १३३ ॥

राजरखनविद्यामिलोकाक्षेपादिषाः क्रियाः । यद् विद्वन्मः परं कार्यं शासनोत्कर्ष एव नः ॥ १३४ ॥

इत्युक्ते प्राह भूपालो निगडैरेष यक्षयताम् । आपादमस्तकं व्रान्ते निवेश्य प्रापदमिति ॥ १३५ ॥

ततोऽपवरचे राजपुरुषेः परुषैल्लक्ष्मा । निगडैश्च यत्पुत्रत्वारिस्तत्संवेरयोमयैः ॥ १३६ ॥

नियमितः समुत्पाट्य लोहयन्त्रसमो गुरुः । न्यवेशयताय तद्द्वारादरी च पिहितो तनः ॥ १३७ ॥—युग्मम् ।

30 अतिजीर्णं सनाराचं तालकं प्रदुल्लतः । सूचिभेद्यवमरकाण्डः स पातालनिभो वमो ॥ १३८ ॥

पृथं भ चा म र इति प्राच्यं प्राहेयमानसः । रादृष्ट्य निगडं तत्र युटित्वापे(ये)ति सत्सङ्गान् ॥ १३९ ॥

प्रार्त्तापयत्वा च कृतेषु गमितेषु हुनं ततः । श्रीमानतुङ्गसूर्यश्च मुक्तलोऽमुत्रलोऽभवत् ॥ १४० ॥

खणमुद्रद्विते द्वारपद्मे संयमसयतः । सदानुच्छृङ्खलः श्रीमानुच्छृङ्खलवपुर्वमो ॥ १४१ ॥

अन्तःसंसद्गमाल धर्मदामं नृपं ददौ । प्रावः पूर्वाचलाभिर्यन्मासातिव महापुतिः ॥ १४२ ॥

नृपः ग्राह शमस्तादृक् शक्तिश्चाप्यतिमातुषी । देवीदेवकृतापारं^१ विना कस्वेदं महः ॥ १४३ ॥
 देशः पुरमहं धन्यः कृतपुण्यश्च वासरः । यत्र ते वदनं प्रेक्षि प्रभो ! प्रातिमसप्रभम्^२ ॥ १४४ ॥
 ध्यादेशं सुकृतावेशं प्रयच्छ स्वच्छतानिषे ! । आजन्मरक्षादक्षः स्वाद् यया मे त्वदनुग्रहः ॥ १४५ ॥
 श्रुत्वेति भूपतेर्वाचं प्राहृते वदकिंचनाः । 'लब्धीनामुपयोगं न' कुत्राप्यर्थे विदध्महे ॥ १४६ ॥
 परं श्रीमन् गुणान्मोघे ! प्रशशि चसुपामिमाम् । जैनधर्मं हताक्षेपं परीक्ष्य परिपालय ॥ १४७ ॥ 5
 अयावोचन्महीनाथः^३ पान्यो जैनाहते पथि । अदर्शनादियत्कालं पूज्यानां वञ्चिता वयम् ॥ १४८ ॥
 अहो ममावलेपोऽभूद् ब्राह्मणा एव सत्कलाः । देवान् सन्तोष्य यैः स्वीयो दर्शितः प्रत्ययो मम ॥ १४९ ॥
 विवक्षानावहंकाराजैतावुपरतौ कञ्चित् । दर्पायैव न बोधाय या विद्या सा मतिभ्रमः ॥ १५० ॥
 चेपां प्रभायः सर्वातिशायी प्रशम ईदृशः । सन्तोषश्च तदाख्यातो धर्मः शुद्धः परीक्षया^४ ॥ १५१ ॥
 तन्मया भवतामेवोपदेशः संविधीयते । अतःपरं कटुद्रव्यं त्यक्त्वा स्वाद्यं हि गृह्यते ॥ १५२ ॥ 10
 तत आदेशशीघ्रपरोपात्तं वृत्तं कुरुष्व माम् । राहो वाचमिति श्रुत्वा सूरिः प्रणयगदद् गिरम् ॥ १५३ ॥
 रीनपात्रौचित्यभेदात् त्रिधा शानरुचिर्भव । जीर्णान्युद्धर चैत्यानि विम्बानि च विधापय ॥ १५४ ॥
 ग्राह सखी प्रभो विप्रप्राप्तिमं कज्जलोज्ज्वलम् । जैनवाच्यमादेशक्षरिणैव विलुप्यते ॥ १५५ ॥
 इत्थं धर्म्मोपदेशं च प्रदेशमिव सङ्गतेः । तेऽय प्रदाय भूपाय संययुः स्वाश्रयं तदा ॥ १५६ ॥
 सर्वोपद्रवनिर्नाशी 'म क्ता म र' महास्वयः । वदा तैर्विहितः ख्यातो बर्त्ततेऽद्यापि भूतले ॥ १५७ ॥ 15

६६. कदापि कर्मविधिष्यात् तेषां विप्रव्रजाभवत् । कर्मणा पीडिता बन्धना शलाकायुक्तया अपि ॥ १५८ ॥
 धरणेन्द्रस्मृतेयायां पृथोऽनशनहेतवे । अयादीदायुराद्यापि स तत् संहियते कथम् ॥ १५९ ॥
 यतो भवादशमायुष्यं ह्रलोकोपकारकम् । अष्टादशाक्षरं तत्तत्तत्तत् समार्पयत् ॥ १६० ॥
 द्वियते स्थितियोगेन^५ रोगादि नवपा भयम् । अन्तर्वयौ ततः श्रीमान् धरणो धरणीतलम् ॥ १६१ ॥
 तत्तत्तत्तत्तत्तत्तत् सप्तनं विषये प्रभुः । ख्यातं 'भ य ह रं' नाम वदद्यापि प्रवर्त्तते ॥ १६२ ॥ 20
 हेमन्तशतपत्रश्रीदेहोऽस्त्राधमहोनिधिः । सुरैरजनि तस्माहो सुलभं वादशां हारः ॥ १६३ ॥—युग्मम् ।
 सार्यं प्रातः पठेदेतत् सप्तनं यः शुभाशयः । उपसर्गां प्रजन्यस्य विविधा^६ अपि दूरतः ॥ १६४ ॥
 मानतुङ्गप्रभुः श्रीमानुद्योतं मिनशासने । अनेकधा विधायेवं शिष्याभिर्याव सन्मतीन् ॥ १६५ ॥
 देधा गुणाकर् र्थिण्यं पदे स्वीये निवेदय च । इङ्गिनीमथ संग्राह्यमनसो विषयमवगात् ॥ १६६ ॥

इत्थं श्रीमानतुङ्गप्रभुचरितमतिस्वैर्यकृद्भूतधर्म-

आसादस्तम्भरूपं सुकृतभरमहापटविष्टम्भहेतु ।

श्रुत्वा कुत्रापि किञ्चिद् गदितमिह मया संप्रदायं च लब्ध्वा

शोष्यं मेधाप्रधानैः सुनिपुणमतिभिस्तव नोत्प्राप्तनीयम् ॥ १६७ ॥

श्रीचन्द्रप्रभसूरिपट्टसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-

चन्द्रः सूरिरनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीभुवा ।

श्रीपूर्वापिचरित्ररोहणगिरौ श्रीमानतुङ्गाश्रुतं

श्रीप्रद्युम्नसुनीन्दुना विशदितः शृङ्गोऽभवत् द्वादशः ॥ १६८ ॥

॥ प्रयाग १७४, अ० ३ । उभय ३११४ ॥

१३. श्रीमानदेवसूरिचरितम् ।

११. सुरेः श्रीमानदेवसु प्रमावाग्मोनिधिर्नवः । सदा यत्कमसेविन्यौ ते जया-विजये श्रियो ॥ १ ॥

निर्देति यत्कमाम्भोजगुणानुचरणाद् दधुः । गतिं मनोहरा हंसा मानदेवः स वः श्रिये ॥ २ ॥

तद्वृत्तसिन्धुतः किञ्चिदेकदेशं विगान्ध च । आख्यानपण्यविहारात् तरिष्यामि स्वमूढताम् ॥ ३ ॥

अस्ति सप्तशतीदेशो निवेशो धर्मकर्मणाम् । यदनेनमिवा भेजुस्ते राजभरणं गजाः ॥ ४ ॥

तत्र कोरंटकं नाम पुरमस्त्युन्नताश्रयम् । द्विजिह्वविमुखा यत्र विनतानन्दना जनाः ॥ ५ ॥

तत्रास्ति श्रीमहावीरचैल शैलं दधदृढम् । कैलासशेखरद्वाति सर्वाश्रयतयानया ॥ ६ ॥

उपाध्यायोऽस्ति तत्र श्रीदेवचन्द्र इति ध्रुवः । विद्वद्वन्दशितोरत्नं तमस्ततिहरो जने ॥ ७ ॥

आरण्यकतपस्यायां नमस्यायां जगत्पि । सकः शकान्वरङ्गाविजये भवतीरभूः ॥ ८ ॥

सर्वदेवप्रभुः सर्वदेव सद्गानसिद्धिहृत् ।

सिद्धदेवैः विद्यासुः श्रीबाराणस्याः^१ समागतम् ॥ ९ ॥—युग्मम् ।

बहुक्षुतपटीयारो विश्रान्तस्तत्र वासरात् । काश्चित्सर्वोप्य तं चैत्यव्यवहारमभोचयत् ॥ १० ॥

स पारमार्थिक तीर्थं घटे द्वादशया तपः । उपाध्यायस्ततः सूरिपदे पूज्यैः प्रतिष्ठितः ॥ ११ ॥

श्रीदेवसूरिरित्याख्या तस्य ख्यातिं ययौ किञ्च । भूयन्तेऽद्यापि वृद्धेभ्यो वृद्धास्ते देवसूरयः ॥ १२ ॥

श्रीसर्वदेवसूरीशः श्रीमच्छत्रुञ्जये गिरौ । जातमार्गं साधवामास श्रीनाभयेकवासनः ॥ १३ ॥

चारित्रं निरतीचार ते श्रीमदेवसूरयः । प्रतिपात्य निवेश्याथ सूरिं प्रच्योतनं^२ पदे ॥ १४ ॥

अन्तेऽनगानमाधाय ते सदापद्मसयमाः । सम्यगाराधनापूर्वं देवी श्रियमशिक्षितम् ॥ १५ ॥

१२. अथो विजङ्गुर्नैदुले श्रीप्रच्योतनसूरयः । तेषां परोपकारायववारो हि भवेत् क्षितौ ॥ १६ ॥

तत्र श्रीजिनद्वारोऽस्ति ख्यातः श्रेष्ठी घनेश्वरः । सर्वसाधारणं यस्य मानवं मानदानयोः ॥ १७ ॥

आरिणीति^३ श्रिया तस्य धर्मे निविद्धवासना । वरैते व्यवहारेण द्वयोऽस्तु पुरुषार्थयोः ॥ १८ ॥

तत्पुत्रो मानदेवोऽस्ति मानवानप्यमानकः । वैराग्यरङ्गितस्त्वान्नः प्रान्तमूरान्तरहिषाम् ॥ १९ ॥

श्रीप्रच्योतनसूरीणामन्यदोषाभ्योऽगमत् । ते धर्मं तस्य आचरयुस्तरण्डं भवसागरे ॥ २० ॥

सप्तारासराया धुम्बा गुरुपादान् व्यजिह्वत् । मानदेवः परिप्रया ददधं जे प्रसीदत् ॥ २१ ॥

निर्धन्यात् पितरौ चातुहाय्यं युद्धे दिने ततः । चारित्रमग्रहीदुग्रभाश्चचार अत च सः ॥ २२ ॥

अङ्गैश्चाद्रायेऽपीती^४ छेद-मौलेषु निष्ठितः । उपाह्वेषु च निष्णातस्ततो जज्ञे बहुधुतः ॥ २३ ॥

विश्राय सोऽन्यदा विज्ञो योग्यः सहकृमिस्तदा । पदप्रतिष्ठितश्चने चान्द्रगच्छांयुषेः^५ क्षमी ॥ २४ ॥

प्रमायाद् प्रगणस्तस्य मानदेवप्रभोसदा । श्रीजया-विजयादेव्यो नित्यं प्रणमतः क्षमो ॥ २५ ॥

एव प्रभायभूयिष्ठे शासनस्य प्रभावकः । सुबल्योभाङ्गणोभो^६ मात्सानिव स च व्यभात् ॥ २६ ॥

१३. अथ तक्षशिलापुत्रां चैलपञ्चशतीमृति । धर्मक्षेत्रे वदा जज्ञे गरिष्ठमशिव जने ॥ २७ ॥

जनालभ्युत्सुपातिरोगैर्लोकं लपद्गुहः^७ । जज्ञे यत्रोपय वैद्यो न प्रमुगुणदेवते ॥ २८ ॥

प्रतिजगत्पणे ग्लानदेहसेद प्रयाति यः । गृहगतः स योगेण पातते वल्यते हृतम्^८ ॥ २९ ॥

^१ 1 A' शोटरकः । 2 D' सिद्धिदेवैः । 3 A' बाणारस्या । 4 A' D' प्रच्योतने । 5 A' चारणीति । 6 A' उरीते । 7 A' च-
गन्धो पुत्रे । 8 A' 'गणोयोतो । 9 N 'गुलु सयाति' । 10 A' उपदा । 11 A' धुवम् ।

स्वजनः कोऽपि कस्यापि नास्तीह समये तथा । आकन्दभैरवारावरीद्रुक्षाऽभवत् पुरी ॥ ३० ॥
 चित्तानां^१ च सहस्राणि^२ दृश्यन्तेऽत्र बहिः क्षितौ । शवानामर्द्धदधानां श्रेणयश्च भयंकराः ॥ ३१ ॥
 सुमिक्षमभवद् ग्रन्थक्रव्यादानां वदोदितम् । शून्या भवितुमारम्भे पुरी लङ्घोपमा वदा ॥ ३२ ॥
 पूजा च विश्वदेवानां विश्रान्ता पूजकान् विना । गृहाणि शनसंचातदुर्गन्धानि वदामवत् ॥ ३३ ॥
 कियानप्युद्धृतः संपञ्चैते कृत्वा समागमम् । मन्त्रयामास कल्पान्तः किमरीवागतो भुवम् ॥ ३४ ॥ 5
 न कपदी न चाम्बा च ब्रह्मशान्तिर्न यक्षराट् । अयाभार्येन संपश्य नो विद्यादेवता अपि ॥ ३५ ॥
 भाग्यकाले यतः सर्षां देवदेवीगणः स्फुटः । सप्रत्यय इदानीं तु यवीं कुत्रापि निश्चितम् ॥ ३६ ॥
 इति तेषु निराशेषु समेता श्लासनामरी । उपादिशत् तदा संचमेवं सन्तप्यते कथम् ॥ ३७ ॥
 न्लेच्छातां व्यन्तरैरुमैः सर्षाः सुरसुरीगणः । विहृतस्तद्विषीयेत किमत्रास्माभिश्च्यवताम् ॥ ३८ ॥
 अतः पर वृत्तयेऽत्र बधे भङ्गो भविष्यति । सुदुर्लभैर्निहितः सन्धगुहात्वा कुत्र यथोचितम् ॥ ३९ ॥ 10
 परमेष्ठमुपायं यः कथयिष्यामि यस्तुतः । गृणुतावहिताः सन्तः संचरक्षा यथा भवेत् ॥ ४० ॥
 तवस्तेनाशिवे क्षीणे मुक्त्वा पुरमिदं ततः । अन्यान्यनगरेष्वेव गन्तव्यं यच्च सा मन ॥ ४१ ॥
 श्रुत्वा च किंचिदाश्वासयन्तस्ते पुनरभ्यधुः^३ । समादिश महादेवि ! कोऽप्यो^४ नः परिरक्षिता ॥ ४२ ॥
 वैषी ग्राहाम नञ्जुले मानदेवास्त्वया गुरुः । श्रीमानस्त्रि तमानाप्य सत्यादृशालनोदकैः ॥ ४३ ॥
 आयासानभिषिञ्च्यं यथा शान्त्यति डामरम् । एवमुक्त्वा तिरोपच श्रीमच्छासनदेवता ॥ ४४ ॥ 15
 श्रावकं वीरदत्तं ते प्रैर्पुर्नञ्जुलपत्तने । विश्रमिकां धृष्टिवा च स तत्र क्षिप्रमागमत् ॥ ४५ ॥
 श्रुः(प्रभू^५)णामाभयं दृष्ट्वा व्यधाभ्रैपैषिकीं तदा । मध्याह्ने सुरिपादाश्च मन्येऽपवरकं क्षिताः ॥ ४६ ॥
 उपादिशत् भुजे स्थाने स्थाने सदृक्प्रसविदाम् । पर्यङ्कसुनमासीना नासामन्यस्तद्वयः ॥ ४७ ॥—युग्मम् ।
 समानाः^६ कृच्छ्र-यत्वाणे एणे कैणे मणौ श्रुदि । तेषां प्राप्ते प्रणामाय देव्यौ श्रीविजया जये ॥ ४८ ॥
 कोगान्तरुपविष्टे च ते दृष्ट्वा सरलाः स च । निमग्नत्मा तमस्त्रोमे दृष्यौ चिन्ताविपत्रयी^७ ॥ ४९ ॥ 20
 भुवं प्रसारिकाऽस्माकं साऽपि शासनदेवता । दयैतावन्तमप्यानं प्रेप्तादं हेक्षितो भुवम् ॥ ५० ॥
 आचार्योऽयं हि राजर्षिर्मध्येदिव्याद्भनं सितः । अहो चारित्र्यसाक्षि शम्येदस्यादुपद्रवः ॥ ५१ ॥
 भामाधानं च विक्षाप प्यानप्याक्रमिदं वधौ । क एवं गहि जानीते वसादासे क्षणे बहिः ॥ ५२ ॥
 प्याने च भारिते मुष्टि यद्गुलाशुप्रार्थिकः । प्राविशद् द्वारमध्ये च सायकं गुरुमातमम् ॥ ५३ ॥
 विक्षाप येक्षितैर्दृष्यौ तस्माविप्रतिप्रतताम् । अट्टैर्दन्धसम्पन्धैसं निपात्य ययन्धतुः ॥ ५४ ॥ 25
 आरटन्तं च तं सारस्वतं दृष्ट्वातुन्मया । प्रभुर्निमोचयामास वदहानप्रचासना^८ ॥ ५५ ॥
 जपाद् दे मदापाप ! श्रापयोष्य त्रियाधम । प्रभोः श्रीमानदेवस्य चारित्र्यस्य त्रीतिगणः ॥ ५६ ॥
 एवं विप्रस्समाप्यते आवाक्यमनो भवान् । पुत्राय ! नाकिचिन्नामानभिक्षासतेपरः ॥ ५७ ॥—युग्मम् ।
 ईशस्त्वानिमिषे दृष्टी परपावक्षितिरहस्यौ । पुष्पमाळा न च म्बला दन्यापात्रा^९ ॥ ५८ ॥
 प्रणये मुष्टिपातेन प्रेषयिष्ये यमालयम् । जैनभट्टालुदम्भेनाहमपि च्छत्रिता त्वया ॥ ५९ ॥ 30
 प्रभोपादेना एव त्वन्जीवने हेतुरमिमः । पर पावन्भूः कस्मादीदृशस्त समागतः ॥ ६० ॥
 मुष्टिपंथो दधेवात्र लक्ष्मिलभिसन्धितः^{१०} । यदमुष्टिर्भयानागान् ताटगेन प्रयातु तत् ॥ ६१ ॥

1 A चित्तानां, N चेतना । 2 A सहस्रानि । 3 N मित । 4 N एतत् । 5 N इयं । 6 A D गदनाः,
 B गदना । 7 A एतन्निमोचयामास, D निमोचयामास । 8 N B प्रचासना । 9 N देवपात्रा । * 'अभिप्रेत' इति D लि० ।

स ग्राह श्रूयतां देव्यौ श्रीसंघः प्रजिपाय माम् । पुण्यास्तक्षशिलाख्यायाः शासनेशोपदेशतः ॥ ६२ ॥
 अशिवोपशमार्थं श्रीमानदेवस्य सुप्रभोः । आह्वानायाध मूर्ध्नि त्वान्ममैवाशिवमाययौ ॥ ६३ ॥
 उवाच विजया तत्राशियं किमिदं नो भवेत् । तत्र गुप्तादत्रः श्राद्धा दर्शनच्छिद्रवीक्षकाः ॥ ६४ ॥
 घराक ! न विजानासि प्रभावं त्वममुष्य भोः । मेघा वर्षन्ति सस्यानां निष्पत्तिश्चास्य सत्त्वतः ॥ ६५ ॥
 5 श्रीशान्तिनाथतीर्थेऽप्रासेविनी शान्तिदेवता । सा सूरिद्वितयं कृत्वाऽऽसद्भावाद् वन्दते ह्यमुम् ॥ ६६ ॥
 विजयाह स्वयेकेन आवकेण ससंमदा^१ । प्रहिणोमि कथं पूज्यानकर्णहृदया किमु ॥ ६७ ॥
 बहयत्स्वाटशः^२ सन्ति यत्रेह्यार्मिकोत्तमाः । कथं भवेत् पुनर्दृश्यः प्रहितस्त्रय नो गुरुः ॥ ६८ ॥
 सूर्यः प्रादुरादेशः संप्रसाधेय एव नः । अशिवोपशमः^३ कार्यस्तद्रस्यैर्विधास्यते ॥ ६९ ॥
 वयं तु नागमिष्यामोऽग्रतः संपाननुज्ञया । संप्रसुत्वे हमे देव्यौ तपोरनुमतिर्न च ॥ ७० ॥
 10 जम्भ्यामुपतिष्ठो वः पुरा कमठजल्पितः । अलि मन्त्राधिराजक्यः श्रीपार्थस्य प्रभोः क्रमः ॥ ७१ ॥
 श्रीशान्तिनाथ-पार्थस्य प्रभुस्त्विति पवित्रितम् । गर्भितं तेन मन्त्रेण सर्वोदिवनिपेक्षिता ॥ ७२ ॥
 श्री शान्ति स्त्रय ना भिरयं गृहीत्वा स्वयनं धरम् ।

स्वलो गच्छ निजं स्थानमशियं प्रशमिष्यति ॥ ७३ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।

इत्यादेशं च संभाष्य तथैव कृतवान् मुदा । ग्राहस्तक्षशिलायां च स्ववं संप्रत्य पार्षयत् ॥ ७४ ॥

15

तस्य चापालगोषाळं पठतः स्त्रयनं मुदा । दिनैः कतिपयैरेव प्रशान्तोऽयमुपश्रवः ॥ ७५ ॥

कोऽपि कुत्रापि पायातः प्रणश्य^४ जनमप्यतः । गते वर्षत्रये भग्ना तुल्यैः सा महापुरी ॥ ७६ ॥

अद्यापि यत्र विन्मानी पिच्छलाश्ममयानि च । तद्गृहेषु सन्तीति कथाया वृद्धजनमुक्तिः ॥ ७७ ॥

ततः प्रभृति संप्रत्य मुद्रोषद्रवनाशकः^५ । स्वयः प्रवर्ततेऽद्यापि 'शांतिं शांत्या दि'न्दुतः ॥ ७८ ॥

मन्त्राधिराजनामामूत् तस्य गन्धः प्रसिद्धिभूः । चिन्तामणिरिवेष्टार्यप्रदं ज्ञातपतापशात् ॥ ७९ ॥

20

सूरिः श्रीमानदेवाक्यः शासनस्य प्रभावनाः । विधायानेकशो योग्यं शिष्यं पट्टे निवेश्य च ॥ ८० ॥

गिनदत्पामसंस्तरनया संहिष्य विप्रहम् । आयुःशान्ते परं ध्यानं विभ्रतं त्रिदिवमाप सः ॥ ८१ ॥

इत्थं श्रीमन्मानदेवप्रभूणां धृतं चित्तस्यैर्षकृन्माहशानाम् ।

विद्याभ्यासैकामहध्यानमन्यस्यासद्भानां पच्छतादुच्छिदं च ॥ ८२ ॥

श्रीचन्द्रप्रभसूरिपटसरसीहस्तप्रभः श्रीप्रभा-

25

चन्द्रः सूरिनेन चैतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीसुवा ।

श्रीपुष्पार्चिचरित्ररोहणगिरौ प्रभुसूरिस्तितः

श्रद्धोप्तायगमत् त्रयोदश हृत् श्रीमानदेवाश्रयः ॥ ८३ ॥

सर्वज्ञचित्तनवशादियं तन्मयत्वमासादयन् जयति जैनमुनिः स गपः ।

प्रभुसूरिरपि भूरिमतिः कवीनामर्थेषु कान्यविषयेषु विचक्षणो यः ॥ ८४ ॥

॥ प्र० ८८, अ० १६ । उभयं ३२०२ ॥

30

॥ इति श्रीमानदेवसूरिप्रबन्धः ॥

१४. महाकविश्रीसिद्धिर्पिचरितम् ।

५१. श्रीसिद्धिर्पिः श्रियो देवाद् धियामप्यामधामगुः । निर्वन्धप्रन्थतामापुर्वद्वन्धाः सांप्रतं भुवि ॥ १ ॥
 श्रीसिद्धिर्पिप्रभोः पान्तु वाचः परिपचेलिमाः । अनावाविद्यासंस्कारा यदुपास्तोर्भेदलिमाः ॥ २ ॥
 सुप्रभः पूर्वजो यस्य सुप्रभः^१ प्रतिभावताम् । घन्धुर्वन्धुरमाग्यश्रीर्वल^२ माघः कवीश्वरः ॥ ३ ॥
 चरितं कीर्त्तयिष्यामि तस्य त्रयस्रज्जडाशयम् । भूयुचकचमत्कारि वारिताखिलकल्पम् ॥ ४ ॥ 5
 अजजरश्रियां धाम वेपालक्ष्यजरज्वरः । अस्ति गूर्जरदेवोऽन्यसज्जराजन्त्यदुर्जरः ॥ ५ ॥
 तत्र श्रीमालमित्यस्ति पुरं मुखमिव क्षितेः । चैत्योपरिस्त्रकुन्मालियंत्र चूडामणीयते ॥ ६ ॥
 प्रासादा यत्र दृश्यन्ते मत्तवारणराजिताः । राजमार्गाश्च शोभन्ते मत्तवारणराजिताः ॥ ७ ॥
 जैनलयाश्च सन्त्यत्र नयं धूपगमं श्रिताः । महर्षयश्च निःसङ्गा न वन्धूपगमं श्रिताः ॥ ८ ॥
 तत्रास्ति हस्तिफात्रीयापहसिपरिपुत्रजः । नृपः श्रीवर्मलताशय्यः शत्रुमर्ममिदाशयः ॥ ९ ॥ 10
 तस्य सुप्रभदेवोऽस्ति मञ्जी मित्रं जगदपि । सर्वस्यापातमुद्राधुन्युद्राकुर्जनाशनं ॥ १० ॥
 देवाशौशनसौ यस्य नीतिरीतिमुदीक्ष्य^३ तौ । अवलम्ब्य सिवो विष्णुपदं कर्तुं तपः किल ॥ ११ ॥
 तस्य पुत्रावुभावंसाविष विश्वभरक्षमौ । आद्यो दत्तः सुकुल्लो द्वितीयश्च शुभंकरः ॥ १२ ॥
 दत्तचितोऽनुजीविष्यो दत्तचित्तस्य^४ धर्मधीः । जग्रहत्तः कुकुलेषु तत्र सुत्रायवच्छ्रिया ॥ १३ ॥
 हर्म्यकोटिस्तुरत्कोटिष्वज्जालान्तरक्षिता । जलजन्मतयेव श्रीर्वसुदासीदनिर्गमा ॥ १४ ॥ 15
 तस्य श्रीभोजभूषालयात्मिनं कृतीश्वरः । भीमाद्यो नन्दनो ब्राह्मीलन्दनः शीलचन्दनः ॥ १५ ॥
 पेर्युगीनलोफस्य सारसारखवावितम् । शि शु पा ल व चः काव्यं प्रशस्तिर्वस्य शाश्वती ॥ १६ ॥
 भीमाद्योऽस्तापधीः श्लाघ्यः प्रशस्तः कस्य नामयत् । चित्रं जाल्यहरा यस्य कान्यगङ्गोर्भेदविपुषः ॥ १७ ॥
 तथा शुभंकरभेदी विश्वविभ्रमिर्भकरः । यस्य दानाहुतैर्गीतैर्हयैश्चो हर्षभूरभूत् ॥ १८ ॥
 तस्याभूद् गेहिनी लक्ष्मीलैक्ष्मीलक्ष्मीपतेरपि । यया सत्तापिताः सत्यः सीताया विश्वविभ्रताः ॥ १९ ॥ 20
 नन्दनो नन्दनोत्तंसः कल्पद्रुम इवापरः । ययेच्छादान्तोऽर्धेभ्यः प्रचितः सिद्धनामयः ॥ २० ॥
 अतुरूपकुला कन्यां यन्म्यां पित्रा विषाहितः । सुते वैपयिकं सोम्यं दोशुन्मुग इवापरः ॥ २१ ॥
 ५२. कुरोवरभरोदारो दाराचारपरारुहसः । अन्यदा सोऽभवत् कर्म दुर्जयं विदुषामपि ॥ २२ ॥
 विष्णुसाधुगुरुकिण्वयन्मुमिश्रेतिवारितः । अपि नैव न्यवर्त्तिष्ठ दुर्वारं व्यसनं यवः ॥ २३ ॥
 अगुह्यतिप्रसूतेऽस्मिन्नहर्षिभक्तौ यदाः । तदेकचित्तपूतीनां सदाचारदमूद् यतिः ॥ २४ ॥ 25
 स पिपासाशानायासि श्रीतोष्णाद्य^५विमर्षितः । योगीव लीनचितोऽत्र विप्रसत्तायुवाक्यतः ॥ २५ ॥
 निशीथानिकमे रात्रापि स्रक्गृहागमी । यच्चा प्रतीक्ष्य एकस्यास्तथा मित्रं प्रतीक्ष्यते ॥ २६ ॥
 अन्यदा रात्रिजागर्गानिर्याववपुरुषमाम् । गृह्यन्त्यापारकुलेषु विलीनाहसिर्नि वतः ॥ २७ ॥
 ईदम् शोतेपसम्पन्धवक्षकेशवममम् । अश्वरज्जुणि सुधन्तीं यच्च प्राह सगद्गदम् ॥ २८ ॥-सुगम् ।
 मयि सत्तां यदाभूतिं कस्ते कुर्वात् ततः स्वयम् । स्त्रियसे^६ कुविकल्पैस्त्वं गृहकर्मसु^७ चालसा ॥ २९ ॥ 30
 अशुरोऽपि च ते व्यस्यो यदा राजकुलादिह । आगन्ता च ततो देवावसरदावसज्जिते ॥ ३० ॥
 मागेयानोपयति त्वं तम् तथ्यं गग निवेदय । यथा ब्राम् गवदीयार्तिप्रतीकारं करोम्यहम् ॥ ३१ ॥-सुगम् ।

1 A गुरप्रभः । 2 'वन्धुरमाग्य' श्रीर्वल' इत्येतादृशः पाठः सर्वेभ्यादशेषेण समुपलभ्यते । 3 A श्रीतिमुदीक्षितो । 4 A D दत्तपिताय धर्मः । N दत्तपितायुधर्मः । 5 N श्रीतोष्णाच । 6 N व्यसयत् । 7 B D विपते, N विपते । 8 N कर्ममण्डला ।

- सा न किंचिदिति श्रोत्र्य श्रुतिर्वन्धतोऽवदत् । सुप्तसुप्तोऽर्द्धरात्रातिक्रमेऽप्येति करोमि किम् ॥ ३२ ॥
 श्रुत्वेत्याह तदा श्रुतः किं नामेऽजस्वि मे पुरः । सुप्तं खं वोपयिष्यामि वचनेः कर्कशप्रियैः ॥ ३३ ॥
 अथ स्वपिहि वत्से ! त्वं निश्चिन्ताऽहं तु जागरम् । कुर्वे सर्वं भलिष्यामि नात्र कार्याऽश्रुतिस्त्वया ॥ ३४ ॥
 5 ओमित्यथ सुपाप्रोक्ते रात्रौ वदधामि वत्सुषी । निनिद्रा पश्चिमे यामे रात्रेः पुनः समागमत् ॥ ३५ ॥
 द्वारं द्वारमिति श्रोतृस्वरोऽसौ यावदूचिवान् । इयद्रात्रौ क आगन्ता माताऽवादीदिति स्फुटम् ॥ ३६ ॥
सिद्धः सिद्ध इति श्रोके तेन सा कृतककुचा । प्राह सिद्धं न जानेऽहमप्रस्तावविहारिणम् ॥ ३७ ॥
 अधुनाऽहं क यामीति सिद्धेनोक्ते जनन्यपि । अन्यथा क्षीममावाति यथाऽस्मात् कर्कशं जगौ ॥ ३८ ॥
 एतावत्सं निशि द्वारं विवृतं यत्र पश्यसि । तत्र थायाः समुद्राट्द्वारा सर्वापि किं निशा ॥ ३९ ॥
 भवत्येवमिति श्रोके सिद्धस्तस्मात्त्रिरिय च । पश्यन्ननाघृताद्वारो द्वारेऽगादनगारिणाम् ॥ ४० ॥
 10 सदाऽप्यनाघृतद्वारशालायां पश्यति स्व सः । सुमीन् विविचयचांसु क्षितामिष्युष्यदुर्लभान् ॥ ४१ ॥
 कांक्षिहैरात्रिकं कालं विनिद्रस्व गुरोः पुरः । प्रवेद्यन्व उत्साहात् कांक्षित्वाभ्यायराक्षिणः ॥ ४२ ॥
 उत्कटिकासनान् कांक्षित् कांक्षिहोदोहिकासनान् । वीरासनस्थिवान् कांक्षित् सोऽप्ययन् सुनिद्रुहवान् ॥ ४३ ॥
 अचिन्तयच्छममुचामिदंशरे निर्जेरा इव । मुञ्चातशीतला एते कृष्णामीवा सुमुखवः ॥ ४४ ॥
 नाटशा न्यसनासना अनलाः स्वगुरुष्वपि । मनोरथदुहस्तेषां विपरीतविहारिणः ॥ ४५ ॥
 15 धिग् ! जन्मेदमिहासुत्र दुर्घटो दुर्गतिप्रदम् । तस्मात् सुकृतिनी वेला यत्रैते दृष्टिगोचराः ॥ ४६ ॥
 अभीपां दर्शनात् कोपिन्त्यपि 'सुपकृतं मयि । जनन्या क्षीमुत्तमपि पितुं प्रयासयेत् ॥ ४७ ॥
 ध्यायन्नित्यमवस्तस्यौ नमस्तेऽयश्चकार सः । प्रदत्तधर्मलाभाशीर्निर्भन्धः प्रमुखाह च ॥ ४८ ॥
 को भवानिति वै श्रोक्ते प्रकटं प्राह साहसी । शुभंकरात्मनः सिद्धो ब्रूतान्नात्र निषेधितः ॥ ४९ ॥
 उद्घाटद्वारि थायास्तवमोकसीयन्महानिशि । इत्यभ्यायचगादन्ना प्राहृतद्वारि सङ्गतः ॥ ५० ॥
 20 अतःप्रभुतिं पृथ्यानां चरणौ नरणं मम । प्राप्ते प्रबहणे को हि निस्तितीर्षति नाम्बुधिम् ॥ ५१ ॥
 उपयोगं श्रुते दत्त्वा योग्यवाह्यद्वानसाः । प्रभावकं भविष्यन्तं परिज्ञायाथ तेऽवदन् ॥ ५२ ॥
 अस्मद्वैषं विना नैवास्तारायै स्वीयतेतराम् । सदा स्वेच्छाविहारणां दुर्भ्रं स भवादशात् ॥ ५३ ॥
 धार्यं ब्रह्मप्रतं चोरं दुश्चरं कावेरनरे । कापोतिका तथा वृषिः समुद्रानाऽपरमिथा ॥ ५४ ॥
 दारुणः केशलोचोऽथ सर्वाङ्गीणव्यथाकरः । सिकतापिण्डवधार्थं निरास्वाद्यश्च संयमः ॥ ५५ ॥
 25 उच्चायचानि धाक्यानि नीचानां प्राक्कण्टकाः । सोढव्या दृष्टनैश्चर्वणीया लोहमया यथाः ॥ ५६ ॥
 उग्रं पलाष्टमायां तत्तपः कार्यं सुदुष्करम् । स्थावास्त्वानेषु लब्धेषु रायश्रेणी न पारणे ॥ ५७ ॥
 इत्याकर्ण्यवदन् सिद्धो मत्सदस्त्रयस्तनस्थिताः । छिन्नकर्णोष्ठनासादिबाहुपादयुगा नराः ॥ ५८ ॥
 सुपाकरास्तवा भिक्षाचोर्वेदवृत्तिधारिणः । अप्राप्तशयनस्थानाः पराभूता निजैरपि ॥ ५९ ॥
 नाय ! किं तदवस्थाया अपि किं दुष्करो भवेत् । संयमो विध्वन्वास्त्रन्मूर्ध्नि देहि कर्तुं मम ॥ ६० ॥
 30 यददत्तं न गृहीमो वयं तस्मात् स्थिते भव । दिनमेकं यथाऽनुष्ठाययामः वेदकं तव ॥ ६१ ॥
 ततः प्रमाणमापेक्ष इत्युक्त्वा वत्र सुस्थिते । परं हर्षं दधौ सूरिः सुविनेयश्च लाभतः ॥ ६२ ॥
 १३. इतः शुभंकरः श्रेष्ठि प्रातः पुनं समाह्वयत् । शब्दादस्ते च सम्प्रान्तोऽपश्यत् पत्नीं नवाननाम् ॥ ६३ ॥
 अचराजौ कथं नागात् सिद्ध इत्युक्त्वा सती । लज्जानन्नाऽवदन् वृत्तीशिक्षितोऽथ सुतो ययौ ॥ ६४ ॥

1 N तददत्त । 2 N कोपिन्त्यानुपकृतं । 3 B N इदंक्षि वाधवादनम् । D इदंस्त्वाननादनाम् । 4 N दुष्करः । 5 N निशा-
 यामः । 6 N सदातः पश्यत् । 7 N अचरणे ।

श्रेष्ठी दध्यौ महेलाः स्युरुत्तानधिपणा ध्रुवम् । न कर्कशवचोयोग्यो^१ न्यसनी शिष्यते शनैः ॥ ६५ ॥

ईपत्करं ततः प्राह प्रिये ! भग्नं त्वया कृतम् । वयं किं प्रवक्षामोऽत्र वणिजां नोचितं हृदः ॥ ६६ ॥

गृहाद् दहिश्च नियोयं प्रयासाज्ञीकृतस्थितिः । व्यलोकयत् पुरं सर्वमहो मोहः पितुः सुते ॥ ६७ ॥

"दृष्टश्चारिषि"शालायामसावुषश्मोर्मिभिः । आहुतोऽपूर्वसंस्थानः ततोऽवादि च तेन सः ॥ ६८ ॥

यथेवं शतिसातीप्यस्थितिं पश्यामि ते सुत ! । अमृतेनेव सिच्ये वन्नन्दनानन्दनसिते ! ॥ ६९ ॥ 5

शूतवसतिनां साध्यापारातीतकुबेपिणाम् । सङ्गतो मम हृष्टः पहेतुः चेत्तुपि प्रहः ॥ ७० ॥

आगच्छ वत्स ! सोत्कण्ठा तव माता प्रतीक्षते । किञ्चिन्महर्षनेर्दूना सन्तप्ता निर्गमात् 'तव ॥ ७१ ॥

स प्राह तात ! पर्याप्तं गेहागमनकर्मणि । मम लीनं गुरोः पादारविन्दे हृदयं ध्रुवम् ॥ ७२ ॥

जैनदीक्षापरो मार्गं मार्गं निष्यतिकर्मतः । आचरिष्यामि वन्मोहो भवद्भिर्मा विधीयताम् ॥ ७३ ॥

याया अपावृतद्वारे येश्मनीलम्बिकावचः । शमिसंनिष्यवस्थानं मत्वं नत्वा^२ भवद्वचः ॥ ७४ ॥ 10

यायजीवं हि विदधे यद्यहं तत् कुलीनता । अक्षया स्यादिदं चित्ते सम्यक् तात ! विचिन्तय ॥ ७५ ॥

अभाह^३ सम्भ्रमाच्छ्रेष्ठी किमिदं वत्स ! चिन्तितम् । असंख्यवज्रविज्ञेयं धनं कः सार्षपिष्यति ॥ ७६ ॥

विलस त्वं यथासीक्यं^४ प्रदेहि निजयेच्छया । अविमुञ्चन् सदाचारं सतां श्लाघ्यो भविष्यसि ॥ ७७ ॥

एकपुत्रा तवान्या च निरपत्ना वधूस्तथा । गतिस्तपोस्तपमेवासि^५ जीर्णं गाऽजीगणस्तु माम् ॥ ७८ ॥

पितेत्यमुदिते प्राह सिद्धः सिद्धममस्थितिः । संपूर्णं लोभिवानीभित्तव मे क्षुतिरक्षुतिः ॥ ७९ ॥ 15

मत्तपमेव^६ मनो लीनं ममातो गुरुपादयोः । निपल मूढि दीक्षां ते पुत्रस्य मम "यच्छत (?) ॥ ८० ॥

"अतिनिर्बन्धवस्तस्य तथा ऋते शुभंकरः । गुरुः प्रादात् परिग्रहां तस्य पुण्ये "स्त्रोदेये ॥ ८१ ॥

दिनैः कतिपयैर्मांसमाने वपसि निर्मिते । शुभे लभे पञ्चमहाप्रकारोपपन्नैः ॥ ८२ ॥

दिग्यन्तं श्रावयामास पूर्वतो गच्छतन्वतम् । सत्यशुः शृणु वत्स ! त्वं भीमान् वज्रप्रभुः पुरा ॥ ८३ ॥

तच्छिष्यवज्रसेनस्त्रामूढं विनेयचतुष्टयी । नागेन्द्रो निर्घृतिश्चन्द्रः कथातो विद्याधरस्तथा ॥ ८४ ॥ 20

आसीन्निर्घृतिगच्छे च सृराचार्यां पिता निधिः । तद्विनेयश्च गर्गर्पिरहं वीक्षागुरुस्तथ ॥ ८५ ॥

शीलाद्वातां सदश्राणि त्वयाऽष्टादश निर्भरम् । योदव्यानि विविधमसाभिजातफलं हृदः ॥ ८६ ॥

जेनिति प्रतिपद्याय तव कर्म वरप्रसी । अभ्येता वर्त्तमानानां सिद्धान्तानामजयत ॥ ८७ ॥

१४. स चोपदेशमाहाया गुप्तं^७ "पालायवोधिनीम् । विदधेऽवहितप्रशः सर्वश इय निर्भरे ॥ ८८ ॥

सुरिर्दाक्षिण्यचन्द्राण्यो गुरुभ्राताऽसि तस्य सः । कयां कुचलपमालां चरे गृह्णान्निभराम् ॥ ८९ ॥ 25

किञ्चिन् सिद्धवृत्तमन्यसोभायाः सोऽयद्वत् वदा । लिखितैः किं नवो मन्यस्तद्व्यस्तमालादरे ॥ ९० ॥

शार्गं भीसमरादित्यचरितं कीर्त्तते मुनि । यद्रसोर्मिमुता जीवाः क्षुतृदायं न जानते ॥ ९१ ॥

अर्थोत्तरिसाराभिन्मसारा किञ्चिन् कमाणि मे । अहो वे लेखकस्येव ग्रन्थः पुस्तकपूर्णः ॥ ९२ ॥

अयं सिद्धकविः प्राह मनोऽनोऽपि नो ररम् । यथोविशान्तपाठानामीदृशी कथिता भवेत् ॥ ९३ ॥

पा रतां समरादित्यकविते पूर्वसूरिणा । गुरोवस्त्वयै सर्वेण मात्मानन्दमतेरिदं ॥ ९४ ॥ 30

इत्यमुपेजितं^८ श्रान्तलेनानो निर्भरे ध्रुवः । "अतदुद्योयसम्बन्धो" प्रस्तावाष्टकमभ्युनाम् ॥ ९५ ॥

१ 'परोक्षे'। २ N 'तप'। ३ N 'वरे'। ४ A 'निर्भरम्'। ५ A 'देहे'। ६ N 'तप'। ७ B 'मना'। ८ N 'रत'। ९ N 'निर्भर'। १० N 'तप'। ११ N 'मना'। १२ B 'यच्छत'। १३ N 'B'। १४ B 'C'। १५ B 'C'। १६ N 'मुदे'। १७ B 'मना'। १८ N 'वत्स'।

रम्यामुपमिति भवप्रपञ्चाल्यां महाकथाम् । सुतोषकवितां विद्वदुत्तमाह विधूनीम् ॥ ९६ ॥—युग्मम् ।

प्रन्यं व्याख्यानयोगं यदेनं चके शयाश्रयम् । अवतः प्रवृत्तिं सहोऽस्य व्याख्या वृत्तिरुदं ददौ ॥ ९७ ॥
दर्शिता 'वास्य तेनाथ हसितुः स ततोऽवदत् । ईदृक् कवित्वमायेवं त्वद्गुणाय मयोदितम् ॥ ९८ ॥

१५. ततो न्ययित्तयत् सिद्धो ज्ञायते यदपीह न । तेनाप्यज्ञानता तस्मादध्येतव्यं भुवं मया ॥ ९९ ॥

5 तर्कप्रन्या मयाधीताः स्वपरेऽपीह ये स्थिताः । बौद्धप्रमाणशास्त्राणि न त्युक्तदेशमन्तरा ॥ १०० ॥
आपत्रच्छेदं गुरुं सम्यग् विनीतवचनैस्ततः । प्रान्तरस्थितदेशेषु गमनायोन्मनायितः ॥ १०१ ॥
निसिक्तमयलोक्त्याथ श्रोतेन विधिना ततः । सवात्सल्यमुवाचाथ नाथप्राथम्यकल्पिकम् ॥ १०२ ॥
अस्तन्तोपः शुभोऽप्याये वत्स ! किञ्चिद् वदामि तु । त्वमत्र न सत्त्वानां समये प्रमये धियाम् ॥ १०३ ॥
भ्रान्तचित्तः कदापि स्याद् हेत्वाभासैस्तदीयकैः । जयार्थं तदागमभोगेः स्वसिद्धान्तपरायणः ॥ १०४ ॥

10 उपार्जितस्य पुण्यस्य नाशं त्वं प्राप्स्यसि भुवम् । निमित्तत इदं मन्ये तस्मात्माऽज्ञेयानी भव ॥ १०५ ॥
अथ चेत्तद्वलेपले गमने न निवर्तते । तथापि मम पापं त्वमागा वापा समेकत्वा ॥ १०६ ॥

रजोहरणमस्माकं व्रताग्रं नः समर्पये । इत्युक्त्वा मौनमाविष्टेद् 'गुरुश्चित्तव्यथावरः ॥ १०७ ॥
प्राह सिद्धः क्षुत्तिं क्लृष्टादयित्वा ज्ञानं हि कल्पमपम् । अमङ्गलं प्रतिदत्तमङ्गलकः क ईदृशः ॥ १०८ ॥

चक्षुदद्वाटितं येन मम ज्ञानमयं मुदा । पुनस्तद् व्यामयेत् को हि भूमायिवपरोक्तिभिः ॥ १०९ ॥
15 अन्त्यं वचः कथं नाथ ! मयि पूज्यैरुदाहृतम् । कः कुलीनो निजगुरुकर्मयुग्मं परिलजेत् ॥ ११० ॥

मनः कदापि गुप्येत चेद् धर्तृभ्रमास्थि । तथापि प्रभुपादातामावेशं विदधे^१ भुवम् ॥ १११ ॥
*दुरध्येयानि बौद्धानां शास्त्राणीति स्तुतिश्रुतिः । स्वप्रज्ञायाः प्रमाणं तदुपलब्धे तदुपलब्धवन्ति ॥ ११२ ॥

इत्युक्त्वा प्रणम्याथ स जगाम वधेस्तितम् । महाबोधोपायिधं बौद्धपुरम्बकक्षेयश्रुत् ॥ ११३ ॥
कुशामीयमतेस्तस्माच्छेदोनापि प्रबोधतः । विद्वदुर्भेदशास्त्राणि तेषामासीद्यमकृतिः ॥ ११४ ॥

20 तस्माद्भीकरेण मज्जस्तेषामासीदुरासदः । तमस्युद्योतको रत्नमाप्य माध्यस्थ्यमाश्रयेत् ॥ ११५ ॥
साहचर्यचः प्रपञ्चोत्तरेर्द्वैकीर्देकरमि । तं विप्रलम्भयामासुर्मतियदीवरा रसात् ॥ ११६ ॥

ज्ञानैर्भ्रान्तमनोवृत्तिर्वभूवासौ यथातथा । तदीयदीक्षामादत्तं जैनमार्गोविनिश्चयः^२ ॥ ११७ ॥
अन्यदा तेगुरुत्वेऽसीत् स्थायमानोऽवदन्नतु । एकवेले मया पूर्वं संवीक्ष्या गुरवो भुवम् ॥ ११८ ॥

इति प्रतिश्रुतं यस्मात् तदग्रं तत्पतिश्रवम् । सत्यसन्धस्त्यजेत् तत् कस्तन प्रहिणुयात् माम् ॥ ११९ ॥
25 इति सत्यप्रतिश्रुत्वमतिचारु च शोभते । अन्यमानास्ततः प्रेषुः स बागाद् गुरुसन्निधौ ॥ १२० ॥

गत्वायोषाश्रये सिद्धासनस्थं वीक्ष्य तं त्रमुम् । ऊर्ध्वस्थानमुभा गृयमित्युक्त्वा मौनमास्थितः ॥ १२१ ॥
गर्गस्वामी व्यमृशश्च सञ्ज्ञते वदिदं फल्गम् । अनिमित्तस्य जैनी वाग् नान्यथा यवति भुवम् ॥ १२२ ॥

अस्माकं महवैषयमिदं ज्ञेये यदीदृशः । सुविनेयो महाविद्वान् परस्त्रास्त्रैः^३ प्रलम्भितः ॥ १२३ ॥
तदुपासने केनापि बोधोऽसी यदि भोक्तव्ये । तदस्माकं प्रियं माग्यैरुदितं किं वदुकिभिः ॥ १२४ ॥

30 ध्यात्येत्युत्थाय गुरुभित्तं निवेश्यासनेऽर्पितम् । चेत्यवन्दनमसूत्रस्य वृत्तिर्लेखितं विस्तरा ॥ १२५ ॥
ऊनुभ्र यावदायामः कृत्वा चेतनति^४ वयम् । प्रत्यक्षावदयं वीक्ष्य इत्युक्त्वा तेऽगमन् वहिः ॥ १२६ ॥

1 N *कथितः । 2 N *वास । 3 B तु । 4 N भ्रातृ चेत । 5 N *गुरु । 6 A C *मिदये । * नोपलभ्यते श्लोकोऽर्थ
N पुरुषः । 7 C *मायता । 8 B N मितृहः । 9 C सजेतसत्तत्र । 10 N परशास्त्रः । 11 N नयम् ।

ततः सिद्धश्च तं ग्रन्थं वीक्षमाणो महामतिः । व्यसृजत् किमकार्यं तन्मयाऽऽरब्धमचिन्तितम् ॥ १२७ ॥
कोऽन्य एवंविधो साहज्यविचारितकारकः । स्वार्थग्रंथी पराख्यानेर्माणं कवेन हारयेत् ॥ १२८ ॥
महोपकारी स श्रीमान् हरिभद्रप्रमुखतः । मद्यमेव येनासौ ग्रन्थोऽपि निरुपायत ॥ १२९ ॥

“आचार्यो हरिभद्रो मे धर्मवोधकरो गुरुः ।

प्रस्तावे भावतो हन्त स एवाये” निवेक्षितः ॥ १३० ॥

5

अनागतं परिहाय चैलवन्दनसंश्रया ।

मदर्थं निर्मिता येन शृचिर्ललितविसरा ॥ १३१ ॥

विषं विनिर्धूय कुवासनामयं व्ययीचरद् यः कुर्या मदाशये ।

अचिन्तव्येण सुवासनासुप्तो नमोस्तु तस्यै हरिभद्रसूत्रे ॥ १३२ ॥”

किं कर्ता च मया शिष्याभासेनाय गुरुर्मम । विद्यावैतन्निमित्तेनोपकृतं त्वाह्वयन्मिपात् ॥ १३३ ॥ 10

वर्द्धिरजसा मौलिं पाययिष्येऽमुनानिशम् । आगः खं कवयिष्यामि गुरुः स्वाज्ञं ह्यनीदृशः ॥ १३४ ॥

‘व्यायागवतभ्रान्तिर्गता मे ग्रन्थतोऽयुतः । कोद्वयस्य यथा ज्ञायावतो मे मदनध्रुवः ॥ १३५ ॥

एवं चिन्तयतस्तस्य गुरुर्गोष्ठमुवसतः । आगतस्तद् दृशं पश्यन् पुस्तकस्थां मुवं दधौ ॥ १३६ ॥

नैवेदिकीमहाशब्दं धृत्वोद्धूयः सन्धमादभूत् । प्रणम्य रूक्षयामास शिरसा तत्पदद्वयम् ॥ १३७ ॥

इयाच किंनिमित्तोऽयं मोहल्लाप मयि प्रभो ! । कारयिष्यन्ति चैतानि पश्चात् किं माहशोऽधमाः ॥ १३८ ॥ 11

छन्मीलादूषकाः* रक्तोदसुता घटनविह्वलः । स्वाद्विप्राध्वला दन्ताः कुशिष्याश्च तताः शुभाः ॥ १३९ ॥

आहूतो मिलनव्याजाद् बोधायैव ध्रुवं प्रभो ! । हरिभद्रस्तथा* ग्रन्थो भवता विद्वे करे ॥ १४० ॥

ममप्रमः कुशलेषु प्रभुं विहायैव ततः । स्वस्मान्तेवातिपाहस्य दृष्टे हसं प्रवेदि मे ॥ १४१ ॥

देवगुणायवहोत्यमहापापस्य मे तथा । प्रायसिर्ध्वं प्रयच्छास्य दुर्गतिच्छिन्त कृपां कुरु ॥ १४२ ॥

अधोमाय प्रमुल्लङ्घ्य करुणाक्षरणाशयः । आनन्दासुपरिधृता परिह्रिन्नोत्तरीयकः ॥ १४३ ॥ 20

मा तेदं वस्तु ! कार्षीत्तपं को धर्मीवच्यते न वा । पानलोण्डेरिषाम्बलकुतकमदविह्वलः ॥ १४४ ॥

नाहं त्वां धूर्तितं मन्ये यद्वचो विसृष्टं न मे । मदेन विरुलः कोऽपि त्वां विना प्राक्ध्रुवं स्मरेत् ॥ १४५ ॥

वेपादिपारणं तेषां विधात्तायापि सम्भवेत् । अविभ्राज्जि च नात्राहं भान्तये त्वद भान्तये ॥ १४६ ॥

प्रथमादयमृकः* प्रसाशादशास्वार्थमर्मकः । कः शिष्यस्त्वाहो गच्छतेऽनुच्छेदे मयित्विषमः* ॥ १४७ ॥

इत्युक्तिभिल्लमानस्य प्रायश्चित्तं तदा गुरुः । प्रददेऽस्मै निजे पट्टे तथा प्रातिष्ठिपथं वम् ॥ १४८ ॥ 25

सर्वं तु गुत्वा निस्तत्रस्त्वन्नद्रङ्गमुचं वहा । हित्वा प्राच्यर्षिचीर्णाय वसतेऽरण्यमाश्रयम् ॥ १४९ ॥

कापोत्सर्गो कदाप्यस्यादुपसर्गसहित्युगीः । कदापि निर्मिनेपाशः प्रतिमाध्यासमारदे ॥ १५० ॥

कदाचित्कारणे भान्नाहारपातितसंवरः* । कदाचिन्मासिकाद्यैश्च तपोभिः कर्म सोऽश्रयम् ॥ १५१ ॥

पर्यप्रचरमात्मन्य पारिणं दुश्चरं तदा । आयुज्ज्वले विधायायातशनं स्वयंयौ सुवीः ॥ १५२ ॥

इदम् सिद्धप्राप्ताया विद्यायः सर्वतोमुखे । पाण्डित्ये पण्डितं मन्यपरश्रावणमित्तरः ॥ १५३ ॥ 30

समसादातनोयोधं दुर्गन् सूर्यं इषं श्रुतम् । विज्ञेयतोऽमदावैत्तु कृतनिवृत्तिनिवृत्तिः ॥ १५४ ॥

असंस्पृशीर्धयाप्रार्थितस्तद्विः प्रभाषनाः । फारयन् धार्मिकैः सिद्धो यवःसिद्धिं वरं दधौ ॥ १५५ ॥

1 N *मर्षः । 2 N महोपकारी । 3 A C एकद्विः । 4 N दण्डगमः । 5 A कृतः । 6 C *हदा । 7 N प्रस्तावपदम् । 8 N मित्रः । 9 N *वचः ।

श्रीमत्सुप्रभदेवनिर्मलकुलालंकारचूडामणिः,

श्रीमन्माधकवीश्वरस्य सहजः प्रेक्षापरीक्षानिधिः ।

तद्वृत्तं परिचिन्त्य कुग्रहपरिष्वङ्गं कथंचित्कलि-

प्रागल्भ्यादपि सद्गतं त्यजत भो लोकद्वये शुद्धये ॥ १५६ ॥

5

श्रीचन्द्रप्रभसूरिपट्टसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-

चन्द्रः सूरिनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीसुवा ।

श्रीपूर्वर्षिचरित्ररोहणगिरौ सिद्धर्षिष्ठत्ताल्पया

श्रीप्रयुग्नमुनीन्दुना विशदितः शृङ्गो जगत्संख्यया ॥ १५७ ॥

॥ प्र० १६० । उभयं ३३८० ॥

10

॥ इति श्रीसिद्धर्षिप्रबन्धः ॥

१५. श्रीवीरसूरचरितम् ।

§ १. आन्तरारिहरिर्बन्धो दुष्कर्मगजयूथहत । अष्टापदोदयद्वर्णः श्रीवीरः स्वान्वयः श्रिये ॥ १ ॥

श्रीमद्वीरगणिसामिपादाः पान्थु यदादरात् । कथायादिरिपुजतो भवेन्नागमनक्षमः ॥ २ ॥

विबुधा विबुधा यस्योपदेशैरसुताश्रयैः । स्वान्वयोरुपकाराय तस्य वृत्तं प्रतन्यते ॥ ३ ॥

पुरं श्रीमालमित्यस्ति गमस्तिरपहस्तिता । यदुद्यानदुमैः पूर्वपश्चिमावाग्रयद् गिरौ ॥ ४ ॥

5

मन्दतामरसत्त्वं च यत्र विभ्रति नो जनाः । मन्दतामरसत्त्वं च दृष्टे न सरांससि ॥ ५ ॥

श्रीधूमराजवन्शीयः कुसुदामोदिमण्डलः । राजात्र देवराजोऽस्ति वरद्विजनयोदधिः ॥ ६ ॥

यणिक् प्राग्भरतत्र शिवनगगाभिषः सुधीः । यन्मन्त्रैर्द्विषतेऽस्तुमद्विजिह्वप्रभवं विषम् ॥ ७ ॥

दृढालुरागी श्रीजनधर्मं श्रीधरणाभिधम् । आरराय स नगेन्द्रं तद्गुणैस्तुषय सः ॥ ८ ॥

कलिकुपडकर्म तस्य सर्वसिद्धिकरं ददौ । विपापहारकं सद्यो जपहोमार्दिकैर्बन्धनैः ॥ ९ ॥

10

यः फुल्काकरत्पशैरष्टानामपि संहरेत् । विषं नागकुलानां स भक्तो लिप्पुष्यदुर्लभः ॥ १० ॥

क्षत्रवं स तदा चक्रे तत्सन्दर्भप्रतापं परिपूतम् । स्मरणादपि दुरितहरं स्फूर्तं धरणोरगेन्द्राख्यम् ॥ ११ ॥

तस्य पूर्णलताऽन्वयां कान्ता धर्मदुमाश्रिता । कुलकन्दा वचःपत्रा यज्ञःपुष्पा सहःफलज ॥ १२ ॥

स्यस्ति वीरसतोः पुत्रो रत्नदीप इव स्फुरत् । अल्लयार्चिस्तमोहन्ता दिवसप्रकटप्रभः ॥ १३ ॥

यस्य फोटिध्वजव्याजाद् भैरवन्त्या इवोर्जिताः । सुमनस्येन गीर्वाणात् जित्वा वीरः कथं न सः ॥ १४ ॥

15

स सतोद्दहितः कन्याः सप्तानां व्यवहारिणाम् । सप्ताब्धीनासिबामूल्यरत्नैर्धर्मैर्गण्डिवाः श्रियः ॥ १५ ॥

श्रीवीरं पन्दिपुं वीरः श्रीमत्सत्यपुरे सदा । श्रुते पितरि बेराग्याद् याति पर्वसु सर्वदा ॥ १६ ॥

अन्यदा तत्कर्तृगच्छन् विद्रोतुमयशस्करैः । अवैद्यतारयात् कुरुप्रपन्नैः कारस्करैरिव ॥ १७ ॥

प्रणश्य च तदा दयालः भेषिणो गृहमागमत् । अधृवेध्यागमन्यावा गृहद्वारे जनयुवे ॥ १८ ॥

वीरः कुत्र तदा घृष्टे नर्मणा सोऽप्यभापत । चौरैर्वीरो भूपावीरः प्रहतः सचचवर्जितः ॥ १९ ॥

20

इत्याकर्ण्य तदन्त्या च तद्वेद्यासादजीविता । अहो अतुष्टं वात्सल्यं मातुर्वाक्यपथातिगम् ॥ २० ॥

पितुर्भुक्तुः फलाचार्ये-मित्रयोरुपकारिणः । भवेत् कथंचिदागुण्यं जनन्या न कथंचन ॥ २१ ॥

तदा च चौरसंचावाद् वीरो वीरमसादत । स्वक्षेत्रेणाकृतेनागात् (?) शालभातिव कपुङ्गः ॥ २२ ॥

दृष्ट्वा स्वाम्नां गतप्राणां विसरन्निजसङ्कटम् । किमभूद्विलतः कुच्छन् यथावृत्तं तदाऽष्टपोत् ॥ २३ ॥

जनुवतः प्रियायन्धुर्वीरेणाभिदधे तदा । अस्त्रिमङ्गं कथं नर्मं कृतं मङ्गायदूषकम् ॥ २४ ॥

25

स प्राह कोऽपि नमोऽस्त्य किं मातेव विपद्यते । शल्यं विल्वकवन्मेऽभूद्विज्ञान्मतायतिर्गमम् ॥ २५ ॥

वीरः प्राहाय बेराग्याज्जनन्या मम च स्फुटम् । कीदृमूर्तरं रोहसमन्त्रे पश्यतान्वरम् ॥ २६ ॥

हास्येन मन्मूर्तिं धुत्वा माता सत्येन संश्रिता । सत्येऽपि निघने तस्या वयं किञ्चिन्मुचोऽपि न ॥ २७ ॥

उक्त्वेति कोटिभैरवैकं कलत्रेभ्यः प्रदाय सः । ज्ञेयः (?) पं श्रीसंघपूजाम् चैत्येभ्येवाव्ययद् घनम् ॥ २८ ॥

परिमहपरिसागं कृत्वा गार्दश्य एव सन् । गत्वा सत्यपुरे श्रीमहोत्साराधक्यमुदा ॥ २९ ॥

30

वपयासान् सदा पाष्ट कृत्वा पारणकं न्यषात् । समस्तविहृतिस्नागादहो जस्य महत्तपः ॥ ३० ॥

1 B N भाग्यपतिविर्धी । 2 A B N "द्वयश्रीवीरः" । 3 N "प्रभातः" । 4 N अवैद्यतारयात् । 5 N तद्वेद्या ।
G A D स्तं । 7 A D यदावतं । 8 N वैतोपे चाय" ।

प्रासुकाहारभोजी च स चतुर्विधयौषधी । पुराहो इमशानादौ कायोत्सर्गं निशि व्यधात् ॥ ३१ ॥

दिव्यमानुषतेरुपसर्गेषु स सासहिः । तप्यमानस्तपस्वीत्रमभवत् तीर्थसज्जितः ॥ ३२ ॥

निजक्रियानुमानेन गुरोरुत्कण्ठितः सदा । एकचित्तो महावीरपादान् प्यायत्यमन्दधीः ॥ ३३ ॥

६२. प्रदोषसमयेऽन्येषु प्रतिमायं यद्विमुक्तिं । गच्छन् दूरात् समायान्तं मायान्तं जङ्गमं शमम् ॥ ३४ ॥

5 पारित्रमिव मूर्तिस्थं मयुरारायाः समागतम् । स वर्षशतदेशीयमपययद् विमलं गणिम् ॥ ३५ ॥

क्षितिपीठलुठन्मुक्तौ सर्वाभिममपूर्वकम् । वचन्दे नन्दितलेन धर्मलामाशिषा च सः ॥ ३६ ॥

अफले नगराद्वाहो धर्मशील ! क गन्धते । इत्युक्ते प्रान्तमूमीषु व्युत्सर्गायेति सोऽवदत् ॥ ३७ ॥

गणिः प्रादातिपित्तोऽहमङ्गविद्योपदेशतः । मिलित्वा ते स्वकालाय यामि शत्रुसुखे गिरौ ॥ ३८ ॥

धीरोऽवदय मेवे दिनं मे यद्वाहृशाः । प्रसादमसमं कृत्योरकण्ठन्ते किल माहृशाम् ॥ ३९ ॥

10 निशो सफलयाम्यद्य तत्पुत्रपरिचक्षया । चिन्तामणिं करप्राप्तं कः कुण्ठोऽप्यवमन्यते ॥ ४० ॥

इत्युक्त्वा दर्शयन् स्वीयोपाभयं तस्य सद्गुरोः । शुश्रूषां च स्वयं चक्रे देहविश्रामणादिकाम् ॥ ४१ ॥

ततश्चाद् मुनीशोऽप्यविद्यां त्वमसिष्ठः पठ । प्रभावकः सुतज्ञानाद् भविष्यति मते यथा ॥ ४२ ॥

धीरः प्राह गृहस्थानां कथं सिद्धान्तयाचना । नाधीवं पुनरागतिं दृढत्वाद् विद्वेषे कियु ॥ ४३ ॥

अथाह गुरुस्त्वन्यो मयान्तरगतायहम् । अङ्गविद्या महाविद्या वयायावा स्वयंवरा ॥ ४४ ॥

15 तदयं शापविष्यामि क्षीयं तत्पुत्रकं पुनः । धारापद्मपुरे भीमाभाभेवस्य जिनेशितुः ॥ ४५ ॥

पैतस्य शुक्रनासेऽस्ति तं गृहीत्वा च पाचयेः ।

इत्युक्त्वाऽदात् परिग्रयां गुरुर्वीरस्य सादरम् ॥ ४६ ॥—युगम् ।

दिशन् प्रत्यस्त सत्सार्थं दिनप्रयमपास्थित । ततो जगाम स धीमान् विमलौ विमलाचले ॥ ४७ ॥

तत्र श्रीरूपं नत्वा वदेकप्यानमानसः । संन्यासात् प्रिरिषं प्राप पापमातङ्गचेसरी ॥ ४८ ॥

20 ततो गुरुनिवोगेन वीरुत्तरं पुरे ययौ । स्थाने च तत्प्रमादिष्टे श्राद्धेष्वः प्राप पुस्तकम् ॥ ४९ ॥

अधीता तेन तत्राङ्गविद्या च गणिविद्यया । तस्याः प्रसादतः सोऽमुदमसकिर्महातपाः ॥ ५० ॥

अभूदय परीवारस्तस्य प्राचीनपुण्यतः । अमुदमौघेन तैष नियमं चापदीत् तदा ॥ ५१ ॥

६३. विजिद्विपुलविर्गारोऽणहिरुपुरसंयुगम् । आजगाम स्थिरप्राप्ते विरूपानापसंभिते ॥ ५२ ॥

स पात्र यलभीनाधापरारयो बन्धराधिपः । रात्रौ देवगृहे सुप्तं हन्ति मत्वं महारुपा ॥ ५३ ॥

25 तद्गोधाय महामातृपीठान्तर्गणिविद्याया । अर्द्धतुर्यकरोन्मानं कुण्डं कृत्वा महोदयः ॥ ५४ ॥

तत्रहीः स निपिठोऽपि महाशक्तिभरान् ततः । अस्त्रादस्थानमीदृशमवाजानमध्वततः ॥ ५५ ॥—युगम् ।

तच्छादिद्यातपदिप्राम्यवजानन् गुराद्रिषन् । कायोत्सर्गं क्षितः कायां निष्पत्तयो मनस्यपि ॥ ५६ ॥

उत्तरितिक्रियारायेर्भाति बाकोन्धयं यदन् । आययौ यलभीनाथ आवर्द्धं विद्वत्पत्ने ॥ ५७ ॥

व्यवधारोदधिनः पूर्वं जङ्गमानिध पर्वतान् । समाभितान् मुदेन्द्रेण सद् वेरमयादिष ॥ ५८ ॥

30 तस्य रेणां न लुहन्ते मर्यादां सागरा इव । उप्रवायननेः शुष्कादण्डेरुशमरा जपि ॥ ५९ ॥

ततः प्रसर्पणः गर्गलं सद्गुणैर्भक्ष्यपरात् । दृष्टिमिषेदिप्रज्ज्वालात् मस्मीभूतान्वदेदिनः ॥ ६० ॥

तां रेरागमनिक्रम्य भिग्रांस्तान् वीर्य निर्यरः । विलङ्घ्य इव दृष्ट्यौ ग मदिमाऽप्य जगादिगः ॥ ६१ ॥

गतौ राक्षसकृपानि भेरयानि चकार सः । क्षोमाय तस्य नामूयन् मरिचुजनि सान्यपि ॥ ६२ ॥

धनुर्कुलैरधारमि युयुक्षोर्विप्रलम्भनम् । माता-पिता-कलत्राणि क्रन्दन्ति स समैक्षयत् ॥ ६३ ॥

तत्स्थस्रस्तान्यवासासीत्, मोहविन्ध्यस्य कोत्रतिः । वीरे कुम्भोद्भवेऽमुत्र दक्षिणां दिशमाश्रिते ॥ ६४ ॥

कलावतिं सुराचार्यं सत्त्वं वीरवपुर्निधेः । द्रष्टुं पूर्वाचलं प्राप्ते कौतुकादिव भास्करे ॥ ६५ ॥

प्रलक्ष्मीभूय गीर्वाण उवाचासौ वपुर्निधिम् । अस्वर्षपर्वताप्यन्यप्यन्यवत्तथाक्रमम् ॥ ६६ ॥

पूर्वं सुरनरैरज्ञानं मानमद्भौ मया दधे । त्वां विना नैव केनापि शक्तेर्मे सारल्यं कृतम् ॥ ६७ ॥ 5

६४. पूर्वाखण्डकरीपुर्यामागतोऽहं शिवालये । श्रीमेश्वराख्ये तल्लिङ्गमप्रणयैव च स्थितः ॥ ६८ ॥

चरणौ तञ्जलाधारे न्यस्य सुप्तश्च तत्स्थणे । तन्नामस्य नृपोऽष्टच्छन्मां सविस्मयमानसः ॥ ६९ ॥

नमसि त्वं न किं देवमज्ञानाच्छक्तितोऽयवा । तदाऽवोचमहं राजन् ! हेतुं ते कथये स्फुटम् ॥ ७० ॥

शिवोऽयं शक्तिसम्बद्धो मां दृष्ट्वा लज्जया नतः । भविष्यति यतः पुंसो लज्जा पुंसोऽप्रतो भवेत् ॥ ७१ ॥

ध्वंसितोऽपि देवेऽस्मिन् नमसि प्राकृतो जनः । पशुपते जने तस्य का प्रीडास्या ममापि च ॥ ७२ ॥ 10

चेत् ते कौतुकमत्रास्ति मत्प्रणामात् तदास्य चेत् । उतातः कौंऽपि जायेत तत्र दोषोपमोऽपि मे ॥ ७३ ॥

इत्युक्त्वा विरते मय्यग्रीवद् भूमिपतिस्ततः । वैदेशिका भवन्त्यत्र स्मारवाक्यक्रमाः सदा ॥ ७४ ॥

चर्मदेहः पुमान् देवसाम्यं स्वसौह मन्यते । हास्यं सचेतनानां वद् बालानां विप्रलम्भनम् ॥ ७५ ॥

या काचिदस्ति ते शक्तिसां प्रयुक्त्व न ते पुनः । दोषोऽगुरपि कार्येऽत्र नगरं साक्षि बर्चताम् ॥ ७६ ॥

दृष्ट्वेति प्रणतिं यावत् कुर्वे संगल सन्निधौ । त्रादकल यावत् पुस्तोत् लिङ्गं लोकस्य पश्यतः ॥ ७७ ॥ 15

जगद्भक्तं गीतिसम्प्रभ्रमावलोचनम् । भूपालं बालवत्कण्ठोपाध्यकलरं तदा ॥ ७८ ॥

मदुत्तेजनदम्भेन त्वया वैरं प्रसाधितम् । लिङ्गेऽस्मिन्बर्चनाच्छेदेऽनेन चिरकालतः ॥ ७९ ॥

दृष्ट्वेति पादयोर्मौलिं मेघयिला तु नीलिभूः । राजा सपरिषारोऽयमाह देवस्तवैव नः ॥ ८० ॥

तीर्थं त्वयैव दत्तं स्नादन्ययोच्छ्रुत्सः । प्रमेय तत् । शिवस्तवैव देहस्यः पापणा इत्ये पुनः ॥ ८१ ॥

एवमुक्ते योगपट्टेनावेष्टयमिदं त्वहम् । सम्बद्धदिदं तत्र लिङ्गमयापि पूजये ॥ ८२ ॥ 20

महाबोधे वतो बौद्धविहारभूतपञ्चकम् । तान् विनित्य मया भग्नं तत्र सामर्थ्यतो निजान् ॥ ८३ ॥

तथा मनः प्रविश्यासि संशुलं विजये ध्रुवम् । महाकालाख्यया शम्भुर्भीता मे क्लेशके स्थितः ॥ ८४ ॥

श्रीमेश्वरजगार्थं च चलिस्वागममत्र च । सोऽत्रागत्यामिदं गीतो मम माहात्म्यरूपतः ॥ ८५ ॥

प्रादित् । दावणं क्षेत्रं पवित्रं दत्तमत्र च । महोदयाय वद् यावे दातुमीशो भवान् यदि ॥ ८६ ॥

मयोपैहं हानौ दाने मार्गणानां यथेष्टितम् । पद-मुक्त-दंकानां लक्ष्यैराग्यामहेमसु ॥ ८७ ॥ 25

ततोऽसौ माहाणोऽवोचन् मम किंचिद् ददस्व तत् । याचसेति मदुक्ते च स प्राह भूयान् तवः ॥ ८८ ॥

जत्र क्षेत्रे स्थितो भूवाऽपतिष्ठस्य महाबल ! । श्रुत्वेति ज्ञातव्यं यावदीक्षे दातवत् स सहारः ॥ ८९ ॥

जातह्नात् सोमनाथाख्यः छलिं मां सभाषयौ । वामनो बलिभूपातमिव वृद्धद्विजच्छतान् ॥ ९० ॥

दृष्टं कमपि मे देहि यथा सलः प्रतिश्रवः । मम स्वादन्ययात्रापि स्थितस्तेऽस्मि न्ययावदः ॥ ९१ ॥

अथ स प्राह नादुस्तव्यं तद्वचः शृणु । मद्यात्रा तस्य पूर्णो स्नाद् यस्तवाग्रन् नमसति ॥ ९२ ॥ 30

अन्यथाऽद्वैकला सा स्नादित्युक्त्वा स्वाभयं गतः । वर्चतेऽस्यापि वचाट्गु मद्यचः को विदह्येत् ॥ ९३ ॥

तवः प्रथमतो प्रागः स्थिरमिताक्षययाऽमवत् । मम शम्भोश्च बाबां हि स्थिरता नहि दुर्लभा ॥ ९४ ॥

1 A. मोहविन्ध्यस्य, N. मोहविन्ध्यकोत्रतेः । 2 N. कुम्भोद्भवेः । 3 N. D. कुम्भोद्भवेः । 4 A. B. त्रिभिः । 5 N. मयोपैहं । 6 N. तु. पञ्चगार्थः । 7 A. B. D. तमपि । 8 N. विधिः । 9 N. पञ्चाप्य इत्यतः । 10 N. प्रादित् । 11 N. स्नादयाम्यन पश्यति । 12 N. दंका ।

- इति न स्खलिता शक्तिर्मम मलैः सुरैरपि । त्वं तु श्वेताम्बरकाको देव मत्तोऽपि शक्तिमान् ॥ ९५ ॥
 नायमनुमदं शक्तः समीक्षे दूरतः स्थितः । रेखाङ्गणं ज्वलच्चारवदिदं शङ्कितः पुमान् ॥ ९६ ॥
 मुष्टसाव तपःशक्तेः वाञ्छितं प्रार्थय द्रुतम् । अक्षेपात् पूरयिष्ये तत् कल्पवृक्ष इव ध्रुवम् ॥ ९७ ॥
 पारयित्वा ततो वीरः परमेष्ठिनमस्कृतेः । जगादनादरा अत्र सर्वसङ्गमुचो वयम् ॥ ९८ ॥
 5 तयापि किञ्चिन्मद्भक्तैर्दृष्टाण्येत्युदितेऽमुना । मुनिराह वयं रक्ष तवाप्यायुर्विजयम् ॥ ९९ ॥
 दुर्गतौ पतने हेतुमौलोऽयं प्राणिनां वचः । तयाख्यातैः पुण्यवैर्होमै र्भो नाऽप्यदृक्तेः ॥ १०० ॥
 महादानेषु सामर्थ्यमात्मवत् त्वयोदितम् । जीवाभयप्रदानं च सर्वेभ्योऽप्युत्तमं पुनः ॥ १०१ ॥
 हर्षादाह स तथ्यं ते वचो ज्ञानेऽहमप्यदः । स्वेच्छाचारी परीवारो मम तस्य प्रियं त्विदम् ॥ १०२ ॥
 त्वद्वचोभिः सुधासत्तारैरित्यतिहर्षितः । प्रासादजगतीमध्ये जीवानां रक्षये वयम् ॥ १०३ ॥
 10 श्रीवीरोऽप्याह श्रूयत् तद् राक्षा ज्ञातमिदं वचः । आचन्द्रकालिकं वृत्तमावयोः पुण्यहेतवे ॥ १०४ ॥
 १०५. अणहिल्लपुरे ऽवासीचक्रवर्तीयं नूतनः । श्रीमान् चासुपडराज्जात्यस्तत्रास्मिन् समये नृपः ॥ १०५ ॥
 अज्ञापयदिदं च श्रीविरूपानाथ एव तत् । प्रधानैस्त्रैर्नृपस्याय हर्षात् तत्रापयौ च नः ॥ १०६ ॥
 सत्कर्मणि चिकीर्षात्र कस्य नो महतेत्यसौ । विद्याय जीवरक्षायै वच्छासनमचीकरत् ॥ १०७ ॥
 आहूतश्च ततो राक्षा पुनरप्यावयी तदा । अणहिल्लपुरं वीरस्तत्रावोधानबोधयत् ॥ १०८ ॥
 15 आपार्यैत्वमतिमाऽस्य विदधे परमार्थिभिः । सुरभिर्वर्द्धमानाख्यैः सङ्घाभ्यर्थं महोत्सवात् ॥ १०९ ॥
 तत्र श्रीचलभीनाथः श्रीवीरममुमकितः । प्रत्यक्षीभूय धर्मार्थ्यां गृणीतस्त्याप्रवतः स्थितः ॥ ११० ॥
 परं क्रीडाभिरत्वेन नरं प्रेक्ष्य सञ्छन्नाम् । अवतीर्णस्य देहे च क्रीडते पीडया विना ॥ १११ ॥
 श्रीमान् वीरोऽपि तद् दृष्ट्वाऽवादीदेवं न सोमवम् । व्यन्तराधीश्व ! से केलिं मनुष्या असद्विण्णवः ॥ ११२ ॥
 एवं निबद्धते चातौ प्रभुणा स निषेधितः । तथाह मम सोपस्य फलं किमपि वात्र नः ! ॥ ११३ ॥
 20 ११४. उवाच 'प्रमुरानन्दात् तव सामर्थ्यमस्ति किम् । अष्टापदाचले गन्तुं श्रीशेनभयनोन्नते ॥ ११४ ॥
 स देवः प्राह ऋषिर्नो गन्तुं नावसितौ पुनः । तत्र सन्ति यतः सुरैः व्यन्तरेन्द्रा महाबलाः ॥ ११५ ॥
 अवस्थातुं न शक्नोमि तत्तेजः सोढुमक्षयः । याममेकं त्ववस्थाले चळं चेत् कौतुकं तय ॥ ११६ ॥
 अधिकं तु क्षुणं मित्र ! त्यमवस्थासत्तेऽथ चेत् । तत्तत्रैव भवानग्रागन्वाहं तु ध्रुवं हृदः ॥ ११७ ॥
 मुनौ तत्प्रतिपेदाने धवलं धवलं वतः । विठ्ठलारोहयत् तं च वसुधेष्टितमलम् ॥ ११८ ॥
 २५ क्षणेनैव ययौ तस्य गिरिर्गङ्गि स ऊर्गुगः । वृषादुच्चारयामास वैद्यद्वारे ततो मुनिम् ॥ ११९ ॥
 द्वारप्राञ्चालिकाजानुप्राञ्चालगुपिरानन्दरैः । तस्यौ मिलीय तत्रस्वदेवयोतिरसासहिः ॥ १२० ॥
 'गन्धुव्रतितोषोच्छ्रायं योजनयामविलसत् । चतुर्द्वारं महावैलमाद्यचक्रिविधापितम् ॥ १२१ ॥
 दृष्ट्वा प्रमाणवर्णञ्च प्रतिमास्ता यदो(यो)दितैः । एकैकस्मालमरुकाराच्छ्रुत्वा स प्राणमनुदा ॥ १२२ ॥
 प्रभावनाविधित्सायै नदभिज्ञानमानयत् । पंच शाल्यक्षतान् वस्मादग्रहीन्नाकिटोकितात् ॥ १२३ ॥
 30 निशायाः प्रथमे यामे चलितस्त्रीर्ययात्रया । ग्राम्यत् स पुनरायाच द्वितीये षष्टिकाधिके ॥ १२४ ॥
 सौरभामोदतः शालेरक्षवानासुपाश्रयः । विमानमिव सौवर्गं^{१०} सुमनःसङ्गतो यमौ ॥ १२५ ॥
 पृष्टे मुनिमिराहाव गुरुरष्टापदाचले । वन्दयथ्यं मुदा देवान् श्राद्धयेऽकथयंश्च वम् ॥ १२६ ॥
 वैले य मिलितः सद्गुः श्रीमान् श्रूयितः स च । आल्यापयन् महाधर्म्यं कौतुक्पापयो स च ॥ १२७ ॥

1 A 'मिष्टकनं' 2 N 'तुते वासी' 3 N 'वर्णं च' 4 N 'लक्ष्यरि' 5 N 'पुनर्य' 6 N 'वलयत्' 7 N 'विलसन्ते' 8 A 'गन्धु' 9 A 'D' शाल्यक्षतान् 10 N 'सौवर्गं'

तेनाकार्यामुद्युक्तोऽभाभिज्ञानं पुनराह च । चतुर्विंशतिसंख्यानां स्वभावाख्याततोऽर्थात् ॥ १२८ ॥

यथा हि—

ये घडला ये सामला ये रत्नुपलवन्न ।

मरगायवन्ना चित्रि जिण सोलस कंचणवन्न ॥ १२९ ॥

नियनियमाणिहिं कारविय भरहिं जि नयणाणंद ।

ते मंह भाविहिं वंदिया ए चउवीस जिणंद ॥ १३० ॥

राजाह खेष्टदेवानो स्वरूपकथने वरा । नास्ति प्रतीतिरस्माकमन्यत् किमपि कथ्यताम् ॥ १३१ ॥

अक्षतात् दर्शयामास 'निःसामान्यगुणोदयान् । वयं सौरभबिखारैरपूर्वान् मानवप्रजे ॥ १३२ ॥

ते द्वादशाङ्गुलायामा अङ्गुलं पिण्डविसरे । अवेष्यन्त सुवर्णेन महीपालेन ते ततः ॥ १३३ ॥

पूर्णं तु क क म क्ल स तेऽभूवंलदुपाधये । अपूव्यन्त च सङ्गेनाष्टादशप्रतिविम्वयन् ॥ १३४ ॥

एवं चातिशयोः सन्त्यक् सामान्यजनदुस्तरैः । श्रीमान् धीरगणिः सूर्यैर्विश्रपूव्यस्तदाऽभयत् ॥ १३५ ॥

१३. अन्यदा मन्त्रिणं धीरं रहः ग्राह महीपतिः । पूर्णादिष्टकमाश्रयाप्याद् राज्यं पालयतो मम ॥ १३६ ॥

मुमनोमण्डलाश्रेयो वचःसिद्धिकुलालयः । धीरो गुरुश्च मन्त्री च ममार्त्तान्दुविमुत्तुदः ॥ १३७ ॥

एकमिन्तान्दरोऽस्माकं 'महाभाषानिपन्धनम् । भुत्वा प्रतिविषेहीदं कसामेऽन्यस' कथ्यते ॥ १३८ ॥

अथाह धीरमन्त्रीसः स्वाभिन्नादिप्रयत्नां मम । क्रियते हृत्पलेत्येन किं मयाऽन्यदधीशिवः ॥ १३९ ॥

राजाह मम दृष्टान्तकान्तानां सम्भवे सति । स्वावो भवति गर्भस्य तत्र प्रतिविधिं कुरु ॥ १४० ॥

इत्यादिष्टो महाभासः श्रीमदीरमभ्योः पुरः । न्यजिह्वपत् ततः सूरिमूर्तिस्त स चामवीत् ॥ १४१ ॥

अभिमतवास्तेनै किंयतामभिपेचनम् । अवरोधपुत्तम्रीणां प्रजायन्ते मुवा यथा ॥ १४२ ॥

एवं च विहिते मन्त्रिभुज्जा पचने गुरोः । श्रीमद्वह्मभराजाद्या नरेन्द्रस्वामवत् सुताः ॥ १४३ ॥

१४. अष्टादशदशतीदेशो विहरन्नन्यदा प्रभुः । अगादुंचरिणीप्राभे भान्येवरत्नान्विते ॥ १४४ ॥

विशुद्धोपाधये तत्र स्थितो गत्वा निशागमे । व्युत्सर्गाय बहिःमेववनमाशिश्रिये मुदा ॥ १४५ ॥

परमारथरात्रायसद्वशाकरहीरकः । रुद्राग्निपः स तं दृष्ट्वा नमस्कृतेतिभक्तिः ॥ १४६ ॥

उवाच च श्रुते । मात्याः व्यापदप्रनसंकुले । इमंशाने श्राममध्ये न आगच्छ प्राप्तुकाधये ॥ १४७ ॥

विष्ट सोऽख्यात् सदाकर्ण्ये मुनिः ग्राह गुरोः सदा । कायोत्सर्गे बहिः शृण्व्यां कुर्वन्ति प्रभयस्ततः (?) ॥ १४८ ॥

आपेया माधुरी रानपुत्र ! श्रुत्येति सोऽगमत् । निजं धाम तत्तत्तत्त जंबूपायनमागमत् ॥ १४९ ॥

स सिखादयिपुत्रं द्रुक्कलान्यत्रोत्पत्तं तदा । वृन्तं तत्र कृमिं दृष्ट्वा शुक्यां धूजयत् शिरः ॥ १५० ॥

जगाद कमयः सुरुमाः फलेष्वपि यदाऽमवन् । अदृष्टं किमिव स्वायं निशदां हि विवेकिता ॥ १५१ ॥

आहूय प्राक्षणेः पृष्टैः प्रावधितं प्रदेशितम् । विशुद्धये द्वितन्मभ्यो देयः स्वर्णमयः कृमिः ॥ १५२ ॥

दभ्यो श्रुत्येति संरुत्स्य द्वितीयोऽपि कृमिर्मा । हन्तव्यो नावगच्छामि तवो धर्मगुणं हृदि ॥ १५३ ॥

प्रष्टव्यम्य विचारोऽयं कस्यापि क्षमिती मुनेः । प्रातर्जैतुनिं प्राममध्यमागतमानयत् ॥ १५४ ॥

एव। पमच्छ सन्वेदं गुरुर्विचारतोऽवदत् । जीवाः सर्वत्र तिष्ठन्ति द्विषा स्वावरजद्वमाः ॥ १५५ ॥

स्वापराष्टे परा-नीर-बहि-वात-महीरुहः । जहमाश्च परिश्रेयास्ते द्वि-त्रि-चतुरिन्त्रियाः ॥ १५६ ॥

पद्मेन्द्रियाः सुतादिष्वनरेन्द्रयिका अपि । गवसीनमभूपाद्याः स्वतन्नीलाम्बरोपगाः ॥ १५७ ॥

यतापविद्यया जीवापातो मूलकलारिकः । तत्परान्ते विपद्यन्ते यन्जीवाद्यत्र मूर्तिः ॥ १५८ ॥

धर्मः कृपेव जीवानां विवेकस्य । विचारय । इति संयमिनो वाचं स कृत्वा प्रत्यबुध्यत ॥ १५९ ॥
 सर्वं हित्वाऽप्रहीद् दीक्षामक्षीणश्रेयसे स च । शास्त्रेष्वधीतपूर्वीं च जैनागममवाचयत् ॥ १६० ॥
 महाविद्वान् स गीतार्थः क्रिया-ज्ञानद्वयेऽप्यभूत् । प्रदीप इव दीपेन गुरुणा समदीपितिः ॥ १६१ ॥
 श्रुतज्ञानात् परिह्राय स्वायुःपर्यन्तमन्यदा । गच्छभारं च शिष्येणे रुद्रे^१ श्रीवीरसूरयः ॥ १६२ ॥
 ५ श्रीचन्द्रसूरिरित्याख्यापूर्वकं ते न्यवेज्ञयन् । स्वयं तु योगरोधेन तस्थुर्तिष्कंपसञ्चरात् ॥ १६३ ॥
 हित्वा देहं जरद्वेहमिव दिव्यशुभं ययुः । श्रीवीरप्रभवो बोधशक्तैराधारतां गताः ॥ १६४ ॥
 वसु-बह्नि-निषौ (९३८) जन्म, प्रवं व्योम-वसु-भदे (९८०) ।

इन्द्र-जन्म-भदे (९९१) वर्षेऽवसानमभवत् प्रभोः ॥ १६५ ॥

गार्हपत्यं सनभयत् तस्य द्विचत्वारिंशत् समाः । एकादशप्रवेऽप्यायुषिपञ्चाशत्समा अभूत् ॥ १६६ ॥

१० श्रीवीरसूरेर्विदितं चरित्रं कर्णावतंसं कुरुताञ्च सन्तः ।
 उक्तकण्ठते श्रीजिनबोधिलक्ष्मीर्यथा महानन्दसुखप्रबोधा ॥ १६७ ॥
 श्रीचन्द्रप्रभसूरिपद्मसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-
 चन्द्रः सूरिरनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीभुवा ।
 श्रीपूर्वर्षिचरित्ररोहणगिरौ वीरस्य वृत्तं प्रभोः
 १५ श्रीप्रद्युम्नमुनीन्दुना विशदितः शृङ्गस्तिथीसंख्यया ॥ १६८ ॥

नवोऽयं प्रद्युम्नः शिवसहचरः प्रीतिमतुलां
 ददौ सन्तोषाय प्रकटरिपवे यो रतिमपि ।
 कथित्यक्षो^२ दापाश्रुतरुचिसखित्वं च मनुते
 शुभध्यानोपायं परिहृतमदादिः स जयतु ॥ १६९ ॥

20

॥ अं० १७१ अ० ५ । उमयं ३५११ अ० ५ ॥

॥ इति श्रीवीरगणिप्रवन्धः ॥

१६. वादिवेतालश्रीशान्तिसूरिचरितम् ।

पातु वो वा दि वे ता लः कालो दुर्मन्त्रवादिनाम् । शान्तिसूरिः प्रभुः श्रीमान् असिद्धः सर्वसिद्धिदः ॥१॥

व्याचिख्यासां तदाख्याने द्वेषे वद्वकिमावितः । अनुरूः सुरसेवातः किं न ज्योमाध्वजाङ्गिकः ॥ २ ॥

११. अस्ति श्रीगूर्जरो देशः कैलासाद्रिभिः श्रिया । धनदाधिष्ठितश्चाकमानसामानसद्गमः ॥ ३ ॥

अणहिल्लपुरं तत्र नगरं न गरप्रभम् । बचः प्रभु द्विजिज्ञानां यत्र सङ्गचनासृतेः ॥ ४ ॥

श्रीभीमस्तत्र राजासीद् धृतराष्ट्रभयक्षिपम् । सदाप्राज्ञार्जुनलोको लोकोत्तरपराक्रमः ॥ ५ ॥

भीचन्द्रगच्छविस्तारिशुक्रिमुक्ताफलस्थितिः । यारापद्म इति ख्यातो गच्छः स्वच्छधियां निधिः ॥ ६ ॥

सत्कारिभिर्यां पात्रं सुरयो गुणभूरयः । भीमद्विजयसिंहाख्या विख्याताः सन्ति विष्टे ॥ ७ ॥

भीमहंसपक्षैसस्य प्रत्यासन्नधयस्थिताः । मज्जलोकारविन्दानां बोधं विदधतेऽर्चयन् ॥ ८ ॥

तथा—

10

१२. श्रीपत्तनप्रतीचीनो लपुरप्यलपुस्थितिः । उन्नतायुरितिमाम उन्नतायुर्जनस्थितिः ॥ ९ ॥

तत्रास्ति धनदेवाख्यः श्रेष्ठो श्रीमालवंशाम् । अहंरुपद्वन्द्वसेवामधुरः कृती ॥ १० ॥

धनभीरिव मूर्तिश्चा धनश्रीस्तस्य मेहिनी । सत्पुत्रो भीमनामाऽभूत् सीमा प्रज्ञामभावताम् ॥ ११ ॥

कम्बुकण्ठच्छत्रं मौलिशपातुमुजविस्तरः । छत्रपद्मज्वालीर्णपामिपादसरोरुहः ॥ १२ ॥

सर्वलक्षणसंपूर्णः पुण्यनैपुण्यशेषधिः । विज्ञातो गुरुभिः सङ्गमारघोरैर्यतानिधिः ॥ १३ ॥

छत्रं चतुर्विहारेण मामममाम्यनुदयः । वृत्ते वितन्द्रविज्ञानविज्ञातमुमसम्भवाः ॥ १४ ॥

भीताभेयं प्रणम्याथ चले तस्य गृहं ययुः । अर्थबांचकिरे भीमं धनदेवसमीपतः ॥ १५ ॥

कृतपुण्योऽस्ति सत्पुत्रश्चेत् पूज्यायप्रसाधकः । इत्युक्त्वा प्रददौ पुत्रमनुद्रेहं च शर्मणि ॥ १६ ॥

यवं वैसाद्वृद्धातैरदीक्ष्यत शुभे दिने । भीमो मिथ्यादृष्टो भीम उदयप्रतिभावलः ॥ १७ ॥

शान्तिरित्यभिभा तस्य वैषेयस्य* व्यधीयत । सफलाः स फलाः आप पूर्वतङ्केतिता इव ॥ १८ ॥

समस्तशास्त्रपायोपिपारदृष्टाऽभवत् कृतात् । विचिन्त्येति निजे षष्ठे प्रभवत्तं न्यवेशयन् ॥ १९ ॥

छगच्छभारं विम्वल तत्र प्रायोमवेशनात् । प्रेत्यार्थं साधयामासुतोऽयं संस्तुतिसंज्ञतो ॥ २० ॥

१३. अणहिल्लपुरे श्रीमद्भीमभूपालसंसदि । शान्तिसूरिः* कवीन्द्रोऽभूद् वादिचक्रीति विदुस्तः ॥२१॥

जन्मदाऽव्यन्तिदेशीयः* किं ह सा र सतः कविः । ख्यातोऽभूद् धनपालाख्यः प्राचेतस इवापरः ॥२२॥

स गोरसे व्यदातीते साधुभिर्नानवर्धनात् । वैरबोध्यत तत्पूज्यश्रीमहेन्द्रगुरोर्गिरा ॥ २३ ॥

गृहीतदृढसम्पत्तयः कथां तिलकमञ्जरीम् । कृत्वा व्यजिह्वपत् पूज्यान् क एतां शोधविष्पति ॥ २४ ॥

विचार्य तैः सभादिष्टं सन्ति श्रीशान्तिसूरयः । कथां ते शोधविष्पन्ति सोऽयं वृत्तनमागमत् ॥२५॥

वदा च सूरयः सूरिवत्त्वस्मरणवत्तराः । देवतावसरे ध्यातलीना आसन् भग्नन्तरा* ॥ २६ ॥

प्रतीक्ष्याणां प्रतीक्षायामुपयुक्तः कवीधरः । नूतनाप्ययनं शिष्यनेकमद्भुतमञ्जरीत् ॥ २७ ॥

तथा हि—

30

खचरागमने खचरो हृष्टः खचरेणाङ्कितपत्रधरः ।

खचरं चरं खचरश्चरति खचरमुखि । खचरं पश्य ॥ २८ ॥

1 N 'जुतभीरो' 2 N 'कैलाश' । 3 A B विषेयस्य; 'विनयस्थल' इति D टिप्पणी । 4 N 'सुरे' 5 N 'अन्यदा-
विदेशीयः' 6 N 'मर्तरे' ।

इदं व्याख्यादि चेद् वेत्ति लघु^१ षण्डितमण्डनः । इत्याकर्ण्य स च व्याख्यादिदं श्रुत्तमकुल्लूतः ॥ २९ ॥
 श्रुत्वेति 'स कविस्वामी प्राह इष्ट इदं कियत् । श्रीशान्त्याचार्यहस्तस्य प्रभावो बहुहीदयते ॥ ३० ॥
 वपन्यासं प्रतिष्ठायास्तत्र सर्वज्ञ-जीवयोः । ऊर्जस्तिगर्जिपञ्चन्यध्वनिना विदधेऽयं सः ॥ ३१ ॥
 सिंहासनमलङ्कके गुरुभिक्षावदाशु तैः । अपरो मातृकापाठोचितशिष्यस्तथैव च ॥ ३२ ॥
 5 इदानीं किं कृतं वत्स ! स्वभावप्रपन्नानां त्वया । स प्रादनेन यत्कोटं तत्सर्वमवधारितम् ॥ ३३ ॥
 वदेति प्रभुभिः श्रोत्रे निखान्ध्वानपीरगीः । एज्जपाहातिकुमाहव्यूहसंहरणप्रहः ॥ ३४ ॥
 श्रुत्वेति घनपालोऽपि चमत्कारातिपूरितः । उवाच भारती किं नु प्राप्ता वालर्पिरुपतः ॥ ३५ ॥
 प्रेयष्यं मया सार्धममुनेव धियां निधिम् । गुरुसन्देहसन्दोहसंलदम्भोलिभिन्नम् ॥ ३६ ॥
 जय ते सूर्यः श्रोत्रुः कालोऽस्य पठितुं सतः । छिद्यप्रमाणशास्त्राणि परग्रन्थेष्वधीतितः ॥ ३७ ॥
 10 पात्रं चेष्टाक्षपायोर्वैर्वादिक्कटोलितं मवेत् । इत्याशा मलतो नायमध्यावाद् व्यतिरिच्यते ॥ ३८ ॥
 सिद्धसारस्वतो विद्वानथोचे प्रभुभिर्भुवम् । देवः शृङ्गारणीयोऽयं मालवः लक्ष्मामनुजेः ॥ ३९ ॥
 इत्याकर्ण्य प्रभुः श्रोत्रे चेन्मिर्न्योऽयमत्र यः । आप्रष्टव्यस्तदा स ह्यः प्रधानाचार्यसङ्गवः ॥ ४० ॥
 १४. तत्तत्तदनुमत्ता तेष्वन्तिदेशो व्यजीहरत् । हृत्वा श्रीभीमभूपालप्रधानैः सपरिच्छदैः ॥ ४१ ॥
 पथि सङ्घर्षां तेषां निशि सङ्गत्य भारती । आदेशं प्रददे वाचा प्रसादातिशयवृद्धा ॥ ४२ ॥
 15 स्व-स्वदर्शननिष्णाता ऊर्ण्य हस्ते त्वया कृते । चतुरङ्गसमाप्यंश्च विव्रिचिपन्ति वादिनः ॥ ४३ ॥
 सक्रोशं योजनं धारानगरीतः समगमत् । तस्य तत्र गतस्य श्रीभोजो हर्षेण संमुखः ॥ ४४ ॥
 एकैकवाहिविजये पणं संयिदधे तदा । मदीया वादिनः केन जय्या इलभिसन्धितः ॥ ४५ ॥
 लक्षं लक्षं प्रवास्यामि विजये वादिनं प्रति । गूर्जरस्य बलं वीर्यं धेवभिक्षोर्मया भुवम् ॥ ४६ ॥—युगम् ।
 विश्वदर्शनपावीन्द्रात् स राहाः पर्यदि स्थितः । जिग्ये चतुरशीर्तिं च स्वस्वभ्युपगमस्थितान् ॥ ४७ ॥
 20 अजैरीदूर्ध्वहस्तेन प्रलेकं प्रतिवासरम् । अनयासादसौ सारवष्ठा न्यायैकविष्टयीः ॥ ४८ ॥
 लक्ष्मांस्तत्संख्याया दत्त्वा ह्रव्यस्वाध महीपतिः । सत आह्लास्य तत्कालं सिद्धसारस्वतं कविम् ॥ ४९ ॥
 ततोऽनुपपुत्ते तं स भीतो ब्रज्यव्ययादतः । पंचकोटिष्वयप्राप्तो वाविपंचसतीजये ॥ ५० ॥
 किं नामानुष्य जैनपैर्धनपालस्ततोऽप्रवीत् । शान्तिरित्यभिधा सूरस्य श्रुत्वेति मूपतिः ॥ ५१ ॥
 शान्तिनाम्ना प्रसिद्धोऽसि वै वा लो वादिनं पुनः । ततो बार्द निषेप्यासौ सम्मान्यावः प्रदीयते ॥ ५२ ॥
 25 तत्त्व (१) कथाशोधकलेन नामुभय विदुष्ये । अन्यथा मत्सर्भां भित्वा को वालस्तवविग्रहः ॥ ५३ ॥
 स्युः पञ्चदश लक्षेण सहस्रा गूर्जरावने । एवमङ्केऽयं तज्ज्ञो लक्षद्वयदशकं ततः ॥ ५४ ॥
 तथा पठिसहस्रात्र मया दत्तास्ततोऽधुना । कथा शोधयितव्याऽऽशु धनपालधियानिबेः ॥ ५५ ॥
 पर्यालोच्येति तेनात्र स्थापिताः शान्तिसूरयः । लक्षैर्द्वंद्वशमितत्र देशे चैत्यान्यवीकरत् ॥ ५६ ॥
 अवशिष्टास्तथापठिः सहस्रा मूपदत्ततः । थारापद्गामिचद्वे प्रहिलाः प्रभुभिक्षात् ॥ ५७ ॥
 ३३ तत्रसाक्षिप्रभोश्चैले मूलनायकवागतः । तैर्देवकुलिकाऽकारि सशालश्च रथो महात् ॥ ५८ ॥
 कथा च धनपालस्य तेरोऽप्यत निस्तुपम् । वा दि वे ता ल विरुदं तदेपां प्रददे वृषः^{२०} ॥ ५९ ॥
 कवीश्वरानुयावाद्य गूर्जेरेशधरावधिः । प्रत्याह्लास्य वे प्रापुः पत्तनं श्रीनिकेतनम् ॥ ६० ॥

1 N तस्य^० । 2 N श्रुत्वेति । 3 N च । 4 N 'पायोभिः' । 5 N 'इष्टमः' हृत्वा । 6 N हृत्वा । 7 N श्रुत्वेति ।
 8 N देशे । 9 N 'चतुःपतिः' । 10 B N बादिनेतालविष्टं सूरिणां प्रददे वृषः ।

१५. अग्रे च तत्र वास्तव्यजिनदेवस्य भीमवः । भेष्टिनस्त्रनयः पद्मानामा दष्टो महहिना ॥ ६१ ॥

माभिकैः सर्वपक्षीयेर्मौपघविनृम्मितैः । अत्ययं प्रतिकारेषु कृतेष्वपि न सञ्चितः ॥ ६२ ॥

तत उदात्तव गर्तायां निक्षिप्तः स्वजनैः सह । सर्पदष्टव्यवस्थेयं पुनरुज्जीवनाशया ॥ ६३ ॥

इति विहायिते शिष्यैर्जिनदेवगृहेऽग्रामम् । सम्बोधनार्थमाचल्युरय ते प्रभवस्तदा ॥ ६४ ॥

दष्टं दर्शयतास्माकं प्रकाश्य क्षितिमप्यवः । जिनदेवस्तदाकर्ण्य भ्रमज्ञाने वैः समं ययौ ॥ ६५ ॥

मुवमुत्सया तस्मिन् दक्षिते गुरवोऽभूतम् । तत्त्वं स्मृत्वाऽस्पृश्यन् देहं दष्टश्चासौ समुत्थितः ॥ ६६ ॥

गुरुपादौ नमस्कृत्य पद्माः पद्मनिमाननः । ग्राहार्हं गुरवः सस्वजनाः कथमिहगमन् ॥ ६७ ॥

प्रतवृत्ते कथिते सद्यो जिनदेवेन हर्षितः । उत्सवाद् गुरुभिः सार्यं स स्वं निलयमागमन् ॥ ६८ ॥

तत्पित्रान्मन्त्रितः पूज्या निजमाश्रममाययुः । गुरुर्वेद्मगातश्चोपकर्त्ता प्रापेव केन सः ॥ ६९ ॥

१६. अथ प्रमाणशास्त्राणि शिष्यान् द्वात्रिंशत् वदा । अध्यापयन्ति श्रीशान्तिसूर्यश्चैलसंस्थिताः ॥ ७० ॥

सूरिः श्रीमुनिचन्द्राख्यः भीनङ्गुलपुरादगात् । अणहिल्लपुरे चैलपरिपाटीविधितस्या ॥ ७१ ॥

संपत्संपत्तिरन्यश्रीश्रीसंपत्कजिनालये । नत्वा श्रीवृषभं सूरिवृषभं प्राणमत् ततः ॥ ७२ ॥

प्रमेया दुःपरिच्छेद्या मौल्लकंसमुज्जवाः । तेनावधारिताः सर्वेऽन्यप्रमाणवगाहिताः ॥ ७३ ॥

अपुस्तकः स ऊर्ध्वस्थो दिनाम् । पञ्चदशाऽष्टणोत् । तत्रागस्य वदध्यापय्यानधीरमनास्तदा ॥ ७४ ॥

बहुसाः कथ्यमानेऽपि प्रमेये दुर्घटेऽन्यदा । छात्रेष्वनधिगच्छत्तु पूज्या निवेदमागतम् ॥ ७५ ॥

भसिते^१ हुतमित्युक्त्वा गुणोऽत्र निःशङ्कमुः । तदा श्रीमुनिचन्द्राख्यः सूरिः पूज्यान् व्यजिज्ञपत् ॥ ७६ ॥

समुत्तराः पाठका ये प्रप्रश्नापलोभताः^२ । किं वदन्ति व पश्चात् पुरा गुरुपुरस्कृताः ॥ ७७ ॥

अपरो षड्द्विपायातः सर्वपातुपलक्षितः । सोऽपि किं लभते वक्तुं नवेत्यादिज्ञत प्रभो ! ॥ ७८ ॥

मुत्वेति ह्यमल्कारि सङ्घः प्रभवोऽवदन् । प्रक्षायां पक्षपातो नः शिष्याणां नान्यदेतुषु ॥ ७९ ॥

इतोऽह्नि पोढोऽतीते यद् व्याख्यातं सुदुर्घटम् । अस्माभिसदभिप्रायादुपोक्तं मुविषेचनम् ॥ ८० ॥

निशानज्येलेसौ प्राक्षस्तदधीतदिनायभिः । सर्वेष्वहस्तु यथोक्तं तद्वक्तव्यं यथातथम् ॥ ८१ ॥

सद्यश्च तेयं व्याख्यातं परमातोः सुदुःश्रवम् । सर्वांशुवादसंवादभवादीद् विशदं ततः ॥ ८२ ॥

श्रीशान्तिसूरिभिक्षोपपोषतः परिपस्त्रजः । श्रोत्रे च संनिवेश्याङ्गे रत्नं रेणुवत् भवान् ॥ ८३ ॥

यत्त ! प्रमाणशास्त्राणि पठाशठमविर्मन । पार्थे नन्ददेहस्य लाभमत्र गृह्ण भोः ! ॥ ८४ ॥

पुनर्व्यसपयत्^३ सूरिर्मुनिचन्द्रः^४ प्रभो ! कथम् । अध्येयं स्नानकामाये दुष्प्रापं स्नानमत्र यत् ॥ ८५ ॥

ततस्ते ढंकशालायाः पश्चाद्गो समर्पयन् । आश्रयार्थं गृहं चाद् आदपाधोद् विदूषणम्^५ ॥ ८६ ॥

पद्दर्शनप्रमाणानां शास्त्राप्येष्टशतोऽय सः । अध्येष्ट तापक-ज्ञात्रोयोगो दुर्लभ ईदृशः ॥ ८७ ॥

ततः सुपिहितानां हि साधूनामाश्रयाः पुरे । वमूवुरत्र संवित्त्वा^६ सर्वसङ्घचरित्रिणाम् ॥ ८८ ॥

च च रा ध्य य न ग्रंथ टी का श्रीशान्तिसूरिभिः । विदधे वादिनामेन्द्रसम्प्रागदमनीतमा^७ ॥ ८९ ॥

शिष्येण मुनिचन्द्रस्य सूरिः श्रीदेवसूरिणा । तन्मध्यत उपन्यस्तस्त्रीनिर्वाणबलादिह ॥ ९० ॥

पुरः श्रीसिद्धराजस्य निजो वादे दिगंवरः । वदीयवयसां निष्ठा^८ विद्वदुःसायसाधिका^९ ॥ ९१ ॥

१ N 'व्यवस्था' । २ N 'जीवनाश्रयः' । ३ N 'हर्षितः' । ४ N 'मन्त्रितः' । ५ N 'दिनानां च दत्ता' । ६ N 'भस्मि' । ७ N 'प्रमाणलोभताः' । ८ N 'उपगुरु' । ९ N 'रत्नोद्' । १० N 'व्यजिज्ञपत्' । A 'विज्ञपयत्' । ११ N 'वन्दयतो' । १२ N 'विमृशन्' । १३ N 'B चेष्टसा' । १४ N 'दयनी हि सा' । १५ N 'निष्ठा' । १६ A 'तापम' ।

१७. अयान्येषुर्जिते धर्मे धनपालेन मालवे । एक एव महीपति कवित्वमिति मानिते ॥ १२ ॥

श्लोके च धनपालेन युषोऽप्यहिल्लपत्तने । अस्ति श्रेयाम्बराचार्यः शान्तिसूरिः परे न हि ॥ १३ ॥

दितैः कियन्निरभ्यागात् तं द्रष्टुं धर्मकोविदः । स्वर्गीश्वर्यसर्वस्वहरं श्रीपत्तनं पुम् ॥ १४ ॥

थारापद्रमहाचैत्यप्रत्यासन्नमठं ततः । शुक्लापादपद्महंसो बुधदर्शनकौतुकी ॥ १५ ॥

5 तदानीं ॥ प्रभुर्देहे कण्ठपीडित औपधम् । विमृश्यं पितृद्वारापरिरुद्धचित्तंशुकः ॥ १६ ॥

संवीक्ष्य कुञ्चिकाछिद्राभ्यापितं यतिभिर्गुरुम् । दृच्छयेव विज्ञेयं धर्मो ध्यात्वेति तं जगौ ॥ १७ ॥

‘कस्त्व’मनोत्तरं सूरिः प्रादाद् ‘देव’ इति स्फुटम् । ‘देवः क’ इति तत्राशे त्व’हमि’त्युत्तरं ददौ ॥ १८ ॥

‘अहं क’ इति प्रच्छायां ‘श्वे’ति वाचनबोधतः । ‘आ क’ एवाटसि प्रभे ‘त्वमि’त्युत्तरमातनोत् ॥ १९ ॥

पुनः ‘त्वं क’ इति प्रभे चित्तीर्णं प्राग्बहुचरम् । तयोश्चक्रमेतद्वि जडोऽन्यमनन्तवत् ॥ २० ॥

10 तत्रममल्लतः सोऽभूद् द्वार उद्वटिते सति । स तत्रचोपमूढग्रन्थाभ्यासोपन्यासमातनोत् ॥ २०१ ॥

वितण्डावितरे चात्र श्रीशान्त्याचार्यं वज्रगौ । ‘कृतसर्वानुवादोऽत्र प्रसिद्धां विवादिनम् ॥ २०२ ॥

समापय निजं वेपं योगपट्टाविकं तथा । अङ्गचेष्टाः समस्तास्ते विधीयन्ते तथा ॥ २०३ ॥

तथा कृते च सर्वत्र धर्मोऽवाचयित्विस्मितः । पादावस्य प्रणम्याह नाहमीतो’ भवजये ॥ २०४ ॥

मुपस्वमेव च श्रीमन् ! धनपालोदितं वचः । प्रतीतमेव मणिते वादक्षिमन्त्रं वदेत् ॥ २०५ ॥

11 इत्युक्त्वा प्रययौ स्थानं निजं स निरहंकृतिः । अहंकारभियां नामाभिचारपरमौषधिः ॥ २०६ ॥

१८. अथ द्रविडदेशीयोऽन्यदा वारी समागतम् । अन्यकं भैरवास्त्रन्दानुत्तरं ‘किमपि भुवन् ॥ २०७ ॥

प्रभवस्तस्य भागवतमहिमा जपि कौतुकात् । भित्तिले चोटके ह्यं द्रव्याभिदधिते स्फुटम् ॥ २०८ ॥

वद त्वमन्यदेशीयवादिना सह सङ्गतम् । अन्यकवादी पशुवद् योग्योऽयं विद्वेगाकृतेः ॥ २०९ ॥

वदतीत्ये प्रभो सांक्रामिकसारस्वतोचरे । गुरुरङ्गमपतिरुत्तिसरकं साऽवदद् भुङ्गम् ॥ २१० ॥

20 वदस्त्वैवैतनेः कष्टादप्यशक्यलुपादिभिः । तथा निरुत्तरः पश्चात्कारं ह्यं तेन कम्पितः ॥ २११ ॥

गते निर्विचारेऽपि कष्टा कांदिशीके जनोऽवदत् । अस्मिन्नापि आत्मन्यो वारी याग्वैवतानरात् ॥ २१२ ॥

१९. विहारं कुर्वतां तेषां थारापद्रपुरेऽन्यदा । देवी श्रीनागिनी व्याख्याश्रणे निजं समुद्रकृति ॥ २१३ ॥

तत्पट्टे वासनिक्षेपमासनायाय ते न्ययुः । देव्या सह गुरोस्तस्य समयोऽयं प्रवर्तते ॥ २१४ ॥

अन्यदा वासविशेषं वैचित्र्यात् ते विसमरः । आसने प्रेषणे चात् ऊर्ध्वस्था सा चिरं सिता ॥ २१५ ॥

25 ध्यानस्थानां निद्रामध्ये सद्यो देवीस्तल्पिणी । अभ्येमठमुपाकम्भप्रदानायाययी तदा ॥ २१६ ॥

द्योतं सुरयो दृष्टा स्त्रियं चातिरतिस्मितम् । प्रवर्तकं मुनिं प्रोचुर्नातं प्राप्ताऽत्र किं गुणे ॥ २१७ ॥

वेदवद् नेति तेनोक्तोऽवदद् देवी स्वयं तथा । वासाढ्यान्ममाद्याही सद्यथायूषसंस्थितेः ॥ २१८ ॥

मुवस्थानमयाह्वानां मूयाचेद् बोधिं विलुतिः । आयुः यन्मासक्षेपं तद्विज्ञानादवः प्रभोः ॥ २१९ ॥

स्वागच्छसंस्थितं कृत्वा प्रेक्ष्य पथ्यं विपद्यत तत् । ह्यते भगोचिर्तं सेतुत् ॥ काष्ठविशेषानं प्रभोः ॥ २२० ॥

30 इत्युक्त्वाऽन्तर्हिवायां च देव्यां प्रातर्निजं गणम् । सङ्घं च मध्यस्थित्वा द्वात्रिंशत्सत्याग्रमन्ययः ॥ २२१ ॥

मुपीश्वरास्त्रयः सुरिपदे तेन निवेशिताः । श्रीवीरसूरिः श्रीशालिमद्रः ॥ सूरिस्त्रयापरः ॥ २२२ ॥

श्रीसर्वदेवसूरिश्च मूर्ता रत्नप्रवीव सा । सद्गुचालकृत्वा धीप्यमाना सत्तेजसा धमौ ॥ २२३ ॥

नामूत् श्रीवीरसूरिणां कर्मचिन्त सूरिसन्ततिः । तेषां राजपुरिमासे भीमेभिः साधवं ययुः ॥ २२४ ॥

1 N चोटकः । 2 N सेतुत् । 3 N कृतः धर्मः । 4 N तथा तथा । 5 N श्रीते । 6 B N ‘अन्तर्हिवायां’ A वादान्तरं किमपि न मुम् । 7 D स्त्रियं । A स्त्रियं । 8 N स्त्रियम् । 9 N वेपीदे । 10 N काष्ठं विशिष्टं । 11 D वीरमद्रः ।

शाताद्वये परे विद्वत्कोटीरपरिवारिते । सूरयोऽद्यापि वर्त्तन्ते संचोद्धारधुरन्धराः ॥ १२५ ॥
 श्रीशान्तिसूरयः श्रीमदुल्लसन्तचलं प्रति । यशोभिधानमुभाद्वसुवसाहेन संगताः ॥ १२६ ॥
 कृत्वा प्रयाणमल्पैश्च दिनेन गिरिमभ्ययुः । श्रीनेमि हृदये ध्यात्वा चक्रुः प्रायोपवेशनम् ॥ १२७ ॥
 धर्मप्रयानाग्निनिर्दग्धमवार्तिविततैषसः । अज्ञातश्रुतृषामिन्द्राप्रभृत्यन्तःप्रतीतयः ॥ १२८ ॥
 समाधिता व्यतीत्याथ दिनानां पञ्चविंशतिम् । वैमानिकसुरावासमधिजगमुर्जगन्नावाः ॥ १२९ ॥ 5

श्रीविक्रमवत्सरतो वर्षसहस्रे गते सप्तपणवतौ (१०९६) ।
 श्रुचिसितिनवमीकुजकृत्तिकासु शान्तिप्रभोरभूदस्तम् ॥ १३० ॥

इत्थं श्रीशान्तिसूरैर्यरचरितमिदं वादिवेतालनाम्नः
 पूर्वश्रीसिद्धसेनप्रभृतिसुचरितव्रातजातानुकारम् ।
 अद्यप्रातीनविद्वज्जनपरिणतामादधानं^१ (१) अभिये स्ता- 10
 न्नन्धाद्याचन्द्रकालं विबुधजनशतैः सम्यगभ्यस्यमानम् ॥ १३१ ॥

श्रीचन्द्रप्रभसूरिपदसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-
 चन्द्रः सूरिरनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीशुभा ।
 श्रीपूर्वर्षिचरित्ररोहणगिरौ शृङ्गोज्ज्वलत् पोडशः
 श्रीप्रद्युम्नमुनीन्दुना विशदितः श्रीशान्तिसूरिप्रया ॥ १३२ ॥ 15

॥ अथ १३६, म० ९ । उभयं ३६४६, जहर १७ ॥

॥ इति श्रीवादिवेतालप्रबन्धः ॥

१७. श्रीमहेन्द्रसूरिचरितम् ।

११. श्रीमहेन्द्रसूरिभ्यो नमस्कारं प्रशास्यहे । सर्वकारमिवागप्यपुण्यपण्यसिरीकृतौ ॥ १ ॥
 श्रीमतो धनपालस्य सालस्यः को गुणस्तुतौ । यस्याविचलविधासे ब्राह्मी तथ्यवचःकृमा ॥ २ ॥
 आद्यः स धनपालः स्वात् काल आन्तरविद्विषाम् । यद्विद्विरेव सिद्धाज्ञा मिथ्यात्वगरलच्छिदे ॥ ३ ॥
 5 वदुत्ते धाचमाधास्ये दास्ये विष्टन् गुरुकमे । विधास्ये स्वस्य नैर्मल्यमादास्ये जन्मनः फलम् ॥ ४ ॥
 अस्त्यवन्त्यभिधो देशो देशोनं बाडघासुत्तम् । यस्य येन वसन्त्यत्र कुलानि नवमोगिनाम् ॥ ५ ॥
 आधारः पुरुषार्थानां पुरी धाराऽस्ति यत्पुरः । दानकल्पद्रुवाहुत्वावसारा साऽमरावती ॥ ६ ॥
 तत्र धीभोजराजोऽस्ति राजा निर्व्याजवैभवाः । अवैरं यन्मुद्याम्भोजं भारती-श्रीनिवासयोः ॥ ७ ॥
 यद्यज्ञः स्वर्णदीतीरे प्रवृत्तन्योमविद्वेषे । विधिः पूजाविधौ नालिकेरयद्रिषुमादये ॥ ८ ॥
 10 १२. इत्यत्र मध्यदेदीपसंकाश्यस्थानसंशयः । देवार्पितस्ति देवर्षिप्रभावो भूमिनिर्जरः ॥ ९ ॥
 यस्य श्रीसर्वदेवाक्यः सृजन्मृतसंक्रियः । आसृण्वनिष्ठया यस्य सुष्टाः शिष्टा विशिष्टया ॥ १० ॥
 यस्य पुत्रद्वयं जज्ञे बिभेक्षोरचितकर्मम् । आषाः श्रीधनपालाक्यो द्वितीयः शोभनः पुनः ॥ ११ ॥
 तत्रान्यदाऽऽययो वान्द्रगच्छपुष्करभास्करः । श्रीमहेन्द्रभुः पारट्या धृतपयोनिषे ॥ १२ ॥
 जनानां संशयोच्छेदमादधद् व्याक्यया तथा । विक्षुतः सर्वदेवेन द्विजराजेन स धृतः ॥ १३ ॥
 15 स पास्वोपाधये प्रायादुषितं मानितम् तैः । विनश्यमहोरात्रं वयैवास्यात् समाधिना ॥ १४ ॥
 पत्रच्छ प्रभुरायेवं परीक्षाहेतवे हि नः । सुभियो धूयमायाथ कार्यं वाप्यस्ति किंचन ॥ १५ ॥
 स्वयंभुयोऽपरा मूर्तिः प्रादासौ द्विजसत्तमः । महात्मनां हि साहाय्यवीरस्ये सुकृताजर्जनम् ॥ १६ ॥
 कार्यं नः किञ्चिदप्यन्यदस्ति तत्रार्थिनो वयम् । रहस्यं 'यद्व्याक्येवमित्येतां गुणोदये' ॥ १७ ॥
 स्थित्यैकान्ते प्रभुः प्राह व्यास यत् कथनोचितम् । इति धृत्वा जगादासौ पिता नः पुण्यवानमृतम् ॥ १८ ॥
 20 राजपूज्यस्ततो लक्ष्मिर्दानं प्रापदत्तौ सदा । गृहे मम निषेः शङ्का वृणाविलसितं हृदः ॥ १९ ॥
 तं सर्वज्ञातविशाना यूयं यदि मनोपरि । अनुग्रहप्रिया कयात परोपकरणोद्यताः ॥ २० ॥
 ब्राह्मणः सङ्गुट्पन्नस्तत्तन्नैः सह खेलति । दानभोगोद्यतः धीमन् प्रसीद प्रेक्षयस्व तत् ॥ २१ ॥—गुणम् ।
 सूरिर्निष्ठय कलाशौलभं शिष्योत्तमस्य सः । आह सम्पद् अवत्कार्यं विधास्यामो धियां निषे ॥ २२ ॥
 परं नः किं भवान् दाता रहः कथ्यं हि नस्तथा । सामिस्वामिन् । समस्तस्य दास्यामि तव निश्चितम् ॥ २३ ॥
 25 अहं स्वराजि भावक्यसुतोऽयं समाददे । साक्षिणोऽत्र विधीयन्तां द्रव्यव्यतिकरो ह्ययम् ॥ २४ ॥
 व्याख्याता वेदवेदाङ्गशास्त्रेषु निवर्त्य कथम् । वदाम्यत्र तयाप्यस्य विधासाय प्रभोरिदम् ॥ २५ ॥
 साक्षीहृत्स्व तवस्तत्रस्थितान् मेने गुरुस्तदा । हृष्टेन गृहमागत्य पुत्रयोजगदे तथा ॥ २६ ॥
 गुणेऽहि सूरिमाहात्म्यं शान्ताञ्जाल्या स तद्भवम् । निश्चित्योवाच तद्भवं खानयित्वाऽऽप स द्विनः ॥ २७ ॥
 पत्नारिशसुवर्णस्य दृष्टलक्ष्मा विनिर्ययुः । दृष्टेऽपि निःसृष्टोत्तंसः सूरिः स्तोषामयं ययौ ॥ २८ ॥
 30 भीमतः सर्वदेवस्य महेन्द्रस्य प्रमोक्षया । दान-ग्रहणयोर्वीदो वषं यावत् वदाऽभवत् ॥ २९ ॥
 अन्यदा सत्यमन्धत्वाद् ब्राह्मणः सूरिमाह य । देवद्रव्येऽत्र ते कृते स्वगृहं प्रविशाम्यहम् ॥ ३० ॥
 सूरिः प्रादाभिरुचितं ग्रहीष्ये वचनं मम । भवत्विदं ततो मितं गृहान् स्वं द्विजोऽयदत् ॥ ३१ ॥

~ 1 N देव च छन्दस्य । 2 N नृत्तविषयः । 3 N स्वयंभुवः पत् । 4 N वदन्, A वदितम् । 5 A 'देवः ।
 6 A D निवेदय । 7 N वदन् । 8 B दानाग्रहणम् । 9 N प्रादाभिरुचितं ।

- सूरिराह सुतद्वन्द्वाद् देहोक्तं नन्दनं भग । सत्यप्रतिज्ञावाचेत् ते न वा गच्छ गृहं निजम् ॥ ३२ ॥
 इतिकर्तव्यतद्भूतो द्विजः कष्टेन सोऽवदत् । प्रदास्यामि तवो वेश्म निजं चिन्तातुरो ययौ ॥ ३३ ॥
 तत्रानास्तृतद्वयां शिष्येऽसौ निद्रया विना । दृष्ट्वा धनपालेनागतेन नृपसौधतः ॥ ३४ ॥
 विषादः किंनिमित्तोऽयं नन्दने मयि तिष्ठति । यथादिष्टकरे तत् त्वमाख्याहि मम कारणम् ॥ ३५ ॥
 ततः प्राह पिता वत्स ! सत्पुत्रा हि भवाद्यष्टाः । पित्रादेशविधाने स्फुटिदृग्माहाभिसन्धयः ॥ ३६ ॥ 5
 शृण्वतः पितरं पतिं नरकादुद्धरत्यय । सद्गतिं च प्रदत्ते यो वेदे श्लोकः सुतः स च ॥ ३७ ॥
 श्रुति-स्मृति-पुराणानामभ्यासस्य कुलस्य च^१ । फलं तदेव शुभार्कं यद् शृणादस्मदुद्धृतिः ॥ ३८ ॥
 ततः शृण्वधधानान् त्वं सन्ति जैना भद्रपयः । महेन्द्रसूरयो यत्ने द्रव्यमीदृक् प्रदर्शितम् ॥ ३९ ॥
 यथाभिरुचितं चैवानुर्धेयं प्रतिश्रुतम् । ततः पुत्रद्वयादेकं याचन्ते करवे हि किम् ॥ ४० ॥
 सङ्कटावसुतो वत्स ! त्वयैव ह्यनुना वयम् । मोक्षयामहे तत्क्षेपां शिष्यो मत्प्ररणाद् भव ॥ ४१ ॥ 10
 कोपगमं तदाह श्रीधनपालो विधां निधिः । ततोक्तं भयवा यादह्न् नेष्टक् कोऽप्युचितं यदेत् ॥ ४२ ॥
 सांकाश्यस्यानसंकाशा वयं यणेषु पारिताः । चतुर्वेदविदः साङ्गपारायणश्रुतः सदा ॥ ४३ ॥
 तथा श्रीसुखराजस्य प्रतिपन्नसुतोऽभवत् (ऽभवम्^२) । श्रीभोजपालसौहार्दभूमिभूमिसुरो ह्यहम् ॥ ४४ ॥
 तत्पूर्यजानिह स्त्रीयान् पुत्रो भूत्वा प्रपातये । श्रद्धे पतितशूद्राणां दीक्षया ह्यवगीतया ॥ ४५ ॥
 एकस्त्वमृणतो मोक्ष्यः पालाः सर्वेऽपि पूर्वजाः । इमं कुण्डवहारं नापास्ये^३ सज्जननिन्दितम् ॥ ४६ ॥ 15
 कार्येणानेन नो कार्यं भग्नं स्मरुचितं कुरु । तावन्मित्रवन्मत्सुं स तस्मादन्यतो ययौ ॥ ४७ ॥
 अद्युत्प्लुताशोऽसौ निराशो गुरुसङ्कटे । यावदस्ति समायावत्तावदागतं सुतोऽपरः ॥ ४८ ॥
 पृष्ठलेनापि वैद्येऽत्र निमित्तं स तदाऽवदत् । धनपालेन कुत्रापि कार्यं प्रतिहता वयम् ॥ ४९ ॥
 भवान् धालस्ततः किं तु तत्र प्रतिविधास्यते । गच्छ स्वकर्मभोक्तारो भविष्यामः स्वलक्षणैः ॥ ५० ॥
 निराशं वाक्यमाकर्ण्य तस्मिन्नुः श्रोभनोऽवदत् । मा तात ! विहृष्टो भूया मयि पुत्रे सति ध्रुवम् ॥ ५१ ॥ 20
 धनपालो राजपूज्यः कुटुम्बभरणक्षमः । निश्चितस्तत्प्रसादेन भवताविष्टमाचरे ॥ ५२ ॥
 वैद्-स्मृति-श्रुतिलोमपारगः पण्डितोऽग्रजः । कृत्वाकृत्येषु निष्णातः स वेवेक्तु यथारुचि ॥ ५३ ॥
 अहं तु सरलो वात्स्यादेतदेव विचारये । पित्रादेशविवेरन्यो न धर्मस्तनुजन्मनाम् ॥ ५४ ॥
 अत्र कृत्यमकृतं वा निवाहं गणयाम्यतः । कूपे क्षिप निषादानां मामपेयं यथारुचि ॥ ५५ ॥
 श्रुत्येति सर्वदेवश्च तं यादं परिपश्यजे । वाग्दानमोचयित्वा त्वं समुद्धर महामते ! ॥ ५६ ॥ 25
 ततः प्रागुक्तकार्यं तच्छ्रुत्वितोऽसौ सुतोचमः । अतिहर्षान् ततः प्राह कार्यमेतन् प्रियं प्रियम् ॥ ५७ ॥
 श्रीजैना मुनयः^४ सत्त्वनिधयस्तपमोऽवलाः । तत्संनिधाववस्थाने सद्गम्यैरेव कथ्यते ॥ ५८ ॥
 जीवानुरूपया धर्मः स च त्रैव तिष्ठति । विहं यत्सत्यचर्यस्य हानमीदृक् प्रतीतिदम् ॥ ५९ ॥
 यः स्थासति शूद्रायासे त्रिपदे^५ चिन्मिद्वकुले । इदं कार्यमिदं कार्यमिति चिन्तार्तिजर्वरे ॥ ६० ॥
 विभेत्सुभयवा धनुर्वहमाया धनश्रियः । अयान्नुष्टपियसिष्टतत्पि गोमेयु वस्तुषु ॥ ६१ ॥ 30
 ममापीदृग्गतिः कन्यासाम्बन्धे भाविनी शुभम् । तत्तात ! मत्प्रिये कार्यं द्रष्टव्यं किं नियेयतः ॥ ६२ ॥
 तदुचिष्ट कुरु हानं देवायैर्नमय किन्नाम् । येनदेवादिषां कृता निर्धुवः कुरु भोजनम् ॥ ६३ ॥
 तवो मां तत्र नीरवा च तेषामेव विनिक्षिप । पवित्रये निजं जन्म यथा तत्पदमेवया ॥ ६४ ॥

द्रुताकर्ण्य तदा विप्र आनन्दाश्रुपरिभुतः । उत्तसौ 'वाहमाश्रित्य गूर्नि' सुन्वितवान् सुतम् ॥ ६५ ॥
 वतः सर्वाः क्रियाः कृत्वा भोजनानन्तरं द्विजः । प्रायात् शोभनदेवेन सहाचार्यप्रतिश्रये ॥ ६६ ॥
 अङ्गमारोपयामास स तेषां वल्लभं सुतम् । यावान् माति विधातव्यः' पूर्येत्स्वावानं सुतः ॥ ६७ ॥
 सूयस्तमनुहाप्यादीक्षयन्तं सुतं शुदा । वहिनान्तः शुभे लभे शुभप्रदनिरीक्षिते ॥ ६८ ॥

5 ते विजह्रुः प्रयाते चापभ्राजन्विशद्विधाः । अणहिल्लपुरं प्रापुर्विहरन्तो सुवं शनैः ॥ ६९ ॥

३. इतश्च धनपालेन सर्वदेवः पृथक्कृतः । विकर्मकृत्रिषिद्वय्यात् पुत्रं विक्रीतवानिति ॥ ७० ॥

अट्टप्लव्यसुराल्ले च दीक्षापतितसूत्रकाः । कौवक्षुताः शमव्याजात् खीबालादिप्रलम्भकाः ॥ ७१ ॥

निर्घाल्यते ततो देशादेषां पापण्डमकुतम् । प्यात्वा विह्वल्य राजानं तथैके तेन रोपतः ॥ ७२ ॥—युग्मम् ।

एवं द्वादशवर्षाणि श्रीभोजस्याह्वया वदा । न मालवे विजह्रे वच्छ्रीभेतान्भरदर्शनम् ॥ ७३ ॥

10 स्थितानां गूर्जरे देशे धारासहो व्यजिह्वपत् । भीष्महेन्द्रसूरीणां यथावृत्तं यथातयम् ॥ ७४ ॥

इयः शोभनदेवश्चाप्यापिचः सूरिमिक्षदा । विद्वेषे बाचनाचार्यः शक्रेणापि स्तुतो गुणैः ॥ ७५ ॥

अचन्तिसहविह्वलिं श्रुत्वाप्यात् शोभनो विभुः । यास्याम्यहं निजभ्रातुः प्रतिबोधाय सत्वरम् ॥ ७६ ॥

दौर्मनस्तमिदं सद्ये मन्त्रिमित्रं समाययी । अहमेव प्रतीकारं तत्र सन्धातुमुत्सहे ॥ ७७ ॥

गीतार्थैर्मुनिभिःसारं मनुभिः प्रैष्यताय सः । चारापुरमथापातः प्रयासः प्रौढिमद्वताम् ॥ ७८ ॥

15 प्राप्ते काले च साधून् स प्रैषीद् गोचरचर्यया । भीमतो धनपालस्य गृहे परिरक्षिते चिरम् ॥ ७९ ॥

तत्र वायवतो साधू विद्वद्दीनस्तदा च सः । जानावोपविधेशाय श्लेहाम्यक्तं वपुर्दण्डम् ॥ ८० ॥

व्याहृत्य धर्मलभं तौ वस्तुतः 'स्वस्यचेतसौ । सरल्यस्तीति विद्वेषे धनपालप्रियोत्तरम् ॥ ८१ ॥

महद्भीधनपालश्च किंचिदेष्टनयोर्धुवम् । गृहाद् यान्त्यर्थिनो रिक्ता अधमोऽयं यतो महात् ॥ ८२ ॥

उपिवाप्तं तथाऽऽनीतं गृहीतेऽन क्तो दधि । द्वितीयमाहृतं वृष्टं वैरेतत् किमर्धमेवम् ॥ ८३ ॥

किं दग्धिं पूहताः सन्ति नया ब्रूयं दद्यामृतः । एतद्वहसिधं आव बोचेद् गच्छत शीघ्रतः ॥ ८४ ॥

20 साधूचतुरिं रीतिरस्माकं किमसूयसि । असूयया महात् दोषः प्रियवाक्यं हि सुन्दरम् ॥ ८५ ॥

अयं चेत् पृच्छसि भ्रात्रिं विना जीवस्यति ध्रुवम् । गोरसेऽहर्हवासीये नासत्वं ज्ञानिनां वचः ॥ ८६ ॥

सुधीनाथस्ततोऽप्यारीत् तदानादीनवं वचः । दर्शयतं प्रतीत्ये नो दग्धिं जीवानमूटसि ॥ ८७ ॥

पूलिषालपकस्याय ताम्बां तत्र व्यमोक्षयत । जीवा दम्भस्वस्तस्यां द्रागेपाककहुस्तदा ॥ ८८ ॥

फलज्जले हि चक्षुष्या अणुमुष्याः स्थिताः पुनः । वह्मणोच्छ्रसा प्रीतास्तदा तेनेक्षिताः स्फुटाः ॥ ८९ ॥

25 मिष्यात्सत्सवलेषोऽयं वद्वज्रयेन विनिर्देयो । तदा कृतीश्वरस्याहिनाथमर्चयेयिषं यथा ॥ ९० ॥

अचिन्तयदसौ धर्मं परां जीवदयोऽव्यलः । य एष पट्टहिंसादिरसौ मिथ्येव लक्ष्यते ॥ ९१ ॥

उक्तं च तेन—

सत्त्वस्थ अतिथि घम्भो जा मुणियं न जिण सासणं तुम्हं ।

फणमाउराण फणगं ससियपयं अलममाणं ॥ ९२ ॥

30 विद्वन्नापलतोऽवादीत् को गुरुः कुत आगमः । मवतां सुत्र वा स्थाने मुद्वे ब्रूयन्वस्थिताः ॥ ९३ ॥

श्रुत्वेति यदवसो च श्रुतमवधानतः । गूर्जराद् देशतः भीमप्रायाता वयमत्र भोः ॥ ९४ ॥

भीष्महेन्द्रसूरीणां विषयः भीशोभनो गुरुः । नाभेयमुवनाभ्यर्णे स्थितोऽसि प्रासुकाशये ॥ ९५ ॥

इत्युक्त्वा जंगमस्तौ च निजं स्थानं महासुनी । सुज्ञातो मुचिर्मूर्धं च सुधीः प्रायादुपांश्वये ॥ ९६ ॥
 अय श्रीशोभनो विज्ञोऽभ्युत्तस्थौ गुरुवान्धवम् । आलिङ्गित्वै च तेनासौ सोदरस्नेहमोहवः ॥ ९७ ॥
 तेन चार्द्धासने दृष्टेऽग्रजे गोपापितत् तदा । ऊचै च पूज्य एव त्वमग्रे यो धर्ममाश्रयः ॥ ९८ ॥
 जिनेन्द्रदर्शनं धर्ममूलं भोजनृपासया । यत्निर्वाण मयोपार्जि नान्तस्तत्त्व महांहसः ॥ ९९ ॥
 सर्वदेवः पिता त्वं चातुज एतौ महामती । यावेनं सुगुरुं धर्ममाद्रियेयां मवच्छिदे ॥ १०० ॥ 5
 वयमत्र पुनर्धर्माभासे धर्मतया श्रिते । स्थिता यवि न जानीमः कामपि प्रेक्ष संश्रयाम् ॥ १०१ ॥
 तदाक्याहि मदाभ्यायोदधिरत्नान्न स्फुटम् । धर्म शर्मकरं कर्ममर्माच्छेदविधायिनम् ॥ १०२ ॥
 अय श्रीशोभनो विद्वान् धन्यौ सौहभरं बहन् । उवाच त्वं कुलाचार ! शृणु धर्मं कृपैव यत् ॥ १०३ ॥
 देव-धर्म-गुरुणां च तत्त्वान्यवहितः शृणु । देवो जिनो महामोहस्मरमुत्थारिजित्तरः ॥ १०४ ॥
 स्वयं मुक्तः परान्भीचयितुं सामर्थ्यमूर्ध्वसाधु । प्रदाता परमानन्दपदस्य भगवान् ध्रुवम् ॥ १०५ ॥ 10
 शापातुमहर्कवोरे भग्ना विषयकदेवे । स्त्रीसत्ताम्रजगाधारास्ते देवाः सुवृषा इव ॥ १०६ ॥
 गुरुः शमदमश्रद्धासंयमभेयसां निधिः । कर्मनिर्जरेणासक्तः सदा संचरिसंवरः ॥ १०७ ॥
 परिमहसहादन्मो जीवहिंसाकृवोधमः । सर्वोमिलापसम्पन्नो मसृहीनः कर्म गुरुः ॥ १०८ ॥
 सत्यालेपयदाशौचक्षमाप्रज्ञातपःक्रियाः । सद्गुत्यार्जयसन्तोषा धर्मोऽयं जिनभाषितः ॥ १०९ ॥
 अयवयवस्तुदानेन भवेद्य पशुहिंसया । अयमो धर्मवत्क्यातो नार्हः कृत्रिमवस्तुधत् ॥ ११० ॥ 15
 समुपायः सदा श्रीमान् धनपालः श्रियां निधिः । प्रविषन्नो मया जैनो धर्मः सद्गतिहेतवे ॥ १११ ॥
 ततः श्रीमगाहावीरचैलं गत्वा ननाम च । वीतरागमस्कारं श्लोकमुग्गेन सोऽब्रवीत् ॥ ११२ ॥

तथा हि—

यत्नं 'जगद्धर्मसंनरक्षणक्षमं' क्षमा च किं संगमके कृतागसि ।
 इतीय सश्रित्य विमुच्य मानसं रूपेव रोपस्तव नाथ निरप्यौ ॥ ११३ ॥ 20
 कतिपयपुरस्वामी कायव्ययैरपि दुर्महो,
 भित्तितरिता मोहेनासौ पुरानुसृतो मया ।
 त्रिमुचनविमुर्ध्वस्त्राऽऽराध्योऽधुना 'क्षपदमदः',
 प्रभुरधिगतस्तत्प्राचीनो वुनोति दिनव्ययः ॥ ११४ ॥

जन्मदा पूर्णिमासन्गासमये नृपमब्रवीत् । जैनदर्शनसंचारहेतवे देशमप्यवतः ॥ ११५ ॥ 25
 राज्ञस्त्रय यशोग्योत्साधयलाभ्यवरविस्तरः । प्रकटस्वमसौ हन्ता भूयादर्थप्रकाशकः ॥ ११६ ॥
 राजाऽयदन्मया हातोऽभिसन्धिर्मन्त्रि (धर्मिन् !) वै" ततः । सेवाम्बप्राशरन्त्यत्र देवो को दुरांतं द्विपत् ॥ ११७ ॥
 ततो" धारापुरीसहः संगलाक्रापयत् भग्नोः । श्रीमन्महेन्द्रस्तुरेस्तत् तत्रायावन्धु सोऽप्यय ॥ ११८ ॥
 मनेन धनपालश्च धर्मवत्तपविचक्षणः । तदसम्यक्त्वनिष्ठाभिर्बलमिष्यामतिर्यगो ॥ ११९ ॥

१४. राजा साद महाकालमयने सोऽन्यदा ययौ । तन्महपगवाये गोपापिज्ञप्तं शिवापतः ॥ १२० ॥ 30
 राजादूतः स च द्रष्टापतः स्थित्वा श्रुतिरापि । ध्यातुं प्रिस्तवो नृपः पण्यैर्न सविस्तरः ॥ १२१ ॥
 सरो ! किमिदमित्यत्र दृष्टे त्वा प्राद संगभूत् । देवोऽस्ति श्रुतिसम्यदो ग्रीहया न विज्ञोक्त्यते ॥ १२२ ॥

तदा चागच्छतो राजपथि खं भन्दिरं प्रति । वृद्धा स्त्री हृष्यथं प्रायात् तदस्या धालिकान्विता ॥ १४१ ॥
नवकृत्यः शिरो धूनयन्ती वृद्धां विलोक्य सः । नृपः प्राह किमाहासौ ततोऽवादीत् कृतीश्वरः ॥ १४२ ॥

तथा हि—

किं नन्दी किं सुरारिः किमु रतिरमणः किं हरः किं कुवेरः
किं वा वियाधरोऽसौ किमयं सुरपतिः किं विधुः किं विधाता । 5
नायं नायं न चायं न खलु नहि न वा नापि नास्ती न वैपः

क्रीडां कर्तुं प्रवृत्तः स्वयमिह हि हले^१ ! भूपतिर्भोजदेवः ॥ १४३ ॥

भुत्वाय भूपतिर्दृष्टौ नववारोचितात् किमु । विकल्पान्नवकृत्योऽथ नवा पर्यहरत् ततः ॥ १४४ ॥
ज्ञानिवद्विता कोऽन्य एतं दुर्भाषकं विना । निमहाईः स किं श्रीमन्मुल्लवर्द्धितविमहः ॥ १४५ ॥
कदाचिद् भूपतिर्मित्रं पाषाणवाहयत् ततः । ययौ स खेटकास्तत्र शूकरं च व्यलोकयत् ॥ १४६ ॥ 10
कानं कर्णान्तविभ्रान्तमाकृष्य किल कार्मुकम् । बाणं प्राणं दधद् हस्तो व्यसृज्यस्त्रदासकः ॥ १४७ ॥
पतितोऽसौ किरिपौरं पर्वपरावमारसन् । माहुर्विहाः प्रयुयौवः पाषाणं वा नान्य ईदृशः ॥ १४८ ॥
पण्डितेश्च ततो दृष्टिः श्रीभोजसागमत् सदा । किंचिद् वदिष्ययेत्युक्ते स प्राह शृणुत प्रभो ! ॥ १४९ ॥

तथेदम्—

रसातलं यातुं यदत्र पौरुषं क नीतिरेपा^२ शरणो ह्यदोषवान् । 15

निहन्पते यद् भलिनापि दुर्यलो हृद्वा महाकष्टमराजकं जगत् ॥ १५० ॥
अन्यदा नवरात्रेषु लिपलागौत्रजायने । राज्ञाय विहिते हन्यमाने छागशते तथा ॥ १५१ ॥
रक्षाये धातुराक्षे यत्कृत् सङ्गाद् द्विधाकृते । एकपातात् सदेशसाः प्रशंसन्तुर्न ह्यौ ॥ १५२ ॥
धनपालो जगादाथ कार्मुकैकमहोदधिः । दत्तकर्मकृतो विहाः प्रशंसाकारिणोऽपि च ॥ १५३ ॥

यतः—

पशुवे रुढंवि^३ विहसिपउ^४ निमुणइ साहुफार । 20

तं जाणइ नरयहं दुहहं दिअउ संचफार ॥ १५४ ॥

अन्यदा श्रीमहाकाले पवित्रारोहपणिः । सहामहेऽगमद् राजा धरत्वं प्रत्युपाय च ॥ १५५ ॥
सखे ! त्वदीपदेवानां कदापि न पवित्रकम् । अपवित्रास्ततले स्तू राजमित्रं ततोऽवदत् ॥ १५६ ॥

तथा हि—

पवित्रमपवित्रस्य पावित्र्यायाधिरोहति । जिनः स्वयं पवित्रः किमन्यैस्तत्र पवित्रकैः ॥ १५७ ॥

अपावित्र्यं शिवे चैतद्रक्तमप्यादर्व यतः । लिङ्गान्नान्वरं^५ शान्ध्यामानाभ्युपगमाद् भुवम् ॥ १५८ ॥

मूर्तिं श्रीकामदेवस्य रतियुक्तं हसन्मुसाम् । वालिकायाः प्रदानायोदितवह्नां नरापिपः ॥ १५९ ॥

पश्यन् पण्डितचण्डांशुमायापत सन्नोक्तुः । किमेष वालिकां वितुर्दृष्टं कथयति स्फुटम् ॥ १६० ॥

धनपालस्ततः सिद्धसास्त्रवशात् सदा । अवदत् वष्यमेवाशु ह्यानी को हि विद्वन्वते ॥ १६१ ॥ 30

तथेदम्—

स एष भुवनत्रयप्रथितसंयमः शङ्करो

यिभर्ति यपुपाऽधुना विरहकातरः कामिनीम् ।

— 1 N रपपयमा । 2 N हुतेः । 3 N तना । 4 N चादेः । 5 D तिष्या । 6 D रुतेति । 7 A वरहियत । 8 A नरा इहह । 9 N लिगार्पेन तरे ।

अनेन किल निर्जिता वयमिति प्रियायाः करं

करेण परिताडयन् जयति जातहासः स्मरः ॥ १३२ ॥

अन्यदा नृपतिः प्राह तव सन्तवभाषणे । अभिज्ञानं किमप्यस्ति सत्यं कथय तन्मम ॥ १६३ ॥

चतुर्द्वारोपविधानां केन द्वारेण निर्गमः । स्यादस्माकमिदानीमित्याख्यादि कविवासव ! ॥ १६४ ॥

5 ततोऽसौ पत्रकेऽलेखीदक्षराणि महामतिः । ततः स मुद्रयित्वा च स्वर्गीवित्तस्य चार्पयत् ॥ १६५ ॥

ध्यायन्निति नृपो द्वारचतुष्पत्त्येह मध्यतः । एवेन केनचिद् द्वारा गतिर्ज्ञाता भविष्यति ॥ १६६ ॥

ज्ञानिनोऽप्यस्य वचनमत्र मिथ्या करिष्यते । ततो गये गृहं मित्रे मुक्त्याह्वानं समागमत् ॥ १६७ ॥

भण्डपोपरिभागे च छिद्रं 'प्रापातयन्नरैः । तेन छिद्रेण निर्गम्य राजा स्वरचितो वयौ ॥ १६८ ॥

तन्मध्याद्दे कवीशं वसाफार्याष्टुच्छद्विभुत्तम् । पत्रकं कर्पयित्वा स स्वर्गीमध्याददर्शयत् ॥ १६९ ॥

10 तत्र चोपरिभागेन विर्यास्यति नृपो ध्रुवम् । इति कथ्यं वचसस्तु ज्ञात्वा राजा चमत्कृतः ॥ १७० ॥

अन्येद्युः सेतुबन्धेन प्राहिणोन्नृपतिर्नरान् । प्रशस्तिर्विद्यते यत्र विहिता श्रीहनुमता ॥ १७१ ॥

तत्कान्मानयनार्थं ते मधूच्छिष्टस्य पट्टिकाः । निघायाभ्योनिधौ मत्स्यवसाञ्जितविलोचनाः ॥ १७२ ॥

प्रशस्त्युपरि तां घाटं विन्यस्याथ पुनस्ततः । उत्पाट्यापरतैलात्कपट्टिकासु च शीलिताः ॥ १७३ ॥

ततोऽप्युदुल पत्रास्यामक्षराण्यलिलमराः ।

15 तानि 'रसःकुलानीव रणहृत्तान्यतोऽमबन् ॥ १७४ ॥ - त्रिभिर्विज्ञेयकम् ॥

रातालोभ्यन्त तान्यत्राविशदर्थानि किं पुनः । इदं शाकफलावीव रण्डितान्यरसान्यसुः ॥ १७५ ॥

पूरयन्ति निजेः प्रहाविशेषेले महापियः । परं राक्षसमत्कारकपी कस्यापि नैव वाक् ॥ १७६ ॥

द्विपदी त्रिपदी चैव तन्मध्यादर्षिता ततः । श्रीमते धनपालस्य बालस्य कवितावियौ ॥ १७७ ॥

तथा हि-

20 (क) 'हरशिरसि शिरांसि यानि रेजुर्हरि हरि तानि लुठन्ति गृध्रपादैः'

तथा-

(ख) 'स्नाता तिष्ठति कुन्तलेश्वरसुता वारोद्गराजसमु-

र्धतेनाथ जिता निशा कमलया देवी प्रसाथाय च ।

इत्यन्तःपुरचारियारयनिताविज्ञापनानन्तरं'

25 वपनानन्तरं विद्वान् ते समस्ये अपूरयत् ।

तथा हि-

(क) 'अपि तल्ल विषमः पुराकृतानां विलसति जन्तुषु कर्मणां विपाकः' ॥ १७८ ॥

तथा-

(ख) 'स्मृत्वा पूर्वसुरं विधाप यदुग्रो रूपाणि भूपोऽमजत् ॥ १७९ ॥'

30 कीरविद्वान् हसन्नाह जैनोचितमिदं वपः ॥ १८० ॥

एषां मते परीपारः बर्मेणां हि प्रकृत्यते । समस्यापूर्णं हेतुं सौवीरामोदयेदुरम् ॥ १८१ ॥

कनीन्द्रः प्राह कीरस्य रागाः स्याद् वदने ध्रुवः । मतिनाहस्य सत्यं तु सूर्यः प्रकटयिष्यति ॥ १८२ ॥

द्वापंचाशत्यले 'फाले' शुष्मेवेन्मम मातुपम् । अत्रेष्टसाक्षराण्येवावययसीदकू प्रतिश्रवे ॥ १८३ ॥
 कौतुकादथ भूपालस्तत्रयैव व्यथापयत् । राजमित्रं ततः फाले शुद्धः शुद्धशोनिधिः ॥ १८४ ॥
 प्रतीत एव राजात्र सत्ये को नाम मत्सरी । अत्रान्येयुरपृच्छत् तं सुधीर्षां भोजनमूपतिः ॥ १८५ ॥
 जेना जलाश्रयद्वारं सुकृतं किं न मन्यते । ततोऽप्यदत् स तत्रापि स्रुतं सुलववतः ॥ १८६ ॥

तथा हि—

5

सस्यं यमेगु शीतं शशिकरववलं वारि पीत्वा यथेच्छं
 विच्छिन्नाशेषतृष्णाः प्रहसितमनसः प्राणिसार्था भवन्ति ।
 शोपं नीते जलौघे दिनकरकिरणैर्यान्त्यनन्ता विनाशं
 तेनोदासीनभावं भजति पतिजनः कूपवप्रादिकार्यं ॥ १८७ ॥

राजाह सलमेवेदं धर्मः सत्यो जिनाश्रयः । व्यवहारस्मितानां तु रुच्यो नैव कर्मचन ॥ १८८ ॥ 10
 ततो राजसत्ता ग्राह विश्राहमपि पाठितः । किञ्चिन्नात्मा मयाश्रापि का कथा त्वबुधे जने ॥ १८९ ॥

यतः—

ल्याज्या हिंसा नरकपथवी नानृतं भावणीयं
 स्तेयं हेयं विषयविरतिः सर्वसङ्गास्त्रिवृतिः ।

जैनो धर्मो यदि न रुचितः पापपङ्कावृतेभ्य-
 स्तर्किक न्यूनो घृतमवमत्तं किं प्रमेह्यति नो चेत्* ॥ १९० ॥

15

§ ५. धनपालस्ततः सप्तश्रेष्ठां विभं व्ययेत् सुधीः । आदौ तेषां पुनश्चैवं संसारोत्सारकाणम् ॥ १९१ ॥

विश्रयेति श्रमोर्नामिस्तुनोः प्रासादमागतोत् । विम्वस्त्राय प्रतिष्ठां च श्रीमहेन्द्रमनुदधौ ॥ १९२ ॥

सर्वशतुरत्तमोपविष्य चतुर्दिमादये । 'ज य जं तु क प्ये'त्यादि गाथापंचमदा मिताम् ॥ १९३ ॥

एकदा नृपतिः स्मार्त्तकथाविस्तारमिष्टुषः । वयस्समवदन्नेनकथां श्रावय कामपि ॥ १९४ ॥ 20

द्वादशाय सहस्राणि मन्थमानेन तां उतः । परिपूर्वं ततो विद्वत्समूहेरवधारिताम् ॥ १९५ ॥

यथायां काचदोषसोद्धाराय तिलकमञ्जरीम् । रसेन कवितारूपचक्षुर्नैर्मत्त्ववापिनीम् ॥ १९६ ॥

विद्वज्जनात्यकर्मूर्तपूरां वर्णसमृद्धाम् । सुधीर्विरचयांचके कथां तवरसप्रधाम् ॥ १९७ ॥—त्रिनिर्विशेषकम् ।

रत्ना तव परं कोटिं प्रापिताः कविपक्रिया । कथायां तत्समाप्ता च तद्भावे परिवर्तते ॥ १९८ ॥

स्वयूप्यानामिवागीषां प्रत्यायं वै वृष्ट्युयम् । रसानां स ततः पण्यामासावगुप्य वृषः ॥ १९९ ॥ 25

दुहित्रा य ततः वृष्टं तात ! अन्यः समापि किम् । अहो स्वर्द्धां पितृप्याने सुतासाने च पित्रहम् ॥ २०० ॥

अथासौ गुर्जरपीठं कोविदेष्टाक्षिरोमणिः । या दि ये दास विरदं श्रीशान्त्याचार्यमादधम् ॥ २०१ ॥

अशोषयदिमां चासासुत्प्रादिप्ररूपणात् । शब्दसाहित्यदोषास्तु सिद्धमास्त्येतेषु किम् ॥ २०२ ॥

§ ६. तस्यां व्याख्यायमानायां खालं हेमममोचयत् । शृणालः पुस्तकस्यायो रससङ्गदहेतवे ॥ २०३ ॥

तत्र वदन्सपीयूषं पूर्वमाहृतवान्* शृणुः । आपिष्यापिसमुच्छेदहेतुमक्षयवृत्तिदम् ॥ २०४ ॥ 30

सम्पूनायां च तस्यां स ग्राह वृच्छामि किञ्चन । तथा त्वामथये किञ्चिन्नेत्र धारयसे* रूपम् ॥ २०५ ॥

1 A एकले । 2 A दुष्टे मनः । N B दुष्टे चेन्मनः । 3 A मानहम् । 4 D N राजा मित्रं । 5 N A मन्यते ।
 ॥ A D जनापयः । * 'अभिर्दुष्टं हत्' मिमिषता यत् जनेही न युक्तं ।* इति B आदौ वृष्ट्युयमने पाठवेदो श्रिपितो सम्भवे ।
 7 N 'मिदम्' । 8 A गुर्जरीयः । ॥ N 'वृष्टाणो' । 10 N 'अहृतकम्' । 11 N किञ्च तेन धारय मे ।

पूर्वमेव कथारम्भे शिवः पातित्यमहत्तमम् । चतुःस्थानपरवर्त्तं तथा कुर्वन् भवति ॥ २०६ ॥
 धारासन्ध्यामपोध्यापां महाकालस्य नाम च । स्नाने शक्यवतारस्य शङ्करं वृषभस्य च ॥ २०७ ॥
 श्रीनेपवाहनाख्यायां मम नाम कथा उतः । ज्ञानन्दसुन्दरा विधेः जीयादायन्त्रकालिकम् ॥ २०८ ॥
 सुधीः प्राह महाराज ! न दुर्मं प्रत्युवागुभम् । परावर्त्ते कृतेऽमुष्मिन् सृजते मन्त्रयः शृणु ॥ २०९ ॥
 5 पयःपात्रे यथा पूर्णे श्रोत्रियस्य करस्थिते । अपविष्यन् भवेत् तत्र सद्यस्सैवेन विमृष्टुना ॥ २१० ॥
 एवमेपां विनिमये कृते पाविष्यद्दानिवः । 'कुलं मे ते भूवं राज्यं राष्ट्रं च क्षीयतेऽप्यम् ॥ २११ ॥
 शे पे से धामिशेपं ये ॥ जानन्ति द्विजिह्वताम् । यन्तो हीनकुलाः किं ते न लज्जन्ते मनीषिणाम् ॥ २१२ ॥
 अथ राजा कथा पूर्णः पुष्कलं तस्यघादसौ । अङ्गारस्रकटीवह्नौ जाह्नवात् पूर्वं पुरस्कृते ॥ २१३ ॥
 ततो रोपाद् यमाणासौ गायामेकां नृपं प्रति । पुनर्नानेन वक्ष्यामीत्यभिप्रेत्यः कठोरगीः ॥ २१४ ॥

सा चेषम्—

मालविऑसि किमन्नं मलसि कण्वेण निव्युहं तंसि ।

घणवालिं पि न मुंचसि पुच्छामि सवंचणं कत्तो ॥ २१५ ॥

अथ वेदम निजं गङ्गा दौर्मन्स्वेन पूतितः । अषाद्युपः स मुद्याप तदाऽनासृतवल्पके ॥ २१६ ॥
 न ज्ञानं देवपूता न मुक्तेर्गोत्रं पि न स्मृता । यत्तन् तेव निद्रापि परिहृत्य तदाऽभयत् ॥ २१७ ॥
 15 मूचंवेय सरससा नगहापननालया । दुहित्रा मन्युहेतुं स पृष्टस्यं यथाहं तत् ॥ २१८ ॥
 पश्चिन्न ताल ! चेद्रासा पुष्कलं पावके हुतम् । अक्षयं हृदयं मेऽसि सकलां वे हुवे कथाम् ॥ २१९ ॥
 ज्ञानं देवार्पणं शुक्तिं कुरु श्रीमं यथा तव । कथापाठे ददे हृष्टस्तवः सर्वं चकार सः ॥ २२० ॥
 कथा च सफला तेन हृष्टवेऽत्र मुतामुपात् । कदापिन्न मुवं यावत् तावन्मात्स्याः समापयौ ॥ २२१ ॥
 सहस्रप्रियवं वल्गाः कथाया अमुदात् उदा । अन्यत् सम्बन्धसम्बद्धं सर्वं न्यव्यं च पुच्छके ॥ २२२ ॥
 20 अथापमानपूर्णोऽवमुपपात तवः पुरः । भानादिनाकृताः सन्तः सन्निवृत्तये न कर्हिचित् ॥ २२३ ॥
 पश्चिमां दिशमाभिल परिरपन्दं विनापद्यत् । प्राप स्वल्पपुरं नाम पुरं पौरजनेतरम् ॥ २२४ ॥
 तत्र भीमम्गाहापीरपैले निले पदे इव । दृष्टे स परमानन्दमासत्तार् विदांवरः ॥ २२५ ॥
 नमरत्न्य लुति यत्र विरोपामासंरह्यताम् । चरत प्राकृतां देव निम्नलेऽसि साऽसि च ॥ २२६ ॥
 दिनेः पविपेर्भोजमूनानिघमजुह्वत् । नास्तीति ह्रावष्टृष्टान्तः किमिहोदवसोऽभयम् ॥ २२७ ॥
 25 आह वेदिव्यते विधेः पद्मोऽस्मात् यात्यसौ । परस्तसदृशो गान्धसध्यवाणु मातृतीमिः ॥ २२८ ॥
 ईरत्पुरुषसंसर्गे मन्दमाग्या ययं ननु । 'येदन्तस्य कथं हंसबासपुण्यं विनृमते ॥ २२९ ॥
 इत्यस्य शिष्यमानस्य पचोत्स्य इहृत्विच । प्रायाद् धर्माभिधः कौलो पिदांछद्वाचमुच्यते ॥ २३० ॥

तथा—

५७. आपातोऽनन्तगोत्राणां पुरपोषमसंभयः । आद्योऽनेकरत्नां छाटदेवोऽसि पार्थिव ॥ २३१ ॥
 30 यत्र मेफलकन्योर्मिनिषयो दर्शनप्रप्तम् । पवित्रयेत् तद्वत्ति भीमृगुकच्छाप्यया पुरम् ॥ २३२ ॥
 तत्रासि पेदवेदाहपातो पादवापणीः । सूरदेव इति कथायो वेपा इव जरीरवान् ॥ २३३ ॥
 तर्हीशिरोमनिघम्य कान्था क्रन्तनपश्चिः । सावित्रीयादप्यया क्वातिपात्रं दानेषुप या ॥ २३४ ॥
 तपोऽभाषमृगां च विद्राजानिठयो गुणौ । धर्मः क्षाम्यस्य दुहिता गोमनीयविषया तथा ॥ २३५ ॥

धर्मः स्वनामतो वामः शठत्वादनवस्थितिः । पितुः सन्तापकृज्ज्ञे सूर्यस्त्रेव शनैश्चरः ॥ २३६ ॥
 स पित्रोक्तो धनं वत्स । जीविकायै समर्जय । भुषा न लभ्यते धान्यं यत्ते^१ जठरपूरकम् ॥ २३७ ॥
 निष्कलत्वात् ततो नीचसंस्पर्गात् पाठवैरतः । सर्वोपायपरिभ्रष्टोऽभूद्विद्वद्वेत्तरत्नकः ॥ २३८ ॥
 तत्र श्रीक्षेत्रपालोऽस्ति स्वर्गोधाधः सदैवतः । तद्वर्चानिरतो धर्मः सदासीद् भक्तिवन्धुरः ॥ २३९ ॥
 स च स्वस्वामिनो रोहे गतः कचन पर्वणि । सुंश्वात्रेहि तदुक्तः सन् प्रोवाच प्रकटाक्षरम् ॥ २४० ॥ 5
 न वस्मे क्षेत्रपालाद्या विनाऽहं प्रलयेऽपि हि । क्षेत्रं यद्यौ ततोऽप्यर्च्य तमूर्ध्वो यावदास्थितः ॥ २४१ ॥
 तावदैक्षिष्ट नम्रां स योगिनीं तद्वेत्तेर्बहिः । क्षेत्रपालप्रसादेन अकिं मूर्तिमतीमिव ॥ २४२ ॥
 तथा चेक्षुलतामेकां प्रार्थितेनातिभक्तिना । तत्पुण्यं रत्नसर्वस्वपूर्णं तस्याः समर्प्य च ॥ २४३ ॥
 तदास्वादिप्रसादेन सप्रसादाऽथ साऽववत् । किं त्वं कृणायसे वत्स न मा सोऽप्यवदत् ततः ॥ २४४ ॥
 न कृणाये महामाये सा ततः पुनराह च । व्यादेहि वचनं तेन तच्छेके सावर् वचः ॥ २४५ ॥ 10
 सा च तद्रसगण्ड्वपं सुधावत्तन्मुखेऽक्षिपत् । हृत्वं तन्मखके प्रादादायातख धृतेर्बहिः ॥ २४६ ॥
 क्षिरोधत्त क्षणेनैव सा देवी च गिरां ततः । विमुच्य स च तत्सर्वं तस्मान्निरगमद् हुतम् ॥ २४७ ॥
 शनैर्गच्छन् पुरः प्राप पूर्वगंगातटे ततः । अचिन्तितमवादीच कान्यं सारस्वतोदयात् ॥ २४८ ॥

तथा हि—

एते मेकलकन्यकाप्रणयिनः पातालमूलस्थशः 15

संत्रासं जनयन्ति विन्ध्यभिदुरा चारां प्रवाहाः पुरः ।

हेलोद्भूतितनूतितप्रतिहतव्यावर्तितप्रेरित-

त्यक्तस्त्रीकृतनिहुतप्रकटितमोदूततीरदुभाः ॥ २४९ ॥

तत उत्तीर्ष नाभासौ नगरान्दः समागमत् । निजावासं जनन्या च स्नेहावर्षाणि दत्तयोः ॥ २५० ॥

अथोत्सरे कथं प्राया हति पित्रोदितवत्सा । उत्तवा सोऽनुजेनापि शिरसा हवि पश्ये ॥ २५१ ॥ 20

जामिर्गद्गदवाच^२ भ्रातर्भ्रातः पुनःपुनः । सर्वानप्यवमन्यासौ^३ रुक्षाक्षरमथावदत् ॥ २५२ ॥

मातर्मा स्मृश मा स्मृश त्वमपि मे मा तात तृप्तिं कृथाः

भ्रातः किं भजसे कृथा भगिनि किं निःकारणं रोदधि ।

निःशङ्कं मदिरां पिबन्ति नृपलं खादन्ति ये निर्दया-

अपहालीमपि यान्ति निर्गुणतया ते हन्त कौला वयम् ॥ २५३ ॥ 25

इत्युक्त्वा निर्वयी गेहान् लकत्वा खल्लेमञ्जसा । अवन्तिदेशासारां स धारां प्राप पुरीं ततः ॥ २५४ ॥

स राजमन्दिरद्वारि पत्रालम्बं प्रदत्तवान् । कान्यान्यमूनि चालेखीत् तत्र मानाद्रिमूर्द्धगः ॥ २५५ ॥

तथा—

शम्भुर्गौडमहामहीपकटके धारानगर्यां द्विजो

विष्णुर्भेद्विअमंडले पशुपतिः श्रीकन्यकुले जितः । 30

ये चान्येऽपि जडीकुलाः कतिपये जल्पानिले वादिनः

सोऽयं द्वारि समागतः क्षितिपते । धर्मः स्वयं तिष्ठति ॥ २५६ ॥

यः कोऽपि पण्डितं मन्यः पृथिव्यां दर्शनेष्वपि । तर्क-लक्षण-साहित्योपनिपत्सु वदत्वसौ ॥ २५७ ॥
अथ श्रीभोजभूषालपुत्रः संगत्य पर्पदम् । कृणाय मन्यमानोऽसी साहंकारं गिरं जगौ ॥ २५८ ॥

गलत्विदामि चिरकालसञ्चितो मनीषिणामप्रतिमल्लतामदः ।

उपस्थिता सेषमपूर्वरूपिणी तपोधनाकारधरा सरस्वती ॥ २५९ ॥

5

क्षितिप तव समक्षं बाहुरुर्ध्वीकृतो मे
वदतु वदतु वादी वियते यस्य शक्तिः ।

मयि वदति चित्पण्डावाद्जलपप्रवीणे
जलधिचलपमध्ये नास्ति कश्चिद् विपश्चित् ॥ २६० ॥

10

हेमद्वैर्वेलयत्प्रमाणपटुता तार्क्ष्यस्य पक्षो दृढः
शैलानां प्रतिधादिता दिशिपदां पात्राचलम्यग्रहः ।

देशस्यैव सरस्वतीविलसितं किंवा पटु भ्रूमहे
धर्मे सञ्चरति क्षितौ कविबुधक्यातिग्रहाणां यदि ॥ २६१ ॥

बृहस्पतिस्तिष्ठतु मन्दबुद्धिः पुरंदरः किं कुरुते वराकः ।
मयि स्थिते वादिनि यादिसिंहे नैवाक्षरं चेत्ति महेश्वरोऽपि ॥ २६२ ॥

15

आचार्योऽहं कविरहमहं वादिराह् पण्डितोऽहं
देवज्ञोऽहं भिषगाहमहं मास्त्रिकस्तास्त्रिकोऽहम् ।

राजसत्त्वां जलधिपरित्वामेवलायामिलाया-
माज्ञासिद्धः किमिह गडुना सिद्धसारस्वतोऽहम् ॥ २६३ ॥

20

इत्यादन्यरक्षायाणि तस्य सुखा महाभियः । अर्थागदतोऽनन्तरं सर्वे भूषाखे व्यमृशन् ततः ॥ २६४ ॥

पुंसां तेन विना पर्यचक्षून्त्येष प्रतिभासते । स कथं पुनरपमन्ता य एवमपमानितः ॥ २६५ ॥

पुनः प्राप्यः पर्यपित् स्यात् तदा प्रतिविपासते । एवं विचिन्त्य सर्वप्राप्तेषु विधास्यपूरणम् ॥ २६६ ॥

शोधितः सर्वदेहेषु तेषामेते वमाश्रुवन् । मरुमण्डलमप्यस्ये पुरे सत्यपुराभिषे ॥ २६७ ॥

तैश्च वैनयित्रीभिः स पाणीभिश्च सान्त्वितः । जोदासीत्ये क्षितः प्राह मायास्ये तीर्थसेव्यहम् ॥ २६८ ॥

25

तैर्विज्ञते यथावृषे भूषः पुनरपीकयत् । ततो(यौ)दासीनवामार्सं वयोऽसावत्तरप्रियम् ॥ २६९ ॥

भीमुल्लस्य महीमर्तुः प्रतिपन्नसुतो मयान् । येष्टोऽहं तु कनिष्ठोऽस्मि तर्त्तिकं गण्यं लघोर्यपः ॥ २७० ॥

इयं ग्यायान्महासन्तान्त्वामुत्सङ्गोपेक्षितम् । ग्राहेति विरुदं वेऽस्तु श्री कृ चांल सरस्वती ॥ २७१ ॥

तदा(यं) धर्मं त्वया' वृद्धा राग्यमात्राश्च भाग्यतः । जये पराजये पाप्यवन्तिदेशः 'स्वल्पं तप ॥ २७२ ॥

ततो मन्त्रिपदेतोस्तयमा गच्छागच्छ माऽपया । जित्वा घारां त्वयं फोडः परदेशी प्रयास्यति ॥ २७३ ॥

तप्ते रूपं विरुदं वा जानासि स्वयमेव तत् । अतः परं प्रवक्तुं न सांभवं नहि युद्धतवे ॥ २७४ ॥

30

प्राह्मोऽपि स्वयं ज्ञातं कुरुते नेवत् पुनः । किं पुनस्त्यं महाविद्वान्द्' वायादयितं कुरु ॥ २७५ ॥

धनपाट इति सुखा स्वयमेः पञ्चापाततः । तस्मात्प्राह् ततो ज्ञात्वा राजाभिमुग्गमागमन् ॥ २७६ ॥

हृष्टे च पादपारेण भूपः संगम्य धीमयिम् । दृष्टमादिभ्य बावादीन् क्षमम्याविनयं मम ॥ २७७ ॥

धनपालस्ततः साधुरवादीद् ब्राह्मणोऽप्यहम् । निःस्पृहो जैनलिङ्गस्वावर्यं तद्वत्तसस्पृहः ॥ २७८ ॥
 मयि मोहो महाराज विलम्बयति गमिह । भवेन्मानापमानोऽपि न ह्युदासीनचेतसि ॥ २७९ ॥
 अथ राजा मे लेखो नाणुरप्यस्यसौ तव । त्वयि जीवति भोजस्य सभा यत् परिभूयते ॥ २८० ॥
 परामयस्तवैवापमिति श्रुत्वा कृतिप्रभुः । ग्राह मा सिद्यतां भिक्षुरष्टेशाज्जेप्यते प्रणे ॥ २८१ ॥
 श्रुत्वेति हृदये तुष्टो ययौ श्रीभोजमूपतिः । विद्वानपि निजं वेदम् चिरत्नार्कं पुनर्ययौ ॥ २८२ ॥ 5
 संमार्जनातिगो गेहे शशकाशुकुतैर्विलैः । द्रव्यनिःसंख्यवल्मीकदुर्गमे प्राविशत् ततः ॥ २८३ ॥
 राजा सौपे गतः प्रातः पृष्ठो भूपेन वेदमनः । शुद्धिं विद्वत्प्रभुः ग्राह श्रूयतां सूनृतं वचः ॥ २८४ ॥

तत्तदम्—

पृथुकार्तस्वरपात्रं भूपितनिःशेषपरिजनं देव ! ।

विलस्तकरेणुगहनं संप्रति समभावयोः सदनम् ॥ २८५ ॥ 10

राज्ञा धर्मस्तदाहृत आस्थाने स्यःसभोपये । श्रूयतां धनपालोऽप्यमाययौ वादिदपहृत ॥ २८६ ॥
 धर्मोऽथ छित्तपं विभं पूर्णं परिचितं तदा । दृष्ट्वा कान्यमदोऽवादीत् तदापजन्तगर्भितम् ॥ २८७ ॥

श्रीछित्तपे कर्द्धमराजशिष्ये सम्ये सभाभर्तरी भोजराजे ।

सारस्वते स्रोतसि मे ह्रवन्तां पलालकल्पा धनपालवाचः ॥ २८८ ॥

धनपेति वृपस्यामन्त्रणे मे मम तद्विरः । बालवाचः ह्रवन्तां हि सिद्धसारस्वते शूरे ॥ २८९ ॥ 15
 इति भूपालमिश्रेण शब्दसण्ठनयाऽनया । अखैव प्रतिपक्षार्थोऽक्षरैस्त्रैव जल्पितः ॥ २९० ॥
 समस्वामिर्पयासास सिद्धसारस्वतः कविः । धर्मस्तां च पुपूरेऽसौ घातनष्टोचरं श्रवम् ॥ २९१ ॥
 वासामेकाऽपि निर्दोषा न विद्विषित्वाहारीणि । पुपूरे बान्धवेलयामित्थं धेन मनीषिणा ॥ २९२ ॥

‘इयं व्योमाम्भोधेस्तदमिव जवात् प्राप्य तपनं

निदानौर्विभिच्छिदा घनपदितकाष्ठा विषदते’ ॥—इति समस्ता । 20

‘वणिक्चक्रा’कन्दत्विपि शकुनिकोलाहलगणे

निराधारास्तारास्तदनु च निमज्जन्ति मणयः’ ॥ २९३ ॥

अतिश्रुतिकदुरत्वेन पन्त्राहापर्यन्तेन च । न्यूनोच्छिदूपाधापि ‘सन्धेर्नैपापि मानिता ॥ २९४ ॥

ततो यथं समस्तायाः पतिपिपि च सोऽवदत् । विलक्षो जयभद्रासः स सिध्याहन्वरी कविः ॥ २९५ ॥

ततः श्रीधनपालेनापूरि भिन्नमनोहरा । अनायासात् समस्तैषं यतोऽस्येतत् कियत् किल ॥ २९६ ॥ 25

‘असावप्यामूलवृद्धितकरसन्तानतनिकः

प्रयात्यस्तं ‘सस्तसितपद इव श्वेतकिरणः’ ॥ २९७ ॥

ममो मत्तः परामृतिवारिणी बोधवस्ततः । तरणदाहर्म्म उद्रे कवीन्द्रेणेति गाथया ॥ २९८ ॥

आसंसारं कष्टगुणवेहिं पङ्क्तिपङ्क्ति गहिपसारोवि ।

अज्जवि अभिघ्नमुदो न्व जयद् वायापरिर्फदो ॥ २९९ ॥ 30

ततः श्रीभोजराजोऽपि कृतीशानुगतस्तदा । यच्छन् धर्मस्य निचस्त लङ्गं तेनेत्यवर्त ॥ ३०० ॥

तद्यथा—

ब्रह्माण्डोदरकोटरं कियविदं तत्रापि मृद्गोलकं
पृथ्वीमण्डलसञ्ज्ञकं कुपतयस्तत्राप्यमी कोदिशः ।

तत्रैके गुरुवर्गगद्गदगिरो विश्राणयन्त्यर्थिनां

हा हा हन्त वयं तु वज्रकठिनास्तानेव याचेमहि ॥ ३०१ ॥

5

त प्रहीष्ये ततो विचमसारकमश्वत्थम् । अमिमाने हृते जीवे पुरुषः श्वसन्निभः ॥ ३०२ ॥
स 'आह कविरेकोऽसि' धनपाल' धियानिधे' ! इति प्रतीतं मयिचे बुधो नास्ति ह्य निमित्तम् ॥ ३०३ ॥

सविसयं ततः प्राह सिद्धसारस्वतः कविः । नास्तीति नोच्यते विद्वन् ! रत्नगर्भा वसुन्धरा ॥ ३०४ ॥
अणहिल्लुपुदे श्रीमान् शान्तिस्तूरिः कृतिप्रभुः । जैनः क्वातक्षिमुपने गुपस्तमवलोक्य ॥ ३०५ ॥

10

श्लेशश्च विसर्जितो राहा 'कवीसेनाप्यसौ ततः । विजये तस्य भग्नोऽप्यमृशन्मानसान्तरा ॥ ३०६ ॥
अथ पूर्वं न केनापि स्तलितं बचनं मम । ईदृगम वचो हन्ता साक्षाद् मासी नतु द्विजः ॥ ३०७ ॥

प्रयाणं सुन्दरं तस्माद् बुधालोकमिपावतः । ध्यात्वेति गूर्जरं देशं प्रति प्रस्थानमावतनौत् ॥ ३०८ ॥
प्रातः संसदि भूपालस्तमाह्वय विचारदम् । नास्तीति च परिहाते धनपालः कविर्जगौ ॥ ३०९ ॥

15

'धनो जयति नाधर्म' इत्यलीकीकृतं वचः । इदं तु सत्यं नीतं 'धर्मस्य त्वरिता गतिः' ॥ ३१० ॥
राजा प्राह पथा जीवं विनाहोऽवयवान्निवते । सत्यं स्यान्न सामर्थ्यमुचरेऽपि परागतौ ॥ ३११ ॥

तद्देवं विना मित्रं धनपालं कृतिप्रभुम् । मूकेन धर्मसंवादे सभा शोभा विनाकृता ॥ ३१२ ॥
तस्मात्स एव मत्पार्थ शृङ्गारयतु सर्वदा । श्रुतेति धनपालोऽपि बुद्धः सम्मानतः प्रभोः ॥ ३१३ ॥

यथा स पत्तनं प्राप्ते जिवः श्रीशान्तिस्तूरिभिः । बुध्याऽऽख्ये मानिवालेन तज्ज्ञेयं तद्विरजतः ॥ ३१४ ॥

३८. इतश्च शोभनो विद्वान् सर्वप्रपञ्चमहोदधिः । यमकान्निवततीर्थेऽस्तुतीर्त्तकंतिमिभक्तिः ॥ ३१५ ॥

20

तदेकध्यानतः आरुमदे त्रिभिक्षया ययौ । वृष्टः आविकया किं त्वं निरागा ॥ हेतुरत्र कः ॥ ३१६ ॥
स प्राह चित्तव्याप्तेपात्र जाने स्वगतगते । आविकाऽऽस्यात् परिहाते गुरुभिः वृष्ट एव तत् ॥ ३१७ ॥

स प्राह न स्तुतिध्यानाज्जानेऽपश्यदयो ॥ गुरुः । तत्काव्यान्यति ॥ हर्षेण प्राप्तं सत्तं चमत्कृतः ॥ ३१८ ॥
तदीयदक्षिस्तेन तत्क्षणं शोभनो ज्वरात् । अस्तसाद परं लोकं सहसाभाग्यतः कृती ॥ ३१९ ॥

तासां जिनस्तुतीनां च सिद्धसारस्वतः कविः । टीकां चकार सौन्दर्येष्टे चित्ते यद्गु हृदम् ॥ ३२० ॥
आयुरारवं परिहाय कोविदेशोऽन्यदा नृपम् । आपृच्छत् परं लोकं साधितुं गुरुसन्निधौ ॥ ३२१ ॥

25

श्रीमन्महैन्द्रसूरीणा पदार्थभोगगुरुस्सरम् । तनुं समल्लिखद् गेहिधर्मं एव स्थितः सदा ॥ ३२२ ॥
उपेण तपसा शुद्धदेहः क्षिप्रान्तरद्विपन् । सम्यक्त्वं निरतीचारं पालयन्नालये गुरोः ॥ ३२३ ॥

सिद्धिप्रियाप्यमानः स ॥ स्वधिरैः श्रुतपारगैः । अन्ते देहं परित्यज्य श्रीश्रीधर्ममशिशयम् ॥ ३२४ ॥—गुग्मम् ।
गुरोरोऽपि वदा तस्य दृष्ट्वा छेदन्वमद्भुतम् । लोकद्वयेऽपि सन्यासपूर्वं तेऽपि दिवं ययौ ॥ ३२५ ॥

३

1 A स वाह्ये । 2 N ऐकोऽपि । 3 N धनपाल । 4 N धियानिधि । 5 N वासीते । 6 N परागते । 7 N मूके च ।
8 N शोभाविना । 9 N सुखि च । 10 N किं बु निरागे । 11 N देहो । 12 N न्यय द्यौष । 13 N मानस स ।
14 A D 'क्षिप्रिवत् ।

श्रीमन्महेन्द्रगुरुदीक्षितशोभनस्य

प्रज्ञाधनस्य धनपालकवेश्व वृत्तम् ।

श्रीजैनधर्मदृढवासनया लभन्तां

भग्यास्तमस्ततिहरं ननु षोडशमम् ॥ ३२६ ॥

श्रीचन्द्रप्रभसूरिपदसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-

चन्द्रः सूरिरनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीमुया ।

श्रीपूर्वर्षिचरित्ररोहणगिरौ वृत्तं महेन्द्रप्रभोः

श्रीप्रद्युम्नमुनीन्दुना विशदितः शृङ्गो मुनीन्दुप्रभः ॥ ३२७ ॥

✽

श्रीदेवानन्दसूरिर्दिशतु मुदमसौ लक्षणाधेन हैमा-

दुद्धृत्य प्राज्ञहेतोर्विहितमभिनयं सिद्धसारस्वताख्यम् ।

शाब्दं शास्त्रं यदीयान्वयिकनकगिरिस्थानकल्पद्रुमश्च

श्रीमान् प्रद्युम्नसूरिर्विशदयति गिरं नः पदार्थप्रदाता ॥ ३२८ ॥

॥ इति श्रीमहेन्द्रप्रभसूरिप्रबन्धः ॥

॥ प्र० ३६१, अ० २६ । उभयं ४००८, अ० ५ ॥

१८. श्रीसूराचार्यचरितम् ।

- सूराचार्यः श्रिये श्रीमान् सुमनःसहपूजितः । यत्प्रहया सुराचार्यो गान्धाधिकतया जितः ॥ १ ॥
 सूराचार्यप्रभोऽत्र ब्रूमः किं गुणगौरवम् । येन श्रीभोजराजस्य सभा प्रतिभया जिता ॥ २ ॥
 चरितं चित्रवत्तस्य सुधीहृद्विचिपु स्थितम् । ज्ञात्वा वर्णोच्चलं व्याख्यायते स्वैर्याय चेतसः ॥ ३ ॥
- 5 § १. अणहिल्लपुरं नाम गुर्जरावनिमण्डनम्* । अस्ति प्रशखिवत् पूर्वभूपालनयपद्धतेः ॥ ४ ॥
 प्रतापान्तराजन्यचक्रं चक्रैधरोपमः । श्रीभीमभूपतिस्त्रासमवदुःश्लासनार्दनः ॥ ५ ॥
 शाखशिक्षासुरार्णाचार्यः सत्साक्षतप्रवः । अस्ति क्षात्रकुलोत्पन्नो नेन्द्रेस्वाय मातुलः ॥ ६ ॥
 तस्य संग्रामसिंहाख्यभ्रातुः पुत्रो महामतिः* । महीपाल इति ख्यातः प्रज्ञाविजितवाक्पतिः ॥ ७ ॥
 तत्तातेऽलंगते देवाद् वास्य यव प्रभोः पुरः । तन्माता भ्रातृपुत्रं स्वं प्रज्ञाधीति प्रभुं जगौ ॥ ८ ॥
- 10 निमिषातिशयाज्ञात्वा तं शासनविभूषकम् । आदराजगृहुर्भ्रातृजायां सन्तोष्यवामरैः ॥ ९ ॥
 शब्दशास्त्रप्रमाणानि साहित्यागमसंहिताः । अमिलन् स्वयमेवास्त्र साक्षिमात्रे गुरो रिते ॥ १० ॥
 स्नेहादेव गुरोः पार्थम्युच्चन् जगृहे प्रतम् । स्वपेटे स्थापयेन्मंथु तादृशा नोचितास्त्रिणः ॥ ११ ॥
 दार्तमानिकशास्त्रान्मोहद्वभ्रातुर्भातुमान् । जनाज्ञानतमश्चेदौ सूराचार्यः स विद्वतः ॥ १२ ॥
- 15 § २. अथ श्रीभोजराजस्य वान्देयीकुलसन्नः । कलासिन्धुमहासिन्धोर्विद्वद्दलीलामहोक्तसः ॥ १३ ॥
 प्रधाना आजन्मिवांसः* श्रीभीमन्पुत्रपदम् । गायामेकामजल्पञ्च निजनाथगुणाद्भुताम्* ॥ १४ ॥—युगम् ।

तथा हि—

हेलानिहलियगह्वकुंभपण्डिपपावपसरस्तः ।

सीहस्त मण समं न विगगहो नेय संपाणं ॥ १५ ॥

- हेलया तद्वन्हाय तेषां सन्मानमादधे । आवास-शुक्तिव्याघ्रैर्भूषस्थानं च ते ययुः ॥ १६ ॥
- 20 गतेषु तेषु भूपालः स्वप्रधाननिहादिशत् । शोष्यः प्रत्युत्तरागारे विप्रक्षितं कश्चिद्वृतः ॥ १७ ॥
 स्त्रस्त्रमत्यनुमानेन प्रत्यायोः कविभिः कृताः । न चयत्कारिणी राक्षस्त्रासामेकाऽपि वामवत् ॥ १८ ॥
 सर्वदर्शनिशालाम् चतुष्के चत्वरैः त्रिकैः । हर्म्यचैलेषु गच्छन्ति ते तत् प्रेक्षाकुतूहलात् ॥ १९ ॥
 श्रीमद्गोविन्दसूरीणां चैले ते चान्यदा ययुः । तदा पर्वणि कुत्रापि तत्रासीत् प्रेक्षणक्षणः ॥ २० ॥
 अङ्गहारप्रकारैश्च त्रिपताकादिहस्तकैः । तत्र नवैति लाल्येन ताण्डवेन च नर्तकी ॥ २१ ॥
- 25 आतोद्यवालसबादसपन्नं विप्रमासनेः । भान्ता ऋणोपलक्ष्मणं स्पृष्टे प्रथमपन्थदुम् ॥ २२ ॥
 आशिर्भूष नदी स्नेहहृत्पथे पवनार्थिनी । तत्काठिन्यप्रकर्षस्य द्रावणायेव निर्भरम् ॥ २३ ॥—युगम् ।
 व्यजिज्ञपन् विशिष्टाश्च श्रीगोविन्दाय सुरये । इमामीदृगवस्थाना वर्णयन्* प्रभो स्मृतम् ॥ २४ ॥
 सूराचार्यं च तत्रस्थं वदुत्तीर्तनहेतवे । तं तदा विदिद्युः पूष्यास्तक्षणाच्चाय सोऽमवीत् ॥ २५ ॥

तथा—

- 30 यत् कङ्कणाभरणकोमलबाहुवस्त्रिसद्भात् कुरङ्गकदशोर्नयौवनायाः ।
 न स्त्रियसि प्रचलसि प्रविकम्पसे त्वं तत् सत्यमेव ह्यपदा ननु निर्मितोऽसि ॥ २६ ॥

1 N विप्रकृतस्य । 2 N D वण्डलम् । 3 N चक्र । 4 N यहीपति । 5 N B "व्यापासनमायुः" । 6 A. D. भाग-
 गताय । * "परगतिवनाद्भुताम्" इति A. D. । 7 N तत । 8 N "तम्पत्" । 9 A. वर्षेन रत्न ।

तत्कालं ते भूपयेदं गत्वा हृष्टा व्यजिज्ञपन् । गोविन्दाचार्यपार्थेऽस्ति कविः प्रत्युत्तरक्षमः ॥ २७ ॥
 भूपालः प्राह सौहार्दभूमिः सूरिस्त्वं हि नः । समानयत सम्मान्य 'सत्कर्त्तुं तं गुणं ततः ॥ २८ ॥
 आदेशानन्तरं ते श्रीगोविन्दस्वाग्रयं ययुः । आजूह्वंश्च तं सोऽपि भूपसदमाययौ ॥ २९ ॥
 सूरार्चार्यं च पार्थेऽस्य हृष्टा भूपः प्रमोदभूः । मन्मातुलस्य पुत्रोऽस्ति सम्मान्यं सर्वमत्र तत् ॥ ३० ॥
 आशीर्वाचोपविष्टश्च^१ सूरिभूषार्हे आसने । श्रीभोजप्रहितां शाखां विहङ्गिः आवितस्ततः ॥ ३१ ॥ 5
 तदनन्तरमेवायं सूरार्चार्यं उवाच च । कोऽवकाशो विलम्बस्य ताटकपुण्योदये सति ॥ ३२ ॥

तथा हि—

अंधयसुयाणकालो भीमो पुह्वीह निस्मिजो विहिता ।

जेण सयं पि न गणियं का गणणा तुज्झ इक्खस्स ॥ ३३ ॥

इत्यायां^१ भीमभूपालः क्षुत्वा रोमाञ्चकञ्चुकी । घार्राधिपमथानानां ह्रवं प्राजीहयत् करे ॥ ३४ ॥ 10
 श्रीभोजस्तां प्रवाच्याय^२ विममतेति चेत्सि । ईदृक्कविभवो देशः स कथं परिभूयते ॥ ३५ ॥
 सूरिः श्रीभीमराजेन सम्मान्येति व्यस्त्ययव । किं कुर्वीत् स्वयि पार्थस्य श्रीभोजो विदुषां निधिः ॥ ३६ ॥
 ३३. अन्यदा गुह्यभिः शिष्याभ्यापनेऽसौ न्ययोज्यत । कारयन्ति गुणा^३ एव प्रतिष्ठां पुरुषाकृतेः ॥ ३७ ॥
 कुशाग्रीपमतिः शमस्रपदमानि पडुमभः । तथा विस्रति जानन्त्येकशः पृत्तापि ते यथा ॥ ३८ ॥
 सारूप्यवयसा मन्नापाटवेनाधिकेन च । किञ्चिदुत्तः स्वशिष्याणां कुण्डलनवगच्छताम् ॥ ३९ ॥ 15
 वतस्तान् शिक्षयन्नेकां रजोहरणदण्डिकाम् । नित्यं मनफि कोपोऽरिस्त्राहशानपि गम्येत् ॥ ४० ॥
 एकदा स्वयलेपोऽपि स्त्रज्जातीयसहायणाम् । कर्तुमत्राययो स्त्रीयस्तुपदीतो न को^४ भवेत् ॥ ४१ ॥
 वैपाद्यचकरं स्वीयं^५ श्लिखञ्जितसमङ्गतः । आदिशदण्डिका स्त्रैहा कार्योऽस्माकं रजोहवी ॥ ४२ ॥
 छाना विनासमापन्नाः रिजस्त्रिभतनूभूतः । उपाध्यायात् कथंचित् ते वासरं निरथापयन् ॥ ४३ ॥
 आद्यययकविधेः शास्त्रगुणनाम्ना तु वे सतः । अर्द्धरात्रिकालस्यावसरेऽपि विनिद्रकाः ॥ ४४ ॥ 20
 ज्येष्ठप्रभुक्रमाम्भोजसेवाहेयाकिनस्ततः । नत्था व्यजिज्ञपन् विभमयन्तश्चरणद्वयम् ॥ ४५ ॥
 शरण्यं शरणायाता अमान्तलषदश्रयः । शिरोभेदवृत्तेर्भाता उपाध्यायस्य चेष्टितम् ॥ ४६ ॥—निभिर्विष्टेपकम् ।
 क्षुत्वा प्रभुभिरादिष्टं वत्साः स्वच्छाशया ननु^६ । एष सोऽह्माय पाठाय स्वरते नतु वेरतः ॥ ४७ ॥
 यवभोमयदण्डस्य सोऽर्थो सति निरुप्यते । श्लिष्यते तथायं चो नाचरेत् विप्रवं यथा ॥ ४८ ॥
 इत्यमाश्रासितास्ते च स्वस्त्यानेभ्यस्तृपन् । सूरार्चार्योऽपि तन्नागाच्छुश्रूषाहेतवे प्रमोः ॥ ४९ ॥ 25
 ददे कृतवकोपात् सर्वेन्द्रे नातुवन्दना । अप्रसादे वतो हेतुं पप्रच्छाह प्रभुः पुनः ॥ ५० ॥
 ओहदण्डो यमस्त्रेयायुधं नहि परित्रिणाम् । घटते हिंस्रवस्तु स्यात् तथैव तु परिग्रहे ॥ ५१ ॥
 आचोऽपि कोऽप्युपाध्यायः पाठको न शिशुग्रजे । अहो वे सुविदा प्रज्ञा पुंसां हृदयेतिनी ॥ ५२ ॥
 श्रुतेति व्यस्रच्छात्रवर्गोदयमुपद्रवः । उत्तसे च प्रमोरमेवादीत् सविनय वधः ॥ ५३ ॥
 पूर्यदस्ससरोर्जे न^७ मौडी किं व्यलसन्मम । एवं निश्चिन्ताशङ्की^८ मयि नृपं विषयत्^९ किम् ॥ ५४ ॥ 30
 पादपण्डितकया देहे प्रहरो दीयते यथा । न तथा ओहदण्डेन शापनेव विधीयते ॥ ५५ ॥
 मनुणा ययमीयां सुसिति विन्ता ममाभक्त । वृत्तपूर्णाश्रयलकैर्ने स्युः सत्यमिदं यथा ॥ ५६ ॥

1 N सम्मान्य सत्कर्त्तुं २ ३ ४ इत्यर्थः 5 N प्रख्याः 6 N पुत्रा वर प्रतिष्ठा ।
 7 N 'पदीशेवको । 8 N विचित्रितः 9 N सत्पञ्चयस्य १० N 'उत्तरेव । 11 'यथा । 12 N व्यपत्तः ।

६४. अथ ज्येष्ठप्रभुः ग्राह सर्वेषां गुणसंहतिः । कोट्यंशेनापि नास्त्रय को मदसङ्गेषु भो ! ॥ ५७ ॥
 इत्याकर्ण्य ततः सूत्रार्थः प्राज्यमतिविसिः । ग्राह नाहंकृतोऽहं को गर्वाऽनतिशयस्य मे ॥ ५८ ॥
 अभिसन्निभममायं तु चेन्मया पाठिता अभी । विह्वलं परदेशेषु जायन्ते वाहिनित्वराः ॥ ५९ ॥
 पूज्यानां किरणा भूत्वा जनजाड्यहर्ता ननु । युष्माकं सोऽपि गृह्णार उभतिर्जिनसासने ॥ ६० ॥
- ॥ गुरवः प्रादुरुच्चानयते बालेषु का कथा । किमागच्छसि लग्नस्त्वं कृतभोजसमाजयः ॥ ६१ ॥
 श्रुत्वेसाह स चादेशः प्रमाणं प्रमुसंगितः । आदासे विकृतीः सर्वाः कृत्वादेशसमं प्रभोः ॥ ६२ ॥
 इत्युक्त्या निजसंस्तारेऽक्षिपत् शेपक्ष्णं ततः । सामर्यः सुरिसादुलः सादुलः अस्त्रफालवत् ॥ ६३ ॥
 प्रातः कृत्वाऽन्ववादीत् सोऽनघ्यायोऽद्यास्तु पाठने । शिशुवाजहपुः शिष्या महोत्सव इयागते ॥ ६४ ॥
 सध्याहे शुद्धमाहारमानीय यतिमण्डले । मिलिते खुरसूरिं समाहावयत सहृदः ॥ ६५ ॥
- ॥ आर्याय परिषेष्टे स गृहाति विह्वलं नहि । अनुनीतोऽपि गीतार्थैः पूर्वैरनुदिष्टे दृढम् ॥ ६६ ॥
 असुखमहमं सहनान्धुके इदमन्यथात् । मय प्रतिशब्दो हन्ताऽनामयो मोक्षयतां पुनः ॥ ६७ ॥
 भणिप्यमाय वेत् किञ्चित्सन्ममानशनं ध्रुवम् । ततः संयाहयामसे गीतार्थैः सह साधुभिः ॥ ६८ ॥
 वष उत्सङ्गमारोप्य शिशिहे तैरसौ सुधीः । परदेशे विह्वलं त्वं वत्स ! भूयात् सचेतनः ॥ ६९ ॥
 शास्त्रं वंशो जातिः प्रज्ञा कुलमनुसृण्वयाः सन्ति ।
 जयिन्मय यमा नियमास्तपय यौनमनविश्लासम् ॥ ७० ॥
- ॥ इति पूज्योपदेशमीदृशैः स वरद्वितः । मानयत् स्वान्देक्षीयलक्ष्यवर्णाल्लपसितः ॥ ७१ ॥
 ततः श्रीभीममूपालप्रच्छाये राजसंसदम् । संप्राप गुर्वनुज्ञातो यज्ञां ज्ञातः पुरापि यः ॥ ७२ ॥
 सुवर्णमणिमणिक्पयमे पीठे च भूपतिः । न्यवेशयद् युषं वन्धुं हेमान्यत् सौरभाद्भुतम् ॥ ७३ ॥
 तदा च मालव्याचीशविशिष्टाः पुनराययुः । स्वरूपं निजनायस्य भूपालय व्यजिज्ञपत् ॥ ७४ ॥
- ॥ देव ! त्वद्विदुषां प्रज्ञाप्रतिभै रक्षितो गृधः । श्रीभोजः सन्त्यगुरुकण्ठां तेषु धारयते प्रभुः ॥ ७५ ॥
 ततः प्रहिणुत प्रेक्षादक्षनाय ! प्रसद्य तत् । अन्योन्यं कौतुकं विद्वद्भूषां विधत्ते यथा ॥ ७६ ॥
 राजा ग्राह महाविद्वान्नाले मद्गान्धवो तवः । परदेशे कथं नाम प्रस्थाप्योऽसौ स्वजीवकम् ॥ ७७ ॥
 प्रतिपत्तं ममेवाय वैद्विषते भवत्पतिः । प्रवेशादिषु मानं च स्वयं दत्ते तदस्तु तत् ॥ ७८ ॥
 सूत्रार्थार्थोऽपि दृष्टो य तोषाद् भाग्यमिहोदितम् । मम पूज्यप्रसादेन यत् तस्माद्दानमागमत् ॥ ७९ ॥
- ॥ अथाह भूपते धाराभिनामकृतिनां मया । गायया कविता दृष्टा तथोचरमदायहम् ॥ ८० ॥
 शशिनां कौतुकं नः किं विचित्रे जगति भुवे^१ । भीमदुर्भोजस्य पित्रार्थं गन्त्यते त्वदनुमुहया ॥ ८१ ॥
 राजाह तत्र मङ्गात्वा त्वं किं तं वर्णयिष्यसि । स ग्राहहं सुनिर्भूषं कृतो हेतौ^२ स्तुवे ततः ॥ ८२ ॥
 ऊरीकृते प्रयानैश्च तत्र मालवभूपतेः । प्रयाणायानुजक्षे तं विशेषं भीमभूपतिः ॥ ८३ ॥
 गजमेकं ततः प्रेषीत समीनां शतपञ्चकम् । पदातीनां सहस्रं च स बन्धो भक्तिविभरः ॥ ८४ ॥
- ॥ शुभे सुहृत् नक्षत्र-वार-ग्रहबलान्विते । चरे लग्ने ग्रहे क्रूरे तत्रस्थे शुभप्रदीप्तिने ॥ ८५ ॥
 गुरुसङ्घात्पुनरातो वक्षिः प्रशानमावनेत् । पञ्चमेऽङ्गि प्रयाणं च चक्रे चक्रेकराकृतिः ॥ ८६ ॥—युगम् ।
 ततः प्रयाणकस्तोकेमयासौ गुर्जरावनेः । सन्धिक्षोणिगवापाय^३ ससद्य स च सजयः ॥ ८७ ॥
 धातपिरुदप्रज्ञाभूर्धारापुरमयातवान् । प्रयानेन प्रतिज्ञातं ह्यपि यः स्वमनुसवः ॥ ८८ ॥
 ततः सर्वद्विस्तामया सैन्यसाम्बन्धैर्वन्धुः । जयन्तिनायकः सजयित्वा^४ जयाभिमुखोऽपचत् ॥ ८९ ॥

1 N मयल. 2 N हति. 3 N वेशने. 4 D हरिहरी. 5 N च. 6 N हेमाल. 7 A भूते पठयित्वा. 8 N इति. 9 N पायवा. 10 N युगम्. 11 N वदतु. 12 N हेतोः. 13 N मयापाय. 14 N पदयित्वा. 15 N

दन्तावलैः कलैर्विन्ध्य इव पर्यन्तपर्यतैः । रथैर्वनिप्रवरैरभ्रैरभ्रवद् व्यमात् ॥ ९० ॥

शोभमानो वरावीर्यैः कलोलैर्विव वारिधिः ।

पदातिराजिभिर्भजे^१ राजा राजेव पारकैः ॥ ९१ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।

राजामासीपरोधेन^२ वृत्ताचारव्यतिक्रमे । प्रायश्चित्तचिकीर्षिते^३ सूरिरारूढवान् गजम् ॥ ९२ ॥

हृगोचरे करिस्कन्धात् तावतीर्य स्थितौ भुवि । राजा च मुनिराजश्च मिलितौ धातराविव ॥ ९३ ॥ 5

देशगतमहाविद्वद्वृत्तिं नृपकोशतः । प्रवालकमथं पट्टं तदध्यक्षाः^४ समानयन् ॥ ९४ ॥

नियुक्तैश्चाथ सैः स्थूलवेष्टनेभ्यो विवेक्ष्य च । कम्बिकाहस्तमानेन वैर्घ्यविस्तरयोः समः ॥ ९५ ॥

अष्टाङ्गलोच्छ्रयः सूर्यविम्बवत्तेजसा दृष्टा । दुर्बलैः शुद्धभूर्षीठे व्यमुच्यत नृपान्नया ॥ ९६ ॥—युग्मम् ।

अत्राप्यमिति भूपालासुश्रुताः प्रत्यलेखयन् । ते रजोहरणात् त्रिस्तं तत्रोपविभिक्षुस्ततः ॥ ९७ ॥

अथ श्रीभोज आह सौरणरोमालिपिच्छकात् । किं तु प्रमार्जितं रेणुजीवा^५ वात्र लसन्ति किम् ॥ ९८ ॥ 10

उपविष्टस्ततः सूरिः कम्पमानशरीरकः । राह्या वृष्टः कथं कम्पो जह्ने वः^६ ग्राह सोऽप्यथ ॥ ९९ ॥

राजपत्नी^७ विकोशाकहस्ता^८ कीर्य विनेत्यहम् । राज्ञोचेऽसौ स्थिरी राशं स प्राह्वासी प्रविशितिः^९ ॥ १०० ॥

अस्वेवमिति राज्ञोक्ते स जीनीमाक्षिपं ददौ । भूपालयोच्चरत्सर्वहर्षिवाय कलानिधिः ॥ १०१ ॥

हुत्वा मञ्जी विधाता लचणमुदुगणं सान्ध्यतेजःकृशानौ

धात्रीपात्रं विमोच्य द्विजनिनन्दमहामञ्जयोपेण पावत् । 15

आदायेन्दुं घरहं कृपति सुहुरूपा शाकिनी ताम्रचूड-^{१०}

ध्वानान् तावज्जय त्वं वसुमतिस्तुमनोमंडले भोजराज ! ॥ १०२ ॥

परस्परं प्रशंसतिर्निर्गन्ध कमपि क्षणम् । राजा स्वं मन्दिरं प्राप सूरिः पुन्यन्तरिधिवान् ॥ १०३ ॥

१५. मध्ये नगरी तत्रास्ति विहारो ह्यरवत्^{११} स्थितेः । जनाद् विश्वास्य तत्रागात् सूर्याचार्यः कलानिधिः ॥ १०४ ॥

सुवर्णमणिमालिक्यपूजाभिः मसरत्नभाः । प्रविमा वीवरगाणां बबन्धे भक्तिविभंरम् ॥ १०५ ॥ 20

छुट्टपाठकपाठासिक्कर्मठासठपण्डिते । प्रणष्टपठरे प्रायाम्भटे निष्ठितकल्पतः ॥ १०६ ॥

तत्र बूटसरस्वत्याचार्योऽनार्यतमोऽर्चया । अस्ति प्रशस्तिर्यस्यास्ति विश्वविद्वन्मुले सदा ॥ १०७ ॥

सर्वाभिगमपूर्वं च प्रणतसैः प्रमुमुदा । सच्छिष्याः प्राणमन्तामून्^{१२} सौवागातिक्रान्तयः ॥ १०८ ॥

तैस्तयातिथयो नैव गोचरे प्रहितास्तदा । आनीय शुद्धमाहारं भोजिता भक्तिपूर्वकम् ॥ १०९ ॥

सापार्मिकनृपभाद्रकुशलग्रभक्रेतिभिः । अपराहोऽमभवत् तेषां परितोषभराहभुः ॥ ११० ॥ 25

अवलेपय्य भूपस्य प्रभूतातिशयाद्भूत । तदा कदाचिद्वन्मोनादपि कीटः प्रजापते ॥ १११ ॥

असौ पठपि संसीद्य दर्शनानि तदाऽभ्यजत् । भवद्विभ्रान्त्यते लोकः पृथगाचारसंस्थितैः ११२ ॥

तस्मात् सर्वेऽपि समगल दर्शनस्य^{१३} भगीपिणः । कुरुष्वमेकमेवेदं सन्निवहाम यथा नहि ॥ ११३ ॥

विश्रान्तं सन्निसुष्वैस्तु भूपः प्राच्योऽपि कोऽपि न । समर्थोऽपि विधाताऽऽसीदीदृशस्येह कर्मणः ॥ ११४ ॥

भूपतिः^{१४} ग्राह किं कोऽपि परमारात्यये पुरा ।

आसीत् स्वशक्तितो भोका संगौहं दक्षिणापथम् ॥ ११५ ॥ 30

1 A. विमात् । 2 N B C आबद् । 3 D राजमसीपरोधेन । 4 N प्रायश्चित्त चिकीर्षिते । 5 B N तदप्यथ समानयत् ।

6 D रेणुजीवा । 7 N नाय नसति । 8 N जय । 9 N राजपत्नीविकोशाकहस्ता । 10 N वसुस्थिति । 11 B शाकिनी ताम्र-
चूडना । 12 N ह्यरवस्थिते । 13 N नृवर । 14 N चामु । 15 N दर्शनस्य । 16 N भूपति ।

- तूष्णीकं पितृ विभुल्य तेषु भूपो निजैर्नरैः । समपिण्डयदेकत्र चाटके तान् पशुनिव ॥ ११६ ॥
 सहस्रसंख्यया तत्र पुंसः क्षीरसि चानयत् । भोक्तुं नादाद्य सर्वेषामैकमलचिकीर्षया ॥ ११७ ॥
 अनादिसिद्धशमौ प्रमाणैश्च निजैर्निजैः । मत्तिरेका^१ कथं तेषां घान्येष्वेको यथा रसः ॥ ११८ ॥
 5 भुधा^२ बाधापरीणामादैकमलं त्वजायत । जीवो निजः कथं रक्ष्य इति चिन्तामहाज्वरे ॥ ११९ ॥
 तन्मध्ये दर्शनस्थिता सूराचार्यो^३ऽपि चागमत् । सर्वैरेक्येन सोऽमाणि सान्त्वनापूर्वं तदा ॥ १२० ॥
 भूपालः काल एवायं य एवं दर्शनत्रजे । ऐक्यबुद्धिं विधित्सुस्तत्र मूलं न भविष्यति ॥ १२१ ॥
 भवन्तो गुर्जरान्धेका बाहूप्रपञ्चेन चेतित् । निवर्तयध्वमेनं कुविकल्पादमुतो दृष्टान् ॥ १२२ ॥
 परं सहस्रलोकानां भयन्तः प्राणदानतः । उपार्जयध्वमत्युषं पुण्यं यद्गुणनातिगम् ॥ १२३ ॥
 सूराचार्यैस्ततः प्राहातिपीनां नः किमागतौ । कार्यं भवेन्महीतो^४ऽपि न नः^५ प्रतिवदेत् किमु ॥ १२४ ॥
 10 परन्तु दर्शनप्रेणिराराध्याऽनादिप्रदत्तिः । तदुक्तोपकर्म किञ्चित् करिष्यामो विमोचकम् ॥ १२५ ॥
 जमात्यपार्श्वतो भूपुरतोऽख्यापयद् गुरुः । आयातयत्तस्मात्कं नृपेण सह नाम्रता^६ ॥ १२६ ॥
 परं दर्शितिलोकानां धनुनामनुकम्पया । किञ्चिद्वदामि चेद्भूपोऽवधारयति सत्ततः ॥ १२७ ॥
 राजापि क्षीममायातु गुर्जेरः कथिकुञ्जरः । इत्युक्ते मन्त्रिभिः सार्वं च ययो राजमन्त्रिरम् ॥ १२८ ॥
 अवयद् भूपते ! अभ्यागतानामातिथ्यमद्भुतम् । क्वचित् विदधे सम्यक् तप^७ एव तपस्विनाम् ॥ १२९ ॥
 15 परं न नः स्वर्कं^८ कार्यं दर्शनानि धृतामि यत् । तत्तु दूयेत तेनैव बयं यामो भुवं स्वकाम् ॥ १३० ॥
 तत्रापि हि गताः किं नु स्वरूपं कथयेमहि^९ । घारापुरश्च संस्थानं पुच्छामो भवदन्तिके ॥ १३१ ॥
 राजाहाभ्यागतानां वो नाहं किमपि संमुखम् । मणत्प्रेयां तु पार्थक्ये हेतुं दृच्छामि निश्चितम् ॥ १३२ ॥
 स्वरूपं मत्पुरो युवं नृपुताव्यप्रचेतसः । चतुर्भिरधिकाशीतिः प्रासादानामिह स्थिता ॥ १३३ ॥
 चतुष्पथानि तत्संख्यानि च प्रत्येकमस्ति च । चतुर्विंशतिरद्वानामेवं पुरि च सूत्रणा ॥ १३४ ॥
 20 सुरिः माहैकमेकं कुरु किं यदुभिः कृतैः । एकत्र सर्वं लभ्येव लोको भ्रमति नो यथा ॥ १३५ ॥
 राजाऽयदत्तं धृष्यन्वस्त्वपार्थिनामेकत्र भीलने । महायाधा ततश्चक्रे धृष्यन् हृष्टावली मया ॥ १३६ ॥
 इत्याकर्णायवदत् सुरिर्भूरिष्यकृत्स्नकेलिपु^{१०} । विद्वानपि महाराज ! विचारयसि किं नहि ॥ १३७ ॥
 स्वकृतान्यपि हृष्टानि भङ्क्तुं न क्षमसे यदि । अनादिदर्शनानि त्वं कथं पश्यन्तु समुद्यतः ॥ १३८ ॥
 दयार्थो जैनमास्थेयाद् रत्नार्थो कौलदर्शनम् । वेदाश्च व्यवहारार्थं मुच्यन्ती च विरञ्जनम् ॥ १३९ ॥
 25 चिरप्रसूतचित्स्थायतेषैः सकलो जनः । एकः कथं भवेत् तस्मान्महीपाल ! विचिन्तय ॥ १४० ॥
 ध्रुवेति भ्रष्टपुमादावलेपो भूपतित्तदा । संमान्य भोजयित्वा च दर्शनान्यनुचद् धृतेः ॥ १४१ ॥
 अवश्येयं भयद्विज सांगलाग्रहमाह्वयम् । इत्थं यद्गमतोऽगच्छन् मिजं सुरिरुपाभयम् ॥ १४२ ॥
 5६. तत्र व्याकरणं श्रीमद्भोजराजविनिर्मितम् । तत्र विद्यामते छात्रैः पठ्यतेऽहमिदं श्रुताम् ॥ १४३ ॥
 मितन्ति मुधियः सर्वे तयाकारणमागमत् । ततः^{११} भवतिवः सुरिः भीस्मन्^{१२} "वृत्सरस्वती" ॥ १४४ ॥
 30 सदेष्टामो यपमपि सूराचार्येण जल्पिते । गुर्जरावनिविद्धचातुहया च न्यपेधि तेः ॥ १४५ ॥
 दर्शनार्थं परिग्रान्त युयमायवतिष्ठय । सदोद्यतः पुनरसौ प्राह वल्लेक्षणेत्तुमुक्तः ॥ १४६ ॥
 तानुपेयः कः भ्रमो गुप्तादृशविद्विभितीक्षणे । कुन्तुलाद् विहातो नः समगच्छाम एव तत् ॥ १४७ ॥
 अथ तेऽन्यनुमन्तारोऽप्रक्षिपेधेन तान् सह । नीतवन्तस्तदा पादशालायां शङ्कित्वास्तदा ॥ १४८ ॥

1 N मत्तिरेकः । 2 A D भुधा । 3 D महोदधि । 4 A B न न प्रति । 5 N वरदायतः । 6 N मूर ।
 7 N परं तव कथं । 8 N कथयामहे । 9 A H भूरिष्यकृत्स्नकेलिपु । 10 N तत्र । 11 N चतुर्वत् । 12 A "परस्वती" ।

उपाध्यायश्च तत्राहातिथयः कृत आययुः । ऊचे तत्रस्थिताचार्यैरणहिल्लपुरादिति ॥ १४९ ॥
 विशेषसम्भ्रमायकैऽध्यापकः' स्वागतादिकम् । उपासीविशदेयोऽपि प्रधानासनि तद्द्वयम् ॥ १५० ॥
 सूरार्चायस्ततः ग्राह ग्रन्थः कोऽय प्रवाच्यते । कृतिः श्रीभोजराजस्य शब्दशालं स चावदत् ॥ १५१ ॥
 प्रोच्यतां तत्रमस्कार इत्युक्तोऽध्यागतेर्बुधैः । उपाध्यायः सह छात्रैः पटुस्वरुवाच तम् ॥ १५२ ॥

उचय—

5

चतुर्मुखसुखाम्भोजवनहंसवधूर्मम् ।

मानसे रमतां नित्यं शुद्धवर्णा सरस्वती ॥ १५३ ॥

सूरार्चायस्ततः ग्राह किञ्चिदुत्प्रासगर्भितम् । एवंजातीयविद्वांसो दैवोऽत्रैव न बान्धवः ॥ १५४ ॥
 अस्माभिर्भारती पूर्वमत्रावि श्रद्धाचारिणी । कुमारी साम्प्रतं तत्र न्यपदिष्टा वधुरिति ॥ १५५ ॥
 चित्रमस्तुतुर्व तदन्वत् इच्छामि किञ्चन । मातुलस्य सुता गम्या यथाऽऽले दक्षिणापथे ॥ १५६ ॥ 10
 सूरार्चायां भ्रातृजाया देवरस्य ययोचिता । अर्वादेशे यथा गम्याऽनुजाह्वजवपुः कथम् ॥ १५७ ॥
 यद्वधूशब्दसामीप्ये 'मानसे रमतां मम' । प्रयुक्तं तद् भवन्त्येव देवाचारः प्रययिष्याः ॥ १५८ ॥
 अनुत्तरं प्रतिहृतश्चालयन्नन्यसंकथाः । कालं विलम्बयामासेष्टानभ्यायकृतादरः ॥ १५९ ॥
 सन्ध्याघसरसंभ्रातः श्रीभोजनृपतेः पुरः । अपराहेतिपुत्रं स जगौ विस्मयकारकम् ॥ १६० ॥
 भूपञ्च विस्मितः ग्राह सम्मानवं गूर्जरावनौ । इदं प्रावर्तिलोक्योऽसौ विद्वानाहूय निश्चितम् ॥ १६१ ॥ 15
 तत्रस्याचार्यपार्श्वे च भूपालः प्रैषयन्नरान् । आह्वातुमतिथिं ते 'च भक्तिपूर्वं समाह्वयन् ॥ १६२ ॥
 ततो' वृद्धसरस्वत्याचार्येण सह स प्रभुः । ययो श्रीभोजभूनाथसभां स्वर्गसमानिभाम् ॥ १६३ ॥
 रासा वृषाङ्गणेऽग्रे' च शिलैका निहिता तदा । गूर्जराग्रे निजप्राणस्फूर्तिदर्शनेदवेव ॥ १६४ ॥
 तत्र पूर्णं पुनश्छिद्रं प्राणं विधाय विधाय' च । तद्वर्णसमकल्केत वारतोऽपि छलार्थिनः ॥ १६५ ॥—युग्मम् ।
 आगच्छन्तं वदाऽऽलोक्य सूरि' शरमिलापतिः । आकर्णं धनुषरुपायुचल्ले दृशं दधन् ॥ १६६ ॥ 20
 सूरार्चार्यश्च सुस्नेही कल्कलेपं तदस्वितम् । बाष्पाभोत्कीर्णमालोक्य यमार्थं कान्यममवीत् ॥ १६७ ॥

उचय—

विद्धा पिद्धा शिलेपं भवतु परमतः कार्मुकक्रीडितेन

श्रीमन् पापाणभेदव्यसनरसिकतां मुञ्च मुञ्च प्रसीद ।

येधे कौतूहलं चेत् कुलशिखरिकुलं धाणलक्ष्मीकरोपि

25

ध्वस्ताधारा धरिघ्नी नृपतिलक । तदा याति पातालमूलम् ॥ १६८ ॥

इत्यमद्भुतसामर्थ्यवर्णनात् शेपितो नृपः । अधृष्यप्रहमेन श्रीघनपालोऽपि मुद्वान् ॥ १६९ ॥

व्यचिन्त्ययश्च मुद्वैव' विमानं भूपतेरियम् । गर्भितोक्तिरहो जैना जीयन्ते केन मेधया ॥ १७० ॥

निजाश्रयं यवी भीमान् सूरार्चायां नृपापितः ।

१७.

राजाऽऽस्थानमयाऽऽस्तय समलविदुयोऽवदत् ॥ १७१ ॥

30

गूर्जरोऽयं महाविद्वानाययौ येवचीवरः । अनेन सार्धं कोऽपीह वादशुद्रां विगुप्तं यः ॥ १७२ ॥

पण्डितानां सद्यःपार्श्वे सर्वेऽप्यबाहूमुत्थाः । अमात्यत्रनिपातेन पतनगर्वाभेक इव ॥ १७३ ॥

विलक्षो नृपतिः ग्राह किं मेहेनर्दिनः सलु । स्वयं वृषिमुनोऽस्माकं विद्वज्जत्या नृपा नृपाः ॥ १७४ ॥

- तेषामेको महाप्राज्ञः प्रादान्मन्त्रं प्रभो ! शृणु । आ बैलक्ष्यं प्रपद्येया रत्नगर्भा वसुन्धरा ॥ १७५ ॥
 निजेरा इव वेदस्या गूर्जराः श्रेयमिश्रवः । दुर्जयास्तदतो मन्त्रसाधनं कार्यमिदं प्रभो ! ॥ १७६ ॥
 छात्रः कोऽपि महाप्राज्ञ आपोदशसमावयाः । प्रमाणशास्त्रोपन्यासं पाठ्यवामशठः सुधीः ॥ १७७ ॥
 श्रुतेति भूपतिस्तुष्टिपुष्टः पण्डितवाक्यतः । अस्त्वेवमिदवादीदृत् तत् त्वमेवेतत् कुरुष्व भो ! ॥ १७८ ॥
- 5 एकः पटुर्दुः सौम्यः प्रभावकृत्वशेवधिः । तर्कशास्त्रसद्भ्यासोपन्यासं पाठयस्वतः ॥ १७९ ॥
 अतिव्यक्ताक्षरं तेनादायि पाठो गुरोः पुरः । एतद् विज्ञाप्य राजानं मुहूर्तः शोधितः शुभः ॥ १८० ॥
 हापितं वादसूत्राय सूत्राचार्याय मूमुजा । समाह्वय च वादार्थं स्थापितोऽसौ वरासने ॥ १८१ ॥
 पट्टबासोनिवसनप्रधराः शृङ्गारिवस्ततः । सुवर्णरत्नपुष्पाद्याभरणैः शरणैः श्रियः ॥ १८२ ॥
 स्वमङ्गं तं समारोप्य राजाह प्रतिवाद्यसौ । ततो जगाद् वादीन्द्रः प्रकटाक्षरपट्वतिः ॥ १८३ ॥
- 10 क्षीरकण्ठः क्षीरगन्धसुषुप्तोऽपिक्त्रमवागसौ । यूनां न उचितो नैव समानो विमहः खलु ॥ १८४ ॥
 राजाह रमसा नायं बाल एवेति भाष्यताम् । शिशुरूपा ह्यसौ प्राप्ती जितेऽस्मिन् मत्समा जिता ॥ १८५ ॥
 पूर्णपादो लघोरस्तु स्मृणोके ततः शिशुः । यथास्तिस्त्रितपादं च व्यक्तमस्त्यलितवाक्तरम् ॥ १८६ ॥
 अपदच्छेदवाक्यं तं विचारारुचिभक्तिम् । शृण्वन्मेने ह्यसावर्थावगमेन विना वदेत् ॥ १८७ ॥—युग्मम् ।
 इत्येवं शङ्कया क्षुण्णं विमृशसिद्धिकाय च । पट्टिकापाठ एवावमीदृशोऽत्र नहीतरत् ॥ १८८ ॥
- 15 जल्पेद् वायद् रयेणासौ तावत् परुषशब्दतः । पात्राहं तु पदं कूटं वभ्रणे भवता हि भो ! ॥ १८९ ॥
 पुनर्भगेति स प्रोक्ते रमसेति ततोऽवदत् । पट्टिकायां भवेदर्थं लिखितं निश्चयो मम ॥ १९० ॥
 सूत्राचार्य इति श्रुत्वा प्राह सन्तोषनिर्भरम् । वाद्यत् लक्षणशास्त्रादौ श्लोको वादोऽपि तादृशः ॥ १९१ ॥
 तदापुच्छामहे श्रीमन् ! भोजभूषणपुङ्गव ! । अदर्शि मालवो देशो मण्डकाः स्थाविता अपि ॥ १९२ ॥
 इत्युक्त्वा प्रययौ सुरिमंतं हतजितद्विषम् । लज्जा-मन्धुभराकान्तो राजाऽऽस्थानं व्यसर्जयत् ॥ १९३ ॥
- 20 १८. श्रीमान् बृहत्सरस्वत्याचार्यः प्रापुणमभ्यधात् ।
 अस्माकं शासनोपोगात् सुखं त्वम्यत्पुतोऽस्तुस्वम् ॥ १९४ ॥
 श्रीभोजराजः स्वसमाजेतारं हन्ति निश्चितम् । जये पराजये वापि । श्रेयः किमु कुर्महे ॥ १९५ ॥
 सूत्राचार्यस्त्वतोऽवाकीदृ कीरधोरणिधूपरः । त्वं रक्षिष्येऽहमात्मानं भवद्भिर्मांस्तुतप्यताम् ॥ १९६ ॥
 तदा श्रीधनपालेन प्रेषितः कविपक्रिभा । पुरुषो गूर्जराचार्यं श्रेये स्वस्मान्निवाचिकम् ॥ १९७ ॥
- 25 पूर्ववाक्येन^१ केनापि महेन्द्रमाकान्तु सत्वरम् । अस्मिन्नास्ते बृहत्साल्य मत्सदो वि भवन्तराः ॥ १९८ ॥
 मण्डनं सर्वदेशानां भवाद्यत् विवृणुः सुधीः । आभ्यासिष्यतो मादग्वजनेद्वेदंभ एव यत् ॥ १९९ ॥
 महर्शेनानन्तरं च विवेया कापि नाश्रुतिः । सुखेन गूर्जर देशं प्रापयिष्यामि निश्चितम् ॥ २०० ॥
 अहो जागर्हि मायं वः साधूनामिति भाषिणाम् । आतः ह्यनेऽद्यवारैस्त्वैतं वादमवेक्ष्यत ॥ २०१ ॥
 सन्तोषाज्जयपत्रं^२ वः प्रदास्यति मृषामणीः । विद्वांसमतिर्यि श्रेययन्त्रं विष्यस्तबादिनम् ॥ २०२ ॥
- 30 इति वासन्त्यसूरि तेऽभ्यर्चुर्बिभ्रुरिताननम् । आयास्यतीति तानाह शून्यतायातवेतनः ॥ २०३ ॥
 मायाहे कर्कशे सूर्यतापात् कुम्भे गुरो तदा । कृतवेपपरावर्षो दाम दत्वा ददं गले ॥ २०४ ॥
 तत्रत्येकानगादेण शङ्खलासौ जरयतीम् । मलिनां निःसरंश्रेयसद्वारेण जगदे यतः ॥ २०५ ॥—युग्मम् ।

1 N समाह्वयः । 2 N पाठतः । 3 N पाठः । 4 N पुष्पाद्याभरणैः । 5 N सवादे । 6 N तत् । 7 N श्रमणी न ।
 ८ N श्लोके । ९ N हतजितद्विषम् । 10 N श्रेयतः । 11 N पुण्याय वेन । 12 D प्रातरेक्ष्यतः N वाद्यमवेक्ष्यतः ।
 13 N सन्तोषमयम् ।

महिः कथं तु निर्यासि मध्ये गच्छ सिताम्बर ! । अर्पिते गूर्जरे सर्वे सर्वतो मुक्ता मयम् ॥ २०६ ॥
 स च श्रुत्वा फरलोचिर्विक्रान्तमुक्तोऽबदत् । मध्ये सिंहासनासीनं भूपालमिव गर्वितः ॥ २०७ ॥
 यत्ने धृत्वा प्रमोदये नयतास्मान्वैरिणम् । जयपत्रमयाप्नोति यमपत्रमयापि वा ॥ २०८ ॥
 ह्यपानान्ता पयं शुष्मसुरयास्तन्यतां गताः । अवदन्मैत्रं नीराय गच्छामो मुञ्चत द्रुतम् ॥ २०९ ॥
 एकेन पाशधारणे कृपया मोचितोऽय सः । मनीषिमौलिरजस्रं गृहं प्रापापमीः प्रभुः ॥ २१० ॥ 5
 स पाद बाष्पपातीताच्छेकतले यतीश्वरः । यमदष्टिपयादन्तर्धाय मे हृष्यये स्थितः ॥ २११ ॥
 अद्य ते जन्म मन्येऽहं गच्छसेऽद्य सपुण्यकः^१ । यद्भवानागतो जैनशासनन्योममास्करः ॥ २१२ ॥
 कथमागा इदं दृष्टः सूर्याचार्यो यथावयम्^२ । अभ्यधादिति^३ च श्रुत्वा परमानन्दमाप्तवान् ॥ २१३ ॥
 नूनीगृहे सावकाशोऽवस्थाप्यादरपूर्वकम् । शुद्धाहारेण च भक्षया प्रलभमवदुद्यतः ॥ २१४ ॥
 ततस्तान्मूलिकस्तोमं तव यान्तं निरीक्ष्य सः । अत्यादरेण संमान्य भोजनाच्छादनादिना ॥ २१५ ॥ 10
 ततश्चाभ्यर्चयामास तान् भग्न धातुरे स्वकम् । अणाहिल्लपुरं यावत् पठनयत लिखितम् ॥ २१६ ॥
 तेऽप्युभोक्षणः पूज्यो राजां हातो युधामणीः । तत्तत्वेसः प्रमाणं नः कार्यमावश्यकं हृदः ॥ २१७ ॥
 नात्रानिर्द्युतिरापेया नयामः सपरिच्छदम् । यानारोहे परे^४ सुखी^५ लिङ्गिन्तो पर्यवतप्तौ ॥ २१८ ॥
 भीमता घनपालेन वीनाराणां क्षतं ददे । अह्नीकरणतोऽमीषां रत्नसङ्गवरणिना ॥ २१९ ॥
 गुरोरोष्कमभ्ये^६ च श्रुतं कृत्वा श्रुतं तदा । पर्याण्य कृपमान् शीघ्रं ते वेल्गूर्जरायनौ ॥ २२० ॥ 15
 महीतटागवेन भीसूर्याचार्येण सहुरोः । विज्ञापितं नरेरात्मगमनं कोशलोत्तरम् ॥ २२१ ॥
 १९. इतश्च विविशुश्चैत्यमपराह भटाः स्वयम् । साधुं स्थूलोदरं दृष्ट्वा सिंहासन्युपवेशितम् ॥ २२२ ॥
 प्रधानवस्त्रसंवीतसुगन्धदकलाकृतिम् । एवमुच्चुर्नृपादेशाभिर्गच्छत जिनालयम् ॥ २२३ ॥—युग्मम् ।
 मध्ये योऽत्र विलम्बः सोदुराले पातवञ्चना । वक्ष्यामि सोऽप्रतो भूत्वाऽश्ववारः सह जग्मिमान् ॥ २२४ ॥
 पार्थिवस्य पुरो मृत्वाऽमृतये मौनमास्थितः । विलक्षेण ततो रात्राऽऽश्वायका^७ जल्पितावदा ॥ २२५ ॥ 20
 कोऽयं भयद्रिपानीतो वठरः स्थूलदेहस्तु । गतोऽसौ गूर्जरश्छेको भयताममवो ननु ॥ २२६ ॥
 अक्षिण रेणुं हि निक्षिप्य कैनाप्यन्धाः कृताः^८ कथम् । गणतां सटसः कश्चिदेवनादितो नदि ॥ २२७ ॥
 तेऽप्युपनीध^९ नीराय याहकं दुर्गमं मुनिम् । एकं शुक्ला न कस्यापि निर्गमोऽस्मत्पुटः प्रभो ! २२८ ॥
 मूष आह पराश्रय्य येन यः परपतां ययौ । विजित्य नः^{१०} समीं नान्यथां विनोत्प्रभुद्विमान् ॥ २२९ ॥
 सुरसं प्राद राजा यामापासं गच्छ पुण्यतः । मूर्धन्यं हि वरं भ्रातृयं येनात्मसोऽपि जीवित ॥ २३० ॥ 25
 इत्यसौ प्रतियो राजा भठे व्यावृत्त पापयो । मूर्धं पश्च भूपोर्वैवाश्रयवर्धन-मुण्डने ॥ २३१ ॥
 १०. इतः भीमीमभूपातः प्रतिपाद्य नरान् निजान् । आह्वयकान् निजभ्रातृमनुजो प्रतिभिः^{११} सह ॥ २३२ ॥
 स्वदेरे प्रकटो भूत्वा राजपानीमथावयुः । सुरवाः^{१२} गह्वर्गवीताश्रयामिदुरमगमन ॥ २३३ ॥
 राजा च सर्वमाश्रया प्रतिपन्वीध कः शुभे । आचार्यः श्वमुरोः पादौ मेरुय हीमनिबानम ॥ २३४ ॥
 प्रसामप्रभं तेषां स सर्वविभगमपूर्वकम् । योगीश्वराग्नयोगेन प्रहोऽमिदितयान् वषः ॥ २३५ ॥ 30
 रात्राऽत्र गुरोरागा मकन्ता मानुरादिषः । प्रसन्ना हृन् च माहते भीसहस्र्य फलेषादिः ॥ २३६ ॥
 अविश्रुय विषायी च गतो भ्रातृवके वरा ।

अज्ञातोऽस्मिदागच्छं यमित्वा भोजपर्वदम् ॥ २३७ ॥—युग्मम् ।

१ N दुर्गमः । २ N वक्रा हवा । ३ N अभ्यधादिति । ४ A D N वरं देहे । ५ N अयोः । ६ N दुरोः प्रभो ।
 ७ N तद्वत् । ८ N एते । ९ N अप्यन्धाः इति । १० D N न वतः । ११ N प्रतिभिः । १२ A अदुः पश्च वरं ।
 अस्माः । D च वरः वरं । अस्माः ।

तथाऽन्तेवासिनोऽपि श्रीगुरुपादप्रभो मम । ह्यह्नीं नाकयमिष्यन्ताशिष्यित न च प्रभुः ॥ २३८ ॥
घालोऽहं यदि दर्पण न व्यधास्यं प्रतिश्रवम् । गुरुमस्तुहस्तस्य कः प्रमाणमथोच्यते ॥ २३९ ॥—गुणम् ।

इत्याकर्ण्य प्रभुर्द्रोणः शोणहृद् इव क्षिरः । उवाच वाचमाचारचारुचारित्रचक्षुरः ॥ २४० ॥

एवं प्रतिश्रवं छिद्यदुष्करं विदधीत कः । निर्वाहयेत च श्रीमन् ! विना त्वामाप्तवाग्वरम् ॥ २४१ ॥

सगच्छ-सहाय्य वयमाचामाग्लेरुपसिताः । आभवद्दनालोकात् सन्त्यक्षसासनदेवताम् ॥ २४२ ॥

सगद्गदगुदितैवं स बाढं परिपखजे । गुरुमिवाथ भूषोऽपि श्रीभीमः प्राह सादरम् ॥ २४३ ॥

मनीषी विनयी छेकस्तत्कालोत्पन्नबुद्धिमान् । त्वां विना दृश्यते नान्यखेजस्वी दृढधैर्यभूः ॥ २४४ ॥

श्रीभोजं छलयित्वा यत्तादृक्प्राज्ञपरिमहम् । जागत्याक्षवदेहस्तवं मम तेजोऽभ्यवर्द्धय ॥ २४५ ॥

किञ्चित् वृच्छामि सन्देहं नृपतिः स 'स्तुतो न वा । सूरसूरिरयं प्राह पयोवाहनिमग्निः ॥ २४६ ॥

रसना मे महाराज । त्वां विना स्तौति जापरम् । मनुष्यस्य च काव्यस्य भावार्थं द्यूण कौतुकात् ॥ २४७ ॥

शिखा विद्धा सती विद्धा छिन्ने धारयुचां हि कः । विक्रमः फर्गुक्रीडां मुञ्च्य तद् व्याजतः कृतान् ॥ २४८ ॥

अ्यसने दृषदा भेदाद् भवतां पूर्वजो गिरिः । अर्जुदस्यस्य भवे तु भवत्प्रापार धरिभ्यपि ॥ २४९ ॥

पातालमूढं बान्सीयं दिक्षयेऽहमिति भुवन् । अपि द्विपति सच्छिष्या दातव्या शमजीवितैः ॥ २५० ॥

श्रीभीमः प्राह तच्छ्रुत्वा पुष्कलेन्द्रेन्दुरः । मद्गुणानां जिते भोजे का मे चिन्तास्ति तज्जये ॥ २५१ ॥

स्वसमीपे समारोप्य गजराजवरासने । सूरारचार्यस्य भूपाठः प्रवेष्टोत्सवभावतोत् ॥ २५२ ॥

१११. अवीचारान् स विक्रम्य गुरुपादं महामतिः । वैष्णान्तरगतो जावांस्तपसाऽप्रापयद् दृढम् ॥ २५३ ॥

गुणादिनाथ-भीममिचरितानुवकीर्तनात् । इतिष्टेचं द्विसन्धानं व्यधात् स कश्चिच्छेरः ॥ २५४ ॥

यः पूर्वं पिपरीः क्षिप्र्यग्लोसमिह सूरिराद । सन्त्यग् विन्नाद्य वादीन्द्रतया स समयोऽजयत् ॥ २५५ ॥

श्रीद्रोणासूरिगिन्त्यां पटोके सुसाधिते । क्षिप्रवक्षामचारित्रपत्रिः 'सूरसहृदः ॥ २५६ ॥

प्रभावनाभिः श्रीसहस्रमन्य ध्रुवोदधिः । शिष्याभिप्राय सन्त्याय जैनप्रवचनोक्तमिन् ॥ २५७ ॥

योग्यं सूरिपदे न्यस्य भारभग्न निवेद्य च । प्रायोपवेशनं पञ्चविंशतिनिमित्तं दधौ ॥ २५८ ॥

आत्मारामादरः सन्त्याग् योगत्रयनिरोधतः ॥

श्रीभीमभूपदेर्यगुरुसमां गतिमाश्रयत् ॥ २५९ ॥—चतुर्भिः कलापकम् ।

श्रीसूरारचार्यवृत्तं व्यरपि परिचितं वादविद्याचिनोद-

भुभ्यद्वादिप्रवादं किमपि गुरुमुखादग्न्यतो वाचं किञ्चित् ।

श्रेयो देयादमेयं जिनपतिवचनोद्योतनस्यैरहेतुः

सेतुजांल्याम्बुराशेर्भचतु भवभृतामथ विद्योद्यमाय ॥ २६० ॥

श्रीचन्द्रप्रभसूरिपट्टसरसीहस्तप्रभः श्रीप्रभा-

चन्द्रः सूरिरनेन वेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीसुवा ।

श्रीपूर्वार्धचरित्ररोहणगिरौ श्रीसूरसूरः कथा

श्रीप्रभुसुमुनीन्वुना विद्यावितः शृङ्गोऽप्यमष्टदशः ॥ २६१ ॥

॥ अंश० २६१, अ० २३ । उभयं ४२७७, अ० २८ ॥

॥ इति श्रीसूरारचार्यप्रबन्धः ॥

१९. श्रीअर्भयदेवसूरिचरितम् ।

श्रीनैततीर्थधम्मिलोऽभयदेवः प्रभुः श्रिये । भूयात् सोमनसोद्देहभास्वरः सर्वमौलिभूः ॥ १ ॥
 आह्लासाप्रज्ञयोगै यः स्वाह्नमुदृत्य च प्रभुः । धृतस्य च नवाङ्गानां प्रकाशी स श्रिये द्विधा ॥ २ ॥
 वदन् बालो यथाऽज्यवक्तुं मातापित्रोः प्रमोदकृतः । तद्वृत्तमिह वक्ष्यामि गुरुहर्षकृते यथा ॥ ३ ॥

११. अस्ति श्रीमालचो देशः सद्वृत्तरसालितः । जन्तुह्नीपाख्यमाकन्दफलं सद्रूपं दृत्तसूः ॥ ४ ॥ 5
 तत्रास्ति नगरी धारा मण्डलाप्रोदितस्थितिः । मूलं नृपश्रियो दुष्टविग्रहद्रोहशालिनी ॥ ५ ॥
 श्रीमोजराजस्तत्रासीद् भूपाळः पालितावनिः । शेषलेषापरे भूर्त्ता विश्वोद्धाराय यद्वृत्तौ ॥ ६ ॥
 तत्र लक्ष्मीपतिर्नाम ध्यवहारी महापथः । यस्य शिष्या जितः श्रीवः कैलासाद्रिमशिश्रयत् ॥ ७ ॥
 अन्यथा मध्यदेशीयकृष्णमाक्षणनन्दनौ । प्रह्वग्रहाबलान्त्वदेवविद्याविशारदौ ॥ ८ ॥
 अर्षीतपूर्विकां सधौ न विद्यास्थानांश्चतुर्दश । स्मृतैरिष्टपुत्राणामां कुलकेतनतां गतौ ॥ ९ ॥ 10

श्रीधरः श्रीपतिश्चेति नामानौ यौवनोद्यमात् ।

देशान्तरदिदक्षायै निर्गतौ तत्र चागतौ ॥ १० ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।

वौ पवित्रयतः स्नात् लक्ष्मीधरगृहाङ्गणम् । सोऽपि भिक्षां ददौ भक्त्या वद्वृत्तित्वशीकृतः ॥ ११ ॥
 गेहामिमुखमितौ च लिख्यते सास्य लेखकम् । दंकिंशतिलक्षणां नित्यं वदशतुष्टौ सौ ॥ १२ ॥
 सदा वर्धनतः प्रज्ञाशलादप्यतिसङ्कुलम् । वत्परिस्फुरितं सम्यक् सदाभ्यस्तमिवानयोः ॥ १३ ॥ 15
 जनो मत्पार्श्वतः सूपकारयत्सूपकारवान् । वचंते मिष्टुः किं तु मम किञ्चिन्न यच्छति ॥ १४ ॥
 प्राक्षणा अपि गीर्वाणान् मन्त्रमुदाहृतमिवाः । तर्पयन्तु फलं तु स्नात् वत्कर्त्तरवैव मे ॥ १५ ॥
 हृत्पीठं कृषितौ वद्विहङ्गेनापि भस्मसात् । विदधे तां पुरीमूर्तीकृतप्रतिकृतकियः ॥ १६ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।

लक्ष्मीपतिर्द्वितीयेऽङ्कि न्यस्तहस्तः कपोलयोः । सर्वस्वनाशतः खिन्नो लेख्यदाहाद् विशेषतः ॥ १७ ॥
 प्राप्ते काले गतौ भिक्षाकृते तस्य गृहाङ्गणे । प्राप्तां दुष्टं च वद्वृष्टा विपण्णविदमूचतुः ॥ १८ ॥ 20
 यजमान । ववोमित्रकष्टेनायां सुदुःखितौ । किं कुर्वहे क्षुधा किं तु सर्वदुःखाविश्रायिनी ॥ १९ ॥
 पुनरीदृक्पुत्राणांस्तत्त्ववृत्तिर्भयान् क्रिमु । धीराः सत्त्वं न मुञ्चन्ति व्यसनेषु ॥ २० ॥
 द्रव्याकर्ण्ये तयोर्वीक्ष्यमाह भेदी निशम्यताम् । न मे घनान्नवस्त्रादिदाहाद् दुःखं हि वादसम् ॥ २१ ॥
 दाहलेख्यकनारोहं निर्धर्मेण जनेव यत् । कलहः संभवी धर्मशानिकृतं कियते हि किम् ॥ २२ ॥—युग्मम् ।
 जजत्पुत्रश्च शाबायां भिक्षावृत्तौ 'वधापरम् । शक्रनो नोपकर्तुं हि व्याधयायो लेख्यक' पुनः ॥ २३ ॥ 25
 क्षुधातिदग्धः भेदी खपुरस्त्री धरासने । न्यवेशयजनः स्वार्थपूर्कं धुवमर्हति ॥ २४ ॥
 तौ चादितः समारभ्यतिथिनारक्षेसङ्गवम् । चक्रवत्सरमासाहसहितं रटन्तिद्वेः ॥ २५ ॥
 वर्षाजालमिधामूलद्रव्यसंख्यानशुद्धिमुत् । आकृष्टां लेख्यकं स्वाध्यायानवद्विपण्णानलात् ॥ २६ ॥
 पत्रकेषु लिखित्वा तत् भेदी दय्यावहो इमौ । मम गोत्रसुरौ कौचित् प्राप्ता मदनुकम्पया ॥ २७ ॥
 यद्विशेषकमात्रेण वदन्तौ तावतिस्मृतम् । दस्तौ-संपुटी-यत्रनिरपेक्षं हि लेख्यकम् ॥ २८ ॥—युग्मम् । 30
 ततः सम्मान्य सङ्गो यः वस्त्रार्थैर्बहुमानवः । खगेहचिन्तको तेन सिद्धिर्लो द्विवेदिना ॥ २९ ॥
 गितेन्द्रियौ स यो ज्ञान्तौ द्रष्टेति न्यस्तसद् धरी । शिष्यो भद्ररुपायैऽयम् स्यां चेत् तत्संपभूषणी ॥ ३० ॥

५२. इतः सपादलक्षेऽस्ति नाम्ना कूर्चपुरं पुरम् । मपीकूर्चकमाधातुं यदलं ज्ञानवानने ॥ ३१ ॥
अल्लभूपालयौऽस्ति* प्राकृष्योत्रीव* धराधरः ।

धीमान् सुवनपालाल्यो विख्यातः सान्वयामिधः ॥ ३२ ॥

तत्रासीत् प्रशमभीभिर्वर्द्धमानशुणोदधिः । श्रीवर्द्धमान इत्याख्यः सूरिः संसारपारम् ॥ ३३ ॥

६ चतुर्भिरपिकाशीतिशैलानां येन चलयने । सिद्धान्ताभ्यासतः सत्यत्वं विज्ञाय संसृतेः ॥ ३४ ॥

अन्यदा विहरन् धारापुर्यां धाराधरोपमः । आगाद् वाग्म्रल्लघारामिर्जनमुत्तीवयत्रयम् ॥ ३५ ॥

लक्ष्मीपतिसदाकर्ण्य अद्वालक्ष्मीपतिस्ततः । ययौ प्रमुञ्च-शान्ताभ्यामिध वाभ्यां शुरोर्नेतौ ॥ ३६ ॥

सर्वाभिगमपूर्वं स प्रणन्योपाविशत् प्रभुम् । तौ विवाय निविष्टौ च कटसम्पुटयोजनम् ॥ ३७ ॥

७ वर्येक्षणवयां च दृष्टौ शीक्ष्य ततुं तयोः । गुरुराहनिर्गोर्मुर्त्तिः सम्यक् स्वरपरित्यजौ ॥ ३८ ॥

१० तौ च प्राग्भयसम्यग्द्विवानिन्मिपलोचनौ । धीश्रमाणौ शुरोरायं प्रतयोग्यौ च तैर्मतौ ॥ ३९ ॥

देशनासीदुभिर्भुवस्तवामसौ योपरद्विणौ । लक्ष्मीपत्यनुमत्या च दीक्षितौ शिक्षितौ तथा* ॥ ४० ॥

महानवभरोद्धारपुरीणौ* तपसां निधी । अध्यापितौ च सिद्धान्तं योगोद्बहनपूर्वकम् ॥ ४१ ॥

ज्ञातव्यं च सूरित्वे स्थापितौ गुरुमित्रौ । 'शुद्धवासो हि सौरभ्यवासं समनुगच्छति ॥ ४२ ॥

जिनेश्वरस्ततः सूरिरपरो बुद्धिसागरः । नामभ्यां विश्रुतौ पूर्येर्विहारेऽनुमतौ वद ॥ ४३ ॥

१५ इवे शिक्षेति वेः भीमत्पत्तने* चैलसूरिभिः । विभ्रं सुविहितानां स्नात् तत्रावस्थानवारणात् ॥ ४४ ॥

शुपाभ्यामपनेतव्यं शक्त्या बुद्ध्या च तत् किल । यदिदानीवने काले नास्ति प्राक्तो भवत्समः ॥ ४५ ॥—युग्मम् ।

अनुशासिं प्रतीच्छाव इत्युक्तवा गूर्जरावनौ । विहरन्तौ ज्ञनैः भीमत्पत्तनं प्रापतुर्वुदा ॥ ४६ ॥

सहीतायंपरीवारौ तत्र भ्रान्तौ गृहे गृहे । विमुक्तोपाश्रयालामाद् वाचा सस्मरतुर्गुरोः ॥ ४७ ॥

२० भीमाद् दुर्लभराजाप्यसत्र चासीद् विज्ञापतिः । गीष्पतेरप्युपाध्यायो नीतिविक्रमशिखणे* ॥ ४८ ॥

भीसोमेश्वरदेवारयसत्र चासीत् पुरोहितः । तद्वेदे जगत्पुंगवमरूपो सर्वसुताविव ॥ ४९ ॥

तद्गुरो वशतुर्वेदोद्यार सङ्केतसंयुतम् । तीर्थं सहापयन्तौ च ब्राह्मं पित्र्यं च देवतम् ॥ ५० ॥

चतुर्वेदीरहस्यानि सारणीशुद्धिपूर्वकम् । व्याकुर्वन्तौ स शुभ्राव देवतावसरे ततः ॥ ५१ ॥

तदुप्यानप्याननिर्मप्रवेताः स्वमितवत् तदा । समन्त्रेन्द्रियचैतन्यं श्रुतोरेष* स नीतवान् ॥ ५२ ॥

ततो भक्त्या निजं धनुष्माप्याय वचनामृतैः । आब्रूनाव तयोः प्रीत्यै प्रेक्षाप्रेक्षी द्विजेधरः ॥ ५३ ॥

२५ तौ च दृष्टान्तरायातौ दृष्ट्यावन्मोजभूः क्रिपु । द्विषा भूयाद् आदत्त दर्शनं शस्त्रदर्शनम् ॥ ५४ ॥

हित्वा भद्रासनादीनि वस्तूनान्यासनानि च । समुपाविशतां शुद्धस्वक्मलविषययोः ॥ ५५ ॥

वेदोपनिषदां जैनतत्त्वप्रवृत्तयोरौ तथा । वाग्मिः साम्यं प्रकाशयेतावन्मयत्तां तदादिषम् ॥ ५६ ॥

तथा हि—

अपाणिपादो ह्यमनो ग्रहीता पश्यत्यचक्षुः स शृणोत्यकर्णः ।

३० स वेत्ति चिन्वं नहि तस्यास्ति वेत्ता शिष्यो ह्यरूपी* स जिज्ञोष्यताद् यः ॥५७॥

उपबुद्धानयोः सम्यगवगमनार्थसद्ब्रह्म । दययाभ्यधिकं जैनं तत्रावाभादिप्रावहि ॥ ५८ ॥

युगामवस्थितौ बुधेलुते तेनोचतुश्च तौ । न कुप्रापि स्थितिशैलवासिभ्यो लभ्यते यतः ॥ ५९ ॥

१ N पुत्रोपि, 'वंदो' इति D टिप्पणी । २ N शक्तोप्रीति । * इदं पदं योग्यमन्वते N पुस्तके । ३ N सूरिने तयोः ।
४ N विद्वत्तौ । ५ N एतन्नेवेल । ६ N सिद्धन्तः । ७ D सुलनेन । ८ N ब्रह्मणः ।

भेदी महाधरस्त्र पुनर्वाप्ययोधतः । सुस्त्रैर्वा स्वयने संकथां यः सर्वत्र विचक्षणः ॥ ९२ ॥
 वस्त्राभयकुमारारयो घनदेव्यद्रुमूरुम् । पुत्रः सहस्रजिहोऽपि बहुलोचो नहि प्रभुः ॥ ९३ ॥
 सपुत्रः सोऽप्यदा सूरिं प्रणतुं सुदृढी ययौ । संसाधमारतामूलः शुनो धर्मश्रुतिर्धिवः ॥ ९४ ॥
 अथाभयकुमारोऽसौ वैराग्येण तरद्रितः । जापट्टये निजं कावं तपःभीमद्रुमोमुष्टः ॥ ९५ ॥
 5 धनुमता वतस्तस्य शुक्तिः स च दीक्षितः । प्रप्राप्तेवनारूपसिद्धाद्वितवममदीन् ॥ ९६ ॥
 न चापगादभिद्वान्तं वत्स्यप्रेशानुमानतः । यमो महाप्रियाणिष्ठः भीमहात्मोऽजमास्तरः ॥ ९७ ॥
 भीयद्भीमानसूरीनामादेशान् सूरिवां ददौ । भीजिनेश्वरसूरिञ्च वतस्तस्य शुनोर्दधेः ॥ ९८ ॥
 भीमानभयदेवान्यः सूरिः पूरितविष्टवः । यशोभिर्विद्वत् प्राप पत्न्यपद्रुपुरं जनेः ॥ ९९ ॥
 जायुःप्राप्ते च संन्यामनबलस्य दिवः पुरीम् । अष्टचतुर्दंभीमानसूरयो भूत्यः क्रान् ॥ १०० ॥
 10 समये तत्र दुर्मिशोषद्वेदंशरीरध्वजः । सिद्धान्तपुटिमायामिदुःखिन्ना वृक्षोऽस्य च ॥ १०१ ॥
 ईरतिशयं च यत्पुत्रं प्रेक्षामुनिपुनैरपि । दुर्धोषदेव्यसङ्गायं शिरः जगो वतश्च ॥ १०२ ॥
 निरीधेऽयं प्रभुं धर्मगानां सामनानपि । नत्वा निघान्द्रमाद व्माभयदेवं मुनीधरम् ॥ १०३ ॥
 भीमश्रीलाङ्गः पुनः कोटराचार्यनाम्ना प्रतिदिभूः । वृक्षिनेवारद्वान्ताः स विदधे घोरकल्मषः ॥ १०४ ॥
 अङ्गद्वयं विनाऽप्येवं कालातुष्टेदमाययुः । वृक्षवस्त्रं संपातुमहापापं वरुणमम् ॥ १०५ ॥
 15 सूरिः प्राद वनो मातः । कोऽनलमग्निजंघः । भीतुधर्मदृष्टमन्यदर्शनेऽप्यममर्षयी ॥ १०६ ॥
 अहात्पात् पविद्रुमूये विष्टो घनपाजंनम् । प्राणैरनन्तसंसारभूमिदृष्टं दक्षिणं मदम् ॥ १०७ ॥
 जगुर्दंष्ट्रा च ते बानी वदामि करोमि हिम् । इति कर्तव्यतामूढो 'अभे' न किमिदुमरम् ॥ १०८ ॥
 देवीं प्राद मनीषीश ! निजान्तायं विचारणे । योग्यां तप मत्प्राप्तं कथयामि विचिन्तय ॥ १०९ ॥
 यत्र सतिरुष्टे वेतः प्रष्टव्योऽत्र नया मया । भीमान् सीमन्धरस्यामी तत्र यथा भूमिं वृत् ॥ ११० ॥
 20 आत्मन्य वनो देव्यं मातः संताप्यतां त्वया । सूनमात्रा ममायामे इदं त्वत्पदोः क्षेपे ॥ १११ ॥
 सुखेनहीनचकाराभयं कायं दुष्टरामयदः । आचामाग्निभिः चारुण्यं मन्त्रसंभूतं गवधिः ॥ ११२ ॥
 अष्टैर्नैव संभूतं मयात्रा वृक्षपत्न्यः । निरवाप्तं देव्या च प्रीतिः सा कृता ॥ ११३ ॥
 महावृक्षधरः मोक्षिताम् कामु चित्तनेः । ऊर्ध्वपदे तदा आढेः पुनः शान्तं च श्रेयसम् ॥ ११४ ॥
 ततः शान्तदेवी च विजने तान् व्यजिज्ञानम् । प्रभो ! अदीपद्रव्येण विपात्या प्रथमा प्रीतिः ॥ ११५ ॥
 25 इतुस्तथा गा च गन्धर्वमरुतोपरि हेमनीम् । वशीणां निजज्योतिःशतदृष्टिभिः दधौ ॥ ११६ ॥
 शिरोधनं तनो देवी वनतो गोचरादयः । आगता इदमुः सूर्यविष्णवश्च तदिभूषणम् ॥ ११७ ॥
 विदिदितास्तमिणे वन्द्यपुणे प्रनून् पुनः । ते चापचतुर्दन्तं नैव भाजानाहायसंशया ॥ ११८ ॥
 भावायतां तमभेर्वां सुख्यः प्रेक्षयश्च ॥ अजानन्यम वन्द्युर्न चापकाः पत्तनं ययुः ॥ ११९ ॥
 अर्धं नैव गा तत्र शितमन्तरिक्षिणाम् । अजामेऽपि च तन्मूले गन्धं विपुर्गिराम् ॥ १२० ॥
 30 यत्र भीमीमभूताऽपुनो कुर्यान्मिषम् । यत्रो मिःजने मातो मूत्रं निर्जीते तु 'न' ॥ १२१ ॥
 मनुजानेन ते गन्धं पुनो शान्तपट्टम् । कुट्टुः चित्तं कृतेन मत्प्राप्तं मातुं कृत् ॥ १२२ ॥
 वदुर्गते च निजमे गृहः शोभाय भूतिः । तस्मिन् विरा मूत्रं न दृष्टमि मयिपदम् ॥ १२३ ॥
 ते प्रोषुः भीमदेवस्य यन्मादिनी मिःधवम् । न दृष्टातु प्रमानं मन्त्रः श्रीभीमनूरीः ॥ १२४ ॥

द्रुमलक्षत्रयं कोशाम्यद्वाद् दापयति स्म सः । पुस्तकान् लेखयित्वा च सूरिभ्यो ददितेऽय तैः ॥ १२५ ॥

पत्तने ताम्रलिप्तां चाशापल्यां धवलकुक्के । चतुराश्रतुरशीतिः श्रीमन्तः श्रावकास्तथा ॥ १२६ ॥

पुस्तकान्यद्भृत्तीनां वासनाविशदाशयाः । प्रलेकं लेखयित्वा ते सूरिणां प्रददुर्मुदा ॥ १२७ ॥—युग्मम् ।

श्रावन्तं नवाङ्गनामैवं तत्कृतवृत्तयः । श्रीसुधर्मापदिष्टवृत्ततालककुञ्जिकाः ॥ १२८ ॥

५४. पुरं धवलकं प्रापुख्य संभयनाय । स्थानेष्वप्रसिद्धो हि सिद्धान्तोपासिलक्षणम् ॥ १२९ ॥ 5

आचामान्तपःकष्टाभिशायाप्ततिजागताम् । अद्यायासात् प्रमोर्जो रक्तोपो दुरायतिः ॥ १३० ॥

अमर्षन्तं जनास्तत्र प्रोचुरस्सु देशनात् । वृत्तिकारस्य कुष्ठोऽभूत् कुपितैः शासनामरैः ॥ १३१ ॥

निश्चयेति शुचाक्रान्धः स्थान्तः प्रायामिलपुङ्गः । निशि प्रणिवेषे पत्रगेन्द्रं शीघ्रणामिषम् ॥ १३२ ॥

लेलिहानेश्वरं लेलिहानं देहमनेहसा । अचिरेणैश्वर्यं श्रीमाधु स्वप्ने सत्त्वकपोपलः ॥ १३३ ॥

कालरूपेण काटेन प्यालेनालीढविग्रहः । क्षीणायुसिति संन्यास एव मे साम्प्रतं ततः ॥ १३४ ॥ 10

इति ध्यायन् द्वितीयाहो^१ निशि स्वप्ने स औच्यत ।

घरगेन्द्रेण रोगोऽयं मयाऽऽलिङ्ग हृतस्ततः ॥ १३५ ॥—युग्मम् ।

निश्चयेति शुरुः प्राह नार्तिमै स्सुमीतितः । रोगाद्वा मिथुना यत्^२ कदा तद्धि दुःसहम् ॥ १३६ ॥

नागः प्राह्युतिर्नोत्र फार्यो जैनप्रभावनाम् । एकामस्य विषेहि स्वं हित्वा दैन्यं जिनोक्तुतैः ॥ १३७ ॥

श्रीकान्तीनगरीसत्कधनेशश्रावकेण यत् । वारिषेरन्तरा घानपात्रेण^३ त्रजता सता ॥ १३८ ॥ 15

तद्विप्रायकसुरस्त्रस्मिते वहने ततः । अर्चितन्यन्तरसोपदेशेन व्यवहारिणा^४ ॥ १३९ ॥

तस्या मुषः समाकृष्टा त्रतिमाणां त्रयी शितिः^५ । तेषामेका च चारूपग्रामे तीर्थं प्रतिष्ठितम् ॥ १४० ॥

अन्या श्रीपत्तने विज्ञातरोर्मलं निवेशिता । अरिष्टनेमिप्रतिमा प्रासादान्तःप्रतिष्ठिता ॥ १४१ ॥

तृतीया स्तम्भनग्रामे सेटिकावटिनीवटे । तरुजाल्यन्तरे भूमिमध्ये विनिहिताऽस्ति च ॥ १४२ ॥

तां श्रीमत्पार्श्वनाथस्याप्रतिमां प्रतिमामिह ।

20

अकटीकुरु तत्रैतन्महातीर्थं भविष्यति ॥ १४३ ॥—पङ्क्तिः कुलकम् ।

पुरा नागार्जुनो विचारसत्तिष्ठो पिपां निषिः । रसमस्त्रम्भयद् भूम्यन्तःस्थविन्वप्रभावतः ॥ १४४ ॥

ततः स्तम्भनकाभिव्यलेन ग्रामो निवेशितः ।

उद्देपा तेऽपि कीर्तिः स्थाच्छाश्वती पुष्पभूषणा ॥ १४५ ॥—युग्मम् ।

अष्टग्रन्थैः सूरि वृद्धारूपा तै^६ मार्गेदर्शका । श्वेत(श्याम^७)स्वरूपतः^८ क्षेत्रपालो गन्ता^९ यथागतः ॥ १४६ ॥ 25

एकवेलेसंहतिं तत्र सूरयः प्रमदोदुराः । व्यहृन्ति स्म सहस्र निशाद्युत्तं वदन्तुतम् ॥ १४७ ॥

ततश्च संमदोचालेः प्रकान्ता धार्मिकेस्तदा । यात्रा नवशती तत्र शकटाणां चचाल च ॥ १४८ ॥

अमे मूल्या प्रगुर्वृद्धा-कालेयकपदातुगः । श्रावकातुगवो^{१०} ऽचालीवृष्टणकण्टकिना पया^{११} ॥ १४९ ॥

शनेस्तत्र ययुः सेटीतीरे वर विरोहिणी । वृद्धा-घानौ तत्तत्सुखत्रामिमान्तोऽमुषः ॥ १५० ॥

पत्रच्छुरामे गोपालन् पूयं किमपि भो ! किमु । जाल्यामवास्ति तेष्वेकः श्रोत्राच भ्रमतां प्रभो ! ॥ १५१ ॥ 30

ग्रामे महीणालाव्यस्य शुख्यपट्टकिलस गौः । कृष्णाऽऽगस्य क्षरेत् क्षीरमात्र सर्वैरपि स्ननेः ॥ १५२ ॥

गृध्रे रिलिख सा गच्छेद् दुहामानाऽतिपष्टवः । मनामयुद्धति दुग्धं न ज्ञायतेऽत्र न कारणम् ॥ १५३ ॥

तत्र वैर्दृशितं क्षीरमुपविश्यास्य सनिषौ । श्रीमत्पार्श्वप्रभोः स्त्रोत्रं प्रोषे प्राकृतं वस्तु कैः ॥ १५४ ॥

1 N लमर्षयजनाम् । 2 N प्रोचुरस्सु । 3 N त्रयति । 4 N द्वितीयेऽङ्कि । 5 N वृत्त । 6 N शारिणी । 7 N त्रयी-
मिदुः । 8 N वारिषारणतः । 9 N स्वरूपतया । 10 N एव । 11 N श्रुतः । 12 N यथा ।

‘जपति हृद्यणेत्यादि’ वृत्तं द्वात्रिंशत्तमं वदा । अथदन् चरनं तत्र नासाग्रन्यस्तद्वत् ॥ १५५ ॥

मनस्य प्रकटं धीमत्तगोभेनाग्रप्रभोक्तनः । शनैरुन्निद्रतेनसि धिष्यं तत्प्रतिपद्यतुम् ॥ १५६ ॥

भगवं सुरभिः सहपादिदेवेतद्वत्सदा । गतो योगः सममोऽपि कायोऽमूर्त्त कनकप्रभः ॥ १५७ ॥

गन्धामोभिः स संस्तव्य कर्पूखडिवितेपनैः । विडिप्य पार्श्वतः सोमनसैः सोमनसैस्तदा ॥ १५८ ॥

5 पथे तस्योपरि प्जया सज्जयावसितैरया । सजादयारिवात् तत्र सहो शम्भ्यानमोजयत् ॥ १५९ ॥

प्रासादापं ततश्चन्द्रः आद्वारं द्रव्यस्य नीलनम् । अठेनेनामिदद्वं शम्भ्यैरनुमता च भूः ॥ १६० ॥

धीमद्दृष्ट्वादिनिष्पन्नं धादेराग्नेश्वराभिषः । महिषादयं पुरापातः समाहायि धियां निधिः ॥ १६१ ॥

अनुयुक्तः स ‘संमान्य कर्मान्तरविषयः । अथ प्रासाद अरिभे’ मोऽविरात् पर्वपूर्वत ॥ १६२ ॥

कर्माव्यक्षस्य कृत्तौ यद्वन्न एको दिनं प्रति । विहितो घृतरूपश्च शुष्यो वण्डुलमानकम् ॥ १६३ ॥

10 विद्वन् भोजनार्थं ऐन ऐन द्रव्येन कारिता । स्या देवकुलिका चैतं मा उवाऽद्यापि दृश्यते ॥ १६४ ॥

गुप्ते सुदुर्गे विष्यं च पृथ्वाद्यत्र न्यवेक्षयन् । तद्वाग्री परणापीशलेपानेतदुपारितम् ॥ १६५ ॥

खपनारमुनो गोमं महाचा यस्तुक्कृतम् । क्रियतां हि विपुण्यानां प्रताप्रीमृषते मया ॥ १६६ ॥

तद्वादेसादतोऽप्यापि त्रिसदृशमिमा स्तुतिः । मपुण्यैः पटमानाऽत्र सुदोषद्रवनाशिनी ॥ १६७ ॥

सत्यः प्रभृन्वदधीर्भ्रमोषाम्पितवृत्तम् । प्रवृत्तं योगतोऽदिदुःगदाशयनाशनः ॥ १६८ ॥

15 अद्यापि कलतो जन्मकल्याणकमहामदे । आगो भयलकभादः ॥ च खययति प्रमुष ॥ १६९ ॥

विष्वासनस्य पाश्चात्त्यमोऽष्टपरिपरा । ऐतिहास्यं भूयते पूर्वं कथितान् प्रथिता जने ॥ १७० ॥

मनेलीयं कृतलीयं पथं द्विकथयत्ये (२२२२) । आपादः भाषको गोदोऽष्टापरम् प्रतिमायम् ॥ १७१ ॥

धीमात् जिनेश्वरः सुरिन्धया भीमुद्विस्तागरः । विष्मायुः अनात्मेतो संख्याताऽरिषमीयतुः ॥ १७२ ॥

धीमान् भयद्वयोऽपि सागमस्य अभाषा[म्] । वस्तने श्रीकर्णाराज्ये परलोचनितोभितः ॥ १७३ ॥

20 विषाय योगर्तयेभिमिभूनापरिपातनः । परं लोकमन्तये भर्मभ्यानेकपीतिधिः ॥ १७४ ॥—युग्मम् ।

युक्तान् लोऽभयदेयसुरिसुगुरोरीहस्य सतरमर्षितः

कल्याणैकनिपेतनं कलिकलादौलाप्रयत्नप्रभः ।

भूगात् सुधरसुधैर्द्विततमः प्रप्यंससुधैर्द्वयः

अथः श्रीनिलयो लयं दिशतु यो प्रापयणनन्दोदये ॥ १७५ ॥

25 श्रीगन्धर्वमत्सुरिपहसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-

षान्द्रः सुरिरनेन पेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीमुखा ।

श्रीपुष्पार्पिपरिप्रतोहणगिरी प्रभुप्रसूरीक्षिणो

युक्तान् लोऽभयदेयसुरिसुगुरोः शुद्धो महेंद्रुप्रभः ॥ १७६ ॥

यत्पत्न्यपन्नुजीवकान्तिकनालीकरूपविजयम् ।

20 श्रीमत्पुष्पसुजाते सुमनसिप्रं नयकुलधीः ॥ १७७ ॥

॥ इति श्रीभयदेयसुरिप्रवणः ॥

॥ अंशपत्र १८२, म० ४ । उमर्ष ४८१ ॥

२०. श्रीवीराचार्यचरितम् ।

६१.

वीराचार्यः श्रिये 'वोऽस्तु सन्तः क्रोधापरिक्षयम् ।

यदध्यासे कृताभ्यासाः' कर्तुमिच्छन्ति साम्प्रतम् ॥ १ ॥

यत्करत्पशेमात्रेण कन्यादिष्वपि संक्रमम् । विद्याय भारती वक्तिः कथं वीरः स वर्ण्यते ॥ २ ॥

बहुश्रुतसुत्राच्छ्रुत्या तद्वृत्तं कियवप्यहम् । वर्णयिष्यामि बालः किं न वक्ति स्वानुमानतः ॥ ३ ॥

श्रीमच्चन्द्रमहागच्छसागरे रत्नसैलवत् । अवान्तराक्षया गच्छः पंडित इति विबुधः ॥ ४ ॥

श्रीभावदेव इत्यासीत् सुरित्र च रत्नवत् । पात्रे जेहादिहीनोऽपि सदा लोकहिते रतः ॥ ५ ॥

श्रीमद्विजयसिंहाख्याः सूरयस्तत्पदेऽभवत् । प्रतिवादिद्विपचटाकटपाटनलम्पटाः ॥ ६ ॥

तत्पट्टमानससरोहंसाः श्रीवीरसूरयः । वभूवुर्गति-शब्दाभ्यामनन्यसदृशश्रियः ॥ ७ ॥

राजा श्रीसिद्धराजस्त्रान् मित्रत्वे स्थापयन् गुणैः । स्वभावविशदे शेष वदाति कुमुदे सुवम् ॥ ८ ॥

अथ मित्रं समासीनो नृपतिर्नर्मणाऽवदत् । श्रीवीराचार्यमुमिदं तेजो वः क्षितिषामयात् ॥ ९ ॥

अथाहुः सूरयः स्वीयप्रज्ञामाग्यैर्यजुन्मते । प्रतिष्ठा नान्यतः खा किं सिंहोज्ज्वली तुपाहतः ॥ १० ॥

राजाह मत्सर्नां युक्त्या 'भयन्तोऽपि विदेशगाः । अनाथा इव भिक्षाया बालभिक्षाभुजो ननु ॥ ११ ॥

सूरिराह भयक्षेम सन्वानमिव नोऽभवत् । दिनलनीयन्ति गच्छाम आघृष्टः सप्तशतं भवान् ॥ १२ ॥

भूपः प्राह न दास्यामि गन्तुं निजपुरात् तुं वः । सूरिराह निषिध्यामो बान्तः* केन बयं ननु ॥ १३ ॥

इत्युक्त्वा स्वाश्रयं प्रायात् सूरिर्भूरिकलानिधिः । तरोध नगरद्वारः सर्वार्थं नृपतिर्नरैः ॥ १४ ॥

इतश्च गुरवः सान्धर्व* धर्मकृतं विधाय ते । विधिबद्धं विदुष्यन्तं श्रीपर्णपट्टकासनाः* ॥ १५ ॥

अभ्मात्मयोगतः प्राणनिरोधाद् गगनाप्यवना । विद्यायलाब ते प्रापुः पुरीं पल्लीतिलकव्याह ॥ १६ ॥

प्रातर्विलोकिते तनराष्ट्रे राजा* व्यथित्वयत् । किं मित्रं यत एवायं सदा सिधिलमोहधीः ॥ १७ ॥

ईदृक् पुनः कथं आप्योऽनेकसिद्धिबुलावनिः । सिद्धलोहे वयं मन्दपुण्याः पिण्याकसंनिभाः ॥ १८ ॥

इतश्च ब्राह्मणैः पल्लीयासैः श्रीपत्तने पुरे । विज्ञाप्यवतरं श्रीमञ्जयसिंहनरेशिबुः ॥ १९ ॥

विधि-नक्षत्र-वाराभासरम्यकिमुते दिने । श्रीवीरसूरिरायातः संगतो न इति स्फुटम् ॥ २० ॥

श्रुतेति विममशोथ भूपालः फेलिरीहरी । विकृता यत्स एवैष प्रेमोद्वापोहवासरः ॥ २१ ॥

ययायाकाशमार्गेण तद्रात्रावैव स प्रयत् । नर्मलीलाक्षित्यैऽङ्घ्रि तद्विज्ञानां स संगतः ॥ २२ ॥-युवयम् ।

वल्कण्डा* रसपूर्णोऽथ प्रधानात् प्रादिषोभूपः । आह्वानाय महाभक्त्या ययुस्ते तय मंजु च ॥ २३ ॥

नृपस्वानुनयः सान्द्रीकृत्य तैश्च प्रकाशितः । औदासीन्यसितास्ते च प्रोचुः प्रवृत्तसंयमाः ॥ २४ ॥

*निजं विद्यापलं श्यातुं वयं हि विजिहीर्षवः । देशान्तरं पुराप्यात्मस्थानत्यैर्ज्ञावते न तत् ॥ २५ ॥

कारणं सद्दकार्यत्र राज उभावचं वचः । तस्माद् विद्वज् देशेषु यथेष्ट्यामो भवत्युरे ॥ २६ ॥

हर्लेभं मलुपं जन्म त्रवं विद्या बलं श्रुतम् । मुषा नरापिषलेहे मोहेः को नाम हारयेत् ॥ २७ ॥

इलाकण्योय ते ओचुरेकं ऋषुभ भूपतेः । वचःसिद्धत्यमस्माकं त्वत्संगात् तथ्यत्वात्पदम् ॥ २८ ॥

भविष्यति पुनः कालमियन्तं पितृनाम तत् । सिद्धे भवति पार्थस्ये वयं सिद्धा हि नान्यथा ॥ २९ ॥

— ॥ N-नोऽस्तु । २ A कृताभ्यातः, कर्तुमिच्छन्ति, D कृताभ्यासाः । ३ N समसीनो । ४ N भवतो । ५ N 'उपय' । ६ N यातः । ७ N सर्वत्र वृत्तेनैरे । ८ N सान्धर्व । ९ N श्रीपशदिका । १० N श्रवितयत् । ११ N वर्यव्याप । * एष श्रीरो नासि N पुस्तके ।

श्रुतेति बहुमानात्रेतिव तैराददे वचः । आयासते पुरे तत्र मा चिन्ताऽत्र विधीयताम् ॥ ३० ॥
 महाभोधपुरे योद्धाव वाहे जित्वा वहूनय' । गोपालगिरिमागच्छन् राजा वत्रापि पूजिताः ॥ ३१ ॥
 परप्रवादिनस्तैश्च जिताल्लोपं च भूपतिः । छत्रचामरमुग्मादिरजचिह्नान्वदान्मुदा ॥ ३२ ॥
 व्यावृत्ताय' निजो भूमिमायान्तस्तेऽवतस्थिरे । पुरे नागपुरे तत्राप्यकार्षुश्च प्रभावनाः ॥ ३३ ॥
 5 क्षात्वाय सिद्धराजेनाहूता भक्तिधृताऽय ते । प्रैपुः परिच्छदे गोपगिरिपञ्चसमर्पितम् ॥ ३४ ॥
 विजहुः सूरयस्तस्माच्छनैः संयममात्रया । अणद्विह्लुपुरासत्तं चारूपश्राममागमन् ॥ ३५ ॥
 अभ्युद्ययावच श्रीमज्जयसिंहनरेश्वरः । प्रवेशोत्सवमाधत्ताट्टपूर्यं सुरैरपि ॥ ३६ ॥

१२.

अथात्र वादिसिंहाख्यः सांख्यवादी समागमन् ।

पत्रं' प्रदत्तवानीदकूलिखित'श्लोकदुर्घटम् ॥ ३७ ॥

10

तथा हि—

उद्धृत्य बाहू किल रारदीति यस्यास्ति शक्तिः स च बाधदीतु ।

मयि स्थिति वादिनि वादिसिंहे नैवाक्षरं वेत्ति महेश्वरोऽपि ॥ ३८ ॥

श्रीमत्कर्णसहाराजपालमित्रं यतीश्वरः । गोविन्दाचार्य इत्यस्ति वीराचार्यकलागुरुः ॥ ३९ ॥

राजो रहः समागत्य छत्रवेपः क्षमापिपः । ग्राह सं किमयं भिक्षुरपि पूर्यैः प्रतीक्ष्यते ॥ ४० ॥

15

तैः प्रोचे भवतमेव यागु विडोक्त्याऽत्र भूपते ! । प्रभाते विवदिष्यन्वं वीराचार्यो विनेष्यते ॥ ४१ ॥

प्रतीतो राजा प्रभाते तमाह्वयत् वृषपर्षदि । स निःस्पृहत्वदम्भेन शान्तोऽववदिदं वदा ॥ ४२ ॥

वयं किमागमिष्यामो निःसंगा यदि भूपतिः । अस्मद्वाकौतुकी भूम्यासतोऽत्रायान्तु सोऽपि तत् ॥ ४३ ॥

प्रातः कुतूहली राजोरीकृत्य तदप्यय । तदायासे समागच्छदुर्ग्यामुर्व्यामुपाविशत् ॥ ४४ ॥

तमाहवत गोविन्दसूरिं सूरिसमासदम् । सोऽपरान् साकृदीपीपद् विदुषोऽपि पुरो दधे ॥ ४५ ॥

20

वीराचार्य महाप्रज्ञप्रमदावानेकज्ञाश्रमम् । उयत्कवित्व'वक्तृत्वावधि पञ्चाक्षरं च ॥ ४६ ॥

समापयौ तत्तत्तत्रोपविष्टः कम्बलासने । राजाह को वदेदेषाममुना वादिना सह ॥ ४७ ॥

श्रीगोविन्दप्रभुः स्नाहानौषिलभरसंगिना । अनेन शास्त्राधोधितरण्डोपमधीशुषः ॥ ४८ ॥

अह्नेन सह छत्रज्जे यदन्वत्तु शिशुः कृती । वीरो यद्विष्यति ग्राहः श्रुत्वा वादी स चावदत् ॥ ४९ ॥

हुन्धगन्धमुष्णो शुषः किं वक्ष्यति मया सह । असमानो विमहोऽयं नास्माकं भासते शुभः ॥ ५० ॥

25

राहोये क्षीरपण्ठास्पादर्यपीयूषगन्धितः । अस्मात् स्वन्मदचतुरविभ्रमः स हरिष्यति ॥ ५१ ॥

श्रुत्वेति स उपन्यासमवशायशतो दधे । अर्धकूर्पर'हस्तक्षमस्तकस्तर्कसंभवम् ॥ ५२ ॥

किरते वत्र चाजस्वत् श्रीवीरो विदुषां प्रभुः । वदामि गद्यात् पद्याद् वा यस्मिन्नेव भासते ॥ ५३ ॥

क्षेच्छं तदुदिश छन्दोऽलंकारं च समागतः । सर्वालुवावमर्षालुवां वा सत्त्वं भवात् ॥ ५४ ॥

श्रुत्वेति स पुनः ग्राह गुर्जराहम्बरः पुरः । मम न' क्रियते बालः किं क्षास्ति' मवाविद ॥ ५५ ॥

30

अथ शक्तिसत्तासं चेत् पदेन छन्दसा पुनः । वद सत्तमयूरेणालंकाराग्निहवात् तथा ॥ ५६ ॥

सर्पोत्पादनाश्लिख स निशान्येति व जगौ । उत्तिष्ठासनसत्तोऽस्याः सावधानलवः शृणु ॥ ५७ ॥

ययं नहि मिरा देव्या अवहेलां विदध्महे । अहंशुगपुरो वादाद्वारुण्येति स चोत्थितः ॥ ५८ ॥

पावि धीरं ततो वीर यथा प्रागुत्संश्रवात् । उपन्यस्यन्तमाकर्ण्यस्तिवतोद्यतगीर्वलः ॥ ५९ ॥

1 N बहूरा तथा । 2 N व्यावृत्ताय । 3 N परे । 4 N छिन्निकश्लोकः । 5 N कवित्वपेक्षताः । 6 A N, कर्ण । 7 N गमनं । 8 A शास्त्राणि ।

भीवीरे विरते जल्पादर्थतस्तस्य कुर्वतः । अनुवादं जगादासौ जल्प सर्वानुवादतः ॥ ६० ॥
न शक्तोऽहमिति ग्राह चादिसिंहस्रोतो वृषः । सयं बाहौ विघ्नयानुं पातयामास भूतले ॥ ६१ ॥
वक्तुं न शक्त्येदुचैरासने कथमासिवान् । वया च कविराजः भीष्मीपालो वाक्यमग्नवीत् ॥ ६२ ॥

शुणैरुत्तुङ्गतां याति नोचैरासनसंस्थितः ।

भासादशिखरस्योऽपि काकः किं गरुडायते ॥ ६३ ॥

5

सतो विदम्बमानं तं दृष्ट्वा भीवीर ऊचिवान् । श्रूयतां भूप मे वाणी प्राणी दर्पेण जीयते ॥ ६४ ॥
यदनेन नराधीश ! शुद्धन्यायैकनिष्ठधीः । सभाध्यक्षमवकातो^१ वर्णाश्रमगुरुर्भवान् ॥ ६५ ॥
स्वास्त्वानुजस्तिरायासप्रदानात् प्रीणिता दृढम् । त्वद्दृष्ट्वा कोपमूरन देव्यदाद् वाचि मन्दताम् ॥ ६६ ॥—पुनर्मम् ।
वाचां रणे तु चास्माकं प्रावृद्धः समयो ह्ययम् । बापी निगृह्यमाणो हि संरक्ष्यः प्रसिवादिना ॥ ६७ ॥
सतो विमुच्यतां श्रीमन् ! मदान्धोऽयं कृपासदम् । निःसन्धेति शृपेणासौ मुक्तो^२ दृष्ट्वा सतो बहिः ॥ ६८ ॥ 10
जयपत्रपर्णादस्माददे तेजः परं तदा । द्रव्यं तु निःसृहत्वेन वृष्टयसि पुनर्न सः ॥ ६९ ॥

१३. अन्यदा जययात्रायां बलिते^३ गूर्जरेक्षितुः^४ । चतुरङ्गचमूचके रेणुच्छादितभानुनि ॥ ७० ॥

भीवीराचार्यवैद्यस्य पुरतः सञ्चारिष्युनि । वृषमीक्षितुमाते च कवीन्ध्रे तत्र विद्यते ॥ ७१ ॥

क्रमात् तत्र च संग्रामः भीसिद्धापीशभूपतिः । वं समीक्ष्य कविः कश्चित् समस्यपद्मभ्यधात् ॥ ७२ ॥

सदुद्दिश्य कथौ वीराचार्ये दष्टिं व्यधात्पुनः । अनायासात् पतोऽपूरी कृतिता तेन सत्वरम् ॥ ७३ ॥ 15

तथा हि—

कालिन्दि ब्रूहि कुम्भोद्भवजलधिरहं नाम गृहासि कस्मा-

कण्ठप्रोमे^५ नर्मदाङ्गं स्वमपि मम सपत्न्याश्च गृहासि नाम ।

मालिन्यं तर्हि कस्मादधिरलविगलत्कञ्जलैर्मालिनीनां

वाष्पान्मनोभिः किमासां समजनि बलितो^६ गूर्जराणामधीशः ॥ ७४ ॥ 20

श्रुत्वेति भूप आचक्ष्ये तव सिद्धगिराऽनया । भालवेशं गृहीष्यामि संशयो नात्र मे हृदि ॥ ७५ ॥

तस्या बलानकथेनाशिष्टो मे क्षुण्णिमद्गः । बिलसस्य पताकेयं तत्तत्तत्रास्तु सा दृढम् ॥ ७६ ॥

भीमावाचार्यवैद्यस्य पताकाऽमूढ बलानके । महता बलितं यस्माच्चिरेणापि न नश्यति ॥ ७७ ॥

१४. बादी कमलकीर्त्याय आशास्वरयतीश्वरः । वादशुद्राश्चदभ्यागादवशात्तान्पकोविदः ॥ ७८ ॥

आस्थानं सिद्धराजस्य निद्रारुणह्वयार्दितः । वीराचार्यं स आह्वय्य मन्दाक्षं विदुषां रणे ॥ ७९ ॥ 25

पञ्चवर्षपयाजं स सहृदय्य समागमत् । अवहत्यां यादितं तं पीक्ष्य न्यसिदशस्त्रे ॥ ८० ॥

स पोषण्यस्यभारं सर्वसामर्थ्येन गुरुकृतः । भीवीरो बालया सार्द्धसंरक्षं कुतुकदिव ॥ ८१ ॥

स वं दृष्ट्वाऽनवीद् बादी भूपते ! भवतः समा । नोचिता विदुषां बाल्यीडाविप्रवसम्भृता ॥ ८२ ॥

‘राजाऽऽह स्वप्रमाणेन श्रीदलेप बुधेश्वरः । इत्युक्त्या मेक्षितो^७ वीरो वृपेण ग्राह^८ सस्मिन् ॥ ८३ ॥

समानवयसोर्वादी विमृश्येति मया ततः । एषा बाल्य समानित्ये चक्षुष्यति^९ निरादर ॥ ८४ ॥ 30

पप बाधपि नम्रत्वाद् दृढबले दिव्यसन्निभः । उभयोरेतयोरस्तु वातो श्रीदक्षणेन नः^{१०} ॥ ८५ ॥

बीनिर्वाणनिपेयेनान्यैर्बाध च विग्रहः । विधेयसदसौ यादशुद्रयासुं विजेष्यते ॥ ८६ ॥

1 N भूपते । 2 N समानवयसकृतो । 3 B युक्त कृष्ण । 4 N बलितो । 5 N गूर्जरे क्षितुः । 6 N एषा दृष्टप्रमाणेन ।
7 N प्रेक्षितो । 8 D सह । 9 N B चक्षुष्यति । 10 N तु ।

अरघुदहतां तन्मौली प्रदायोचे यतीश्वरः । तां जल्प वादिनालेन स्थापय श्रीषु निर्वृतिम् ॥ ८७ ॥

ततः सा निपुणाधीतप्रमाणविदुषामिव । वाग्ग्रैः स्थापयामास तेनाश्वक्यस्थितोत्तरैः ॥ ८८ ॥

अनेदमूकतां प्राप्ते तत्र विरक्तमानसे । सल्लुर्जयजयारावाः सम्भ्यातां नृपतेरपि ॥ ८९ ॥

भूपालः प्राह को जेता यत्सभां तपति प्रभौ । श्रीवीरे वादिवीरेऽत्र सिद्धेऽनेकानु सिद्धिषु ॥ ९० ॥

5 यदीयदस्तापक्षेन सकान्वा यत्र तत्र च । वाग्देवी भाषतेऽजस्रं स शक्यः केन वर्णितुम् ॥ ९१ ॥

एवं युगप्रधानाभगुणव्यूताः पटा इव । श्रीवीरसूरयः पान्तु मन्थजाड्यापहारिणः ॥ ९२ ॥

श्रीमत्कालकसूरीणामनिर्वाच्यं प्रमाद्वृतम् । अद्यापि यत्कुले वीराः प्राग्वीरान् भासयन्त्यमी ॥ ९३ ॥

श्रीचन्द्रप्रभसूरिपट्टसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-

चन्द्रः सूरिरनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीभुवा ।

10

श्रीपूर्वर्षिचरित्ररोहणगिरौ श्रीवीरवृत्ताद्भुतं

श्रीमद्युगसुनीन्दुना विशदितः शृङ्गः सर्विशोऽभवत् ॥ ९४ ॥

॥ प्र० ९६ अ० ११; उभयं ४५५२ अ० ११ ॥

॥ इति श्रीवीरसूरिप्रबन्धः ॥

२१. श्रीवादिदेवसूरचरितम् ।

श्रीदेवसूरिवः पातु य आक्रम्य दिगम्बरम् । कीर्तेरपि स्त्रियः सिद्धमूलभिष्यं^१ मतिष्ठिषत् ॥ १ ॥

देवाचार्यः श्रिये^२ भूयात् केवलज्ञानशालिनाम् । विमोच्याभोजनं येनाव्युचिच्छितः शासने कृता ॥ २ ॥

जीवितानादिराजीवममध्यमहितोद्यम् । अनन्तविभुद्रोहं वदनं तस्य सत्तुमः ॥ ३ ॥

भ्रान्तिसंघर्तकभ्रान्तिदुर्घत्तरजसः शमे । अवारयारिवाहसि तद्दृत्तं परिकीर्त्तये ॥ ४ ॥

5

११. अस्ति गूर्जरदेशस्य नवनीतमिवोद्भूतम् । अष्टादशशतीनाम मण्डलं स्वर्गसण्डलम् ॥ ५ ॥

तत्र मङ्गलहृतं नाम नगरं नगराभिभिः । भ्रान्तलेखेव महादुर्गमगन्धं सूर्यरोचिषाम् ॥ ६ ॥

सद्भुतोजीवनच्छायो राजमानः स्वतेजसा । प्राग्वाटवंशशुक्लासीद् वीरनागाभिधो गृही ॥ ७ ॥

तस्मिन्ना सत्क्रियाधारा प्रियंकरगुणावनिः । जिनदेवीति देवीव मेना हिमवतो बभौ ॥ ८ ॥

अन्यदा सा निशि स्वप्ने पीयूषरुचिमैक्षत् । प्रविशन्तं सुखे पृच्छामववारेच्छया किल ॥ ९ ॥

10

अन्वये गुरवस्तस्य श्रीसुनिचन्द्रसूरयः । सन्ति शान्तिकमभ्रान्ते येषां नामाक्षराण्यपि ॥ १० ॥

प्रातः सा वस्तुते^३ गत्वा नस्था सत्त्वमहालया । अपृच्छन्मुदिताचार्यं^(०४ ?) स्वप्रसादिशायशुभाः ॥ ११ ॥

देवश्चन्द्रनिभः क्रोड्यवततार तबोदरे । आनन्दमिष्यते विश्वं येन ते चेत्यमादिशत् ॥ १२ ॥

अथ सा समयेऽसूत सुतं यशोपमयुतिम् । यत्तेजसा कलिः शैलश्रक्त्ये मेदनीतिताः ॥ १३ ॥

हृदयानन्दने तत्र वर्धमाने च नन्दने । चन्द्रस्यप्रात् पूर्णचन्द्र इत्याख्यां वतिषा व्यधात् ॥ १४ ॥

11

कदाचिन्नगरे तत्रादिर्न जहो जनान्तरुत् । सहसैव यतो लोकः प्रेक्ष्याप्रेक्ष्यत्वमादधौ ॥ १५ ॥

वीरनागो विचित्रैतद् वृक्षिणां विद्यमाश्रयत् । भृगुकच्छपुरे प्राप लाटदेशविभूषणम् ॥ १६ ॥

विहारं जंगमं तीर्थं श्रीसुनिचन्द्रसूरयः । चक्रुस्तत्र तदादेशात् स्वापितोऽसौ सपरिमिभिः ॥ १७ ॥

वर्षाष्टकयाः पूर्णचन्द्र इत्यस्य नन्दनः । षके 'सुखासिकाशीनां वाणिज्यं शैशवोचितम् ॥ १८ ॥

वित्तं नोवित्तदन्त्येषु विफासित्वणैः सयाः । ब्राह्म अयापवर्मेत्वेऽपि हि पुण्यानि जायति ॥ १९ ॥

20

कस्मिंश्चित्तदनेऽन्येयुर्गते व्यजनविक्रये । द्रम्मात् हेम च गेहेहो पितेऽन्त्यन्त्यमैक्षत् ॥ २० ॥

'भयाभागाद् घटदलक्ष्णवर्कदाह्वाररूपतः । पर्ययति स ततः पूर्णचन्द्रः प्राहतिविसितः ॥ २१ ॥

किमुक्तसि महाद्रव्यं नरसङ्गीयनोपपम् । इत्युक्ते स गृही दध्यौ विद्येऽहो पुण्यवानसौ ॥ २२ ॥

घस्त ! द्रव्यमिदं यशपात्रे क्षिप्त्वा वनार्थव । इत्युक्तः पूरयित्वाऽसौ पात्राण्यस्यार्थवत् तदा ॥ २३ ॥

तत्करस्पर्शमाहात्म्यात् तद् द्रव्यं पश्यति स सा । अपुण्य-पुण्ययोः साक्षादिदं दृश्यतेऽन्तरम् ॥ २४ ॥

25

सोऽन्तर्गोहं क्षितयेवं सर्वं निहितमन्तरा । एका सुखादिकाहेतोः प्रस्तुतिस्तेन चार्प्यते ॥ २५ ॥

हृष्टश्च पितुराख्याय^४ ददौ तद् द्रविणं मुदा । वीरनागः प्रमूषां च वयावृत्तमदोऽप्यदत् ॥ २६ ॥

व्यसृशोऽप्ययातार्पणं^५ विमेष पुरुषोत्तमः । दर्शयन्ती स्वरूपाणि लक्ष्मीर्व्यसाभिलापुरा ॥ २७ ॥

रत्नसमुदचन्द्रांशुप्रसरच्छादकोदयः । विरोचन्तो विनेयश्रेदेपानन्तोऽनतिस्वश ॥ २८ ॥

तत्तदोऽप्यवदन् सार्वं श्रुणु नस्तव यद्वरम् । वस्तु सम्पद्यते फल मकस्या तत् प्रतिपद्यते ॥ २९ ॥

30

स प्राह नाय ! पूज्यानां वृत्ते नो शुरुतासुताम् । अहं त्वेकमुतो जीर्णलदास्या येऽत्र जीवितुम् ॥ ३० ॥

1 N मूलविषयः । 2 N श्रियो । 3 N तलुरे । 4 B वृत्तविषयः । 5 D वित्त, N वित्तोपलब्धिः । 6 N D तत् ।
7 N रसुपया । 8 N चयित । 9 D विधेयव्याख्या । 10 A उपायात् ।

व्यवसाये क्षमः कीदृशेऽपि नार्ह जनन्यपि । अस्व नश्यत्तुल्येसाऽनन्यसुखद् वदामि किम् ॥ ३१ ॥
 अत्र चेत् पूज्यपादानामाप्रद्वलनमया नहि । विचारणं हि कर्तव्यं गृह्यतोमेव नन्दनः ॥ ३२ ॥—विशेषकम् ।
 प्रमुराहाय मे पञ्चरात्री चारित्रिणां गणे । सर्वेऽपि ते सुताः सन्तु त्वकस्मादतः प्रति ॥ ३३ ॥
 अमी सापत्निका यावज्जीवं कश्चिपुदास्तव । धर्मं घेहास्व निश्चिन्तः परलोकेऽकशम्वत् ॥ ३४ ॥
 ६ तदभ्यां च ययोदेशकारिणीमनुमान्य च । पूर्णचन्द्रं दृढमर्कं प्रभवः समदीक्षयन् ॥ ३५ ॥

३२. रामचन्द्रमिमां तस्य ददुपनन्दनाकवेः । दर्शनोद्भासिनः सहसिन्मुद्रदिविधायिनः ॥ ३६ ॥

दुर्धन्यैस्त्वकलंकस्यापनोदादुपकारिणीम् । यत्प्रज्ञां दुर्गशास्त्राणामपि वागोचरः स किम् ॥ ३७ ॥

तर्क-लक्षण-साहित्यविद्यापारगतः स च । अभूत् स्वपरसिद्धान्ते वर्तमाने कपोलः ॥ ३८ ॥

शिवादेवं वदन् घनघः^१ पुरे घवलके द्विजः । काश्मीरः सागरौ जिम्बे बान्नात् सत्यपुरे पुरे ॥ ३९ ॥

10 तथा नागपुरे कृष्णे गुणचन्द्रो दिग्धरः । चित्रकूटे भागवतः शिवभूत्याख्यया पुनः ॥ ४० ॥

गंगाधरो गोपगिरौ धारायां चरणीधरः । पद्माकरो द्विजः पुष्करिण्यां वादमदोद्धुरः ॥ ४१ ॥

निवस्य भीमशुभ्रेषु कूटणाख्यो भासणामणीः । एवं वादज्योन्मुद्रो रामचन्द्रः शिवायभूत् ॥ ४२ ॥

विद्वान् विमलचन्द्रोऽप्य हरिचन्द्रः प्रभानिधिः । सोमचन्द्रः पार्श्वचन्द्रो विबुधः कुलभूषणः ॥

प्राज्ञः शान्तिस्वपाऽशोकचन्द्रश्चन्द्रोत्तमपत्नः । अजायन्त सखायोऽस्य मेरोरिव कुलाचलाः ॥ ४४ ॥

15 ततो योग्यं पश्चात् रामचन्द्रं मनीषिणम् । प्रत्यपि च पदे दत्तदेवसुरिबराभिषम् ॥ ४५ ॥

विदुलस्य प्रवं धीरनागापत्यस्य स्वप्नः पुनः । पुरातनप्रसूत्राया अमुद्राया सहाम्रैः ॥ ४६ ॥

महत्ताप्रविष्टां च व्यवपुर्गिपुर्निवांस्ततः । श्रीमच्चन्द्रनवालेति नामास्याः प्रदुर्मुद्रा ॥ ४७ ॥—शुभम् ।

३३. अन्यदा शुर्वनुज्ञाताः भीमन्तो देवसूरयः । विहारमादुषुः पूज्याः पुरे घवलकामिभे ॥ ४८ ॥

उदयो नाम तत्रास्ति विविधो धार्मिकामणीः । भीमत्सीमंघरस्यामिबिम्बं सेप व्यवपयत् ॥ ४९ ॥

20 स प्रतिष्ठाविधौ वसानिश्चिन्तयन् सद्गुरुं वतः । श्रीमच्छासनादेवीं चाराभोत् ज्यहमुपोरितः ॥ ५० ॥

युगप्रधानरूपेन भीमता देवसूरिणा । प्रतिष्ठापय विम्बं स्वमित्युपादिसताय सा ॥ ५१ ॥

वचदर्थनया विषयविष्टां विदुषुस्तदा । कदाच सति नाम्ना तथैतमप्यापि विपद्ये ॥ ५२ ॥

३४. जय नागपुरेऽप्येवुः प्रमथो मित्रिहीर्षवः । गिरिन्द्रमर्वुदं प्रापुदत्ता आदरद्वयम् ॥ ५३ ॥

मभिषेजोऽप्यप्रसादस्य गिरिमारोहयः सह । शुद्धिः कर्मवेतिभ्याद् बन्दरकोऽद्वयत् पदे ॥ ५४ ॥

25 ज्ञात्वा ते प्रेयसंक्षय हेतुं चारोदकं वदा । धौवमात्रे वदा तेन दंष्ट्रोऽस्ती निर्धौवोऽभवत् ॥ ५५ ॥

भीमाधेयं नमरुत्तल संसारार्णवतारणम् । सुपुत्रः भीमदम्भां च प्रत्यक्षां शासनेष्वपीम् ॥ ५६ ॥

शाऽबाहील क्यविष्णुमि विविधे बहुमानतः । दूरे सपादलक्षे त्वं मा धासीन्मम वाक्यतः ॥ ५७ ॥

शुदसपाटमातायुष्मादेव भिनाद् वतः । व्यावसेल्य ततो वेगावणाद्विदुषुरं प्रति ॥ ५८ ॥

इत्यास्याप विरोधाच्च देवी दम्पो वतः प्रभुः । मय्यन्वाया इवान्वाया वत्सलवन्दनो मदन् ॥ ५९ ॥

30 व्याहृत्यापात् वतः पूजयुत आस्यत् मुनीवपः । आनन्दमसन्नं प्राप्ते काञ्चनान्तो निजात् ॥ ६० ॥

३५. अन्यदा देवयोधाप्यः भीमावतदंस्त्री । भूरीवाद्बलज्योन्मुद्रः भीमवत्तनमाययो ॥ ६१ ॥

अपाटनवत्^२ पत्नं च राजद्वारे मनीषुतः । तत्र श्लोकं दुपलोकं विपुर्धरद्विषय सा ॥ ६२ ॥

एकाद्वात्रिचतुःपंचपण्मनकमने न काः ।

देवयोधे मयि क्रुद्धे पण् मेनकमनेनकाः ॥ ६३ ॥

ततः सपेंऽपि विद्वांस एनमाजेन्य सूर्यवत् । दशो विपरियन्त्रि स्र दुर्वोर्धं शुषियामपि ॥ ६४ ॥

पन्मासान्ते वदा पाञ्चाग्रप्रसादो भूपतेः पुरः । देवसूरिभुं विवरायं दर्शयति स्र च ॥ ६५ ॥ 5

स भूपलपुरः श्लोकं विभेदोद्भूतपीनिभिः । कुलव्यजलवद्रण्डवीलं रासा सतः सुहृन् ॥ ६६ ॥

अथास्य श्लोकस्य विवरणं—कै ये रै शब्दे । कायन्तीति कचित् ङप्रत्यये काः शब्देन वादिनः । ते पक्षः । सन्तीति क्रियाध्याहारे, पद्मादिनो न सन्ति । क सति—देवयोधे मयि क्रुद्धे सति । पुनः कर्पमूले—एकद्वित्रि-
चतुःपंचपण्मेनकमने । मां क माने, माने माः किं प्रमाणं । एकं प्रमाणं प्रत्ययरूपं येषां ते एकमात्रं, चार्थकाः,
एकप्रमाणवादिनः । तथा द्विमात्रं—द्वे प्रमाणे प्रत्यक्षानुमानरूपे येषां ते द्विमात्रं, द्विप्रमाणवादिनो योषाः धेतो- 10
पिकाश्च । तथा त्रिमात्रं—त्रीणि प्रमाणानि प्रत्यक्षानुमानागमरूपाणि येषां ते त्रिमात्रं, त्रिप्रमाणवादिनः सांख्याः ।
चत्वारि प्रत्यक्षानुमानागमोपमानार्षाणिरूपाणि प्रमाणानि येषां ते चतुर्मात्रं, चतुःप्रमाणवादिनो नैयायिकाः । तथा
पंचमात्रं—पंच प्रत्यक्षानुमानागमोपमानार्षाणिरूपाणि प्रमाणानि येषां ते पंचमात्रं, पंचप्रमाणवादिनः ब्राह्म-
कराः । तथा षण्मात्रं—षट् प्रत्यक्षानुमानागमोपमानार्षाणिरूपरूपाणि प्रमाणानि येषां ते षण्मात्रं, षट्प्रमाण-
वादिनो मीमांसकाः । तेषामिनास्तदेतृत्वात्, ताव कमठे अभिलपति, स एकद्वित्रिचतुःपंचपण्मेनकमने, 15
तस्मिन्मयि । तथा मेनकमनेनका अपि न काः न वादिनः । मा लक्ष्मीः, तस्या इनः स्वामी विष्णुः, कमनो महा,
इन आदित्यः, मेनकमनेनाः । अन्वत्पातकप्रत्यये मेनकमनेनकाः । तेऽपि विष्णु-ब्रह्म-सूर्या मयि देवयोधे क्रुद्धे
सति अस्मान्त्याग्र का न वादिनः । यतों—दैवान् योधयति—इति शब्दव्युत्पत्त्या तेऽपि मया योधिताः सुरान्
अपन्ति । ततो मानुषाणां पट्टपादिनां विदुषामपि किं प्रमाणं का यावत् ॥ इति पञ्चापलंघन्याख्या ॥ अं १६ ॥

३०

॥ ६६. अथासि धाहृदो नाम धनवान् धार्मिकाग्रणीः । शुद्धादान् अग्रन्याय चके विशासनमसौ ॥ ६७ ॥ 20

आदिदयदानविक्रमं कृतं यत्र धनं व्यये । प्रसुराहाले ये जेने द्रव्यस्य सफलो व्ययः ॥ ६८ ॥

आदेशानन्तरं तेनाकार्यं भीमिनालयः । हेमात्रिपयल्लुप्तो दीप्यत्कृन्महामणिः ॥ ६९ ॥

भीमवो यद्वैमानस्वामीभरद् विन्ध्यमद्भुतम् । यत्तेजसां जिवाभ्रद्रूपेकान्तमपिप्रभाः ॥ ७० ॥

श्वेतैकादशके साष्टासप्तौ विक्रमाकृतः । वत्सराणां व्यतिक्रान्ते श्रीगुलिचन्द्रसूर्यः ॥ ७१ ॥

आरापनातिविभेष्टं कृत्वा मायोपवेशनम् । शम्भोयूपकहोत्रमुपासे' त्रिदिचं ययुः' ॥ ७२ ॥—सुमम् । 25

यत्तरे वत्र चैकत्र पूर्णं श्रीदेवसूरिभिः । श्रीवीरस्य प्रसिद्धं स धाहृदोऽप्यलप्यनुता ॥ ७३ ॥

॥ ७७. अथ नागपुरे श्रीमाय देवसूरिभुवयो । अन्वागाह्य च भीमानाहादुननरेधरः ॥ ७४ ॥

अननन राधापावः' स च भगवत्प्रेधरः । देवयोधे इमानायांमांषारोऽप्यद्रुप सुम्' ॥ ७५ ॥

या येपं—

यो वादिनो दिजिह्वान् साटोपं विषममानमुद्दिशतः ।

30

शमपति स देवसूरिर्नैर्न्द्रयन्धः कथं न स्यात् ॥ ७६ ॥

यं पाठो महाभयया स्थापितो नगठग्नय । रासा विशावरस्यायौ मय्यान् योधयति स्र सः ॥ ७७ ॥

यश्च भीसिद्धराजोऽप्य गमरं ररुषेवपश् । वयसं देवसूरिं च शाला व्यावशृते वदा ॥ ७८ ॥

गम्भीरिष्ठेऽप्य वनिमे दुर्गं हातुं न शक्यते । इति श्यात्वाऽऽह्वयद् भयया नृपाः भीपक्षने प्रमुम् ॥ ७९ ॥

तत्र वर्षास्रवस्याप्याधिनो^१ तं चाम्भमित्रयत् । प्राकारं जगृहे श्रीमान् सिद्धराजश्च सत्वरम् ॥ ८० ॥

५ ८. अथ कर्णावतीसहोऽन्येद्युक्कण्ठितः प्रभोः । आह्वययन्महाभयया चतुर्भासकहेतवे ॥ ८१ ॥

ततस्तत्राययुः पूष्याः सहोदशपुरस्कृताः । शुद्धोपाश्रयमासाद्यावस्थानं प्रतिशुश्रुवुः ॥ ८२ ॥

अरिष्टनेमिप्रासादे व्याख्यानं च प्रतुष्टुवुः । अनुष्यन्तापुषा लोका वस्य अवगतो घनाः ॥ ८३ ॥

५ इत्थञ्च दक्षिणाशः श्रीकर्णाटनृपतेर्युक्तः । श्रीजयकेशिदेवस्य श्रीसिद्धेशप्रसूतिवुः ॥ ८४ ॥

अनेकवादिनिर्जिष्णुर्वादिपुनःकपद्धतिम् । वामपादे वहन् गर्वपर्वताधित्यकाश्रितः ॥ ८५ ॥

जैनो जैनमतद्वेषिदर्पसर्पकरण्डिका । श्रीमान् कुमुदचन्द्राख्यो यादिवन्त्री दिगम्बरः ॥ ८६ ॥

श्रीवासुपूयपैलस्थो वर्षानिर्वाहहेतवे । श्रीदेवसूरिर्यमोक्ष्यामभावामर्षणस्त्रदा ॥ ८७ ॥

दानान्मुखरयन् वंदितृन्दानि प्रजिघास सः । उदीपयन् वचोभिर्लालं सूरिं शमिकुलेश्वरम् ॥ ८८ ॥

१०

—पंचभिः कुलकम् ।

वैतालिकपतिर्धर्मिषर्पदन्तःप्रविश्य च । आह स्तुतिपरस्त्रस्य कान्वाभि ज्योपदीप्तये ॥ ८९ ॥

गेय-वाङ्मययोः पारदन्धरीं प्रेक्ष्य यन्मतिम् ।

वीणापुलकश्चद् भास्वी विस्मिता तदपारगा ॥ ९० ॥

तदस्तद्रहस्यमाख्या तदुपाख्यवराखिकाः । सिवाम्बराः परानन्दभाजो भवत किं न हि ॥ ९१ ॥

१५

तथा हि—

हंहो श्वेतपदाः किमेव विकटाटोपोक्तिस्रष्टकितैः

संसारावटकोटरेऽतिविषमे मुग्धो जनः पात्यते ।

तत्तत्वातन्त्रविचारणामु यदि वो हेवाकलेशस्तदा

सत्यं कौमुदचन्द्रमहिमुगलं रात्रिदिवं ध्यापत ॥ ९२ ॥

२०

अथाह देवसूरीणां भाणिक्याख्यो विनेयराद । दर्शनप्रतिकूलामिर्वामी रोषाङ्कुरं वहन् ॥ ९३ ॥

तद्यथा—

कः कण्ठीरवकण्ठकेसरसदाभारं स्रष्टाल्यंहिणा

कः कुन्तेन शितेन नेत्रकुहरे कण्डूयनं कांक्षति ।

कः सन्नद्यति पन्नगेश्वरशिरोरत्नावतंसश्रिये

यः श्वेताम्बरदर्शनस्य कुरुते धन्यस्तस्य निन्दारमिमाम् ॥ ९४ ॥

२५

भाणिक्यः शिष्यभाणिक्यं जगदे देवसूरिभिः । नात्र कोपावकाशोऽस्ति खरवादिनि दुर्जने ॥ ९५ ॥

अथ धनिराज आह श्वेताम्बरचणकगुरोय इह भादी ।

श्वेताम्बरवमसोऽकं श्वेताम्बरमश्वधूमोऽयम् ॥ ९६ ॥

श्वेताम्बरप्रहसने स सूरपारः भ्रमुः कुमुदचन्द्रः ।

किं वाच्यस्तव याचा सदृश किमिहान्यवाग्वहमोदः ॥ ९७ ॥

३०

स गुरुः प्राह नार्हयुनेतमासाकदर्शने । ततः वयञ्च सद्भातुः पुर एक हि वाचिकम् ॥ ९८ ॥

तद् यथा—

दिगम्बरशिरोमणे । गुणपराङ्मुखो मा स भू-

र्गुणग्रहफलं हि तद् वसति यद् रमापङ्कजे ।

ततस्त्यज भदं कुरु प्रशमसंयतान् स्वान् गुणान्

दमो हि सुनिभृषणं स च भवेन्मदव्यत्यये ॥ १९ ॥

इत्येवं कथिते वन्दिद्वरेणास्य पुरो मुनेः । वादिनः सोऽवदन्मूर्खसाधूनां क्षम उचरत् ॥ १०० ॥

उत्तेजनं किमप्येव कियते चित्तपीडनम् । अस्य विद्याकलामध्वं ज्ञायते येन वत्तवः ॥ १०१ ॥

विमृश्येति निजैः साधुवृन्दं रघ्यान्वरागतम् । वैराग्यवन्धचेष्टाभिरुपासार्जन्यदद्भुतम् ॥ १०२ ॥

इत्येवमुपपद्येऽत्र निःप्रक्रम्य सुमेरुवत् । दिग्वासा निजरूपाममविशिष्टं प्रचक्रमे ॥ १०३ ॥

निजचैद्याग्रतो यान्तीं दृष्ट्वां मोचरचर्यया । उपसर्गवितुं साध्वीमारोहेऽन्येभिरुद्यतः ॥ १०४ ॥

अथ पल्लवकाय पल्लवकानिब 'समस्तरोः । प्रेप्य सां कुण्डके क्षिप्वा नर्चयामास साहसी ॥ १०५ ॥

अहो साध्वीमतौ दृष्ट्वां दर्शनिव्याजयुक्तसः । विदम्बयति पापीति तस्यावर्णो जनेऽभवत् ॥ १०६ ॥

अथ सा मोचित्वा कैश्चिद्वत्कम्पापरिर्जैः । सूररुपाग्रयं प्रायादविगद्दक्षदग्भूः ॥ १०७ ॥

किञ्चलस्तेऽपमानोऽयमिति घृष्टा च सूरिभिः । जरामन्युभराव्यक्तस्तरं श्राद्ध तदग्रतः ॥ १०८ ॥

वर्द्धितोऽप्यापितः सूरिपदे बहुरुभिर्भवान् । स्वापितोऽस्मादृशायीदृग्विदम्बनकृते भुवम् ॥ १०९ ॥

दिगम्बरोऽयं धीमत्सद्वर्शनः स्वविदम्बजैः । राजाण्यनि प्रयान्तीं मामनायवदुपाद्रवत् ॥ ११० ॥

विद्वत्तया प्रमुत्तेन किं फलं तेऽचकेशिना । किं करस्तेन श्लेषेन यदि शत्रुर्न हन्यते ॥ १११ ॥

शमरौखमहावदयाः फलं परिभवो दृढः । मयते मुच्यते वापि राहुणा स्नेच्छया ज्ञयी ॥ ११२ ॥

अथ ते विक्लसः^१ कालः पठितस्य फलं ह्यवः । धान्ये शुष्के धने चास्ते वर्पन् मेघः करोतु किम् ॥ ११३ ॥

देवसूरिरथो वाचमुवाच कोपदुर्द्धराय । मा विषादं कुरुष्वार्यैः^२ दुर्विनीतः पतिष्यति ॥ ११४ ॥

आर्याह दुर्विनीतोऽयं पतिष्यति नवा पुनः । त्वयि न्यस्तभरः सङ्गः पतिष्यत्येव वेत्नवत् ॥ ११५ ॥

प्रमुद्राह क्षिरिभूय चेद् बिलोकयसे तसः । मुक्तानामिह वेधो नः संमवी गुणयुक्त्यै^३ ॥ ११६ ॥

अथ चोवाच माणिष्य । विहासिं लिख मामिकाम् । श्रीमत्पत्तनसङ्गतय विनयाविशयत्पुशम् ॥ ११७ ॥

आदेशानन्तरं सोऽथ लिखति स स्फुटाक्षरम् । अदर्शयत् प्रभोः पश्चादप्यसौ प्रत्यवाचयत् ॥ ११८ ॥

‘स्वस्ति नत्वा जिर्न श्रीमदणहिल्लपुरे प्रहृष्टम् ।

संघं कर्णवतीपुर्याः श्रीमंतो देवसूरया ॥ ११९ ॥

भक्त्या विज्ञपयन्त्यब्राह्माम्बरेण विवादिना ।

श्रीममेवागमिष्यामः कृतवादाभवा इति ॥ १२० ॥’

अचिरात्पञ्चस्र हस्ते साऽथ समर्पिता । शूर्जराणां राजधानीं स शप प्रहरजयात् ॥ १२१ ॥

दृष्ट्वा सङ्गेन मलयोऽसौ भोजनाच्छादनादिभिः । सम्मान्य प्रदत्तः श्रीघं प्रतिष्ठेणं समर्प्य च ॥ १२२ ॥

वायाद् देवपुरोः पार्श्वे सह्यदेशं ददौ मुदा । एवं ललाटे विन्यस्य विद्वत्वाचाचय सः ॥ १२३ ॥

‘स्वस्ति श्रीतीर्थनेतारं नत्वा श्रीपञ्चनात् प्रहृष्टः ।

सङ्गः कर्णवतीपुर्यां परवादिजघोर्जितम् ॥ १२४ ॥

श्रीदेवोपपदं चरिं समादिशति सम्मदात् ।

आगन्तव्यं क्षटित्येव भवता वादिपुद्गल ॥ १२५ ॥

किं च श्रीवादिदेवालु शान्त्याचार्यस्य सहृदोः ।

पाचंस्पातस्य शैवाख्यवादिनेतुर्महामतेः^१ ॥ १२६ ॥

श्रुतिचन्द्रप्रभोः किं न भवान् शिष्यशितोमणिः ।

फालेऽधुनातने सद्बोदपस्त्यज्येव तिष्ठते ॥ १२७ ॥

5

ततः श्रीसिद्धभूपातं विप्रप्यात्र सकीर्तकम् ।

स्वच्छतं विजयं स्वस्य वयं वीक्षामहे ध्रुवम् ॥ १२८ ॥

आद्यानां आविकाणां च द्रव्यानि त्रीणि सप्त च ।

विजयाप तव श्रीमन्नाचामाम्स्तानि तन्वते ॥ १२९ ॥

प्रतिदन्तं प्रत्यनीकमुखाणां वैभवं लघु ।

10

देव्याः श्रीद्यामनेध्वयो बलं दातुं स्वसच्चतः^२ ॥ १३० ॥

तदर्थमिति विज्ञाय विधायकः ॥ वन्दितम् । आदिभोद्धारिने धीमान् रिश्रदित्वा स्वयविष्णु ॥ १३१ ॥

त गत्या पाद-वादीन्द्रो देवाचार्यो बदलदः । भग्नमुनेन प्रजगमि वस्तनेऽहं स्वमातेः ॥ १३२ ॥

सामायां सिद्धराजस्य बदयनां कल्पयामाहम् । सापराध्यायवाणीनां प्रमानं कथ्यते यथा ॥ १३३ ॥

भक्तदेवमिति श्रोत्र्य^३ स रिगम्बरसंनिधौ । गत्या श्रोत्राय सत्तमं सुतं सेनावधानतः ॥ १३४ ॥

15

गमित्यत इति श्रोत्रे वारिनाऽजगत्तु ध्रुवम् । कण्ठ्याभङ्गनं गत्या समेताकथयद् दुरोः ॥ १३५ ॥

वयः पुरीरिति हृष्टे मेघलमे रथो स्थिते । सप्तमये दद्याते च यत्ते राहो शिखरि ॥ १३६ ॥

प्रवानं कुर्वन्नाथ्य निमित्तं कथ्नुनाः द्रुमाः । दुरितं दक्षिणेनास्या शिरःस्थनोऽन्यगूरु दृष्टाम् ॥ १३७ ॥

किरिदिविर्होमार्गमायवो चन्द्रनिष्करीम् । शृगाः मदक्षिणं जगुर्विषमा विषमपिच्छः ॥ १३८ ॥

यथा रथः प्रभोक्ष्यार्थनाथपाम्पर्यसितो जनेः । अन्वर्दिगपतिवया वगुपाभिनुगत्या ॥ १३९ ॥

20

इत्यादिमिनिमित्तेश्च मयाः^४ शीतपमाधितः । अक्षेपात् पुरानं प्राच प्रातस्तेष्वतः प्रभुः ॥ १४० ॥

प्रवेतोत्तपमायस्य बाह्वः कन्दितवस्तवः । तत्र सिद्धाधिपं भूयसपदपथ क्षणे हृष्टे ॥ १४१ ॥

ध्रुवस्य मातृवादीशो रिगम्बरदुरो मयाः । प्राद् द्रुतं वचोभिः श्रीदेवार्थायैव वारिकम् ॥ १४२ ॥

मयं सुप्तं यमः धुंवां दृष्टेऽग्रे स्वयमनं महत् । कञ्चक्रानुक्रम्यानि दत्तास्यस्य यथा पुत्र ॥ १४३ ॥

दधन्वराभ्यो वेगादिति रिगम्बरदुरोऽवदत् । श्रेयस्ययाः कथाधित्य दयादेवदि जीवनाम्^५ ॥ १४४ ॥

25

अहं तु सत्कर्मार्थः^६ श्रीशो वारिने केवलम् । देन श्रम्य परम्पारि प्रवानं दि प्रतीकते ॥ १४५ ॥

'दक्षमेवोभि' तेन जनिनं^७ 'वज्रनाथः । मंगल्यं' बाह्युदायो नरेण् कियते ध्रुवम् ॥ १४६ ॥

वज्रगज्जान रीमं च वज्रगजस्य विप्रिच्छम् । दग्गलवगगिरिगुल्फाऽऽशरोर च सुगयात्तम् ॥ १४७ ॥

शंभुनं ध्रुवगर्भस्य ध्रुवं स्वयमादय च । विद्याः श्रेयसाः इन्द्रगजस्य बाह्युगु मात्तम् ॥ १४८ ॥

स्वाद् बाह्योऽग्नि कन्दरीश्विहावा मे गतेन न । प्रीतिरन्येव वारिने ध्रुवगमनासिरेषकम् ॥ १४९ ॥

30

याम दध वज्रमेवगुल्फा गजगजः मयाः । जवागजम् वजी इत्यामः बाह्यगजेः कदाप्यम् ॥ १५० ॥

इन्द्रगजस्य वजीवज्रगजस्य ध्रुवगजस्यम् । प्राद् च गमिष्यो मैव वृत्तं ददते कदा ॥ १५१ ॥

त प्राद् जगदनाथस्य शिष्यविहायको मया । मन्देग्रे इतो दमं गाराप्स्यरिष्ये ध्रुवम् ॥ १५२ ॥

इत्यादिगुल्फेन^८ शिष्योऽग्नि रिगम्बरः । अजादिद्विगुलं तत्र गथा कतेति रीमि ॥ १५३ ॥

१ N कल्पकाः २ N बदलदः ३ N श्रोत्र्यः ४ N मयाः ५ N वज्रनाथः ६ N कन्दरीश्वरः ७ N वज्रगजः ८ N इन्द्रगजः

§ ९. इत्थं श्रीदेवसूरेः पुं प्रविशतः सतः । थाहडो नागदेवश्चायंते संसृतौ तदा ॥ १५४ ॥
 ताभ्यां प्रणम्य विज्ञप्तं दिगम्बरपराजये । दाप्यतां खेच्छया द्रव्यमेवदर्थं तदर्वितम् ॥ १५५ ॥
 श्रीदेवसूरयः प्राहुर्येहि ब्राह्मीप्रसादतः । न जयस्तत् किमुक्तेर्चैः संकोचैः सत्यसंनिदाम् ॥ १५६ ॥
 जयाह थाहडो नाथास्त्वाम्बरेण धनन्ययात् । तत्रत्येन घनाप्यक्ष्णद्विगतां गांगिलादयः ॥ १५७ ॥
 ऊनुश्च प्रभवो देवा गुरवश्चात्र जायते । कार्यो न्ययो न गुप्ताभिरस्थाने द्वविणस्य तत् ॥ १५८ ॥ 5
 ततः कुसुदचन्द्रेणागतेन नगरान्तरा । श्वेतान्मरजबोनलैः कृतं पत्रावलम्बनम् ॥ १५९ ॥
 दिनातां विशतिं प्रत्युपाश्रयं यतिनां तथा । नीरं टणानि मुक्त्वा च स पुरोगान्यवादयत् ॥ १६० ॥
 कैशचरितयं तस्य पक्षे सभ्यतया स्थितम् । अन्येऽप्यर्वागृह्यः सर्वे तस्य पक्षस्तृशोऽभवन् ॥ १६१ ॥
 थाहडस्तस्य 'सत्पत्रं राजद्वारविलम्बितम् । स्फाटयामास शृङ्गारमिव तस्य जयभियः ॥ १६२ ॥
 श्रीसिद्धार्थीधरो राजा श्रीपालादधिगम्य च । वृत्तान्तमाहवत् तत्र श्वेतान्मर-दिगम्बरो ॥ १६३ ॥ 10
 सभाव्यवसामाधाव प्रीयद् दूतं च सत्वरम् । सम्यन्धकाववापराय तयोर्गांगिलमंत्रिणे ॥ १६४ ॥
 ततः श्रीकरणे सोऽयं श्रीदेवगुरुद्वयम् । जातिप्रत्ययतः किंचिद् 'विद्विष्टमिव चावदत् ॥ १६५ ॥

तथा हि—

वन्तानां भलमण्डलीपरिचपात् स्थूलं भविष्युस्ततिः'
 कृत्वा नैक्षकपिण्डभक्षणविधिं शौचं किलाचाम्लतः' । 15
 नीरं साक्षि शरीरशुद्धिविषये येषामहो कौतुकं
 तेषां श्वेतपटाः क्षितीश्वरपुरः' काक्षन्ति जल्पोत्सवम् ॥ १६६ ॥
 जाह देवगुरुः स्फूर्त्वा भीमांसासक्तजुषः । धीवराब्धोचितं तद् वः शौचाचारविचारणम् ॥ १६७ ॥

परमुक्तं च—

विमृश विमृशाम्भोभिः शक्योऽपसारयितुं न वै- 20
 जैठरपिठरीक्रोडस्येमाप्यहो भललेशकः ।
 कपमिब सदा लिष्टज्ञात्मन्यरूपिणि तैरहो
 परिदलपितुं पायोंऽनार्यः स पातककर्दमः ॥ १६८ ॥
 भागिधयः प्राद किनाम द्विजलास्यासि दूषणम् । श्रीसिद्धेश उपालभ्यः स विवेकहृदस्वतिः ॥ १६९ ॥
 संस्कारसूत्रातेन चतुर्दो हृदयात्मनाम् । वपुर्मनोवचःकार्वजातेष्वन्यान्तरूपतः ॥ १७० ॥ 25
 जज्ञस-कृत्ययोतुल्यकर्त्तव्यत्वस्युदां सदा । द्विजन्मनां प्रधानत्वं दर्शनानां विद्वम्बनम् ॥ १७१ ॥
 इत्येयमूहापोदेन सम्बन्धो नाप्यितसदा । प्रातः सभागतः' पृष्ठो राजा सविषगांगिलः ॥ १७२ ॥
 लिखितो भवता कः सम्बन्धः ॥ वादिनोद्वेगोः । स प्राहैषामवाविश्यानाहो राजसभासितिः ॥ १७३ ॥
 जलो मया न चातेति सम्बन्धो नृपतिस्ततः । अन्तःकोषानलं वज्रे पयोधिरिव साहवम् ॥ १७४ ॥
 एवं च सत्सन्मार्गविशेषविदुषस्य । न्ययस्य करणं तेऽर्जुनारोपसवोचितः ॥ १७५ ॥ 30
 प्रज्ञानां' गौरवणोऽपि काल एषावमासते । अल्पोऽप्यत्र न ते दोषः सा समेधाविचारिता ॥ १७६ ॥
 परं दर्शनवाश्वत्वाद् ग्राम्यवन्मागरोऽपि सन् । नान्तर्गुणो गुणान् दोषीहृत्य यस्मात् प्रजल्पसि ॥ १७७ ॥

1 A चलोद्वेगो; B चर्यावसिता । 2 N चयोंऽन्वयो । 3 N तनयः । 4 N विद्विष्टः । 5 N 'सुसुते । 6 N किल-
 ग्रमनः । 7 N किनीधरपुरः । 8 N सभागतः । 9 N प्र(क)लानः ।

अन्वदेकं च ते भाग्यं यत्तेन ब्रह्मचारिणा । एवं विवदमानोऽपि शापाद् मसीकृतोऽसि^१ न ॥ १७८ ॥
 संगम्य चाल्य सम्बन्धमधुनेन समर्पय । लिखित्वा वादिनोर्वादकाले जयपराजये ॥ १७९ ॥
 राजादेशं गृहीत्वेति तेन प्रेपि निजोऽनुजः । सान्त्वनाय प्रभोः सोऽपि तद्वत्त्वाह्वयदत्तं तम् ॥ १८० ॥
 प्रभुर्विजयसेनाख्यं प्रैषीत् तत्र मनीषिणम् । नोजितं गमनं तत्र सचिवानागतौ^२ खयम् ॥ १८१ ॥
 दिगन्त्यरो विजिमेत चेत्तत्र जयपराजये^३ । निर्वासितोऽवः पुराद्^४ घृत्वा परिसन्दं स चौरवत् ॥ १८२ ॥
 अथ येताम्यरो हारयेत् तत्तस्य शासनम् । उच्छिद्यशास्त्रान्तरत्नेनावस्थान्यं तैः सितैः किमु ॥ १८३ ॥
 इत्येवं ऐतदयित्वाऽत्र वद^५ राजकरणेऽनुचत् । कृतपक्षोऽपि सम्बन्धोऽनुभवसौबलोन्नतैः^६ ॥ १८४ ॥
 प्रेषितः सिद्धराजेन श्रीश्रीपालः कवीश्वरः । शिक्षां दत्त्वाविवातसत्याद् देवसूरिभूषणम् ॥ १८५ ॥
 स प्रगम्य नृपत्याह पाचिकं तत्पुरः स्फुरत् । रुद्रेण-परदेवस्या अपि विशा समार्हता ॥ १८६ ॥
 परं तथा त्वया घन्थो ! वक्तव्यं पावलीलया । यथा देशान्तरं जेयः श्रेयः श्रेयःकृते मम ॥ १८७ ॥
 त्वय्येव मम^७ चित्तस्य दृढावस्थितिरीदृशी । यथा श्रीहृषसे नो नः समं कार्यसंस्था ध्रुवम् ॥ १८८ ॥
 अथ भीदेयसूरिभ्यः प्रदे प्रविवाचिकम् । प्रतापले महाराज ! निदेशिबुधजित्वरः ॥ १८९ ॥
 वयं सहकृतस्त्रा परं मा दोष्यतां मनः । गुरुपदिष्टपक्षौपेर्विजिमेतं वं विवादिनम् ॥ १९० ॥
 क ईदृगं विदुषां शास्त्रा सद्रूपःकौतुकी च का । भवानिव भवामिच्छुरन्त्यहं येन वादकृत् ॥ १९१ ॥
 इति गृह्य आट्याच श्रीपालः कविवासवः । भूपालोऽपि मुदं प्राप देवसूरिभूषणोदितैः ॥ १९२ ॥
 ११०. चन्द्राष्टदिवसवर्षेऽत्र (११८९) वैशाखे पूर्णिमादिने ।
 अह्नीतौ वादशास्त्रायां ली वादिप्रतिवादिनौ ॥ १९३ ॥

वारी कुमुदचन्द्रमापयावाद्यम्यरक्षितः । सुपासनसमासीनश्चामरशोभितः ॥ १९४ ॥
 प्रतीहारिण मुकुटन पटे चासाधुपाषाणम् । आहायापि न चायाति श्वेतमिक्षुः कथं भिया ॥ १९५ ॥
 अथ भीदेयसूरिभ्यामयो भूपालसंसदम् । ऊपे कुमुदचन्द्रस्य स्त्रप्रज्ञावलगर्भितः ॥ १९६ ॥

तथा हि-

श्वेताम्यरोऽयं किं द्रुयान्मम यादरणाङ्गणे ।
 सांभितं सांभितं तस्माच्छीघ्रमस्य पलायनम् ॥ १९७ ॥

सूरिः श्रोत्राय वन्धुर्मे किमस्य वदतसी । श्वेताम्यरो^१ यतः श्रायमसद्वादादरणाङ्गणे ॥ १९८ ॥
 भरणे तस्य यथांते रणे नाधिकृतिः पुनः । परं पलायनं शीघ्रं युक्तं युक्तं वदतः ॥ १९९ ॥
 श्रुतेति पार्पदा याच शम्भरपद्मनयनाया । लिखित्वाः स्मितामायाय दध्युरस्य जयो ध्रुवम् ॥ २०० ॥
 एकाग्रमनसो तत्र शास्त्रे पक्षपातिनौ । धाहृदो नागदेवस्य सह पाजम्भयमुंश ॥ २०१ ॥
 धाहृदः खलुर्गं व्यसपयद् इत्येण भेदिताः^२ । सम्प्राः भुवा मया द्रव्यं वदासे द्विगुणं ध्रुवम् ॥ २०२ ॥
 प्रभापनाष्टे खीयशासने वत्^३ समादिश । अथावदद् गुरुदेव्यव्ययः कायो न हि त्वया ॥ २०३ ॥
 अत्र प्रभुभिर्पादिः भीमुनिचन्द्रसूरिभिः । स्त्रो यद् वत्स ! वक्तव्यं प्रयोगः श्रीपु मुक्तिहृत् ॥ २०४ ॥
 स तत्रा गम्य यन मन्थटीया भीशान्तिसूरिभिः । कृता वदनुवारेण वक्तव्यं जेष्यते त्रिपुः ॥ २०५ ॥
 इत्युपस्था नृपतेरासीर्वाद् दर्शनेनङ्गतम् । अग्न्यपात् सूरिरानन्दहेतु वेत्तु विवादिनाम् ॥ २०६ ॥

१ N इतोऽपि वत् । २ N हे । ३ वक्तिवन्तं यत् । ४ A B पुनरा । ५ N त । ६ B वनेपटे, D वनेपटे ।
 ७ A N इदं न । ८ N मित । ९ A ददयत् । १० N वेदेन । ११ N वत् ।

नारीणां विदधाति निर्वृतिपदं श्वेताम्बरमोल्लसत्-

कीर्तिस्फीतिमनोहरं नयपथप्रस्तारभङ्गीगृहम् ।

यस्मिन् केवलिनो विनिर्जितपरोत्सेकाः सदा दन्तिनो

राज्यं तज्जिनशासनं च भवतश्चोलुक्यः । जीयाचिरम् ॥ २०७ ॥

अथे कुमुदचन्द्रेण चादिना सिद्धभूपतेः । आशीयसीममूमीशविद्वद्विजयशोभिः ॥ २०८ ॥

5

सा चर्य-

प्रद्योतयुतिमातनोति सविता जीर्णोर्णनामालय-

कृष्टायामाश्रयते शशी भशकतामायान्ति यन्नाद्रयः ।

इत्थं वर्णयतो नभस्तथ यशो जातं स्मृतेर्गोचरं

तत्र च भ्रमरापते नरपते ! चाचस्ततो मुद्रिताः ॥ २०९ ॥

10

सस्मिन् महर्षिहस्ताहः सागरश्च कञ्चनभिः । प्रज्ञाभिपमो रामश्च नृपसैवे समसदः ॥ २१० ॥

ते प्रोचुर्मुद्रिता वाच इति दिग्वाससः क्षतिः । नारीमुक्तिर्ज्ञानमुक्तिर्यत्र तत्र जयो ध्रुवः ॥ २११ ॥

देवाचार्यश्च 'आभूश्च' श्रीपालश्च महाकविः । पक्षे देगंवरे एत केदाचरितयं मतम् ॥ २१२ ॥

तरोत्साहो महोत्साह उवाच प्रकटाक्षरम् । किञ्चिदुत्सासनगमं दृष्ट्वा दिग्बलपार्यदान् ॥ २१३ ॥

तथा हि-

15

संयुतावयवमस्तद्वपुषं साधनं सदसि दर्शयिष्यतः ।

अस्य लुब्धितकचस्य केवलं केदाचरितयमेति सम्यताम् ॥ २१४ ॥

महर्षिणा च विभक्ते वपुलक्ष्य प्रमुक्ततः । प्रयोग इत्यन्तां सम्यगादिदेशेति कौतुकात् ॥ २१५ ॥

ततोऽसौ नास्ति विवागं, श्रीमवेवस्य देहिनः । तुच्छसत्त्वतया वक्ष्य, यस्तुच्छो मुक्तिरस्य न ॥ २१६ ॥

अत्रोदाहरणं बालः पुमान् तुच्छोऽपलाभयः । अतो न निर्द्वैतित्वं प्रयोगमनुबाह सः ॥ २१७ ॥

20

देवसूरिरयाह सासिद्धं धर्मविशेषणम् । श्रीमवे निर्द्वैतिं प्राप सकृदेवाऽऽगमे मतम् ॥ २१८ ॥

तथाप्रसिद्धमेवधेदनेकान्तं ततः पठ । वक्ष्य मार्गमविकल्प्य दुर्नयो ह्ययधारणम् ॥ २१९ ॥

तथा हेतुश्च ते दूष्योऽनैकान्तिकतया मतः । श्रियोऽपि वन्याहासस्याः प्रत्यक्षायमवशिवाः ॥ २२० ॥

सीताया आगमेऽप्यक्षं पुनः साक्षान्महीपतेः । माता श्रीमयणाह्लादया सत्त्वधर्मेकसेवभिः ॥ २२१ ॥

तथा व्यासिरलीकेयं प्रतिव्याप्ते प्रदीकनात् । याः श्रियस्तां ध्रुवं तुच्छां नैतत् सत्त्वस्यदर्शनात् ॥ २२२ ॥

25

तथा वरुणात् वज्रोदाहसिध्यापि दूषिता । बालं पुंसामभितानादतिमुत्तकसत्त्वसुखत् ॥ २२३ ॥

तथासोपनयोऽसिद्धः प्राह सिद्धान्तात् सद्गुणात् । ततो निगमनं दूष्यं प्रत्युत्तमानसम्भवान् ॥ २२४ ॥

अनूय दूषयित्वेवं परपक्षमथ स्वकम् । पक्षं देवगुरुः प्राह श्रीमवेवस्य निर्द्वैतिः ॥ २२५ ॥

प्रानिनः सत्त्वयैरिष्ट्यात् श्रियः सत्त्वाधिका मया । दृष्टाः कुन्ती-सुमद्राया अयोदाहविरागमे ॥ २२६ ॥

महासत्याः श्रियः सन्ति गोक्षं गच्छन्ति निश्चितम् । इत्युक्त्वा विरते देवगुरुरायासांमयोऽवदन् ॥ २२७ ॥

30

पुनः पठ ततोऽस्मानि तत्राप्यनवधारिते । त्रिरप्याह कृते नैवमनुद्वा समद्वयत् ॥ २२८ ॥

प्रविधाधाह पाष्यस्वामयोयः प्रकटोत्तरम् । दिग्वासाः प्राह जत्सोऽयं कटिरे तिर्यपतामिह ॥ २२९ ॥

महर्षिः प्राह संपूर्णं यादनुदाऽयं ददयते । दिग्मयो जितः श्वेताम्यरो विजयमाप य ॥ २३० ॥

एवं चानुमते राज्ञा प्रयोगं केशवोऽल्लिखत् । बुद्ध्या च दूषिते वत्र देवसूरिखयाऽ'वदत् ॥ २३१ ॥
 अन्य दूषणं चित्त्वा स्वपक्षं स्थापयन्निह । कोटाकोटीति शब्दं स प्रयोजनं विदूषणम् ॥ २३२ ॥
 अपशब्दोऽयमित्युक्ते वादिना पार्षदेष्टवः । उत्साहः ग्राह शुद्धोऽयं शब्दः पाणिनिस्त्विति ॥ २३३ ॥

उक्तं च—

5

कोटाकोटिः कोटिकोटिः कोटीकोटिरिति त्रयः ।

शब्दाः साधुतया हन्त संमताः पाणिनेरमी ॥ २३४ ॥

इत्थं निरनुयोज्यानुयोगो निग्रहभूमिका । तथैवैषा समायाता व्यावर्त्तक्ष ततो महत् ॥ २३५ ॥

अशङ्कवन्निति प्रत्युत्तरे देवगुरोस्ततः । संबलद्वयमथाहस्मानुत्तरः स दिगंबरः ॥ २३६ ॥

महाराज ! महान् वादी देवाचार्यः किमुच्यते । राजाह वद निस्तन्द्रः कथयिष्यामि विस्मृतम् ॥ २३७ ॥

10

अवदलन्त्यसभ्येभ्य 'हारिताला प्रपातिता । सम्वन्धकविधिं भूप आदिशन्नज्ञपूरुषैः ॥ २३८ ॥

जयपत्रं प्रसादेन देवसूतेर्देवौ नृपः । ततोऽवादीद् गुरुक्षं च किमप्याचक्ष्महे वचः ॥ २३९ ॥

शास्त्रीयवाद्यमुद्रायां निग्रहो यत्परजयः । तद्वादिनस्त्रिरस्कारः कोऽपि नैव विरच्यताम् ॥ २४० ॥

राजाह भवतां वाग्भिदिदमप्यस्तु किं पुनः । आहम्यरापहारेण दर्शयित्वमवाप्यताम् ॥ २४१ ॥

एवं कृते तदा वज्रागर्लाख्या सिद्धयोगिनी । श्रीमत्कामाख्यया देव्या प्रहिता साययी रवात् ॥ २४२ ॥

15

भूयास्तत्त्वमक्षयकल्पः सिद्धाधीश ! तवा मुहूर्त्तः । यथा श्रीदेवसूरिश्चागितेलभितानन्दं तौ ॥ २४३ ॥

मयीकूर्चकमालीच माले न्यस्यो दिगम्बरः । वतः सा पश्यतामेव विश्वकामं नमोऽर्चना ॥ २४४ ॥

मुष्टिदाने ततो लक्षं द्रव्यस्य अनुज्ञापिपः । ददृष्यपेधि निर्गन्धेभ्यरेणाल्लुहाजुषा ॥ २४५ ॥

गणगन्धर्वसिद्धादिदेवैः पूर्वमनीक्षितः^१ । राजादेशात् प्रवेशस्य सोऽवर्त्तत महोत्सवः ॥ २४६ ॥

समस्ततर्पणिन्योपपूर्वं संगीतमङ्गलैः । कुलाङ्गनाकृतैः सूरिवसतौ प्रविशेत् सः ॥ २४७ ॥

20

राजैवैवालिक्छत्रं वारस्वरज आशिपम् । ददौ सदीपितीक्ष्णविदं देवगुरुं प्रति ॥ २४८ ॥

सन्तोषं स्फार्निःकिञ्चनजनवचनैराहतं प्रेक्ष्य नन्यं

कामो हिंसादिकेभ्योऽप्यवगणिततमःशत्रुपक्षे शमादौ ।

आदिष्टो यत्न चेतो नृपतिपरिभयात् पुण्यपण्यं प्रवेदय

प्रायासीद् बालयित्वा शुचिमतिवहिकां देवसूरिः स नन्धात् ॥ २४९ ॥

25

श्रीसिद्धदेवमंथं द्वाभिराभिशङ्कानुज्ञासते । सुत्रधारः प्रभुः श्रीमान् हेमचन्द्रप्रभुनेतौ ॥ २५० ॥

तथा हि—

यदि नाम कुमुदचन्द्रं नाजेष्यद् देवसूरिरहिमरुचिः ।

कटिपरिधानमथास्त्यत कातमः श्वेताम्बरो जगति ॥ २५१ ॥

श्रीचन्द्रसूरयस्त्र सिद्धान्तस्येव मूर्त्यः । शासनोद्धारकूर्मागशासन श्रीदेवसूरये ॥ २५२ ॥

30

१११. श्रीमदैवगुरौ सिंहासनस्येव सति भास्वति । प्रतिप्रायां न लभानि वृत्तानि महतामपि ॥ २५३ ॥

तदा गच्छत्य' संघस्य समस्तस्य विभावी । विभावीयसी चेपा विनिद्रत्यात् क्षणादगात् ॥ २५४ ॥

प्रावक्ष्य प्रत्युपेक्षायामुपधि साधवस्तदा । जपत्रयन् जण्डशङ्खार्णिकतामाशुभिरुद्धते^२ ॥ २५५ ॥

प्रवर्त्तयेत् विश्वे गुरुणां वे' व्यनितयन् । दिग्भासाः स्वतमं वेपं भ्रमापि हि चिकीर्षति ॥ २५६ ॥

1 N 'तदा'. 2 N इतिवत्य. 3 N शास्त्रीयवाद्य. 4 N पूर्वमनीक्षितः. 5 N गच्छत्य. 6 N 'रुद्धते'. 7 N अशङ्कवन्निति.

तत्र प्रतिविधौ शक्तिर्मम पूज्यप्रसादतः । सौवीरपूर्ण आनायि कुम्भो यतित एकतः ॥ २५७ ॥
 गलपिण्डनतः कण्ठं तस्य बद्धाऽन्तराऽमुचन् । अभिमन्य तवः साधूनाह सर्वत्र साहसी ॥ २५८ ॥
 खेदं कमपि मा कापुंभेवन्तः फौतुकं महत् । समीक्षत यदेतेषां भावि दुर्गिनये फलम् ॥ २५९ ॥
 पादोनप्रहरे आह्वानं नम्रसज्जनमुपानताः । प्रसादाद् गुरुमस्माकं मुञ्चैनमिति मायिणः ॥ २६० ॥
 मद्गन्धोः का भवेद् वाधा न जानीमो वयं न्यु । अहानदम्मतः सर्वप्रकारैस्ते निषेधिताः ॥ २६१ ॥ 5
 सार्द्धयामे च संपूर्णं नम्राचार्यसङ्गमम् । नम्राचार्य इवाहार्यः प्रशंसां प्रकटं दधत् ॥ २६२ ॥
 आदिलक्ष्याद्वासेन सूरिकपावेशयदत्र तम् । आवः ! का तव पीडाऽस्ति ममाह्लातमिदं युवम् ॥ २६३ ॥
 स प्राह छिन्धि मा त्वं मां भव मा दीर्घरोपभूः । विमोचय निरोधं मे तन्निरोधे मृतेर्मुवम् ॥ २६४ ॥
 तस्मैतद् वचनं शीनं श्रुत्वाऽवबृवत्तौ प्रभुः । भवान् सपरिवारोऽपि यातु मे वसतेर्महिः ॥ २६५ ॥
 तवदेशेन ते द्वारे स्थिता आत्मातनुदन्धः । लुलाया इव संपूर्णतित्यद्वज्जालदा* वसुः ॥ २६६ ॥ 10
 साधोः पार्श्वान् समानाय्य कुम्भं सौवीरपूरितम् । जाच्छ्रोत्रचन्मुखं तेषां सङ्गमे मुक्तलः श्रवः ॥ २६७ ॥
 अनिरोधे निरोधे सत्यसपत्नाकृताम्* ते । नृजलस्य प्रवाहेण जनः सर्वोऽपि विस्मयः ॥ २६८ ॥
 अर्हितोऽपि शृशं शोकवत्सत्तात् पराभवात् । ययौ कुमुदचन्द्रोऽवमदृश्यत्वमसासिव* ॥ २६९ ॥
 मुष्टिवानं वदान्त्य राज्ञः सुरैरगृह्यतः । आशुकोऽब्दे* गते मन्त्री राज्यायामशुकोऽमवीत् ॥ २७० ॥
 ध्रुवैषां निःस्पृहाणां न धनेच्छा सज्जिनालवः । विद्याप्यते यथामीनां पुण्यं तव च वर्धते ॥ २७१ ॥ 15
 भवत्वेवं नृपयोगे मन्त्री चैतमकारयत् । स्नेन तेनेवरेणापि स्वामिनाऽनुतवेन सः ॥ २७२ ॥
 दिनस्तोकं च संपूर्णः प्रासादोऽभिलिहो महान् । मेरुनूलोपमः स्वर्गवत्कुम्भश्चजालिभिः ॥ २७३ ॥
 श्रीनाभेयविभोर्भिन्वं पितृलमयमद्भुतम् । हसामगोचरं रोचिःपूरतः सूर्यं बिम्बवत् ॥ २७४ ॥

अनलाष्टशिषे वर्षे (११८३) वैशाखद्वादशीनिशि^१ ।

प्रतिष्ठा विदधे तत्र चतुर्भिः सूरिभिस्तदा ॥ २७५ ॥

20

एवं प्रभावनापूरङ्गाविते धर्मिणां हृदि । क्षेत्रे वषन् बोधिवीजं चिरं च न्यहरत् प्रभुः ॥ २७६ ॥

§ १२. अन्यथा प्रनवोऽरण्ये नात्रा पिप्पलवाटके । कार्दूलं गुरुसार्दूलो रेखया स* न्यपेषयत् ॥ २७७ ॥

बालवृद्धाकुलो गच्छो विहारे भान्तरावनौ । शुधादिबाधया तत्र छिद्यो दुःप्रतिकारया ॥ २७८ ॥

तदीयचिन्तामात्रेण सायंऽकस्मादुपागते । प्रासुकैर्मक्षपानैस्तद्गन्ध्यासं प्रखलाभयन् ॥ २७९ ॥—पुष्पम् ।

स्याद्वा द् पूर्वकं रक्षाकरं स्वादुबचोऽभूतम् । प्रमेयशतरत्नाढ्यमशुक्तं स किल श्रिया ॥ २८० ॥ 25

पीताम् दद्यात् पुरा कुम्भोद्भवेनाम्भोनिधीनिह । परमादिपटोद्भूतसामान्यं व्ययान्नवद् ॥ २८१ ॥—पुष्पम् ।

इति श्रीदेवसूरीणामसंख्याविशयस्तुष्ट्याम् । वर्षाणां व्ययिकाशीविरलकामदन्त्रिणाम् ॥ २८२ ॥

श्रीभद्रेश्वरसूरीणां गच्छभारं समर्प्य ते । जैनप्रभावनास्तेमनस्तुपश्रेयसि स्थिताः ॥ २८३ ॥

रसयुग्मरवौ वर्षे (१२२६) आषाढे मासि संगते ।

कृष्णपक्षस्य सप्तम्यामपराह्णे शुभोद्दिने ॥ २८४ ॥

30

मर्त्यलोकास्त्रितं लोकं प्रतिबोध्य पुरंदरम् ।

बोधका इव ते जग्मुर्दिवं श्रीदेवसूरयः ॥ २८५ ॥—त्रिभिर्द्विद्वेषकम् ।

1 N गतिः । 2 D न ह । 3 N मतः । 4 D क्षाम्पाः । 5 N संपूर्णतित्यदं । * *क्षप्राह्लातिनि. नम्राष्टी सत्य-
 तपीडने । इति D टिप्पणी । 6 N ममासि च । 7 N बाहुभेदे । 8 N द्वयोः । 9 N रेखागतं ।

शिखिवेदशिवे (११४३) जन्म दीक्षा युग्मशरेखरे (११५२) ।

वेदाश्चशंकरे वर्षे (११७४) सूरित्वमभवत् प्रभोः ॥ २८६ ॥

नवमे वत्सरे दीक्षा एकविंशत्तमे तथा । सूरित्वं सकलायुश्च व्यशीतिवत्सरा अभूत् ॥ २८७ ॥

इत्थं श्रीदेवसूरेश्चरितमधरितक्षुद्रवादिप्रवादं

नादं वर्द्धिष्णु जैनप्रवचनभविनां सत्त्वमुत्तैरसेव्यम् ।

श्रेष्ठश्रेयःप्रदं तद् भवतु भवभृतामद्य काले भवानां

नन्द्यादाचन्द्रकालं विबुधजनशतैर्नित्यमभ्यस्यमानम् ॥ २८८ ॥

श्रीचन्द्रप्रभसूरिपट्टसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-

चन्द्रः सूरिरनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीमुखा ।

श्रीपूर्वार्पिचरित्ररोहणगिरौ श्रीदेवसूरेः कथा

श्रीप्रद्युम्नमुनीन्दुना विशदितः शृङ्गः कुयुग्मक्रमः ॥ २८९ ॥

अर्थं यच्छति संसृतिस्थितिमतां दुःखापनोदक्षमं

कल्पद्रुवजचिन्तिताश्मनिबहादप्यद्भुतं यः प्रभुः ।

स श्रीमान् कनकप्रभः कथमयं शक्यो मया वर्णितुं

प्रद्युम्नो यतिनायकश्च समभूद् यन्नाममन्त्रस्मृतेः ॥ २९० ॥

॥ इति श्रीदेवसूरिप्रबन्धः ॥

॥ प्र० ३२५; उभयं ४८७९ ॥

- अलंभ्यत्वाद् गुरोर्वाचामाचारस्थितया तया । दूनयापि सुतः स्नेहादार्यत स्वप्नसंभूतेः ॥ ३१ ॥
 तमादाय स्तम्भमतीर्थं जम्बुः श्रीपार्थमन्दिरे । मापे सितचतुर्दश्यां ब्राह्मे धिष्ये शनैर्दिने ॥ ३२ ॥
 धिष्ये तयाष्टमे घर्मस्थिते चन्द्रे वृषोपगे । लग्ने वृहस्पती शत्रुस्थितयोः सूर्यमौमयोः ॥ ३३ ॥
 श्रीमातृदयनस्तस्य दीक्षोत्सवमकारयत् । सोमचन्द्र इति ख्यातं नामास्य गुरवो दधुः ॥ ३४ ॥
 5 संचस्करुः परस्कारान् प्रजाप्य परमाक्षरैः । आर्हतेखेऽहमर्हणां तमेकप्रणिधानतः ॥ ३५ ॥
 अथैस्य^१ मिलिते कोपकलिते कट्टुमायिणि । चाचै^२ प्राचेतसामस्तमयं प्राशमयत् स्वयम् ॥ ३६ ॥
 सोमचन्द्रस्ततश्चन्द्रोच्चलप्रज्ञावलादसौ । तर्क-लक्षण-साहित्यविद्याः पर्यच्छिन्दद् हुतम् ॥ ३७ ॥
 १३. अन्यदाऽपिन्तयत् पूर्वं परो लक्षपद्मलुगः । आसीदेकपद्मात् तस्माद्विगमनल्पमेघसः ॥ ३८ ॥
 तव आराधयिष्यामि देवीं काश्मीरवासिनीम् । चकोरद्विजरोचिण्यं ज्योत्स्नामिव कलावतः ॥ ३९ ॥
 10 इति व्यक्तपत्तः प्रातः प्रभुं विनयनमवाह । संमुखीनागमं देव्या प्यात्वा सोऽप्यम्बमन्यत ॥ ४० ॥
 गीतार्यः साधुभिः सार्धं धाम विद्यामनस्य च । प्रत्यानं तामलिण्याः स ब्राह्मीदेशोपरि व्यधात् ॥ ४१ ॥
 श्रीदेवतावतारे^३ च तीर्थे श्रीतेमिनामतः । सार्धे^४ भाधुमते^५ तत्रावात्सीदवहितस्थितिः ॥ ४२ ॥
 निधीयेऽस्य विनिद्रस्य नासामन्यस्तचक्षुषः । आराधनान् समक्षाऽभूद् ब्राह्मी ब्रह्ममहोत्सवेः ॥ ४३ ॥
 वस्त स्वच्छमते^६ यासीन् मा स्म देशान्तरं भवान् । तुष्टा त्वङ्कृतिपुष्ट्याऽहं सेत्स्यतीहिसमय ते ॥ ४४ ॥
 15 इत्युक्त्वा सा तिरोधत् देवी वाचामयीश्वरी । स्तुत्या तस्या निशां नीत्वा पश्चादागामुपक्रमयत् ॥ ४५ ॥
 सिद्धसारस्वतोऽङ्गेशात् सोमः सीमा विपयिताम् । जम्बूदभूमिनिगमिन्नान्वरैरिहवृहद् ॥ ४६ ॥
 प्रमायकयुराधुर्यमनुं सूरिपदोचितम् । विहाय सङ्गमामक्य गुरवोऽन्यथमिति ॥ ४७ ॥
 योग्यं शिष्यं पदे न्यस्य स्वकार्यं कर्तुमौचिती । जलस्यूर्ध्वेऽमुनाचारं सदा विहितपूर्विकः ॥ ४८ ॥
 सदैव विश्वैकज्ञप्रजाहर्मं न्यचारयत् । विमृश्य तेऽन्यथाचक्षुः^७ सर्वोत्तमगुणं क्षणम् ॥ ४९ ॥
 20 जीवः कर्कं तनो सूर्यो मेपे ज्योतिर्गुणाम्बिवः । चन्द्रो वृषे च व्यभवस्ये मौमो पशुपि पद्मगः^८ ॥ ५० ॥
 घर्मस्थाने क्षपे शुक्रः शनिरेकादशो वृषे । शङ्खस्तृतीयः कन्यायां शिवविभ्रविनाशकः^९ ॥ ५१ ॥
 इति सर्वप्रह्वलोपेतं रुद्रं समृद्धिदम् । दीपा चान्द्री ततः पूर्वा द्रैष्काणः प्रथमस्तथा^{१०} ॥ ५२ ॥
 वर्गोत्तमः शशांकांशे नवमो द्वादशस्तथा । त्रिंशांशो वाक्पतेः पञ्चो लग्नेऽसिन् गुणमणिहते ॥ ५३ ॥
 प्रतिष्ठा यस्य जायेत पुरुषस्य सुरस्य च । रागां क्षातो जगत्पूज्यः स भवेद् विश्वरोत्तरः ॥ ५४ ॥
 25 —पंचभिः कुलकम् ।
 अथ वैशाखमासस्य हृतीयामप्यमेऽहनि । श्रीसहजराजीश्वरविहितोत्सवपूर्वकम् ॥ ५५ ॥
 मुहूर्ते पूर्वनिर्गते कृष्णन्दीविधिक्रमाः । ध्वनत्पूर्वरवोऽमुद्रमङ्गलाचारवन्धुरम् ॥ ५६ ॥
 शन्याद्वैतेऽथ विद्यान्ते समये पोषिते सति । पूरकापूर्वत्वात्सङ्क्रमकौहेदेमेदुराः ॥ ५७ ॥
 मयणेऽगारकर्पूरचन्दनद्रवधारिते । कृतिनः सोमचन्द्रस्य निष्ठाविष्ठाव्रतधनः ॥ ५८ ॥
 30 श्रीगौतमादिस्त्रीशैरापधिवमयाधिवम् । श्रीदेवचन्द्रगुरवः सूरिमन्मन्त्रीकृतम् ॥ ५९ ॥
 —पंचभिः कुलकम् ।
 तिरस्तरुलालेभिः कलालेतिरुलालयः । हेमचन्द्रप्रभुः श्रीमात्राज्ञा विदयाविमाय सः ॥ ६० ॥
 वृद्धा च पाहिनी स्नेहपाहिनी मुव उत्तमे । तत्र पारिधमादचाविहता गुरुहस्तवः ॥ ६१ ॥

1 N अपेक्ष । 2 N शोभे । 3 N लज्जते । 4 'अथवर्तमाने' इति D टिप्पणी । 5 'आरसे' इति D टिप्पणी । 6 N व्याचक्षुः । 7 N व्याचक्षुः । 8 N बहन् । 9 N श्रेष्ठमित्रवैवाचनः । 10 N 'मस्तकः' ।

प्रवर्तिनीप्रतिष्ठां च दापयामास नम्रगीः । तदैवाभिनवाचार्यो गुरुभ्यः सम्भ्यसाक्षिकम् ॥ ६२ ॥

सिंहासनासत्तं तस्या अन्वमानयदेप च । कटरे जनवीमकिरुचवानां कपोपलः ॥ ६३ ॥

॥ ६४ ॥ श्रीहेमचन्द्रसूचिः श्रीसद्गसागरकोस्तुमः । विजहारान्यदा श्रीमदणहिल्लपुरं पुरम् ॥ ६४ ॥

श्रीसिद्धभृद्भूद्वयसु राजपाटिका चरन् । हेमचन्द्रं प्रभुं वीक्ष्य तदस्त्रविपणो स्थितम् ॥ ६५ ॥

निरुध्य द्विकसत्रे गजप्रसरमङ्कुशात् । किंचिद् अणिष्यतेसाह प्रोवाच प्रमुरप्यथ ॥ ६६ ॥

कारय प्रसरं सिद्ध ! हस्तिराजमशङ्कितम् ।

अस्यन्तु दिग्गजाः किं तैर्भूस्त्वयैवोद्धृता यतः ॥ ६७ ॥

श्रुत्वेति भूपतिः प्राह वृद्धिपुष्टः सुशीघरः । मध्याह्ने मे प्रमोदायागन्तव्यं भवता सदा ॥ ६८ ॥

तत्पूर्वं दर्शनं तस्य जज्ञे कुत्रापि सत्क्षणे । आनन्दमन्दिरं राज्ञा यत्राजयैमभूत् प्रभोः ॥ ६९ ॥

अन्यदा सिद्धराजोऽपि जित्वा मालवमण्डलम् । समाजगाय वसै चाद्रिपं दर्शननिनो ददुः ॥ ७० ॥ १०

तत्र श्रीहेमचन्द्रोऽपि सूरिभूरिकलाविधिः । उवाच कान्यमन्यममतिग्रन्थनिर्द्देशनम् ॥ ७१ ॥

उवाच हि—

भूमिं कामगयि ! स्वगोमपरसैरासिञ्च रत्नाकरा ।

मुक्तास्त्रस्तिकमातनुष्वसुदृप ! त्वं पूर्णकुम्भो भव ।

धृत्वा फल्पतरोर्दलानि सरलेर्दिग्दारणास्तोरणा-

न्याघत्त स्वकैर्यिजित्य जगतीं नन्वेति सिद्धाधिपः ॥ ७२ ॥

न्याख्याविभूयते धृते धृते इव विभोस्तवः । आजुहावावनीपालः सूरिं वीर्ये पुनः पुनः ॥ ७३ ॥

॥ ७४ ॥ अन्यदाऽवन्तिकोशीयमुल्लकेषु नियुक्तैः । इदंमानेषु भूमेन प्रेक्षि लक्षणपुलकम् ॥ ७४ ॥

किमेतदिति पप्रच्छ स्वामी तैऽपि व्यजिज्ञपन् । भोजन्याकरणं होतच्छब्दज्ञानं प्रवर्तते ॥ ७५ ॥

जली हि मालवापीठो विप्रचक्रमिरोमणिः । शब्दालङ्कारदेवशतर्कशास्त्राणि निर्ममे ॥ ७६ ॥

चिमिस्ता-राजसिद्धान्त-रत्न-पातुदयानि च । अङ्क-शाकुलकाध्यात्म-स्वप्न-सामुद्रिकान्यपि ॥ ७७ ॥

प्रमथ्यान् निमित्तन्याख्यान-अभ्रवृहामणीनिह । विधुतिं चायसद्भावेऽर्चकाण्डं मेघमालया ॥ ७८ ॥

भूपालोऽप्यवदत् किं नास्मकोषे शास्त्रपटविः । विद्वान् कोऽपि कथं नास्ति देशे विधेऽपि गुरुरै ॥ ७९ ॥

सर्वं सन्भूय विद्वांसो हेमचन्द्रं व्यलोकयन् । महामधया च रास्तास्तावभ्यर्च्य प्रार्थितः प्रभुः ॥ ८० ॥

शब्दव्युत्पत्तिकृच्छालं निर्मायास्मन्नोरयम् । पूरयस्व महर्षे ! त्वं विना त्वामत्र कः प्रभुः ॥ ८१ ॥

संक्षिप्तं प्रवृत्तोऽयं समयेऽस्मिन् कलापकः । लक्षणं तत्र निष्पत्तिः शब्दज्ञानं नास्ति पाटशी ॥ ८२ ॥

पाणिनिर्लक्षणं वेदशास्त्रमित्रं च द्विजाः । अबलेपादसुयन्त्रि कोऽयं सैरुन्मनायिवैः ॥ ८३ ॥

यद्यो नम तव क्यातिः पुण्यं च मुनिनायक ! । विचलोकोपकाराय कुरु व्याकरणं नवम् ॥ ८४ ॥

इसाकर्णान्यधान् खरिहेमचन्द्रः सुशीविधिः । कार्येषु नः किलोक्तिर्वैः स्मरणायैव केवलम् ॥ ८५ ॥

परं व्याकरणाग्र्यो वर्तन्ते पुत्रकानि च । तेषां श्रीभारतीदेवीकोशे एवास्तिवा मुच्यम् ॥ ८६ ॥

आनाययतु फादमीरदेशात् त्वानि स्वमानुषैः । महाराजो यथा मन्मथं सन्दृष्टवान् प्रवच्यते ॥ ८७ ॥

इति वसोकिनाकर्णं तल्लक्षणदेव भूपतिः । प्रपानपुरुषान् प्रैषिद् वाग्देवीदेवमध्यवः ॥ ८८ ॥

प्रचरारण्यपुरे तत्र प्रातास्ते वैषर्वा गिरम् । बन्दनादिभिरभ्यर्च्य वृधुषुः पाठनस्ततः ॥ ८९ ॥

समादिक्षत् ववस्तुष्टा निजाधिष्ठायकान् गिरा । मम प्रसादवित्तः श्रीहेमचन्द्रः सिताम्बरः ॥ ९० ॥
ततो मूर्त्यन्तरखेय मदीयस्यास्य हेतवे । समर्प्य प्रेम्णतां प्रेम्णवर्गः पुस्तकसञ्चयम् ॥ ९१ ॥
ततः सत्कृत्य हान् सम्यग्भारतीसचिवा नराण् । पुस्तकान्यर्पयामासुः प्रेषुभोत्साहपण्डितम् ॥ ९२ ॥
अचिरान्नगरं स्वीयं प्रापुर्देवीप्रसादिताः । हर्षप्रकर्षसम्पन्नपुलकाङ्कुरप्रतीताः ॥ ९३ ॥

- 5 सर्वं वित्तपयामासुर्भूपाण्य गिरोदिताः । निष्ठानिष्ठे प्रभौ हेमचन्द्रे तोपमहादरम् ॥ ९४ ॥
इत्याकर्ष्य चमत्कारं धारयन् वसुधाधिपः । उवाच धन्यो मदेशोऽहं च यत्रेदसः कृती ॥ ९५ ॥
श्रीहेमस्तरयोऽप्यत्रालोभ्य व्याकरणव्रजम् । शास्त्रं चकुरन्वं श्रीमत् सिद्धदे मा क्य मद्भुतम् ॥ ९६ ॥
द्वात्रिंशत्पादसंपूर्णमष्टाध्यायमुणादिमत् । धातुपाद्यापोपेवं रङ्गहिङ्गातुशासनम् ॥ ९७ ॥
सूत्रसङ्घट्टिगन्नाममालनेकार्यमुन्दरम् । मौलिं लक्षणशास्त्रेषु विश्वविद्वद्भिर्पठतम् ॥ ९८ ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।
10 आदौ वीक्षीर्णशास्त्राणि नहि पाठयामि सर्वतः । आयुषा सकलेनापि पुमर्पस्त्वलनानि तत् ॥ ९९ ॥
संकीर्णानि च दुर्घोषदोषस्थानानि कानिचित् । एतत् प्रमाणितं तस्माद् विद्वद्भिर्धुनातनैः ॥ १०० ॥
श्रीमूलराजप्रभृतिराजपुर्वजमूषुषाम् । वर्णवर्णनसम्बद्धं पादान्ते श्लोकमेककम् ॥ १०१ ॥
तद्युष्मकं च सर्वान्ते श्लोकैश्चिह्नितरुद्धा । पञ्चाधिकैः प्रस्तिष्ठ 'विहिवाऽवहितैस्तदा ॥ १०२ ॥—युग्मम् ।
राज्ञः पुरः पुरोगैश्च विद्वद्भिर्वाचितं ततः । चक्रे लक्षत्रयं वर्षे राज्ञा पुस्तकलेखने ॥ १०३ ॥
15 राजाविश्वामित्रिकैश्च सर्वस्यानेभ्य उद्यतैः । यदा चाह्वय सचक्रे लेखकानां शतत्रयम् ॥ १०४ ॥
पुस्तकाः समलेख्यन्त सर्ववर्षलिनां ततः । प्रलेखमेवादीयन्ताध्येतृणानुचमस्तुशाम् ॥ १०५ ॥—विशेषकम् ।

अंग-भंग-कलिगेषु लाट-कर्णाट-कुङ्गणे ।

महाराष्ट्र-सुराष्ट्रासु वत्से कच्छे च मालवे ॥ १०६ ॥

सिंधु-सौवीर-नेपाले पासीक-सुरेन्द्रयोः ।

भंगापारे हरिद्वारे काशि-चेदि-गयासु च ॥ १०७ ॥

कुलश्रेष्ठे कन्यकुलो गौड-श्रीकामरूपयोः ।

सपादलक्षवज्रालंघने च खसमन्वितः ॥ १०८ ॥

सिंहलेऽथ महाबोधे चौडे मालव-कैशिके ।

इत्यादिविश्वदेशेषु शास्त्रं व्यस्तार्थत स्फुटम् ॥ १०९ ॥—पञ्चभिः कलापकम् ।

- 25 अस्य तोपनिवन्मणानां पुस्तकानां च विंशतिः । प्राहीयत मृपेन्नेत्रे काश्मीरिषु महादरात् ॥ ११० ॥
एतच्चत्र गतं शास्त्रं स्वीयकोशे निवेशितम् । सर्वो निर्वाहयेत् खेनादत्तं देव्यास्तु का कथा ॥ १११ ॥
काकलो नाम कायसकुलकल्याणशेखरः । अष्टव्याकरणाभ्येवा प्रज्ञाविजितयोगिराट् ॥ ११२ ॥
प्रमुखं दृष्टमात्रेण श्रोतवचार्थमस्य च । शास्त्रस्य ज्ञापकं चाशु विद्वदेष्वप्यपकं सदा ॥ ११३ ॥
प्रतिमासं स च ज्ञानपञ्चम्यां पृच्छतां द्वौ । राजा च तत्र निम्नूढान् कङ्कषेः समभूययम् ॥ ११४ ॥
30 निष्पन्ना अत्र शास्त्रे च दुःखलक्षणभूषणैः । सुखासनानतपत्रैश्च ते भूपालेन योजिताः ॥ ११५ ॥

१६. अन्यथा सत्यमोक्षस्य सभायां स्वःपतेरिव । विबुधप्रातरौचिन्वामेकस्त्रारण आययौ ॥ ११६ ॥

अवज्ञया न कोऽप्यत्र समुत्सं तस्य वीक्षते । रत्नेषु वीक्ष्यमाणेषु जरत्तृणमणेरिव ॥ ११७ ॥

अथ चासावपप्रसादपाठीदं दोहकं वरम् । तत्पुण्यदोहदं ज्ञात्रीप्रसादं प्रकटं ननु ॥ ११८ ॥

1 N मूलराजप्रभृतिगीराजः । 2 N विहिवाविहितैः । 3 N वर्णवर्णः । 4 N 'सुरेन्द्रके । 5 D कसोरिषु । 6 A सर्वः ।
7 N निर्वाहयेतेन । 8 N निवेशिताः । 9 N शिखदरात् ।

तथा हि—

हेमसूरि अत्थाणि ते ईसर जे पंडिया ।

लच्छि-वाणि मुहकाणि सा पई भागी मुह मरउं ॥ ११९ ॥

तारसुकेऽस्य^१ पूर्वाह्नी नाम्ना पूज्यप्रजल्पनात् । अवज्ञाकृतिनोऽयमुन्न सभ्यानां कोपतो दृष्टः ॥ १२० ॥

माक्षिष्ठाः सावधानेषु तेषु दृश्य पदत्रयम् । उवाच चारणस्तत्र श्रुत्वा ते पुलकं दधुः ॥ १२१ ॥—युगम् । ६

अचिन्तयन्त्र वाण्यस्य चमत्कारकटुभवा । बुधस्य हि स्त्रितिर्यत्र तत्र स्थानमहिमा गुरुः^२ ॥ १२२ ॥

ऊचुर्मुदा ते सम्भूय पुनः पठ पुनः पठ । पठिते प्रसवोऽवोचन्निःक्षोमक्षिः^३ पुनः पठ ॥ १२३ ॥

चतुःकृतोऽपि पाठे तु मते कृतिभिरादरात् । कोषभाससिवाविधद् विचारकारणोऽवदत् ॥ १२४ ॥

यूनं यथेष्टवाक्यो यदि तत्त्वानुमानवः । गृह्णान्यहं गुरुं मरं बाहीक इव इर्यहम् ॥ १२५ ॥

त्रिःपाठे बोधकस्यास्य यत्कथं तेन मे वृत्तिः । नैवाधिकेन कार्यं मे^४ मत्सुवादितद्गृह्णा ॥ १२६ ॥ 10

तस्यायुतत्रयं पूज्याः सभ्यपार्श्वोद्दापयन् । स ऊचे मे धर्मं पूर्णमासतपुहपायधि ॥ १२७ ॥

सहं प्रतिमहं गृहे^५ न पातोऽभ्यधिकं किल । इत्युक्त्वा प्रययौ सोऽयं प्रदेशं स्वसमीहितम् ॥ १२८ ॥

१७. राक्षा श्रीसिद्धराजेनान्यदाऽनुयुज्ये प्रभुः । भवतां कोऽस्ति पट्टस्य योग्यः शिष्यो गुणाधिकः ॥ १२९ ॥

तमस्माकं दर्शयस्व चित्तोत्कर्षाय मामियं । अपुत्रमनुकम्पाहं भूतं त्वां मा स्म शोचयन् ॥ १३० ॥

आह श्रीहेमचन्द्राश्च न कोऽप्येवं हि चिन्तकः । आद्योऽप्यभूद्विलापालः सत्पात्रान्मोक्षिचन्द्रमाः ॥ १३१ ॥ 15

सञ्ज्ञानमहिमस्यैवं शून्यानां किं न जायते । कल्पद्रुमसमे राक्षि त्वयीदृशि कृतस्त्रिणी ॥ १३२ ॥

अस्मासुप्यायणो रामचन्द्राक्षयः कृतिशेखरः । प्राप्तस्तेन प्राप्तस्यः संधे विथकलानिधिः ॥ १३३ ॥

अन्यदाऽदर्शयंतोऽसुं क्षितिपस्य स्तुतिं च सः । अलुक्तामाधविद्वद्भिर्हर्षेणायतिनी व्यधात् ॥ १३४ ॥

तथा हि—

मात्रपाऽप्यधिकं किंचिन्न^६ सहन्ते जिगीषयः ।

20

इतीव त्वं धरानाथ ! धारानाथमपाकृथाः ॥ १३५ ॥

शिरोधूतनपूर्वं च भूषालोऽत्र दृशं दधौ । रामे वामेवराचारो विदुषां महियस्तृष्णाम् ॥ १३६ ॥

एकदृष्टिर्नवान् भूयाद् बलः । जैनेन्द्रज्ञासते । महापुण्योऽयमाचार्यो यस्य त्वं पदरक्षकः^७ ॥ १३७ ॥

इत्युक्त्वा विरते राक्षि रामस्मादुपदेवकम्^८ । नेत्रं दृष्टिर्हि दुर्द्युष्या मुकुवाविसयस्तृष्णाम् ॥ १३८ ॥

उपाश्रयाभितस्मास्य महापीडापुनःसरम् । व्यनक्षद् दक्षिणं चक्षुर्न रत्नमनुपद्रवम् ॥ १३९ ॥ 25

कर्मभ्रामाण्यभालोच्य ते शीतीभूतचेतसः । शिवालयं चतुर्मासीमासीनास्तपसि स्थिरे ॥ १४० ॥

१८. चतुर्मुखाप्यजैनेन्द्रालये व्याख्यानमनुवृत्तम् । श्रीनेमिचरितव्यासी श्रीसहस्रे प्रतुष्टुः ॥ १४१ ॥

मुपासारवचःसोमाकृष्टमानसवासनाः । सुश्रूयवः समागन्ति तत्र दर्शनिनोऽग्रिष्ठः ॥ १४२ ॥

पाण्डवानां पतिरग्न्याप्याप्योने विहितेऽन्यदा । ब्राह्मणा मत्नराष्ठाता व्यापटवृष्टपतेतिदम् ॥ १४३ ॥

स्वामिन् ! पुरा महाग्यासः कृष्णद्वैपायनोऽवदत् । शृचं युधिष्ठिरादीनां मतिप्यज्ञानवोऽद्वयम् ॥ १४४ ॥ 80

उपेदमुच्यते स्मायुःप्रान्ते पाण्डोः सुता अमी । हिमातीमहिते जगुर्द्विमपद्भवाप्यधि ॥ १४५ ॥

श्रीकेदारस्थिं दम्भुं ज्ञानपूजनपूर्वकम् । आराध्य परमामकिमान्ताः^९ श्रान्तमसाधयन् ॥—युगम् ।

1 B तारसुके, N पूर्वाह्नी. 2 N गृहे. 3 D शिरोऽग्रः पुनरपि. पठ. 4 A नः. 5 N न पातोऽ. 6 D किंचिन्नः 7 A B D एकादृष्टिः. 8 A D पुनःसरः. 9 N रामस्मादुपदेवकम्. 10 N परमा भवन्त्य श्रान्ताः ।

समी धेताम्वराः शुद्धा विद्वत्सृष्टिसूक्त्यः । तदुक्त्यैपरीत्यानि जल्पन्ति निजपदंदि ॥ १४७ ॥

अनौचित्यकृताचारात् पुरे तेऽरिष्टमित्यदः । भूयुता रक्षणीयाश्च दुराचाराः प्रजाकृताः ॥ १४८ ॥

विचारं हृदि कार्याणि विचारक ! विधेदि तत् । इत्युक्त्वा विररामासौ द्विजव्यूहोऽतिथीरणीः ॥ १४९ ॥

राजाप्याह न मृपाला अविमृश्य विधायिनः । दर्शनानां तिरस्कारमविचार्य^१ न कुर्वते ॥ १५० ॥

5 अनुयोज्या जमी पात्र दशुश्रेत् सत्यमुत्तरम् । तन्मे गौरपिता एव न्याय एवात्र नः सुहृत् ॥ १५१ ॥

हेमाचार्योऽपि निरुन्धः सङ्गत्यामी महामुनिः । असृष्टं कथं ब्रूयाद् विचार्य तदिदं बहु ॥ १५२ ॥

एवं भवत्विति श्रोतुः प्रवीणा ब्राह्मणा अपि । आजुहाव ततो राजा हेमचन्द्रं मुनीश्वरम् ॥ १५३ ॥

अपृच्छदय माध्वरध्यात सर्पसाधारणो नृपः । शास्त्रे चार्हती दीक्षा किं गृहीता पाण्डवैः किमु ॥१५४॥

सूरिरप्याह शास्त्रे न इत्यूचे पूर्वसूरिभिः । देमाद्रिगमनं तेषां महाभारत भव्यतः ॥ १५५ ॥

10 परमेष्ठानं जानीमो ये न (नः ?) शास्त्रेषु वर्णिताः । त एव व्यासशाल्वेऽपि कीर्त्तन्तेऽथ परेऽपरे ॥१५६॥

राजाह तेऽपि बहवः पूर्वं जाताः कथं मुने ! । अयाचोचद् गुरुस्तत्र श्रूयतामुत्तरं नृप ! ॥ १५७ ॥

व्याससन्दर्भितार्याने श्रीगांगेयः पितृमहः । युद्धप्रवेशकालेऽसावुवाच स्वं परिच्छदम् ॥ १५८ ॥

सम प्राणपरित्यागे यत्र संनिवृत्तां तनुः । न यत्र कोऽपि दग्धः प्राग् भूमिजण्डे सदा शुचौ ॥ १५९ ॥

विषय न्याय्यसद्भावं मुक्तप्राणे पितामहे । विमृश्य तद्वचस्तेऽग्नमुत्पाद्यास्य ययुर्गति ॥ १६० ॥

15 अमानुषप्रपारं च गृह्णे शुक्राणि चोन्नते । अनुञ्जन् देवतायाणीं कापि तत्रोद्ययौ तदा ॥ १६१ ॥

तथा दि-

अन्न भीष्मशतं दग्धं पाण्डवानां शतव्रथम् ।

द्रोणाचार्य्यसहस्रं तु कर्णसंख्या न विद्यते ॥ १६२ ॥

एतद् धर्मनिहायं च 'ज्यमृताम' स्येति । यद्वा न मध्यतः केऽपि चेद् भवेद्युजिनाभिताः ॥ १६३ ॥

गिरौ शशुअये तेषां प्रसव्याः सन्ति मूल्यः । धीनासिक्कपुरे सन्ति धीमण्द्रप्रभाउये ॥ १६४ ॥

केदारं च महातीर्थं कोऽपि पुत्रापि तद्वतः । वहीनां मन्थतो धर्मं तत्र ज्ञानं न 'नः सुदम् ॥ १६५ ॥

स्मार्ता अप्यनुयुग्वन्तां येदविद्याविशारदाः । ज्ञानं कुत्रापि चेद् गङ्गा नहि कस्यापि पैतृकी ॥ १६६ ॥

राजा हृत्वाद् तत्सत्यं यच्छि जैनपिरेष यन् । अत्र मृतोत्तरं तस्यै यद्यसि भयतो मते ॥ १६७ ॥

अथ कार्यं हि पुष्पाभिरेकं तथ्यं यथो ननु । अजतिं यद्विषास्यैव कार्यं कार्यं क्षमाभूता ॥ १६८ ॥

25 तपाहमेव काम्येऽग्र दृष्टान्तः शमदर्शनः । समस्तदेवप्रासादसमूहस्य विधापनान् ॥ १६९ ॥

उत्पत्तदुद्यान् वत्र मौनमाश्रिभिर्यत्तदा । स्वभावो जगतो नैव हेतुः कश्चिन्निर्यकः ॥ १७० ॥

राज्ञा सत्त्वस्य सूरिभ्यामाज्यत स्वागमोदितम् । व्याप्यानं कुर्यातां सम्यग् दूषणं नास्ति वोऽप्यपि ॥१७१॥

भूपेन सात्कृत्योपे हेमचन्द्रप्रमुखा । भीमेनशामनव्योमि प्रपद्यादौ गमसिषत् ॥ १७२ ॥

१५. रासः गोवत्सिरोज्येनुरामिगादयो पृथा दग्धम् । वहन् जजल्प सूरि तं निविष्टं राजपथदि ॥१७३॥

३० धर्मे यः शमकारण्यशोभितं न्यूनमेवकम् । दृग्गद्वान् हनन्तुद्वाशमिप 'आयास्ति सवदा ॥ १७४ ॥

अवशिष्टमष्टकं प्रागुक्तं दत्तं च ताः । विचारसारमाहारं सद्रूपं कथितं हि यः ॥ १७५ ॥

यत्तः—

विश्वामित्रपराशरप्रभृतयो ये चाम्बुपत्राशना-

स्तोऽपि ग्रीष्मपङ्कजं सुललितं दृष्ट्वैव मोहं गताः ।

आहारं सुहृदं पुनर्बलकरं^१ ये सुज्ञते मानवा-

स्तेषामिन्द्रियनिग्रहो यदि भवेद् विन्ध्यः प्लवेत् सागरे ॥ १७३ ॥

अथ सूत्रिकाचार नेदं विद्वज्जनोचितम् । अविमर्शो^२ पुरस्कारं वचः श्रुतिं पुरोहित ! ॥ १७७ ॥

यतो विचित्रा विधेऽस्थिन् प्राणिनां चित्तवृत्तयः । पशूनामपि चैतन्यवतां नृणां तु किं पुनः ॥ १७८ ॥

यतः—

सिंहो बली^३ हरिणश्चकरमांसभोजी

सम्बत्सरेण रतिमेति किलैकवारम् ।

पारापतः स्वरश्शिलाकणभोजनोऽपि

कामी भवत्यनुदिनं वद^४ कोऽत्र हेतुः ॥ १७९ ॥

श्रुतेति भूपतिः माहासिंहाहसमिदं नृणाम् । य उत्तराय नालं स्यात् स यद्वदति पर्यदि ॥ १८० ॥ 10

इति भूपालसन्मान्यो बहान्यः सुकृतार्थिनाम् । श्रीहेमसूत्रिः सज्जो सहोद्वारचुत्थरः ॥ १८१ ॥

§ १०. अयान्यदा महाविद्वान् श्री भागवत दर्शनी । देवयोधाक्षया^५ चांक्रमिकसारस्वतोत्तरः ॥ १८२ ॥

आजगाम धियां धामाणहिल्लपुरमध्यतः । व्यजिह्वपत्रियुक्ताश्च श्रीसिद्धाधिपतेः पुरः ॥ १८३ ॥

ततः श्रीपालमामक्य कविराजं नराधिपः । यो मज्जयते स्यातो प्रतिपन्नं सहोदरम् ॥ १८४ ॥

देवयोधो महाविद्वान् द्रष्टव्योऽसौ कथं हि नः । निस्पृहत्वावनागच्छन् सभायां तपसोर्जितः ॥ १८५ ॥ 15

आत्मदेशे परो विद्वानागतो यज्ञ पूज्यते । तत् क्षुणमात्मनः केन निवार्यमपकीर्तिहृत् ॥ १८६ ॥

अथाह कविराजोऽपि विद्वानाहमप्यरो च यः । स कथं निस्पृहो लक्ष्मीं विना परिकरः कथम् ॥ १८७ ॥

सा विद्वद्ब्रह्मेयुष्मादसौर्मूर्धमैवेतिह । दत्तैव नापरः कश्चिदुपायोऽस्याः समर्जने ॥ १८८ ॥

परं श्रीभारतीभक्त्यादायः क्षामिनो यदि । तत् सुधम्मोसपम्मोषां पर्यपाहूयामसौ ॥ १८९ ॥

अहवेदमिति राक्षोके प्रधानपुरुषास्ततः । प्राहीयन्व तत्सोनाभिद्विताले मदोद्वतम् ॥ १९० ॥ 20

आह्वानायागवा पूर्य मम भूपनिदेवतः । भूपालैः किं हि नः कार्यं सृष्टाधिरहितात्मनाम् ॥ १९१ ॥

तथा काशीपरं कन्यकुब्जाशीर्षं समीह्य च । गणयामः कथं स्वल्पदेसं श्रीगूर्जरेभरम् ॥ १९२ ॥

परमस्मदिदृक्षायै भवतां क्षामिनस्तदा । उपविष्टः क्षितीं सिंहासनसं मां स पश्यतु ॥ १९३ ॥

पर्वं विसर्जितास्ते च यथादृष्टं व्यजिह्वपन् । कविराजं नृपः प्राह तद्वाचातिचमत्कृतः ॥ १९४ ॥

पिना जैनमुनीन् शान्तान् फो न नामाचलिप्तयीः । तारान्याधिष्ठे ज्ञाने कोऽन्यकाशो मदस्य सत् ॥ १९५ ॥ 25

द्रष्टव्यगिदमध्यस्य वैष्टिर्षं कौतुकात् ततः । सश्रीपालसूतो भूपोऽन्यदागच्छत् तदाह्वये ॥ १९६ ॥

सिंहासनसमद्राक्षीद् विद्वद्भूतनिषेवितम् । शृगेन्द्रमिव दुर्धर्षं देवयोधं कवीभरम् ॥ १९७ ॥

एवमथया नमस्यके राजा विनयवामनः । गुणपूर्णे सतां चित्ते नावकाशो मदस्य यत् ॥ १९८ ॥

प्रत्यक्षविश्वरूपं तं विश्वरूपवराणिषा । अभिनन्द्यावदत् पाणिसव्यावाऽदर्शयन् मुवम् ॥ १९९ ॥

अशेषोपलब्धतां राजन् ! श्रुत्वेति हमापस्तिष्ठतः । श्रीश्रीपालकृवं वाग्वसुवाच प्रकटाशरम् ॥ २०० ॥ 30

यतः—

इह निवसति^६ मेरुः शेरारो मूधराणा-

मिह विनिहितभाराः सागराः सप्त चान्ये ।

१ B N परोद्विपुलः । २ N अविमर्श, B अविमर्शः । ३ D पञ्चशरः । ४ N वतः । ५ N *कोकस्तपरी । ६ N इह हि वदति ।

इदं महिपतिदम्भस्तम्भसंरम्भधीरं

घरणितलभिहैव स्थानमसद्विधानाम् ॥ २०१ ॥

इत्युक्त्वाऽथ प्रतीहारं पदात्तलघराजले । उपाविशद् विशां नाथः प्रमाथो दोषविद्विषाम् ॥ २०२ ॥

पर्वदोऽनुन्तितः कोऽवमिति हस्तेन दर्शिते । कविराजे नृपोऽवादीदनादीनवगीर्भरः ॥ २०३ ॥

५ 'एकाहविहितस्फीतप्रवन्धोऽयं कृतीभरः । क वि राज इतिख्यातः श्रीपालो नाम मानभूः' ॥ २०४ ॥

श्रीदुर्लभसरोराजसथा रुद्रमहालये । अनिवाच्यरसैः कान्यैः प्रशस्तीरकरोदसौ ॥ २०५ ॥

महाप्रयन्धे चक्रे च वैरोचनपराजयम् । विहस्यः सद्भिरन्योऽपि नैवास् ॥ किमुच्यते ॥ २०६ ॥

श्रुतेति सितमाधाय देवयोधकविर्जगौ । फान्यमेकं लसद्गर्वपर्वताधिलकासमम् ॥ २०७ ॥

तथा हि—

१० शुक्रः कवित्वमापन्नः एकाक्षिविकलोऽपि सन् ।

चक्षुर्द्वयविहीनस्य युक्ता ते कविराजता' ॥ २०८ ॥

अतिशीघ्रे तथा गुणैः भिरन्यः पूरणाच्छ्रुत्वा । कोऽभिमानस्ततो धीमन्नेकमसद्वचः शृणु ॥ २०९ ॥

तद्यथा—

भ्रातर्ग्रामकुचिन्द ! कन्दलयता ब्रह्माण्यमूनि त्वया

१५ गोणीविभ्रमभाजनानि बहुशोऽप्यात्मा किमायास्यते ।

अप्येकं रुचिरं चिरादभिनव वासस्तदासून्पते

यत्नोऽज्ज्ञान्ति कुचखलात् क्षणमपि क्षोणीभृतां बहुभाः ॥ २१० ॥

समलां दुर्गमां फणित् वृच्छतेति नृपोदिते । श्रीपाल ऊचिबानेकं रुष्टं शिखरिणीपदम् ॥ २११ ॥

तद्य—

२० 'कुरङ्गः किं भृङ्गो मरकतमणिः किं किमशनि'

तत्पाठशृष्ट एवावमवदत्' कविनायकः । चरणत्रितयं धृत्वे को विलम्बोऽप्यमृदन्ति ॥ २१२ ॥

तद्यथा—

चिरं चित्तोद्याने चरसि च मुखान्जं पिपसि च

क्षणादेणाक्षीणां विपयधिपमुद्रां हरसि च ।

२५ नृप ! त्वं मानाद्रिं दलयसि च किं कौतुककरः

कुरङ्गः किं भृङ्गो मरकतमणिः किं किमशनिः ॥ २१३ ॥

गृहाण चैकं मत्पार्थे किञ्चदं व्यवहारयः । दोष्यं यत्र भवेद् ब्रह्माधमर्णो न स तत्र किम् ॥ २१४ ॥

निगद्यन्ते समसाध्यामृदयो विपयार्थकाः । एकपादा द्विपादा च त्रिपादा च बुधोचिता ॥ २१५ ॥

किञ्चदधहलास्तेवाः शून्यप्रभतिमा नृप ! । सदृशा मणितेरस्य निन्या संसदि धीमताम् ॥ २१६ ॥

३० तथा हि—

(१) पौत्रः सोपि पितामहः ।

(२) सहस्रशीर्षा पुरुषः सहस्राक्षः सहस्रपात् ।

१ N इह महि' : २ N ह्युपला च । ३ A. D प्रतीहार । ४ N एषोदं विहित' । ५ N प्रमिभू । ६ N कविराजिता ।
७ N एकाववदत् । ८ N N निद्या धीमिदहमर्णो ।

(३) नभः कर्पूरपूराभं चन्द्रो विद्रुमपाटलः । कज्जलं क्षीरसङ्काशं.....
वाचाऽनुपद्मेवासी वाः पुष्टे कवीश्वरः । सिद्धसारस्वतानां हि विलम्बकविता कुतः ॥ २१७ ॥

वाङ्म-

मूर्तिभेकां नमस्यामः शम्भोरम्भोमयीमिमाम् ।

अन्नोत्पन्नतया यस्याः (१) पौत्रः सोऽपि पितामहः ॥ २१८ ॥

फलितश्चकितो भीतस्तव देव ! प्रयाणके ।

(२) सहस्रशीर्षा पुरुषः सहस्राक्षः सहस्रपात् ॥ २१९ ॥

(३) नभः कर्पूरपूराभं चन्द्रो विद्रुमपाटलः ।

कज्जलं क्षीरसङ्काशं करिष्यति शनैः शनैः ॥ २२० ॥

इत्थं गोष्ठ्या महाविद्वत्पथिः कम्पकृता सदा । कियन्त्वमपि निर्वाहं क्षणं सौधं यवीं नृपः ॥ २२१ ॥

१११. अन्यथा श्रीदेवसूरिजितवाङ्मणे मुदा । दत्ते विते नरेन्द्रेण लक्षसंख्ये वदुद्युते ॥ २२२ ॥

अपरेणापि वितेन जैनमास्ताद् उज्जते । विद्यापिते ध्वजारोपविधानाख्यमहामहे ॥ २२३ ॥

देवद्योयोऽपि सत्पात्रं तन्नाह्वयत हर्षवः । समायातेन भूषेन धर्मं ते ह्युः समा यवः ॥ २२४ ॥

श्रीजयसिंहमेवोक्त्यमहेष्टमुबनामवः । आगच्छन् शङ्करं दृष्ट्वा शार्दूलपवसावतोत् ॥ २२५ ॥

धर्मा-

एको रागिणु राजते म्रियतमादेहाद्दहारी हरो

श्रीमद्भ्राजविहारेऽसावाययावुत्सवोभते । दृष्ट्वाऽर्हन्तं द्वितीयं च पदं प्रणिजगाद् सः ॥ २२६ ॥

नीरागेणु जिनो विमुक्तललनासङ्गो न यस्मात् परः ।

ततस्तत्र महापर्वतार्थयान् वृषशेखरा । सावहेलं समीक्ष्याद् स्वप्नानाज्ञावलिनीः* ॥ २२७ ॥

तत्तथा-

दुर्गारम्भरघम्भोरगविपय्यासङ्गमूढो जनः

शोषः कामविडम्बितो न विषयान् भोक्तुं न मोक्तुं क्षमः ॥ २२८ ॥

भद्रासने सनासीनः शक्तिप्रकटनाकृते । आह भूपं त्वं कश्चिदानन्वयत पारमम् ॥ २२९ ॥

रक्षाऽऽदिष्टः प्रतीहारास्त्रक्षणादानयद् हवम् । श्रीसिद्धाधीशकासारान् कश्चित् कासारयादकम् ॥ २३० ॥

भगवानपि पप्रच्छ किं ते परिचयोऽक्षरे । कियानप्यस्ति स ग्राहः स्वज्ञातिसदृशं वषः ॥ २३१ ॥

स्वामिभानन्म नो शिक्षे 'था जा' इत्यक्षरे विना । रक्षाक्षवाहे रक्षाक्षस्त्युच्छास्वगवागतान् ॥ २३२ ॥

ध्वाव विद्रुपां नाभो देवद्योचसदीयके । उत्तमाङ्गे कर्दं न्यस्यामुष्य धाव् क्षुपतां जनैः ॥ २३३ ॥

ततो दत्तावधनेषु सज्येषु शिरपीरणीः । काल्याऽन्वासीव महिषीमहामात्रोऽनवीदिदम् ॥ २३४ ॥

तं नौमि यत्कवस्पर्धाद् व्यामोहमलिने हृदि ।

सद्यः सम्पद्यते गद्यपद्यबन्धविदग्धता ॥ २३५ ॥

इत्याकर्ण्य सकर्णैर्भूकणैर्व्यतिचमत्कृतेः । इत्यलक्षं वदो सिद्धाधीश्वरोऽस्य ववीमिनुः ॥ २३६ ॥

११२. आग्राह्यं तदीयधरेखात् श्रीपालोऽपि वृत्तिप्रभुः । गुत्तान्यन्वेपयत्साम्ययागर्भमना मन्त्राः ॥ २३७ ॥

अन्यदासहस्रं चारैर्भगवधरिं किञ्च । महस्त्रिन्धमवश्यं सम्यग् विज्ञातमन्यत ॥ २३८ ॥

- अब्रह्मेयं वचः श्रद्धातव्यमस्मत्प्रवीतितः । प्रत्यक्षं यदुक्ता दृष्टमपि सन्देहयेन्मनुः ॥ २३९ ॥^१
 वेदगर्भः सोमपीथी दग्ध्वा यक्षोपवीतकम् । अपि यद् गान्धनीरेण^२ प्राचमामगवतव्रतः ॥ २४० ॥
 अतौ यत्नाश्रमाभासाचारः सारस्वते उदे । निधीये खपरीवारवृत्तः पियति वारुणीम् ॥ २४१ ॥
 राजा दुषः कविः शूरो गुरुर्वरः शनैश्चरः । अस्तं प्रयाति वारुण्यासङ्गी चित्रमयं तु न ॥ २४२ ॥
 5 अथाह कविराजोऽपि सम्प्रमोहान्वलोचनः । कथं हि जाघटीत्येतच्छ्रद्धेयं नापि वीक्ष्य यत् ॥ २४३ ॥
 अस्य तुर्पाग्रमस्यस्य भोगैर्व्यवहृतैरपि । नार्थस्तद्दर्शनाचारविफट्टेस्तु किमुच्यते ॥ २४४ ॥
 तेऽप्युचुः स्मृताऽऽलोकेय वयं ब्रूमो न पान्यया । यस्यादिशत तस्याय वीक्षयामः प्रतितया ॥ २४५ ॥
 श्रीपालोऽप्युचिवान् श्रीमज्जयसिंहनरेक्षितुः । अद्य दर्शयत प्रबामोत्तरार्धे तत्र सङ्गते ॥ २४६ ॥
 ओमिति प्रतिपन्ने ष वैवृणोपे यथातथम् । व्यजिज्ञपदिदं सर्वं सिद्धसारस्वतः कविः ॥ २४७ ॥
 10 इत्याकण्ठाहं भूपालः सत्यं चेन्मम दर्शय । इदं हि न प्रतीयेत साक्षाद्दृष्टमपि स्फुटम् ॥ २४८ ॥
 अर्धरात्रे ततो राजापरसर्पं प्रेक्षित्वाध्वना । स्रवन्तीसकृतं प्राप दुःप्रापं कावैरनैरे ॥ २४९ ॥
 वृक्षवल्लीमहागुल्मान्वरितो यावदीक्षते । भूपस्त्रावद् ददशममुमुन्मत्तानुचराभिवम् ॥ २५० ॥
 यथेच्छं गीयमानत्वादव्यक्तम्वनिसम्भृतम् । षपकासस्फुत्तमद्यस्तुवकाससीसतम् ॥ २५१ ॥-युग्मम् ।
 प्रदीतः सिद्धराजोऽपि दृष्टेदमविशैसम् । विचित्रिस्तां द्वौ चिते नासाङ्गणनं पूर्वकम् ॥ २५२ ॥
 15 अहो संसारचैकिञ्च विद्वत्सो दर्शनाग्रिताः । इत्थं विलुप्रमयादः कुर्वते कर्म कुलितम् ॥ २५३ ॥
 इवानीं ययहं साक्षादेनं नो जल्पयाम्यय । प्रातः किमेप मन्येत दुःखरिजमिदं नतु ॥ २५४ ॥
 इति ध्यायत पवाह्य थाणी भूपस्य कर्णयोः । प्राविशत् प्रकटा कोटिं रसप्राप्ताविकलितः ॥ २५५ ॥
 वीक्ष्य श्रान्तदशं श्रेष्ठं तपोजःप्रखरोऽब्रवत् । विमान्यतु प्रयाति स्म व्योत्ता कटसतीप्तिः^३ ॥ २५६ ॥
 प्रसन्नास्वादमस्तत्प्रसन्नास्वादेककम् । सिधावाय निजं स्थानं गन्वतेऽप्य विरन्वते ॥ २५७ ॥
 20 इत्स्मितमनु क्षमापः^४ प्रकटं वदति स्म तम् । अपि नः सविभागोऽस्तु^५ कः स्वापेपु पराब्धुलः ॥ २५८ ॥
 क्षणं ध्यात्वा समुत्पन्नप्रतिगः प्रोचिवानिति । भवता निधिना भूप ! दिव्या यद्वाग्यदे वयम् ॥ २५९ ॥
 सौमर्षयात्रामपूर्वार्पितं तेनाह भूशुक्लं । यावत् समीक्ष्यते तावत् क्षीरपूर्णं^६ व्यलोच्यते ॥ २६० ॥
 पयावधामृतास्वादं व्यशुभ्रद् भूपतिः क्षणम् । इदं दुर्ग्वं नु मयं वा शक्तयापावृत्ततद्वसम् ॥ २६१ ॥
 चेत् परावृत्तमस्याहो शपिप्रातिभमद्भुतम् ! ततो विसृज्येऽनेनावसरोऽयं नमीपिना ॥ २६२ ॥
 25 प्रातर्भूपसभां गत्वा देवयोधस्ततोऽबदत् । आहृच्छयसे महाराज ! वयं वीर्यपियासवः ॥ २६३ ॥
 श्रीसिद्धभूपतिः ग्राह भवादृशमुनीश्वराः । वैशस्य शान्तिनीरं कः प्रहेष्यति सकर्णकः ॥ २६४ ॥
 आह सोऽप्ययंवादिनं कृतं यत्र^७ श्रितिश्वरः । प्रतेति पलभापाभिः स्मितिलत्र न युज्यते ॥ २६५ ॥
 शुलविद्यायोज्ञानशक्तयश्चेन्नरं नहि । व्यावर्तयन्ति सन्निव्यकर्मम्यस्तत्^८ परैहि किम् ॥ २६६ ॥
 देवा देव्यो महामन्त्रा विवाश्रानेकमो वसे । येषां ताः सितयज्वाष्टौ कल्याणोऽर्वायु^९ जनैरिहि किम् ॥ २६७ ॥
 30 ततो भूपाल ! नासाहृग्योम्या षपत् तव स्फुटम् । ईदग्गामनतप्राप्त्यसयोगः सदसोऽस्तु वः ॥ २६८ ॥
 सातृवमवदद् गूयः श्रीपालं कविपुङ्गवम् । जुषवे समिनो वाक्यं कोपगर्भं नतु त्वया ? ॥ २६९ ॥
 प्रशापस्तुः कविर्देव्यो कार्यसन्मानदण्डितः । भिक्षुरेप त्रियाग्रष्टः सत्सरूपो यथा मनेत् ॥ २७० ॥

1 B N प्राप्तभागवत° 2 N वयन्ति 3 N नासाङ्गणन° 4 N चट्टीति 5 N मनुक्ता च- 6 N सविभागेपु 7 A भूतत् 8 N व्यलोचयत् 9 N क्लीश्वरः 10 N तत्परे हि 11 N कलयेयम्

ल्वाप च महाराजाऽचिन्त्यशक्तिस्तुतो ह्यमी । महाप्रभावा मुनयो न प्रहेयाः स्वदेशतः ॥ २७१ ॥
 नहि द्रव्येण विद्वांस आचरन्त्ये न चादुभिः । परिहृतस्वभावा हि सद्भासस्त्येन केवलम् ॥ २७२ ॥
 श्रुत्या श्रव्यं वचस्तत्त्वं स्वशिरो मुनिपादयोः । स्पर्शयित्वा जगौ वाचयं राजा विनयसम्भृतम् ॥ २७३ ॥
 मुनिसङ्घतमाश्रित्याद् भूपालाः पालकाः क्षितेः^१ । वासवा इव शोभन्ते तत्र हेतुर्नहीतरः ॥ २७४ ॥
 अस्मदेशान्तरा तिष्ठ क्रियाविप्रमुनीश्वर ! । अर्थिप्रणयभङ्गं हि महात्मानो न कुर्वते ॥ २७५ ॥ 5
 इत्थं गिरां भैरः प्रीतोऽवातिष्ठत गुरुसदा । विप्रः समाः समासन्नवारिद्यश्च^२ शनैरभूत् ॥ २७६ ॥
 तस्य न क्रेय-विकेयव्यवहाराद् धनागमः । राजदत्तं हि मुन्येव तद्विना दौष्ट्यमाययो ॥ २७७ ॥
 सूरैः श्रीहेमचन्द्रस्य विदितं श्रुतमप्यभूत् । श्रीश्रीपालश्च तत्पार्श्वेऽभवत् तदिदं रहः ॥ २७८ ॥
 जसौ भिक्षुर्निजाचारभ्रष्टो नष्टक्रियः^३ कृषीः । निष्ठानिष्ठयतिन्मूढदृश्यवपकः कुष्ठचभूः ॥ २७९ ॥
 दारिद्र्यराजधानीत्वादिदानीमुणजर्जरः । मदीदृढमहालोललोलावदवतिष्ठभूः ॥ २८० ॥ 10
 अधुना सपरीवारो भिक्षया भुक्तिभाक् ततः । दर्शनी दर्शनाचारे स्थापितो निजलक्षणेः ॥ २८१ ॥
 सिद्धीनामप्रसङ्गानां पङ्क्त्युत्सवः सद्गुणेः । अयिमा लचिमा च द्वे पोषं प्रापतुस्तुतम् ॥ २८२ ॥
 श्रीसिद्धाधीश्वरं मूर्त्तं देवेन्द्रमिव तेजसा । सोषमोलिख्यफालो इव सिंहासने स्थितः ॥ २८३ ॥
 यणोष्मगुणं भूनादुपदेशयति स्म यः । निर्विकल्पक सत्येवन् मान्यावहालताफलम् ॥ २८४ ॥
 मया चाप्रापि तन्मन्त्रो यदुपोषद्रवो हि तः । राज्यपूर्णं हेमचन्द्रं विना न प्रतिहन्वते ॥ २८५ ॥ 15
 तदसौ चेत् सत्सयाति दूषयार्थं ततोऽपि न । मान्योऽसौ पतितस्यास्य वक्तुः कः प्रेक्षते सुधीः ॥ २८६ ॥
 अधोर्गुणुर्यो भूयं बज्रवत् तदेव तत् । एकस्यास्य गुणे नस्तु बहुमानः परत्र नः ॥ २८७ ॥
 दृश्यते 'जन्यसामान्यं सांक्रामिक'गुणोत्तरम् । सारस्वतं न कुप्रापि समवेऽसिन्नमुं विना ॥ २८८ ॥
 ततोऽसौ निर्विषः सपं इव चेदागमिष्यति । स्थानमाना^४ कुतो धीमान् लभ्याऽनेनापि सत्कृतिः ॥ २८९ ॥
 अथाह कविराजोऽपि गुणमेवैकते महान् । कृष्णवत् कृष्णमुक्तामुषदन्तपबलवत् ॥ २९० ॥ 20
 स्वाभिमायो मया श्रोत्र पुनः पूर्यैर्गुह्यते । यथाविचारं कार्याणि कार्याणि गरितोचितम् ॥ २९१ ॥
 अन्यदाभिनवग्रन्थगुम्फाकुलमहाकवी । पट्टिपाट्टसंघातलिख्यमानपदप्रज्ञे ॥ २९२ ॥
 शब्दव्युत्पत्तयेऽन्योन्यं कृतोद्भाषोद्वन्धुरे । पुराणकविसन्तुष्ट^५ दृष्टान्तीकृतशब्दके ॥ २९३ ॥
 प्रकीर्णसविधासेऽत्र भारतीविदुमन्दिरे । श्रीहेमचन्द्रसूरीणमास्थाने मुखकोविदे ॥ २९४ ॥
 क्षुधातुरपरीवारप्रेरितः स परेषामि । अपराहे समागच्छन् प्रतीद्वारमिदेवितः ॥ २९५ ॥ -पटुभिः कलापकम् ॥ 25
 अभ्युत्तरयुधं ते देवयोधमिदं न्यतद्विज्ञाम् । मन्त्रोपमिमास्तन्मन्त्रविहिनोऽतीतवैजसम् ॥ २९६ ॥
 स्वागतं स्वागतं विद्वतोटीर जगती^६ धृतः । श्रुतपूर्णं दिनं यत्र जातत्वं लोचनात्रिभिः ॥ २९७ ॥
 तदलंक्रियतामपार्श्वसने नः कलानिवे ! । सद्देव्यापि निर्मुदकलाप्रागल्भ्यमूषित ! ॥ २९८ ॥
 धृतेति देवयोधोऽपि दम्भो मे भर्म वेत्तयसी । कथनान् कथनातीतवत्ततो वा व विप्रदे ॥ २९९ ॥
 ययातया महाविद्वानसौ भावयथिर्जितः । अत्र को मत्सरः न्यच्छेदं बहुमानः शुभोदयः ॥ ३०० ॥ 30
 समयेऽयतने कोऽस्य समानः पुण्य-विधयोः । गुणेषु कः प्रतिद्वन्द्वी तन्मात्रं प्राञ्जलतोषिता ॥ ३०१ ॥
 अयोपाभिरुदेतानुमतेऽर्द्धासने कृती । मनसा अन्यमानव पुंस्त्वं तां मत्पयनीम् ॥ ३०२ ॥
 ससिम्पयं गिरं प्राह सारसारम्वतोऽन्यतः । पार्श्वतपुलकादूर्ध्वपनापनपनममा ॥ ३०३ ॥

1 A शिते; N शितेः । 2 A दारिद्र्य; N समस्तदरिद्रः । 3 N मया क्रिया । 4 N कोषे । 5 N कल्पदम्भ ।
 6 N पदमिदं । 7 N 'मन्त्रो' । 8 N 'मन्त्र' । 9 A B लपटीवतः ।

तथा हि—

पातु वो हेमगोपालः कम्बलं दण्डमुद्रहन् ।

पद्दर्शनपशुश्रामं चारयन् जैनगोचरे ॥ ३०४ ॥

व्याधूतशिरसः श्लोकमेनं सामानिका हृदा । श्रुत्वा सत्कार्यपुष्टिं च तेऽनुलं विसर्गं दधुः ॥ ३०५ ॥

5 ततः श्रीपालमाकाङ्क्षांस्नेहयत् तेन स प्रभुः । आद्यो धर्मो व्रतस्थानां विरोधोपशमः यत्नः ॥ ३०६ ॥

अस्य वृत्तं ततः श्रीमज्जयसिंहनरेशितुः । ज्ञापयित्वा च तत्पार्थाद् द्रव्यलक्ष्मदापयत् ॥ ३०७ ॥

अन्यदर्शनसम्बद्धविद्वत्प्रणवितस्तदा । प्रहीणमाम्यशक्त्यापुःस्त्रितिं स्वं सुविमृश्य सः ॥ ३०८ ॥

तत्रतत्रावृणो भूत्वा देवघोषो महामतिः । तेन द्रव्येण गङ्गायां गत्वाऽऽप्तप्रोत् परं भवम् ॥—युग्मम् ॥

§ ११. अन्यदा सिद्धभूपालो निरप्यतयादितः । तीर्थयात्रां प्रचक्रामानुपानत्पादचारतः ॥ ३१० ॥

10 हेमचन्द्रमस्तुत्र सहानीयत तेन च । विना चन्द्रमसं किं स्वामीलोलमगतन्द्रितम् ॥ ३११ ॥

द्विधा चरणचारेण प्रमुग्धच्छन्नदृश्यत । ज्ञनेयान् जीवरक्षार्थं मूर्तिमानिव संयमः ॥ ३१२ ॥

अर्थितैर्बाह्वारोहे निपिच्छश्चित्तस्थितेः । किञ्चिद् दूनो जडा यूयमिति तानाह सौहृदात् ॥ ३१३ ॥

प्राकृतोत्तोरं प्रादाद् यद् वयं निजडा इति । राजा चमत्कृते 'दध्यादूचेऽसौ सजडा जडाः ॥ ३१४ ॥

वयं तु सुमिथः स्वीयमाचारं^१ दधतो ननु । निजडा इत्यहो सूर्यैर्वनिव्याख्यातिचातुरी ॥ ३१५ ॥

15 दिनत्रयं न संजगृह्णन्स्याधमि सोऽपि च । कुपितानि^२ विहाय सान्त्वनाय तदागमत् ॥ ३१६ ॥

प्रतिसीरान्तरस्थानामाचामान्तेन मुञ्जताम् । तामपाशूल भूपालोऽपश्यत् तदशने विभिम ॥ ३१७ ॥

अहो जितेन्द्रिया एते हिममज्जं हि नीरतः । आकृष्य गृह्यते तद् दुष्करमेतत् तपो ध्रुवम् ॥ ३१८ ॥

अज्ञान एव लोकोऽभयममून् मिश्राप्रभोजिनः । अक्षेत्रतिशयाद् भव्यलोकानां वदति ध्रुवम् ॥ ३१९ ॥

प्यायेत्साह भवदेहव्ययोच्छेदाय कर्कशम् । नाभफेदकमित्यागः पुत्राग ! क्षुब्धतां नम ॥ ३२० ॥

20 सूरिः प्राह महाराज ! कुयोद् गीः किं स्वरा प्रिया । अरक्तद्विष्टृत्तानां नृपतेर्दुर्गतस्य या ॥ ३२१ ॥

यतः—

भुञ्जीमही वयं भैक्षं जीर्णं वासो वस्तीमहि ।

शायीमहि महीशृष्टे कुर्वीमहि किमीश्वरैः ॥ ३२२ ॥

सम्मान्य तांस्ततो राजा स्थानं सिंहपुरा^३मिधम् । दत्त्वा द्विनेभ्य आरुढः भीमरुच्छनुज्जये गितौ ॥

25 श्रीयुगादिप्रभुं नत्वा तत्राभ्यर्च्य च भाषतः । मेने स्वजन्म भूपादः कृपार्थमतिहर्षम् ॥ ३२४ ॥

ग्रामद्वन्द्वतारं तत्र ददौ तीर्थेण भूमिषः । पूजार्थं यन्महान्तस्तां^४ स्नानुमानेन कुरते ॥ ३२५ ॥

ततश्च गिरिमार्गेणापिचद् रैयतकाचलम् । निरुषा निरुषः पुण्यवतां मत्तो भुवोऽगमत् ॥ ३२६ ॥

स प्रादापयदावासान् संकलीयामसन्निवौ । गिरिं तत्र स्थितोऽपश्यन्नेत्राश्रुतरसायनम् ॥ ३२७ ॥

तदा भीनेमिषेलस्य पर्वतोर्द्धमुवि^५ स्थितेः । जीर्णोद्धारे कारिते च श्रीयत्सज्जनमस्त्रिणा ॥ ३२८ ॥

30 प्रासादं घणलं दृष्ट्वा राक्षसं शृष्टः स चामवीत् । तीर्थप्रभावनाहर्षवशसम्पुद्बलोचनः ॥ ३२९ ॥

देव ! यादवसदृशवर्षस्य जितेशितुः । प्रासादः स्वामिपादानां कृतिरेषा समीक्ष्यते* ॥ ३३० ॥—युग्मम् ॥

1 B "हृदेभ्यः" । 2 N स्वीयमाचारं । 3 N कुपितामि च । 4 N विहायनमिधम् । 5 N चानुमाने । 6 N पर्वतोर्द्धमुवि स्थितः । * B आदर्श एतच्छ्रेष्ठमुपदेशार्थं कथ्यते—

प्रासादं घणलं दृष्ट्वा राक्षसं शृष्टः स चामवीत् । देव ! यादवसदृशवर्षस्य जितेशितुः ॥

द्वितीयपदेनादस्य मुच्यतेचिदायक । प्रासाद- स्वामिपादानां कृतिरेषा वनीभवे ॥

ऋषतिः ग्राह जाने श्रीहेमचन्द्रोपदेशतः । उल्लयन्तमहातीर्थं श्रीनेमिसत्र तीर्थं कृत् ॥ ३३१ ॥
जगत्यः कृतिर्मेऽस्तु कथमेवेति संसये । श्रुत्वेत्यमात्र आह स्मावधानादवधान्यताम् ॥ ३३२ ॥
अद्य प्राग् नवमे वषे स्वातिनाऽधिकृतः कृतः । आहरोह गिरिं जीर्णमद्राक्षं च जिनालयम् ॥ ३३३ ॥
प्रतिवर्षं त्रिलक्षं च न्ययित्वा चैत्यमुद्धृतम् । स्वामिपादैरनुमतं चेत् प्रणामिदं न चेत् ॥ ३३४ ॥
सप्तविंशतिलक्षांश्च द्रम्मान् गृह्णातु भूपतिः । इत्याकर्ण्य प्रभुः ग्राह पुलकोद्गमेदुदरः ॥ ३३५ ॥ 5
कथमुक्तसिद्धं भवितुं तुच्छं द्रव्यादक्षावसात् । वपुः सिरं समाकापीः पुण्यं कीर्तिसर्गं महत् ॥ ३३६ ॥
तत्त्वसमः स्वजनः कोऽसि स मेह-परलोकयोः । सखा विपीद् या तस्मादस्मिन्नाकृष्टे ततः ॥ ३३७ ॥
बभौऽनुपदनीयस्त्राधित्वाकायां यथौ गिरिः । मण्डपे बुद्धमेदिन्यां स्थित्वाऽष्टाङ्गं नतो जितम् ॥ ३३८ ॥
भीटेष्वानीयमानेषु न्यवारयत तं जनम् । तीर्थेऽत्र नोपप्रेक्ष्य परेणाव्यासनादिके ॥ ३३९ ॥
स्वापस्तम्बे विवेच्यो न भुक्तौ नाह्निका तथा । खीसङ्गः सृष्टिकर्माणि न इदोऽप्य विलोढनम् ॥ ३४० ॥ 10
इत्यादि तिष्ठ म पर्यां वा वचतेऽद्यापि शाश्वती । ततोऽप्यर्च्य जितं स्वर्णरत्नपुष्पोत्करैर्वैरेः ॥ ३४१ ॥
ततोऽम्बाशिखरं गत्वा तां संपूज्य नवाम च । अवलोकनशृङ्गं चावरोह स तु कौतुकी ॥ ३४२ ॥
तत्र श्रीनेमिनार्यं च नत्वा भक्तिभरानतः । दिशोऽवलोकयामास तव ऊचे स चारणः ॥ ३४३ ॥

यतः—

महं नार्यं सीधेस जं चडिउ गिरनारसिरि ।

लईआं क्यारु वेस अलपठं जोअइं कर्णऊत्र ॥ ३४४ ॥

पर्यतादवतीर्थीय श्रीतोमेस्वरपत्तनम् । यथौ श्रीहेमचन्द्रेण सहितश्च शिवालयम् ॥ ३४५ ॥

सूरिश्च ब्रुवते तत्र परमात्मस्वरूपतः । ननाम चाविरोधो हि भुक्तेः परमकारणम् ॥ ३४६ ॥

तथा हि—

यत्र तत्र समये यथा तथा योऽसि सोऽस्यभिधया यथा तथा ।

वीतदोषकलपः स चेद् भवानेक एव भगवद्भग्नोऽस्तु ते ॥ ३४७ ॥

महादानानि दत्त्वा न पुत्राश्च महिमादृताः । न्यातुः कोटिनगरं प्रापदम्बिकादिवम् ॥ ३४८ ॥

अपस्तम्बिन्याऽऽक्रान्तोऽभ्यिकामारययत् ततः । भीहेमसूरिभिर्गङ्गामूलावासेरिहादरात् ॥ ३४९ ॥

उपोष्य त्रिदिशं ते बाह्वंसां ज्ञासकामरीम् । प्रसक्षीभूय साऽप्याहं शृणु वार्यं पुने ! मम ॥ ३५० ॥

नास्मास्ति सन्ततेर्भोग्यं जीवोऽपीदृग् न पुण्यम् । समयेऽत्र कुमारस्य भूपभावसुखस्य च ॥ ३५१ ॥ 25

स भावी भूपतिः पुण्यप्रतापमहिमोर्जितः । राज्यान्तराणि जेतासौ ओष्य च परमार्हवः ॥ ३५२ ॥

अणहिल्लपुरं प्रायदनायावोत्सवोदयम् । अन्वदूनः सुताभावप्रवापीढनसङ्घितः ॥ ३५३ ॥

३१४. इवः श्रीकर्णभूपालवन्द्यः क्षत्रजिरोमणिः । देवप्रसाद इत्यासीत् प्रायश्च इव सम्पदाम् ॥ ३५४ ॥

पत्न्यः श्रीशिशुवनपालः पालितसदमतः । कुमारपालसत्यवो राज्यलक्षणलक्षितः ॥ ३५५ ॥

अथ श्रीसिद्धस्मीनाः पुत्राणां भद्रजुर्नताः । जाह्नायवत देवहान् परमहानिसंनिमान् ॥ ३५६ ॥ 30

महाराजपद्माक्ष-मभ्युद्गमणिक्रमैः । कैवलीमिष्य संवाच वेऽप्याचक्षुः प्रभोः पुरः ॥ ३५७ ॥

स्वामिन् ! कुमारपालोऽसौ शुभद्रसुसुतो युवम् । जलं कुरिष्यते राज्यमनुत्वा न वलेदिदम् ॥ ३५८ ॥

- प्रतापान्नन्तदिकचक्रोऽनेकमूपाजित्वरः । भविष्यति पुनस्तस्य पश्चाद् राज्यं विनश्यति ॥ ३५९ ॥
 श्रुत्वेति भूपतिर्भोव्यं भयतीति विदत्रपि । तत्र द्वेयं परं चोढा वषेच्छुरभवत् ततः ॥ ३६० ॥
 कर्णचिदिति स धात्वाऽपस्तस्य शिवदर्शने । जटामुकुटवान् मत्स्योद्भूतः सत्तपो दधे ॥ ३६१ ॥
 विश्वप्रमन्यदा चारैर्जटाधरस्तत्रयम् । अभ्यागादस्ति तन्मध्ये आतुपुत्रो भवद्रिपुः ॥ ३६२ ॥
- 5 भोजनाय निमग्न्यन्ते ते सर्वेऽपि तपोधनाः । पादयोरेष्य पद्मानि ध्वजद्वयं स ते द्विपत् ॥ ३६३ ॥
 श्रुत्वेत्याह्वय्य तान् राजा तेषां प्राशालयत् स्वयम् । चरणौ भक्तितो यावत् तस्याप्यवसरोऽभवत् ॥ ३६४ ॥
 पद्मेषु हृदयमानेषु पदयोर्दृष्टिसम्भवा । क्वातेऽत्र वैवृषो ज्ञानात् कुमारोऽपि युयोप तत् ॥ ३६५ ॥
 ततः कमण्डलुं हस्ते कृत्वा प्रथावदम्मतः । बहिर्भूय नृपावासादुपलक्षणमीदिने ॥ ३६६ ॥
 वसतिं हेमसूरीणां प्रसाः स्रस्तवपुर्बलः । आययौ भूपतो रक्ष स्वेत्याक्यन् स्वलद् गिरा ॥ ३६७ ॥
- 10 प्रमुभिः साहसात् साधपत्रलक्षान्तराहितः । राजमलैः पदायावैर्व्यालोकि नतु चेक्षितः ॥ ३६८ ॥-युगम् ।
 निद्याकृष्य भेषितश्च प्रायाद् देशान्तरं पुनः । प्राग्पदागात् साहसिक्यमहो भाग्यस्य लक्षणम् ॥ ३६९ ॥
 तथा निर्गल्य तस्मात्तु वामद्वेषतपोवने । तत्पीर्यज्ञानदम्भेन जटी प्रायादपायमी ॥ ३७० ॥
 आश्लिनामः कुडालस्य यावदालयसन्निधौ । आययौ वृष्टवो लग्नान् सादिनस्तावदैक्षत् ॥ ३७१ ॥
 आह प्रजापते ! रक्ष क्षरणागतवत्सल ! । मां संकटादतो रक्ष तन्नमतामेव यत् ॥ ३७२ ॥
- 15 स च 'सञ्चितनीवाहकोणे संस्थाप्य तं तदा । सुमोच बह्निमहाय विमुच्य तदवस्थितिम् ॥ ३७३ ॥
 स तुर्लङ्घिभिरायतैः वृष्टः क्रोऽपि जटाधरः । तत्रायातो नवाऽजस्य न व्यग्रत्वात्मन्यैक्यत ॥ ३७४ ॥
 निर्विधानादराधैते व्याहृत्य प्रययुस्तदा । राजौ सोऽपि बहिः कृष्टसेन देशान्तरेऽचलत् ॥ ३७५ ॥
११५. स्तम्भमतीर्थपुरं प्रायाद् द्विजानुगतस्ततः । तदा घोससिखा श्रीमान् कुमारः स्फारद्वृत्तम् ॥ ३७६ ॥
 श्रीमालचंशभूखन व्यग्रहारी महाधनः । समस्तपुद्गयानाभिरयस्तस्य पार्थेऽगमद् बधुः ॥ ३७७ ॥
- 20 एकान्तोऽस्य स्मृत्यन्तरे तेन सत्ये निवेदिते । अवासीद् बणिजां श्रेष्ठः किञ्चित्पार्थिवशम्बलः ॥ ३७८ ॥
 अनमीधो महीशस्य यत्नेनार्यो न नः स्फुटम् । तद् द्रागपसरोह त्वां सा शश्व राजपूरुषाः ॥ ३७९ ॥
 घटो ! स्वामिनमासीयं पुरः सीमां प्रहापय । एवमुक्तः च वैरादयं प्राप श्रातभयोदयः ॥ ३८० ॥
 श्रुत्वा कुमारपातोऽपि तत्पुरं प्राविशन् निश्चिः । जुगुप्साक्षामङ्गलिः सन् चतुर्थे लङ्घने तदा ॥ ३८१ ॥
 सूरिः श्रीहेमचन्द्रश्च चतुर्मासकमाश्रितः । तदा पारिवसञ्चान् लम्बिभिर्नितनोपमः ॥ ३८२ ॥
- 11५ चयद्व्यापयानलीलाभिर्वादिदस्येव वृष्टिभिः । क्षीतीकुर्वन् तत्रा भव्यमनोभूमिं शनिप्रभुः ॥ ३८३ ॥
 कर्णचिदपि तत्रागात् कुमारोऽपीक्षितश्च ते । आकृता लक्षणेभ्यायमुपादक्षि विचक्षणैः ॥ ३८४ ॥
 परासन्पुनर्वेद्योपै राजपुत्रास्त्य निर्द्वयः । अमुतः सप्तमे धर्षे पृथ्वीपादो भविष्यति ॥ ३८५ ॥
 *स प्राह पूयपादानां प्रसादेन भविष्यति । सर्वं कथं 'तु स' प्राप्यः कालो' निःकिञ्चनेः क्षुपा ॥ ३८६ ॥
 द्वाविंशतमस्य द्रम्भानस्य आयकपार्थतः । दापयित्वा पुनः प्राहुः गृण्वेकं नो ययः स्थिरम् ॥ ३८७ ॥
- 80 अक्षप्रभृति दारिद्र्यं नायाति तव सन्निधौ । व्यवहारेरमोच्योऽस्ति भोजनाच्छादनविधिः ॥ ३८८ ॥
 एवं भावीति चेद् राज्ये प्राप्ते मम कृतं विमो ! । अवलोक्यमिदानीं तु बहूक्तेः क्लृप्तुभिः रिपु ॥ ३८९ ॥
 द्रयुक्त्वा प्रययौ देशान्तरं गृहो नराधिपः । पत्नं पत्नानैरुज्ज्वल्य पार्थण्यपन्द्रमाः ॥ ३९० ॥

1 N अनार । 2 N प्रलम् । 3 BN न तु वीक्षितः, A वतु चेक्षितः । 4 N निमित्त । 5 N D तदा । 6 N 'नर-
 द्वा' । 7 N 'नरात' । 8 D N अभिषेधः । * एष पूर्वो नास्ति A B N आर्षण्युक्तः । 9 B N न । 10 A B
 शुभप्रयः । 11 BN न कृतं ।

कापालिकमते' कौले सौवे विप्रपटोचरे । चरन् कदापि कुत्रापि कुत्रिमे कुत्रिमक्रमः ॥ ३९१ ॥
ततो वर्षाणि सप्ताणि दिनालीपात्रवाहयत् । गुरुवाच्यैर्मनो विभ्रत् सङ्कटेऽपि विसङ्कटम् ॥ ३९२ ॥
तस्य भोपलदेवीति कलत्रमनुगाऽभवत् । छायेव सर्ववस्थास्त्वमुद्गन्ती सविचे स्थितिम् ॥ ३९३ ॥

द्वादशस्थ वर्षाणां श्रुतेषु विरतेषु च ।

एकोनेषु महीनाथे सिद्धाधीशे दिवं गते ॥ ३९४ ॥

5

हात्वा कुतोऽपि सत्पाठ्यः कुमारोऽग्राजिनं पुरम् । अस्मादासमदेक्ष्यो वासके' भीतरोरधः ॥ ३९५ ॥
तुर्गादेव्याः स्वरं तत्र मधुरं शुभुषे सुधीः । तामाजुहाव भाग्यस्य सिद्धासुः प्रसितिं तदा ॥ ३९६ ॥
मम पश्यसि चेद् राज्यं देवि ज्ञाननिषे ! ततः । उपविष्टवैव मे मूर्ध्नि स्वरं द्युतिमुत्तं कुरु ॥ ३९७ ॥
वचनानन्तरं साऽपि वयैवापादतिस्फुटम् । 'तू राज' इति संरावं तथैवःसीधदीपकम् ॥ ३९८ ॥
आयात् पुरान्तरा श्रीमत्सायस्य मिलितस्त्वतः । चित्ते सन्दिग्धराज्याप्तिनिमित्तान्तेपणादृतः ॥ ३९९ ॥ 10
स तेन सह संगत्य पार्थे श्रीहेमसुमयोः । तन्निपद्यावृते पट्टे उपविष्टो विशिष्टधीः* ॥ ४०० ॥
भविष्यत्येव ते राज्यं यन्निविष्टोऽस्मदासने । एतदेव निमित्तं न इत्यमुष्य गुरुर्जगौ ॥ ४०१ ॥
राज्येच्छया पादपाटीति विगानभिया नहि । नतोऽहमिति शङ्क्यो न प्रभो दुर्बिनयो मयि ॥ ४०२ ॥
तत्रास्ति कृष्णदेवाख्यः सामन्तोऽबाधुतस्थितिः । स्वसुः पतिः कुमारस्य मिलितो निशितस्य च ॥ ४०३ ॥

—मुग्धम् । 15

श्रीसिद्धराजमेरौ च संजग्मुः शिवमन्दिरे । प्रधाना राज्यसर्वस्वं राज्ययोग्यपरीक्षिणः ॥ ४०४ ॥
कुमारोऽपि पुरस्त्वावराऽऽजगाम चतुष्यधे । एकत्र सङ्गवानां च प्रधानानां तदाऽमिलत् ॥ ४०५ ॥
कृष्णः प्रवेशयामास मासादे तं करे कृतम् । तत्रापरो च तस्माते' राजपुत्रौ प्रवेशितौ ॥ ४०६ ॥
तयोरेकः प्रणम्यात् पार्थद्याम् स उपाविशत् । अपरोऽपि स्वसंन्यानपट्टे' मुकुलमातनोत् ॥ ४०७ ॥
अथ श्रीकृष्णदेवेनोपविशेद्युजिते सति । संयुज्य वस्त्रयुग्मं स्वमुपाविशद् वरासने ॥ ४०८ ॥ 20
व्यचारयन्त मीतिज्ञा एकस्माच्चत् कृतानतिः । मिलोजाः परिभूयेत स्वं परैरपि निन्दायीः ॥ ४०९ ॥
सम्भ्रान्तलोचनं पश्यन्नपरो मुक्कलाञ्जलः । तस्य पार्थ्यात् परेभूषैर्विभं राज्यं प्रदीप्यते ॥ ४१० ॥
असौ कुमारपालश्च दैवज्ञातुमवः पुरा । धीरे परयन्निहायातः संयुज्याञ्जलमण्डलम् ॥ ४११ ॥
निमर्हता विपक्षिणी विमर्हता दिगन्तरान् । अभिष्यति महाभाग्यः सायैर्जोमसमः भिया ॥ ४१२ ॥
जमिपेकमिहैयाम् विदर्शनं व्यस्तदुर्द्धियः । अक्समुद्रावधिं पृथ्वीं पालयिष्यत्सो ध्रुवम् ॥ ४१३ ॥ 25
अथ द्वादशधा तूर्णैर्जगन्निष्ठमिवाभ्यरम् । चक्रे राज्याभिषेकोऽस्य सुवन्नयमङ्गलम् ॥ ४१४ ॥
प्रतिवेशोत्सवै राजा राजसौधं नृपासति । निविष्टो गोपृष्ठमिरक्षवैरभ्यवर्द्धत ॥ ४१५ ॥
कृतमशमनापातः प्रतापोऽयः परंतपः । कुमारपालमूपातः पाठ्यमास मेदिनीम् ॥ ४१६ ॥

§ १६. सपादलक्षभूमीशमणोर्राजं भरोद्धवम्* । विमर्हीतुमनाः सेनामसावेनामसजयत् ॥ ४१७ ॥
दाक्षिकाक्षीयपादातरण्याभिरमितो द्युतः । विष्यप्रहोपवीतारानिकरीरिव चन्द्रमाः ॥ ४१८ ॥ 30
चचाल छुपु सामन्तमण्डलीकमहाधरैः । अन्यैश्च क्षत्रियैः सेन्यापादान्मोजुगुह्यतः ॥ ४१९ ॥
सितैः कतिपयैश्च राजयमेकं सुदुर्गम् । लंकादुर्गमिवागम्यं नृपः प्राकारवासदत् ॥ ४२० ॥—विशेषकम् ।
परितोऽस्य च बन्धून्वदिरादिरुद्धैः । करीरिगुणिलं* नृणां दुर्गमं योजनद्वयम् ॥ ४२१ ॥

1 *ततः । 2 N बाह्यैः । 3 N *निविष्टधीः । 4 N तत्रापरावतस्थिते । 5 N *पट्टं मुद्रात् । 6 N भरोद्धवम् । 7 N मन्त्रैश्चमहीरैः । 8 N करीरिगुणिलं ।

- वहुधा बहुभिर्मर्त्यैश्चिद्यमानमपि क्षयम् । प्राप्नोति न ततः खिन्नो व्यावर्तत नराधिपः ॥ ४२२ ॥
 त्वय्यप्यं समागत्यापहिह्युपुरमध्यतः । चतुर्गोत्रां पुनः सैन्यं जातशोपमपोषयत् ॥ ४२३ ॥
 प्रावर्तत च तस्याने पुनर्प्राप्ते न्यवर्तत । एवमेकादश समा व्यतीयुः पृथिवीपतेः ॥ ४२४ ॥
 मम पीतपराभोगेरपि भाग्याधिकः कथम् । अणोर्राज इति ध्यायन् क्षणं तस्यो नराधिपः ॥ ४२५ ॥
- 5 वत्स चाग्भटदेवोऽस्ति मञ्ची मञ्चीव नाकिनाम् । नीत्या क्षत्रेण मञ्चोदयनस्याङ्गभूखदा ॥ ४२६ ॥
 अपृच्छन् सं जरापीशः सङ्कटेऽस्मिन् समागते । अस्ति सप्रत्ययः कश्चित् सुते यक्षोऽथवा सुते ॥ ४२७ ॥
 आतिहार्थप्रभावेण भगवामो जितकाशिनः । यस्य वत्स मनोऽवश्यं वश्यं नो भवतु श्रुवम् ॥ ४२८ ॥
 च्यजिन्नपद्वय श्रीमान् चाग्भटस्य चाग्भटः । अवधार्य वचः सावधानेन प्रमुखा मम ॥ ४२९ ॥
 यदा श्रीस्वामिपादानामादेशात् प्रमुतोदरः । कीर्त्तिपालो महाबाहुः सुराष्ट्रामण्डलं ययौ ॥ ४३० ॥
- 10 तद्देशाधीश्वरं निग्रहीतुं नचयनाभिषम् । अनेकसो विप्रद्वेष खेदितायनराधिपम् ॥ ४३१ ॥
 तदा मज्जनकलस्य श्रीमानुदयनाभिषः । स्तंभतीर्थपुरापासी जज्ञे सैन्यबलप्रदः ॥ ४३२ ॥
 अन्यदा गच्छता तत्र पुंडरीकाद्रिकुटुरः । द्रष्टव्यस्यावधेष्टस्तेन दुष्प्राप्यवर्ततः ॥ ४३३ ॥
 आचख्ये च गिजेष्ठस्य वत्स माहात्म्यमद्भुतम् । *धर्मश्रद्धाभिवाञ्छयाप्यथ सोऽप्यारोह तम् ॥ ४३४ ॥
 श्रीमद्युगादिनाथं च नमस्कृत्यातिमक्तिः । मेने कृतार्थमात्मानं च ध्यानादनुजः प्रभोः ॥ ४३५ ॥
- 15 प्रासादं बाहुलोके च तेन सोऽप्यतिजर्जरः । ततः श्रीकीर्त्तिपालेन शोषेऽसौ मांडलातिकः ॥ ४३६ ॥
 प्रासादस्यास्य नक्षेत्रस्युरिपीर्षी स्थिता मुषम् । जिघांसुं विग्रहं प्रत्यावृत्तैः सर्वं विधास्यते ॥ ४३७ ॥
 पर्यदादवतीर्षाय प्रत्यक्षे पुरवोऽधिपः । अभ्यमित्रीणतां प्राप नृपः सोऽपि मदोद्वतः ॥ ४३८ ॥
 तत आसीन्महायुद्धं कुत्ताकुन्ति गदागदि । सैन्ययोरुभयोः शौर्यविस्फादज्ञातचावचान् ॥ ४३९ ॥
 तस्मिन्नुदयनोऽपि स्वस्वामिनः पुरतः स्थितः । प्रज्ज्ञे प्रहृतस्यासौ न्यपवद् भूमिमण्डले ॥ ४४० ॥
- 20 मुदे जिते हते शत्रौ शोष्यमाने रणे प्रभुः । निरीक्ष्योदयनं आसावघोषापुपमूचिवात् ॥ ४४१ ॥
 अनिश्चो भौतिको देहः क्षिरेण यशसा त्वया । व्यक्रीयत स्फुटं साधु वणिग्व्यवहृतिः कटः ॥ ४४२ ॥
 किंचिद् यदस्ति ते चित्ते शक्त्यं सुरसुरायितम् । ब्रूहि तद् विदधानोऽहं किंचित् ते स्वायुगातिगः ॥ ४४३ ॥
 जय स प्राह नाय सौ धर्मं स्वाभिगच्छाः स्थिताः । तत्कार्यादपरं नैव जानीयोऽनन्यचेतनाः ॥ ४४४ ॥
 श्रीमत्सिद्धाधिपाद् विभ्यद् भवदबन्धुः क्षितीश्वरः । वटुमेकं समीपे मे प्रेपीत् स न्यक्चो मया ॥ ४४५ ॥
- 25 श्रीमान् कुमाहरपालोऽपि धूर्तं मपि ददा पलम् । अपारपिप्यदत्सुप्रमूर्च्छिते मपापि तत् ॥ ४४६ ॥
 इदानीं तु यवदंष्ट्रीणामप्रेऽसून् मुञ्चतो मम । उभौ लोकी निजान्नायः श्रुतं शीतं पवित्रितम् ॥ ४४७ ॥
 मूलौ विप्रतिहारो नास्माकं विप्रापयामि तु । किञ्चिन्मप्रन्दनस्यास्य चाग्भटाख्यस्य कण्वताम् ॥ ४४८ ॥
 शत्रुस्यमहातीर्थं प्रासादस्य प्रतिष्ठतः । जीर्णोद्धारततः भयोदेतुर्मे स विधीयताम् ॥ ४४९ ॥
- 30 ओमित्युक्त्वा ततः कीर्त्तिपालेनाब्रूहते तदा । परासुरमवत् तत्र श्रीमानुदयनः शमी ॥ ४५० ॥
 हृते पयान्शो बभूव ह्यस्य पुनः । सां देवकुलिकामेकं नगरान्तर्गवापयम् ॥ ४५१ ॥
 यथाऽप्ये पुरे वासी न्यवहारी महापनः । श्रीहृद्रुक् इत्याख्यः भेदी नवसितशकः ॥ ४५२ ॥
 मन्मेय्या तेन आकादि धर्मस्थानेऽय रत्तकम् । श्रीमत्ताराजितस्वामिषिर्व्यं चास्याप्यवदुना ॥ ४५३ ॥
 प्रतिष्ठितं च श्रीहेमसूरिभिर्ज्ञानमुरिभिः । तदीयहस्तमन्त्राणां माहात्म्यान् सकलं समूत् ॥ ४५४ ॥

1 A *धर्मोपधिपि मायाधिपः । * पठित एव उत्तरार्धः N पुनरेकः । 2 A D सप्तमिह । 3 N व्यवहृते कटः ।
 4 N तन्पुनरे । 5 N तदः । 6 N परिशुतः । 7 N पुरे कवीदः ।

तत्रोपयान्ति स्थायी चेदिच्छति ततो भुवम् । विजयोऽस्याभिर्वाऽपीहमपराजितताकरी ॥ ४५५ ॥
 इति विज्ञापनां द्रुत्वा मामकां नायको भुवः । विदधातु विचार्यैव ननु प्रमुपरो मतिः ॥ ४५६ ॥
 विज्ञेऽत्रावनीनात् ध्यातामात्यवचःप्रभः । ऊने मन्त्रिन् ! भवद्वाक्यात् कार्यजातं मया स्रुतम् ॥ ४५७ ॥
 सखे ! शृणु यदा पूर्वं वयं सामान्यवृत्तयः । स्तम्भतीर्थमगच्छाम दिनत्रयमुपोषिताः ॥ ४५८ ॥
 योसरिवैदूरस्माभिः प्रैष्यतोदघनान्तिके । अकृतार्थस्तवज्ञागान् तदागः स्फुरितं न मे ॥ ४५९ ॥ 5
 पतेऽहो ! स्वामिनो भवता इति चेत्सममूनम । परेषु रोपणः स्वीयाममयदर्शी कृती न सः ॥ ४६० ॥
 तथा श्वेताम्बरचार्यो हेमस्तूरिर्मया तदा । प्रदोपसमयेऽर्द्धि कल्पद्रुमसमः श्रिया ॥ ४६१ ॥
 पाथेयं कृपया किंच न दद्याद् यद्यसौ प्रभुः । राज्यं कः प्राप्स्यदानन्दि भवस्सहमसुन्दरम् ॥ ४६२ ॥
 तथा दद्वचनं तत्प्रथमभूद् देवतयाक्यवत् । अथापि ध्वनति ध्यातव्यप्टाटङ्कारयदृढम् ॥ ४६३ ॥
 विन्यस्यास्य प्रतिष्ठाट्टेव्यजात स्मारयता शुक्रम् । भमोपकृतमस्यैव कृतावेद्री नराधमः ॥ ४६४ ॥ 10
 तथा श्रीस्त्रिद्वाराजोऽपि हवा खंगारभूपतिम् । तज्जातीयवद्वलेन शक्तो देशं न यासितुम् ॥ ४६५ ॥
 इदानीं त्वरितुर्गुह्या शत्रवस्ते विनाशिताः । सर्वेऽपि च यथा तेषां नामापि नहि बुध्यते ॥ ४६६ ॥
 भुक्तौ न्यक्षेपि देशश्च सुफलप्राधिकारिणः । ईदृग् धीमान् भवद्भ्राता स्वामिमफिकच्छं हि तत् ॥ ४६७ ॥
 कीर्तिपालकुमारोऽसौ पदातिर्विमहादिवु । अयुधः सांगुतीनेन स्वस्तिप्रैव भुवः कृतः ॥ ४६८ ॥
 तीर्थोद्धारश्च सन्निद्वलेन ते तदपीह नः । कार्यं ततोऽधुनेवायमादेशो भवतात् तव ॥ ४६९ ॥ 15
 राजकोक्षात् समदाय धनान्यापूर्णतावधि । पूर्वं तस्य प्रभानस्य स्वस्यास्माकं च बाञ्छितम् ॥ ४७० ॥
 इदानीं त्वस्य देवस्य विन्यं मे दर्शय हृतम् । पुण्यैर्लभ्यं समभ्यर्च्य प्रस्थानं कुर्महि तवः ॥ ४७१ ॥
 ततः सन्दर्श्यमानाध्या श्रीमद्वाङ्मन्दमभिणा । संवचाकाचलायीनाः प्राप धाम्न निनालयम् ॥ ४७२ ॥
 श्रीमन्तं पार्थेनाथं प्रागानतो मूलनायकम् । ददर्श मभिणा कथातमनितं तदनु प्रभुम् ॥ ४७३ ॥
 कुङ्कुमागुरुकरपूरकस्तूरीचन्दनद्वयैः । सुगन्धकुसुमैश्चाद्यां विदधे वासनावसात् ॥ ४७४ ॥ 20
 ध्वजिज्ञापय तीर्थं तं त्वत्प्रभावावाहृषं रिपुम् । अस्मिन्नवसरे नाथ ! विज्ञेय्ये त्वत्प्रसादतः ॥ ४७५ ॥
 ततो मम भयानेव देवो भाता शुकः पिता । अत्र साक्षी भवान् मन्त्रिन् ! पात्यमेवद्वयो मया ॥-युगम् ।
 इत्युक्त्वाऽऽनन्य सं भूपः पुलकाङ्कितविग्रहः । तदा विजयवात्रापे सैन्यानि समवाहयत् ॥ ४७७ ॥
 ६१७. उपचन्द्रायति प्रायात् प्राणैरप्रमाणकैः । आयासान् दापयामास तत्र भूयास्यो मुदा ॥ ४७८ ॥
 तत्र विक्रमस्त्रिहोऽस्ति राज्ये मुख्य महाधरः । राज्ञः फटकरोबाया निर्बिण्णो गमनामनाः ॥ ४७९ ॥ 25
 मशलीः स महामालेनिर्निः । बयं रोदं परं प्राप्ता निर्जीवन्नृपसेवया ॥ ४८० ॥
 कः प्रतापो यत् किं वा भ्रान्तदेशान्तरे तरे । अत्र चित्रपटाजीवे नमरद्वारोऽसिदुष्टः ॥ ४८१ ॥
 भस्माधारः पुटीवात्रं जटा मूर्ध्नि शिवाचनम् । एवं वेपे प्रणामो नः काऽत्र राज्यविदम्बना ॥ ४८२ ॥
 वस्यतु कर्मविद्वैव यद्यसौ साप्यवे नृपः । असौ हि शशकः यज्ञो रणनिष्ठावयादकम् ॥ ४८३ ॥
 कोऽपि योलुक्स्वंदनीयः ह्यत्रतेजोभिरद्रुतः । राज्ये निवेशयतेऽस्माकं वदाशं कर्तुमोषित्री ॥ ४८४ ॥ 30
 प्रादुस्तस्य प्रभानाश्च नोचितं भवतां इले । स्वामित्रोहो यतोऽपीतसिद्धाधिपपदस्थिनः ॥ ४८५ ॥
 अस्माकं सर्वथाऽऽताप्यो युद्धेऽप्यनियतो जयः । दुर्गरोधविशिषेण विद्युदयं तदिदं घनम् ॥ ४८६ ॥
 उवाच च कथं वप्यो भूपटोऽसौ भविष्यति । कृतं बोडं पराशिशमिदपयं यद्व भुवम् ॥ ४८७ ॥

- ययं हि तस्य वचनारः स्वामिना करणे पुनः । प्रमाणं स्वरुचिनोय ! तत्कुरु प्रतिभासितम्^१ ॥ ४८८ ॥
 अयाद् चिक्रमो वह्नियन्त्रं प्रकुरुवाधुना । मत्सौषेऽसौ ययावश्यमच्छेनेन विनश्यति ॥ ४८९ ॥
 'न्यचारयन्निमित्तं ते निजावासेऽग्निदीपनम् । प्रागल्भ्यात् कुमतेरेतद्' विनाशशैव सूचकम् ॥ ४९० ॥
 तं च प्रविदधामोऽन कुल्लेप्या भवितव्यता । राज्योच्छेदोऽस्य सम्पन्नो भूषाणो विजयी पुनः ॥ ४९१ ॥
- 5 श्रीसिद्धापीशपट्टे ये प्राच्यपुण्यैर्निवेशितः । एतत्सदृशश्रुत्यानां नासौ योग्यो भविष्यति ॥ ४९२ ॥
 एवं विमुश्य तेऽयोचक् हस्तसृष्टललाटकाः । स्वाम्यादेशः प्रमाणं नः कार्यो नाऽन विचारणा ॥ ४९३ ॥
 सूत्रपारिस्तो भूयन्तरा सोधं निवेशितम् । ऊर्ध्वं च सत्सम्पत्पट्टादि चर्लं बलाञ्जलोपमम् ॥ ४९४ ॥
 तस्योपरि प्रतिसीराप्रवाारास्तरणास्तृताः । मण्डिता विततोद्भोचाऽवचूर्लैः पद्मकैस्तथा ॥ ४९५ ॥
 मौक्तिकैः कुमुदेगुच्छैर्विच्छन्दकशैतेरपि । सुन्दरा तत्र श्रव्या च सूत्रतन्तुमयाऽऽरुचि ॥ ४९६ ॥—युगम् ।
- 10 एकत्र कीलके कृष्टे^२ सत्सवं गर्तमन्दिरे । रदिराङ्गारसंपूर्णे भस्मीभयति तत्क्षणात् ॥ ४९७ ॥
 एवं निवेद्य ते नेत्रे नेत्रे चाप्युद्वे दधुः । वस्त्रायकोऽप्युवाचैवं मतिः कार्यप्रसाधिका ॥ ४९८ ॥
 असौ यथा तपसीदृष्टाभ्यायां चङ्गमङ्गिभिः^३ । आक्षिप्तासौ निवेश्येव^४ तदास्वाधोगते^५ स्मृतिः ॥ ४९९ ॥
 इति प्रातर्विचिन्त्यावमायाच्छिविरमग्नयः । राजपादाश्च नमश्चक्रेऽवनीकुण्डनपूर्वकम् ॥ ५०० ॥
 पिबो विक्षययामास भार्यो मण्डलेधरः । दम्भाम् सुधां मुखे विभ्रद् विषपूर्णं घटो यथा ॥ ५०१ ॥
- 15 अलङ्कुरुत हन्यं मे प्रसादः त्रियतां प्रभो ! । सत्र प्रत्ययसानेनावसानेनाद्य^६ दुःस्थितेः ॥ ५०२ ॥
 'ध्यावेति धीनिधिर्भूयो भार्येवैष न विचिन्सेत् । प्राह नः परिवारः प्राग् भुञ्जामनु वयं ततः ॥ ५०३ ॥
 क एयं हि हितान्वेषी स्वामिभक्तश्च हृदयते । परमारकुलोद्भूतं भवन्त्वमभयं विना ॥ ५०४ ॥
 तत्र कः प्रतिपेक्षासि भुमे कार्यं महाधर ! । अस्माकं भवदायास एव योग्यो विलोकिष्युम् ॥ ५०५ ॥
 स्वाम्यादेशः प्रमाणं मे इति श्रोष्य परिच्छदम् । भर्तुऽसौ भोजयांचक्रेऽपराहावध्यापयाम् ॥ ५०६ ॥
- 20 अङ्गरक्षालातः स्वामिमूर्तिरक्षासदोचताः । आहूतास्तत्समस्तं च हृष्टिं प्रपटीकृतम् ॥ ५०७ ॥
 यशसप्तः पुमानेवो वृद्धो मतिमतां पतिः । आत्रिमन् गन्धमत्युग्रं ध्मावाङ्गराणस्य सः ॥ ५०८ ॥
 विममसं मिजस्थान्ते विज्ञानं रिद्धिदुद्धतम् । वरासे बह्विसम्यक् प्रमुद्रोहस्य^७ कारणम् ॥ ५०९ ॥
 वतलं यिक्त्रमः साभिप्रायं दृष्टिविरारतः । परितापातिसचरे वशशवशिरोमणिः ॥ ५१० ॥
 ययौ यिक्त्रमसिंहोऽय सह तेनैव मन्दिरम् । राक्षः प्राह च मत्सौषे नाय ! पादोऽवधारयताम् ॥ ५११ ॥
- 25 जय भूम्नस्तथा तेन न्यपेधि गमनं प्रति । भूपतिः प्राह तथं मे समस्तं भोजितं खया ॥ ५१२ ॥
 ययं तु प्राग्प्रिययामायां चिन्ताजागरणीदिताः । अनुनाऽभ्यवहारेषु^८ नाभिदापुसरेवसतः ॥ ५१३ ॥
 गुह्यं प्रापि दैवज्ञैः प्रयाणाय विचारितः^९ । संप्रत्येव वनो टक्वा बाया प्रमथ्यते यथा ॥ ५१४ ॥
 एवमपि त्वां चभूं सत्रीकृत्य कृत्यवितारद् ! । स्त्रीप्रमाणच्छ न कटेरा^{१०} जूम्भावन्ते स्वरायिते ॥ ५१५ ॥
 अन्नाः शङ्खं घटोत्तमित्युक्त्वा च प्रययौ न्यक्तम् । धाम क्षान्तमिवायं स्वं विवृणु^{११} नेनति क्षणम् ॥ ५१६ ॥
- 30 हाटियेव प्राप्ते च रत्नपावारः^{१२} प्रभोन्मदा । अचिराद् रिपुदुर्गम्योपकण्ठे शिविरं दधौ ॥ ५१७ ॥
 न यथास्थानमागत्यो शिविरस्य निवेशनम्^{१३} । अहर्निशं प्रहरके जामदग्न्यप्रभटोदुरम् ॥ ५१८ ॥

१ N प्रभासितम् । २ B विचरयितम् । ३ N वृषभम् । ४ N उते । ५ B चरन्तिव । ६ D निवेशितम् । ७ B तदा-
 चरन्तिव । ८ A प्रत्ययसानेनावसानेनाद्य । B प्रत्ययसानेनावसानेनाद्य । ९ N चरन्तिव । १० A प्रवेशितम्, N प्रवेशि-
 तम् । ११ B 'प्रवृणुते' । १२ N निवेशितम् । १३ N तप्यते । १४ A जूम्भावन्ते स्वरायिते, N जूम्भावन्ते स्वरायिते ।
 १५ A मन्दिरम् । १६ A संकषरयितम् । १७ B मन्दिरम् । १८ N निवेशितम् ।

अणोराजोऽप्यजानानः सिद्धकुम्भमवव्रतम् । अवमेनेऽवलेपोऽग्रयाहोर्मिभिरिव तम् ॥ ५१९ ॥
 अयेकादश वर्षाणि विजुगोप पद्मोरधः । समाय द्वादशेऽवस्तु काऽत्र भूपालकल्पना ॥ ५२० ॥
 हतस्तत्त्वोद्धृतेर्मत्सा कृत्रियैरपि दर्शनैः । जीव जीवेति जल्पद्भिर्मतो राजा स्वसेवकैः ॥ ५२१ ॥
 तथा चारुभटः श्रीमत्सिद्धराजस्य पुत्रकः । हृष्टाढकास्त्रभ्रान्तहृत्सी मायुपतिव्रते ॥ ५२२ ॥
 इत्यनल्पविकल्पैः स यत्नान् नासज्जयत् वदा । दुर्गे खर्ग इवासीन च्छासीनोऽकुतोभयः ॥ ५२३ ॥ 5
 कुन्ततोमरश्चक्रयायैः पूर्णेष्वृष्टालकेष्वपि । विलेभे न भटत्रावं निजभाग्यकदर्थितः ॥ ५२४ ॥
 श्रीमान् कुमारपालोऽपि ज्ञात्वेति प्रणिधिप्रजैः । अनीकिर्नो निजां दानमानाद्यैः समपूजयत् ॥ ५२५ ॥
 गजानां प्रतिमानानि शृङ्खलान् मुकुटान्छया । अञ्जानां कविका-बल्गा-दाम-पत्ययनानि च ॥ ५२६ ॥
 रथानां किंकिणीजालचक्राङ्गयुगलम्बिकाः । योधानां हस्तिका-वीरवलयानि च चन्द्रकान् ॥ ५२७ ॥
 सुवर्णरत्नमणिक्मयसूचीमुखमयान्यपि । चतुरङ्गेऽपि सैन्येऽसौ भूषणानि द्रव्यौ मुदा ॥ ५२८ ॥—विशेषकम् ॥ 10
 रोहणद्रुमकर्पूरकश्मीरजविलेपनैः । खवं विलिप्य वक्त्राणि भटानां पटुताश्रुताम् ॥ ५२९ ॥
 सहस्रपत्रचपेयजातीविविकिलस्रजः । कामं धम्मिहमालासु बन्धन् स्वयमीश्विता ॥ ५३० ॥—युग्मम् ।
 हेमन्तसितपद्मानैः श्रातकुम्भसमैरसौ । स्कन्धानभ्यर्चयद् योषमयानानां प्रमोदतः ॥ ५३१ ॥
 सान्ध्यादौ निशीथे च राजा तेजःप्रवापमूः । तातुत्साह्य सुधासभीचीभिर्भञ्जनवीथिभिः ॥ ५३२ ॥
 चञ्चल संमदोत्तालकलकेलिङ्कुलावलिः । अतूर्यवक्त्रनिर्घोषं रहो योगीव निष्कविः ॥ ५३३ ॥ 15
 पर्ववाधिलकाभूमिं गत्वा तूर्यरथान् समम् । व्यस्तारवत् तथा चक्रे भूपः सूक्तिकाक्षया ॥ ५३४ ॥
 तदा च चारुभट्टामालसेनादिष्टः समानय । जामभावात् पञ्चदशतीमात्राणां सेरिभत्वचाम् ॥ ५३५ ॥
 सेनानीशान्छ वाः संवर्त्मिणोऽप्य रथमण्डपः¹ । खंभीः प्रपातयामासुस्तन्मध्यस्था² भटोत्कटाः ॥ ५३६ ॥
 एकै च दशनैः खङ्गान्युत्पात्याकुरुदुर्हतम् । प्राकारकपिशीषाणि तच्छीर्षाणीव विक्रमात् ॥ ५३७ ॥
 व्यद्रवमय देऽन्तस्था विहिबे संप्रसारणे । हस्तीकटाः³ कुमारिण भूपेनास्पातवैदिना ॥ ५३८ ॥ 20
 विद्वल गोपुरद्वारं बहिर्निरसरत् प्रणे । अणोराजोऽपि तत्राज्ञौ स्वजीवे विगतस्सहः ॥ ५३९ ॥
 वायसानेपु संमामतूर्येषु प्रविशन्वितैः । शब्दाद्वैतं बभूवात्र पक्षयोरुभयोरपि ॥ ५४० ॥
 फातरणां तथा तत्र देहाभासाक्षमाग्निव⁴ । परिलम्ब्य ययुः प्राणाः पातालं शरणागतिं ॥ ५४१ ॥
 ततः प्रबध्ने युद्धं स्त्रातास्त्रि सपशरि । बाहुबाह्वि सर्वत्रादृश्यमानजनास्यकम् ॥ ५४२ ॥
 शूरसंकान्तिकाले च भूपरा असमा हव । यदुहाः राक्षसमानाङ्गा जट्टयन्त गजैश्चराः ॥ ५४३ ॥ 25
 पक्षकुन्ताण्डकानीवासण्ड्यन्वात्र तुरङ्गमाः । शालिपर्वटवद्भयाः समचूर्णित निर्भरम् ॥ ५४४ ॥
 परिपित्रमकालिङ्गवत् पतिजठरावलिः । पाटिया तत्र कालेयद्रीहकुक्कुससंकुलाः ॥ ५४५ ॥
 विचेतर्गते शृणा नृनां मांसागिलापुकाः । निमानस्थाधरो वृता इव प्राणैःसङ्गमे ॥ ५४६ ॥
 श्लेष्मन्वयक्यातिनामोद्धृष्टनपूर्वकम् । युद्धे भवति शान्तासु धृतीपु मद्वारिमिभिः ॥ ५४७ ॥
 पट्टमारणयोस्त्र दन्तादन्ति निलम्बयोः । दृष्ट्वाक्रमतो रागाऽरिनिषादितया स्थितः ॥ ५४८ ॥ 30
 श्यामलाधोरणस्तत्र हस्तिहृक्भयापहृत् । वल्कीत्यान्धपटी द्विः स कृत्वा तस्य धुवी प्लवाम⁵ ॥ ५४९ ॥
 तत्रश्चाराक्रमतो गर्वाद्धविद्वन्ने पदं दधौ । यत् क्रियान् प्रसिमावहन् हति चेत्तसि चिन्तयत् ॥ ५५० ॥
 पक्षधोर्गजैरिषोऽपि लोचने संन्यमीविशत् । बलं निषट्ठिं सर्वं महाधरमुखं वदा ॥ ५५१ ॥

1 N सुवर्त्मिणोपरबन्धः । 2 N B मध्ये शु । 3 N कृत्वा । 4 N देह नाशकामाणि च । 5 A विषाद ।

शङ्कितेन तदाऽजलिं क्षामल ! त्वमपीह किम् । मेदितो वारणं पश्चाद् व्यावर्त्तयसि यत्सखे ! ॥५५२॥
स ग्राह नाय ! नो शंखं खरोऽपि त्रयमेदुनम् । निपाही इयामलः स्वामी गजः कलभकेसरी ॥ ५५३ ॥
पश्चात्कर्मैर्गतो भीचैस्त्वतः प्रविजातः पतन् । शशुराज्यस्य सर्वस्वं प्राक्षश्चाराभटस्त्वया ॥ ५५४ ॥
यावदेवं वदत्येव तावद्विषदितो रदौ । अन्तर्द्वयोर्जवात् तत्रापतत् सखामितेजसा ॥ ५५५ ॥

- 5 जगृहे तलवर्गयैः सुमदैः संयतश्च सः । अणोराजश्च राक्षसि कुन्तेन निह्वोऽलिके ॥ ५५६ ॥
प्रणाशमिषुयः कांदिशीकश्चाराभटं विना । व्यावर्त्तयद् गजं सेनाप्यस्य व्याजुधुदे ततः ॥ ५५७ ॥
जितं जितमिति प्रोच्य पटमभ्रमयत् प्रभुः । मन्यमानश्च राजानं खं तदा विक्रमोर्जितात् ॥ ५५८ ॥
सामन्वाश्चायुः सर्वे गंक्षु तं पर्यवारयन् । जितो भवङ्गिरेवासविस्वावर्त्तयदत्र चान् ॥ ५५९ ॥
द्वैशः कोशश्च लुण्ठकैस्त्वस्य सेनाप्यलुण्ठयत । मुलपपाः सत्यहीना गुह्ये वृष्टप्रदायिनः ॥ ५६० ॥
10 ततश्चमूचराः स्वयं तदीयप्रविगैर्धनैः । स्वयं ग्रहणतोऽलुप्यज्ञासप्तपुरपावहि ॥ ५६१ ॥
जितकाशी ततो भूयो न्यवर्त्तयत् पुरं प्रति । यच्छन् यथार्थं वानमार्थिभ्यः कल्पयच्छयत् ॥ ५६२ ॥

§ १८. अष्टादशशतीदेशप्रभृत्पत्तनमासदत् । पूर्ववत् धृतमस्तुर्गं तदीशस्याप्यनुध्यत् ॥ ५६३ ॥

- तृपतिर्विजये सौविदलान् मलानपादिशत् । ततो निमज्जणायातः पश्चाद्वाहुर्ग्ययकश्च ॥ ५६४ ॥
प्रेष्य प्रेष्यान् निजांस्तस्य मन्दिरं मन्दुरावरम् । अम्बालयत् क्षणादेव यथाभवदसत्सदृक् ॥ ५६५ ॥
15 शफटेऽनासृते^१ क्षिप्तः स्वसानायालिवाहकः । हुंकारेऽप्यनलंभूष्णुः सोऽभूत् का वचने कथा ॥ ५६६ ॥
नयुच्चार्ये पाषाणोद्घातसंकटमूमिषु । अभूदसृग्विलिताक्षः स पदकारस्फुरच्छिराः ॥ ५६७ ॥
परमार्ताग्वयै राजपुत्रैरुत्तार्य भूपतिः । सम्यक्प्रणम्य विज्ञप्तोऽन्वमन्यत^२ वृणास्तृतिम् ॥ ५६८ ॥
मञ्चाविमञ्चकलिचतुर्गुह्यकणोरपम् । अणहिल्लपुरं प्राप क्षमापः प्राप्तयोजयः ॥ ५६९ ॥
महोत्सवे प्रवेशस्य गजास्तुः सुरेन्द्रयत् । घागभटस्य विहारे स दत्तो दृग्गसायणम् ॥ ५७० ॥
20 एत प्रविश्य भीमन्तमजितसामिगं नृपः । आचैयत् सुरभिद्रव्यैरत्नासन्नोपकारिणम् ॥ ५७१ ॥
भीपार्थमय च स्मृत्या संपूज्य च ततोऽवदत् । प्रागुक्तं यन्मया नाथ ! वत्तयेवावधार्यताम् ॥ ५७२ ॥
ततः प्रणम्य सोरकणं कण्ठीरवयरासने । पटकुञ्जरबुम्भस्ते सितोऽगाद् भूधृदालयम् ॥ ५७३ ॥
गोत्रपुलाङ्गनागर्गसङ्गीतस्तुटमङ्गलः । प्रतीच्छन् शिरसा वद्धोपनाम्यनुयभूय सः ॥ ५७४ ॥
ततो विक्रमसिंहस्य स्थाने सन्धीश्विदेय च । आनाम्यानिदूरे वं भूपालः ग्राह ससितः ॥ ५७५ ॥
25 ओ विक्रमासियषेण भूपाल एव पञ्चताम् । प्रायन्ति नैव सप्रन्तश्च इति त्वं येन दिक्षितः ॥ ५७६ ॥
तत्रैव यद्यहं त्वां ओ ! वद्धो होवा ततो भवान् । भसीभूतः क दत्तयेव सपुत्रपुत्रागन्धवः ॥ ५७७ ॥
घाटप्राप्तं भयन्तः स्फुण्डकर्मकरा मम । मलिना न धर्य नायास्तादशास्तदसू नह ॥ ५७८ ॥
अहोपि यंदिशालयां ततोऽसौ निजवर्धतः । इह लोके हि भोग्यन्ते राजभिलाससाक्षात् ॥ ५७९ ॥
वया भीरामदेयार्यवद्वातुर्नन्दनं नृपः । श्रीयशोधवलं चन्द्रावलामेव न्यवीतिशत् ॥ ५८० ॥

३

- 30 § १९. अन्येगुर्वाम्मटामात्यं धर्मोत्तमकवासनः । अपृच्छदार्ढताचारोपदेशारं गुरुं नृपः ॥ ५८१ ॥
सुरैः श्रीहेमचन्द्रस्य गुणगौरवसौरभम् । आस्वदक्षामविचोपमप्यामोपशमत्रियम्^४ ॥ ५८२ ॥
श्रीधमाद्वयामुपे राजा घागभटमभिजा । राजवेश्मन्वनीयन्त सुरयो बहुमानतः ॥ ५८३ ॥

1 N 'अपृश्य' से । 2 N B वष्टव । 3 N तापटेयालितः । 4 N हुंकारेणम् । 5 N सपुत्रमन्त्रणं सुदिम् । 6 N दः भूपतं । 7 N 'एतदेवाहं' । 8 B 'धमावयम्' ।

अभ्युत्थाय महीशेन ते दत्तासन्धुपाविशन् । राजाह सुगुरो ! वर्यं दिक्ष जैनं तमोहरम् ॥ ५८४ ॥
अथ तं च दयामूलमाचक्यौ स मुनीश्वरः । असत्त्वसेनतात्रज्ञपतिप्रहृदिविवर्जितम् ॥ ५८५ ॥
निशाभोजनमुक्तिञ्च मांसाहारस्य हेयवा । शुति-स्युति-स्यसिद्धान्तनियामकशतैर्दृढा ॥ ५८६ ॥

उक्तं च योगशास्त्रे—

चित्रादिप्रति यो मांसं प्राणिप्राणापहस्तः ।

5

उन्मूलयत्यसौ मूलं दयारूपं धर्मशास्त्रिनः ॥ ५८७ ॥

अशनीयन् सदा मांसं दयां यो हि चिकीर्षति ।

ज्वलति ज्वलने वह्नीं स रोषपितुमिच्छति ॥ ५८८ ॥

इन्ता पलस्य विक्रेता संस्कर्ता भयस्कस्तथा ।

क्रेताऽनुमन्ता दाता च घातका एव यन्मनुः ॥ ५८९ ॥

10

‘अनुमन्ता विशसिता नियन्ता क्रयविक्रयी ।

संस्कर्ता चोपहर्ता च स्वादकथेति घातकाः’ ॥ ५९० ॥

नाकृता प्राणिनां हिंसां मांसमुत्पद्यते क्वचित् ।

न च प्राणिवधः स्वर्ग्यस्तस्यान्मांसं विवर्जयेत् ॥ ५९१ ॥

इत्यादिसर्वद्विधायां परित्यागमुपादिशत् । तथेति प्रतिजग्माह तेषां च नियमान् शृणुः ॥ ५९२ ॥

15

श्रीचैत्यवन्दनस्तोत्रस्तुतिमुख्यमधीतवान् । वन्दनक्षामपालोचप्रविकसणकान्यपि ॥ ५९३ ॥

प्रत्याख्यानानि सर्वाणि तथा गाथाविचारकाः । नित्यं ब्रह्मसमापद्य पर्यत्येकाग्रं तथा ॥ ५९४ ॥

क्लान्नाचारप्रकारं चाराग्रिकस्याप्यशिक्षत् । जैनं विधिं समभ्यस्य चिरन्नाथकबद्धं भवौ ॥ ५९५ ॥

प्राकृते चामिपाहारे परमावसायं गतः । उवाचावाच्यमेवन्मे पातकं स्वप्नपातकम् ॥ ५९६ ॥

निकयोऽस्याहसो नास्ति पुनरेवद् प्रवीम्यहम् । अपराधी निगृहेव राजनीतेरिति स्थितिः ॥ ५९७ ॥

20

दशनाम् पातवान्यथ मांसाहारापराधिनः । सर्वत्र सहते कर्ता दृष्टमित्यं स्यूतावपि ॥ ५९८ ॥

गुरुराह महाराज ! रुढं स्मृतिर्गर्वं वचः । सकृदेहापदा न स्नाप्तिः कृतिः कृतकर्मणः ॥ ५९९ ॥

तव आर्हत्वमच्छापविक्षितमना भवान् । प्रवर्त्ततां तथा पक्कः समस्तः क्षात्यते यथा ॥ ६०० ॥

दन्ता द्वात्रिंशतः पाप्मनोश्चाय त्वं विषापय । द्वात्रिंशत् विहारणां हारणामिव तेऽग्नेः ॥ ६०१ ॥

निजयमुत्तिभुवनपालस्य सुकृपाय च । मेरुशृङ्गोत्तं चैलं श्रीजैनेन्द्रं विषापय ॥ ६०२ ॥

25

अपाद मेदिनीपाठः सुप्रतिरिपमुज्ज्वला । भवकान्तारनिस्तार पतदेव च दम्बलम् ॥ ६०३ ॥

अथो परमया भक्त्या प्राहिणोत् प्रमुखाब्दे । अपरेषुञ्च संप्राप दानभट्टस्य जिनालपम् ॥ ६०४ ॥

तत्रापावत्स भूपस्य ययौ नेपालदेहावतः । श्रीविम्बमेकविंशतशृङ्गं चान्द्रमणीमयम् ॥ ६०५ ॥

‘प्राश्रुतेऽप्राश्रुते तत्र मूर्ते चिन्तामणाविव । सर्वतो व्यक्तसद् राजा पूर्णमासीनिशीयवत् ॥ ६०६ ॥

ततो भक्तिमकार्यं प्रसादविशदाननः । कुत्राप्यमाल ! कर्मैऽहमधमज्जो भवामि वः ॥ ६०७ ॥

30

इत्याकर्ण्य स च प्राह प्राणाः स्वामिवशा मम । परिच्छदो धनं भूमिरासा कान्येषु वस्तुषु ॥ ६०८ ॥

राजाह प्राञ्जलिर्पथे प्रासादो मे प्रदीयताम् । सनायं करये मित्र ! यथा प्रथिमयातया ॥ ६०९ ॥

महाप्रसादो मे नाथ ! भवत्येवं धृतिर्मम । श्रीबुभारविहारोऽवः परं स्वाभ्यास्ययाऽस्तु त्वं ॥ ६१० ॥

५०. किञ्चिद् स्थानिने विप्रपये तदवधारयताम् । श्रीकीर्तिपालतः पित्रा सन्दिग्धं नम यद्वचः ॥ ६११ ॥
 श्रीशालुपुत्रपदीयं प्रासादः श्वेतं मम । जीर्णशीर्णत्वयोद्धार्य इति मे कृतमस्त्यदः ॥ ६१२ ॥
 प्रनुपादिशयारिष्टं यात्रायाः प्रथमे वदा । देवतास्मृतिवेलायां कीर्तिपालप्रतिमुवात् ॥ ६१३ ॥
 जलत्कोत्तमं छात्रा कार्यां चेतोदृतिस्त्वया । स आदेशो ममास्तु सैः पितुराट्टण्यहेतवे ॥ ६१४ ॥
 ६ श्रुत्वेताद् नृपोऽस्माकं कार्येऽस्मिन् सोदयादरात् । एवमप्यस्वतुष्टं व्यवचनस्त्वं हि नः सरो ॥ ६१५ ॥
 स्थानिन् ! महाप्रसादोऽयमित्युक्त्वा तत्र भीसरः । विमलाद्रौ यवौ भेदिव्यापारिपरिवारितः ॥ ६१६ ॥
 तत्र रीथे प्रसू नत्वा लाभेवं भक्तिनिर्भरः । गुरुदण्डं प्रदाप्यास्तात् प्रविस्तीर्य सर्वतः ॥ ६१७ ॥
 विमानरानि 'मंषांश्च मादान् करभिकास्तया । यादिकानि चतुष्पाटीः पट्टाटकमण्डिताः ॥ ६१८ ॥
 चन्द्रपतुरकांश्चापि स्वर्णिमानोपममुत्तृन् । अनेकगटसहावसङ्गीर्णां कवचं वान् ॥ ६१९ ॥ - विद्येयकम् ।
 १० तत्र पैको यणिक् प्रयासप्रमाणात् समागतः । निषिद्धोऽस्थस्य 'गृष्टातिपटयस्युं दधत् ॥ ६२० ॥
 पद्ममनीविकलेश्च श्रीवाग्यकुतर्षं बहन् । कटक माहक्यूहपाहत्याद् रूपकाधिकम् ॥ ६२१ ॥
 द्रुम्भं स पार्श्वविलाडवितुष्टः श्रीवृषभममुम् । इगुमे रूपकश्रीदेः पूजयामास भक्तिः ॥ ६२२ ॥
 घात द्रुम्भान् सप्त लक्षानिप प्रन्वो बहन् मुदा । यीश्वरः सचिन्तापीर्षं वल्लंटीद्वारमागतम् ॥ ६२३ ॥
 दृष्टो तेन मधीन्तुपीप्रपन्निकान्तपारः । कूर्मेनेष हृदे वल्लालशेखावरन्भवः ॥ ६२४ ॥
 ११ स व्यमृशन् प्राप्यपुण्य-भागोदेतदन्तरम् । पुत्रपत्ने सनेऽमुष्य भग्न पानीहगाकृतिः ॥ ६२५ ॥
 हर्षनीतिप्रमाणिकयामरणान्मुदुपिस्वरम् । न्यापारि-न्यवहायैस्त्रयीविश्रावपरिकुट्टः ॥ ६२६ ॥
 पश्यात् मुकुटाबद्धमण्डलाभ्यर्चितकमः । भीनाभेयमहावीर्यजीर्णोद्धारमनोरथः ॥ ६२७ ॥
 अहं । सार्वदिष्याप्यभिमुखो निर्पन्नत्वतः । सन्ध्यावर्ष्यपि सन्दिग्धाह्वारिण्युपाममः ॥ ६२८ ॥
 कुणोद्वल्लङ्घितशिरा आशेषावदिति । पृच्छपकटाभेन धन्यमन्यो दिने प्रति ॥ ६२९ ॥
 २० परं विचिन्त्यन् द्वापराजेन परतः कृतः । भीमद्वयान्मटदेवेन भक्षिनादसि दैवतः ॥ ६३० ॥
 वनिगाद्रूपगमिषेतुष्टे स द्वापराटकः । दूषयागमि तमाह्वारिण्युपाममः ॥ ६३१ ॥
 तालुः पर्वदन्तः स कूर्जोऽप्यान्त्यानुवर्गक्षिरः । अनभिस्तः प्रणामारी मामनीत्याद् ऋणुमितिः ॥ ६३२ ॥
 कृत्स्नमितुष्टिमात्रि भीममिनि प्रकटाक्षरम् । प्राणुक्षेत्रद्वयं स आक्षरसामुदाः सङ्गृह्ण ॥ ६३३ ॥
 मर्षापरः 'पुनः प्राह धन्यस्त्वं हेतवोऽस्मिन् । यदपकं व्यसित्वापार्श्वं भीतिनस्य तमापः ॥ ६३४ ॥
 २१ श्रुत्वा स वरे भूवा गङ्गांममि निवेदिताः । धर्मपुण्यमंवाद् मे नृ कार्यं किञ्चिद् मदीदिभोः ॥ ६३५ ॥
 सोऽस्य प्रभोः निवेदकदेः प्रीतिनोऽस्मिन्त्यमुता । संश्रितः परं कोटिवनेनादिप्रमोऽयहम् ॥ ६३६ ॥
 नरा गाथार्थिगाथर व्यवहारिभियोगिनः । हरे तीर्थगमुकारेऽनन्तं पुण्यभारयिनः ॥ ६३७ ॥
 बक्षिः । मण्डपामानुङ्ग्यनीलमिकाहते । प्राग्मविगलशो केवैरुक्तादभिया वयुः ॥ ६३८ ॥
 हहा नामान्वयो दध्नी येद् द्रुम्भाः गत मामकाः । काव्येऽभिन्नरुन्मिन् तत्र धरयो मया गतः ॥ ६३९ ॥
 २२ बल्लुकाभोऽपि किञ्चिद्विनिपुष्टं मयि न स न । माह गत गृहीत्याऽमूर्त्तं द्रुम्भान् दीनय मां प्रभोः ॥ ६४० ॥
 वरापः पण् पतनरुमेतुष्ट मयि सोऽयहम् । एवं मे धर्मगुहद् भगवत्तानवैव गाररम् ॥ ६४१ ॥
 श्रीपार्श्वीर्णोद्धारस्य निररवागम्य मेऽमकम् । मदी जीवितवर्णां वरहेकावमम्यपः ॥ ६४२ ॥
 बक्षिः । स तस्मात् पितृगण्डे मित्राभियात् । जयलस्य वनो नामावक्येर्षं वनराजिनम् ॥ ६४३ ॥

वयं तु कोटिसंख्यस्य द्रव्यस्य स्वरक्ष्मभिः । उपात्तस्य व्यये 'तन्द्रामृतोऽन्यधनमिच्छवः ॥ ६४४ ॥
 स्वकीयकोपादाहार्णत् ततः पट्टांशुकत्रयम् । द्रम्भपद्मशतीं चैवं ग्राहेतद्धि गृहाण भोः ! ॥ ६४५ ॥
 मभीशेन स चैत्युक्तः स्मित्वाऽवादीदसौ वणिक् । न विक्रीणे ध्रुवं पुण्यमखिरद्रव्यलेशतः ॥ ६४६ ॥
 भवन्तः स्वागितः प्राच्यपुण्यसम्पन्नवैभवाः । कुर्वन्तः किं न लज्जन्ते मादृशां विप्रलम्भनम् ॥ ६४७ ॥
 इलाकपर्णोदुपद्रोमा मचीन्दुः ग्राह वाणिजम् । सप्तो धन्यस्त्वमेवासि यस्येह गृ निःस्पृहं मनः ॥ ६४८ ॥ 5
 ततः केलिमप्यैः सप्तैर्नगरखण्डकैः । वीटकं प्रवदावस्य कर्पूरपरिपूरितम् ॥ ६४९ ॥
 सत् गृहीत्वा स सम्मानपूरितः स्वं गृहं ययौ । रोहिण्या विभ्यद्भ्यस्तदुर्वाक्यालीकुलक्षितेः ॥ ६५० ॥
 अकस्मात् सा च नं स्थावचपनैः पर्येतोषयत् । आजन्मादृष्टपूर्वं तद् दृष्ट्वा विस्मयमाप सः ॥ ६५१ ॥
 ऐनोके च यथादृष्टे साऽवादीत् पारितोषिकम् । यत्र स्वया गृहीतं तन्निरुद्धं मे व्यवाद् घनम् ॥ ६५२ ॥
 यदि त्वं मन्त्रिणः पात्रं लोहदंकार्धमप्यहो । अमहीष्यत् ततो नाहमस्यासं त्वदृष्टे ध्रुवम् ॥ ६५३ ॥ 10
 वेतुदोषं ततः श्यायुं शूर्यं गाढं कुरुष्व तत् । वयस्युक्तः कुशीं प्रार्थय दरमन्त्रायनत् ततः ॥ ६५४ ॥
 दाते शाल्ये दानिन्नं च खट्वस्तुततः स तु । भार्यामाकार्य कथयामास सा च ततोऽवदत् ॥ ६५५ ॥
 रात्रौ निर्वृज्जने किञ्चिद्विषेयं ननु सांप्रतम् । वेलां विलम्ब्य तत्समात्तवाऽकृष्यत यन्नतः ॥ ६५६ ॥
 चत्वारि ह्रैमदंकानि सहस्राणि स चावदत् । अटपया अपि पूजायाः फलमेवज्जिनेशितुः ॥ ६५७ ॥
 अर्पयिष्याम्यहं मन्त्रिचारुभटस्य धनं ह्यदः । ईदृशि व्यपितं तीर्थं तद्धि कोटिगुणं भवेत् ॥ ६५८ ॥ 15
 पठ्याप्यनुमतः प्रातर्गिरिमारुह्य मन्त्रिणम् । वीक्ष्य तद्दर्शयामास गृहोत्सवदश तम् ॥ ६५९ ॥
 क्षुब्धेति भीसरत्स्वामी ग्राह भद्रचनं गृणु । सत्त्वाते सप्तमिर्द्रुग्मेः पूर्णो मम सन्तोषः ॥ ६६० ॥
 अतः परं भवद्भ्यं प्रहीतुं नाहमीक्षिता । जनेन भविता यस्मात् सौवर्णः सकलो गिरिः ॥ ६६१ ॥
 अभिसन्धिर्न मे सोऽस्ति सत् स्वं द्रव्यं यथारुचि । न्ययवर्षेय मुञ्चाम धर्मं वाऽऽवेदि शीघ्रतः ॥ ६६२ ॥
 स ग्राह कुतपोद्वाहभार्यया कनकं किमु । स्वाता मे निलये'तरुः कुशोऽङ्गीक्रियतेऽस्य तु ॥ ६६३ ॥ 20
 भवान् यथातथाकुरुमिदं शक्तः प्रमुत्सवतः । तत्प्रसन्नं गृहाणेदं तुष्टोऽस्तु कुतपो मम ॥ ६६४ ॥
 ग्राह सत्री ततो द्रव्यं न गृह्णामि निर्यकम् । एनं भारं न वोढाऽसि वाहीक इव दुर्बलम् ॥ ६६५ ॥
 एवं विचदतोर्मन्त्रि-यगिजोर्दिनमसगात् । रात्रौ च श्रीकपर्दीशः साक्षाद् यागिजमभ्यधात् ॥ ६६६ ॥
 श्रीयुगाविप्रभो रूपकार्यातुष्टो धनं ह्यदः । अहं प्रादुर्लभं ते सत् त्वं व्यवस्य निजेच्छया ॥ ६६७ ॥
 क्षयं यास्यति नैवेदत् दानभोगोर्धनेरपि । अन्धस्वेदं हि मायीनमत्रान्यन्मा विचारयाम् ॥ ६६८ ॥ 25
 जनं चैतदभिशानं स्वत्पत्नी कुमुदाऽप्यलम् । अकस्मात् प्रियवाक्याऽभूद् भक्तिप्रहा च विद्धि तत् ॥ ६६९ ॥
 इदं समीक्ष्य च प्रातः शीनभेष्यप्रसुं स च । सुवर्णं तत्रपुष्पाचैस्तद्भक्षणः समपूजयत् ॥ ६७० ॥
 अभ्यर्च्य श्रीकपर्दीशं ततः स्वगृहभागमात् । स्वकृतैः सुकृतैर्जन्म पवित्रं व्यतनोचराम् ॥ ६७१ ॥
 श्रीमद्वाचभटदेवोऽपि जीर्णोद्धारमकारयत् । सदेवकुलिकस्यास प्रासादस्यातिमकितः ॥ ६७२ ॥
 पनद्रव्यव्ययाचित्ताकशदक्षेपतच्छदा । पर्यपूर्वेन कुम्भस्त्राजालोद' सुता सद् ॥ ६७३ ॥ 30

शिरीन्दुरविवर्णे च (१२१३) ध्वजारोपे व्यघापयत् ।

'प्रतिष्ठां सप्रतिष्ठां स श्रीहेमचन्द्रसरिभिः ॥ ६७४ ॥

५२१. इतश्च स्वर्दिमानशीततः प्रसृति विधुतः । श्रीकुमारविहारोऽयं मन्यटकपुण्यलक्षणम् ॥ ६७५ ॥

पटुवेकटिकप्रेषिपटनाकोटितंक्रितम् । विभ्वं श्रीपार्श्वनायक्य निष्पन्नं रम्यतावधि ॥ ६७६ ॥

प्रातिष्ठिपत् शुभे छमे मन्त्री श्रीहेमसूरिभिः । अतिचिन्तामणिं प्राणिवाञ्छितवातीवस्तुदम् ॥ ६७७ ॥

प्रासादशुक्लासे^१ च भूपतिमोक्षकामिधम् । छिद्रं विमोचयामास विशोपकृतितत्परः ॥ ६७८ ॥

पूर्णमासीनिशीये च रोमिप्रार्थनया ततः । प्रकटीकृतवच्छिद्रेऽमृतमलावि विभ्वतः ॥ ६७९ ॥

वचसुरादिरोगायामपदारं जनेऽवनोत् । उपचके क एवं हि नृपतिः सर्वतो मुरम् ॥ ६८० ॥

प्रासादेः सप्तहस्तैश्च यथावर्णैर्महीपतिः । द्वात्रिंशत् विद्वाराणां साराणां निरमापयत् ॥ ६८१ ॥

ह्यो शुभ्रौ इयामलौ ह्यो च ह्यो रक्तोत्पलवर्णको । ह्यो नीलौ षोडशाय स्तुः प्रासादाः फनकप्रभाः ॥ ६८२ ॥

पद्मार्चशक्तिचैलेषु भीमन्तो ऋषभादयः ।^२ सीमंघराद्याश्चत्वारश्चतुर्षु निवसेषु च ॥ ६८३ ॥

श्रीरोहिणिश्च समवसरणं प्रमुपादुकाः । अशोकविटीषी चैवं द्वात्रिंशत् स्थापितास्तदा ॥ ६८४ ॥

द्वात्रिंशतः पुरुषायामनृपोऽस्मीति गर्भितम् । व्यभिज्ञपत् प्रभोर्मूषः^३ पूर्ववाक्यानुसारतः ॥ ६८५ ॥

सप्तद्वात्रिंशतिशताह्वलमानो जिनेश्वरः । भीमसिन्धुणपासालाक्ये पंचविंशतिहस्तके ॥ ६८६ ॥

विहारेऽस्यान्वत् भीमभेविनायोऽपरैरपि । समज्जदेशस्थानेषु जैनपैत्यानपीकरत् ॥ ६८७ ॥—युग्मम् ।

५२२. ह्येव धर्मोपदेशस्त सप्तव्यसनवर्णनम् । घनदोर्मलदुर्गोमिभयभ्रमजकारणम् ॥ ६८८ ॥

उपादिशत् प्रभू राशे स्वदेवोऽस्मी व्यपेययत् । जचीकरदमारि च पटहोद्वेषोपपूर्वकम् ॥ ६८९ ॥

पुरा देशभ्रमिसेन रास्ता मृतवणिक्प्रिया । सपादलक्ष ऐक्षिष्ट लेखिवा राजपुरुषैः ॥ ६९० ॥

तदा निषेधं जमाद् उत्सा द्यानुकम्पया । निर्वाणसेन^४ नो कार्यं राज्यं चेन्ने भविष्यति ॥ ६९१ ॥

अधुनाऽत्र मृते कापि व्ययहारिणि विमुक्ते । अधुने वद्घनं खन्तानीयवास्तपिकारिभिः ॥ ६९२ ॥

स्वामी पमच्छ तान् कस्य नियुग्रमीर्मयेदियम् । सेऽवदन् रुदिरैपाऽस्मि वस्तुप्रसन्नपल वा ॥ ६९३ ॥

सित्वाऽद् भूपः पूर्वेषां राक्षसेषाऽविवेकधीः । बलकोटित्वं विना वाच्या दोषा निजगुरोरपि ॥ ६९४ ॥

अज्ञाभयभयः सर्वाधीनावा हेतवे नृपाः । उत्तमाधममप्यानां पुत्रवामनुयान्ति यत् ॥ ६९५ ॥

तस्माद्भार्ह अविष्यामि विश्वलोकस्य नन्दनः । विश्वस्यानन्दनो भावी निर्वाणधन उन्निहते ॥ ६९६ ॥

मृतमर्त्यसुताद्रभयिलौभस्तद् भूपतिः सुधीः । अमुकं^५ तल-रामाचैरपि प्राज्ञतलराजभिः ॥ ६९७ ॥

प्रमुनिर्नोपदेशानां सत्यावात् परितोषवान् । भूपशृत्तलसद्वृत्तिलेपे वृत्तमुदाहरन् ॥ ६९८ ॥

25 तद्यथा—

नयन्मुक्तं पूर्वैरधुनधुपनाभागभरत-

प्रमृत्युर्योनायैः कृतयुगकृतोत्पत्तिभिरपि ।

विमुञ्चन् सन्तोषात् तदपि स्मृतीवित्तमधुना

कुमारधमापाल ! त्वमसि महतां मस्तकमणिः ॥ ६९९ ॥

30 एवं सान्तःपुरो राजा प्रत्याप्यानीं^६ निरन्तरम् । राज्यं बभार देवेन्द्र इव स्त्रीनं विकण्टकम् ॥ ७०० ॥

५२३. अनेपुर्जनपरमार्थं भूपार्थं प्रतिप्रिभजे । वलदीनं द्विषा शात्या कल्पापाकटकापिपः ॥ ७०१ ॥

भूपोऽन्यमित्रयन्त्राणां प्रयागं वलकोटिभिः । कुमारपालसम्यक्ताया चरैर्मिन्वामयाय च ॥ ७०२ ॥

विज्ञप्तं च प्रभूनां तत् प्रभोर्जनस्य मे हिम् । अन्त्या परामयो भावी प्राप्रज्ञागतलापवः ॥ ७०३ ॥

प्रमुदाद् महाराज ! त्वां भीशानन्देयकाः । पान्ति जानाति छत्रम् सप्तमे यामरे यवान् ॥ ७०४ ॥

1 N अतिचिन्तामणिं वाचिणी । 2 N छत्रम् । 3 A D कामटकाय वल । 4 N भूप । 5 N निरीपुष्टेय । 6 N अमुकं । 7 N *कायने । 8 N *काय ।

क्षुवेति सचमत्कारं ययौ भूपः स्वमन्दिरम् । अध्यायद् रजनौ सूषिर्विधिना परमाक्षरम् ॥ ७०५ ॥

तदधिष्ठापकस्यादेशं साक्षाद् ददौ वदा । भाग्यात् कुमारपालस्य अशुरखंगतोऽयं सः ॥ ७०६ ॥

सप्तमे वासरे चरैरिसृष्टोः स वर्द्धितः । नृपोऽवददहो शानं मद्गुरोर्नामरत्र वत् ॥ ७०७ ॥

§ २४. अन्यदाऽलिलयमाने च खगुगन्धसञ्चये । प्रामीला शास्त्रविस्मयविषये निधये धियाम् ॥ ७०८ ॥

ताडपत्रमुट्टिङ्गो शलभेभ्यो दवेन च । देशान्तरादनायार्तैलैश्चिन्ता भूपतेरभूत् ॥ ७०९ ॥

मद्गुरोः करणे शक्तिलेखनेऽपि न मे पुनः । शाखाणां ग्रीदिता अथ तत्तत् सर्वज्ञा मया ॥ ७१० ॥

गत्वारामे तिजे तालजाले स्थित्वाऽस्य पूजनम् । गन्धद्रव्यैर्व्यधाद् भूपः सुगन्धकुसुमैस्तथा ॥ ७११ ॥

उवाच 'वृणराज ! त्वं पूज्यो ज्ञानोपकारकः । सर्वदर्शनसाक्षात्प्राप्तमाचारसर्वं वलैः कलैः ॥ ७१२ ॥

पुस्तकावस्थितौ चेन्मे भाग्यं जार्गाय निर्भरम् । तदा भवन्तु शीताब्जाः सर्वेऽमी तालभूतहः ॥ ७१३ ॥

इत्युक्त्वा' प्रथितं 'मुक्तमणिगन्धैः स्पर्शनमिदम् । श्रेयस्कं तरोः स्कन्धे न्यवेद्यदशङ्कयोः ॥ ७१४ ॥ 10

व्याधुल सौधमूर्धानमभितस्मौ नराधिपः । प्रातः प्राचद्वयंस्तै चारामपालाः प्रभुं मुदा ॥ ७१५ ॥

सर्वे शीताढतां जग्मुः स्वामिन्न सलङ्गभाः । यथेच्छं लेखकैः शास्त्रसमूहो लिख्यतां ततः ॥ ७१६ ॥

बलाभरणभोज्यादि तेषां सत्सारितोपिकम् । द्वादशदैव्यदं दानमनादीनवचेतनः ॥ ७१७ ॥

ततः प्रवृत्ते पुस्तकानां लेखयविधिस्तदा । भूपालयशसां भाग्यसङ्गात इव सङ्गतः ॥ ७१८ ॥

राजा सान्तःपुरो गेहमित्रं विभ्रदनिन्दितम् । सम्यगभार साप्राप्त्यं स 'वकीव प्रबोधशः ॥ ७१९ ॥ 15

§ २५. अन्यदा भूपतिं श्रीमदजितस्वामिसंस्तपम् । कुर्वन्तं प्राग् निपृच्छेवसंकल्पपरिपूर्तिवत् ॥ ७२० ॥

तस्मासादविधानेच्छुं प्रसुरादिवसत छुटम् । गिरौ तारङ्गनागात्पेऽनेकसिद्धोन्नतस्त्वितौ ॥ ७२१ ॥

विहार उचितः श्रीमन्नक्षत्रस्थानवैभवात् । शत्रुञ्जयापगमूर्तिगिरिरेपोऽपि गृहयताम् ॥ ७२२ ॥

चतुर्विंशतिहोषमरणं मन्दिरं ततः । विष्णुं वैकोत्तरशताङ्गुलं तस्य न्यधापयत् ॥ ७२३ ॥

अद्यापि शिवशान्तनरेन्द्रस्तुतिर्योगिवः । आले सङ्गजनेर्ददयः प्रासादो गिरिशेखरः ॥ ७२४ ॥ 20

§ २६. आसीवुत्पन्नस्यापि द्वितीयो नन्दनामणीः । अंशङ्काभिषया श्रीमानमानवपरारुमः ॥ ७२५ ॥

श्रीमत्कुमारपालस्यादेशतो नृपतेरखौ । कुंकणाधिपतेर्महिकासुनस्याच्छिन्नच्छिरः ॥ ७२६ ॥

लाटमंडल-भंभेरीसदसनयकं वधा । कुंकणा-नंदपत्रं च यद्गं पल्लीवनानि च ॥ ७२७ ॥

मुकुं देसानिमात्रं स्वामिप्रसादाजिज्विक्रमात् । 'राजसंहर' इत्युपं सान्वयं विदधं वहन् ॥-युगम् ।

अथ श्रीभृगुकच्छेऽसौ श्रीभृगुप्रतिनिधायकम् । चित्तनं काष्ठमयं जर्जरं परितःस्थितम् ॥ ७२९ ॥ 25

मूणोत्कीर्णवरत्नाष्टपत्रमूर्णोस्तथावलिः (नि ?) । श्रृंगायःपीलकप्रदमत्सृक्छायापकावृत्तम् ॥ ७३० ॥

अतिदृष्टिगलत्तोयं पतन्निचित्तम्रं तदा । गर्भागारेऽपि निष्क्योवदाश्वासितविनेधरम् ॥-विमिर्विशेषकम् ।

पूर्वप्रासादमुत्कीर्ण्य स्वस्थानस्थं प्रभुं ततः । अत्रान्वजीर्णोद्धारश्च गर्वापूरमचीजनत् ॥ ७३२ ॥

अत्रान्तरे छले' कसिश्चिदस्मिन् योगिनीगणः । द्वाविंशत्यष्टावलेनाच्छलपय श्रीमदम्पदम् ॥ ७३३ ॥

सर्वाङ्गीजन्यमात्रान्तस्सतःप्रभृति कण्ठकम् । अश्रुचूष्यो वितीनाङ्गः केवल' शीपतेवताम् ॥ ७३४ ॥ 30

पद्माचत्तीति तन्मानाऽऽरादा पद्यावती सुते । उपादिशविदं स्म्ये गृणु सत्यं वचः सुते ! ॥ ७३५ ॥

महापीठमिदं विशयोनिवीरकसङ्गतेः । तद्गर्धं योचयेमान्यो हेमचन्द्रं मुष्टं विना ॥ ७३६ ॥

- ततः प्रातः प्रमोरेपाऽऽकारणायादिशमरान् । वेगात् तेऽपि प्रभुं दृष्ट्वा यथादेशं व्यजिज्ञपन् ॥ ७३७ ॥
 क्षुत्ते नष्टे भातुरेव शरणं नापरस्तवः । जीवितव्यं सपुत्राया मम देहि प्रभो ! तवः ॥ ७३८ ॥
 श्रुत्वेति गुरुराशेव^१ यद्वाञ्छन्द्रसमन्वितः । आचरौ पादचारेण समीपेऽभ्यटमश्रिणः ॥ ७३९ ॥
 गणी गणितविष्णातश्चेष्टामेक्षितं तस्य च । चित्ते विचिन्त्य वन्मातुर्द्वौ शिश्यामलक्षणीः ॥ ७४० ॥
 5 नरं निशये विश्वासपात्रं प्रेषय मेऽन्तिके^२ । अपलाज्जवलित्यमकरं सौगन्धसङ्गतम् ॥ ७४१ ॥
 प्रादौलिकानामादेशे दाषिते निशि सूरयः । दुर्गोद् वहिः प्रचेलुखे गणिना सह तेन च ॥ ७४२ ॥
 वद्पाट्य गोपुरद्वारा तत्र निर्गस्य वे ततः । गच्छन्तो दृष्टुमार्गं कलविह्वकदम्बकम् ॥ ७४३ ॥
 बगवति शिष्याख्ये वन्मुत्ते वलिसहिपन् । यद्वाञ्छन्द्रसखो दृष्टनष्टं तत् तत्क्षणादभूत् ॥ ७४४ ॥
 गच्छन्ति कियद्वन्मानं दाषते कपिपेटकम् । अन्नाभुमंस्तु तत्रापि सपर्यक्षिपद्वहन् ॥ ७४५ ॥
 10 असंखुलं तदभूच्चत् ततोऽप्यमे च वे ययुः । भीसेन्धवीसूरीवैशमपायं कावरमीषणम् ॥ ७४६ ॥
 जमे व्यलोकयन् दाषत् तावन्माजोरमण्डलम् । अविच्छिन्नमहातौरस्रग्दमीपितयालकम् ॥ ७४७ ॥
 पुष्पाणि वत्र रत्नानि चिक्षेपाय ननास तत् । तोरणले^३ महादेव्याः प्रमुकुट्कुटुम्बः स्थितः ॥ ७४८ ॥
 जनाकुलं गणी^४ श्रोत्रे हेमसूरीखवाङ्गणे । आयासीदतिदूरेण पादचारेण कटभूः ॥ ७४९ ॥
 जन्मुरायानादिका पूजा कर्तुं समुचिता तव । एवोर्ध्वितो यतः सर्वैः धीर्जालन्धरादिभिः ॥ ७५० ॥
 15 एवं वदत् एवास्व चलच्चलकुण्डला । पुरा^५ भीसेन्धवीदेव्यास्याद् योजितकरद्वया ॥ ७५१ ॥
 आतिथ्यमतिथीनां नो विधेहि विनुचेक्षरि ! । अम्बय^६ मोचय स्वीवपरिवाराद् यत्नादपि ॥ ७५२ ॥
 श्रुत्वेति सहरोर्षावयं ग्राह सा परमर्ध्वताम् । सहस्रपाविमपञ्च स परं योगिनीगणैः ॥ ७५३ ॥
 गण्वयाद् महाक्षेपादित्यमप्यासु चेतय । व्याघ्रस्य निजके स्थाने उपवेष्टुं समर्थवा ॥ ७५४ ॥
 प्रभोः भीसेन्ध्वचन्द्रस्य दीवर्षां मानमदुसम् । ततो यथोभयो रूपमवतिष्ठेव मण्डले ॥ ७५५ ॥
 20 इत्याकर्ण्य भयोद्वान्ता देवी शर्यं दधौ शुकम् । यदाहूतः सुविगोऽसुखद्वह्याय मन्त्रिणम् ॥ ७५६ ॥
 प्रदाययामि पाषो बः किं देव्येस्तुदिते सति । प्रदादिवाग्मिरास्या का परमज्ञनिधेः प्रभोः ॥ ७५७ ॥
 भयसाः प्रापुर्वं निश्चिद् विधास्यामः पुनः प्रगे । निरुन्नेति सुरी स्थानं स्वं ययौ प्रसुरप्यवः ॥ ७५८ ॥
 भीमदम्बमन्त्रीन्दीर्घा शस्त्रो वहाययो । प्रातः साहसिकं भोगं स भीदेव्या व्यवापयत् ॥ ७५९ ॥
 इयं भीसेन्धवीदेव्याः^७ प्रभुमिर्मोचिरोऽभ्यटः । भीमतमुप्रवपैत्यस्य जीर्णोद्धारमाकरोत् ॥ ७६० ॥
 25 हताष्टादसकं पैत्यसप्रतिच्छन्दपाटयत् । अनेकदेववेदमार्गेण बन्धो हेमाद्रिस्तृष्टवत् ॥ ७६१ ॥
 पञ्जारोपोत्सवं तत्राकारयन् सविधामणीः । वं समीक्ष्माशिशं प्रादाद् शस्तुक्षिमरेयुः ॥ ७६२ ॥

तथा हि—

किं कृतेन न यत्र त्वं यत्र त्वं तत्र कः कलिः ।

कलौ चेद्भयतो जन्म कलिरस्तु कृतेन किम् ॥ ७६३ ॥

- 20 अत्रपाचन्द्रस्य^१ त्वं निरवन्धमनोरथात् । पूरयन् पूरयन्नन्वर्षादिः सात्रयमण्डलम् ॥ ७६४ ॥
 तमाश्रय्य समामग्य स्वामिने मूर्धनि प्रभुः । प्रजानां^२ व्रदानेन विदधे मेदुरं मुदा ॥ ७६५ ॥
 दुस्माप^३ साधिका यस्य गुरोरीदगमापुषी । कफिच्छत्तुपुण्यत्वं मध्येवेति गुरोऽपदत् ॥ ७६६ ॥

1 N पुराद् शेरवधन् । 2 N प्रेरवर्णिने । 3 B होराणां स्थितौ देव्याः । 4 N वनी । 5 N पुः । 6 N गुरीत्यने ।
 7 B वेणवः । 8 B कचयदुसम् । 9 B इत्यपुः ।

§ १७. अन्येयुरुपदिष्टे च सम्यक्त्वे सङ्गसाक्षिकम् । राजा गृहीते गुरुभिर्गोथामेनां स जल्पितः ॥ ७६७ ॥

तथा हि—

तुम्हाण किंकरो हं तुम्हे नाहा भवोयद्दिगयस्स ।

सयलवणाइस्समेओ मइ तुम्ह समप्पिओ अप्पा ॥ ७६८ ॥

व्याख्यातायामथैतस्यामर्थं सलापयन्नृपः । राज्यं समर्पयामास जगद्गुरुवस्ततः ॥ ७६९ ॥ 5

निस्तङ्गानां निरीहानां जातौ राज्येन नो नृप ! । आपिबामः कथं भोगान् वान्त्वाननुचितं ह्यदः ॥ ७७० ॥

एवं विवादसम्भावे दानाग्रहणकारणे । गुरु-मूपाखयोर्मर्षी वैशिष्ट्यमकरोद्विदम् ॥ ७७१ ॥

सर्वाणि राजकार्याणि कार्योप्यश्रवितानि न । अतः परं प्रभो राज्ये भूयादनुमतं ह्यदः ॥ ७७२ ॥

मतिप्रेते ततः स्नादप्रतसङ्गज्ञानहेतवे । मूपस्याध्यात्मतत्त्वावर्थावगमाय च स प्रभुः ॥ ७७३ ॥

योगशास्त्रं मुद्राकाणां शिरोरत्नसमं व्यधात् । अध्याप्य तं स्वयं व्यक्तं तत्पुरुषं व्यचारयत् ॥—युग्मम् ॥ 10

§ १८. जमाह नियमं राजा दर्शनी जितदर्शने । यादसस्त्रादसो वा मे यन्वो^१ मुद्रेव भूपतेः ॥ ७७५ ॥

चतुरङ्गचमूमध्ये राजा राजाध्वना प्रजन् । गजारुढोऽन्यदाऽऽद्राक्षीजैतार्यं वेदयवा सप्तम् ॥ ७७६ ॥

क्षुरल्लतशिरःकेनां सितचैकक्षकाधृतम् । कलीराक्षीर्णसंभानपत्रद्वारुदपादकम् ॥ ७७७ ॥

अतुल्यफणमुद्रद्वीदलवीटकद्वस्तकम् । आलम्बितमुजादण्डमसंसेऽस्या मन्दिराष्ट बहिः ॥—त्रिभिर्विशेषकम् ।

कुन्मयोर्न्यस्य मूर्धानं सं ननाम महीपतिः । दृष्टासनस्थितश्चक्रे नङ्गल्लुपतिः सितम् ॥ ७७९ ॥ 15

वदशं धारभट्टानालस्तत् प्रभोश्च न्यवेदयत् । ततो राज्ञः पुरः पूज्या इत्थं धर्मकथां व्यपुः ॥ ७८० ॥

तथा हि—

पासत्थाइ वंदमाणस्स नेच किंती न निज्जरा होइ ।

कायकिलेसं एमेव कुणह तह कम्मचवं वा ॥ ७८१ ॥

व्यसृष्ट भूपतिः केनाप्यथ वृत्तं निवेदितम् । व्यजिह्वपथ पूज्यानां शिक्षाभिर्निर्ह्वो^२ऽस्त्यहम् ॥ ७८२ ॥ 20

इतश्च धृषिदीशकममस्कारमुदीक्ष्य सः । दध्यावध्यामचैतम्यं का मप्यसि नमस्तथा ॥ ७८३ ॥

विभ्रस्तवीतरागाहो^३ लक्ष्मणोपुनर्मदे । अट्टयास्ये प्रतिष्ठाया भ्रष्टे दुर्मर्षनामनि ॥ ७८४ ॥—युग्मम् ।

अमुचद् भुजमस्त्राश्च पापतुल्यं मनोमुषः । कुशियां पैटकं वाय वीटकं व्रतकण्टकम् ॥ ७८५ ॥

नरकावनि धाना मे मुभोवायमुपानहो । विरामी स्वाधयेऽगच्छदुत्तुच्छं स्वल्पमर्षकः ॥ ७८६ ॥

पुनर्व्रतं समुधार्य गुरुपात्ने मद्गमनाः । सङ्गलागादवशनप्रलाख्यानी पभूय सः ॥ ७८७ ॥ 25

निजैरनेकपाऽप्युच्छो टटो नासौ निजाग्रहात् । पश्चाद् व्याजुष्टे द्रोणीमन्त्रो लप्तां हि कस्तजेत् ॥ ७८८ ॥

अनशान्याश्रयास्तत्र प्रावर्जन्त प्रभावनाः । वरियसां तपसायाः धेयोर्यो कः करोति न ॥ ७८९ ॥

विहतेऽपिहृतेस्तत्र यूपो नन्तुं तपोनिधिम् । अज्याययो प्रभोदेन सान्द्रः पुरस्परिच्छदः ॥ ७९० ॥

यायत् पश्यति वदप्रथं वायद् दष्टः स एष यः । पण्याह्नागृहदारे कुबेरोऽपि नवस्तदा ॥ ७९१ ॥

वहुरुत्तुं सुनिवर्गं च नत्वा मूपाखपुङ्गवः । तत्पादौ प्रणमंस्तेन निविद्धो भुजधारणात् ॥ ७९२ ॥ 30

महाराज ! गुरुस्तं मे भवान्प्रेक्षारितस्तवया । तव विधेऽपि वन्द्यस्य प्रणामो ह्यविदुर्जराः ॥ ७९३ ॥

मादशा भ्रष्टापरित्र विराधितजिनोचयः । आरापकाः कर्म तु स्युः स्फुरमरकदीहदाः ॥ ७९४ ॥

भयादसः पृथिव्यां चेन्नायोऽपूर्वपितृप्रभुः । न स्याद्वोक्कद्वयापायसंहर्ता प्राणभृद्गणैः ॥ ७९५ ॥—युग्मम् ।
अवन्यं वन्दमानेन मां निस्तारयितुं त्वया । पुनरे समसवेगवासना सद्गमोचिनी ॥ ७९६ ॥

निर्जैर्गृहस्थैर्यतिभिरभियुक्तोऽपि जीवितुम् । ह्रीवो व्रतस्य वष्टानि न सोढा प्रायमासदम् ॥ ७९७ ॥

एवाच भूपतिर्धामन् ! मुनीशः कस्तवया समः । निमिचादेकतत्त्वकसङ्गः श्लोकबुद्धयत् ॥ ७९८ ॥

5 तीर्थकृद्देशोनाधारे प्रणामं ये स्वभावजम् । मानयन्नुपकाराय कृत्वममुकुटायसे ॥ ७९९ ॥

ममाद्य धन्दनाभात्राजितमध्यप्रतीच्छया । अद्वित्सन् सुकृतं संविभागार्हं मां न मन्यसे ॥ ८०० ॥

उदरं भरिता युवा सतां नैवदिति भुवन् । तद्वचोऽवसरान्नात् प्रणामाय बलादपि ॥ ८०१ ॥

अथाहानशनी धन्यो देशः पुण्यश्रियः प्रजाः । क्षालयते यत्र पङ्कस्त्वदर्शनायुतवृष्टिभिः ॥ ८०२ ॥

श्रुत्वैतानन्दसम्भेदगद्गदाक्षः क्षमापतिः । प्रभोः श्रीह्रमचन्द्रस्य गत्या वृत्तमयाषदत् ॥ ८०३ ॥

10 शुष्मानिरुपदिष्टानां नियमानां प्रपालना । प्रभो ! कायदुर्घैवेवं समस्तदृढमीष्टदा ॥ ८०४ ॥

अमोचन् गुरवः पुण्यदेशेयं तव जामती । प्रकाशयति चरन्नि शुद्धमत्तयार्थैर्विवा ॥ ८०५ ॥

एवं कृतार्थयन् जन्म सप्तश्रेण्यां धनं यपन् । चक्रे संप्रतिवर्जितमभयनैर्मण्डितं महीम् ॥ ८०६ ॥

१२९. श्रीशालाकान्ठणां वृत्तं श्लोकां प्रसवोऽन्यदा । व्याचक्षुर्दुर्घपतेर्धर्मसिरीकरणहेतवे ॥ ८०७ ॥

श्रीमहावीरवृत्तं च व्याख्यान्तः सूरयोऽन्यदा । देवाधिदेवसम्बन्धं व्याचक्षुर्मुपतेः पुरा ॥ ८०८ ॥

15 यथा प्रभावती देवी भूषाणेद्यनप्रिया । श्रीचेटकावनीपालपुत्री तस्या यथा पुरा ॥ ८०९ ॥

वारिधौ व्यन्तरः कश्चिद् यानपारं सहाह्वयम् । सम्भवित्वाऽर्षवच्छादित्वाहं सपुटं हृदम् (?) ॥ ८१० ॥

एतं देवाधिदेवं य एषलक्षयिता प्रभुम् । स प्रकाशयिता नान्य इत्युक्त्वाऽसौ तितोदवे ॥ ८११ ॥

पुरे वीतभये यानपत्रे सद्गदिते यथा । अन्येनोद्घाटितं देव्या वीराख्यायाः प्रकाशितम् ॥ ८१२ ॥

यथा प्रयोत्तराजस्य हस्तं सा प्रतिमा गता । दास्या तत् प्रतिविम्बं च सुकं पम्बान् पुरे यथा ॥ ८१३ ॥

20 प्रम्यगौरवभीत्या च न तथा वर्णिता कथा । श्रीवीरचरिताश्चेता तस्यां ध्रुविसकौतुकेः ॥—पङ्क्तिःकुलकम् ।

तां श्रुत्या भूपतिः पल्पहस्ताभिपुणवीरसौ । प्रेम्ब वीतभये धृत्येऽवीरानन्तं तद्गुहं क्षणात् ॥ ८१५ ॥

राजमन्दिरमालोक्य शुभोऽन्तस्तेऽतिहर्षतः । देवतावसरस्थानं प्रापुर्विम्बं सथाहृतः ॥ ८१६ ॥

आनीतं च विभो राजधानीमतिशयोक्तवैः । स प्रवेशं दधे तस्य क्षीपदेवतदेवमनि ॥ ८१७ ॥

प्रासादः स्फाटितस्तत्र तद्योग्यः वृषिबीभृता । प्रारेभेऽय निषिद्धश्च प्रभुभिर्नोविषेदिभिः ॥ ८१८ ॥

25 राजप्रासादमभ्ये च गहि देवगृहं भवेत् । इत्यमाह्वानमुल्लंघ्य न्यवर्त्तत ततो नृपः ॥ ८१९ ॥

एवातपत्रतां जैनशासनस्य प्रकाशयन् । मिथ्यात्वशैलवर्जं श्रीह्रमचन्द्रमुपवी ॥ ८२० ॥

३३०. तमा लोटार्कचैत्यस्वामतः क्षेत्राधिपालये । अपश्यदामिपाशून् शरावं तण्डकापिपः ॥ ८२१ ॥

तेन त्रिलोचनसेव सहस्रं नृपस्युत्तमम् । तत् त्रिलोचननाम्रश्च तदारक्षस्य दर्शितम् ॥ ८२२ ॥

असंक्षयजनसञ्चारानुपलब्धवदस्तवः । अन्वेषवन्नुपायं स लेभे मल्लिगतां वरः ॥ ८२३ ॥

30 कुलालभृद्भगवत्यं श्लोकं तदुदैक्षयत् । शरावं घटितं केन पत्रच्छेति कुशाग्रवीः ॥ ८२४ ॥

एषलेपामभिज्ञाय व्याहरद् घटितं यथा । अवीवरसं तं लक्षो नकुलेक्षायनीपरः ॥ ८२५ ॥

1 A N प्रामिदम् । 2 A 'लोचिनी । 3 N यतिभिरभियुक्तोऽपि । 4 N सुकृतं संविभागार्हं न मन्यसे । 5 N गद्गदाक्षः
प्रमापतिः । 6 B N अद्वित्सदं । * वसवराजोऽयम् । 7 A प्रकाशयिता । 8 ॥ 'न्यत् । 9 N प्रति-
विदम् । 10 A D 'मावधैः'भिः ।

विमुञ्च्य तान् मदीशाय तलारक्षो न्वजिज्ञपत् । व्याजह्ने तल्लणात्राहः[ः] केल्हणं मण्डलेभरम् ॥ ८२६ ॥
 व्यासामद्वापरार्थेन देसः श्रीकरणे त्वया । उद्गृह्यतां स चावादीज जाने किमिदं प्रभो ! ॥ ८२७ ॥
 द्वारायलगाध्याये खगीलचरिते वतः । लक्षं विलक्षं हत्वा च तोषं चक्रे प्रभोरसौ ॥ ८२८ ॥
 पौत्रमाषाधयुगमासमष्टेष्वपि सुरीगणः । अहिंसया मुदं प्राप गुणे को मत्सरं वदेत् ॥ ८२९ ॥
 कर्पूरप्रयुगेभोगैर्वलिभिर्मोदकादिभिः । सुष्ठोऽसौ मय-मासेषु पिच्छिलेषु श्रयादरः ॥ ८३० ॥ 5
 शैवाचार्या अपि तदा मिथ्याधर्मेष्वनादृताः । जटान्तः स्थापनाचार्यमवहन् कृतिकर्मणि ॥ ८३१ ॥
 श्रीवीतरागमध्यर्च्य परमेष्ठिनमस्कृतीः । परावर्तन्त धर्मोऽपि राजाकुर्यः क्रियते जनैः ॥ ८३२ ॥

चराचरवपुर्भूतामभयदानदानेश्वरो

जटारिलट्टमापगाचरणरत्नराशिप्रदः ।

लसन्निज-परागमाप्रकटतत्त्वपारंगमः

10

शशाङ्कुलशेखरो जयति हेमचन्द्रप्रभुः ॥ ८३३ ॥

व्याकरणं पञ्चाङ्गं प्रमाणशास्त्रं प्रमाणमीमांसा ।

छन्दोऽलङ्कृतिचूडामणी च शाले विमुर्व्यधित ॥ ८३४ ॥

एकार्थानेकार्था देवया निर्घण्ट इति च चत्वारः ।

विदित्वाश्च नामकोशः शृचि'कवितानद्युपाध्यायाः ॥ ८३५ ॥

15

ज्युत्तरपट्टिशलाकानरेतिवृचं' गृह्यतविचारे ।

अध्यात्मयोगशास्त्रं विदधे जगदुपकृतिविधित्सुः ॥ ८३६ ॥

लक्ष्मण-साहित्यगुणं विदधे च आश्रयं महाकाव्यम् ।

चक्रे विंशतिमुषिः सवीतरागस्तवानां च ॥ ८३७ ॥

इति तद्विहितग्रन्थसंख्यैव नहि विधत्ते । नामापि न विदन्त्येषां मादृशा मन्दमेधसः ॥ ८३८ ॥ 20

✽

३३१. व्याख्यायामन्यदा भीमच्छत्रुञ्जयगिरिः खयम् । भीमदैत्यैस्तकत्वापि प्रसुराद नृपामगः ॥ ८३९ ॥

वपदेक्षमदीपेन विज्जहान्तलसमा नृपः । तीर्थयात्रां वतश्चक्रे 'क्षेत्रेभोजरलक्षि'भिर्भूत् ॥ ८४० ॥

प्रयाणैः पद्मगम्यतेः पादचारेण सोऽन्यदा । अनुपानन्तकुरुणा मापोयल्लभि हतम् ॥ ८४१ ॥

सन्नाशि स्वराप ईर्ष्यास्तुमिति भूमिपरद्वयम् । तदधो गुरवाः प्रीताः प्राणराषदयकं दपुः ॥ ८४२ ॥

भूषितैस्तत्र पागस यासनामोदमेदुरः । प्रभुत्वाभिर्जितास्तीव्रगुहनिष्ठाविनिष्टपिः ॥ ८४३ ॥ 25

प्रणनाम प्रभोः पादो प्रकान्तेऽनः प्रवाणके । प्रासादो कारयामास भूषोऽत्र गुहमन्त्रिः ॥ ८४४ ॥

भीनामेय-प्रबोदिशजिनविषये विषाय च । प्रनिज्ञाप्य प्रभोः पार्श्वद्वारायण यात्र गतः ॥ ८४५ ॥

विमलाद्रौ तिनापीतं नमश्चक्रेऽतिमहिनः । मित्राजुमानवोऽन्यथ्यं यथो रैवतकापटम् ॥ ८४६ ॥

दुरारोहं गुहं पशामपाद् दृष्ट्वा स पागमटम् । मन्त्रिणं तद् विषानाय समारिहम् स तां दधे ॥ ८४७ ॥

तत्र उपशिलाशङ्खपाशाच्छेलाभिरौहणम् । रातो विप्राय तदधोभूयः भीनेनिमार्पयम् ॥ ८४८ ॥ 30

ततो व्याप्तुल स प्राप नगरं नं नरापिपः । जैनयात्रोत्सवं दृष्ट्वा मेने तं गुण्यपुरिणम् ॥ ८४९ ॥

✽

शर-वेदेधरे (११४५) वर्षे कार्तिके पूर्णिमानिधि ।

जन्माभवत् प्रभोर्व्योम-चाण-शुम्भौ (११५०) व्रतं तथा ॥ ८५० ॥

रस-पद्मेधरे (११६६) हरिप्रतिष्ठा समजायत ।

नन्द-द्वय-रवौ वर्षे (१२२९) ज्वसानमभवत् प्रभोः ॥ ८५१ ॥

ॐ

5

इत्थं श्रीजिनशासनाभ्रतरणेः श्रीहेमचन्द्रप्रभो-

रज्ञानान्धतमःप्रचारहरणं^१ मात्रादृशां मादृशाम् ।

विद्यापङ्कजिनीविकाशि विदितं राज्ञोऽतिवृद्ध्यै स्फुरद्

वृत्तं विश्वविषोदनाय भवताद् दुष्कर्मभेदाय च ॥ ८५२ ॥

श्रीचन्द्रप्रभसूरिपट्टसरसीहंसप्रभः श्रीप्रभा-

10

चन्द्रः सूरिरनेन चेतसि कृते श्रीरामलक्ष्मीशुभा ।

श्रीपूर्वर्षिचरित्ररोहणगिरौ श्रीहेमचन्द्रप्रथा-

श्रीप्रद्युम्नमुनीन्दुना विचादितः शृङ्गो द्विकद्विप्रभः ॥ ८५३ ॥

॥ इति श्रीहेमचन्द्रसूरिप्रबन्धः ॥

॥ *ग्रंथा० ८७१ ॥ छ ॥ सस्ति ॥

ग्रन्थकारकृता स्वकीया प्रशस्तिः ।

भास्वत्पात्रं कविमुनिवृषाजितो राजसेव्यः

सर्वेष्टार्थप्रदगुरुलसत्कल्पवृक्षावदातः¹ ।

श्रीजैनाहिअयशुचि²शिराः सिद्धिमद्भद्रशालो

गच्छश्चान्द्रः सुरगिरितुलामश्रुधानः समस्ति³ ॥ १ ॥

प्रद्युम्नसूरिरिति तत्र पुरा यभूव मन्दारपादपतुलः⁴ कलितोलशाखः ।

5

यत्सङ्गमासृतरसैर्वह्वः सुधर्माधीशा भवन्ति सुधियः सुमनोभिरामाः ॥ २ ॥

अल्लसभायां विजिते द्विगम्परे तदीयपक्षः किल कोशरक्षकः ।

दातुं प्रभोरेकपदं समानयत् तमेकपदं जगृहे सुधीषु यः ॥ ३ ॥

शिष्योऽस्याभयदेवसूरिरभवत्पाञ्चान्धकारं हरन्

गोभिर्भास्करवत् परां विरचयन् भव्यास्रवर्गे मुदम्⁵ ।

10

ग्रन्थो वा दम् हार्णवो⁶ऽस्य विदितः प्रौढप्रमेयोर्मिभृत्

दत्तेऽर्थं जिनशासनप्रवहणे⁷ सांयात्रिकाणां ध्रुवम् ॥ ४ ॥

1 N 'वृक्षा(ल)वदात(त)। 2 N 'जैनादिप्रियशुचि। 3 N 'अश्रुधान (नो)वाम(नो)तिः। 4 N 'पादपतुल'। 5 N 'गोच्छदम्'। 6 N 'प्रवहणे'।

त्रिभुवनगिरिखामी श्रीमान् स कर्दममूपति-
स्तदुप समभूत् शिष्यः श्रीमद्वनेश्वरसञ्ज्ञया ।

अजनि सुगुस्तत्पद्मेऽसात् प्रभृत्यवनिस्तुतः
तदनु विदितो विश्वे गच्छः स 'राज'पदोत्तरः ॥ ५ ॥

८ सुगुरुरजितसिंहस्तत्पदाम्भोजभानुः समजनि जनितश्रीमन्पद्मेकराणाम् ।
घनकरचितानं यस्य देदीप्यमानं जडगतमपि सोढुं दुर्दृशोर्न क्षमन्ते ॥ ६ ॥

श्रीवर्द्धमानसुगुरुः कर्कोष्ठतयामसद्गतस्तदनु ।
मतसङ्घचारिशरणः समजनि 'जनलग्नदोषहरः' ॥ ७ ॥

१० तत्पदं भूमिगणपोषतपाल्ययश्रीः 'श्रीशीलमद्र' इति स्तुरिपदं प्रपेदे ।
घन्मोपदेशजलयार्जलैर्पदीयः प्रापोन्नतिं 'जगति कीर्तिलताधितानः' ॥ ८ ॥

तदंहिसरसीहंसः स्तुरिः श्रीचन्द्र इत्यभूत् ।
विवेचकः शुचिः सद्गीस्तद्वाचानुपजीवनात् ॥ ९ ॥

अर्थप्रकाशिका' द्वात्रयधुपाममृताञ्जनम् ।
घनसाररसादया यन्मतिः युगाग्ररद्वभूत् ॥ १० ॥

१३ स्तुरिः श्रीमरतेश्वरस्तदनु च प्रामाणिकग्रामणी-
र्घप्राप्तस्मृतितोऽप्यर्थं हरति च श्रीचर्मघोष'प्रभुः ।
पस्याणापलिकन्दलालिजलदः श्रीसर्घदेवो गुरु-
भक्त्यारः किल श्रीलमद्रसुगुरोः शिष्या नरेन्द्रार्चिताः ॥ ११ ॥

२० श्रीपात्रं स जिनेश्वरप्रभुरभूत् सद्गाम्भुषौ चन्द्रमाः
स्तुरिः श्रीजिनदत्ता इत्युदिनवीरप्रतिद्रविद्यागुतिः ।
चारित्र्यामलशैलनन्दनयनं श्रीपद्मदेवप्रभुः
श्रीश्रीचन्द्रमुनीश्वरस्य जपिनः शिष्या अमूपसमी ॥ १२ ॥

श्रीसहस्रोत्पलपराधरचाग्रसं श्रीपूर्णमद्रगुरुरभ्युदिनः पदेऽष्ट ।
घटसप्रिथिविनिभूतो मुषि मध्यमार्था यस्तूनि विश्वविषयाणि विप्रोक्तयन्ति ॥ १३ ॥

१ N 'मरतेश्वर' । २ N 'मरतेश्वर' । ३ N 'मरतेश्वर' । ४ N 'मरतेश्वर' । ५ N 'मरतेश्वर' । ६ N 'मरतेश्वर' । ७ N 'मरतेश्वर' । ८ N 'मरतेश्वर' । ९ N 'मरतेश्वर' । १० N 'मरतेश्वर' । ११ N 'मरतेश्वर' । १२ N 'मरतेश्वर' । १३ N 'मरतेश्वर' ।

तत्पद्मोदयपर्वतामृतरुचिः प्रीणंश्चकोरघ्नं
 श्रीचन्द्रप्रभसूरिरञ्जुतमतिज्योत्स्नानिवानं यमौ ।
 आश्चर्यं न कलङ्कघाम तमसानुल्लङ्घ्यमूर्ति भवं
 पाथोधि क्षणुते विनम्रकमलोद्भासी न दोषाकरः ॥ १४ ॥

आचार्यः श्रीप्रभाचन्द्रस्तत्पादाम्भोजपट्टपदः ।
 चित्रं यः सुमनःस्योऽपि सदानवगुरुक्रमः ॥ १५ ॥

5

श्री हेमचन्द्रसूरीणामनुध्यानप्रवृत्तिः ।
 पर्वणः परिशिष्टस्य दृष्टेः^१ सम्पुटवासनः ॥ १६ ॥

श्रीवज्रानुप्रवृत्तप्रकर्दं मुनिपतिप्रष्टवृत्तानि तत्तद्
 ग्रन्थेभ्यः कान्तिचिच्च श्रुतधरमुखतः कानिचित् सङ्कलप्य ।
 दुष्पापत्वादमीषां विशकलिततपैकत्र चित्रावदातं
 जिज्ञासैकाम्राणामधिगतविधयेऽभ्युद्ययं स प्रतेने ॥ १७ ॥
 -निमिर्विशेषरूपः ।

10

अत्र क्षूणं हि यत्किञ्चित् संप्रदायविभेदतः ।
 मयि प्रसादमाधाय तच्छोधयत कोविदाः ॥ १८ ॥

15

यव. -

आराधितं^१ मया शून्यं यथा लुप्तं स्वतामदात्^२ ।
 निजोक्तौ स्यापितं तत् प्राक् कथाकन्यी^३ कृतास्ततः ॥ १९ ॥

रोदोरन्मगसिद्धकिन्नरगणानुल्लङ्घ्यशृङ्गस्थिति-
 स्तुङ्गत्वोदितवृत्तशेवधिरतिप्रौढार्थसंपत्तिकृत् ।
 पूरुप्रभया तिरस्कृतपरज्योतिःप्रकाशोदयः
 श्रीपूर्वर्विचरिग्रोहणगिरौ स्यादारवीन्दुलुवः ॥ २० ॥

20

1 N सङ्केतितमन्त्रे । 2 N "विष्टस्य" । 3 N "वज्रानुप्रवृत्तप्रकर्दं" । 4 N आराधितव्याः । 5 N स्व(म)नने(ने).
 दादः 6-A 'व्याप्यीकृता' ।

श्रीप्रद्युम्नगुरोर्हिमांशुविशदो बोधः शुनेः सङ्गतो
 मिश्रो रक्तरुचा^१ मम प्रतिपदास्फूर्जयशःपूरुषः ।
 ज्ञानश्रीपुरतः पदार्थघटनाविम्बद्वगोदङ्कनात्
 जातो ग्रन्थमिषेण साक्षरशुचिर्द्रम्मश्चिरं नन्दतु ॥ २१ ॥

5 घेदानल-शिक्षि-शशधर (१३३४) वर्षे चैत्रस्य धवलसप्तम्याम् ।
 शुक्ले पुनर्वसुदिने सम्पूर्णं पूर्वश्लेषिचरितम्^२ ॥ २२ ॥

शिक्षाप्रसादवशतः स्वगुरोर्मयैनमायासमग्र दधता पदवापि पुण्यम् ।
 व्याख्यानसक्तमनसः श्रवणादराश्व श्रेयस्तुसङ्गममनुत्तरमवाप्नुवन्तु ॥ २३ ॥

10 ग्रन्थस्य मानमस्य प्रत्यक्षरगणनया सुनिर्णीतम् ।
 पञ्चसहस्राः सप्त च शतानि चतुरधिकसप्ततियुतानि* ॥ २४ ॥
 । प्रशस्ति श्लोक ४०, उभयं ५७७४, शिवमस्तु ।

1 D मिशोरक्तवृक्षा, N मिश्रो(वाह)वृक्षा । 2 A पूर्वादिचरितम् । * B चतुरशीति अष्टकमिह । † B आदये माद्योप
 समद्याऽपि मन्मथप्रह्लादा स्वकीया प्रशस्ति ।

परिशिष्टद्वयम्

१. प्रभावकचरित्रान्तर्गत-समुद्धृतपद्यानामकाराद्यनुक्रमिका ।

२. प्रभावकचरित्रान्तर्गत-विशेषनान्नामकाराद्यनुक्रमिका ।

१. परिशिष्टम् ।

प्रभावकचरित्रान्तर्गतसमुद्धृतपद्यानां

अकाराद्यनुक्रमणिका ।

अग्रायंति महुरा	८७	उज्जितसेलसिहरे	१०८
अज्जवि सा परितप्पह	८४	उत्तिष्ठन्त्या रतान्ते भर०	१०३
अज्जवि तं सुमरिज्जह	८८	उद्धृत्य बाहू किल रारटीति	१६८
अणुदुह्मीय कुल्ल म	५७	उप्पहजायाए असोहरीह	१०१
अति अति अन्म अलं	८९	एको गोत्रे स भवति पुमान्	९८
अथ भीष्म शतं दग्धं	१८८	एको रागिणु राजते	१९१
अथ मे सफला प्रीति०	८९	एकेण कोत्थुहेणं	८८
अनागतं परिज्ञाय	१२५	एते मेकलकन्यका	१४७
अनुमन्ता विशसिता	२०३	एयं लोह्यकञ्चं	७५
अपाणिपादो ह्यमनो	१६२	काः कण्ठीरवकण्ठकेसर०	१७४
अपूर्वेयं धनुर्विद्या	५८	कतिपयपुरस्वामी	१४१
अमी पानकारम्भाः	५९	करवत्तयजलविंदुआ	८७
अयसाभियोगसंदूभि०	३२	कवाडमासज्ज वरंगणाए	१०६
अर्काहितदलोच्छेदी	१४२	कारय प्रसरं सिद्ध	१८५
अहंन सर्वापेवेदी	१०४	कालिन्दि ग्रूहि कुम्भो०	१६९
अवरहं देवहं सिरु पुज्जि०	१४२	किं कृतेन न यत्र त्वं	२०८
अशनीयन् सदा मांसं	२०३	किं नन्दी किं मुरारिः	१४३
अद्भुतपुलकैः प्रमोद०	८९	कुषली संबल चत्तधण	१०४
अन्धयसुयाण कालो	१५३	कुलं पवित्रं जननी कृतार्था	१०४
अंशं तंयच्छीए	२९	कर्मः पादोऽत्र यष्टि०	९८
आकरः सर्वशास्त्राणां	३९	कोटाकोटिः कोटिकोटिः	१८०
आचार्यहरिभद्रो मे	१२५	क्षितिप तय समक्षं	१४८
आचार्योऽहं कविरहमहं	१४८	व्यचरागमने व्यचरो	१३३
आसंसारं कइपुंगवेहिं	१४९	सच्योतयुतिमातनोति	१७२
आसंसारं सरियासएहिं	१०४	रांडं विणावि अगंड०	८८
इय उज्जुयसीलालंकिपा	८८	गतप्राया रात्रिः कृशतनु०	११४
इयं व्योमाग्भोषस्तट०	१४९	गयमाणसु पंदणु	८७
इह नियसति मेरुः	१८९	गययर केरह सत्थरह	९४

गलत्विद्वानि चिरकाल०	१४८	नवि मारिअह नवि	६०
गुणचन्द वाणमन्तर	७२	नाकृत्वा प्राणिनां हिंसा	२०३
गुणसेण अगिगसम्म	७३	नारीणां विदधाति निर्धृति०	१७९
गुणैरुत्तुङ्गतां याति	१६९	नाहं स्वर्गफलोपभोग०	१४२
चक्रिदुगं हरिपणगं	६३	निद्रा जागरणादिकृत्य०	८८
बध्नुः संवृणु वक्रवीक्षण०	९३	निवपुच्छिण भणिओ	३१
बटचटिति चर्मणि	९८	नो बाहुतमुल्लकस्य	५९
चतुर्मुखमुखाम्भोज०	१५७	पइं मुकाहंवि वरतरु	८८
चिखादिपति पो मांसं	२०३	पइं सगगए सामंतराय	१०५
चिरं चित्तोद्याने चरसि च	१९०	परिसेसिय हंसउलं	८७
छायह कारणि सिरि	८७	पसु जेम पुलिदउ पीअह	९१
जड सवत्थ जहचिय	८८	पसु वे रुडंवि विरसियउ	१४३
जय-विजया य सरोपर	७३	पङ्के पङ्कजमुञ्जिनं	११३
जह जह पएसिणिं	३०	पंच महवयजुस०	१०४
जीयं जलविंदुसमं	१०१	प्रकाशितं त्वयैकेन	५९
जीणं भोजनमात्रेयः	३९	पाणयकण्ठे मुनिसुव्वओ	४२
जे केवि पङ्क महिमंडलंमि	८८	पातु यो हेमगोपालः	१९४
जे चारित्तिहिं निम्मला	१००	पालित्तय कहसु रुडं	३१
तइया मह निगगमणे	८६	पासत्थाह वंदमाणस्स	२०९
तत्ती सीअली मेलावा केह	८९	पांशुमलिनांघ्रिजंघः	८७
तुम्हाण किंकोरु हं	२०९	पियसंभरण पलुदंत	९४
त्याजया हिंसा नरकपदवी	१४५	पृथुकार्तस्वरपात्रं	१४९
त्रैकार्ण्यं द्रव्यपदकं नय०	१०४	पृथुरसि गुणैः कीर्त्या	९८
त्वद्वाक्यतोऽपि केषांचित्	५९	पौत्रः सोऽपि पितामहः	१९०
दन्तानां मलमण्डली	१७७	प्राइं सुणिहि वि भ्रंतडी	१०४
दर्पणार्पितमालोक्य	१०३	बलं जगदूर्ध्वसनरक्षणक्षमं	१४१
दामोदरकराघात०	११६	बाला चक्रेमंती पए पए	८५
दिग्गम्बरशिरोमणे	१७५	वृहस्पतिस्तिष्ठतु मन्द०	१४८
दिग्मासा यद्वि तत् किमस्य	१४२	बे घडला बे सामला	१३१
दिहधुमिंधुरायातो	५८	ब्रह्माण्डोदरकोटरं कियदिदं	१५०
द्रीहरफणिदनाले	३८	भयमेकमेकेश्वरः	५९
दोसि गिहत्था घडहड	१०४	भवन्तु ते दोषविदः	१००
धर्मलाभ इति प्रोक्ते	५६	भिक्षवयरो पिच्छइ नाहिं	१०६
न गह्वां न गाह्वयं	८७	मुडीमहि वयं भैद्यं	१९४
न पन्मुक्तं पूर्वं रघु०	२०६	भूमिं कामगविं खगोमय०	१८५

भ्रातर्गामकुविन्दकन्दलयता	१९०	विश्वामित्रपराशरप्रभृतयो	१८८
महं नायं सिद्धेस	१९५	विषं विनिर्वूय कुवासना०	१२५
मदेन मानेन मनोभवेन	१०४	विज्ञेयं विणावि गया	८७
मद्गोः शृङ्गं शक्रपट्टि०	५५	शस्त्रं शास्त्रं कृपिविद्या	८६
मयनाहिकलुसिएण	१०५	शम्भुगौडमहामहीष०	१४७
मर्दय मानमतङ्गजदर्प	८४	शुक्रः कवित्वमापन्नः	१९०
मलओ सचंदणो बिय	८७	शैल्यं नाम गुणस्तवैव	१०२
माणसरहिण्हिं सुहाई	८७	श्रीछित्तपे कर्दमराजशिष्ये	१४९
मातर्मा सृष्टा मा सृष्टा	१४७	श्वेताम्बरोऽयं किं ब्रूयात्	१७८
मात्रपाऽन्यधिकं किञ्चित्	१८७	स एष सुचनत्रपप्रथित०	१४३
मानं सुखं स्वामिनि	११३	सत्यं वप्रेषु शीतं	१४५
मा भूत् संवत्सरोऽस्तौ	१०९	सद्वृत्त सद्वृत्त महाधर्म	१०१
मार्यगासत्तमणस्त	१०१	सन्वत्थ अत्थि धम्मो	१४०
मालविओसि किमन्नं	१४६	सर्वदा सर्वदेोऽसीति	५९
यत्कङ्कणाभरणकोमल०	१५२	सहस्रशीर्षा गुरुपः	१९०
यदभोधमपामन्तरुत्तं	१०४	सन्तोषं स्फारनिःकिञ्चन०	१८०
यदि नाम कुमुदचन्द्रं	१८०	सन्ध्यां यत् प्रणिपत्य	१०३
यद्यपि ह्यौत्कर्षं	११५	संघृतावयवमस्तद्वर्णं	१७९
यत्र तत्र समये यथा तथा	१०४	सारीरं सयलं यलं	९१
यामः स्वस्ति तवास्तु	८५	सिद्धंततंतपारंगयाण	९२
यो चादिनो द्विजिह्वान्	१७३	सियेकड सोहम्मे	४२
रसातलं यातु यदत्र पौरुषं	१४३	सिंहो बली हरिणशूकर०	१८९
राज्ये सारं वस्तुधा	९२	सीसं कद्वि न कुदं	३९
रामो नाम यन्मूव हुं	१०३	स्पशांश्मेघसुजां	१४२
रुचिरचरणारक्ताः सक्ताः	८५	स्नाता तिष्ठति कुन्तलेश्वर०	१४४
लज्जिह्व जेणि जणे	१०१	स्फुरन्ति वादिवयोताः	६१
लिखन्नास्ते भूमि	११४	हरशिरसि शिरांसि	१४४
वहिविवरनिगयदलो	९४	हन्ता पलस्य विभेता	२०३
यक्षत्रं पूर्णशशी सुधा	१०१	हंसा जाहिं गय तहिं गय	८७
यपुरेय तवाचष्टे	६३	हो श्वेतपटाः किमेप	१७४
यपुः कुलीभूतं तनुरपि	९१	हुत्वा मंत्री विपाता	१५५
विधिनिषमभङ्गवृत्ति०	७७	हेमसूरि अत्थाणि जे ईसर	१८७
विद्धा विद्धा शिलेयं	१५७	हेमाद्रैर्पलवत्प्रमाण०	१४८
विद्योतयति यालोकं	५९	हेलानिहिलपगइंद	१५२
विमृश विमृशाम्मोभिः	१७७		

१. परिशिष्टम् ।

प्रभावकचरित्रान्तर्गतविशेषनाम्नां

अकाराद्यनुक्रमणिका ।

[illegible]

काल(हि)काचार्य	२,२२-२८,२३,२८, ४३,१७०	भांसिल [मंत्री]	१७७	पद्ममहाप्रभ	१६७
कालिंजर [दुर्ग]	१०५	गिरनार [पर्वत]	११५	पद्मसेखर [राजा]	४२
काशि [देश]	१८६	गिरिखण्डल [पर्वत]	७७	पद्मावती [नगरी]	१९९,२०२
काशीधर	१८९	गुक्तासपुर [ग्राम]	३३,३४	चाचधेरी	१८३,१८४
कादम्बर [देश]	८३,१७२,१८४-१८६	गुणचन्द्र [दिगम्बर विद्वाज्]	१७२	चान्द्रगुप्त	११८,१८३
कादम्बरनगर	४४	गुणचन्द्रसूरि [सेतानगर]	४३	चापोक्त [राजवंत]	१६३
कितवकपालक पञ्चक [ग्रन्थ]	७५	गुणाकरसूरि (१)	२२	चामुण्डान [चालुक्य वृषति]	१३०
कीर [देश]	१४४	” (२)	११७	चारकीर्ति [दिगम्बर सूरि]	११२
कीर्तिपाल [क्षत्रिय]	१६८,१९९,२०४	गुर्जर [जनविशेष]	१५६,१५८	चारुमत [सुभट]	२०१,२०२
कुंक(कु)ण देश	७,१८६,२०७	गुर्जरकवि	१५६	चारुप्राम	१६५,१६८
कुङ्कणाधिपति (मल्लिकार्जुन)	२०७	गुर्जरदेश ४७,५०,८०,९२१,१३३,१३४, १४०,१५०,१५२,१५७,१५८,१५९, १६८,१७३,१७५,१८३,१८५,१८९	१५६	चित्रकूट [पर्वत]	६२,९९,१७३,
कुङ्कणेश्वर [तीर्थ]	५९	गुर्जर मण्डल	९९	चेटक [राजा]	२१०
कुमारपाल [वृषति]	१९५-१९७,२०१, २०६,२०७	गुर्जराचार्य	१५८	चेदि [देश]	१८६
कुमार बिहार [आराध]	२०६	गुर्जरापीठा	१४५,१६९	चौड [देश]	१८६
कुमुदचन्द्र [दिगम्बर विद्वाज्]	१७४,१७८- १८१	गुर्जरायलि	४७,१५४,१५६,१६२	छट्टक [भेरी]	११८
कुम्हेश्वर	१८६	गुर्जरेका	१३४,२०१	छन्दश्चामणि [ग्रन्थ]	२११
कुषलकपाला [कथा ग्रन्थ]	१३३	गोकुलवास	१०५	छित्तप [कवि]	१४९
कुर्बुध [ग्राम]	१६२	गोदावरी नदी	८८	जम्बूद्वीप	१६०
कृष्ण [ग्रामहण पण्डित]	१७२	गोपगिरि	८४,९७,१६८,१७२	जम्बूस्वामी	२६
कृष्णदेव [क्षत्रिय]	१९७	गोपालगिरि	१६८	जयकेरि [राजा]	१७४
कृष्णभूप [वृषति]	३६,३९	गोमती [आराणी]	१४६	जयसिद्धयुग [सप्त]	१६६
कुंदार [तीर्थ]	१८७,१८८	गोविन्दसूरि } ९३,९९,१००,११०, गोविन्दचार्य } १५९,१६३,१६८	१७८	जयसिंह (सिद्धराज)	१६७,१६८,१६९, १९३,१९४
कुंदरुण [मण्डलेश्वर]	२११	गोष्ठाभाहिल [धर्मदासप्रवर्तक]	१७,१८	जया-विजया [देवी]	११८
कुंसाव [पण्डित]	१७७,१७९,१८०	गौड [देश]	५४,८५,१४७,१५५,१६६	जानिनी [महत्तरा शास्त्री]	६८
कुंशिक देश	१८६	गौडपुरी	८६	जाडुति [धारक]	६१
कुंशिकनगर [ग्राम]	४४,१९५	गौडकथ [ग्राम्य]	९९	जाम्बूही [गंगा]	२८
कुंश्याचार्य [सूरि]	१५४	शैलमस्वामी	१,१८४	जालंधर [देश]	१८६,२०८
कुंशर(से)टक [ग्राम]	४१,११८	शुक् [पूर्व]	१५	जालधि [धारक]	६१
कुंशालाग्राम	५४	शुकनालपुर [नगर]	४२	जिवसुतु [राजा]	४१,८०
कुंशालपुरी	२८	संगदेव [मणिकुण्ड]	१८३	जितारि [राजा]	६२
रस [देश]	१८६	चंदनवाला [साध्वी]	१७२	जितदत्त [सूरि] (१)	४७
रंगार [वृषति]	१९९	चन्द्र सूरि (१)	८,१३३	” (२)	२१४
रैटकापर मंडल	१९९	चन्द्र सूरि (२)	१३३,१८०,२१४	जितदत्त [भेरी]	८,११८
राजवर [मध्यमहीसूरि]	१४	चन्द्रकान्ता [राज्ञी]	४३	जितदत्त [धारक]	४१
गया [तीर्थस्नान]	१८६	चन्द्रगुप्त	१३३,१३३,१८३,२१३	जितदेव [भेरी]	११४
गंगेस्वामि (गर्गसिं)	१३३,१३४	चन्द्रगुप्त [नीर्यवृषति]	८१	जितदेवी [धारिका]	१७१
गर्गभित [राजा]	२२,२३,२४	चन्द्रपुर [नगर]	४३	जितमट सूरि	१२,६४,७१
गंग [नदी]	१०७,१०८,११३,११४	चन्द्रप्रभसूरि	१,८,१८,२३,२७,४०,४१, ५३,६१,७६,७९,१११,११७,१२०, १२६,१३३,१३७,१५१,१९०,१६६, १७३,१८२,२१३,२१५	जितमट [सम्राट्]	३१
गंगाट	१४७			जितानन्द [सूरि]	७७-७९
गंगाधर [ग्रामहण पण्डित]	१७२			जितेश्वर सूरि	११८-१६९,१६९,१७४
गंगाधर	१८६			जीवदेवसूरि	२,४०-४१,५१-५३
				जितवर्ध	१०
				जगदेव [वैद्यपाद]	१६३

टिषक [ग्राम]	१८५	देवधरी [ब्राह्मणी]	५५	नन्द [बौद्धमुनि]	७७
ढङ्करीपुरी	१२९	देवसुरि [वारी]	२, ११८, १३५, १७१-	नन्दक [सुरि]	७८
हुंवारपीग्राम	८०		१७५, १७७, १७८, १८०,	नन्दपद्म [ग्राम]	२०७
ढंङ्कपुरी	३६		१८१-१८३, १९१	नन्दीचरद्दीप	४३
ढङ्कुर [धानक]	१०	देवानन्दसुरि	१, १५१	नभसुरि	६२, ९९, १००, ११०
सत्योपद्रव [ग्रन्थ]	१३६	देवेन्द्र सुनि	३३	नभि-निनिमि [विदापर]	२८
सशशिख [पुरी]	११८, १२०	देवीनाममाळा [ग्रन्थ]	२११	नयचक्र [ग्रन्थ]	७७-७९
सहस्रलोका [कथाग्रन्थ]	३९	दोणाचार्य [जैनसुरि]	१, ५२, १६०, १८८	नर्मदावट	४२
सादर गिरि	२०७	रुष्टिवाद् [चाल]	९	नवपन [राजा]	१९८
सहद नग	}	श्रुतिदेवीय [वारी]	१३६	नागदत्त [भेटी]	२१
सारगगिरि		हारका [नगरी]	१०८	नागदेव [भेटी]	१०८, १७७
साग्रलिङ्गी [नगरी]	१६५, १८४	झाडव महाराज्य	२११	नागपुर [नगर]	१६८, १७२, १७३
सिलकमभरी [कथाग्रन्थ]	१३३, १४५	झिलन्यायकाव्य	१६०	नागार्जुन [योगी]	३९, १०४, १६५
तिहुंगपालविहार [ग्रामाद्]	२०६	चनगिरि [सुनि]	३, ४	नागाबलोका [आनन्दान]	८६, १०९
हुप्रचनग्राम	३	चनंगव [राजा]	९०	नागिनीदेवी	१३६
सौसलियुन [आचार्य]	९, ११-१३	चनदेव [भेटी] (१)	११२	नागेन्द्र कुल, गच्छ	८, २९, ७९, १२३, १३३
सिमुवनगिरि [परंत]	२१४	चनदेव [भेटी] (२)	१३३	नालिकरेवसति [ग्रामाद्]	५४
सिमुवनवाल	१९५, २०३	चनदेवी	१६४	नासिनयपुर [नगर]	१८८
सिरोचन [सलारख]	२००	चम्प [जिन]	१७३	निर्घण्ट [ग्रन्थ]	२११
सिपटिनगराकापुरचरित [चाल]	२११	चम्पूक [नगर]	१८३	निबोणकलिका [ग्रन्थ]	४०
भारापत्रगच्छ	१३३	चनपाल कवि	२, ११३, १३४, १३६, १३८-	निड्डिज कुल, गच्छ	८, १२३
भारापत्रपुर	१३८, १३४, १३६		१५१, १५८, १५९	नेपाक [देश]	१८९
थाह [भेटी]	१७३, १७४, १७८	चनपाल व्यवहारी	३	न्यायाचार्य [ग्रन्थ]	५९
दक्षिणागप	७, ६०, १५५, १५७	चनवाल भेटी	१, ६	पञ्चवटी [तीर्थस्थान]	१०३
दत्त [भेटीपुर]	१२१	चनधी [भेटीनी]	१३३, १३९	पञ्चाल देश	१४, ८०
दुगपुर [नगर]	६, ९, १२, १६	चनेस [धानर]	१६५	पञ्चाश्रयचैत्य	१६३
दक्षिण्यचन्द्र [सुरि]	१३३	चनेसर [सुरि]	२१४	पत्तन [अण्डिकपुर]	११३-११६, १५०, १९९, १९४-१९७, १७२, १७३, १७६
दामोदरवारी [तीर्थस्थान]	१०८	चर्म [पंक्ति]	१३६, १४६, १४७, १५०	पत्तनसह	१७५
दाह [राजा]	३४	चर्मराज [गुपति]	८५, ८६, ८७, ९४-९९	पथ [भेटीपुर] (१)	१९
दिगंबर [धर्मदाय]	१३५, १७४, १७९	चर्मयोग [सुरि]	२१४	" " (२)	११५
	१८०, २१३	धर्मदेव [भेटी]	४७	परापत्री	४३
दिवाचर [सिल्लेनसुरि]	५०	धवलक } पुर	१६५, १७२	परापरीत [ग्रन्थ]	७६
दुन्दुक [राजा]	१०७-११०	धवलचक्र [पण्डित]	१७३	परापद्म [भेटी]	१९, ५१
दुर्बल [पूर्व] उपमित्र [सुरि]	१७०-१८६	धरनोरगेन्द्र [देव]	१२७	परादेवसुरि	१४
दुर्लभदेवी [मन्त्रवादिजननी]	७७, ७९	धारादास-पुर, सुरि, नगरी	२२, १३४, १३८	परापय [राजा]	१७४
दुर्लभराज [नाट्यय्य गुपति]	१६२, १९०		१७१, १४६-१४८, १५३, १५४	परापय [भेटीवारी]	१९, २१
दुर्लभनगर	१९०		१०६, १११-११३, १७३	परापार [दित्र]	१७९
देवचन्द्र [उपाध्याय]	११८	धारासंघ	१४०	परापारी [देवी]	२०७
देवचन्द्रगुरि	१६३, १८३, १८४	धारीरि [भेटीनी]	११८	परापारी [राजरात्री]	१७
देवग्राम [क्षत्रिय]	१२५	धरराज [गुपति]	१२७	परिनीतपद्म [पत्तन]	१९
देवयोग [सेवाचार्य]	१७२, १७३, १८९, १९०, १९१-१९४	नकुल पुर, पत्तन	११८, ११९, ११४	परमहंस [सुनि]	६५, ६६, ७०
देवराज [गुपति]	१२७	नकुल	२१०	परमाराधन, कुल	१६, १५५, १८८, २००
देवसि [ग्राम]	५५, १३८	नन्द [पोर]	१०५		२०३

महास्थान (वायट नगर)	४९,५१,५२	वसिनी महलरा [साजी]	६४	वज्रगोला [योगिनी]	१८०
महिय पुर [नगर]	१६६	वास्तवस्थ स्मृति [शास्त्र]	१४२	वज्रकर [सौयताचार्य]	३३
महीणल [पट्टिल]	१६५	युगादि-नेमिचरित [ग्रन्थ]	१६०	वस्त [देवा]	१८६
महीतट [अरेर]	१५९	योगसास्त्र [ग्रन्थ]	२०३,२०९,२११	वदनमति [सौगत पण्डित]	७२
महीधर [धेरी]	४७	योगिप्रामुख [शास्त्र]	३२	वनराज [चापोलटवंशीय द्युपति]	१६३
महीपाल [धेरी]	४७	रथपुर [नगर]	४२	वनराजविहार [जिनमन्दिर]	१६३
महुमहविजय [पाल्य ग्रन्थ]	९९	रथावचसिगि	८	वरदत्त [श्रेष्ठी]	१९
महेन्द्रमुनि	३४,३५	राजगण्ड	२१८	वर्देनकुञ्जर [सौगताचार्य]	९५-९७
महेन्द्र सूरि १,३६,४०,१३३,१३८-१४१		राजगिरि [नगर]	१०७	वर्देमानसुरि १३०,१६२,१६४,२१४	
	१४५,१५०,१५१	राजगृह [नगर]	४७	वर्गल्लत [द्युपति]	१२१
मागप [तीर्थ]	१०७,१०८	राजपुरि ग्राम	१३६	वहभाराज [चालुक्य द्युपति]	१३१
माप [महापति]	१२९,१३६	राजविहार [आराध]	१९१	वहमीपुर	७९,७९,२११
माणिक्य [पण्डित-मुनि]	१७४,१७५,१७७	राम [पण्डित]	१७९	वहमीनाथ [क्षेत्रपाल]	१९८,१३०
माधवदेव [तीर्थस्थान]	१०८	रामचन्द्र [कवि]	१७२,१७३	वारवतिराज [महाकवि]	८५,९६-९९
मानदेव [नगर]	३३,३९	रामदेव [द्युपति]	२०२		१०२-१०४
मानदुर्ग [सूरि]	२,११२,११६,११७	रामसैन्य [पुर]	८१	वाग्भट्टदेव [मंत्री]	१९८,१९९,२०१, २०५,२०९,२११
मानदेव [सूरि]	२,११८-१२०	रामायण [पुराणग्रन्थ]	७९	वात्सायन [शास्त्र]	९८
मारव [देश]	२००	रारिक सूरि	४७,४८	वाटमहार्णव [ग्रन्थ]	२१३
माछय }	[देश] २,२४,१३४,१४०	रविमणे [श्रेष्ठिकन्या]	६	वादी देवसूरि	१७१
माछयक }	१७८,१९९,१६१,१८५,१८६	रद्र [परमार क्षत्रिय]	१३१	वादिवेताल [चान्साचार्य]	१३२-१३४, १३७,१७९
माछयभूषति	१५४	रद्रदेव [सूरि]	२,३२,४०	वादिचिह्न [सायणवारी]	१९६,१९९
माछयमण्डल	१८५	रद्रमहालक्ष [शिवमन्दिर]	१९०	रामदेव [तपोधन]	१९६
माछवापीना	१५४,१८५	रद्रसोमा [माहणगरी]	९-१३	वायट [पुर]	४७-४९,५२
माछवी [सी]	१६५	रेवानदी	३३,४१,५४	वारराणी [नगरी]	११३,११८
माछवेरा	१६६	रैवकगिरि [पर्वत]	३६,४४,६१,१०७, १०८,११४,१११	विक्रमसिंह [राजा]	१९९,२००,२०२
माहेधरी [नगरी]	७	रैवकगिरि [पर्वत]	३६,४४,६१,१०७, १०८,११४,१११	विक्रमादिल [द्युपति]	२५,४३,४९, ५३,५५,५९
मुद्रन्दर्षि [मित्र]	५४	रैवकगिरि [पर्वत]	३६,४४,६१,१०७, १०८,११४,१११	विजयप्रसा [भूपति]	२८
मुद्राज [मालवपति]	१३९,१४३,१४८	रैवकगिरि [पर्वत]	३६,४४,६१,१०७, १०८,११४,१११	विजयप्रासा [राणी]	४२
मुनिचन्द्र सूरि	११५,१७१,१७३, १७६,१७८	रैवकगिरि [पर्वत]	३६,४४,६१,१०७, १०८,११४,१११	विजयप्रसा [राजा]	४२
मुरर [देश]	१८६	रैवकगिरि [पर्वत]	३६,४४,६१,१०७, १०८,११४,१११	विजयसिंहसूरि (१)	२,४१,४४-४६
मुण्ड राजा	२९	रैवकगिरि [पर्वत]	३६,४४,६१,१०७, १०८,११४,१११	विजयसिंहसूरि (२)	१३३
मूलराज [चाटुपय द्युपति]	१८६	रैवकगिरि [पर्वत]	३६,४४,६१,१०७, १०८,११४,१११	विजयसिंहसूरि (३)	१६७
मिहलकन्याका [नरी]	४१,१४६	रैवकगिरि [पर्वत]	३६,४४,६१,१०७, १०८,११४,१११	विजयसेन [मुनि]	१७८
मोह शैव	१०७,१८३	रैवकगिरि [पर्वत]	३६,४४,६१,१०७, १०८,११४,१११	विजय [राजकुमारी]	४२
मोहपंत	१८३	रैवकगिरि [पर्वत]	३६,४४,६१,१०७, १०८,११४,१११	विजय [देशी]	११८
मोहपंत [नगर]	८०,८३,९१	रैवकगिरि [पर्वत]	३६,४४,६१,१०७, १०८,११४,१११	विजय [मुनि]	८
मोर्ष [पंत]	८१	रैवकगिरि [पर्वत]	३६,४४,६१,१०७, १०८,११४,१११	विजय [कुल, राष्ट्र, वंश]	२८,५४,९१, १२३
मर [क्षत्रियपुर]	७७,७८	रैवकगिरि [पर्वत]	३६,४४,६१,१०७, १०८,११४,१११	विजय [पर्वत]	३३
मरुना [नरी]	२८	रैवकगिरि [पर्वत]	३६,४४,६१,१०७, १०८,११४,१११	विजय [सूरि]	११,१७
मराभट्ट [पन्नी]	२०८	रैवकगिरि [पर्वत]	३६,४४,६१,१०७, १०८,११४,१११	विजय [विराट]	२८
मराभट्ट [परमार द्युपति]	१०३	रैवकगिरि [पर्वत]	३६,४४,६१,१०७, १०८,११४,१११		
मराभट्ट [द्युपति]	८१,९८	रैवकगिरि [पर्वत]	३६,४४,६१,१०७, १०८,११४,१११		
मरा [भाट]	११७	रैवकगिरि [पर्वत]	३६,४४,६१,१०७, १०८,११४,१११		

विभाकर [अम्बापुत्र]	४४	शासितेय	२४	समुद्रदत्त [वणिक्]	४१, ४२
विमलगणी [चरि]	१२८	शालम [हस्ति]	२०२	समुद्रसेन [राजा]	१०४
विमलमिरि [पर्वत]	८, ४०, १२८, २०४, २११	शान्तिचन्द्र [मुनि]	१०२	सम्पू [नदी]	२८
विमलचन्द्र [विद्वान्]	१०२	शान्तिधुरि (वादिवेताल)	२, ११३, १३७, १४५, १५०, १७१	सरस्वती [साध्वी]	२२
विरूपानाय [क्षेत्रपाल]	१२८, १३०	शान्तिस्वयन	१२०	सरस्वतीपीठ	४१
खिलास नगर	३२	शालिमद्र सूरि	१३६	सर्वदेव (१) [भाद्रप]	४८
विशाला [नगरी]	२४, २६, ५५, ६०	शिवनाथ [वणिक्]	१२७	सर्वदेव (२) " १३८, १४०, १४१	
विधान्तविद्याधर [शम्भुसाल]	७८	शिवभूति [भागवत विद्वान्]	१०२	सर्वदेव सूरि ११८, ११६, २१४	
विशामित्र [शायि]	१८८	शिवुपासक [कान्ठ]	१२१	सागर (१) [भाद्रपण्डित]	१७२
वीरभयपुर [नगर]	१२०	शीलभद्र सूरि	२१४	सागर (२) ["]	१७५
वीरवास्य [ग्रन्थविशेष]	२११	शीलमयी [श्रेष्ठिनी]	४७	सागरवीर [वणिक्]	४१, ४२
वीरगणी	२, १२७-१३२	शीलमद्र सूरि	१४४	सागरासि	२६
वीरपरित [ग्रन्थविशेष]	२१०	शुद्धोदगसुत	२४	साध [श्रावण]	१३७
वीरदत्त [श्रावण]	११९	शुभंकर [अम्बापुत्र]	४४	सातवाहन [राजा]	२५, ३८, ३९, ४४
वीरनाग [श्रेष्ठी]	१७१, १७२	शुभंकर [श्रेष्ठी]	१२१-१२३	सारस्वत [नदीतट]	१९३
वीरमन्त्री	१११	शोभन [मुनि]	१३८, १४१, १५०	सावित्री [भाद्रपण्डी]	१४६
वीरधुरि, वीराचार्य	२, ११६, ११७, १७०	श्यामल [हस्ति]	२०१	सांकायनस्थान	१३८, १३९
वीरस्तुति [स्व]	५९	श्यामसिंह [चरि]	२, २३, ४४	सांघ [कुमारापामिन]	१९७
शुद्ध देवसूरि	११८	श्रीचन्द्रसूरि	१८०, २१४	सिद्धार्थ [वणि, मन्थकर]	१२१-१२५
शुद्ध-वासी सूरि	२, ५४, ५६, ६१	श्रीधर [भाद्रपण्डित]	१६१	सिद्धसौर	११८
श्रीवाङ्मय [पर्वत]	४२	श्रीपति [भाद्रपण्डित]	१६१	सिद्धपुर [नगर]	४१
शैरिसिंह [राजा]	२२	श्रीपवन [मण्डिलपुर]	१०७	सिद्धमाधुत [ग्रन्थ]	३४
शैरोट्या [देवी]	१९, २०, २१, २८, २९	श्रीपाल [वणि]	१६७, १७७-१७९, १८९-१९४	सिद्धमर्वादा	१९५
शो(शो)सति [भाद्रप]	११६	श्रीपुर नगर	१२१, १२७	सिद्धराज [जयसिंह]	१३५, १३७-१३९
श्यामप्याय [सिद्धार्थ]	१२४	श्रीमालपुर [नगर]	४१	१७३, १७४, १७६, १७८-१८०, १८३, १८५, १८७, १८९, १९१-१९५, १९८-२०१	
शक [जनविशेष]	२४	श्रीमालवंश	१२३, १२६	सिद्धराजमेरु [मन्दिर]	११७
शकराज्य	२२	श्रीवर्म [श्रुति]	४१	सिद्धप्यापसाता [सिद्धार्थ]	१२५
शकपरा	२४	शुक्लवीर [दिगम्बरचार्य]	४७	सिद्धराजस्थान (धनपालकृति)	१३३
शकसंघ	२५	शेतरट	१७४, १७७	मिर्वाणी [शायी]	६०
शकुनिकावीर्य	२५	शेताम्बर	१७४, १७८-१८०, १८८	सिद्धसेन सूरि (दिवाकर)	२, ४६, ४७, ६१, १३७
शकुनिकाविहार	४३	शंखि गण्ड	१६७	मिर्वासेन सूरि [मोहनधर]	८०, ८३, ९१
शम्भुपारा [शीर्ष]	१४६	शंभुसिंह सूरि	२९	मिर्वादेमराष्ट्रसुमान [अक्षरपण्डी]	१८०, १८६
शंकर [शान्तिप्रसिद्ध]	२९	शम्भु [शायी]	१२७, १४६, १४८, १७३	मिर्वादेन [ग्रन्थ]	४०
शंखोदार [शीर्ष]	१०८	शम्भुपुर [ग्रन्थ]	१२७, १४६, १४८, १७३	मिर्वा [देश]	१८६
शत्रुजयगिरि	११३, ११६, ११८, १२८, १८८, १९७, १९८, २०४, २०८, २११	शम्भुदत्त [देश]	१६३, १७३, १८६, १९७, २०१	मिर्वा [नदी]	२३
शत्रुजयवीर्य	४४	समराज्य	१९७, २०१	मिर्वा [गिरि]	३, ५
शर्म [द्विज]	१३६	समराज्य	१९८	मिर्वा [नगर]	१९४
शालाग्राम [विपश्चिन्नाशत्रुनगरित]	१, २१०	समराज्य देव	१९८	मिर्वादीन	४३, १८६
शाकम्भरी [नगरी]	२७	समराज्यदेव	४१, ४४, ११३	मीमंसाधार्मी	१७, ३०
शाकिदेव	२१	समराज्यधर		शुद्धनाथ [शत्रुजय]	४१, ४६
शाकिराज	२४	समराज्यधर			

सुधर्मसूरी	४४	सैन्धवी [देवी]	२०८	संभेत पर्वत [तीर्थ]	३६
सुधर्मा स्वामी	२६, ४३, ५८, १६४, १९५	सोमरत्नगर	८	स्कन्दिशार्च्य	५४, ५५
सुनन्दा [वणिक्कुता]	३, ४, ५, १३	सोमचन्द्र (१) [पण्डित, मुनि]	१७२	सुभक्तप्राम	८, १६५
सुममदेव [मन्त्री]	१२१	सोमचन्द्र (२) [हेमचन्द्रपूर्वनाम]	१८४	सुभक्तनीय, -पुर	१८४, १९६, १९८, १९९
सुराङ्गदेव	३३, ३६, ४४, १५७, १८६	सोमदेव [सौवसिक]	९, ११, १३, १४	स्थाप इत्यालु [पर्वत]	२११
सुराङ्गमण्डल	१९८	सोमनाथ [तीर्थस्थान]	१०८, १०९	स्थिरग्राम	१२८, १२९
सुवर्णकीर्ति [दिगम्बरमुनि]	४७	सोमभट्ट	४४	साक्षाद्वाक्ताकर [ग्रन्थ]	१८१
सुमत्रसु तीर्थ [रुद्रपुरस्थ]	४३	सोमपि	१८	हरिचन्द्रमुनि	१७२
सुमता [क्षत्रियपत्नी]	३६	सोमेश्वरदेव [पुरोहित]	१६३	हरिद्वार [तीर्थ]	१८६
सुरदेव [ब्राह्मण]	१४६	सोमेश्वरपत्तन, -पुर	१०८, ११५	हरिभद्र सूरी	२, ६९, ६५-७६, १२५
सुरपाल [राजा]	६७, ६८, ७०, ७१	सोमतोपासक	१६	हर्यदेव, हर्यराज [रूपति]	११२, ११३, ११५
सुरपाल [क्षत्रिय]	८०	सोमदेव (बज्रस्वामी)	११	हरियोग चक्रवर्ती	४२
सुराचार्य	२, १३, १५३, १६०	सौवीर [वैद्य]	१८६	हस्तिनपुर [नगर]	९६
सुरिमन्त्र	१८४	संकलीप्राम	१९४	हिमवद्गिरि	७
सूर्यमंजुषि [सत्प्रग्र्य]	१७	संपाल [क्षत्रिय]	३६	हुंवरक [वैद्य क्रांति]	६०
सूर्यशतक [बाध्यग्रन्थ]	११६	संप्रामसिंह [क्षत्रिय]	१७२	हेमचन्द्रसूरी,	१, ३, १८०, १८३ २१३, २१५
सेटिका [नदी]	१६५	संप्रकचैल	१३३, १३५	हेमसूरी, हेमाचार्य	
सेडीलीर [प्रदेश]	१६५	संमति [राजा]	४३, ११०	हंस [मुनि]	६५, ६७
				हंस परमहंस [मुनि गुणक]	६५